

Türkiye
Eğitim Meclisi
Sektör Raporu
2014

Türkiye
Eğitim Meclisi
Sektör Raporu
2014

ISBN : 978-605-137-443-7

TOBB Yayın No : 2015/244

TOBB yayın için ayrıntılı bilgi
Yayın Müdürlüğünden alınabilir.

Tel : 0.312 218 20 00

Faks : 0.312 218 20 64

İnternet : www.tobb.org.tr

TOBB yayınlarına tam metin ve ücretsiz olarak internetten ulaşabilirsiniz.

Tasarım: AREN Tanıtım

Dr. Mediha Eldem Sk. No:38/15 Kızılay / ANKARA

www.arentanitim.com.tr

Basım: GÖKÇE OFSET MATBAACILIK YAYINCILIK AMB. TUR. ORG. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
İvedik Organize Sanayi Bölgesi Ağaç İşleri Sanayi Sitesi 21. Cad. 1372. Sok. No:22
Yenimahalle - Ankara

ÖNSÖZ

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türk özel sektörünün en üst düzeyde yasal temsilcisi sıfatı ile özel sektörümüzün ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalar yürütmekte, sorunlarına çözüm aramakta ve istikrarlı bir biçimde gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Sektörlerimize daha kapsamlı hizmet sunulması ve bu hizmetlerin geliştirilmesi perspektifinde 18.05.2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 57'nci maddesine dayanılarak "Türkiye Sektör Meclislerinin Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği" hazırlanmıştır. 12.02.2005 tarihli ve 25725 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmeliğe istinaden Birliğimiz bünyesinde 52 adet Türkiye Sektör Meclisi oluşturulmuştur.

Temmuz 2006 tarihinden bu yana faaliyetlerine devam etmekte olan Türkiye Sektör Meclislerinin sayısı; zaman içinde duyulan ihtiyaç ve sektörlerden gelen talep üzerine oluşturulan yeni Meclislerle birlikte bugün itibarı ile 60'a ulaşmıştır.

Türkiye Sektör Meclisleri; sektörün tüm ilgili taraflarını bünyesine alan entegre yapısıyla, yerel olduğu kadar uluslararası nitelik taşıyan sektörel bir bakış açısıyla ve bugünün yanında geleceği de kuşatan strateji ve vizyonuyla, dünyadaki benzer örneklerinden daha kapsamlı hizmetler sunmaya yönelmiş bir yapıdır. Aynı zamanda sektörlerimize ve ekonomimize büyük faydalar sağlayan önemli bir oluşum ve kamu-özel sektör ortaklığının etkin biçimde hayata geçirilebileceği sağlam bir zemindir.

Meclisler; firmaların, sektörel kuruluşların ve ilgili kamu kurumlarının üst düzey yöneticileri ile temsilcilerini bünyesine katan önemli bir buluşma noktasıdır. Türkiye Sektör Meclisleri, yelpazesi içine aldığı tüm ekonomik sektörler için radikal bir adımı temsil etmektedir. Sektörel kurum ve kuruluşların tek bir çatı altında toplanabilmesi, sorunların çözümü ve sektörlerimizin ülke ekonomisine katkılarının artırılması yolunda önemli bir taahhüdün göstergesidir. Meclis içerisinde sağlanan birlik ve beraberlik ortamı, ortak görüşlerin oluşturulmasına ve ortak kararların alınmasına imkân sağlamıştır. Ortak kararlar doğrultusunda başlatılan girişimlerden ilgili merciler nezdinde daha olumlu sonuçlar alınmaktadır.

Meclis faaliyetleri çerçevesinde çalışmalardan verim alınabilmesi, farklı görüş ve düşüncelerin uyumlaştırılması ve aralarında tutarlılık sağlanması, sektörlerin mevcut durumu ve geleceğe yönelik beklentileri konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla Meclislerimiz tarafından sektör raporları hazırlanmaktadır. Bu süreçte Birliğimizce hiçbir telkinde bulunulmadığından raporlarda açıklanan görüş ve önerilerle ilgili Birliğimiz görüşleri saklı tutulmaktadır.

Türkiye Eğitim Meclisi Sektör Raporu'nun sektörün gelişimi, sorunlarının çözümü, sektörel politika ve stratejilerin oluşturulması gibi sektörü ilgilendiren birçok konuda faydalı olacağı düşüncesiyle sektörümüze, camiamıza ve ilgililere hayırlı olmasını temenni ederim.

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU

Başkan

Sunum

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, özel sektörün ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalar yürüten, sorunlarına çözümler arayan ve her alanda özel sektörün istikrarlı bir biçimde gelişimine katkıda bulunan Türk özel sektörünün en üst düzeyde yasal temsilcisidir.

Birliğimizin bünyesinde her alanda sektör meclisleri hayata geçirilmiştir. Türkiye Sektör Meclisleri, sektörün tüm ilgili taraflarını bünyesine alan entegre yapısı, yerel ve uluslararası nitelikte sektörel bakış açısı, bugünle geleceği kuşatan strateji ve vizyonuyla, dünyadaki örneklerinden daha kapsamlı hizmetler sunma, sektörümüze ve ekonomimize büyük faydalar sağlama potansiyeline sahip önemli bir oluşumdur.

Meclisler, firmaların, sektörel kuruluşların ve ilgili kamu kurumlarının üst düzey yöneticileri ile temsilcilerini tek bir çatı altında toplayacak, sorunların çözümü ve sektörlerimizin ülke ekonomisine katkılarının artırılmasını sağlayacak bir buluşma noktasıdır. Meclis içerisinde sağlanan birlik ve beraberlik ortamı, ortak görüşlerin oluşturulmasına ve ortak kararların alınmasına imkân sağlamıştır. Ortak kararlar doğrultusunda başlatılan girişimlerden ilgili merciler nezdinde daha olumlu sonuçlar alınmaktadır. Bu sektörel yapılanma ile kamu-özel sektör ortaklığının etkin biçimde hayata geçirilebileceği sağlam bir zemin oluşturulmuştur.

TOBB Türkiye Eğitim Meclisi de eğitim alanında sektörün ülke çapında önde gelen isimlerinden oluşmakta ve 2006 yılından beri yaklaşık 2 ayda bir toplanarak eğitim alanında gündeme ilişkin konuları görüşmektedir.

Meclis faaliyetleri çerçevesinde, Meclis çalışmalarından daha fazla verimin alınabilmesi, farklı görüş ve düşüncelerin uyumlaştırılması, tutarlılık sağlanması, sektörün mevcut durumu ve geleceğe yönelik beklentileri konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla Meclislerimiz tarafından sektör raporları hazırlanmıştır.

Hazırlanan sektör raporunun sektörel politika ve stratejilerin oluşturulması, geleceğe yönelik projeksiyonlara ve piyasa araştırmalarına ışık tutması açısından faydalı olacağı düşüncesiyle sektörümüze, camiamıza ve ilgililere hayırlı olmasını dilerim.

Eyyüp KILCI

TOBB Türkiye Eğitim Meclis Başkan Yardımcısı

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	1
I.BÖLÜM.....	3
Giriş: Sektörel Yapılanma.....	4
1. Sektörün Türkiye Ekonomisindeki Yeri Sektörün İşlem Hacmi.....	6
1.1. Sektördeki İşyeri Sayısı.....	15
1.2. İstihdam Düzeyi, Niteliği ve Maliyeti.....	17
1.3. Kayıtdışılık.....	27
1.4. Mesleki Eğitim.....	31
1.5. Üretim Miktarı.....	43
1.6. Büyüme Oranları.....	48
1.7. Kârlılık Oranları.....	59
1.8. Yabancı Sermaye Yatırımları.....	61
1.9. Yaratılan Katma Değer.....	63
1.10. Sektörün Bölgesel Olarak Dağılımı.....	84
1.11. Sektör Tanımının Sınıflamada Yeri (ISIC, NACE).....	11
II.BÖLÜM.....	127
2. Sektörün SWOT Analizi.....	127
2.1. Sektörün Güçlü Yönleri.....	128
2.2. Sektörün Zayıf Yönleri.....	134
2.3. Sektörün Önündeki Fırsatlar.....	137
2.4. Sektörün Önündeki Engeller.....	141

III. BÖLÜM.....	153
3. Yatırım Ortamının İyileştirilmesi ile Bölgesel Teşvik ve Yardımlar.....	153
3.1. Sektörün Yatırım Ortamı.....	154
3.2. Yatırım Önündeki Engeller.....	162
3.3. Altyapı ve Üst Yapıya İlişkin İhtiyaçlar.....	166
3.4. Engellerin Kaldırılması İçin Öneriler.....	168
3.5. Bölgesel Teşvik ve Yardımlar.....	170
3.6. Sektördeki Engellerin Diğer Ülkelerdeki Rakiplere Karşı Oluşturduğu Dezavantajlar.....	174
IV. BÖLÜM.....	179
4. Sektörde Yeni Yönelimler.....	180
4.1. Sektördeki Teknoloji Kullanım Düzeyi.....	181
4.2. Dünyadaki Gelişmelere Ayak Uydurma Kapasitesi.....	182
4.3. Üniversite-Sanayi İşbirliği.....	183
4.4. Patent, Faydalı Model vb. Konusundaki Gelişmeler.....	184
4.5. Sektörde AR-GE Kullanımında Uluslararası Karşılaştırmalar.....	188
V. BÖLÜM.....	197
5. Sektörün Dış Piyasalardaki Durumu.....	198
5.1. Sektörün İhracat ve İthalat Rakamlarına Göre Dünya Sıralamasında Yeri.....	199
5.2. En Çok Ticari İlişki Kurulan Ülkeler.....	204
5.3. Yeni Pazarlara Yönelik Çeşitlenmeler.....	205
5.4. Farklı Alt Sektörlere ve Ürünlere Yönelik Çeşitlenmeler.....	206
5.5. İhracatta Karşılaşılan Haksız Rekabet.....	208
5.6. Farklı Ülkelerin Ticaret Politikalarının Sektör Üzerinde Olumsuz Etkileri.....	211
5.7. Yeni Pazar Potansiyelleri.....	212
5.8. Yeni Alanlara Açılmada Temel Engeller.....	213

VI. BÖLÜM.....	215
6. Sektörün Yapısal Sorunları ve Çözüm Yolları.....	215
6.1. Mevzuat Değişiklik Önerileri.....	216
VII. BÖLÜM.....	257
7. Sektörün AB Uyum Sürecinde Geldiği Nokta, Karşılaştıkları Uyum Sorunları.....	258
7.1. AB Uyum Sürecinde Kaydedilen Aşamalar ve Karşılaşılan Zorluklar.....	262
VIII. BÖLÜM.....	265
8. Sektörün Rekabet Gücünün Artırılması ve Verimlilik.....	266
8.1. Sektörün Rekabet ve Verimlilikte Sorunlarının Çözümü İçin Atılması Gereken Adımlar...271	
IX. BÖLÜM.....	279
9. Genel Değerlendirme.....	280
9.1. Genel Değerlendirme.....	280
X. BÖLÜM.....	297
10. Ekler.....	297
10.1. Yararlanılan Kaynaklar.....	298

TABLolar

Tablo-1 Özel öğretim ile resmi kurum ve öğrenci sayıları karşılaştırılması.....	6
Tablo-2 Sektördeki toplam işlem hacmi.....	10
Tablo-3 TOBB 2013 raporunda sektörlerin işlem hacmi.....	11
Tablo-4 Dünyanın en büyük 20 ekonomisi.....	14
Tablo-5 Sektördeki iş yeri sayısı.....	15
Tablo-6 Bazı ülkelerde özel okul % oranları.....	17
Tablo-7 Özel öğretim kurumları ve özel yurtlarda istihdam.....	18
Tablo-8 Öğretmen istihdamında maliyetler.....	20
Tablo-9 Öğretmen dışındaki personel istihdamında maliyetler.....	21
Tablo-10 Türkiye’de istihdam ve işsizlik verileri (x1000).....	22
Tablo-11 Ülkelerin nisan ayı işsizlik oranları.....	24
Tablo-12 İstihdamda devlete ödenenler (Vergi ve SSK) %50’den %30’a düşürülürse fark.....	28
Tablo-13 OECD 2012 raporunda ülkelerin istihdam yükleri.....	29
Tablo-14 2010 yılı itibarıyla ülkelerin kayıt dışı oranları.....	30
Tablo-15 Özel öğretim ile resmi kurum ve öğrenci sayıları karşılaştırılması.....	32
Tablo-16 Mesleki özel öğretim kurumlarında 14 yıllık kurum öğrenci sayısı değişimleri.....	35
Tablo-17 Yaygın eğitime devam edenlerin eğitim düzeyine göre dağılımı.....	38
Tablo-18 Yaygın mesleki eğitim faaliyetleri.....	39
Tablo-19 Ders itaplarında devlet ve özel sektör payları.....	44
Tablo-20 Özel öğretim kurumlarında büyüme.....	48
Tablo-21 Özel öğretim kurumlarında öğrenci sayısında büyüme.....	50
Tablo-22 Özel öğretim kurumlarında çalışan sayısında istihdamda büyüme.....	53
Tablo-23 Özel öğretim kurumlarında işlem hacminde büyüme.....	55
Tablo-24 Kurumların karlılığı gelir ve giderlerin karşılaştırılması.....	59

Tablo-25	2012 yılında bazı ülkelerin uluslar arası doğrudan yabancı sermaye girişi.....	62
Tablo-26	Özel dershanelerdeki program türleri ve öğrenci sayıları.....	68
Tablo-27	Muhtelif kurslarda uygulanan programlar.....	71
Tablo-28	İllere göre araç, sürücü kursu ve verilen sürücü belgesi sayıları.....	77
Tablo-29	Sürücü kurslarında uygulanmakta olan program türleri.....	78
Tablo-30	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi program türleri.....	79
Tablo-31	Türkiye de nüfusun bölgesel dağılımı.....	84
Tablo-32	2012 Yılı resmi kurumlarda bölgelere göre okul öğrenci ve öğretmen dağılımı.....	87
Tablo-33	Bölgelere göre okullarda öğrenci ve kurum sayıları.....	93
Tablo-34	2014 Bölgelere göre özel öğretim kurumu ve öğrenci dağılımı.....	102
Tablo-35	2012 illere göre özel öğretim kurumu sayıları.....	110
Tablo-36	Kurum sayısı itibariyle en çok ve en az kurum bulunan illerin listesi.....	113
Tablo-37	Eğitim amaçlı kuruluşların yatırım maliyetleri.....	161
Tablo-38	Bazı ülkelerde özel öğretim oranları (%).....	177
Tablo-39	Gelişmiş bazı ülkelerde ve Türkiye’de patent başvuru sayısı.....	187
Tablo-40	Ürünlerin kg başı fiyatlarının karşılaştırılması.....	190
Tablo-41	Ülkelerin AR-GE harcamaları ve GSYİH karşılaştırılması (milyon dolar).....	191
Tablo-42	TÜİK 2012 Türkiye’de öğrenim durumuna göre Ar-Ge birimlerinde çalışanlar.....	195
Tablo-43	Eğitimde ülkelerin özel sektör payları.....	198
Tablo-44	Ülkemizin yıllara göre ithalat ve ihracat rakamları.....	200
Tablo-45	2013 Dünyada ihracat ve ithalat rakamlarına göre ilk 50 ülke.....	202
Tablo-46	Bazı ülkelerin küresel rekabet endeksinde yeri.....	223
Tablo-47	Küresel rekabetçilik endeksinde ölçütlere göre sıralamada yerimiz.....	224
Tablo-48	AB ülkelerinde sürücü eğitimi.....	242
Tablo-49	Verimlilik Genel Müdürlüğü eğitim sektöründe yıllık verimlilik istatistikleri, çalışan kişi başına katma değer (TL,2005 Yılı Sabit Fiyatlarıyla).....	270

GRAFİKLER

Grafik-1 Türkiye’de resmi ve özel örgün yaygın öğretim kurum sayıları.....	7
Grafik-2 Türkiye’de resmi ve özel örgün yaygın eğitimde öğrenci sayıları.....	8
Grafik-3 Devlet okullarına, yardım alan (devlete bağlı) özel okullara ve özel bağımsız ilk ve ortaöğretim okullarına (ISCED 1-3) giden öğrencilerin dağılımı, 2009.....	9
Grafik-4 Özel öğretim kurumlarında toplam öğrenci sayısı dağılımı.....	11
Grafik-5 Tahmini işlem hacmi oranları.....	12
Grafik-6 Yıllık ortalama ücretlerin karşılaştırılması.....	13
Grafik-7 Kurum sayısı bakımından oranlar.....	16
Grafik-8 Kurumlara göre öğretmen oranları.....	19
Grafik-9 Sektörde çalışan oranları.....	33
Grafik-10 Özel öğretim kurumlarının maaş tutarları karşılaştırılması.....	20
Grafik-11 Kurumların yıllık personel maaş turları karşılaştırılması.....	21
Grafik-12 Hazine ve dış ticaret verilerine göre 2013 yılı istihdamdakilerin sektörel dağılımı...23	
Grafik-13 Çalışılan işin durumuna göre 2013 yılı istihdamdakilerin oranı.....23	
Grafik-14 Türkiye’nin yıllara göre işsizlik oranları.....24	
Grafik-15 OECD ülkelerinde eğitimde ve istihdamda olmayan genç nüfus oranları.....26	
Grafik-16 OECD raporuna göre eğitimde ve istihdamda olmayanların oranları yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir. Grafikte 25-29 yaş arasındaki nüfusun dağılımı görülmektedir...26	
Grafik-17 Toplumda vergilerin kullanımıyla ilgili görüşler.....31	
Grafik-18 Örgün/yaygın mesleki öğretimde kurum/öğrenci sayıları.....33	
Grafik-19 Özel meslek lisesi ve meslek kursu kurum sayısı değişimi.....36	
Grafik-20 Özel meslek lisesi ve meslek kursu öğrenci sayısı değişimi.....36	
Grafik-21 Özel mesleki eğitimde toplam kurum sayısı ve öğrenci sayısı değişimi.....37	
Grafik-22 Resmi yaygın eğitimde kursiyerlerin eğitim düzeyleri.....38	
Grafik-23 Resmi özel yaygın eğitimde eğitim düzeylerine göre kursiyerlerin karşılaştırılması..39	

Grafik-24 Resmi kurum ve STK'lara bağlı kurum oranları.....	40
Grafik-25 Resmi Kurum ve STK'ların yaygın eğitimde öğrenci dağılımları.....	40
Grafik-26 Kurumlara göre yaygın eğitimde erkek ve bayanların oranları.....	41
Grafik-27 OECD ülkelerinde mesleki eğitim ve genel eğitim almışların istihdam oranları.....	41
Grafik-28 OECD 2011 verilerine göre dünyada mesleki yönelimli yüksek öğretimle ilgili veriler.....	42
Grafik-29 Devletten ve özelden alınan kitap adetlerinin yıllara göre değişimi.....	46
Grafik-30 Devlet basımevine ve özel yayınevlerine ödemelerin yıllara göre değişimi.....	46
Grafik-31 Yıllara göre kurum sayısı değişimi.....	49
Grafik-32 Özel öğretim kurumları ve yurtlarda öğrenci sayısı değişimi.....	52
Grafik-33 Özel öğretim kurumu ve yurtlarda çalışan sayısı değişimi.....	54
Grafik-34 Özel okul ve dersanelerde yıllara göre işlem hacmi değişimi.....	56
Grafik-35 Özel kurs, sürücü kursu, rehabilitasyon merkezi, kreş, etüt merkezlerinde değişme.....	57
Grafik-36 Yıllara göre ülkemizde fert başı GSYH değişimi.....	58
Grafik-37 TÜİK verileri ve orta vadeli programa göre Türkiye'nin büyüme oranları.....	58
Grafik-38 Kurumların karlılığı gelir ve giderlerin karşılaştırılması.....	60
Grafik-39 Bölgelere göre nüfus dağılımları.....	85
Grafik-40 Ülkemizde eğitim düzeylerine göre nüfus dağılımı.....	85
Grafik-41 Bölgelere göre resmi okul sayıları.....	88
Grafik-42 Bölgelere göre resmi okullardaki öğrenci sayıları.....	90
Grafik-43 Bölgelere göre özel okul sayıları.....	95
Grafik-44 Bölgelere göre özel okullardaki öğrenci sayıları.....	96
Grafik-45 Bölgelere göre özel okul öncesi kurum sayıları.....	97
Grafik-46 Bölgelere göre özel okul öncesi kurumlardaki öğrenci sayıları.....	98
Grafik-47 Bölgelere göre özel ilkokulların dağılımı.....	98
Grafik-48 Bölgelere göre özel ilkokullardaki öğrenci dağılımı.....	99

Grafik-49 Bölgelere göre özel ortaokulların dağılımı.....	100
Grafik-50 Bölgelere göre özel ortaokulların öğrenci dağılımı.....	100
Grafik-51 Bölgelere göre özel ortaöğretim kurumlarının dağılımı.....	101
Grafik-52 Bölgelere göre özel ortaöğretimde öğrenci dağılımı.....	101
Grafik-53 Bölgelere göre dershanelerin dağılımı.....	103
Grafik-54 Bölgelere göre dershanelerin öğrenci dağılımı.....	103
Grafik-55 Özel kursların bölgelere göre dağılımı	104
Grafik-56 Özel kursların bölgeler göre öğrenci dağılımı	104
Grafik-57 Bölgelere göre sürücü kurslarının dağılımı	105
Grafik-58 Bölgelere göre sürücü kursu öğrenci dağılımı	105
Grafik-59 Bölgelere göre rehabilitasyon merkezi dağılımı	106
Grafik-60 Bölgelere göre rehabilitasyon merkezi öğrenci dağılımı	106
Grafik-61 Etüt merkezlerinin bölgelere göre dağılımı	107
Grafik-62 Bölgelere göre etüt merkezlerinin öğrenci dağılımı	107
Grafik-63 Bölgelere göre kreşlerin dağılımı.....	108
Grafik-64 Bölgelere göre kreşlerin öğrenci dağılımı.....	108
Grafik-65 Bölgelere göre özel öğrenci yurtlarının dağılımı.....	109
Grafik-66 Bölgelere göre özel yurttaki öğrenci dağılımı.....	109
Grafik-67 Eğitimde toplam yatırım maliyetlerinin dağılımı.....	162
Grafik-68 Türkiye’de yıllara göre patent başvuruları değişimi.....	185
Grafik-69 Yıllara göre alınan patent sayısı değişimi.....	186
Grafik-70 Türkiye’nin AR-GE harcamalarının GSYİH oranlarının yıllara göre değişimi.....	192
Grafik-71 Türkiye’de yıllara göre bilimsel yayın sayısı.....	193
Grafik-72 Türkiye’nin bilimsel yayın sıralamasında dünyada yeri.....	193
Grafik-73 OECD ülkelerinde eğitimde AR-GE harcamaları karşılaştırılması.....	196

Grafik-74 Yıllara göre ihracat ithalat dengesi.....	201
Grafik-75 Ülkemizin teknolojik gruplamaya göre sanayi ihracat ürünleri değişimi.....	204
Grafik-76 Konya örneğinde özel kursların on yıllık öğrenci sayısı ile belediye kursları öğrenci sayısı.....	233
Grafik-77 Konya Büyükşehir Belediyesi KOMEK Kursları yıllara göre öğrenci grafiği.....	233
Grafik-78 Yıllara göre devletin satın aldığı kitapların birim fiyat değişimi.....	276

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
AR-GE:	Araştırma Geliştirme
A A:	Anadolu Ajansı
BELMEK:	Ankara Belediyesi Meslek Edindirme Kursları
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
ECEC:	Avrupa Konseyi Mühendisler Odası
ERRG:	Avrupa Reformu Araştırma Grubu
ETF:	Avrupa Eğitim Vakfı
GÜVENDER:	Güven Dershane Sahipleri Derneği
GSMH:	Gayri Safi Milli Hasıla
GCI:	Dünya Küreselleşme Endeksi
GVK:	Gelir Vergisi Kanunu
HEM:	Halk Eğitim Merkezleri
İSMMO:	İstanbul Serbest Muhasebe ve Mali Müşavirler Odası
İŞKUR:	İşçi Bulma Kurumu
İHL:	İmam Hatip Lisesi
İSCED:	Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması
İMF:	Uluslararası Para Fonu
ISIC:	Ekonomik Faaliyetleri Uluslararası Sınıflama Endeksi
İSMEK:	İstanbul Belediyesi Meslek Edindirme Kursları
KDV:	Katma Değer Vergisi
KOSGEB:	Küçük ve Orta Ölçekli İşletm. Geliştirme Destekleme İdaresi Başk.
KOBİ:	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KPSS:	Kamu Personel Seçme Sınavı
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
MEM:	Milli Eğitim Müdürlüğü
MEBSİS:	Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri

MYK:	Mesleki Yeterlilik Kurumu
NACE:	Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetleri İstatistik Sınıflaması
RAM:	Rehberlik Araştırma Merkezleri
SGK:	Sosyal Güvenlik Kurumu
SSK:	Sosyal Sigortalar Kurumu
SWOT:	Kuvvetli, Zayıf Yönleri, Engeller ve Fırsatları Gösteren Analiz
STK:	Sivil Toplum Kuruluşları
STÖ:	Sivil Toplum Örgütleri
TED:	Türk Eğitim Derneği
TÜBİTAK:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜRKAK:	Türk Akreditasyon Kurumu
TOBB:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÖDER:	Tüm Özel Öğretim Kurumları Derneği
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
OECD:	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ÖZDEBİR:	Özel Dershaneler Birliği
ÖZÖĞRETDER:	Özel Öğretim Kurumları Derneği
ÖZKURDER:	Özel Kurslar Derneği
UDY:	Üst Düzey Yöneticiler
UED:	Uluslararası Eğitim Danışmanları Derneği
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim ve Kültür Kurumu
YASED:	Uluslararası Yatırımcılar Derneği
YAYFED:	Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu
YEDAD:	Yurt Dışı Eğitim Danışmanları ve Acentaları Derneği
YEDAB:	Yurt Dışı Eğitim Danışmanları Birliği
WEF:	Dünya Ekonomik Formu

GİRİŞ

TOBB Türkiye Eğitim Sektörü Meclisi yaklaşık 7 yıldan bu yana faaliyetini sürdürmektedir. Meclisimiz bünyesinde bulunan eğitim alanında faaliyette bulunan kuruluşların önemli bölümü örgün ve yaygın öğretim hizmeti sunan kuruluşlardır. Bu açıdan sektörümüzde hizmet veren kuruluşları ikiye ayırmak mümkündür.

1. Örgün eğitim alanında çalışan özel okullar grubu: Bu grupta okul öncesi eğitim kurumları, ilkokullar, ortaokullar, genel liseler ve meslek liseleri sayılabilir.

2. Yaygın eğitim ve öğretim yapan kurumlar: Bu grupta ise, özel dershaneler, muhtelif kurslar, sürücü kursları, rehabilitasyon merkezleri ve etüt merkezleri sayılabilir.

Özel okullar grubu kamuda karşılığı olan yani devletin de hizmet sunduğu örgün eğitim alanında faaliyet göstermektedir. Bunlar, devletin sunduğu hizmetlerden daha iyisini sunmak suretiyle öğrencilere ulaşmak zorundadır. Son dönemde genel orta öğretimde tüm devlet okulları sınavla öğrenci alan okullara dönüşmüştür. Bu durum özel okullar aleyhine haksız rekabet oluşturmaktadır. Öğrenciler öncelikle sınavla öğrenci alan kendi seviyesine yakın öğrencilerden oluşan okul grubunu tercih etmektedir. Bu durum özel okulları zorlamakta okullar ancak ek seçenekler sunarak öğrencilere ulaşmaya çalışmaktadır. Rekabet şartlarının eşitlenmesinde sınavla öğrenci alan okul grubunun toplam okul sayısının %15-20'leri düzeyine çekilmesine ihtiyaç vardır.

Yaygın eğitim alanında faaliyet yapan kurumlar genellikle hayat boyu öğrenme faaliyetleri yürütürler ve bunlar ülkelerin gelişimi için motor vazifesi görürler. Ülkeler arası yarışta başarılı olmak isteyenler eğitimi okulla sınırlandırmayıp hayatın tümüne yaymak için gayret göstermekte ve bu alana önemli kaynak ayırmaktadır.

Devlet, Halk Eğitim Merkezleri, Mesleki Eğitim Merkezleri, Olgunlaşma Enstitüleri gibi kurumlar aracılığı ile veya Belediyeler, İŞKUR, KOSGEB gibi kurumlara kaynak ayırarak hem örgün eğitim sistemi içindekilere ek katkı sunmakta hem de örgün eğitim dışında bulunanlara ek hizmet sunarak yaygın eğitim faaliyeti yapmaktadır.

Özel yaygın eğitim kurumları ise, bireylerin kendilerini geliştirmek, yaşam kalitelerini yükseltmek, ihtiyaç duydukları ek donanımı kazanmak, kazandıkları donanımları belgelemek istedikleri durumlarda başvurdukları kurumlardır. Son dönemlerde daha iyi bir okulda eğitim alıp yaşam kalitesini yükseltmek isteyenlerin, sınavlara hazırlık amaçlı kurulan dershanelere yöneldiği görülmektedir. Yaygın eğitimde popüler olan bir diğer grubu ise, sürücü eğitimi almak isteyenler oluşturmaktadır. Bunu muhtelif kurslar takip etmektedir.

Eğitimcilere göre her bireyin öğrenme hızı ve tarzı farklıdır. Hiçbir şey öğrenmenin önünde engel değildir. Yeterli zaman ve imkân verilirse herkes öğrenebilir. Ancak en gelişmiş ülkeler dâhil hiçbir devletin imkânı her bireyin öğrenme hızına ve tarzına uygun bireysel bir ortamı sağlamaya müsait değildir. Bu bilinçle devletlerin ek öğrenme kaynaklarını çoğaltma konusunda ciddi çalışmaları bulunmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde eğitim faaliyetleri herkesin kendisine uygun bir faaliyet bulduğunda yararlanması için planlanmaktadır. Bu anlamda devlet planlayamadığı veya ulaşamadığı yerlere, kişilere ve gruplara özel sektör eliyle ulaşmayı denemektedir. Bu amaçla gelişmiş ülkelerin bazılarında herkesin eğitimden daha fazla yararlanması için “charter school” adı verilen bir uygulama başlatılmıştır. Uygulamanın temel amacı eğitimde başarılı olacağını düşünen herkesin projesini denemesi ve başarılı olursa ona desteğin sürdürülmesidir.

Ülkemizde de son yıllarda özel öğretim kurumları için oldukça olumlu adımlar atılmıştır. Son dönemde bazı düzenlemelerin tüm sektöre zarar verebileceği endişeleri dile getirilmektedir. Özel eğitim kurumları Devletten destek almadan özverili çalışmalarıyla kendine yer edinmeye çalışan henüz dayanım gücü düşük olan bir sektör olup devlet desteğine ihtiyaç duymaktadır. İlk kez dönüşümden özel okulların göreceği zararı aşağı çekmek amacıyla son düzenlemelere özel okullarda okuyanlara destek verilmesi kararlaştırılmıştır. Verilecek desteğin miktarı resmi okullarda okuyan öğrencilerin devlete maliyeti kadar olacağı duyurulmuştur.

Türkiye’de son dönemde özel okullaşma oranını %1,5’ lardan %3-4’ lere çıkarmıştır. Ancak gelişmiş ülkelerde özel okullardaki okullaşma oranları %10’ların üzerinde seyretmektedir. Avrupa Birliği (AB) 2011 verilerine göre özel okullara devam eden öğrenci oranı %14’ tür (Kaynak: Eurodice 2012). Bizdeki oranla mukayese edildiğinde henüz çok gerilerde olduğumuz görülmektedir. Özel sektörün eğitim yatırımlarını özel okul alanına kaydırması için iyileştirici tedbirlerin alınmasına ihtiyaç vardır. Özel öğretim alanında çalışan kurumların faaliyetlerini düzenleyen 5580 sayılı Kanunda 14.03.2014 tarihinde yapılan son değişiklikler daha çok eğitim yatırımcısının özel okul alanına özendirilmesi açısından olumludur.

Birçok gelişmiş ülkede 10 yıllık zorunlu eğitimden sonraki 2 yıllık dönem yükseköğretime oryantasyon dönemi olarak değerlendirilmekte ve farklı eğitim kurumları tarafından da verilebilmektedir. Dönüşümü kolaylaştırmak amacıyla yapılan son yasal düzenlemelerin önceleri sektörümüzün de önerdiği görüşlere uygun olduğunu söylemek mümkündür.

Bunu yaparken değişimin ortaya çıkaracağı problemleri öngörerek sektöre yapabileceği olumsuz etkiler azaltılmalı, serbest piyasa şartlarını korumaya özen göstermelidir.

I. BÖLÜM

GİRİŞ: SEKTÖREL YAPILANMA

1. SEKTÖRÜN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ SEKTÖRÜN İŞLEM HACMI
  - 1.1. Sektördeki İşyeri Sayısı
  - 1.2. İstihdam Düzeyi, Niteliği ve Maliyeti
  - 1.3. Kayıtdışılık
  - 1.4. Mesleki Eğitim
  - 1.5. Üretim Miktarı
  - 1.6. Büyüme Oranları
  - 1.7. Kârlılık Oranları
  - 1.8. Yabancı Sermaye Yatırımları
  - 1.9. Yaratılan Katma Değer
  - 1.10. Sektörün Bölgesel Olarak Dağılımı
  - 1.11. Sektör Tanımının Sınıflamada Yeri (Isic, Nace)

GİRİŞ: SEKTÖREL YAPILANMA

Sektörümüz yukarıda da belirtildiği gibi çoğu alt sektör itibariyle hizmet sektöründe faaliyet yapan kuruluşlardan oluşmaktadır. Özel öğretim kurumu başlığı altındaki kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı'ndan 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre alınacak izinle faaliyet gösterirler. Ayrıca eğitim alanında yayıncılık yapan kuruluşlar, kreşler, öğrenci yurtları ve diğer eğitim amaçlı şirketlerde alt sektörler olarak gruplanabilir.

5580 sayılı Kanunda kurum başlığı altında verilen alt sektörler şöyle gruplanmıştır. "Kurum: Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, (...), motorlu taşıt sürücülere kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumları" şeklinde sınıflandırılmıştır. Yukarıda parantez içinde dersane sektörü yer almakta iken 1/3/2014 tarih 6528 sayılı Kanunla dersane kurum türü kaldırılmıştır. Ancak kurumlar 2015 Eylül ayına kadar faaliyetlerine devam edecektir. Bu tarihten sonra dönüşüm kapsamındaki kurum türlerinden birine dönüşmesi ya da kapatılacağı hükmü yer almıştır.

Özel öğretim kurumlarının açılması ve faaliyetleri 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve kanuna bağlı çıkarılan yönetmeliklere göre yürütülmektedir. Kurumla ilgili standartlar bakanlıkça hazırlanan standartlar yönergesiyle belirlenmektedir. Kurumların açılış işlemlerinde yapının dayanıklılığı ile ilgili resmi ya da özel kuruluşlardan alınacak raporun yanı sıra Belediye İtfaiye Müdürlüğü'nden, İl Sağlık Müdürlüğü'nden, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yetkililer gelip kendi mevzuatları açısından uygunluk raporu hazırlamaktadır.

Özel okullara açılış izinleri bakanlıktan, yurtlar dâhil diğer kurumlara ise bakanlığın il teşkilatlarından verilir. İzin işlemlerinde tüm evrak ve raporları birleştirip nihai açılış raporunu verme yetkisi Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerine verilmiştir.

Bakanlıkta özel öğretim kurumlarını açmak; standart ve şartları belirlemek, kurumlarının eğitim-öğretim faaliyetlerini izlemek; denetimini yapmak ve politika geliştirmek amacıyla "Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü" hizmet vermektedir. Genel Müdürlük bünyesinde 50 civarında personel görev yapmaktadır. İllerde bir milli eğitim müdür yardımcısı ve ilin büyüklüğüne göre yeterli sayıda memur bu amaçla tahsis edilmiştir.

Kanunda özel okullar kapsamında okul öncesi, ilkököl, ortaokul, genel lise, meslek lisesi gibi kurum türlerine izin verileceği belirtilmektedir. Okul öncesi alanında okul bünyesindeki ana sınıfları ile bağımsız anaokulları sayılabilir. Ayrıca engelli bireyler için örgün eğitim hizmeti sunmak amacıyla açılmış özel özel eğitim okulları bulunmaktadır. Özel okullar bu kurum türleri için müstakil bina yapabileceği gibi aynı bina da birkaç farklı gruba da hizmet vermektedir.

Bunun yanında özel dersaneler verdikleri hizmet türüne göre, ilk ve ortaokul öğrencilerine ortaöğretime giriş sınavlarına hazırlık ve takviye amaçlı hizmet sunanlar, lise ve mezun grubuna üniversite giriş sınavlarına hazırlık ve lise derslerine takviye amaçlı hizmet sunanlar, KPSS, TUS, vb. memuriyet sınavlarına hazırlık amaçlı hizmet sunanlar olarak sınıflandırılmaktadır.

Özel kurslarda verdikleri hizmet türüne göre dil eğitimi amaçlı hizmet sunanlar, hizmet içi eğitimler ve memuriyet sınavlarına hazırlık gibi alanlarda hizmet sunanlar, mesleki eğitim ve kültürel alanda hizmet sunanlar gibi gruplara ayrılabilir. Ancak aynı kursta bu faaliyetlerin birkaç tanesi de yapılabilir. TÜİK-2012 verilerine göre özel kurslarda yaklaşık 320 farklı program yürütülmektedir.

Sürücü kursları verdikleri ehliyet türüne göre gruplanabilir. Bunlar, forkliftten greydere ve biçerdövere kadar çeşitli iş makinelerinin kullanımı ile a1, a2, b, c, d, e, f, g, h gibi sertifika veya belgelerdir.

Etüt merkezleri daha çok ilk ve ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilere hizmet sunmaktadır. Etüt merkezlerinde öğrenciler sınıf seviyelerine göre gruplandırılabilir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen hizmetler ise, engel grubuna göre; işitme, görme, ortopedik, zihinsel ya da uyum güçlüğü çekenler gibi gruplara ayrılabilir.

Tanımda yer alan hizmet içi eğitim merkezleri ile uzaktan eğitim yapan kurumlar başlığı altındaki kurum türleri henüz yeterince ilgi görmemiştir. Önümüzdeki dönemlerde daha cazip hale gelmeleri beklenmektedir.

Özel yurtlar, Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında değildir. Ancak son dönemde Milli Eğitim Bakanlığı bu kurumları Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Tüm mevzuat düzenlemeleri Özel öğretim kurumlarının bağlı olduğu genel müdürlükçe yürütülmektedir.

Eğitim alanında faaliyet gösteren yayıncılar, Ticaret Kanunu çerçevesinde faaliyet yapmakta ve ilgili belediyelerden iş yeri açma izni almaktadır. Ancak eğer eğitim alanında bir yayın hazırlamışlarsa onay için Talim Terbiye Kuruluna (TTK) başvurumaktadırlar. Eğer onaylanmış yayınları ders kitabı ise her yıl devletin kitap alım ihalesine girerek kazanırlarsa kitaplarının okullarda okutulmasını sağlayabilmektedirler. Bunun dışında yayıncılar yardımcı ders araç gereci üretimi yapmaktadırlar.

Eğitim alanında faaliyet yapan diğer şirketlere gelince, bunlardan bir bölümü danışmanlık şirketi adı altında hizmet vermekte, kurumsal ya da bireysel danışmanlık hizmetleriyle sektörde yer almaktadır. Bunlar arasında yurt dışına öğrenci götürmek amacıyla hizmet veren yurt dışı danışmanlık şirketleri önemli bir yer tutmaktadır. Yurt dışındaki dil kursları ya da üniversitelerle bağlantılar kurarak anlaşmalar yaparak yaz dönemi için ya da uzun süreli dil kursları, doktora ve master imkânları gibi hizmetler sunulmaktadır.

Bazı kuruluşlar ise devlet kuruluşlarının eğitim alanında yaptığı ihalelere girerek hizmet üretmeye çalışmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının bir bölümünün de eğitim hizmeti veren ticari işletmeleri bulunmaktadır. Ancak şimdiye kadar izin almadan sadece Ticaret Kanunu gereklerinin yerine getirerek yapılan tüm eğitim öğretim faaliyetlerine, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda yapılan son düzenleme ile Bakanlıktan izin alma zorunluluğu getirilmiştir.

Eğitim alanında faaliyet yapan sivil toplum kuruluşlarına gelince, ticaret odaları bünyesinde meslek komiteleri bulunmaktadır. Bilhassa büyük illerde eğitim alanında faaliyet yapan kurumların oluşturduğu komiteler belirli aralıklarla toplanarak yöredeki özel öğretim kurumlarının sorunlarını masaya yatırmaktadır. Bu toplantılara her seferinde gündemdeki konular bağlamında ilgili kamu kurumlarından da yetkililer davet edilmektedir.

1. SEKTÖRÜN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

Eğitim sektörü yaklaşık 25 bin kurum ve kuruluşun yer aldığı 300 binden fazla istihdam sağlayan ülkemizde hızlı gelişmeye müsait sektörlerden biridir. TOBB Türkiye Eğitim Meclisi çatısı altında bulunan özel öğretim kurumları ve öğrenci yurtları Milli Eğitim Bakanlığı'ndan izin alınarak açılan kurumlardır. Eğitim yayıncıları ve eğitim amaçlı diğer şirketlere gelince Türk Ticaret Kanunu'na göre ilgili belediyelerden iş yeri açma izini ile faaliyetlerini sürdüren kurumlardır.

Sektörümüzde yer alan özel okullar grubu, okul öncesi, ilkököl, ortaokul ve ortaöğretim okullarından oluşmaktadır. Özel okulların kamuda karşılığı devlet okullarıdır. Özel okulların devlet okulları yanında büyüklüğünü kıyaslamak için oranları incelenebilir (Tablo-1). Kurum sayısı ve öğrenci sayısı bakımından kıyaslamalar yapılabilir. Bu verilerin grafik olarak gösterimleri ise grafik 1 ve 2 olarak aşağıda verilmiştir. Diğer özel sektör kurumlarının kamuda karşılığı pek yoktur. Bununla ilgili karşılaştırma yaygın eğitim başlığı altında yapılacaktır.

TABLO-1						
Özel öğretim ile resmi kurum ve öğrenci sayıları karşılaştırılması (Kaynak: 2013 MEB)						
Kurum Türü	Özel öğr.	Resmi öğr.	Oran	Özel kur	Resmi kur	Oran
Okul öncesi	135.000	923.000	15	3.927	22.700	17
İlkokul	184.000	5.574.000	3,3	1.063	28.532	4
Ortaokul	182.000	5.478.000	3,3	968	17.019	6
Ortaöğretim	196.000	4.113.000	5	1.443	10.954	15
Yaygın eğitim	3.640.000	4.850.000	75	12.200	1.624	750
Öğrenci Yurtları	211.000	602.000	34	4.405	3.000	146
Okul öncesi kurum sayısına kreşler ve okul bünyesindeki ana sınıfları dâhildir						

Tablo-1 Okul öncesinde özel okulların öğrenci sayısının kamudaki öğrenci sayısına oranın %15'lere ulaştığını göstermektedir. Örgün eğitimde oran olarak en yüksek ve en çok gelişmeye açık grup okul öncesi grubudur. İlkokullar ve ortaokullardaki özel kurum öğrenci sayılarının resmi öğrenci sayısına oranı %3,3, ortaöğretimde ise bu oran %5 düzeyindedir.

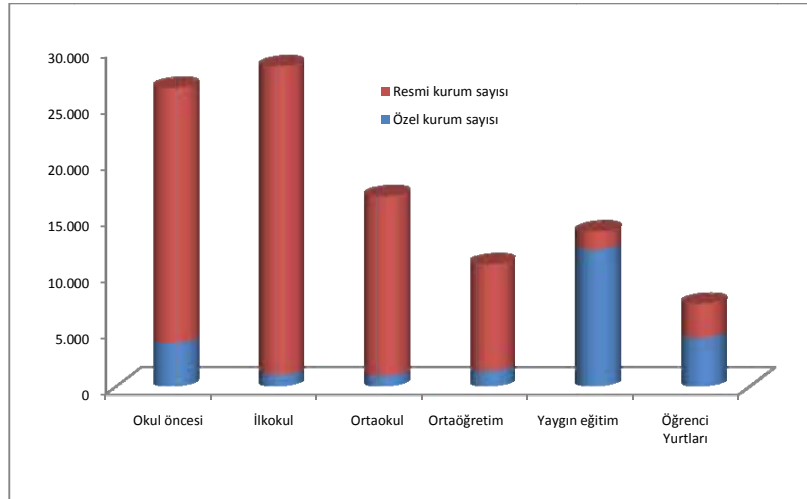
Okul öncesinde kurum sayısı kamuya göre % 17' ler düzeyine çıkmıştır. Okul öncesinde özel sektörün payı hem kurum sayısı hem de öğrenci sayısı bakımından diğer eğitim kademelerine göre önemli ölçüde fark oluşturmuştur. 5580 sayılı Kanunda yapılan yeni düzenlemeye göre okul öncesine devam eden öğrencilere bir yıl için devlet desteği öngörülmüştür. Bu desteği alacak öğrenci adedi şimdilik sınırlı düzeyde tutulmuştur. Ancak birçok gelişmiş ülkede olduğu gibi okul öncesi eğitim maliyetlerinin tümü devlet tarafından karşılanması yoluna gidilmesi bu alanın yaygınlaşmasını hızlandıracaktır.

AB ülkelerinin çoğunda okul öncesi eğitimlerin en az bir yılı kamu tarafından finanse edilmektedir. Çocuklar ortalama 3 yaşından itibaren eğitim sistemine katılırlar. Bazı AB ülkelerinde okul öncesinde birden fazla çocuğu olanlar ile ikinci yılını sürdürenler için ailenin imkânına göre belli bir katkı alınmaktadır.

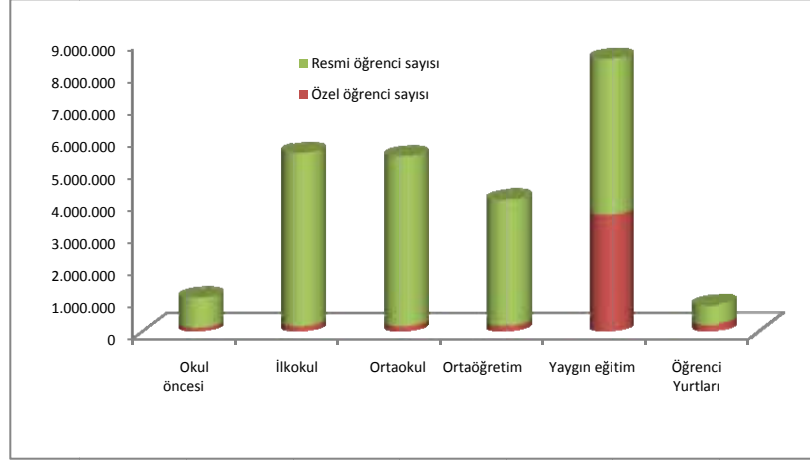
AB’de Macaristan, Hollanda, Polonya, Finlandiya ve İsveç gibi ülkelerde, kamu okullarıyla kamu destekli özel okullara tahsis edilen kamu finansmanı arasında hiçbir fark yoktur.

AB’ de aileler çocukları doğduğu andan itibaren desteklenir. Destekte kullanılan en yaygın yol vergi indirimleri okul çağında çocuğu olan aileler için mali destek sağlanması, aile indirimleri. Bu sistemler, çocuklarının eğitim düzeyine bakılmaksızın, okul öncesinden liseye kadar, ailelere genellikle uygulanır. Belçika (Flaman Topluluğu) ve İspanya, okul öncesi eğitimden ortaöğretime kadar olan öğrenciler için eğitim bursunun sağlandığı ülkelerdir. Ülkeler, genellikle, lisedeki öğrencilere eğitim bursu verir, ancak bazı ülkeler, bu yardımı ortaöğretim öğrencilerine (Belçika (Fransızca ve Almanca Konuşan Topluluklar), İtalya ve Macaristan), hatta ilköğretim öğrencilerine (Fransa, Polonya, Portekiz ve Slovakya) kadar yayar. Romanya, aile indirimiyle eğitim bursunu birleştiren tek ülkedir (Eurydice-2012).

Grafik-1 Türkiye’de resmi ve özel örgün-yaygın öğretim kurum sayıları(MEB 2013 istatistikleri)

Grafik-2 Türkiye’de resmi ve özel örgün yaygın eğitimde öğrenci sayıları(MEB 2013 istatistikleri)

Ortaöğretimde kurum sayısı bakımından oranın yüksek olması her kurum içinde birkaç tür okul olmasına bağlı olarak artmaktadır, bina sayısı olarak alındığında bu gruptakilerinde diğerlerinden farklı olmadığı görülmektedir.

Gelişmiş ülkeler arasında özel okullaşma oranları % 10-15’ ler seviyesinde seyrederken bizde bu oranın çok düşük %3-4’ ler seviyesinde olduğu görülmektedir. AB’de öğrencilerin %14’ ü eğitimlerini özel okullardan almaktadır. Belçika Fransız ve Alman topluluğunda % 47, Belçika Flaman topluluğunda 62.7’ dir. İspanya ve Malta’da özel öğretim oranı %30, Fransa ve Birleşik Krallık’ ta %21 Portekiz’de %17’ dir. Bu ülkelerde oranların yüksek olmasının en önemli sebebi kamu destekli özel okulların oranlarının yüksek olmasıdır. (Eurydice-2012).

Yurtlar hariç okullar dışındaki özel kurumların faaliyetlerinin kamudakarşılığı olmadığı için onlarla ilgili kıyaslamalar yapma şansımız yoktur. Ancak ülke genelinde yapılan yaygın eğitim faaliyetleriyle ilgili karşılaştırmalar yapılabilir.

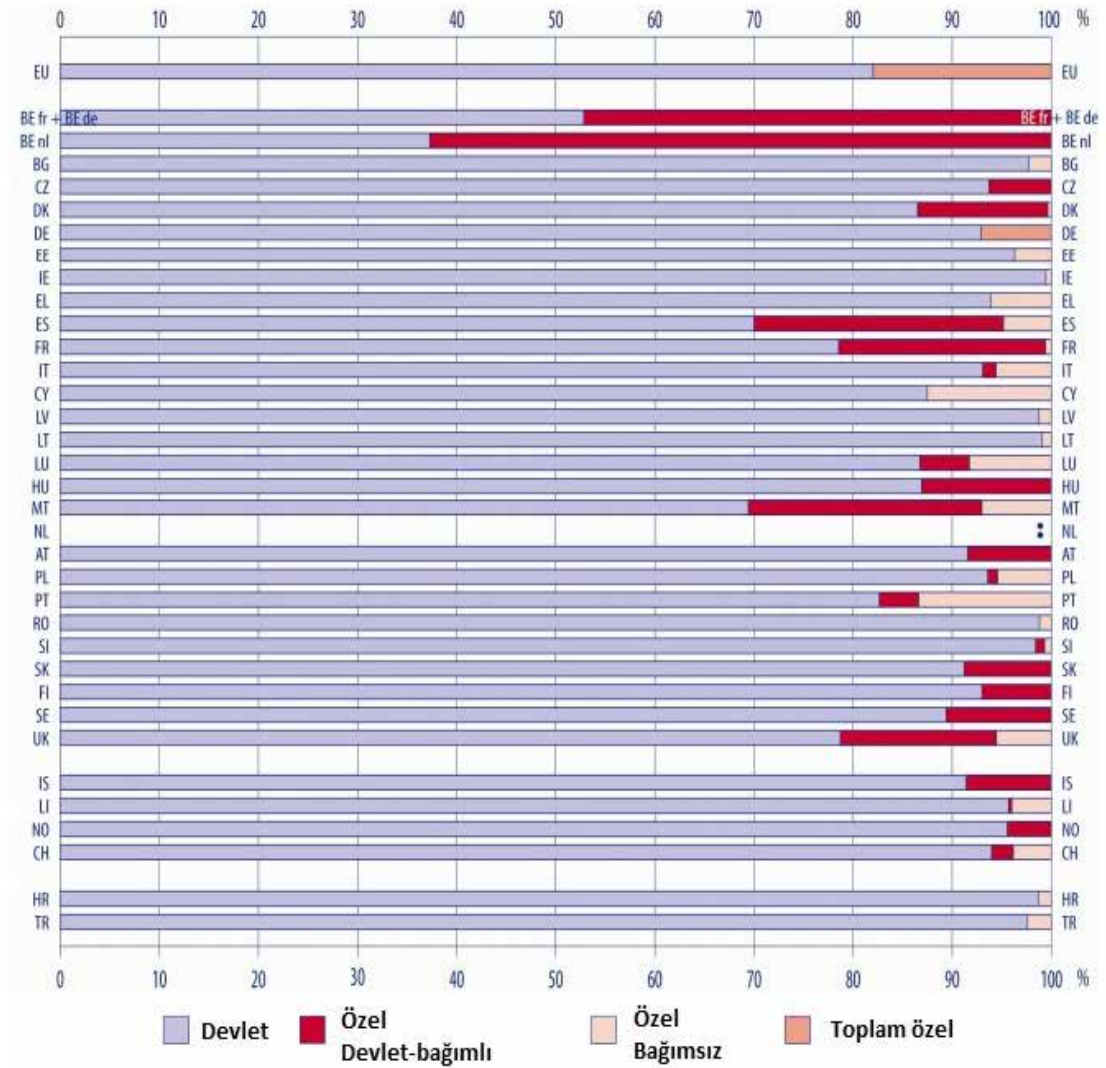
Kamuda ilk ve ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler için yurt hizmeti 2.372 binada 319.000 öğrenciye okul pansiyonları vasıtasıyla verilmektedir. Yükseköğretimde ise, Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı yaklaşık 400 civarında yurttan 283.000 öğrenciye hizmet sunulmaktadır.

Sütun grafikler incelendiğinde (Grafik1 ve 2) kurum sayısı itibariyle yaygın eğitim kurumu sayısı özelde kamudan çok daha fazladır. Aynı şekilde öğrenci sayısında da yaygın eğitim açısından aradaki farkı özel sektöre önemli ölçüde kapatmıştır.

Aynı şekilde öğrenci yurtlarında da kurum sayısı itibariyle özel yurt sayısı resmi kurum sayısından fazladır. Sayı itibariyle resmi yurtlar daha az görünse bile bilhassa kampüsler şeklinde hizmet veren büyük öğrenci yurtlarıyla devlet önemli bir kapasite oluşturmuştur.

AB' nde özel ve resmi öğretim kurumları kıyaslamaları grafik 3' te verilmiştir. Eurydice 2012' den sağlanan grafik 3'teki veriler Türkiye'nin AB ülkelerine kıyasla durumunu net olarak ortaya koymaktadır.

Grafik-3 Devlet okullarına, yardım alan (devlete bağlı) özel okullara ve özel bağımsız ilk ve ortaöğretim okullarına (ISCED 1-3) giden öğrencilerin dağılımı, 2009 (Eurydice 2012)

SEKTÖRÜN İŞLEM HACMİ

Sektörde faaliyet yapan alt sektörlerin 2013-2014 öğretim yılı ortalama ücretlerinden hareketle yıllık işlem hacmi Tablo 2' de görülmektedir.

TABLO-2			
Sektördeki Toplam İşlem Hacmi			
Kurum türü	Toplam öğrenci sayısı *	Ortalama ücret	Tahmini işlem hacmi (TL)
Özel Okullar	650.000	10.000	6.500.000.000
Özel Dershaneler	1.200.000	2.500	3.000.000.000
Motorlu Taşıt Sürücü Kursları	1.117.000	400	686.000.000
Muhtelif Kurslar	371.000	1.000	371.000.000
Rehabilitasyon Merkezleri	298.000	4.000	1.200.000.000
Etüt Merkezleri	27.000	3.000	80.000.000
Kreşler	42.000	10.000	420.000.000
Özel Öğrenci Yurtları	211.000	2.500	527.500.000
Eğitim yayıncıları	-	-	2.500.000.000
Diğer eğitim şirketleri	-	-	.....
GENEL TOPLAM			15.284.500.000

* Öğrenci adetleri geçen yılın rakamlarından yuvarlanarak alınmıştır

Eğitim alanında faaliyet gösteren eğitim danışmanlık şirketi gibi şirketler ile kurs alanında faaliyet gösteren belediyelerin eğitim amaçlı şirketleri, üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri, İŞKUR, KOSGEB ve benzeri kamu kurum ve kuruluşları ile vakıf ve derneklerin ayırdıkları kaynakların, aldıkları ücretlerin ve yaptıkları eğitim hizmetlerinin büyüklüğü hakkında elimizde veri yoktur.

Ülkemizde 4000 civarında yayıncılık alanında çalışan kurum vardır. Bunların yaklaşık 300 tanesi gerçekten bandrol alımıyla kitap yayınladığı bilinen kuruluştur. Bunların içinde 100 civarında kurumun eğitim alanında yayıncılık yaptığı söylenebilir. Yayıncılık alanında dönen toplam 6 milyar cironun sadece 2,5 milyar civarındaki kısmının eğitim alanında olduğu tahmin edilmektedir.

Okullarda servis ve yemek hizmetleri de dahil edilirse okul sektöründeki toplam işlem hacmi 8 milyara yaklaşır sektördeki işlem hacminin neredeyse yarıya yakının okul sektörü oluşturmakta onu dershane ve yayın sektörü takip etmektedir. Bütün bunlardan hareketle danışmanlık şirketleri hariç eğitim alanında faaliyet yapan kurumların yıllık toplam işlem hacminin 16 milyar düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir.

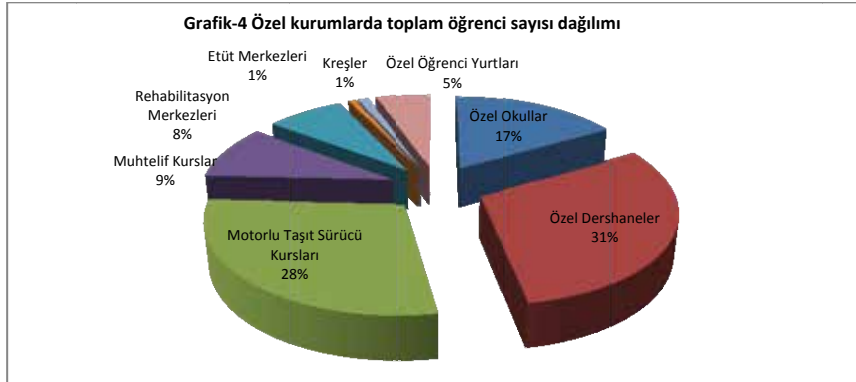
Ülkemizde eğitime ilgi giderek artmaktadır. Aileler dar imkânlarından kısarak çocuklarının geleceği için kaynak ayırmaktan çekinmemektedir. Dolayısıyla sektörün gelişme kapasitesi oldukça yüksektir. Sadece gelişmeye katkı sağlayacak olumlu adımların atılmasına ihtiyaç vardır. Özellikle özel okul sektörünün gelişmesi için birçok ülkede uygulanan devlete ek yük getirmeden velilerin çocuklarını gönderebileceği ortam hazırlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Tablo-3

TOBB 2013 Raporunda Sektörlerin İşlem Hacmi(TL)

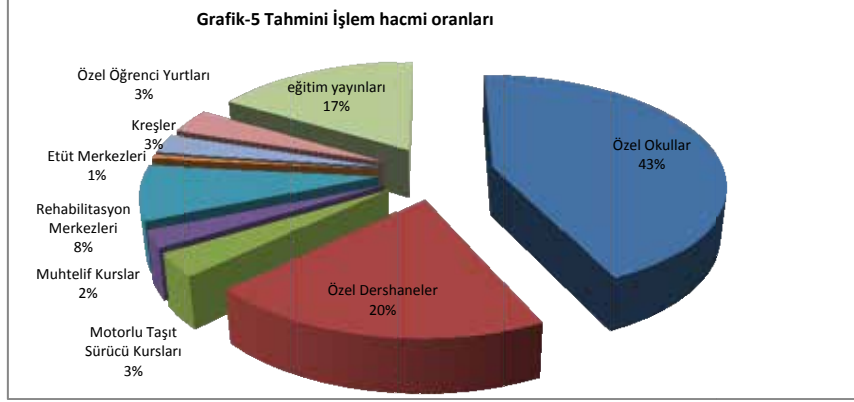
Sektörler	2013	Sektörler	2013
Tarım, orman ve balıkçılık	11.276.485	Mesleki bilimsel faaliyetler	2.930.751
Maden ve taş ocakçılığı	803.243	İdari ve destek hizmet	2.211.254
İmalat sanayi	29.446.351	Kamu yön. sosyal güvenlik	3.604.324
Elek., gaz, buhar iklim ür. dağ	2.180.732	Eğitim	2.361.048
Su, kanalizasyon, atık yönetim	457.721	Sağlık ve sosyal hiz.	1.484.994
İnşaat	7.202.169	Kültür sanat spor eğlence	219.861
Toptan ve perakendecilik	15.591.431	Diğer hizmet faaliyetleri	1.063.290
Ulaştırma ve depolama	15.068.305	Hane halkı işveren faaliyeti	201.888
Konaklama ve yiyecek hizmet	2.416.308	Sektörler toplamı	122.869.626
Bilgi ve iletişim	3.120.304	Dolaylı mali alacak hizmet	10.879.822
Finans ve sigorta	15.548.907	Vergi ve sübvansiyonlar	10.398.662
Gayri menkul faaliyetleri	5.680.260	Gayri safi yurt içi hasıla	122.388.466

Grafik-4 Özel kurumlarda toplam öğrenci sayısı dağılımı

Toplam öğrenci sayılarının oransal dağılımına baktığımızda en çok öğrencinin % 31 ile özel dershanelerde, %28 ile sürücü kurslarında, % 17 ile özel okullarda ve %10 ile muhtelif kurslarda olduğu görülmektedir (Grafik 4). Dershanelerde öğrenci sayısının fazla olması son yıllarda üst öğrenime hazırlık amaçlı faaliyetlere öğrenci ilgisindeki artıştır. Eğitim alanında öğrenci sayısı itibariyle en canlı sektör dershane sektörü olduğu söylenebilir.

Sürücü kurslarına gelince öğrenci sayısının fazla olmasından dolayı çok canlı bir sektör olduğu sanılabilir. Ancak sektördeki talep ile arz arasındaki dağılımda problemten dolayı rekabet yarışı içinde ücretler çok düşük tutulmakta ve kurumlar gelir gider dengesini kurmakta zorlanmaktadır.

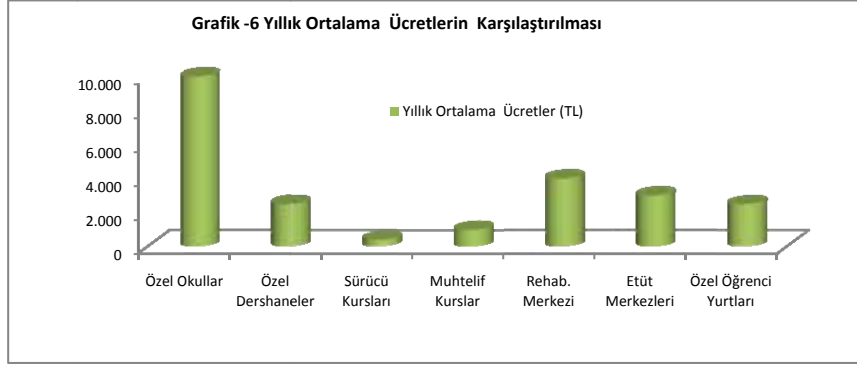

Yıllık tahmini işlem hacmine bakıldığında % 43 ile en büyük payı özel okul sektörü almaktadır. Onu % 20 ile dershaneler, %17 ile eğitim yayıncıları ve % 8 ile rehabilitasyon merkezleri takip etmektedir(grafik 5). Sektördeki toplamda 16 milyar TL'ye yakın yıllık cironun neredeyse yarısına yakını 8 milyar TL özel okul sektöründe dönmektedir(Tablo 2). Dershane sektöründe dönen ciro ise yaklaşık 3 milyar TL civarındadır. 2014 MEB bütçesi yatırımlar dâhil 56 milyar TL civarındadır. MEB toplam bütçedeki payı % 16 olduğuna göre toplam yönetim bütçesi 350 milyar TL civarındadır. Özeldede eğitim öğretim sektöründe dönen cironun toplam Devletin merkez yönetim bütçesine göre oranı % 4 civarındadır.

Gruplara göre harcama tutarı farklı olmakla birlikte Bakanlığın 56 milyarlık bütçesi öğrenci sayısına bölünürse öğrenci başına ortalama 3.000-3.500 TL harcama yapılmaktadır. Genel bütçenin bölünmesiyle elde edilen bu rakam yanıltıcı olabilir. Ancak sadece bir fikir vermesi açısından burada verilmektedir.

AB ülkelerinde 2008 yılı verilerine göre öğrenci başına ortalama harcama 6.200 Euro'dur. En düşük harcama yapan AB ülkesi Bulgaristan'ın öğrenci başı harcaması 2.800 Euro, en yüksek harcama yapan Letonya 10.000 Euro'dur. Aynı listede Türkiye'nin harcama tutarı 1.180 Euro olarak gösterilmiştir. AB ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye öğrenci başına eğitim harcaması itibarıyla en geridedir. AB harcama ortalaması kademe ilerledikçe artmakta, 1. düzeyde 5.300, 2-4 düzeyde 6.100, 5-6 düzeyde 9.400 Euro'ya çıkmaktadır. AB'de ortalama eğitim finansmanının % 86'sı kamu tarafından %13'ü öğrencilerin ailelerince karşılanandan sağlanmaktadır. Belçika, Estonya, Malta, Finlandiya, İsveç ve Norveç'te, kamu finansman payı daha yüksek %95 civarındadır. AB ülkelerinde eğitime ayrılan pay GSMH'nin %5'ini Türkiye'de ise %3,4'ünü teşkil etmektedir (Eurydice 2012).

Eğitim sektöründe öğrenci başına yıllık ücretlere bakıldığında özel okulların yıllık eğitim ücreti ortalamasının tahmini 10.000 TL civarında olduğu söylenebilir. Bu rakamla özel okulların öğrencilere istenen kalitede hizmet sunması gerçekten zordur. Öğrenci bulmakta zorlanmayan özel okullar hizmet kalitesini daha yüksek tutmak için bu ücretleri daha yukarı çekmek zorundadır. Bu yüzden az sayıda okulda ücretler 20.000 TL civarına kadar ulaşabilmektedir. Öğrencileri için ayrıcalıklı hizmetler sunarak kaliteyi yükseltebilen okullar okul sektöründe iyi bir çizgi yakalamıştır. Şehirler hatta semtler arasında da ücretlerde farklılıklar olmaktadır. İstanbul genelinde özel okulların daha yüksek ücretle öğrenci bulabildiği İstanbul içinde de semtine göre ücretlerde ciddi farklar ortaya çıktığı söylenebilir.

Yıllık ortalaması yüksek olan diğer bir kurum olan rehabilitasyon merkezlerinde engelli öğrencilerin ücretleri devlet tarafından ödenmektedir. Ancak devletin kendi öğrencilerine harcadığı rakamın çok altında ücretle hizmet satın almaya çalışması sektörü zorlamaktadır. Sektördeki en önemli taleplerinden biri hiç olmazsa evde bakım hizmeti sunanlara verilen rakam kadar ücretin özel kurumlara ödenmesidir. Ücretlerde kısıntıya gidilmesinin sektörü sunduğu hizmet kalitesini düşürmeye zorladığı ifade edilmektedir.

Etüt merkezleri gelişebilecek bir sektör olmasına rağmen istenen düzeyi henüz yakalayamamıştır. Bunun en önemli sebebi diğer özel öğretim kurumları için getirilen tüm sınırlamaların etüt merkezlerine de uygulanmasıdır. Resmi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin etüt merkezlerinde çalışmasının engellenmesi maliyetleri yükseltmiştir. Bu kurumların ücretlerini daha da aşağıya çekmelerini engellemektedir. Bir diğer sorun etüt merkezlerinde yapılan faaliyetlere her geçen gün yeni sınırlamalar getirilmesidir. Bu sektördeki büyüme hızını yavaşlatmaktadır.

Türkiye ekonomisi büyüklüklerine bakacak olursak AA kaynaklı bilgilere göre "Uluslararası Para Fonu (IMF) verilerinden yapılan derlemeye göre, Türkiye'nin Gayri Safi Yurt İçi Hasılası (GSYİH) 2013 yılında 851 milyar 817 milyon dolar olarak tahmin edilmiş ancak Türkiye'nin 2013 yılı toplam GSYİH 822 milyar dolar olarak ifade edilmiştir. Türkiye'nin geçen yıl cari fiyatlarla 786 milyar dolar olan GSYİH'ı bir yılda 36 milyar dolarlık artış kaydettiği söylenebilir. Aynı dönemde "süper güç" olarak adlandırılan ABD'nin GSYİH'sının 16 trilyon 237 milyar 746 milyon dolar, "üretim merkezi" olarak bilinen Çin'in ise 9 trilyon 20 milyar 309 milyona çıkması bekleniyor. IMF'nin projeksiyonlarına göre trilyon dolarlık ülkeler listesinde başta "sanayi devi" Almanya olmak üzere Brezilya, Hindistan, İngiltere, İspanya, İtalya, Japonya, Kanada, Kore, Meksika ve Rusya da yer almaktadır (Tablo 4).

IMF'nin tahminlerine göre, bu yıl Almanya'nın ekonomik büyüklüğü 3 trilyon 597 milyar 965 milyon dolar, Brezilya'nın 2 trilyon 456 milyar 663 milyon dolar, Hindistan'ın ise 1 trilyon 972 milyar 844 milyon dolar olacak. Tahminlere göre, İngiltere'nin ekonomik büyüklüğü 2 trilyon 422 milyar 921 milyon dolar, İspanya'nın 1 trilyon 387 milyar 871 milyon dolar, İtalya'nın 2 trilyon 76 milyar 6 milyon dolar, Japonya'nın 5 trilyon 149 milyar 897 milyon dolar, Kanada'nın 1 trilyon 843 milyar 750 milyon dolar, Kore'nin 1 trilyon 258 milyar 586 milyon dolar, Meksika'nın 1 trilyon 274 milyar 966 milyon dolar, Rusya'nın ise 2 trilyon 213 milyar 567 milyon doları bulacak(Tablo 4).

IMF'nin tahminlerine göre 2013'te GSYİH'sı 1 trilyon doların altında kalacak olan ülkeler Arjantin, Avusturya, Danimarka, Endonezya, Filipinler, Finlandiya, İrlanda, İsrail, İsveç, Kolombiya, Lüksemburg, Macaristan, Malezya, Mısır, Peru, Polonya, Sri Lanka, Şili, Tayland, Türkiye ve Yunanistan olacak. BRIC ülkeleri olarak bilinen Brezilya, Çin, Hindistan ve Rusya'nın GSYİH toplamı 15 trilyon 663 milyar 383 milyon dolar olacak. Böylece BRIC ülkelerinin GSYİH toplamı, ekonomisi 16 trilyon 237 milyar 746 milyon dolar olması beklenen ABD ekonomisinin büyüklüğüne yaklaşacak." Dünyanın en büyük 20 ekonomisinin büyüklükleri Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo-4			
Dünyanın en büyük 20 ekonomisi (IMF-2012)			
Ülke	2012 Milli geliri	Ülke	2013 Milli geliri
1.ABD	16.244.575.000	1 ABD	16.724.272.000
2.Çin	8.221.015.000	2.Çin	8.939.327.000
3.Japonya	5.960.269.000	3.Japonya	5.007.203.000
4.Almanya	3.429.519.000	4.Almanya	3.593.238.000
5.Fransa	2.613.936.000	5.Fransa	2.736.676.000
6.İngiltere	2.476.665.000	6.İngiltere	2.489.674.000
7.Brezilya	2.253.090.000	7.Brezilya	2.190.218.000
8.Rusya	2.029.813.000	8.Rusya	2.117.831.000
9.İtalya	2.014.078.000	9.İtalya	2.068.356.000
10.Hindistan	1.841.717.000	10.Kanada	1.825.062.000
11.Kanada	1.821.445.000	11.Hindistan	1.758.216.000
12.Avustralya	1.541.700.000	12.Avustralya	1.487.971.000
13.İspanya	1.323.500.000	13.İspanya	1.355.660.000
14.Meksika	1.177.398.000	14.Meksika	1.327.021.000
15.G.Kore	1.129.536.000	15.G.Kore	1.197.506.000
16.Endonezya	878.536.000	16.Endonezya	867.468.000
17.Türkiye	785.753.000	17.Türkiye	822.763.000
18.Hollanda	770.857.000	18.Hollanda	800.535.000
19.S. Arabistan	711.050.000	19.S. Arabistan	718.472.000
20.İsviçre	631.183.000	20.İsviçre	646.199.000

1.1. SEKTÖRDEKİ İŞ YERİ SAYISI

Sektörümüz aşağıda belirtilen alt sektörlerden oluşmaktadır. MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü veri tabanında 29 Mart 2014 tarihli güncel verilere göre sektördeki iş yeri sayısı Tablo 5'te görülmektedir.

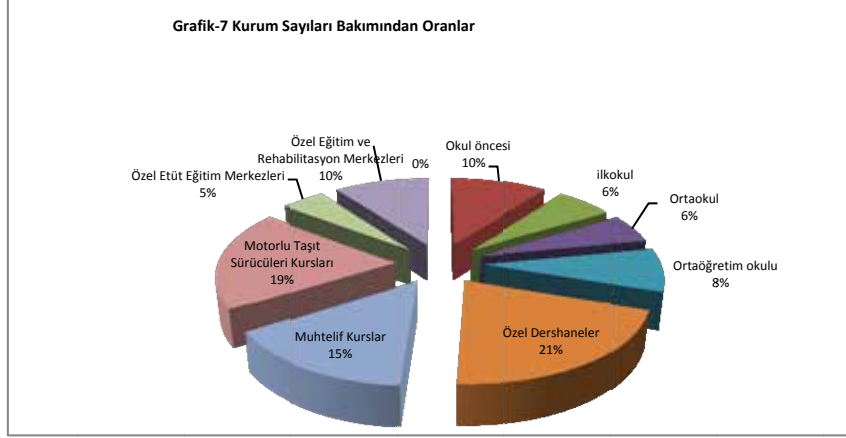
TABLO-5	
Sektördeki iş yeri sayısı (2013-2014 MEB verileri)	
Kurum Türü	Kurum Sayısı
Özel Okullar	5.128
Okul öncesi	1.642
İlkokul	1.071
Ortaokul	972
Ortaöğretim okulu	1.443
Özel Dershaneler	3.579
Muhtelif Kurslar	2.666
Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursları	3.380
Özel Etüt Eğitim Merkezleri	814
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri	1.776
Özel Öğrenci Yurtları	4.405
Eğitim yayıncıları	100
Eğitim amaçlı diğer şirketleri	1.000
Kreş ve gündüz bakımevi	1.592
TAHMİNİ GENEL TOPLAM	24.440

Eğitim amaçlı diğer şirketlerde dâhil edilirse yaklaşık sektörde 24.400 kuruluşun faaliyet yaptığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi eğitim öğretim hizmeti sunan kurumlar örgün öğretim ve yaygın öğretim olarak ikiye ayrılmaktadır. Toplamda okul öncesi dâhil 5.128 örgün eğitim kurumu, 12.215 tane de dershane, kurs, sürücü kursu, etüt merkezi ve rehabilitasyon merkezlerinden oluşan yaygın öğretim kurumu bulunmaktadır. Bunlara kreşler ve okul bünyesindeki ana sınıfları da dâhil edilirse kurum sayısı 21.427'e ulaşmaktadır. Yurtlar, yayıncılar ve eğitim amaçlı diğer şirketlerde hesaba katılırsa eğitim alanında yaklaşık 24.400 birimde hizmet sunulmaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde en kalabalık grubun özel okullar grubu olduğu görülmektedir. Ancak bu sonuç yanıltıcıdır. Özel okullar grubunda da en kalabalık grubu okul öncesi kurumları oluşturmaktadır. Normalde ülkemizde bağımsız binada hizmet sunan 2.000 civarında okul vardır. Dikkat edilirse okullar grubunda ikinci kalabalık grup orta öğretim okullarıdır. Toplamda 1.443 ortaöğretim okulu görülmektedir. Bu rakam da gerçeği tam yansıtmamaktadır. Bir okul bünyesinde yer alan Anadolu Lisesi, fen lisesi ve genel lise gibi birden fazla okul ayrı okul olarak sayıldığı için sayı yüksektir.

Yaygın eğitim alanında çalışan 12.215 kurumun 3.579'u dershaneler, 3.380'i sürücü kurslarıdır. Bunu 2.666 ile özel kurslar ve 1.776 ile rehabilitasyon merkezleri oluşturmaktadır (Tablo 5). Yaygın eğitimde özel kurslar dışındaki kurumların devlette karşılığı yoktur. Bu hizmetler sadece özel öğretim kurumlarında verilmektedir.

Grafik 7 incelendiğinde eğitim öğretim hizmeti sunan kurumlar arasında kurum sayısı bakımından en büyük grubu %21 ile özel dershaneler, % 20 ile özel okullar (okul öncesini dahil edersek %30 ile en büyük grubu özel okullar oluşturmaktadır) % 19 ile sürücü kursları %15 ile muhtelif kurslar ve %10 ile rehabilitasyon merkezleri ve % 5 ile etüt merkezleri gelmektedir.

Kurumsal yapı itibarıyla özel okullar diğer kurumlardan ayrılmaktadır. Adet olarak müstakil binada hizmet veren özel okul sayısı 2.000 civarında olsa bile özel okul açma standartlarının diğer kurumlara göre daha yüksek olmasından dolayı, özel okullar daha büyük ve daha donanımlı binalarda hizmet veren kurumlardır.

MEB 2013 yılı Faaliyet Raporu'na göre, 2013 yılında çeşitli tür ve seviyelerde 2 bin 570 özel öğretim kurumu açıldı, bin 376 kurum ise kapandı. Geçen yıl 519 muhtelif kurs, 291 okul öncesi kurum, 285 özel Anadolu sağlık meslek lisesi ve 270 özel öğrenci yurdu açılırken, 391 dershane, 295 muhtelif kurs, 107 okul öncesi kurum, 105 özel öğrenci yurdu ve 100 özel eğitim rehabilitasyon merkezi faaliyetine son verdi. Türkiye'de, halen 494 özel Anadolu lisesi, 215 özel fen lisesi, 86 hazırlık sınıfı bulunan özel Anadolu lisesi, 83 özel genel lise, 58 özel akşam lisesi ve 11 Özel Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi bulunmaktadır. Tablo 6'da verilen OECD ülkeleri arasında Türkiye'nin özel okul oranlarının toplam okul sayısına oranı açısından durumunu göstermektedir. 14 OECD ülkesiyle alakalı bu verilere göre ülkemizin gerçekten özel okulların gelişmesi ve sayısının artması için alana daha fazla yatırımı teşvik edecek önlemler alması gerektiği yargısı oluşmaktadır.

Tablo-6				
Bazı ülkelerde özel okul % oranları (2013 OECD eğitime bakış)				
Sıra	Ülkeler	Özel ilkokul	Özel ortaokul	Özel lise
1	Şili	58,9	53,7	60,8
2	Belçika	53,8	60,7	57,1
3	İspanya	31,6	31,1	21,1
4	Avustralya	31,1	35,6	34,8
5	Fransa	14,8	21,9	31,5
6	Danimarka	14,4	26,8	1,8
7	OECD Ortalaması	10,7	14,3	19
8	AB Ortalaması	9,9	13,6	17,2
9	ABD	8,7	8,3	8,2
10	Çin Halk Cumhuriyeti	5,3	8,3	11,8
11	Birleşik Krallık	5,1	28,7	51,7
12	Almanya	4,3	9,3	7,8
13	Türkiye	2,4	a	2,7
14	Finlandiya	1,6	4,6	17,8

1.2 İSTİHDAM DÜZEYİ, NİTELİĞİ VE MALİYETİ

Özel öğretim kurumlarında istihdam süreçleri oldukça farklı tarzlarda şekillenmektedir. Her kurum kendine göre bir istihdam stratejisi belirlemek zorundadır. İstihdam stratejileri belirlenirken dikkat edilen en önemli şeylerden biri görev alacak olanların nitelikleri yani donanımlarıdır. Donanımın belirlenmesinde ilk kez o kurumda görev alacaklar için kullanılan yöntem daha önce yaptığı görevlerdir. Kurumlar görevlendirmelerde çalışanların referanslarını öne çıkardıkları görülmektedir. Yaygın bir şekilde faaliyeti olan bazı özel kurumlar kendi içlerinde merkezi öğretmen alım birimleri kurmuştur. Kurumlardan dönemlik ya da birkaç aylık kısa süreli kurslar dışında kalanlarda iş sözleşmeleri yıllık yapılır ve her yıl yenilenir. Sözleşme dönemleri genellikle ikinci yarıyıldan başlar.

Her kurum önümüzdeki sene öğrenci profilini tahmini olarak belirlemek ve bu profile göre öğretmen ihtiyacını çıkarmak durumundadır. Özel okullarda öğrenci değişimi sınırlıdır. Mezunlar yerine 1. sınıflara ve ayrılanlar yerine ara sınıflara öğrenci bulmak için ek çalışma gerekmektedir. Özel okullarda personel değişimi diğer özel kurumlara göre daha sınırlı kalmaktadır. Özel dersane, kurs, sürücü kursu gibi yıllık ya da dönemlik hizmet veren kurumlarda personel değişimi daha sık yapılmaktadır. Kurucular öğretmen alımlarında kurumun büyüklüğüne ve organizasyon yapısına göre bazen kendileri bazen bu konuda uzmanlığına güvendiği üst düzey yöneticilerden yardım almayı seçmektedir.

Özel öğretim kurumlarında çalışmalar süreyle sınırlı olmakta bazen süreklilik arz etmemektedir. Kurumsal yapısı sağlam olanlarda verimli çalışanlar için sürekli bir iş yaşamından bahsedilebilir. Bu yüzden sektörde bilhassa öğretmenlerin önemli bir bölümü her yıl eğer aynı kurumda çalışma şansı bulamazsa yeni kurum aramak zorunda kalmaktadır.

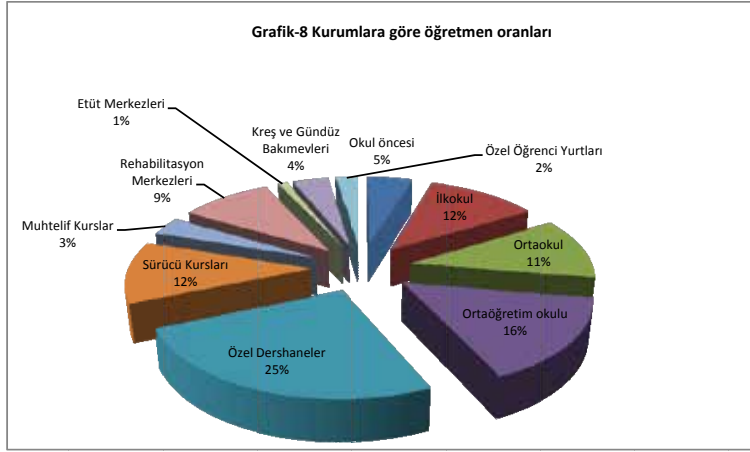
Özel öğretim kurumlarında istihdam edilen öğretmenlerin önemli bir bölümü eğitim fakültesi ya da fen-edebiyat fakülteleri gibi yükseköğretim kurumlarından mezun olmuş, alanında başarısını göstermiş, başarı ve motivasyon düzeyi yüksek kadrolardan oluşmaktadır.

Özel öğretim kurumlarının bir bölümü isim hakkı vererek marka oluşturmuştur. Kurumların tümü rekabet şartlarında en başarılı öğretmenle çalışma gayreti içindedir. Bilhassa isim hakkı vererek marka değeri oluşturmuş kurumların öğretmen ve çalışanların eğitimi için özel gayret göstermesi zorunludur. Bütün bunlar öncelikle okullardan başlamak suretiyle özel öğretim kurumlarında çalışanların değişimlere kolay uyum sağlayan gelişmeye açık kadrolardan oluştuğu söylenebilir.

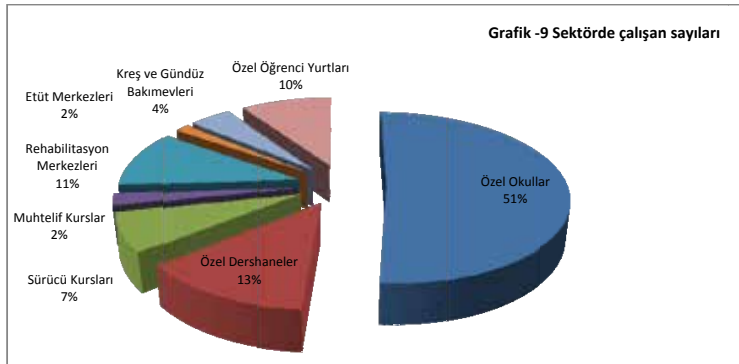
Dershanelerde çalışan personelin önemli bir bölümü de alanında başarısını kanıtlamış eğitimcilerden oluşmaktadır. Eğitim sektöründe rekabet çok ağır seyretmektedir. Rekabette öne geçme gayreti içinde olan kurumlar personel performans standartlarını sürekli yükseltmek zorundadır. Birçok kurum personel seçiminde çok özenli davranmakta seçilen personelin periyodik eğitimi için masraftan kaçınmamaktadır. Görevli personelin kurumdan hizmet alanları memnun etmesi için hizmetiçi eğitim faaliyeti yapılması sektörde kaliteyi yükseltmektedir.

TABLO-7			
Özel öğretim kurumları ve özel yurtlarda istihdam (2013 MEB verileri)			
Kurum Türü	Öğretmen sayısı	Personel sayısı	Toplam
Özel Okullar	80.517	70.000	150.517
Okul öncesi	8745		
İlkokul	21.606		
Ortaokul	21.459		
Ortaöğretim okulu	29.040		
Özel Dershaneler	47.550	18.000	65.550
Motorlu Taşıt Sürücü Kursları	21.638	10.000	31.618
Muhtelif Kurslar	6.257	3.000	9.257
Rehabilitasyon Merkezleri	17.791	15.000	32.791
Etüt Merkezleri	1.775	2.000	3.775
Kreş ve Gündüz Bakımevleri	6.929	6.000	12.929
Özel Öğrenci Yurtları	4.405	13.000	17.405
GENEL TOPLAM	186.862	137.000	323.862

Özel öğretim kurumlarında toplam istihdam sayıları yukarıda verilmiştir (Tablo 7, Kaynak: MEB 2013 İstatistikleri). Toplamda 186.000 eğitimcinin çalıştığı kurumlarda tahmini 137.000 civarında da memur ve diğer personelin çalıştığı söylenebilir. Tahmini olarak tüm özel öğretim kurumları 323.000 kişiye istihdam sağlamaktadır. Bakanlıkta 900. 000 civarında öğretmen çalışmaktadır. Bakanlık çalışanına göre özel öğretim kurumlarında çalışanların oranı %20'lere karşılık gelmektedir. Buna göre çalışmakta olan her 5 öğretmenden 1'i özel öğretim kurumunda çalışmaktadır.

Grafik 8’de görüldüğü gibi özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin okul öncesi dâhil %44’ü özel okullarda görev yapmaktadır. Öğretmen istihdamı açısından en büyük alternatif özel okullardır. Özel öğretim kurumlarındaki 186.000 öğretmenden 80.000’i özel okullarda çalışmaktadır. İstihdam açısından ikinci büyük alternatif %25 ile özel dershanelerdir. Dershaneleri %12 ile sürücü kursları, %9 ile rehabilitasyon merkezleri ve sırayla diğer kurumlarda çalışanlar izlemektedir. Özel dershanelerde çalışan öğretmen sayısı 47.000 civarındadır. Ülkemizde öğretmen olarak çalışanların yaklaşık %5’i dershanelerde görev yapmaktadır. Grafik 9 öğretmen dışındaki kadrolarda çalışan personel ile ilgili veriler içermektedir.

Eğitim alanında çalışan kurumlarda yaklaşık 137.000 personel görev yapmaktadır. Personel memur hizmetli ve diğerlerinden oluşmaktadır. Personel istihdamında da en büyük olan %51 ile özel okullardır. Bunu %13 ile özel dershaneler %11 ile rehabilitasyon merkezleri, yurtlar ve diğer kurumlar takip etmektedir (Grafik 9)

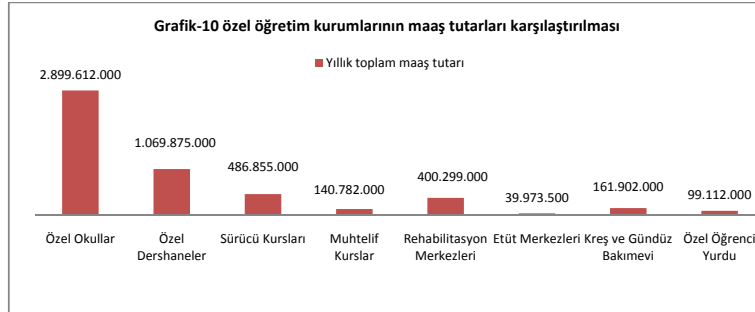
İstihdam maliyetleri açısından durum Tablo 8’de (Kaynak: MEB 2013 istatistikleri) görülmektedir.

Tablo-8

Öğretmen İstihdamında Maliyetler

Kurum Türü	Öğretmen sayısı	Öğretmen aylık birim net maaşları (Asgari)	Yıllık toplam maaş tutarı	Maaşların yıllık vergi ve SSK tutarı (%50) netten brüte
Özel Okullar	80.517	2.000	1.932.408.000	966.204.000
Özel Dershaneler	47.550	1.250	713.250.000	356.625.000
Sürücü Kursları	21.638	1.250	324.570.000	162.285.000
Muhtelif Kurslar	6.257	1.250	93.855.000	46.927.000
Rehabilitasyon Merkezleri	17.791	1.250	266.865.000	133.432.500
Etüt Merkezleri	1.775	1.250	26.625.000	13.312.500
Kreş ve Gündüz Bakımevi	6.929	1.250	103.935.000	51.967.500
Özel Öğrenci Yurdu	4.405	1.250	66.075.000	33.037.500
Toplam	186.862	-	3.527.583.000	1.763.791.000

Öğretmen istihdam maliyetlerine baktığımızda 186.000 öğretmene vergi ve diğer ödemeler dâhil yıllık 5,2 milyar TL ödeme yapılmaktadır. Kurumların toplam cirosunun 12 milyar olduğu düşünülürse bu rakam cironun %45'ine karşılık geldiği görülecektir. Bu rakama personel için harcanan da eklenirse personel giderleri için yıllık 7,6 milyar TL harcama yapıldığı görülmektedir. Kurumlarda toplamda yayıncılar hariç tutulacak olursa eğitim öğretim hizmeti verenlerdeki cironun %60'ı personel giderlerine harcanmaktadır. Bu rakamlar eğitim alanında faaliyet yapan kurumların en büyük gider kalemini personel giderlerinin oluşturduğunu göstermektedir. Kurumların daha verimli çalışmasında yapılacak katkı, personel giderlerini düşürmek olmalıdır.

Kurumların toplam personel giderleri içinde en büyük grubu özel okullar oluşturmaktadır(Grafik 10).Özel okulların personel için ödedikleri rakam vergi ve diğer ödedikleri dahil yaklaşık 3 milyar TL'yi bulmaktadır. Özel dershaneler de yaklaşık 1 milyar TL, sürücü kurslarında ve rehabilitasyon merkezlerinde ise yarım milyar TL'ye yakın meblağ personel için harcanmaktadır. Kurumların gider kalemi içinde en büyük kalemi personel gideri oluşturmaktadır. Tablo 9 öğretmen dışındaki ortalama personel maliyetleri açısından fikir vermektedir.

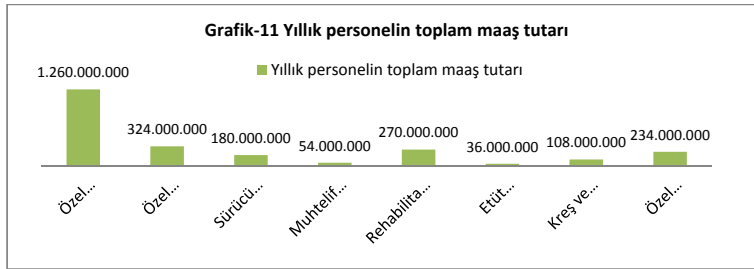

TABLO-9

Öğretmen Dışındaki Personel İstihdamında Maliyetler

Kurum Türü	Usta öğretici memur ve diğer elemanların sayısı	Birim net maaş (Asgari)	Yıllık toplam maaş tutarı	Maaşların yıllık vergi ve SSK tutarı (%50) netten brüte
Özel Okullar	70.000	1.000	840.000.000	420.000.000
Özel Dershaneler	18.000	1.000	216.000.000	108.000.000
Sürücü Kursları	10.000	1.000	120.000.000	60.000.000
Muhtelif Kurslar	3.000	1.000	36.000.000	18.000.000
Rehabilitasyon Merkezleri	15.000	1.000	180.000.000	90.000.000
Etüt Merkezleri	2.000	1.000	24.000.000	12.000.000
Kreş ve Gündüz Bakımevi	6.000	1.000	72.000.000	36.000.000
Özel Öğrenci Yurdu	13.000	1.000	156.000.000	78.000.000
Toplam	137.000	-	1.644.000.000	822.000.000

Özel öğretim kurumlarında öğretmen dahil çalışan 323.862 personel için yıllık 5.171.583.000 TL tutarında ödeme yapıldığı ve tüm çalışanlar için yılda 2.585.791.000 TL vergi ve sosyal güvenlik ödemesi yapıldığı personel gideri olarak toplamda 7.757.374.000 TL ödendiği anlaşılmaktadır.

Personel giderlerinde en büyük rakam özel okullar oluşturmaktadır(Grafik 11). Onu dershaneler, rehabilitasyon merkezleri, yurtlar ve diğer kurumlar izlemektedir. Ancak sektörde eğitici dışında çalışanlar grubunda 137.000 kişi ailesinin geçimini temin etmektedir. Çalışanlardan muhasebe, memur gibi hizmetleri yürütenlerin önemli bir bölümü 2-4 yıllık üniversite mezunlarından oluşmaktadır. Bunun yanında hizmetli, aşçı ve diğer personel olarak hizmet sektörü personeli istihdam edilmektedir. Kurumların sundukları hizmet kalitesine göre eğitilmiş personel sayısı artmaktadır.

Ülkemizde Mili Eğitim Bakanlığı'nın 55.704.000.000 TL bütçesinin 38.261.000.000 TL'si, yani %69'u personel giderlerine harcanmaktadır. Bu rakam AB ülkelerinde %70 civarındadır.

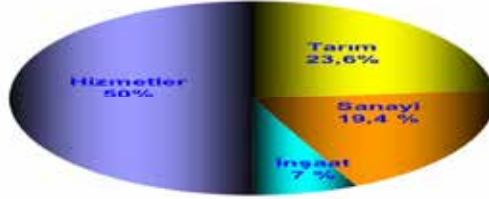
“Bir ülkede çalışan insan sayısının, çalışabilir yaştaki insan sayısına, yani aktif nüfusa (genellikle 15-64 yaş arasındaki nüfus) bölünmesiyle bulunan orana “istihdam oranı” denir. Bir ülke nüfusunun 100 milyon olduğunu, bunun 70 milyonunun aktif nüfus olduğunu ve aktif nüfusun

60 milyonunun çalıştığını, 10 milyonunun ise çalışmadığını varsayarsak bu ülkede aktif nüfus oranı % 70 (70/100) ve istihdam oranı % 86 (60/70) demektir, ilk bakışta işsizlik oranı da % 14 (10/70) gibi görünüyorsa da, gerçek işsizlik oranını bulabilmek için, işsiz olanların ne kadarının kendi arzusuyla işsiz olduğunu bilmek gerekir. Varsayalım ki çalışmayan 10 milyon aktif nüfusun 3 milyonu kendi arzusuyla çalışmak istememektedir. Bu durumda işsiz sayısı 7 milyon (10-3) demektir. O halde işsizlik oranını % 10 olarak hesaplayabiliriz” -(Kaynak: ekodiyalog.com)

Tablo -10				
Türkiye’de İstihdam ve işsizlik verileri (x1000)(TÜİKhaber bülteni -2013Eylül)				
(xbin)	Kişi sayısı	Erkek	Bayan	Genç nüfus
Nüfus	73.795	37.043	37.448	11.566
15 yaş ve üstü	55.642	27.427	28.214	11.566
Toplam istihdam	25. 808	18.117	7.691	4.047
Tarımda istihdam	6.370	3.243	3.026	
Sanayide istihdam	4.914	3.871	1.043	
İnşaatta istihdam	1.879	1.814	65	
Hizmetlerde istihdam	12.646	9.089	3.557	
İşsizler	2.831	1.708	1.123	889
İş gücünde olmayanlar	27.151	7.674	19.477	6.626
Ev kadını	11.481	-	11.491	
İş aramayan	2.587	1612	2.417	
Öğrenci	4.285	2.129	2.156	
Emekli	3.915	3.057	858	
Çalışamaz halde ve diğer	5.426	1.679	3.748	
İş gücüne katılma oranı %	51,7	72,5	31,6	42,7
İşsizlik oranı %	11,8	9,8	17,4	22,1

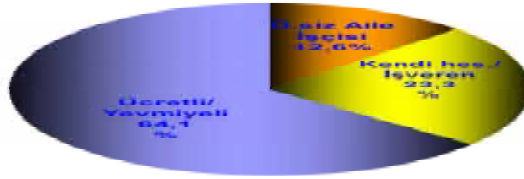
İstihdamdakiler hesaplanırken işgücüne girebilecek 15 yaş ve üstü 55,5 milyonluk bölüm dikkate alınmaktadır. Türkiye, eylül ayı itibariyle yüzde 9,9 olarak gerçekleşen işsizlik oranı ile 14 AB üyesi ülke ortalamasından daha iyi durumdadır. Tablo 10’da verilen TÜİK 2013 verilerine göre, ülkemizde istihdamda tarım sektörü dâhil 25 milyon kişi çalışırken işgücünde olmayan nüfus 27 milyon civarındadır. İstihdamdakilerin 18 milyonu erkek, 7,6 milyonu bayandır. İstihdamda olmayanların yaklaşık 11 milyonu ev kadınıdır (TÜİK, 2013).

Grafik-12 Hazine ve dış ticaret verilerine göre 2013 yılı istihdamdakilerin sektörel dağılımı

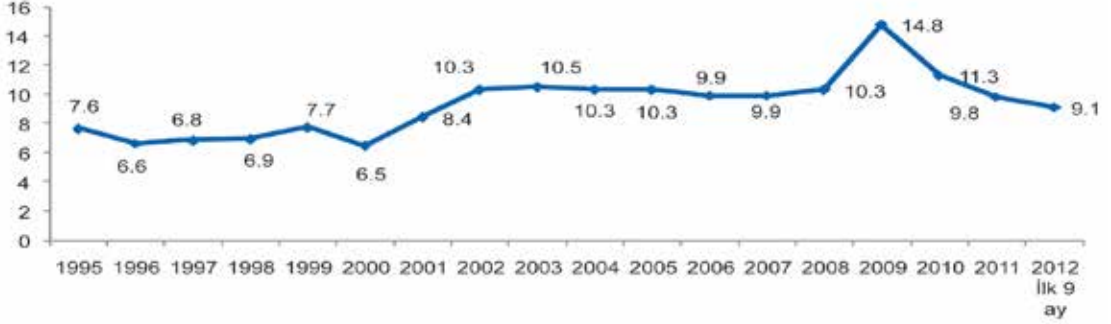
Grafik 12'ye göre istihdamdakilerin %50'si hizmet sektöründe, %23,6'sı tarım sektöründe %19,4 sanayi sektöründe ve %7'si inşaat sektöründe çalışmaktadır. Hizmet sektörü en büyük kalemi oluşturmaktadır.

Grafik-13 Çalışılan işin durumuna göre 2013 yılı istihdamdakilerin oranı

Grafik 13'teki bilgilere göre çalışanların %64'ü yevmiyeli, %23'ü işveren ve %12'si ücretsiz aile içinde hizmet verenlerdir. Bu durum ücretli ve yevmiyeli çalışanların çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Grafik -14 Türkiye'nin yıllara göre işsizlik oranları (TUİK-2012)

Türkiye'nin işsizlik oranlarının yıllara göre değişimine bakıldığında 2002 yılında 10,3 olan işsizlik oranı 2008 yılına kadar kısmi azalma göstermişse de 2008 yılında aynı rakama 10,3 sonra 14,8'e çıkmıştır. Sonraki dönemde tekrar düşüle 2012 yılında 9,1'e gerilemiştir.

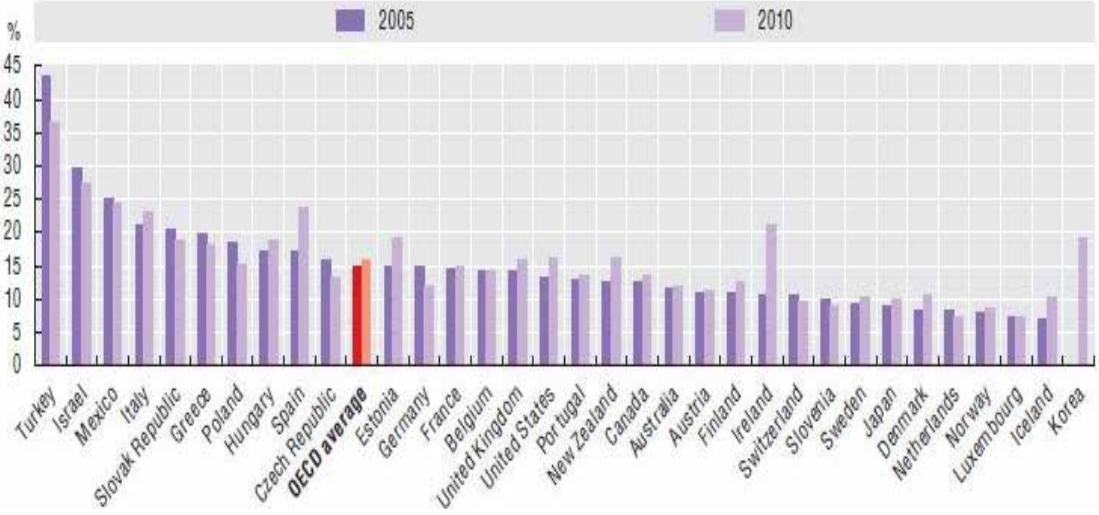
İşsizlik oranları 2000'den sonra 2002 yılına kadar hızlı bir artış göstermiş sonraki yıllarda 2008 yılındaki krize kadar küçük değişimlerle sabit kalmıştır. 2008, 2009 yıllarında işsizlik oranı aşırı bir artış göstermiş % 14,8'lere kadar yükselmiştir. Şu anda işsizlik oranı 2008 krizi öncesi değerinin az altında seyretmektedir. Aşağıdaki çizelgede (Tablo 11) bazı ülkelerin işsizlik oranları verilmiştir.

Tablo-11			
Ülkelerin nisan ayı işsizlik oranları (Kaynak: AA-2014)			
Ülke	Nisan ayı işsizlik	Ülke	Nisan ayı işsizlik
Yunanistan	27,3	Yunanistan	59,2*
İspanya	26,4	İspanya	56,2
Portekiz	17,8	Hırvatistan	52,1*
Güney Kıbrıs	15,8	Portekiz	42,3
Slovakya	14,1	İtalya	39,9
İrlanda	13,5	Slovakya	34,1
Litvanya	12,5	İrlanda	26,1
Letonya	12,4*	Letonya	22,0*
Bulgaristan	12,8	Macaristan	27,6
Avro Bölgesi	12,1	Bulgaristan	26,9
İtalya	12	Güney Kıbrıs	34,8*
Fransa	10,8	Polonya	27,6
AB 27	11	Litvanya	21,2
Polonya	10,7	Fransa	25,5

Macaristan	10,5	İsveç	24,5
Slovenya	11,1	Avro Bölgesi	24,0
Türkiye	9,3	AB28	23,5
İsveç	8,3	AB 27	23,3
Belçika	8,5	Romanya	23,1*
Estonya	8,3	İngiltere	20,2*
Finlandiya	8,3	Estonya	17,4
İngiltere	7,7*	Slovenya	21,7*
Romanya	7,3	Belçika	22,6
Çek Cumhuriyeti	7,2	Çek Cumhuriyeti	19,5
Danimarka	7	Finlandiya	20,7
Hollanda	6,5	Lüksemburg	19,4
Malta	6,1	Türkiye	17,5
Lüksemburg	5,6	Malta	12,3
Almanya	5,4	Danimarka	12
Avusturya	4,8	Hollanda	10,6
		Avusturya	8,2
		Almanya	7,6

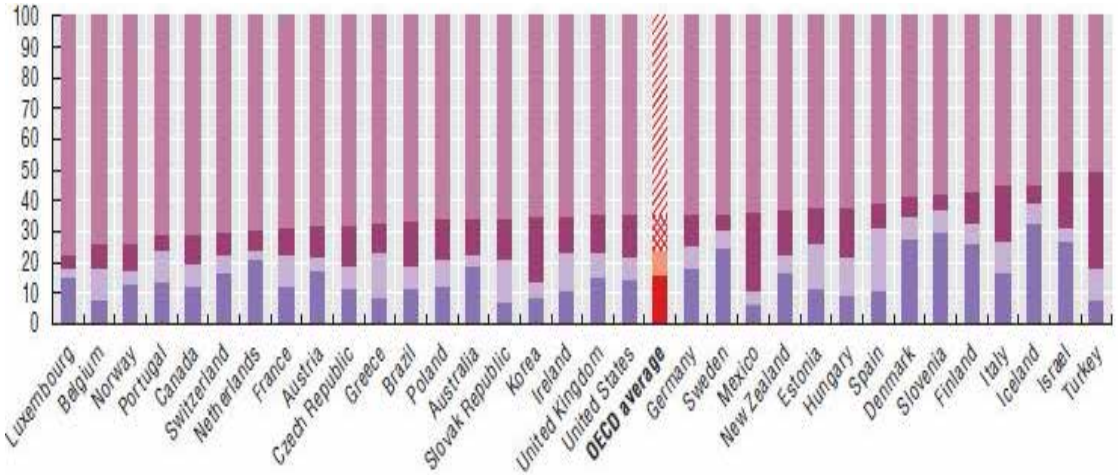
Tablo 11'deki verilere göre istihdam sağlamada en başarılı ülkeler Almanya, Avusturya gibi ülkelerdir. Bu ülkelerde eğitimden iş yaşamına geçiş süreci oldukça iyi planlanmıştır. Her iki ülkede de çıraklık sisteminin iş yaşamıyla iç içe olmasını sağlayacak sistem kurulmuş ve destek mekanizmaları devreye sokulmuştur. İşyerleri çıraklık eğitimi yapanları çalıştırmaları ve gereken dönemde iş deneyimi kazanmalarını sağlamaları için devlet teşvikler uygulanmaktadır.

Grafik-15 OECD ülkelerinde eğitimde ve istihdamda olmayan genç nüfus oranları (OECD-2012)

OECD ülkeleri arasında 15-29 yaşındakilerin ortalama % 16'sı ne istihdam içerisinde ne de eğitim veya öğrenimdedir. OECD ülkelerinde 15-29 yaşındakilerin ortalama % 47'si eğitimdedir. Hollanda, Slovenya ve İsveç'te bu düzey % 50'den daha fazladır. Bunun aksine Meksika ve Türkiye'de bu yaş grubundaki eğitimde olanlardan % 35 daha azdır. OECD ülkelerinde 15-29 yaşındakilerin ortalama % 48'i işe sahiptir. Avustralya, Kanada, Danimarka, İzlanda, Hollanda ve Norveç'te % 60'lık orana karşılık, Macaristan, İsrail, İtalya, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye'de bu oran % 40'tır (Grafik 15).

Grafik-16 OECD-2012 raporuna göre eğitimde ve istihdamda olmayanların oranları yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir. Grafikte 25-29 yaş arasındaki nüfusun dağılımı görülmektedir.

Grafik 16'daki her bir sütunda en alttaki renk istihdamdakileri, onun üstü işsiz olanları, daha üstündeki grup hem eğitimde olmayan hemde aktif olmayan gruptur. En üstteki grup ise eğitimde olanları göstermektedir.

1.3 KAYITDIŞILIK

Her sektörde olduğu gibi eğitim sektöründe de kayıtdışılığı körükleyen vergiler ve istihdamdaki yüklerdir. Zaten karlılık oranı çok düşük olan sektörde yatırım maliyetlerinden kaçanlar ve gelir gider dengesini kurmakta zorlanacağını düşünenlerin oluşturduğu kayıtdışılıktan bahsedilebilir.

Kayıtdışılıkla mücadele edildiği bir dönemde çıkarılan dersanelerin dönüşümüyle ilgili düzenleme kayıtdışılığı olumsuz yönde etkileyecek bir durum ortaya çıkarabilir. Düzenlemenin konuşulmaya başlamasıyla birlikte yaklaşık 500 civarında dersane kapanmıştır. Kapanan kurumların çoğunda çalışanların daha az maliyetle faaliyet yapacağı vergi ve kontrolden uzak ders bürolarına dönüşme ihtimali bulunmaktadır.

Özel kurs alanında en büyük zorluk Belediyeler, üniversiteler, İŞKUR, KOSGEB gibi kamu kurumları ile vakıf ve derneklerin açtığı kontrol mekanizması olmayan farklı yükümlülüklerle rekabeti zorlayan kurslardır. Bu alanda koordinasyonsuzluk sonucu kamu kaynaklarının verimli kullanılmadığı gibi rekabette zorlanan kurumların da kayıt dışına itildiği görülmektedir. 5580 sayılı yasaya göre faaliyet yapan kurslarda resmi kurumlarda çalışan öğretmenler çalıştırılmazken diğerlerinde böyle bir kısıtlamanın olmaması, vergi yükümlülüklerindeki farklar kurumların rekabet etmesini ve sürdürülebilir olmasını engellemektedir. Bu kurumların (özel kurslar) son dönemlerde İŞKUR ihalelerine girerek ayakta kalmaya çalıştıkları görülmektedir. Ancak İŞKUR'un hizmet alımında ortaya koyduğu şartların ağırlığı sonucu kurumların tazminat ödeme zorunda bırakılması gibi etkenler bu alandan da özel öğretim kurumlarının çekilmelerine yol açmaktadır.

Yayıncılık alanında korsanla mücadele konusunda sektörle birlikte hazırlanmış olan düzenlemeler hayata geçirilememiştir. Basılı eserlerde fotokopi yoluyla çoğaltma ile dijital ve basılı yayınlarda korsanla mücadelede istenen hedefe ulaşılamamıştır. Korsanla mücadele amacıyla yapılan baskınlarda bazen bandrol hatalarından kaynaklanan problemlerden dolayı yayıncıların kendileri korsan durumuna itilmektedir.

Sektörde en çok zorlanan konu istihdamdaki yüklerle ortaya çıkan kayıt dışılıktır. Sektör temsilcileri olarak istihdamdaki yüklerin kalkınmada öncelikli yörelerde uygulandığı gibi olması konusundaki önerimiz hala hayata geçirilememiştir.

Yukarıda da belirtildiği gibi dersanelerle ilgili yapılan yasal düzenleme öğrencilerin ihtiyaç duyduğu hizmeti kayıtdışı kişi ve kurumlardan almaya yöneltebilecektir. Kayıtdışılığı azaltmada kullanılacak araçlardan biri aşağıda açıklanmıştır. Tablo 12 istihdamdaki kişilerle ilgili devlete ödemesi zorunlu miktarın %50'den %30'a çekilmesi halinde oluşacak farkı göstermektedir.

Tablo-12

İstihdamda Devlete ödenenler (Vergi ve SSK) %50'den %30'a düşürülürse fark

Kurum Türü	Toplam Çalışan sayısı	Yıllık toplam maaş tutarı	Maaşların yıllık vergi ve SSK tutarı netten (%50)	İndirim halinde netten %30 olursa	Vergi inerse Devletin gelir kaybı toplamı	Vergi indirimiyle sektör % 30 büyürse fark
Özel Okullar	150.517	2.772.408.000	1.386.204.000	831.722.400	554.481.600	-180.206.520
Özel Dershaneler	65.550	929.250.000	464.625.000	278.775.000	185.850.000	-93.854.250
Sürücü Kursları	31.638	444.570.000	222.285.000	133.371.000	88.914.000	-44.901.000
Muhtelif Kurslar	9.257	129.855.000	64.927.000	38.956.500	25.970.500	-13.114.355
Rehabilitasyon Merkezleri	32.791	446.865.000	223.432.500	134.059.500	89.373.000	-45.133.365
Etüt Merkezleri	3.775	50.625.000	25.312.500	15.187.500	10.125.000	-5.113.125
Kreş ve Bakımevi	12.929	175.935.000	87.967.500	52.780.500	35.187.000	-17.769.435
Özel Yurt	17.405	222.075.000	111.037.500	66.622.500	44.415.000	-22.429.575
Toplam	323.862	5.171.583.000	2.587.176.500	1.551.474.900	1.034.315.000	-422.521.625

Tablo 12' ye göre çalışanlar için vergi ve sigorta matrahları düşürülürse toplamda istihdamdaki yükler %50 den %30' a çekilirse devletin vergi kaybı 1.034.315.600 TL'dir. Ancak vergi indirimiyle sektörün en az % 30 büyüyeceği kayıt dışılıkların kayıt altına gireceği düşünülürse, istihdamdaki devletin gelir kaybı 422.521.625 TL ye kadar düşer. Kurumlar tüm işlemleri reel şartlara çekilirse öğrenci gelirlerinde de asgari % 30'luk artışla 4 milyar ek girdi sağlar ki bunun sadece KDV si 320 milyon tutar. Kurumlar vergisi toplamına % 5 bile eklense 200 milyonluk ek gelir elde edilir ki buradan gelecek toplam vergi tutarı 520 milyonu bulur. Yani eğitimde istihdamdaki yüklerin % 50 den %30' a çekilmesi halinde eğer çalışma şartlarını sınırlandıran hükümler kaldırılırsa sektörde büyüme sağlanacak ve devletin bir kaybı olmadan kurumların kapasitelerini artırması sağlanacaktır.

5580 sayılı yeni yasaya eklenen ve çıkarılan maddelerde sektörün talep ettiği düzeltmeler yapılırsa, dershanelerin bir bölümü teşvik edilerek okul sektörüne kendi isteğiyle geçmesi sağlanacak, kalan kısmı ise zorlamayla kayıt dışısına itilmeyecek kayıt altında faaliyetini yürütecek, geçiş dönemine özgü 4 yıllığına izin verilen özel okullar cazip olduğu görüldükten sonra birçok kurum kendi isteğiyle o alana geçmeye cesaretlendirilecektir. Bu tür bir uygulama kuralları belirli okul sektörüne kuralları zorlayarak iş yapmaya alışmış yenilerin girişiyle okulların da zarar görmesini engelleyecektir.

Kayıt dışılığı tetikleyen faktörler vardır. Yukarıda da belirtildiği gibi bunun en önemli sebeplerinden biri istihdam üzerindeki yüklerdir. Türkiye istihdamdaki yükler açısından OECD ülkeleri arasında en yüksek ilk on ülke arasında dokuzuncu sıradadır (Tablo 13). Sektörlerin kayıt dışılığa itilmesinde en önemli unsurlardan biri olan istihdam yükleri açısından Türkiye'de yapılması gerekenler olduğu ortadadır.

Tablo-13

OECD 2012 raporunda ülkelerin istihdam yükleri

Sıra	Ülke	İstihdam yükü	Sıra	Ülke	İstihdam yükü
1	Fransa	42,1	18	İngiltere	26,8
2	Belçika	39,6	19	Slovakya	22,6
3	İtalya	37,2	20	Slovenya	22,4
4	İsveç	37,1	21	Japonya	21,6
5	Yunanistan	36,6	22	Çek Cumhuriyeti	21,2
6	Finlandiya	36,6	23	Kore	17,5
7	Avusturya	36,6	24	Kanada	17,3
8	Macaristan	36,3	25	İsrail	16,9
9	Türkiye	35,9	26	ABD	16,3
10	İspanya	33,8	27	Meksika	15,5
11	Estonya	33,5	28	İrlanda	13,4
12	Almanya	32,6	29	İzlanda	12,7
13	Hollanda	31,1	30	Avustralya	12,1
14	Norveç	30,0	31	Lüksemburg	11,2
15	Polonya	28,4	32	İsviçre	8,3
16	Danimarka	27,1	33	Şili	6,2
17	Portekiz	26,9	34	Yeni Zelanda	-1,1
	OECD Ortalaması	24,8			

Tablo 13' te Türkiye için verilen istihdam yükü oranı OECD ortalamasının üstündedir. 2011 yılı verilerine göre, ücret üzerindeki vergi yükü itibarıyla OECD ülkeleri arasında yapılan sıralamada Türkiye dokuzuncu sırada yer almıştır. Bu oran, İspanya (yüzde 33,8), Hollanda (yüzde 31,1), Avustralya (yüzde 12,1), İngiltere (yüzde 26,8) ve Almanya'nın (yüzde 32,6) üstündedir.

Almanya kayıt dışılığı önlemede küçük işler başlığı altında aylık 400 Euro'yu geçmeyen gelirlerde vergileri tamamen kaldırmak suretiyle kayıt dışılığı önlemeye çalışmıştır.

FSMMMO' nun hazırladığı "Türkiye Vergi Profili" araştırmasına göre sayıları 5 milyona yaklaşan asgari ücretliler, Türkiye'nin en büyük 90 firmasıkadar vergi öderken, 6 milyon 750 bin civarındaki tüm ücretlilerin ödediği vergi Türkiye'deki 652 bin şirketin ödediği vergiyi geçmektedir. 2010 yılının tamamında 4 milyon 738 bin asgari ücretlinin ortalama bin 63lira vergi ödeyerek toplamda devlete 5 milyar 38 milyon lira kaynak aktarmıştır. Böylelikle asgari ücretlinin Türkiye'de 2010 yılında en fazla kurumlar vergisi veren 100 firmanın 90' ının toplamı kadar vergi ödemekte, 22 milyar 649 milyon lira vergi ödeyen ücretliler ise asgari ücretlilerle beraber toplamda 12 milyar lira vergi ödeyen 100 firmanın iki katından fazla vergi ödemektedir.

Schneider'in 2010' da yayınladığı ve 31 Avrupa Birliği üyesi ülkenin 2003-2010 arasındaki kayıt dışılığı ele alan raporunda (Size and Development of Shadow Economy of 31 European Countries from 2003 to 2010) kayıtdışılığın boyutları konusunda önemli fikirler yer almaktadır.

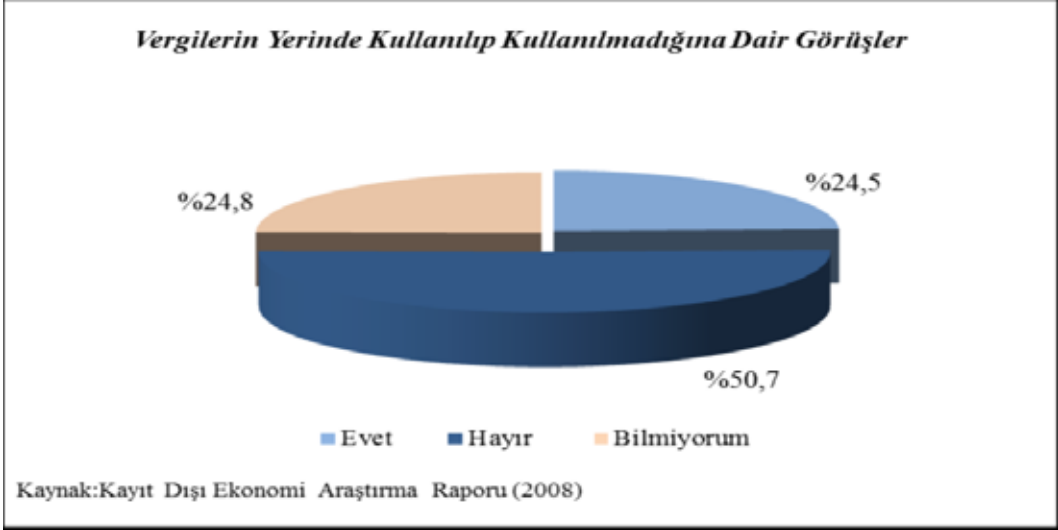
Kayıtdışılık birçok ülke açısından ciddi sorundur. Ülkemizin kayıtdışılık karnesi kötüdür, 31 Avrupa ülkesi arasında kayıtdışılık yönüyle 28. sıradadır. Kayıtdışılıkta sadece Hırvatistan, Bulgaristan ve Romanya'ya göre daha iyi durumda olduğumuz görülmektedir (Tablo 14).

Tablo-14					
2010 yılı itibariyle ülkelerin kayıtdışı oranları					
Sıra	Ülke	Kayıtdışı oranı	Sıra	Ülke	Kayıtdışı oranı
1	İsviçre	8,3	17	15 İspanya	19,8
2	Avusturya	8,7	18	İtalya	22,2
3	Lüksemburg	8,8	19	Yunanistan	25,2
4	Hollanda	10,3	20	Macaristan	25,7
5	İngiltere	11,1	21	Malta	26,0
6	Fransa	11,7	22	Polonya	27,2
7	İrlanda	13,2	23	Slovenya	27,4
8	Finlandiya	14,3	24	G. Kıbrıs	28,7
9	Danimarka	14,4	25	Estonya	29,9
10	Almanya	14,7	26	Letonya	32,0
11	Norveç	15,4	27	Litvanya	32,4
12	İsveç	15,6	28	Türkiye	33,3
13	Belçika	17,9	29	Hırvatistan	34,9
14	Çek Cumhuriyeti	18,9	30	Romanya	37,0
15	Slovakya	18,9	31	Bulgaristan	37,7
16	Portekiz	19,7		31 Avrupa ülkesi ort	21,3

Kayıtdışılığı körükleyen en önemli sebeplerden bir de vergilerin yerinde kullanılıp kullanılmadığı konusundaki güvendir. DPT'nin 2008 tarihli kayıt dışı araştırma raporunda vergilerin yerinde kullanımıyla ilgili olarak aşağıdaki grafik oldukça çarpıcıdır (Grafik 17).

Ülkelerin kayıtdışılığı önlemede kullandığı en önemli yollardan bir de ödemelerin elektronik ortamda yapılmasıdır. Elektronik ödemelerde 10 dilimlik bir artış kayıtdışılıkta 5 dilimlik azalmaya yol açtığı belirtilmektedir. Bazı ülkelerde kredi kartıyla ödemede vergi indirimi uygulayarak elektronik ortamda ödemeyi teşvik etmektedir. Bazı ülkelerde kredi kartıyla ödemelerin bireysel gelirin %20'sini geçenlere vergi iadesi uygulaması kart kullanımını teşvik etmiş ve kişisel harcamaların %50'sinin kartla yapıldığı bir rakama ulaşmıştır.

Grafik-17 Toplumda vergilerin kullanımıyla ilgili görüşler

Dikkat edilirse toplumda vergilerin yerinde kullanımıyla ilgili kuşkuların giderilmesine ve vergi bilincinin güçlendirilmesine ihtiyaç vardır.

1.4 MESLEKİ EĞİTİM

Sektörümüzde mesleki eğitim alanında yeterli istekliliğin uyarıldığı söylenemez. Alanda faaliyet gösteren kurumların mesleki eğitimdeki oranları sektörün mesleki eğitime ilgisinin de göstergesidir. Ülkemizde mesleki eğitim alanında standartların belirlenmemiş olması, mezunların belgelerinin ne anlama geldiğinin işletmelerce bilinmemesi, istihdamda mesleki eğitimin bireylere bir avantaj sağlamamasına yol açmaktadır. Bu durum sektördeki talebi önemli ölçüde etkilemektedir.

Mesleki eğitim alanında iki farklı kurum hizmet vermektedir. Bunlar örgün eğitim olarak hizmet veren meslek liseleri ile yaygın eğitim alanında hizmet veren özel kurslardır. Örgün eğitimde iş bulma imkânı olan meslek liselerine ilginin daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo-15

Özel öğretim ile resmi kurum ve öğrenci sayıları karşılaştırılması (2013 MEB)

Kurum türü	Özel Öğ.	Resmi öğ.	Oran	Özel ku.	Resmi ku.	Oran
Genel Örgün Eğitim	140.000	1.753.000	8	1.007	2.736	37
Mesleki Örgün Eğitim	56.000	1.671.000	3	426	5.592	8
Yaygın Eğitim	371.000	1.202.000	8	2.666	2.078	128
Resmi mesleki örgün eğitime İHL hariç tüm meslek liseleri dahil edilmiştir.						

Tablo 15 incelendiğinde resmi orta öğretim kurumlarında mesleki eğitim kurumuna devam eden öğrenci sayısının arttığı görülecektir. Genel eğitimde 1.753.000 öğrenci varken mesleki eğitimde 1.671.000 öğrenci bulunmaktadır. Mesleki eğitimle genel eğitim oranı neredeyse dengelenmiş gibidir. Bu rakamlara ticaret lisesi ve daha önce diğer bakanlıklara bağlı meslek liseleri dâhil edilmiş ancak İHL dâhil edilmemiştir. İHL'lerinde ortaokul kısmında 240.000 lise kısmında 474.000 öğrenci bulunmaktadır. Kamuda kurum sayısı bakımından da mesleki eğitim lehine bir fark görülmektedir 2.736 genel liseye karşılık 5.592 meslek lisesi bulunmaktadır.

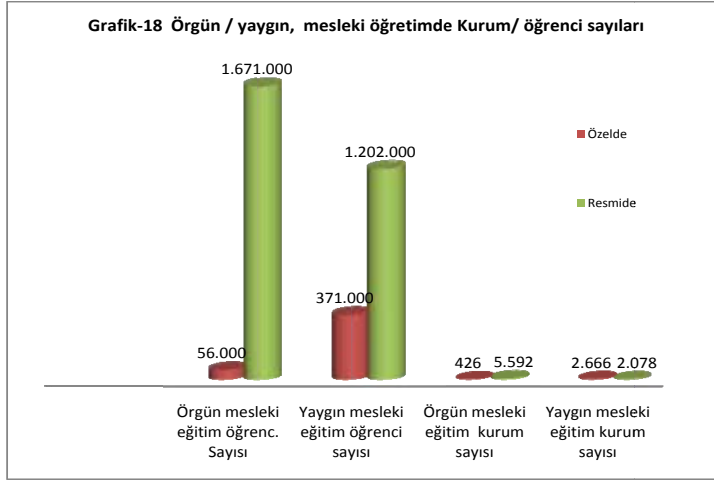
Bu seneden itibaren genel liselerin tümü sınavla öğrenci alan okullara dönüştüğü için sınavı kazanamayan ya da girmeyen tüm öğrenciler için iki çıkış yolu önerilmiştir. Birincisi açık liseler ki bu okullardan genel açık öğretim lisesinde 1.012.000, mesleki açık öğretim lisesinde ise 294.000 öğrenci bulunmaktadır (MEB 2013-2014 istatistikleri). İkinci alternatif ise mesleki eğitim kurumlarıdır. Bu uygulamanın devam etmesi halinde isminde Anadolu taşıyan mesleki eğitim kurumları dışındaki tüm meslek liseleri merkezi sınavda başarılı olamamış öğrencilerin çoğunun devam ettiği okullar şeklinde toplumda var olan algı pekişebilir.

Kamuda mesleki eğitim kurumlarında en çok öğrenci 464.000 ile endüstri meslek liselerinde, 240.000 ile ticaret meslek liselerinde, 210.000 ile kız meslek liselerinde, 155.000 kadar çok programlı liselerde, 110.000 civarında Anadolu teknik liselerinde ve 105.000 kadar da Anadolu sağlık meslek liselerinde kayıtlıdır. Bunları azalan oranlarda diğer meslek okulları takip etmektedir. Mesleki eğitim alanında örgün eğitimde 25 farklı okul türü bulunmaktadır.(MEB 2013-2014 istatistikleri).

Mesleki eğitimde örgün eğitim alanında faaliyet gösteren özel mesleki eğitim kurumu oranı çok düşüktür. Özel sektörün örgün mesleki eğitime yönelebileceği bir ortam henüz oluşturulamamıştır. Bunun birkaç sebebi vardır. Genel orta öğretim kurumuna göre mesleki eğitim kurum yatırımları daha pahalıdır. Öğrenciler resmi meslek okullarında istediği bölüme kolayca girebilirken özel meslek okullarına bedel ödeyerek girmeyi düşünmemektedir. Son dönemde organize sanayi bölgelerinde açılmış mesleki teknik öğretim kurumlarına öğrenci başına destek verilmektedir. Ancak bu destek de sektörün bu alana yönelmesinde yeterince etkili olamamıştır. Şimdilik organize sanayi bölgelerinin kendilerince ya da sadece sivil toplum kuruluşlarınca desteklenen birkaç kurumla sınırlı okul bulunmaktadır.

Ülkemizde öğrenciler açısından mesleki eğitime yönelmenin cazip bir yönü bulunmamakta, ücretli özel meslek liseleri de bu durumdan nasibini almaktadır. Meslek lisesi mezunlarının iş dünyasında karşılığının olduğu alanlarda ilgi daha yüksektir. Örneğin son yıllarda özel sağlık meslek liseleri en çok ilgi duyulan meslek okulları arasındadır. 426 özel meslek lisesinin çoğu sağlık alanında hizmet verenlerden oluşmaktadır.

AB ülkeleri ortalamalarına göre mesleki eğitim ile genel eğitim oranı eşitlenmiştir. Mesleki eğitime devam edenlerin oranının %70'in üzerinde olduğu ülkeler, Belçika Flaman topluluğu, Avusturya, Slovakya, İtalya, Çek Cumhuriyeti, Lihtenştayn, Hırvatistan'dır. Mesleki eğitimin %35'in altında olduğu ülkeler, Estonya, İrlanda, Yunanistan, Kıbrıs, Litvanya, Macaristan, Birleşik Krallık, İzlanda'dır.(Eurydice-2012).

Grafik 18'de örgün mesleki eğitimde öğrenci sayısının resmiye göre çok düşük olduğu, % 3 oranında yaygın eğitimde ise öğrenci oranının %30 civarında olduğu görülmektedir. Kurum sayısı bakımında örgün mesleki eğitimde oran %8'e karşılık gelirken yaygın mesleki eğitimde kurum sayısı kamudan fazladır (Grafik 18). Ancak özelde yaygın eğitim yapan özel kursların zorlandığı söylenebilir.

Yaygın eğitim faaliyetlerine gelince, devletin yaptığı yaygın eğitim faaliyetlerinin önemli bir bölümü okul derslerine takviye amaçlı kurslardan oluşmaktadır. Resmi yaygın eğitim faaliyetleri halk eğitim merkezlerinde, mesleki eğitim merkezlerinde, olgunlaşma enstitülerinde, çıraklık eğitim merkezlerinde, pratik kız sanat okullarında verilmektedir.

TÜİK 2011-2012 yaygın eğitim verilerine göre;Olgunlaşma Enstitülerinde toplam 109 atölyede 2.500 kişiye, Halk Eğitim Merkezlerinde 172.000 farklı programda 3.500.000 kişiye,3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununa göre açılan 3.200 Meslek kursu programında 73.000 kişiye,Mesleki Eğitim Merkezlerinde 160 programda 1.378 kişiye eğitim verilmiş, Mesleki Eğitim Merkezlerinde 108.000 kişi için çıraklık program düzenlenmiştir. Mesleki Eğitim Merkezlerinde 11.000 kalfalık 9.000 ustalık 8.000 işyeri açma belgesi verilmiştir. Ancak bu programlardan Halk eğitim merkezlerinde verilen kursların sadece 73.000 programda 1.374.000 kişiye verilen mesleki ve teknik alanda geri kalan 100.000 civarı programda 2.126.000 kişiye verilenler ise genel kültür alanındadır.

Özel sektörde yaygın mesleki eğitim faaliyetleri, 5580 sayılı yasaya göre açılan kurslarda verilmektedir. Yasal alt yapısı olmamakla birlikte belediyelerin, üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinin, İŞKUR, KOSGEB, vb. kamu kurum ve kuruluşları ile STK'ların açtığı kurslar da bu alanda sayılabilir. Resmi ve sivil toplum kuruluşlarının sürdürdüğü mesleki eğitim faaliyetleri hakkında derlenmiş ayrıntılı bilgi yoktur. Ancak sadece İstanbul Belediyesinin ulaştığı rakam neredeyse tüm sektörde faaliyet gösteren kurslara denktir.

Yukarıdaki bilgiler bağlamında özel sektörün mesleki eğitime ilgisinin yeterli olduğunu söylemek zordur. Ayrıca mesleki eğitimde kazanılan becerilerle işyeri ihtiyaçlarının örtüşmediği, verilen belgelerin ne anlama geldiğinin bilinmediği, mesleği sürdürmek için belgeye ihtiyaç duyulmadığı, iş dünyasının vasıfsız elemanlarla belgeli olanlar arasında herhangi bir fark görmediği, devletin mesleki eğitim için ayırdığı kaynakların verimli kullanılmadığı, programların iş dünyasının güncel ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmadığı gibi birçok gerekçe sunulabilir.

Sektörün örgün mesleki eğitime ilgisizliği yanında yaygın öğretimde istenen sonucun alınmaması hayat boyu öğrenme faaliyetlerine katılımını engellemektedir. Ülkeler arası yarışta öne geçmek isteyen ülkeler yetişkin eğitime önem vermek ve hayat boyu öğrenmeyi bir yaşam biçimi haline getirmek istemektedir. Bu çerçevede işgücü piyasaları dâhil eğitimin finansmanı için çareler aranmaktadır.

Bireylerin hayat boyu öğrenmeye istekli hale getirilmesi, mesleki becerilerin geliştirilmesi için yapılan eğitimlere katılımın artırılması yaşanan bir diğer sorundur. Birçok alanda çalışanlara mesleki eğitimlere katılım, dil becerilerini geliştirme, dijital yeterlilikleri artırma, aktif iş yaşamı oluşturma, girişimcilik gibi eğitimler giderek önem kazanmaktadır. Bu beceriler aslında 21. yüzyıl becerileri olarak tanımlanmaktadır.

Bireyler yüksek kalitede başlangıç eğitimlerinden sonra hayat boyu öğrenmeye hazır hale getirilmelidir. Öğrenme, örgün, yaygın eğitimlerle, işyeri tabanlı ve bireysel informal yollarla gerçekleşebilir. Kaynağı ve yolu ne olursa olsun öğrenmelerin hayat boyu devam etmesi için gerekli ortam hazırlanmalı ve desteklenmelidir.

AB, ETF'nin Mart- 2014 Antalya'da yaptığı hayat boyu öğrenme çalıştayında bireylerin eğitime yöreklendirilmesi için yapılabilecek destekler şöyle sıralanmıştır:

- Almanya'da olduğu KOBİ'lere işveren veya işçinin eğitim amaçlı kullanılabilircek çekler,
- İşsizler veya eğitimini tamamlamamışlar için verilecek beceri kazandırma amaçlı kuponlar,
- Bireysel öğrenme amaçlı ödeme hesaplarına aktarılacak fonlar,
- Firmaların çalışanları için yaptıkları harcamaları vergiden indirme yoluyla verilecek teşvikler,
- Çalışanların gelir vergilerinden eğitim için ayrılacak fonlar,
- İşveren katkı paylarıyla oluşturulacak eğitimde kullanılacak fonlar,
- Çalışanlara ücretli eğitim izinleri,
- Firmaların bütçelerinden kaynak ayırmalarını sağlayacak düzenlemeler,
- Aynı maaş için eğitim amaçlı kullanmak üzere çalışma saatinden azaltmaya gidilmesi,
- Kamu fonları, proje bazlı hibeler, katılımcıdan belli oranda destekler,

- STK katkıları, sponsorluklar,
- KOBİ'lere uygun eğitimler ve eğitime erişimi kolaylaştıracak gerçek iş ortamında uygulamalar,
- Eğitime katılımı artırmak için aynı tür iş yerlerinde çalışanlara ortak eğitimlerde destekler,
- Eğitim için ayrılan zaman ve imkânın işyerine katkı sunacağı örnek uygulamalar,
- Eğitimin firmanın yaptığı işle uyumlu olmasını sağlayacak örnekler,
- Dezavantajlı gruplar için sağlanacak ek destekler.

Tablo 16 özel sektör tarafından işletilen mesleki eğitim kurumlarındaki 2000'den bu yana öğrenci sayılarındaki değişimleri göstermektedir (Tablo MEB 2000-2014 arası istatistik verilerinden derlenmiştir).

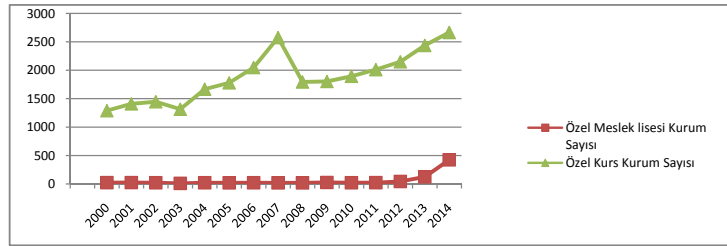
Tablo-16								
Mesleki Özel Öğretim Kurumlarında 14 Yıllık Kurum Öğrenci Sayısı Değişimleri								
Yıllar	Meslek Lisesi		Meslek Kursu		Toplam			
	Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı	Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı	Toplam Özel Mesleki Eğitim Kurumu sayısı		Özel Mesleki Eğitimde Toplam Öğrenci Sayısı	
					Sayısı	Kurs Okul Oranı	Sayısı	Kurs Okul Oranı
2000	24	2.024	1.289	174.496	1.313	54 kat	176.520	86 kat
2001	25	1.455	1.409	177.648	1.434	56 kat	178.960	122 kat
2002	22	1.085	1.447	174.505	1.469	66 kat	175.590	160 kat
2003	11	936	1.314	144.938	1.325	119 kat	145.874	154 kat
2004	22	1.164	1.667	168.549	1.689	77 kat	169.713	145 kat
2005	20	1.090	1.779	190.896	1.799	89 kat	191.986	175 kat
2006	22	977	2.048	220.636	2.070	93 kat	221.613	225 kat
2007	21	911	2.576	293.742	2.597	123 kat	294.653	322 kat
2008	21	1.015	1.795	250.973	1.816	85 kat	251.988	247 kat
2009	27	1.379	1.803	261.611	1.830	67 kat	262.990	189 kat
2010	22	1.603	1.895	264.063	1.917	86 kat	265.666	164 kat
2011	24	1.951	2.012	292.991	2.036	84 kat	294.942	151 kat
2012	45	4.348	2.150	293.222	2.108	87 kat	297.570	67 kat
2013	126	17.854	2.438	343.750	2.564	19 kat	361.604	19.kat
2014	426	94.153	2.666	371.706	3.092	6,3 kat	465.859	4.kat
Büyüme Oranı	18 kat	47 kat	2 kat	2 kat	2,4 kat	-	2.6 kat	-

(MEB 2000-2014 yılları arası verilerden alınmıştır)

Tablo 16 incelendiğinde mesleki eğitimde son üç yılda önemli değişimler gözlenmektedir. Uzun yıllardır yirmilerde seyreden özel meslek lisesi sayısı iki binlerde seyreden öğrenci sayısında hızlı bir artış seyri göstermekte, önce dört binlere sonra on yedi binlere ve doksan dört binlere ulaşan öğrenci artışı görülmektedir. Bu tabloya bakarak özel mesleki eğitime yönelim başladı şeklinde bir sonuca gitmek mümkün değildir. Çünkü özel meslek lisesinde artışın sebebi özel sağlık meslek liselerine izin verilmesidir. Artışın neredeyse tamamına yakını hızlı sağlık meslek lisesi açılışına bağlı olarak gerçekleşmiştir. Hatta bakanlık hızlı artışı önlemek için sınır getirmek zorunda kalmıştır.

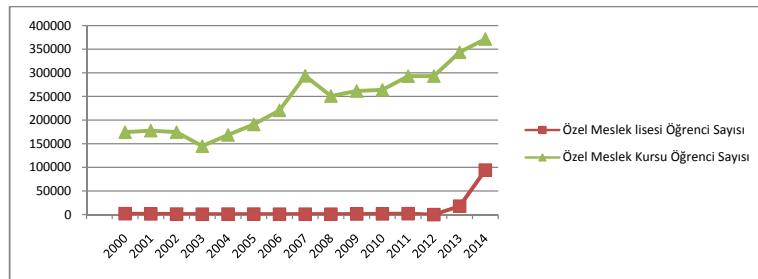
Son 14 yılda özel meslek kursu ve öğrenci sayısı ise sadece 2 kat artış göstermiştir. Bireylerde eğitime istekliliğe ve artışa rağmen özel kurslar bu artıştan payını alamamaktadır. Ayrıca sağlık meslek liselerindeki artışa bağlı olarak özel meslek liseleri özel kurslar arasındaki kurum ve öğrenci sayısı arasındaki uçurum azalmaya başlamıştır. Özel kurslarda kurum ve öğrenci sayısı yüz kata yakınken son üç yılda bu aralık giderek küçülmüş ve 5-6 kat farka kadar düşmüştür. Aşağıda verilen grafik 19 söz konusu değişimi daha görsel olarak yansıtmaktadır.

Grafik-19 Özel meslek lisesi ve meslek kursu kurum sayısı değişimi

Grafik 19 incelendiğinde 20'lerde seyreden özel meslek lisesi sayısının son üç yılda hızla arttığını göstermektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi bunun sebebi mesleki teknik eğitim değildir. Artış Özel sağlık meslek liselerinden dolayıdır. Meslek kursu sayısına gelince son 10 yılda meslek kursu sayısında ciddi gelgitler yaşanmaktadır. 2003-2006 arasında sayı 1.300'lerden 2.500'lere çıkmışken 2006-2008 arasında 2.500'lerden 1.700'lere çok hızlı bir düşüş yaşanmıştır. Sonraki yıllarda kısmi artışlarla sayı 2006'daki rakamlar civarına ulaşmıştır. Kurs sayısının değişiminde İŞKUR projelerinin etkisi vardır. Son dönemde İŞKUR projelerinde yükümlülükler ağırlaştırıldığından sayı tekrar düşebilir. Özel meslek lisesi ve meslek kursu öğrenci sayıları konusundaki değişim grafik 20'de gösterilmektedir.

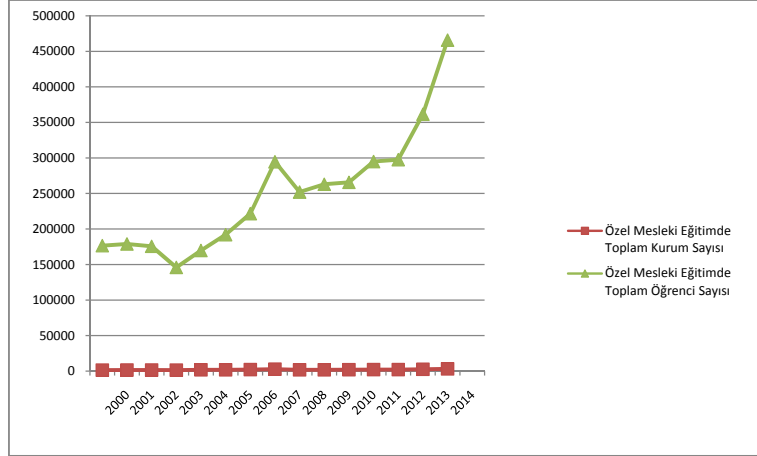
Grafik-20 Özel meslek lisesi ve meslek kursu öğrenci sayısı değişimi

Grafik 20 öğrenci sayısı değişimi ile kurs sayısı değişimi arasında kısmi paralellik olduğunu göstermektedir. Özel meslek kurslarında 2003’den 2007’ye kadar öğrenci sayısı artmıştır. 2007-2008 yıllarında bir miktar azalma olmuş ancak sonrasında sayı tekrar yükselmiştir. Aynı değişimi özel meslek lisesi öğrenci sayısında da görmek mümkündür. Grafik 21, özel mesleki eğitim alanında faaliyet gösteren ve kurum ve öğrenci sayılarını göstermektedir.

Grafik -21 Özel mesleki eğitimde toplam kurum sayısı ve öğrenci sayısı değişimi

Grafikten görüldüğü gibi, tüm özel mesleki öğretim kurumlarında kurum sayısı itibariyle 1.300’ den 3000’e yükselmiş ve sayı 2,4 kat artmıştır. Öğrenci sayısı ise 176.000’den 465.000’e yükselmiş 2,6 kat artmıştır (MEB 2000 ve 2014 TÜİK verileri)

Yaygın eğitim faaliyetlerine devam eden veya yaygın eğitimden yararlananların eğitim düzeyine göre incelenmesine kaynaklık teşkil edecek veriler Tablo 17’de verilmiştir. TÜİK 2011-2012 verilerinden derlenen bu bilgiler konuyu aydınlatma açısından önemlidir.

TABLO-17

Yaygın Eğitime Devam Edenlerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

(TÜİK 2011-2012 verilerinden derlenmiştir)

Eğitim Düzeyi	Resmi yaygın eğitim kurumlarında kursiyer dağılımı	Özel kurumlarda kursiyer dağılımı (Kurs sürücü kursu etüt merkezi rehabilitasyon merkezi dersane)
Okuma yazma bilmeyen	365.000	
Hiçbir okul bitirmeyenler	1.210.000	113.000
İlkokul+ilköğretim	1.640.000	1.331.000
Orta öğretim	1.006.000	1.446.000
Yükseköğretim	368.000	301.000
Toplam	4.592.000	3.191.000

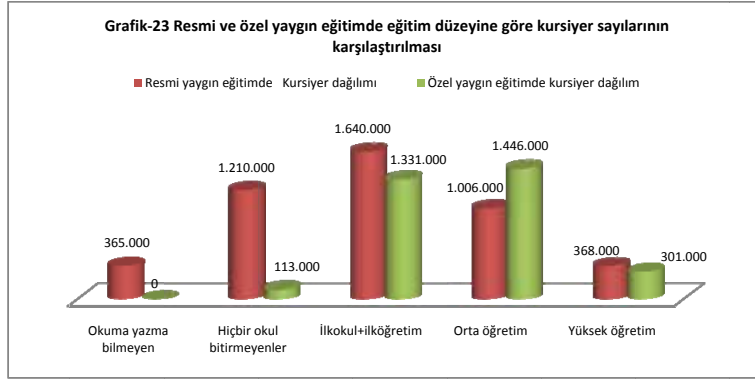
Resmi kurumlara halk eğitim merkezlerinde kültür dersleri dahil edilmiştir

Tablo 17 incelendiğinde okuma yazma bilmeyen 365.000 kişini çoğunun halk eğitim merkezlerinde okuma yazma kurslarına katıldığı, okul bitirmemiş 1.211.000 kişinin ise diğer beceri kurslarına katıldığı görülmektedir. Özel kurumlarda okuma yazma bilmeyenler rehabilitasyon merkezlerine devam eden engelli bireylerdir. İlk ve orta öğretim grubunda ağırlıklı katılımcı kitlesi üst öğrenime geçiş sınavlarına hazırlık amacıyla katılan öğrencilerinden oluşmaktadır.

Resmi ve özel kurumlarda verilen eğitimlerin büyük bölümünü genel kültür dersleri oluşturmaktadır. Örneğin resmi yaygın eğitim kurumlarında 4.5 milyon öğrenciye verilen hizmetlerin yaklaşık 1.200 000'i mesleki eğitim alanındadır. Aynı şekilde özel yaygın eğitim kurumlarında 3 milyondan fazla öğrenciye verilen eğitimin 2 milyonu genel kültür alanı dışındadır.

Dikkat edilirse hiç okuma yazma bilmeyenlerin oranı %8'dir. Bu gruba devam edenlerin çoğu okuma yazma kursuna devam edenlerden oluşur. Hiç okul bitirmemişlerin bir bölümü ilköğretim çağındakilerden bir bölümü de okuma yazma kursuna devam edenlerden oluşmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin önemli bölümü genel kültür derslerinden takviye ya da sınavlara hazırlık amaçlı kurslara katılanlardan oluşmaktadır. Ortaöğretileri bitirenler % 22 ve yükseköğretileri bitirenler %8'dir (Grafik 22). Bu gurubun çoğu belli bir alanda kendini geliştirmek isteyenlerden oluşmaktadır.

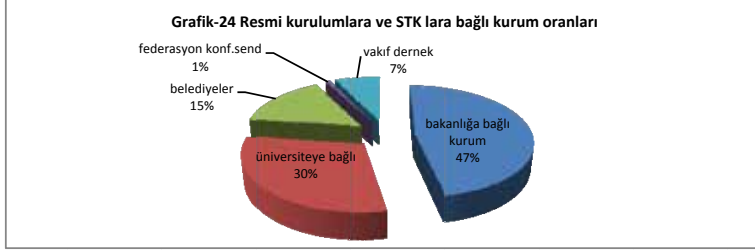
Hiç okul bitirmemiş kursiyerler toplamda kamuda 1.200.000 iken özelde bu sayı 113.000 ve oran %9, ilkokul bitirmişlerin kamu/özel oranı %81, ortaöğretim bitirmişlerin sayısı özelde kamudan fazladır ve oranı %1,4, Yükseköğretim mezunlarında bu oran %82 düzeyindedir (Grafik 23).

Özelde yaygın eğitimde 3.200.000 civarında öğrenci varken, resmi yaygın öğretimde 4.600.000 civarında öğrenci bulunmaktadır. Yaygın öğretim hem resimde hem de özelde en kalabalık grubu bir üst öğrenime hazırlanan öğrenciler oluşturmaktadır. Kamuda halk eğitim merkezleri aracılığı ile verilen kursların çoğu takviye ya da üst öğrenime hazırlık amaçlıdır. Özelde ise rakamın çoğunu dershanelere devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Özel yaygın eğitimde öğrenci sayısı itibarıyla ikinci kalabalık grubu sürücü kursları oluşturmaktadır. Eğitim düzeyine göre resimde en kalabalık grup ilkokul mezunları özelde ise lise mezunlarından oluşmaktadır.

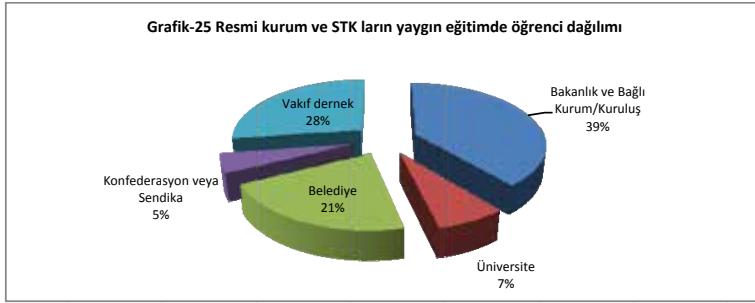
TABLO-18				
Yaygın Mesleki Eğitim Faaliyetleri (TÜİK 2012 verileri)				
Kuruluş	Kurs Sayısı	Öğrenci (Kursiyer)		
		Bitiren Öğrenci (Kursiyer) Sayısı	Erkek	Bayan
Bakanlık ve Bağlı Kurum/Kuruluş	50.000	1.206.000	820.000	386.000
Üniversite	3.200	228.000	117.000	110.000
Belediye	16.100	658.000	195.000	463.000
Konfederasyon veya Sendika	685	154.000	127.000	27.000
Vakıf dernek	7.600	847.000	485.000	362.000
Toplam	77.585	3.093.000	1.744.000	1.348.000

Tablo 18'de görüldüğü gibi resmi ve sivil toplum kurumlarca yapılan kar amaçlı olmayan yaygın eğitim faaliyetleri MEB bünyesinde Halk eğitim merkezlerinde, mesleki eğitim merkezlerinde, turizm eğitim merkezlerinde ve halk olgunlaşma enstitülerinde verilmektedir. Bunun yanında üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri, belediyeler, sendika ve konfederasyonlar, vakıf ve dernek gibi STK'lar da yaygın eğitim faaliyeti yürütmektedir.

Mesleki yaygın eğitim faaliyetlerinde öğrenci sayısı itibariyle birinci sırayı MEB, ikinci sırayı ülke geneline yayılmış birçok sivil toplum kuruluşu ve üçüncü sırayı da belediyelerin verdikleri hizmetler yer almaktadır. Grafik 24 görsel olarak oranı belirtmektedir.

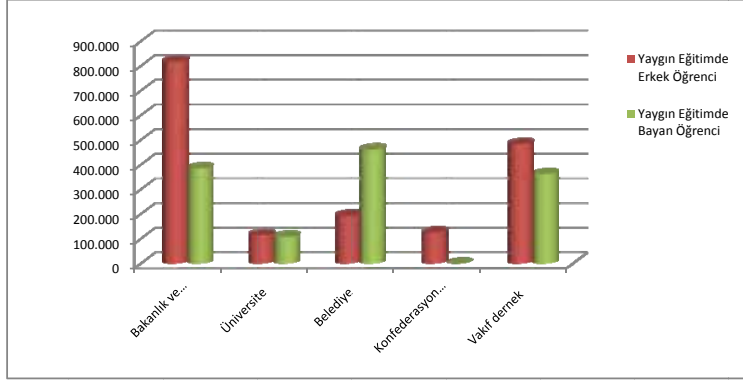
Resmi kurum ve STK'ların yaptıkları yaygın eğitim faaliyetlerinde % 47 ile en büyük grubu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlar oluşturmaktadır. Bunu üniversitelerin ve belediyelerin açtığı kurumlar izlemektedir. Çok sayıda vakıf ve derneğin verdiği eğitimler de % 7 ye karşılık gelmektedir (Grafik 24).(2012 TÜİK yaygın eğitim verileri)

Grafik 25'de verilen öğrenci dağılımlarına baktığımızda resmi yaygın öğretimde en büyük öğrenci grubunun %39 ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kuruluşlarda, %28'inin dernek ve vakıflarda % 21'inin ise belediyelerde olduğu görülmektedir.

Özel kurslarda 371.000 öğrenci varken belediyeler bunun yaklaşık iki katı 658.000, vakıf ve dernekler ise 847.000 yaklaşık 2,5 katı öğrenciye hizmet vermektedir. Sosyal devlet anlayışı ile bu hizmetlerin devletten ek kaynak ayrılarak verilmesi olumlu olmakla birlikte, özel kurslarla aynı vergi ve istihdam yükümlülüğü olmadığı için özel kursları rekabet edemez hale getirmektedir. Bu programlar için devletin ayırdığı kaynağın daha verimli kullanılması ve rekabet şartlarının ortadan kalkmaması için düzenlemelere ihtiyaç olduğu alanda çalışanlarca belirtilmektedir. Grafik 26 kurumlarda yaygın eğitim kursuna devam edenlerin cinsiyete bağlı durumlarını yansıtmaktadır.

Grafik-26 Kurumlara göre yaygın eğitimde erkek ve bayanların oranları

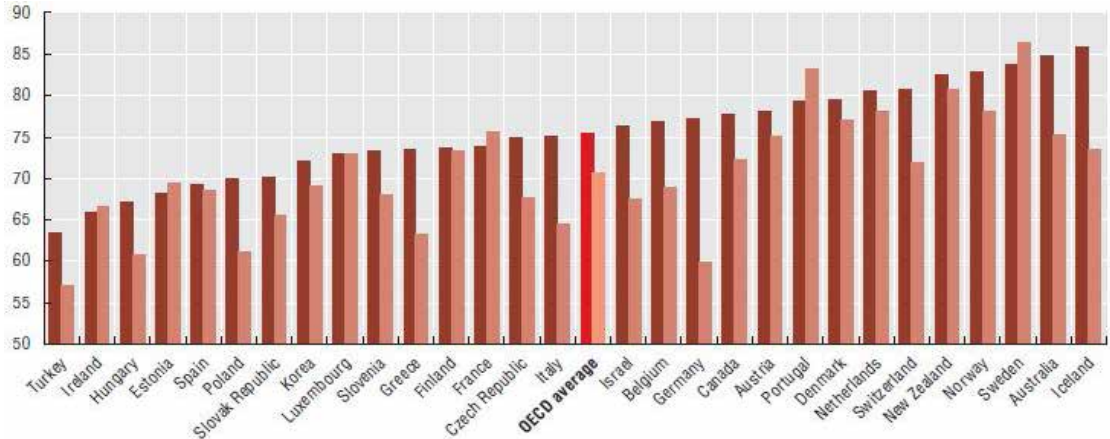

Bakanlığa bağlı kurumlarda erkek oranı bayanların iki katından fazladır. Sivil toplum kuruluşlarında da erkek oranı bayarlardan daha fazladır. Üniversitelerde bu rakam neredeyse eşit gibidir. Ancak belediyelerin sundukları hizmetlerde bayanların ağırlığı oldukça fazladır. Burada belediyelerin açtıkları program türlerinin bayanlara daha fazla hitap edecek türde olmasına özen gösterildiği anlamı çıkmaktadır.

Verilen tüm yaygın eğitimler olumludur ve topluma yararlı faaliyetlerdir. Ancak faaliyetlere ayrılan kaynağın yerine ulaşip ulaşmadığı tartışılmaktadır. Verilen çok sayıda eğitimlerle bireylerin kazanımları ve yaşam kalitesini artırmaya katkı düzeyleri gözden geçirilmelidir. Resmi kurumların yaygın mesleki eğitim faaliyetlerinde en büyük payın MEB'e sonra üniversitelere ve belediyelere ait olduğu açıktır. OECD ülkeleri arasında mesleki eğitim ve genel eğitim açılarından bir kıyaslama sağlamak için aşağıda verilen grafik 27 önemli bilgiler sağlamaktadır

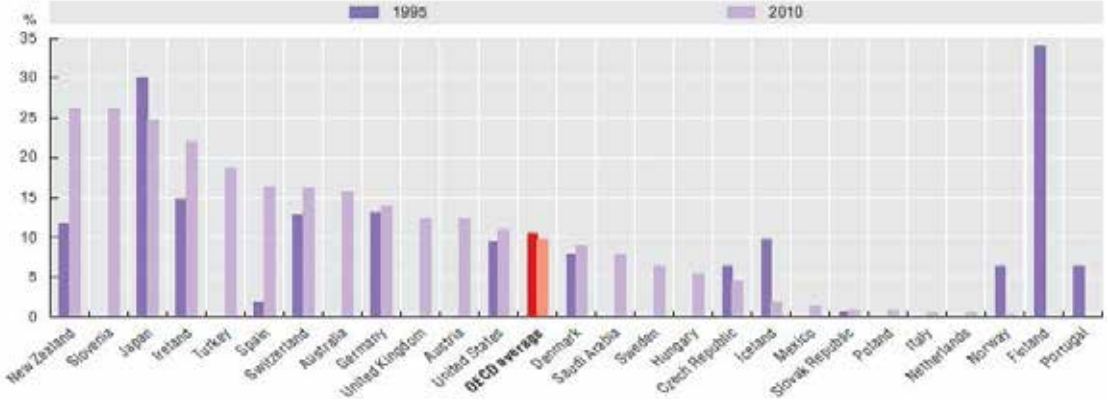
Grafik-27 OECD ülkelerinde mesleki eğitim ve genel eğitim almışların istihdam oranları (OECD 2012)

Koyu renkle gösterilen Mesleki eğitim Açık renkle gösterilen genel eğitim

Grafik 27'ye göre Türkiye istihdamdakilerden OECD ülkeleri için hem mesleki üst orta öğretimde hem de genel üst orta öğretimdekilerin oranının en düşük olduğu ülke konumundadır. Hollanda, Norveç, İsveç, Portekiz, İsviçre, Avustralya, İzlanda gibi ülkelerde istihdamdakilerin %80'inden fazlası ortaöğretim mezunudur. Grafik 27'deki verilere göre istihdamdakilerden mesleki eğitim mezunlarının oranının en yüksek olduğu ülkeler İsviçre, Portekiz ve Yeni Zelanda'dır. Mesleki yönelimi yükseköğretim için OECD ülkelerinin karşılaştırmalı durum tespiti Grafik 28'de yer almaktadır.

Grafik-28 OECD 2011 verilerine göre dünyada mesleki yönelimli yükseköğretimle ilgili veriler

OECD ülkelerinde genç yetişkinlerin %11'i mesleki yönelimli okullardan mezun olmaktadır. 2011 verilerine göre OECD ülkelerinde iş gücündekilerden mesleki eğitimi bitirenlerin ortalaması %30 iken Türkiye'de bu oran % 10 düzeyindedir. Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Almanya, Avustralya, Slovenya gibi ülkelerde bu oran % 50'nin üstündedir (Grafik 28). Almanya gibi bazı ülkelerde her ne kadar mesleki eğitim görmüşlerin oranı Türkiye'den yüksek olsa da son yıllarda Yunanistan, Portekiz ve İtalya hariç mesleki eğitime doğru ek bir yönelim olmadığı mevcut oranın biraz düştüğü görülmektedir. Polonya, Norveç ve İzlanda'da ise son yıllarda mesleki eğitime yönelim ciddi miktarda azalmıştır.

1.5 ÜRETİM MİKTARI

Eğitim sektörü ağırlıklı olarak hizmet sektörlerinde faaliyet yapan kurumlardan oluşmaktadır. Üretim alanında çalışan alt sektör sayısı sınırlıdır. Toplamda 27.000 kurumun 21.000 tanesi eğitim öğretim hizmeti sunmaktadır. Ancak kurum bünyelerinde sunulan yemek vb. hizmetler üretim kapsamında değerlendirilebilir. Ayrıca sektör bünyesinde yer alan yayın sektörü farklı alanlarda üretimle sektörde önemli bir alt yapı oluşturmuştur.

Ülkemizde yayıncılık alanında iş yaptığı bilinen irili ufaklı 4000 civarında kuruluşun olduğu tahmin edilmektedir. Yayıncılık yapan kuruluşların bir bölümünün matbaalarında üretim yapılmaktadır. Kitap yayıncılığı yapan bandrol alan 300 yayıncıdan 100 civarında olanı eğitim alanında yayıncılık yapmaktadır. Yayıncılık alanında dönen toplam 6 milyar TL cironun sadece 2,5 milyarlık kısmının eğitim alanında olduğu tahmin edilmektedir.

Eğitim yayını üreten kuruluşlar oluşturdukları federasyonla Bakanlıkla ilişkilerini geliştirmiş ve birçok konuda ortak çalışma yürütmüşlerdir. Ancak sektörün önünde hala çözülmesi gereken önemli problemler bulunmaktadır. FATİH Projesi kapsamında yürütülen ve yürütülmesi planlanan hizmetler için cihazlara ve altyapıya yapılan yatırımın geri dönüşü ancak içerikle mümkündür. MEB tarafından içeriğe bütçe ayrılması, yayıncılar içerik geliştirme konusunda desteklenmesi, teşvik verilmesi, Devletin özel sektörle rekabetinin önlenmesi, içeriklerin TÜBİTAK'a hazırlanması yerine, yayıncılara destek ve teşvik verilerek hazırlanması halinde alanda üretim yapan kuruluş sayısı artacaktır.

10 yılı aşkın süredir ders kitapları fiyatlarının düşmesi ve yardımcı kitapların okullarda öğrenciye ulaştırılmasının güçleştirilmesi neticesinde sıkıntılar yaşamaktadırlar. Ayrıca tablet ve akıllı tahtalarda kullanılacak yayın ve içeriklerinin telif haklarının nasıl değerlendirileceği belirsizdir. Eğitim içeriği teknolojik değil eğitsel bir konu olarak ele alınmalı ve bu sürecin etkin ve verimli olabilmesi için ana aktörleri eğitim yayıncıları olmalıdır.

FATİH Projesi içeriği, eğitim programları elektronik ortamla zenginleştirilerek, öğrenim kalitesi artırılmalı, tabletler için hazırlanacak zengin içeriklerle öğrenme zaman ve mekân sınırından kurtarılmalıdır. Sektörün FATİH Projesi için destek beklentisi içerik sağlama aşamasının, tıpkı akıllı tahta, tablet, fiber altyapı vb. gibi bir maliyet kalemi olduğunun bilinmesi ve kaynak ayrılmasıdır.

Ders kitaplarının e-içeriğe uygun zenginleştirilmesi için gerçekçi projelendirmeler sonucu ortaya konacak değere göre kaynak ayrılmalıdır. Zenginleştirilmiş interaktif e-içeriğin uygulanabilir olması için yayıncıların kurmaları gereken alt yapı yatırım maliyetlerinin nasıl karşılanacağı sektörle birlikte değerlendirilmelidir. Zenginleştirme işleminin yapılabilmesinde mevzuattan çok algı değişikliğine ihtiyaç vardır. Zenginleştirmenin de ciddi bir maliyet kalemi olduğunun benimsenmesi gereklidir.

Ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve diğer yayınların da elektronik ortama taşınacağı okullarımızın ve öğrencilerimizin tüm dünya ile yayında entegrasyon kurabileceği yapıların kurulması için gerekli yatırım maliyetlerinin, telif haklarının, kullanım maliyeti ve abonelik maliyetlerinin nasıl karşılanacağı konusunda uygun bir sistem geliştirilmelidir. E-içerikte KDV % 8'e indirilmelidir.

Korsan yayınlara mücadele kapsamında yasal düzenlemeler yapılarak telif haklarının korunması içintüm okullarda, yaygın olarak yapılan fotokopi ile çoğaltma işleminin de doğrudan korsan üretim olduğu net olarak anlatılmalı ve engellenmesi için gerekli düzenlemeler hayata geçirilmelidir.

Eğer sektörün istediği düzenlemeler yapılabilirse yayıncılık sektörü daha da gelişecek bu konuda program geliştirme ve ARGE çalışmalarına kaynak ayıran firma sayısı artacaktır. Sektör çok canlı bir sektördür, devletin uygulamalarındaki iyileşmeler alana yapılacak yatırımı artıracak bu da üretimi artıracaktır. Tablo 19 ders kitaplarının kamu ve özel sektör aracılığı ile ne kadar sağlandığı ve maliyetlerinin ne olduğunu göstermektedir (MEB verileri).

Yıllar		Devlet Kitapları		Özel Sektör		Toplam Kitap	Toplam Ödeme (TL)	Kamunun Zararı (TL)
		Alınan Kitap	Yapılan Ödeme (TL)	Alınan Kitap	Yapılan Ödeme (TL)			
2003	Alınan kit	15.492.415	30.264.563	66.341.866	127.258.450	81.834.281	157.523.013	546.666
	Yüzde	%19		%81				
	Ort. Fiyat	1,95		1,92				
2004	Alınan kit	19.654.518	31.264.880	64.203.802	123.117.409	83.858.320	154.382.289	-6.424.684
	Yüzde	%23		%77				
	Ort. Fiyat	1,59		1,92				
2005	Alınan kit	44.767.710	91.477.059	61.742.380	83.520.723	106.510.090	174.997.782	30.918.469
	Yüzde	%42		%58				
	Ort. Fiyat	2,04		1,35				
2006	Alınan kit	58.734.289	130.381.191	83.573.320	137.202.751	142.307.609	267.583.942	33.956.805
	Yüzde	%41		%59				
	Ort. Fiyat	2,22		1,64				
2007	Alınan kit	92.044.045	267.244.808	65.088.335	133.539.519	157.132.380	400.784.327	78.401.177
	Yüzde	%59		%41				
	Ort. Fiyat	2,9		2,05				

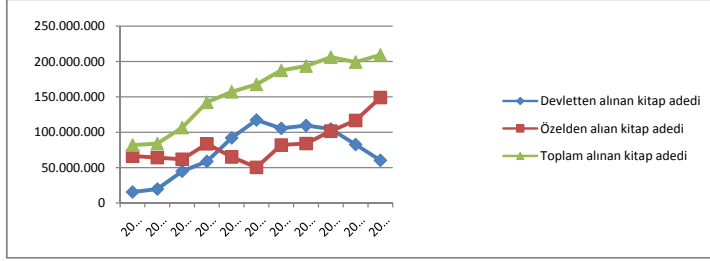
2008	Alınan Kitap	117.238.452	186.471.346	50.337.302	97.227.515	167.575.754	283.698.861	-39.977.091
	Yüzde		%70		%30			
	Ort. Fiyat		1,59		1,93			
2009	Alınan kitap	105.493.872	155.193.476	81.939.247	130.815.683	187.433.119	286.009.159	-13.227.072
	Yüzde		%56		%44			
	Ort. Fiyat		1.47		1.60			
2010	Alınan kitap	109.510.581	160.061.434	84.025.025	156.136.425	193.535.606	316.197.859	-43.432.592
	Yüzde		%57		%43			
	Ort. Fiyat		1,46		1,86			
2011	Alınan kitap	104.538.634	164.555.779	101.565.445	195.285.662	206.104.079	359.841.441	-36.446.603
	Yüzde		%51		%49			
	Ort. Fiyat		1,57		1,92			
2012	Alınan kitap	82.570.086	133.774.258	116.603.444	197.488.571	199.173.530	331.262.829	-6.072.797
	Yüzde		41%		59%			
	Ort. Fiyat		1,62		1,69			
2013	Alınan kitap	60.235.467	97.356.043	149.043.903	230.319.073	209.279.370	327.675.116	
	Yüzde		29%		71%			
	Ort. Fiyat		1,62		1,55			

Tablo 19 incelendiğinde bazı dikkat çekici tespitler yapılabilir. Dikkat edilirse özel sektörün alınan ders kitaplarındaki payı yıllara göre değişme göstermektedir. Ücretsiz kitap uygulamasının başladığı 2003 yılında toplam 81 milyon kitap alınmış ve bunun 66 milyonu özel sektörden temin edilmiştir. Buna göre 2003 yılında özel sektörün payı %81 olarak gerçekleşmiştir. Özel sektör payının en düşük olduğu 2008 yılında ise alınan 167 milyon kitabın 50 milyonu özel sektörden gerçekleşmiş ve özel sektörün payı %30'lara düşmüştür. Ancak 2013 yılında ise, alınan 209 milyon kitabın sadece 149 milyonu özel sektöre aittir. Bu değerlere göre özel sektörün payı artarak yükselmiş ve 2013 yılında %71'e ulaşmıştır. Aşağıda verilen Grafik 29 kitap alımlarındaki paylaşımı görsel olarak sunmaktadır.

Ayrıca özel sektörde sağlanan kitabın fiyatı hiç artmamış aksine azalmıştır. 2003'ten beri devam eden süreçte fiyat 1,92 TL'den 1,62 TL'ye düşmüştür. Bunun anlamı Devlet çizgisiz defter fiyatı üzerinden özel sektörden kitap satın almaktadır. Önceki dönemde hazırladığımız raporda da ifade edildiği gibi yazılım firmasına CD maliyeti üzerinden fiyat vermek ne kadar yanlışsa ciddi

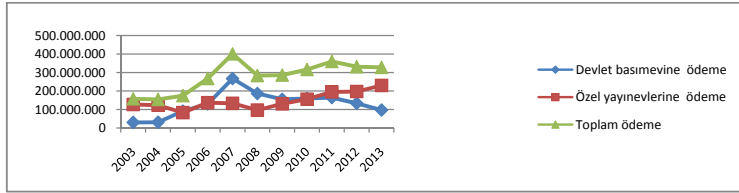
emek mahsulü olan yayıncıların telif değerlerini yok saymak da o kadar yanlıştır. Bu konuda yayıncılar adeta matbaacı gibi düşünüp sadece cilt maliyeti üzerinden forma başı maliyetle kitap alınması yayıncıları zor durumda bırakmaktadır.

Grafik-29 Devletten ve özelden alınan kitap adetlerinin yıllara göre değişimi

Grafiğe dikkat edilirse devletin toplamda aldığı kitap adedi her yıl biraz daha artmış ve 81 milyondan 209 milyona çıkmıştır. Devletin aldığı kitaplarda özel yayın sektörünün payı ise 2006 yılına kadar yükselmiş ancak 2006-2008 arasında düşüş yaşanmış 2008'den itibaren tekrar yükselmeye başlamıştır (Grafik 29). Bu değişimin sebebi tamamen devletin yayın politikasına bağlı olarak değişim göstermektedir. Ders kitaplarını devletten alma mantığının öne çıktığı yıllarda öncelik devlet kitaplarına verilmektedir. Ayrıca müfredat değişikliklerinin olduğu yıllarda yayıncıların hazırladıkları kitapların onay süresinde yaşanan sıkıntılardan dolayı yayıncıların telifleri alım süresine yetişmediği için özel sektör açısından gerileme yaşanmaktadır.

Grafik-30 Devlet basımevine ve özel yayınevlerine ödemelerin yıllara göre değişimi

Devletin yayınlar için ödediği toplam rakama baktığımızda yayın adedi toplamda 2,6 kat artmışken ödenen toplam ücret 2 kat artmıştır (Grafik 30). Hiç ücret artışı olmadan kitap adedine bağlı olarak artış korunsaydı devletin 2013'te ödediği rakam 399 milyona çıkması gerekirdi. Hâlbuki devletin toplamda ödediği rakam 327 milyonda kalmıştır. Aradaki fark 72 milyondur. Toplam kitabın % 71'i özel sektöre aittir. Devlet son 11 yıldan bu yana kitap fiyatlarını hiç artırmadığı gibi azaltmıştır. Son on yılda hiç artış olmadığını fiyatın sabit kaldığını bile kabul etsek özel sektörün kaybı 51 milyondur. Eğer her yıl sadece %5 enflasyon oranında artış olsaydı kitap birim fiyatı 3 liraya çıkacaktı ve rakam 627 milyona yükselecekti, özel sektörün bugünkü kaybı 300 milyon TL'dir.

Özel sektör yayıncılarının dershanelerle işbirliği yaparak üst eğitim kurumları sınavlarına hazırlık için ürettiği eğitim yayınlarıyla sektöre önemli bir rüzgâr kazandırdığı açıktır. Eğitim yayıncılığında dönen cironun yaklaşık 1,75 milyar TL'lik kısmının sınavlara hazırlık amaçlı hizmet

sunan dershane yayınları oluşturmaktadır. Bu rakamın 327 milyon TL'lik kısmını devletin ücretsiz dağıtmak amacıyla aldığı kitaplar geri kalanını ise diğer eğitim yayınları oluşturmaktadır.

Özel kurs alanında faaliyet gösteren açık öğretim ve KPSS gibi kursları yapan kuruluşlar da yayın üretmektedir. Öğrenci adedinden hareketle bu sektörde üretilen yayınların yıllık işlem hacmi 400-500 milyon TL civarında olduğu tahmin edilmektedir. Yani sınavlara hazırlık sektöründeki 1,75 milyar TL'lik üretimin 400-500 milyonluk kısmı kurs sektöründe faaliyet gösteren kurumların üretiminden oluşmaktadır.

Devletin ücretsiz verdiği hizmetlerin yanında yardımcı ders kitabı sektörü de okul alanında önemli bir üretim alanıdır. Sınavlara hazırlık amaçlı yayınların yanında okul yayınları da üretilmektedir. Okullara yardımcı kitap sınırlaması getirilmesine rağmen bilhassa özel okullardan başlayarak öğrenci velileri ve öğretmenler alternatif yayın arayışı içindedir. 2014 yılında yaklaşık 650 bin öğrencinin devam ettiği özel okullar ve istekli devlet okulu öğretmenlerinin gayretiyle ortaya çıkan talebin büyüklüğü sınavlara hazırlık grubunun %20-30'una ulaşacak düzeye gelmiştir. Buradan hareketle okula yardımcı ders kitabı üretiminin 300-400 milyon TL'ye dayandığı söylenebilir.

TÜİK istatistiklerine göre; 2010 yılında yayımlanan tüm alanlardaki toplam materyallerin sayısı ise 2009 yılına göre % 14,3 artmıştır. 2010 yılında yayıncılar tarafından 34.857 kitap, 330 elektronik kitap (DVD, VCD, CD), 305 elektronik kitap (web tabanlı), 36 kitap kaseti, 83 harita ve 156 diğer materyaller olmak üzere toplam 35.767 materyal için ISBN alınmıştır. 2010 yılında özel sektör tarafından yayımlanan materyaller 2009 yılına göre %10,5 artmıştır. 2010 yılında yayımlanan materyallerin %85'i özel sektör, %11,1'i kamu ve eğitim kurumları, %3,7'si ise sivil toplum kuruluşları tarafından yayımlanmıştır. 2010 yılında sosyal bilimler konusu üzerine yayımlanan materyaller 2009 yılına göre % 2,4 azalırken, edebiyat ve retorik konusu üzerine yayımlananlar ise %34,2 artmıştır. 2010 yılında basılan materyallerin %33,6'sı sosyal bilimler, % 35,7'si edebiyat ve retorik, % 7,6'sı coğrafya ve tarih, %6,5'i din, %5,9'u teknoloji (uygulamalı bilimler) konusu üzerine yayımlanmıştır. Yayımlanan materyallerin %93,6'sı Türkçe, %3,9'u ise İngilizcedir. 2010 yılında yayımlanan materyallerin basım adedi 141.345.319 olup, 2009 yılına göre % 8,6 artmıştır.

TÜİK istatistiklerine göre; ülke genelinde 1.712 yayınevi, 6.000 kitabevi ve 150 dağıtımcı vardır. 2013 yılında toplam 536 milyon kitap üretilmiştir. Bunun 206 milyonu MEB'in ücretsiz dağıttığı kitaplardan oluşmaktadır. Eğitim yayınlarının toplam yayıncılıkta pazar payının %55'lerde olduğu görülmektedir. Eğitim yayınları arasında ders kitapları %14, yardımcı ders kitapları%14, sınavlara hazırlık kitapları %72 oranındaparakende işlem yapılmıştır. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü bünyesinde 2013 yılında hizmette veren kütüphane sayısı 1117'dir. 2013 yılında kütüphanelere kitap alımı için 8.950.000 TL ödenek ayrılmış, ödeneğin tamamı kullanılarak toplam 1.107.320 adet kitap satın alınmıştır.

Son birkaç yılda özel sektör açısından olumlu gelişmeler olsa da Devlet, eğitim yayıncılığında hala önemli bir bölümü elinde tutmaktadır. Eğitim yayıncıları, kamunun pazar payının yüksek olduğu sektörlerden birinde rekabet etmeye çalışmaktadır. Yayıncılar devletin kitap üretiminin oldukça maliyetli olduğunu ifade etmekte ve devletin özel sektörün girmedığı zorunlu alanlar dışında yayıncılıktan çekilmesi gerektiğini düşünmektedir.

1.6 BÜYÜME ORANLARI

Sektörde büyüme oranlarına ilişkin olarak kurum sayısında, öğrenci sayısında ve bunlara bağlı yıllık işlem hacmindeki değişimler üzerinde bu kısımda durulacaktır.

2000-2014 yılları arasında sektördeki kurum ve öğrenci sayısındaki değişimlere bakıldığında sektörün değişimiyle ilgili veriler görülebilir. Okul sayısı 1.788'den 5.118'e çıkmıştır. Bu artışın iki önemli sebebi vardır. Son 4+4+4 uygulamasından dolayı aynı binada ilköğretim okulu adıyla hizmet veren kurumlar ilkokul ve ortaokul şeklinde ayrılmıştır. 2013 yılındaki artışın sebebi budur. Artışta etken olan bir diğer sebep ise sağlık meslek lisesi alanının özel sektöre açılmasıyla ortaya çıkan mesleki orta öğretimdeki kısmi artıştır. Özel okul sektöründe gerçek büyüme sınırlı düzeydedir. Özel okullarda büyüme daha çok okul öncesi aşamasında olmaktadır.

Altta çizelgede (Tablo 20) okul sektöründe öğrenci sayısı değişimine bakılacak olursa sayı 14 yılda 246.000'den 654.000'e yükselmiştir. Buradaki artışın önemli bir bölümünü okul öncesi öğrenci artışı oluşturmaktadır. Bunu sağlık meslek lisesi artışı takip etmektedir. Ülkemizde gelir düzeyinin yükselmesine ve eğitim talebinin artışına bağlı öğrenci sayısı değişimi çok sınırlı düzeyde kalmaktadır. Önümüzdeki yıldan başlayarak dershanelerin özel okula dönüşmesiyle düşük ücretten dolayı bu artış hızlanabilir.

Tablo-20									
Özel Öğretim Kurumlarında Büyüme (MEB 2000-2014 arası veriler)									
Yıllar	Özel Okul	Özel Dershane	Muhtelif Kurslar	Sürücü Kursları	Rehabilitasyon Merkezleri	Kreş ve Gündüz Bakımevi	Etüt Merkezi	Özel Öğrenci Yurtları	Toplam
2000	1.788	1.730	1.289	1.606		923		2.304	9.640
2001	1.897	1.864	1.409	1.772		.....		2.175	9.117
2002	1.887	2.002	1.447	1.878		1.156		2.192	10.562
2003	1.399	2.122	1.314	1.780		1.160		2.210	9.985
2004	1.679	2.568	1.667	1.864		1.083		2.259	10.037
2005	1.893	2.984	1.779	1.925		1.186		2.303	11.070
2006	1.799	3.570	2.048	2.028		1.321		2.474	13.240
2007	2.057	3.986	2.576	2.181		1.372		2.735	14.907
2008	2.353	4.031	1.795	2.470	1.318	1.432	394	3.053	16.846
2009	2.391	4.262	1.803	2.707	1.708	1.505	456	3.239	18.071
2010	2.274	4.193	1.895	2.899	1.656	1.553	495	3.503	18.468
2011	2.750	4.099	2.012	3.066	1.591	1.585	508	3.788	19.399
2012	3.063	3.961	2.150	3.270	1.605	1.601	562	4.013	20.225
2013	4.392	3.858	2.438	3.301	1.692	1.610	647	4.284	21.949
2014	5.118	3.579	2.666	3.380	1.795	1.592	824	4.405	23.395
Büyüme Oranları (2000-2014)									
Kurum	2,9 kat	2 kat	2 kat	2,1 kat	1,4 kat	1,7 kat	2,1 kat	1,9 kat	2,4 kat

Tablo 20 özel dersane sayısının 4.260'lara kadar yükseldiğini ama son gelişmelere bağlı olarak 3.579'a kadar düştüğünü göstermektedir. Sektörde son dönemde yaşanan dönüşüm tartışmalarının da etkisiyle 600'den fazla kurum kapanmış ve yatırımcılar bu alandan çekilmiştir.

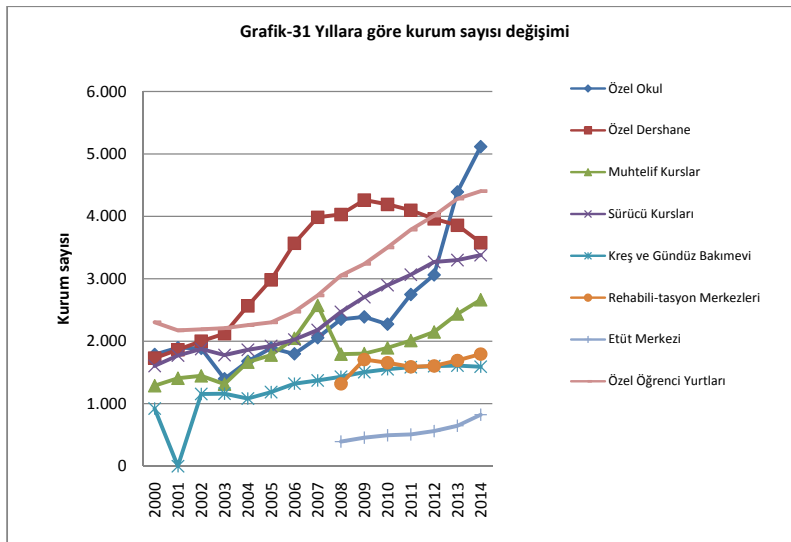
Özel kurslarda sayı değişimi ve nedenleri yukarıda mesleki eğitimle ilgili bölümde ele alınmıştır. Sürücü kurslarında kurum sayısı 1.600'lerden 3.300'lere yükselmiştir. Sürücü kurs sayısında artış diğer eğitim sektörlerinde olduğu gibi yaklaşık 2 kat düzeyinde olmuştur (Tablo 20). Ancak sektöre yeni girenlerin kendine yer açabilmek için ücretleri düşürmesi sektörün tümünü etkilemektedir. Bu yüzden kurum sayısının artışı sektörde şartları zorlaştırdığı ifade edilmektedir. Hatta sektör temsilcileri ilin büyüklüğüne göre kurum sayısında sınır getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Rehabilitasyon merkezleriyle ilgili olarak bakanlığın istatistik çalışmalarında rehabilitasyon merkezleri ayrı başlık altında ele alınmamıştır. Bu yüzden 2008' den önceki yıllara ait veri yoktur. Son 7-8 yıla ait verilerden hareketle kurum sayısı 1.300'lerden 1.800'lere kadar yükselmiştir (Tablo 20). Kurum sayısı artışı 1,4 kattır. Bu artış sosyal devlet anlayışı içinde devletin engelli öğrenci başına ücret ödemesiyle ortaya çıkmıştır. Sektörün ücretlerin sürdürülebilir olmasıyla ilgili problemleri olsa bile eğitimde devletin özel sektörden hizmet satın aldığı ilk alt sektördür.

Kreşler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı açılmaktadır. Ülkemizde ailelerin kültür düzeyi yükseldikçe okul öncesine ilgi giderek artmakta bu ilgiden kreşlerde yararlanmaktadır. Kreş sayısı 923'den 1.590'a kadar yükselmiştir (Tablo 20).

Etüt merkezlerinde iki kat artış olsa bile sayı hala çok düşüktür. Etüt merkezleri çalışan ailelerin çocukları için çok önemli bir hizmet alanıdır. Ancak kurum sayısı çalışan aile oranına göre çok düşüktür.

Özel yurtlardaki artış ise ülkemizde üniversite kontenjan artışına bağlı olarak değişmektedir.

Özel okul sayısı 2002-2003, 2005-2006 ve 2008-2009 yılları arasında düşmüş ancak onun dışındaki yıllarda yükselme göstermiştir. Son 14 yılda okul sayısı tam üç kat artmıştır. 2010 yılından bu yana okul sayısındaki artış daha çok ilk ve ortaokulların ayrılmasına, okul öncesindeki ve sağlık meslek liselerindeki artışa bağlıdır (Grafik 31).

Dershanelerdeki öğrenci sayısında ise 448.000'den 1.280.000'e kadar bir artış olmuş. Bu 2013-2014 dönemi için öğrenci adedi 1.220.000'dir. Dershane ve öğrenci sayısındaki artış sektörde yıllara bağlı olarak yeni eğitim öğretim alanlarında gelişmeye göre değişmiştir. Örneğin 2000 yılından bu yana Fen ve Anadolu Lisesi sayısı artmış buna bağlı olarak dershane talebiyle gelen ilköğretim öğrenci profilinde önemli artışlar yaşanmıştır. Kamuya personel alımında merkezi sınavın öne çıkmasıyla KPSS kursu adı altında hizmet veren kurumlara talep giderek artmıştır.

Tablo 20'de sağlanan verilere göre kreş sayısı son 14 yılda 1,7 kat artmıştır. Rehabilitasyon merkezlerinde 2009-2011 yılları arasında azalma yaşanmış olsa da sonra tekrar eski rakamına ulaşmıştır. Yurtların sayısında da son 14 yılda 1,9 kat artış meydana gelmiştir.

Tablo-21									
Özel Öğretim Kurumlarında Öğrenci Sayısında Büyüme (MEB 2000-2014 arası veriler)									
Yıllar	Özel Okul	Özel Dershane	Muhtelif Kurslar	Sürücü Kursları	Rehabilitasyon Merkezleri	Kreş ve Gündüz Bakımevi	Etüt Merkezi	Özel Öğrenci Yurtları	Toplam
2000	246.514	488.284	174.496	1.021.386		24.894		128.528	2.084.102
2001	260.193	523.244	177.648	1.118.347		18.486		84.229	2.200.147
2002	265.680	588.637	174.505	803.705		18.575		93.805	1944.907
2003	222.992	606.522	144.938	724.030		14.879		92.780	1.792.262
2004	245.414	668.673	168.549	600.703		12.289		107.706	1.803.384
2005	261.570	784.565	190.896	868.251		20.089		108.596	2.233.967
2006	305.862	925.299	220.636	970.615		20.402		124.532	2.567.346
2007	360.042	1.071.827	293.742	1.001.606		24.113		134.769	2.886.099
2008	386.797	1.122.861	250.973	1.232.129	131.206	24.957	13.486	143.356	3.305.765
2009	394.253	1.178.943	261.611	1.405.320	187.726	29.641	14.280	146.292	3.647.066
2010	422.702	1.174.860	264.063	1.529.268	199.594	36.443	15.617	158.721	3.859.268
2011	458.118	1.234.738	292.991	1.909.420	186.634	39.948	16.356	182.077	4.379.561
2012	495.000	1.219.000	293.000	1.815.000	241.000	41.000	18.000	200.000	4.322.000
2013	566.000	1.280.000	343.000	1.387.000	262.000	43.000	21.000	205.000	4.107.000
2014	654.000	1.220.000	371.000	1.715.000	298.000	42.000	27.000	211.000	4.538.000
12 Yıllık Ortalama Büyüme Oranları (2000-2014)									
Kurum	2,9 kat	2 kat	2 kat	2,1 kat	1,4 kat	1,7 kat	2,1 kat	1,9 kat	2,4 kat
Öğrenci	2,7 kat	2,5 kat	2,1 kat	1,7 kat	2 kat	1,7 kat	2 kat	1,6 kat	2,1 kat

Öğrenci sayısındaki değişim açısından son 14 yılın değerlendirilmesi Tablo 21’de özetlenmiştir. Özel okullarda öğrenci sayısı 246.000’den 654.000’e yükselmiştir. Kurum sayısı 2,9 kat artarken öğrenci sayısındaki artışı 2,7 kat olmuştur. Kurum sayısı artışında yukarıda da belirtildiği gibi ilköğretim okullarının ilk ve ortaokul olarak ayrılmasının etkisi vardır. Bu yükselmenin bir bölümü toplumun gelir düzeyi ve kültür seviyesine bağlı olabilir. Ancak artışın önemli bir bölümü okul öncesi ve sektöre yeni ilave olan sağlık meslek lisesindeki öğrenci artışına bağlıdır. Özel okulların ilköğretim kısımlarında kurumların öğrenci kaydında pek problem yaşanmadığı söylenebilir. Ancak orta öğretim düzeyinde hala istenen seviye yakalanamamıştır. Kendini kanıtlamış az sayıda okul öğrenci kaydında hiç problem yaşamazken okulların çoğunun ortaöğretim kısmında ciddi problemler yaşanmaktadır.

Tablo’da gösterilmese bile son 8 yılda ilköğretimde öğrenci sayısı 213 binden 366 bine çıkmış ve 153bin artış göstermiştir. Genel orta öğretimde sayı 85binden 142 bine çıkmış 57 bin artış göstermiştir. Mesleki ortaöğretimde ise binden 56 bine yükselmiştir. Alana genel ortaöğretim artışı kadar yeni öğrenci eklenmiştir.

Okul öncesinde özel öğretim kurumlarında toplamda 135 bin öğrenci düzeyine ulaşılmıştır. İlkokul birinci kademedeki 1-5 arası 5 sınıf düzeyi için toplamda sayının 184 bin olduğu düşünülürse 1 ya da 2 yaş grubuna hitap eden okul öncesi öğrenci sayısının oldukça yüksek olduğu görülecektir. Veliler imkânı olsun olmasın çocuklarını okul öncesinde eğitim için ücret ödemeye daha istekli görünmektedir.

Özel dersanelerde söz konusu 14 yıllık dönemde öğrenci sayısı 2,5 kat artmıştır. Artışta en etkili hususlardan birisi dönemde ortaöğretime sınavla öğrenci alan okul sayısının hızla artmasıyla ortaöğretime giriş sınavlarına hazırlık grubunda artış yaşanmasıdır. Bir diğer önemli konu ülkemizde üniversite kontenjanları artırılmış ve kazanabilecek öğrenci sayısı artmıştır. Bu öğrenci grubu daha iyi bir kurumda ve alanda eğitime devam edebilmek için dersanelere daha fazla yönelmiş ve talep giderek artmıştır. Kontenjan artışına bağlı olarak üniversiteye hazırlık grubunda da artış yaşanmıştır. Buna kamuya personel alımında yapılan sınavlar da eklenince dersane öğrenci sayısı 480.000’den 1.200.000’lere ulaşmıştır.

Muhtelif kurslarda öğrenci sayısı 174.000’den 371.000’e yükselmiş olması olumlu bir gelişme gibi görünebilir. Ancak ülkemizdeki toplam öğrenci sayısı düşünüldüğünde kurslara ilgi azlığı ortadadır. Bunun en önemli sebebi mesleki eğitimdeki dağınıklığıdır. Kurum sayısı 2 kat öğrenci sayısında ise 2,1 kat artmış görünmektedir. Sektörde en yavaş gelişen alt sektörlerden biri de özel kurs sektörüdür.

Sürücü kurslarında öğrenci adedi yıllara göre gel-git yaşamaktadır. 2000 yılında bir milyon üzerinde öğrenci varken 2004’te 600.000’e kadar düşmüştür. Sürücü kurs sektörünün sıkıntıları öğrenci sayısındaki değişmeden de anlaşılmaktadır (Tablo 21).

Rehabilitasyon merkezlerinde öğrenci sayısı 131.000’den 298.000’e yükselmiştir. Dikkat edilirse tablolarda özel “özel eğitim” okulları rakamları örgün eğitim kapsamında olduğu için ayrıca belirtilmemiştir. Ancak bu alandaki okul ve öğrenci sayısı hızla azalmaktadır. Bunun önüne geçmek için yapılması gerekenler hakkında Özel Eğitim Okulları Birliği Derneğinin görüşleri aşağıdaki şekildedir.

2006 yılından beri sosyal devlet bilinci ile sosyal güvencesi olsun olmasın tüm engelli çocukların özel eğitim ve rehabilitasyon giderlerini karşılamaya başlamıştır. Bu hizmetten yararlanan sayısı 290.000'lere ulaşmıştır. Ancak ülke genelinde hala yaklaşık 90.000 örgün eğitim alması gereken engelli öğrencimiz bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı 2013-2014 istatistiklerine göre Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı 356 resmi ilkokulda, yaklaşık 11.000, 354 ortaöğretim okulunda yaklaşık 11.000, 327 özel mesleki eğitim okulunda yaklaşık 17.000, toplamda devletin örgün eğitim kurumlarında 39.000 engelli öğrenci bulunmaktadır. Bunun yanında özel sektör tarafından açılmış olan özel "özel eğitim" okul sayısı 52, öğrenci sayısı ise yaklaşık 6.900'dür. Örgün eğitim fırsatından yararlanamayan hala 40-50 bin engelli birey varken yaşanan sıkıntılardan dolayı özel "özel eğitim" okulları birer birer kapanmaktadır.

Anayasal zorunlulukla örgün eğitim alması gereken engelli çocuklarımız, resmi okulların yetersizliğinden ve özel "özel eğitim" okullarının da desteklenmemesiyle ayda sadece 8 seans bireysel ve 4 seans grup eğitimi alabildikleri rehabilitasyon merkezleriyle yetinmek zorunda kalmaktadır. Hafif düzeyde zihinsel engelli olup, zorunlu eğitim çağında eğitime devam edebilecek durumda olduğu halde, kendine uygun okul ve program bulamayan çocuklarımız vardır. Tek başına rehabilitasyon merkezlerinde verilen eğitimle, orta ve ağır düzeydeki engelli çocuklarımızı örgün eğitime hazırlaması ise mümkün değildir. Örgün eğitim alması zorunlu çok sayıda engelli öğrenci, devlet okullarında kayıtlı gösterilip Rehabilitasyon Merkezlerinden 8 saat destek eğitimle topluma kazandırılmaya çalışılmaktadır.

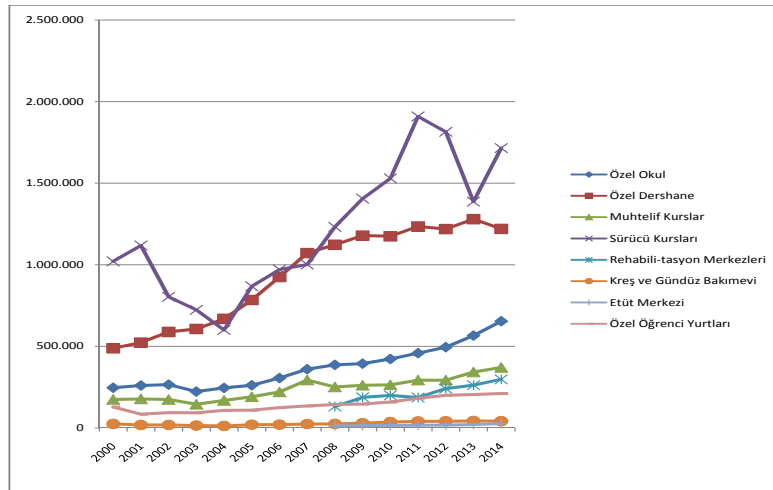
Etüt merkezlerinde öğrenci sayısı artış sınırlı düzeydedir.

Öğrenci yurtlarında artış 1,6 kat olmuştur (Tablo 21).

Özel öğretim kurumlarında öğrenci sayılarının yıllara göre değişimi Grafik 32'de görsel olarak sunulmuştur. Bu grafiklerde artışın her bir kurum türünde olduğu ancak bu artışların standart bir düzenlilik göstermediği anlaşılmaktadır.

Grafik-32 Özel öğretim kurumları ve yurtlarda öğrenci sayısı değişimi

(Grafik 32-MEB 2000- 2014 ararsındaki istatistiklerin derlenmesi)

Öğrenci sayısındaki değişimleri gösteren Grafik 32 incelendiğinde özellikle sürücü kurslarında öğrenci sayısındaki değişim dikkat çekmektedir. Etüt ve kreşlerin öğrenci sayısı 50.000'in altındadır. Yurtların ve muhtelif kursların öğrenci sayısı sınırlı düzeyde değişim göstermiştir. Özel okullarda kayda değer bir artış olmuş, dersane ve sürücü kurslarında sayı önemli ölçüde yükselmiştir.

Sürücü kurslarında 2001 yılından sonra öğrenci sayısı hızla düşmeye başlamış bu düşme eğilimi 2004 yılına kadar devam etmiştir. 2010 yılına kadar görülen yükselmeden sonra 2013 yılına kadar tekrar düşme gözlenmiş, 2014 yılında yükselme görülse bile bu 2010 yılı rakamlarına henüz ulaşmamıştır. Sürücü kurslarına devam eden öğrenci sayısı değişiminin ekonomik gelişmelerle çok ilişkili olduğu izlenimi vermektedir. Muhtemelen 2001 krizinden sonra bireylerin ilk tasarruf ettikleri harcamalardan biri gibi görünmektedir.

2001 krizi döneminde grafikte sayıların büyüklük farkından dolayı çok görülmesi bile özel öğretim kurumlarının hepsinde öğrenci sayısında düşme gözlenmiştir. Bundan en zaruri sektör olan barınma hizmeti veren özel öğrenci yurtları bile etkilenmiş her dönem az da olsa artış varken kriz döneminde azalma göstermiştir.

Muhtelif kurslarda belli dönemlerde görülen azalmanın arka planında devletin uyguladığı teşvik politikalarının rolü bulunmaktadır. Sektör kriz döneminde azalma gösterdikten sonra 2007 yılından sonra tekrar düşüş yaşamıştır. Rehabilitasyon merkezlerindeki düşüşte sektörün 2011 yılında bakanlıkla arasındaki ilişkilerde yaşanan problemlere bağlanabilir.

Yıllar	Özel Okul	Özel Dershane	Muhtelif Kurslar	Sürücü Kursları	Rehabilitasyon Merkezleri	Kreş ve Gündüz Bakımevi	Etüt Merkezi	Özel Öğrenci Yurtları	Toplam
2000	53.100	25.900	5.100	20.100		7.700		9.200	121.000
2001	56.000	29.800	5.600	21.100		8.200		8.700	129.400
2002	56.900	32.500	5.800	22.200		9.300		8.800	135.500
2003	41.900	34.000	5.200	21.200		9.400		8.800	120.000
2004	39.700	43.600	6.600	22.300		8.700		9.000	129.000
2005	50.300	50.700	7.200	23.000		9.600		9.200	150.000
2006	53.970	60.600	8.200	24.300		10.700		9.800	167.570
2007	61.700	67.700	10.200	25.200		11.100		10.900	186.800
2008	61.000	70.500	7.180	26.100	23.400	11.600	1.770	12.200	213.750
2009	71.700	74.500	7.200	27.100	30.200	12.200	2.050	12.900	237.850
2010	68.100	73.300	7.600	28.500	28.900	12.600	2.200	14.000	235.200
2011	82.500	71.700	8.100	29.200	28.300	12.800	2.280	15.100	249.980
2012	91.800	69.300	8.400	29.500	28.500	13.000	2.520	16.000	259.000
2013	131.700	67.500	8.900	30.200	30.100	13.040	2.900	17.100	301.440
2014	150.500	65.500	9.200	31.600	32.000	12.900	3.700	17.600	323.000
Kurum	2,9 kat	2 kat	2 kat	2,1 kat	1,4 kat	1,7 kat	2,1 kat	1,9 kat	2,4 kat
Çalışan	2,8 kat	2,5 kat	1,8 kat	1,6 kat	1,4 kat	1,7 kat	2,1 kat	1,9 kat	2,7 kat

Sektörün büyümesine bağlı olarak istihdamda da belli oranlarda büyümeden bahsedilebilir. Okul sektöründe 50.000'lerden 150.000'lere yükselmiştir (Tablo 22). Bakanlığın yayınladığı istatistiklerde öğretmen sayılarına yer verilmiş ancak diğer çalışan sayıları bulunmamaktadır. 2014 yılında eğitim sınıfı personel sayısı 86.000 olarak görülmektedir. Bu her kurumda ortalama 20 civarında öğretmen çalıştığı anlamına gelmektedir. Her kurumda 10 da diğer çalışanların olduğu kabul edilmiş ve hesaplama yapılırken her okulda 30'a yakın çalışanın üzerinden rakam çıkarılmıştır.

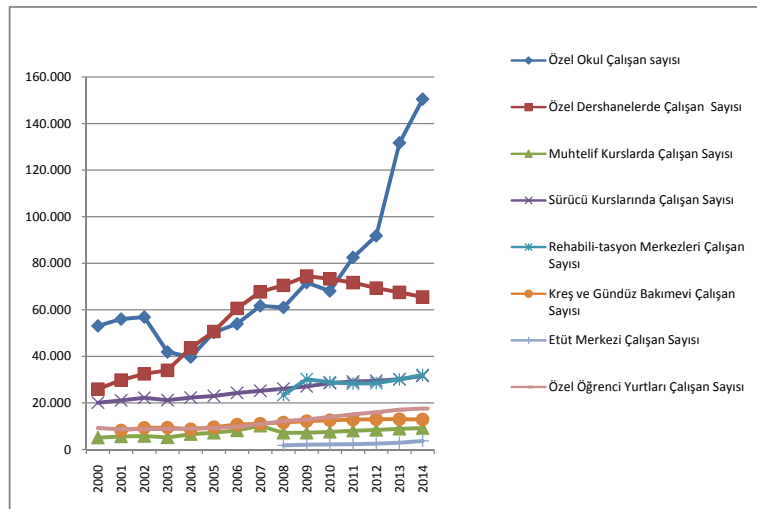
Bakanlığın son yıla,2014'e ait verilerinden hareketle dersanelerde eğitimci olarak 47.000 çalışanın bulunduğu görülmektedir. Yani her dersanede ortalama 14-15 civarında öğretmen çalıştığı söylenebilir. 4-5 diğer çalışan da dâhil edilirse her dersanelerde 18 çalışan bulunduğu varsayımından hareket edilerek hesaplama yapılabilir.

Muhtelif kurslarda son yılda 6.200 eğitim sınıfı personel çalışmaktadır. Her kursta en az 1 ya da 2 diğer çalışan olduğu düşünülürse kurslardaki toplam çalışan sayısının 9.000'ler civarında olduğu tahmin edilebilir.

Sürücü kurslarında 2014 yılında 21.600 eğitim sınıfında personel bulunmaktadır. Her sürücü kursunda 3-4 diğer çalışan olduğu düşünülürse sürücü kurslarında çalışan sayısı yıllara göre çıkarılabilir.

Bakanlık 2014 yılı verilerine göre,rehabilitasyon merkezlerinde 17.000, kreşlerde 7.000, etüt merkezlerinde 1.700 civarında eğitici personel görev yapmaktadır. Buna diğer personel eklenerek tüm çalışan sayıları bulunmuştur.(Grafik 33-MEB 2000- 2014 arasındaki istatistiklerin derlenmesi)

Grafik-33 Özel öğretim kurumu ve yurtlarda çalışan sayısı değişimi

Kurum sayısındaki değişmeye bağlı olarak çalışan sayısındaki değişme karşılaştırmalı olarak yukarıda görülmektedir (Grafik 33). 2001' deki krizden sonra kurum sayısındaki azalmaya bağlı olarak özel okullarda çalışan sayısında azalma meydana gelmiştir. Aynı şekilde küçük çapta da

olsa 2008’de ve 2010’da da azalmadan bahsedilebilir. Onun dışında okul sektöründe istihdamda büyüme eğrisi gözlenmektedir.

Özel dershanelerde sınav sistemindeki değişikliklere bağlı olarak 2010’dan itibaren azalma eğilimi gözlenmektedir. Özel kurslarda çalışan sayısında 2002 ve 2008 yıllarında ve sürücü kurslarında 2002’de rehabilitasyon merkezlerinde 2010’da, kreşlerde 2004’te ve 2010’da yurtlarda 2001’de istihdam edilen personel sayısında azalma gözlenmiştir. Bunun dışındaki dönemlerde tatmin edici olmasa bile artış gözlenmektedir. Tablo 23 özel öğretim kurumlarında işlem hacmindeki büyüme açısından fikir vermesi için MEB istatistiklerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Tablodaki veriler incelendiğinde farklı faaliyet alanlarındaki işlem hacminin son 14 yılda 1,6-2,7 kat arasında artış gösterdiği verilerden anlaşılmaktadır. En az artış yurt sektöründe görülürken en fazla artış özel okul sektöründe yaşanmıştır.

Yıllar	Özel Okul	Özel Dershane	Muhtelif Kurslar	Sürücü Kursları	Rehabilitasyon Merkezleri	Kreş ve Gündüz Bakımevi	Etüt Merkezi	Özel Öğrenci Yurtları	Toplam
2000	2.465	1.220	174	408		72		322	4.661
2001	2.602	1.307	178	447		54		210	4.798
2002	2.657	1.470	175	321		54		235	4.912
2003	2.229	1.515	145	290		42		232	4.453
2004	2.464	1.670	169	240		36		270	4.849
2005	2.615	1.960	191	347		60		272	5.445
2006	3.058	2.315	221	388		60		312	6.354
2007	3.600	2.677	294	401		72		337	7.381
2008	3.868	2.805	251	493	524	75	39	357	8.412
2009	3.942	2.945	262	562	748	90	42	365	8.956
2010	4.227	2.935	264	612	796	108	45	397	9.387
2011	4.581	3.085	293	763	744	117	48	455	10.086
2012	4.950	3.047	293	726	964	123	54	500	10.657
2013	5.660	3.200	343	554	1.048	129	63	512	11.509
2014	6.540	3.050	371	686	1.192	126	81	527	12.573
Yıllara göre öğrenci sayısı X 2014 yılı öğrenci ücretleri									
Kurum	2,9 kat	2 kat	2 kat	2,1 kat	1,4 kat	1,7 kat	2,1 kat	1,9 kat	2,4 kat
İşlem hacmi	2,7 kat	2,5 kat	2,1 kat	1,7 kat	2,3 kat	1,8 kat	2,1 kat	1,6 kat	2,7 kat

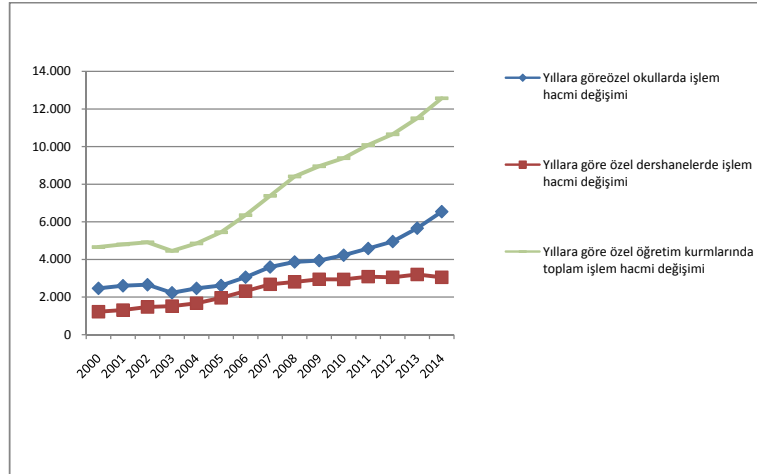
Tablo 23’de verilen geçmiş yıllara ait rakamlar bugünkü değerler üzerinden hesaplanırsa:Örneğin özel okullar yukarıdaki bölümlerde öğrenci başına eğitim ücreti olarak verilen 10.000 TL üzerinden, hesaplanmıştır. Gerçekte önceki yıllara ait okul ücretleri daha düşüktür. Ancak paranın alım gücü açısından baktığımızda yaklaşık olarak aynı düzeyde olacağı tahmin edilerek kolay kıyaslama olması açısından hesaplamada bu günkü değer üzerinden tüm

yıllar 10.000 TL rakamı kullanılmıştır. Özel okullarda yemek ve servis hizmetleri bazı kurumlarda dışarıdan hizmet satın alma yoluyla gerçekleştiği için bu ücretler hesaba dâhil edilmemiştir. Bu günkü rakamlar üzerinden ele alınırsa yemek ve servis ücretlerinin okul ücretlerindeki toplam rakamı 1/5 oranında artıracığı söylenebilir.

Özel dersanelerde tüm yıllar 2.500 TL üzerinden, özel kurslarda 1.000 TL üzerinden, rehabilitasyon merkezlerinde 4.000 TL üzerinden, etüt merkezleri ve kreşlerde 3.000 TL üzerinden, özel yurtlarda 2.500 TL üzerinden hesaplama yapılmıştır.

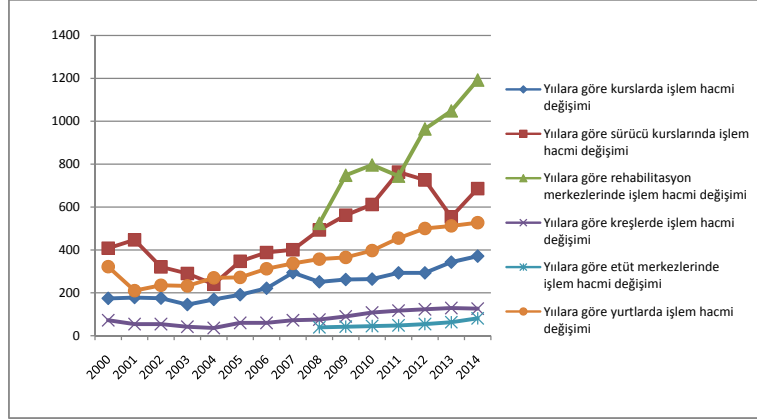
2000 yılından bu yana artışlara bakılacak olursa: Özel okullarda kurum sayısı 2,9 kat artarken kurum toplam işlem hacminde 2,7 kat artış sağlanmıştır. Özel dersanelerde kurum sayısı 2 kat artmış toplam işlem hacmi ise 2,5 kat artmıştır. Özel kurslarda kurum sayısı 2 kat işlem hacmi 2,1 kat artmıştır. Sürücü kurslarında kurum sayısı 2,1 kat işlem hacmi 1,7 kat artmıştır. Kreşlerde kurum sayısı bakımından 1,7 kat işlem hacmi bakımından 1,8 kat artmıştır. Özel yurtlarda kurum sayısı bakımından 1,9 kat işlem hacmi bakımından 1,6 kat artış görülmüştür. Rehabilitasyon merkezleri ve etüt merkezleri için elimizde 2008 yılı öncesine ait veri bulunmamaktadır. Ancak 2008 yılından bu yana artışa bakılacak olursa rehabilitasyon merkezlerinde kurum sayısı 1,4 kat işlem hacmi ise 2,3 kat, etüt merkezlerinde ise kurum sayısı ve işlem hacmi bakımından 2,1 kat artış yaşanmıştır.

Grafik-34 Özel okul ve dersanelerde yıllara göre işlem hacmi değişimi

Özel okullarda 2001 krizinden sonra işlem hacminde 2003 yılına kadar işlem hacminde düşüş yaşanmış, sonra tekrar yükselişe geçilmiştir. Ancak 2008 yıllarında bir durağanlık olmuş daha sonra yeniden yükselmeye geçilmiştir. Bu durum özel dersanelerde de kendini göstermektedir. 2001 krizi ve 2008 den sonra azalma olmasa bile yükselme yerini durağanlığa bırakmıştır (Grafik 34 ve Grafik 35). 2013'ten sonra ise düşüş başlamıştır. Sektördeki toplam işlem hacminde azalma 2001 krizi yıllarında yaşanmış onun dışındaki yıllarda ivme farklı da olsa yükselme devam etmiştir. 2008'den sonra 2010'a kadar yükselme hızındaki azalma görülmektedir.

Grafik-35 Özel kurs, sürücü kursu, rehabilitasyon merkezi, kreş, etüt merkezlerinde değişme

Rehabilitasyon merkezlerinde 2010-2011 yılların işlem hacmindeki azalma sistemde arızaları gidermek amacıyla yapılan mevzuat düzenlemelerinden kaynaklanmaktadır. Onun dışında artışta ivme farkları olsa bile devam etmektedir.

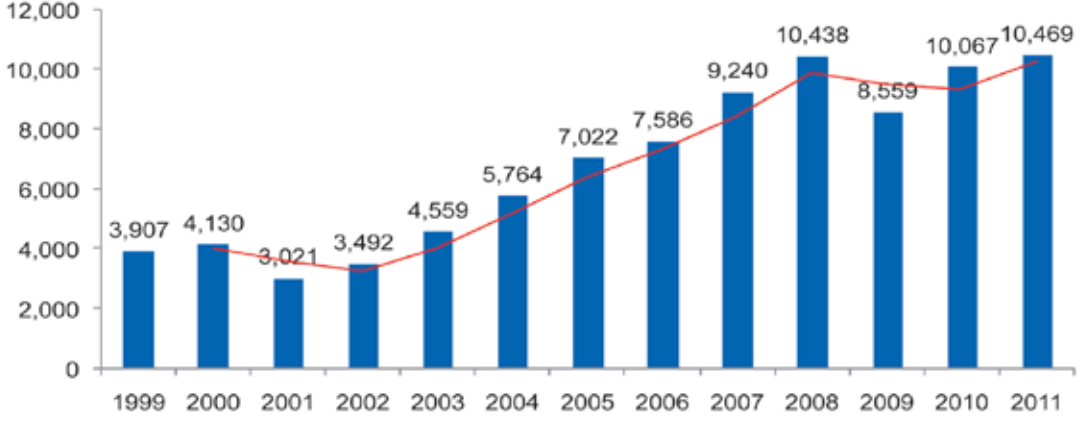
Sürücü kurslarında 2001 krizinden sonra çok ciddi bir düşüş yaşanmış ancak 2008 yılında eski düzeyine ulaşmıştır. 2011'den sonra yaşanan düşüşte de sektörü disipline etmek amacıyla yapılan mevzuat düzenlemelerinin rolü olduğu söylenebilir. Sektörde büyümeyi etkileyen iki husus olduğu belirtilmektedir. Birincisi birçok ülkede kurum açma için nüfusa göre sınır getirilmişken bizde böyle bir sınırın olmamasıdır. Bu sektöre yeni girenlerin fiyatları düşürerek rekabeti zorladığı ifade edilmektedir. Bir diğer konu mevzuat düzenlemeleri yapılırken sektörün nasıl etkileneceğinin yeterince hesap edilmemesidir.

Özel kurslar hem sayı hem işlem hacmi bakımından kurumlar arasında henüz istenen yeri bulamamıştır. Birçok gelişmiş ülkede mesleki eğitim örgün eğitimden çok yaygın eğitim kurumlarında verilmektedir. Bizde özel yaygın mesleki eğitim sunan tek yasal kurum rekabet şartlarının ağırlığından dolayı çalışma alanını kontrolden uzak resmi "özel" kurumlar almaktadır. Sadece belediyenin açtığı kursların öğrenci mevcudu özel kursların öğrenci mevcudunu geçmiştir. Özel kursların tümünde son yıl 371.000 öğrenciye hizmet verilmişken TÜİK verilerine göre belediyeler 2012 yılında 658.000 öğrenciye, vakıf dernek ve sendika gibi sivil toplum kuruluşları 1.000.000 öğrenciye kurs düzenlemiştir. Özel meslek kurslarının büyümesini ve gelişmesini önünde en büyük engel mesleki eğitimde koordinasyon yokluğu ile ortaya çıkan hizmetlerdir.

Bütün bunlardan dolayı özel kurslar gelişmemekte, kriz dönemlerine, devlet kaynaklarıyla verilen eğitime en duyarlı sektör haline gelmektedir. Grafiklerdeki (Grafik 34 ve 35) değişimlerin kaynağı krizler ve İŞKUR'dan alınan ihalelerin oluşturduğu görülmektedir.

Özel öğretim kurumlarının büyümesi ülkenin fert başına düşen milli gelirindeki artışla doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Bu yönüyle ülkemizde yıllara göre fert başı milli gelir değişimine bakılabilir.

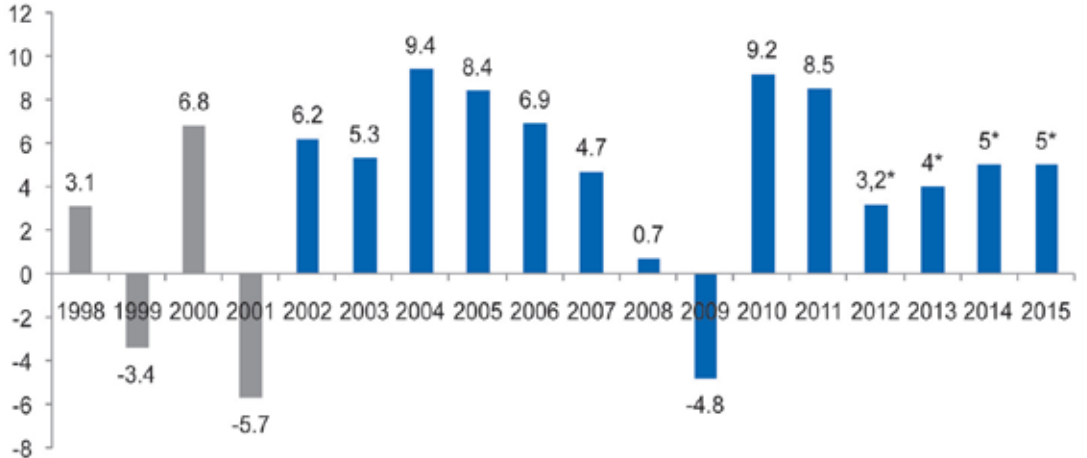
Grafik-36 Yıllara göre ülkemizde fert başı GSYH değişimi(Dünya Bankası 2012 verileri)

Grafik 36'ya bakıldığında 2008 yılından bu yana ülkemizde fert başı milli gelir 10.400 dolar civarında seyretmektedir. Aile bireyleri harcamalardan kısıntıya gidilmesi gerektiğinde ilk tasarruf kalemlerinden biri eğitim harcamalarıdır. Bu yüzden ekonomik dalgalanmalar özel öğretim kurumlarındaki öğrenci mevcudunu doğrudan etkilemektedir.

Türkiye'de fert başına düşen milli gelirin yükselmesi ülkenin ekonomisinin büyümesine bağlıdır. Türkiye'nin ekonomisinin büyüme oranları yıllar itibariyle Grafik 37'de verilmektedir.

Grafik-37 TÜİK verileri ve orta vadeli programa göre Türkiye'nin büyüme oranları

Türkiye ekonomisi kriz yılları sayılan 2000’de 6,8; 2002’de 6,6; 2003’te 5,3 büyümüştür. Ülkede istikrar ortamının oluştuğu yıl 9,4 büyüme gerçekleşmiş sonraki yıllarda büyüme azalan bir trend izlemiştir. En son 2008 de 0,7, 2009’da -4,8 olarak gerçekleşmiştir. 2010’da 9,2 olarak gerçekleşse de sonraki yıllarda tekrar azalma eğilimi göstermiştir. Halen ülke ekonomisinin orta vadeli programa göre büyümesi %5 olarak tahmin edilmektedir.

1.7 KÂRLILIK ORANLARI

Sektörün karlı bir sektör olduğunu söylemek zordur. Bunun birkaç sebebi vardır. Sektörde faaliyet yapan kurumların önemli bir bölümü Özel Öğretim Kurumları Kanununa tabidir. Kanun sektörde faaliyetlerin sadece kazanç sağlamaya yönelik olarak yapılamayacağını ifade etmektedir. Bunun yanında uzun yıllar ülkemizde eğitime olan ilgisizlikten özel öğretim kurumları da payını almış ve gelişmemiştir. Son yıllarda çok sayıda kurumun sınavla öğrenci alması, üniversitelerin ülke geneline yayılması, sektördeki kurumların da üstün performansı ile eğitime ilgi ve istek giderek artmıştır. Ancak karlılık oranları çok düşüktür. Bazı alanlarda kurumlar sürdürülebilir olma özelliğini korumakta zorlanmaktadır (Tablo 24).

Tablo-24					
Kurumların karlılığı gelir ve giderlerin karşılaştırılması					
Kurum Türü	Yıllık istihdam giderleri %60	Diğer giderler %40	Gider toplamı	Gelirler	Fark
Özel Okullar	4.158.612.000	2.772.408.000	6.931.020.000	6.500.000.000	-431.020.000
Özel Dershaneler	1.393.875.000	929.250.000	2.323.125.000	3.000.000.000	676.875.000
Sürücü Kursları	380.000.000	253.333.000	633.333.000	500.000.000	-133.000.000
Muhtelif Kurslar	194.782.000	129.855.000	324.637.000	371.000.000	46.363.000
Rehabilitasyon Merkezleri	670.297.500	446.865.000	1.117.162.000	1.200.000.000	82.838.000
Etüt Merkezleri	75.937.000	50.625.000	126.562.000	80.000.000	-46.448.000
Kreş ve Gündüz Bakımevi	263.902.500	175.935.000	439.837.500	420.000.000	-19.837.000
Özel Öğrenci Yurdu	333.112.500	222.075.000	555.187.500	527.500.000	-27.687.000
Toplam	7.470.518.500	4.980.324.500	12.450.843.000	12.598.500.000	18.883.000

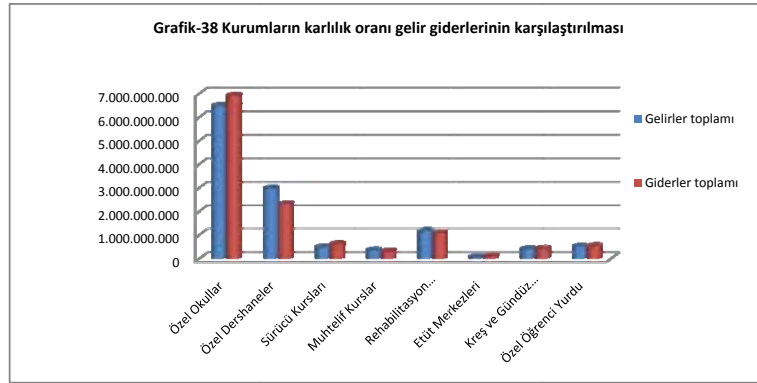
Önceki bölümlerde sürücü kurslarıyla ilgili personel sayılarından hareketle çıkarılan personel gideri toplamı 666 milyon TL’ye tekabül etmektedir. Ancak sürücü kurslarıyla yapılan görüşmelerde çalışan personelin en az 1/3’lük kısmının sadece ders olduğu zaman davet edildiği ve aylık ücretli çalıştırılmadığı ifade edilmiştir. O yüzden personel gideri belirtilen oranda düşürülerek 380 milyon TL olarak yeniden hesaplanmıştır. Buna rağmen sürücü kurslarının karlı bir yatırım olmadığı ortadadır.

Özel okullarda gelir gider dengesinin henüz kurulmadığı görülmektedir. Bir kısım özel okullar hala öz kaynaklarından destekle varlıklarını sürdürmektedir. Bu yüzden ülkemizde özel okulculuğun karlı olduğunu söylemek mümkün değildir. Ülke genelinde okulların yılda 431 milyon TL açık verdiği görülmektedir (Tablo 24). Özel okullar arasında karlılık açısından büyük farklar bulunmaktadır. Ancak henüz bulunduğu çevrede istenen ilgiyi uyaramamış okullar ücret indirimleriyle öğrenci bulmaya çalışmaktadır.

Dershane sektöründe 676 milyon TL kazanç olduğu Tablo 24’de görülmektedir. Ancak gerçekte durum farklıdır. Her yıl yeniden öğrenci bulmak zorunda olması dershanelerin en büyük engelidir. Dershaneler rekabet şartlarında yeni öğrenci kaydı yapabilmek için ocak ayından itibaren reklamlara başlamak zorundadır. Bu dönem ellerindeki bütün kaynaklarını yeni kaydı artıracak reklama yatırmak zorunda oldukları için hiçbir dönem istenen düzeyde kar ortaya çıkmamaktadır. Ayrıca bu farkın önemli bir bölümü erken kayıt döneminde öğrencilere ücretsiz olarak sunulan yayınlara yatırılmaktadır. Artan rakam kurum sayısına bölündüğünde 193.000 lira gibi bir rakam çıkmaktadır (Tablo 24). Dershanelerde yaz sezonu gelir olmadığı düşünülürse bu rakamın yaz sezonunda maaş ve diğer giderleri bile karşılamakta yetersiz kalacağı görülebilir.

Muhtelif kurslar ve rehabilitasyon merkezlerinin karlılık açısından sıkıntıları olduğu yukarıda vurgulanmıştır.

Yayın sektöründe devletin ihale ile alıp öğrencilere ücretsiz olarak dağıttığı kitaplarda karlılık oranlarının her yıl giderek azalmaktadır. Yayıncılıkta şimdilik en kazançlı sektörün sınavlara hazırlık yayınları olduğu söylenebilir (Grafik 38).

Grafikte de görüldüğü gibi okullar, sürücü kursları, etüt merkezleri, kreşler ve yurtlarda henüz gelir gider dengesi kurulamamıştır (Grafik 38-kurum sayıları MEB 2013-2014 istatistikleri maaş tutarları kurumlardan alınan bilgilerden vergi ve diğer giderler mali müşavirlerle ortak tespitlerden özgün çalışma). Kar eden kurumlar yanında destekle yürüyen kurumlar bulunmaktadır. Çizelgede toplam rakamlara balkırsa tüm kurumlardan kar tutarı 18 milyon gibidir. Bu sektörün tümüyle kazançsız olduğu anlamına gelmez gerçekten başarıyla faaliyetini yürüten marka değeri oluşturmuş kurumlar bulunmakla birlikte zorlanan kurumların sayısı da oldukça fazladır.

Antalya Ticaret Odası'na yapılan mesleklere göre karlılık oranları konulu çalışmada eğitimde dershane sektörünün %3-5 düzeyinde özel okullardan 250 üzerinde öğrencisi olanların da %10-15 düzeyinde karlılık oranına sahip olduğu belirtilmiştir. (2011 yılı)

1.8 YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

Eğitim sektöründe yabancı sermaye yatırımları çok sınırlı düzeydedir. Okul sektöründe faaliyet yapan iki büyük kuruluş hisselerinin yarıya yakın kısmını yabancı destekli bir sermaye şirketine satmış ve dolaylı yoldan yabancı yatırımcı eğitim sektörüne girmiştir.

Dil alanında faaliyet yapan kurslardan bazıları yabancı markalarla ortaklık kurarak ülkemizde onların şubelerini açmıştır. Yüz yüze ya da online yolla hizmet sunan eğitim firmalarından bazıları ülkemizde ortak arayışı içindedir.

IB diploması ve benzeri uluslararası diplomaları veren kuruluşlar sınırlı sayıda da olsa bazı özel okullarla ticari ve eğitim ilişkileri kurmaktadır.

Dil alanında yayın üreten Oxford, Cambridge, Longman vb. büyük kuruluşların Türkiye’de temsilcilikleri aracılığı ile yayından pay aldığı söylenebilir.

TOFEL, PIRLS; TIMMS, CİTO gibi dünya genelinde hizmet sunan ölçme değerlendirme kuruluşları bazen devlet kurumları aracılığıyla, bazen aracı kurumları kullanarak ya da direk müşterilere ulaşarak hizmet sunmaktadır. Bunların da büyüklükleri hakkında elde veri bulunmamaktadır.

Ayrıca Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) 17024 standardına göre yetki alarak eğitim hizmetlerini akredite eden kuruluşlar yanında, uluslararası akreditasyon kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yürüten az sayıda firma bulunmaktadır.

Yurt dışı eğitim alanı da yabancıların ilgi alanıdır. Birçok firma yabancı ülkelerdeki ajansların bürolarını açarak ülkemizden yurt dışına öğrenci götürmektedir. Yurt dışı eğitim hizmetleri yabancı ülkelerin öğrenci çekmek için kullandıkları ciddi bir rekabet alanıdır.

Yükseköğretimde ülkemizden lisans, yüksek lisans ve doktora yapmak amacıyla yurt dışına oldukça fazla sayıda öğrenci gitmektedir. Örneğin 2013-2014 öğretim yılında resmi kayıtlara göre yurt dışında burslu eğitim gören 2.679 burslu öğrencinin, 850’si lisans, 1.049 yüksek lisans ve 1.194’ü doktora öğrencisidir. Son yıllarda yabancı öğrencilerin ülkemizde öğrenim görmesi konusundaki olumlu gelişmeler kaydedilmiştir. Hükümet bursuyla Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenci sayısı 12.000’dir. Bunların 8.000’i lisans, 2.600’ü yüksek lisans, 1.600’ü de doktora öğrencisidir. Gelişmiş ülkelerin çoğu eğitim turizminden önemli kazanç elde etmektedir. Ülkemiz açısından bu rakam oldukça düşüktür. Gittikçe gelişen ve kaliteli bir seviye kazanan yükseköğretim kurumlarına, mevcut sınırlayıcı kanun ve mevzuatlar kaldırılarak daha fazla öğrenci alınması kaydıyla önemli bir eğitim girdisi sağlanabilir. Yabancı öğrenci getirme konusunda ülkemizi dezavantajlı konuma iten en önemli konu dil sorunudur. Ülkemiz Türkçenin kendilerine katkı sağlayacağını düşünen akraba toplulukları ülkelerinden ve geri kalmış ülkelerden öğrenci çekmede zorlanmamaktadır. Bunu dışındaki ülkelerden gelecekler sınırlı düzeyde olacaktır. Bu durumu ortadan kaldıracak önlemler alınmalıdır.

Uluslararası anlaşmalara göre faaliyet yapan okullar kendilerine özgü eğitim faaliyetleri ile alan açmışlardır.

Her alanda yabancı yatırımların artması için teşvik sistemlerinden yabancıların da yararlanması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede 2012 yılında yürürlüğe giren teşvik sistemine göre; stratejik sektörleri için önem arz eden mallara bağımlılığı azaltma potansiyeli taşıyan yatırımların

teşvik edilmesi, cari açığın kapatılması, en az gelişmiş bölgelere sağlanan yatırım desteklerinin genişletilmesi, destek unsuru miktarlarının artırılması, kümelenme faaliyetlerinin teşvik edilmesi, teknoloji dönüşümü sağlayacak yatırımların desteklenmesi amacıyla yerli ve yabancı yatırımcıların genel, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırım teşvik uygulamalarından eşit oranda faydalanması öngörülmüştür. Bu sisteme göre yurt dışındaki yabancı şirketlerin Türkiye'deki şubeleri teşvikten yararlanabilir. Bu teşviklerden eğitim yatırımları da yararlanmaktadır.

Yabancı sermayeyi stratejik sektörlerle çekebilmek önemlidir. Bilgi teknolojilerinin yoğun olarak kullanıldığı katma değeri yüksek sektörlerde, sıfırdan kurulacak yeni yatırımlara çekmeli ve sermayeden beklenen diğer yararları ortaya çıkarabilmeliyiz. Eğitim alanında " FATİH Projesi" kapsamında üretilecek olan tablet bilgisayarlar için yerli üretimlerden azami ölçüde yararlanmanın yanında güvenilir büyük dünya firmalarının ülkemize davet edilerek yıllar içinde kademeli olarak "yerlileştirilmesi" doğru bir uygulama olabilir.

Dünyada yabancı sermaye yatırımları doğrudan yabancı sermaye olarak ülkeler arasında giriş çıkış yapmaktadır. Türkiye yabancı sermaye girişi açısından 2012 yılında UDY liginde dünyada 24'ncü sırada yer almıştır (Tablo 25).

Tablo-25					
2012 yılında bazı ülkelerin uluslararası doğrudan yabancı sermaye girişi(YASED-2013)					
Sıra	Ülke	Milyar \$	Sıra	Ülke	Milyar \$
1	1 ABD	167,6	13	Lüksemburg	27,9
2	2 Çin	121,1	14	İspanya	27,8
3	3 Hong Kong	74,6	15	Hindistan	25,5
4	4 Brezilya	65,3	16	Fransa	25,1
5	5 İng.Virgin Ada.	64,9	17	Endonezya	19,9
6	6 İngiltere	62,4	18	Kolombiya	15,8 4
7	7 Avustralya	57	19	Kazakistan	14
8	8 Singapur	56,7	20	İsveç	13,7
9	9 Rusya	51,4	21	Meksika	12,7
10	10 Kanada	45,4	22	Arjantin	12,6
11	11 Şili	30,3	23	-	-
12	12 İrlanda	29,3	24	TÜRKİYE	12,4

Uluslararası sermaye hareketlerinde ülkemiz yabancı sermaye girişi bakımından 2012 yılında 12,4 milyar dolarlık yabancı sermaye çekmiştir. Türkiye'den aynı yılda çıkan yabancı yatırım miktarı 4,1 milyar dolardır. Çıkan yabancı yatırım sıralamasında Türkiye 36. sırada yer almıştır. Doğrudan yatırım stoklarına göre Türkiye 181 milyar dolarla 45. sırada yer almıştır (Tablo 25)

2011 yılı itibarıyla Türkiye 83 ülkeyle Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YTKK) Anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşmalar, YDY'li firmalara, ev sahibi ülkede uygulanacak kanunların belirlenmesi, haklarının garanti altına alınması ve uyuşmazlık hallerinde başvurulacak uluslararası kurumları belirten temel anlaşmalardır.

1.9 YARATILAN KATMA DEĞER

Bir bireyin aldığı eğitim sadece kendisine değil aynı zamanda çevresine de katkı sağlar. Bu anlamda eğitilmiş birey sayısı arttıkça tüm toplumun yaşam kalitesinin artacağı kesindir. Bu nedenle okul çağında bulunan 17 milyon gencin öğrenme potansiyelini ve performansını geliştirecek uygun eğitim yatırımlarının yapılması önemlidir. Eğitim seviyesi tek belirleyici olmasa da bireylerin gelir düzeyini ve çalışma ortamını ve çevreyle ilişkilerini, yeniliklerin benimsenmesini de etkiler. Bu bağlamda eğitim fakirliğin ve diğer toplumsal sorunların panzehiri olarak sayılmaktadır.

Kurumlar gelişen ve değişen koşullara göre çalışanlarını hizmetiçi eğitimlerle desteklerse hem üretimde kaliteyi hem de oluşturacağı katma değeri artırmış olurlar. Kurumsal iç denetim mekanizmalarını iyi kullanan kurumlar değişen koşullarda yeteneklileri kuruma çekmek, kurum çalışanlarını geliştirmek ve kariyer olanağı sunmak, maliyetten tasarruf sağlar, yeniliklere uyumu kolaylaştırır.

Katma değer kavramı son 10 yılda tüm sektörlerde yoğun olarak tartışılmaya başlanmıştır. Üretim sektöründe katma değer, girdilerle çıktılar arasındaki fark gibi görülmekte hizmet sektöründe bir birimin ya da sektörün ürettiği hizmetler sayesinde ortaya çıkardığı ek katkı ya da ortaya koyduğu değerdir. Eğitim sektörü insan sermayesi üzerinde hizmet üretmektedir. Üretilen hizmetlerin kişiye çevresine ve tüm topluma kazandıracığı şeyler bulunmaktadır. Örneğin bir bireyin aldığı kısa süreli bir kursla işyerindeki statüsünde küçük bir değişim onun yaşam kalitesini artırıyor ise öncelikle sektörün ürettiği hizmetten birey yaralanacaktır. İkinci olarak çalıştığı işyeri onun kazandığı ek donanımdan dolayı daha nitelikli hizmet üretir hale gelmişse işyeri kazançlı çıkacaktır. Üçüncü olarak üretilen hizmetten yaralanana daha nitelikli hizmet alır hale gelmişse hizmet alanlar yani toplum yaralanacaktır. Aslında bilgi üretip yayma faaliyetine katkı sunan eğitim sektörü her alanda toplumun yaşam kalitesine katkı sunmaktadır.

Alınan eğitimler her zaman kısa sürede statü yükselmesine yol açmayabilir. Bu durum bazen eğitime olan isteği azaltsa bile uzun vadede alınan eğitimlerin katkısını birey mutlaka hissedecektir. Bazen verilen eğitimler işyerindeki genel ihtiyaçlarla örtüşmeyebilir. Bu da eğitimleri işe yaramadığı gibi algılara yol açabilir. Hâlbuki her eğitimin insan yaşam kalitesine sunduğu direkt ya da dolaylı katkılar bulunmaktadır. Bazen iş yerinde yeni bir alanda bilgisi olan arandığında önceden o eğitimi almış olanların ek avantaja sahip oldukları görülmektedir.

Çalışılan iş yerleri açısından çalışanların daha donanımlı olması daima avantaj oluşturmaktadır. Özellikle iş yerinin önüne çıkan yeni iş fırsatlarından yaralanmada çalışanların beceri düzeyleri işyeri sahiplerini yeni alanlara girişte heveslendirmektedir.

Hangi alanda olursa olsun verilen eğitimlerin iyi planlanması halinde katma değer artışına yol açacağından kuşku yoktur. Peki, eğitim alanında ortaya çıkan katma değer için neler söylenebilir. Eğitim alanında hizmet sunan kurumların çoğu ülkenin insan kaynağına yatırım yaptıkları söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında ülkede insan kaynağının geliştirilmesinde özel sektörün ciddi rolü bulunmaktadır. Ülkemizde özel okul alanında çalışan bazı firmaların yatırımlarını yurt dışına da kaydırmaları ve kendi ülkemizde bile eğitim tartışılırken en gelişmiş ülkelerde bile başarılı bulunmaları ortaya konan katma değerle alakalıdır.

Özel öğretim kurumları mali imkânı olanlar yanında başarılı ancak yeterli imkânı olmayanlara da indirimli ya da ücretsiz hizmet sunarak ülkemizde insan kalitesini artırmaya çalışmaktadır. Özel öğretim kurumlarında öğrenci sayısı sınırlı sınıflarda daha özenle eğitim desteği alan öğrenciler hayata daha iyi hazırlanmaktadır. Bu yönüyle özel öğretim kurumlarını karşılaştıracak bir özet aşağıda sunulmuştur.

Özel Okulların Ortaya Çıkardığı Katma Değer İçin Kısa Bir Değerlendirme

2013 rakamlarına göre 698.000 öğrenciye hizmet veren özel okullar okul öncesi dâhil zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerin %3-4'üne öğrenme fırsatları sunmaktadır. Özel yaygın eğitim kurumlarında sunulan hizmet resmi yaygın öğretim kurumlarında sunulanın %75'ine yaklaşmıştır. Ülkemizde örgün veyaygın özel öğretim kurumlarında sunulan hizmetlerin toplamı kamuda sunulanın %20'si düzeyindedir. Özel öğretim kurumlarında sunulan hizmetleri kurum bazında ele alacak olursak:

Özel okulların çoğu devletten hiç katkı almadan yaptıkları binalar ve açtıkları dersliklerle 1 milyona yakın ek eğitim öğretim kapasitesi oluşturmuşlardır. Karlılık oranı çok düşük bir sektörde yatırımcıların özel okul alanına 25-30 milyar TL'ye yakın bir yatırım yapmış olmaları her türlü takdirin üzerindedir. Ayrıca özel okullar ülkemizde 25 milyon çalışanın 150.000'e yakınına istihdam sağlayarak ülkemizde çalışanların binde 8'ine iş imkânı sunmaktadır. Hizmet sektöründe istihdam edilen 12 milyon kişinin % 2'si özel okullarda çalışmaktadır.

Veliler ek bedel ödeyerek çocuklarını gönderdikleri özel okullardan ek hizmet beklemektedir. Sadece bu duygu tek başına itici bir güç oluşturmaktadır. Özel okullar hizmette kaliteyle başarılı olmak zorundadır. Bu zorunluluk istihdam dâhil her alanda kaliteyi oluşturmaya dönüşmektedir. Özel okullar öğretmenlerini üst düzey motivasyonla başarıya yönlendirmek için ek katkılar sunmaktadır. Öğretmenlere sunulan katkılar öğrenciye sunulan hizmet kalitesini artırmaktadır.

Özel öğretim kurumlarında veliden gelen her türlü geri bildirim değerlendirilmekte ve hizmetleri artırmada çeşitlendirmede kullanılmaktadır. Özel okulların kendi bünyelerinde oluşturulan bu olumlu gelişme ortamı yanında, yakın okulların fark oluşturan yenilikleri okullar arasında tatlı bir rekabeti doğurmaktadır. Öğrencilerin tercih etmesini sağlamak için alternatifler geliştirme zorunluluğu özel okulların ürettikleri katma değeri sürekli artırmalarına yol açmaktadır.

Özel okullar ülke genelinde yaptıkları etkinlikleriyle eğitime ciddi bir ivme kazandırmaktadır. Köklü kuruluşlardan başlamak suretiyle önceleri kendi bünyelerinde yarışmalar organize eden okullar daha sonra ulusal ve uluslararası yarışmalara katılan başarılar elde etmiş ve şimdi bu organizasyonları kendileri yapar hale gelmiştir.

Köklü okullardan başlayan sonra diğer okullara yayılan "okullara has" farklı okul kültürleri öğrenciler arasında büyük okul ailelerinin oluşmasına yol açmış ve kendini okul ailesine ait hissetmelerini sağlayarak okul bağımlılıkları oluşturmuştur. Öğrencilerin bir bölümünün mezun olduktan sonra da okula katkı sunma ihtiyacı hissettiren bu duygu ile iş dünyasına atılmış olanların eğitime özverili katkılarının devamını sağlanmaktadır.

Eğitim birlikleri aracılığı ile ortaya konan büyük aile yapısı ise bağılıkların sadece mezun olduğu okulla sınırlı kalmayıp ülke geneline yayılmasına hatta ülke dışına da taşınmasına yol açmaktadır. Özel okul alanında oluşturulan katma değer ülke tanıtımında önemli rol oynayan örneklerin çıkmasına yol açmıştır. Önceleri gönüllü birlikteliklerin yurt dışında eğitim faaliyetleri

ile başlayan süreç daha sonra çok sayıda kişi ve kuruluşu da cesaretlendirmiş ve ülkemizi eğitimi transfer eden ülke konumuna sokmuştur.

Özel okullar iki farklı kesime hitap etmektedir. Bunlardan birincisi maddi imkânı olan çocuğunu daha iyi şartlarda okutmak isteyen ailelerin çocuklarına, ikincisi özel okulda okutma gücü olmayan ailelerin belli alanlarda başarılı olmuş çocuklarına hizmet verilmektedir. Birinci gruptan gelen öğrenciler okullarda düzeyli bir okul kültürünün oluşmasına katkı sunmakta ve kendileri de bu yüksek düzeyli ortamda eğitim görmektedir. İkinci gruptan gelenler ise hem bu kültür ortamında eğitim fırsatı yakalamakta hem de başarılı olduğu alanda bedel ödemedek ek destek almaktadır.

Tam gün eğitim yapan özel okullarda oluşturulan düzeyli okul kültürü ve yemek dâhil öğrencilerin tüm ihtiyaçlarının karşılandığı daha güvenli, daha temiz okul ortamı öğrencilerin daha çabuk sosyalleşmesine ve gittiği yerde uyum gücünü yaşamamasına yol açmaktadır.

Gelişmiş ülkelere göre ülkemizde özel okullaşma oranı çok düşüktür. Ancak mevcut özel okulların ortaya koyduğu katma değer çok yüksektir. Bazı özel okullar uluslararası geçerliliği olan diplomalar vermek suretiyle öğrencilerinin diğer ülke gençleriyle ortak yarışa girmesini sağlamaktadır. Şimdilik sınırlı düzeyde bile olsa oldukça başarılı örnekler ortaya koyan bazı özel okullar kapasitesi olan gençleri bulup çıkarmakta ve önce ülkemizin sonra tüm dünyanın faydasına sunmaktadır. Bu sayede ülkenin ücre köşelerinden bulunup çıkarılmış bazı gençlerimizi dünyanın en gelişmiş araştırma merkezlerinde görmek mümkündür.

Özel okullar faaliyetlerini çeşitlendirmek için sürekli çalışmaktadır. Bu psikolojinin oluşturduğu itici güç her okulu başarılı alan bulmaya yönlendirmekte, okulları derslerin yanında ek etkinliklerle ilgili arayışa itmektir. Bazı okullar spor alanında yetenekleri bulup çıkarmakta ve ülkede başarılı örnekler sergilemektedir. Bazıları resim, tiyatro vb. sanat alanlarında başarısını kanıtlaya gayreti içindedir. Özel okul oranının düşük olmasından dolayı okulların ortaya koyduğu bu performans sadece okul çevrelerince bilinmekte ülke genelinde bu fark şimdilik çok görülmemektedir. Ancak her alanda başarılı olabilecekler için ek katkıların sunulduğu ortamlar hazırlanmaktadır. Çocuğunun bir alanda başarılı olduğunu düşünen her veli bu başarıyı geliştirmek için alana yatırım yapmış ya da ilgi duyan bir özel okulu tercih edebilir.

Özel okullar eğitim öğretimde yeniliklere en kolay uyum sağlayan kurumlardır. Birçok özel okul her yıl okul kalitesini artırmak için yenilik arayışındadır. Örnek verecek olursak öğretme ve öğrenme yöntemleri açısından sürekli öğretim kadrosunu geliştirmek isteyen özel okullar yeni öğretim metotları konusunda eğitimler vermektedir. Ülkemizde öğrenmede drama yolunu, dünyada 4000 kurumun kullandığı IB bakanlığa sistemini, sosyal medya kullanımını, proje tabanlı öğrenmeyi vb. eğitim öğretim yöntemlerini cesaretle uygulamaya çalışan özel okullar vardır. Özel okullarda karar alma süreçleri uzun prosedürler gerektirmez, bu yönleriyle gelişmelere açık, uyumu kolay olan kurumlardır.

Özel okullarda ortaya çıkan farkın en önemli sebebi idareciden öğretmene tüm personelin okulun imkânlarına bağlı olarak mümkün olduğunca özenerek seçilmesidir. Seçilen personelin okulun başarısı için ek gayret göstermesi gerektiğini, performansı yeterli olmazsa önümüzdeki yıl sözleşmesini yenilenmeyeceğini bilmesi kuruma olumlu katkı sunmaktadır.

Özel okulların bir bölümünde yabancı dil öğretiminde geliştirilen yöntemlerin başarılı olması mezun öğrencilerin akranlarına göre fark oluşturmasını sağlamaktadır. Bu farkın bilhassa

üniversite öğretiminde diğer öğrencilere göre varsa hazırlık sınıfını atlama, yabancı dille anlatılan derslere daha kolay uyum sağlama, yabancı kaynaklardan araştırmaya hazır olma gibi ek getirisi olmaktadır.

Bir diğer konu her özel okulun daha başarılı olacak fark oluşturacak yeni alanlar yeni yöntemler bulma gayretidir. Veliler okullardan devlet okullarından farklı olarak neler yapıldığını duymak istemektedir. Müşteri memnuniyetine yol açacak her yeni uygulama özel okul yöneticilerini heyecanlandırmaktadır. Öğretmen seçiminde çoğu zaman okula ek katkı sunacak öğretmenlerin seçilmesine özen gösterilmektedir. Bütün bunlar okullarda her öğretmenin kendine özgü bir misyon yüklenmesinde etkili olmaktadır.

Bazı öğretmenlerin spor alanında ortaya koyduğu farklı alternatifler, öğrenciler için yaptığı ek gayretler ve alan genişletme çalışmaları yeteneği olan birçok öğrencinin kendini gösterebileceği ortamlar hazırlanmasını sağlamakta bireysel yetenekleri destekleme fırsatları sunmaktadır.

Görsel ve işitsel sanatlar alanında çalışan öğretmenlerin ortaya koyacakları performans okula artı değer katmaktadır. Okullar bu alanda çalışan öğretmenlerden daha fazla performans istemekte ve özel okullarda devlet okullarından farklı olarak çok sayıda etkinlik yapılmaktadır. Yapılan etkinliklerde hünerlerini ortaya koyacak öğrenciler araştırılırken çok sayıda yetenek keşfedilmektedir. Ailelerin çocuklarının herhangi bir alanda başarısını görmelerinden duyduğu memnuniyet öğretmenleri ve okul yönetimini cesaretlendirmekte daha fazla etkinliğe yer verilmektedir.

Özel okullarda neredeyse her öğrenci bir alanda çalışma fırsatı yakalamaktadır. Ortaya konan etkinlikler sırasında kazanılan donanım tüm yaşamda öğrencilerin yaşam kalitesine yansıyacak sonuçlar doğuracaktır. Okullarda oluşturulan okul kültürünün de katkısıyla kazanılan davranışlar daha hayatlarının başlangıcında öğrencilerin akranlarına göre fark oluşturmalarına yol açmaktadır. Bu fark öğrencilerin üniversite yıllarında farklı öğrenci gruplarıyla buluştuğlarında çok net açığa çıkmaktadır.

Bazı okullar kültür derslerinden sayısal ya da sözel derslerden çok özel düzeyler oluşturmaktadır. Bu durum bazen daha lise döneminde üniversite düzeyinde becerilerin kazanılmasına yol açmakta yükseköğretimlerinde kendileri açısından fark oluşturmaktadır.

Bazı okullar sanat ve spor gibi alanlarda alt yapı hazırlayarak bu yeteneğini kullanmak isteyenlere sundukları fırsatlarla lise yıllarında profesyonel düzeyde beceri kazanılmasına yol açmaktadır. Kazanılan beceriler o alanda yükseköğretim yapmak isteyenlerin yetenek sınavlarında fark oluşturmalarına yol açmaktadır.

Bazı okullar öğrencilerin yurt dışında da eğitim göreceği fırsatlar oluşturmaktadır. Bu durum öğrencilerin gelecekle ilgili beklentilerini daha da yükseltmelerine yol açmaktadır. Dünyanın en başarılı üniversitelerine öğrenci gönderme kapasitesi oluşturmuş okullar bulunmaktadır. Bazılarının uluslararası sınavlardaki başarısı artı değer kazandırmaktadır.

Özel okullardan bir bölümü öğrencilerin sınav başarıları için ek katkı sunarak onların gelecek beklentilerini yükseltmekte ve hayata daha iyi başlamalarına katkı sunmaktadır.

Özel Dershanelerin Ortaya Çıkardığı Katma Değer

Dershaneler öğrencileri noksan oldukları derslerden yetiştirmek, sınavlardaki başarılarını artırmak amacıyla hizmet sunmak için yola çıkmış kurumlardır. Ancak okullarda aynı müfredat uygulansa bile her öğretmenin öğrencilerden beklediklerinin farklı olması farklı okullardan gelen öğrencilerin yararlanacağı ortamın oluşturulmasını imkânsız kılmaktadır. Bu yüzden dershaneler ortak ölçütlerin olduğu sınavlara hazırlık grubuna daha fazla katkı sunmakta öğrenciler bu katkı için dershaneleri tercih etmektedir.

Özel dershanelerde ortaöğretime, yükseköğretime ve memuriyete giriş sınavlarına hazırlık amaçlı programlar ve gruplar açılmıştır. Bu gruplara devam eden öğrencilerin gelecekte yaşam kaliteleri olumlu yönde etkilenmektedir. Sadece sınava hazırlık verdikleri için eleştirilselerde her aile çocuğunu imkânı nispetinde uygun bir dershaneye göndermek istemektedir.

Eğitimin en önemli amaçlarından biri bireylerin yaşam kalitelerini artırmak, kendilerini güvende hissedecekleri bir geleceğe sahip olmalarını sağlamaktır. Dershaneler bu amaca ulaşmaya destek sağlamakta olan kurumlardır.

Ülkemizde eğitim kademelerinde ilerleyen gençlerimizin önemli bir kısmında arzu edilen düzeyde motivasyon ve isteklilik oluşturulamamaktadır. Öğrencilerimizin eğitimde en üst düzey motivasyonla çalıştığı dönem bir üst öğrenime veya kademeye hazırlık dönemidir. Dershaneler oluşturdukları olumlu öğrenme ortamıyla öğrencilerde motivasyonu artırmaya katkı sağlamışlardır. Bu katkı gelir farklılığının oluşturduğu eşitsizlikleri ve eğitimde var olan bölgesel farklılıkları azaltmaya yardım etmektedir.

Dershaneler dar gelir düzeyindeki ailelerin çocuklarının kast anlayışını aşmalarını daha başarılı olmalarını sağlayarak gelir farklılığıyla ortaya çıkan eğitim farklarını, başarı farklarını ortadan kaldırmaktadır. Dar gelirlilere ek yük getirdiği için şikâyet edilen dershaneler, gelir düzeyi düşük ailelerin bile çocuklarının geleceğiyle ilgili beklentilerini yükseltmelerine imkân hazırlamaktadır.

Sektörde çalışanlarında üst düzey performans ve özveri duygusunu zaman içerisinde geliştirmiştir. Meslek hayatına dershanelerde başlayan bir öğretmenin bu performansını daha sonra da sürdürmek için çareler aradığı görülmektedir. Dershaneler bu yönüyle çalışanlarında başarı isteği ve teşebbüs ruhunu geliştirmektedir. Çalışanlardan bazıları kendini yeterli gördüğü anda aynı alanda ya da yakın alanlarda kendi girişimini kolayca kurabilmektedir.

Ülkemizde bölgeler, okullar ve öğretmenler arasında farklardan dolayı öğrenciler arasında ciddi öğrenme farkları bulunmaktadır. Öğrencilerin birçoğu ciddi öğrenme noksanlarıyla bir üst kademeye geçmek zorundadır ve bu üst kademede başarısızlığa yol açacaktır. Okullarımızda ülke koşulları gereği diğer alanlarda olduğu gibi eğitimde de kısa sürede bu farkları ortadan kaldıracak bir ortam oluşturma şansımız yoktur. Dershaneler farklı ortamlarda ve şartlarda alınan eğitimlerden ortaya çıkan öğrenme noksanlarını tamamlayarak öğrencileri akranlarıyla eşit koşullarda yarışmasına katkı sunmakta ve öğrencileri bir üst öğretimi görecektiklere taşımaktadır.

Dershaneler bilhassa gelir düzeyi sınırlı ailelerin çocuklarının konu hakkında kolay bilgi alacakları ucuz yayınlarla eğitime ek katkı sunmaktadır. Dershane alanında çalışan büyük kurumlar ürettikleri yayınlarla eğitime ciddi bir rüzgâr kazandırmıştır. Eğitim alanında yayıncılık faaliyeti yapan kuruluşların önemli bir bölümü hazırlık yayınları alanıyla ilgilenmektedir. Halen ülkemizde

üretile eğitim yayınlarının neredeyse % 60' a yakını hazırlık grubu yayınlardan oluşmaktadır. Bu alanda yayın üreten kurumlar yayınlarını çeşitlendirmek isterken okul yayınlarına da yenilik getirmiştir.

Özel dersanelere 11 farklı program için izin verilmektedir (Tablo 26). İlkokul (4-5. sınıflar), ortaokul (6-7. sınıflar) için takviye amaçlı programlar uygulanırken 8. sınıflar için üst öğrenim sınavlarına hazırlık amaçlı programlar uygulanmaktadır. Lise grupları için 9-10-11. sınıflar için daha çok derslere takviye amaçlı programlar uygulanırken 12. sınıflar ve mezun grupları için üst öğrenime yani üniversiteye giriş sınavları için hazırlık programları uygulanmaktadır. Kamuya personel alımında uygulanan KPSS gibi kurs programları da dersane bünyesinde açılabilir.

Tablo-26						
Özel Dersanelerdeki program türleri ve öğrenci sayıları (TÜİK 2012)						
	Kurs program sayısı	Toplam	Erkek	Kadın	İlköğretim	Genel Lise
D009 - İlköğretim 4.Sınıf	2163	8024	3644	4380	8024	
D010 - İlköğretim 5.Sınıf	7391	23722	12714	11008	23697	
D011 - İlköğretim 6. Sınıf	21054	68668	36733	31935	68668	
D012 - İlköğretim 7. Sınıf	42967	141204	73317	67887	141204	
D013 - İlköğretim 8. Sınıf	84797	269579	133917	135662	269579	
D031 - Ortaöğretim 9. Sınıf	8310	27620	14006	13614		25716
D032 - Ortaöğretim 10. Sınıf	16985	56328	28158	28170		53380
D033 - Ortaöğretim 11. Sınıf	43398	149451	71348	78103		135208
D034 - Ortaöğretim 12. Sınıf	90302	299512	145261	154251		254050
D041 - Lise ve dengi okul Mezunları(Üniversiteye Hazırlık)	69446	213183	114796	98387		183417
D042 - KPSS Kursu	5329	23006	10165	12841		5429
TOPLAM	392.142	1.280.297	644059	636238	511172	657235

2012 yılında tüm dersaneler için 392 bin program izni alınmış, alınan izinlerde öğrenci yoğunluğun en fazla olduğu gruplar 299 binle 12. sınıflar, 269 binle 8. sınıflar ve 213 binle mezun grupları olmuştur. Bunları 141 binle 7. ve 149 binle 11. sınıflar izlemiştir. Dersanelere

devam eden ilköğretim öğrencisi sayısı 511 bin ortaöğretim ve mezun grubu sayısı ise 657 bin olarak gerçekleşmiştir. Tam ayırım yapmak mümkün olmasa bile dershaneye devam eden 1.280.000 öğrencinin 781 bini bir üst okul hazırlık grubundandır.

Özel Kursların Ortaya Çıkardığı Katma Değer

Özel kurslar çok farklı alanlarda ürettikleri hizmete göre gruplayacak olursak, mesleki eğitim alanında çalışanlar, sanat ve spor dallarında hizmet verenler, memuriyet ve açık öğretim sınavlarına hazırlayanlar, bilgisayar kursları ve yabancı dil alanında faaliyet yapanlar gibi sıralanabilir.

Mesleki alandaki kurslar program türüne göre gemilerde çalışma kurslarından, her türlü güzellik alanındaki kurslardan, insan kaynakları eğitimlerine, elektrik ve elektronik alanlarındaki programlardan her tür bilgisayar kursuna, bankacılık-muhasebe-sigorta dallarından, pazarlamaya, yangın ilk yardım ve tıbbi bakımdan, mağazacılık sektöründekilere, temizlikten, lojistiğe, avcılıktan, güvenlik hizmetlerine, tehlikeli maddeler kursuna, tesisatçılıktan, emlakçılığa, hasta ve sağlık hizmetlerinden, hostesliğe, spor ve sanat ve müzik dallarına kadar daha birçok alanda açılmış kurs programları mevcuttur.

Sayılanlardan da anlaşılacağı gibi diploma ile yapılması zorunlu olan alanlar dışındaki birçok alanda ara eleman gücü kurslarla sağlanmaktadır. Bu yönüyle özel kurslar uzun örgün eğitimle kazanılması gereken meslekler dışında birçok mesleği kısa süreli kurslarla yetiştirmiş eleman kazandırmaktadır.

Herhangi bir meslekte çalışırken mesleki bilgi ve becerilerini güncellemek , değişen şartlara ve ihtiyaçlara göre kendini yenilemek isteyenler grup halinde başvururlarsa, ihtiyaçlarına göre alt yapı hazırlanmakta ve yeterli sayıda bireyden bir grup oluşturulduktan sonra faaliyet başlatılmaktadır.

Kursların çoğu güncel ihtiyaçlara göre program açabilecek esnek yapıya sahiptir ve ilgi duyulan birçok alanda eğitim vermekte bireylere çalışabilecekleri yeni alanlar sunmaktadır. Bireyler herhangi bir sebeple ihtiyaç duydukları bir eğitim programı için başvurabilir ve fizibil bulunursa program açılabilir.

Eğitim hayatı boyu devam etmesi gereken bir faaliyettir. Bu ancak yaygın eğitim kurumlarında yapılabilir. Özel kurslar, bütün yaş gruplarındaki bireylere kendi çalıştıkları işyerlerinde verimliliklerini artıracak yeni donanımlar kazandırmaya veya yeni işe başlayacaklar için alanlarına göre programlar hazırlamakta ve işe uyumlarını kolaylaştırmaktadır.

Okullarda eğitim dönemi çok hızlı akmakta ve çalışma hayatına girmeden bireylerin ihtiyaçlarını belirlemeleri tam mümkün olmamaktadır. Bu nedenle örgün eğitimini tamamlamış her birey kurslar yoluyla örgün eğitim sürecinde kazanamadığı ve iş hayatı için gerekli ek becerileri kurslara başvurarak karşılayabilmektedir.

Yetişkinlerin eğitimi işte devamın sağlanması açısından da çok önemlidir. Yaygın eğitim faaliyetinin yapıldığı yerler bilhassa yetişkin eğitiminde hayatı boyu eğitimde önemlidir. Özel kurslar sayesinde yetişkin eğitimleri her alana yayılmaktadır.

Bireyler değişik gerekçelerle örgün eğitim fırsatlarını kaçırmış olabilirler. Bazıları örgün eğitimde istediği bir alanda devam etmemiş olabilir. Özel kurslar örgün eğitim fırsatlarını kaçırmış olanlara için ikinci bir şans sunmaktadır.

Örgün eğitimde programlar genel ihtiyaçlara göre hazırlanmaktadır. Bölgeye ve ihtiyaca göre program hazırlamak ancak özel kurslarda sağlanabilir. Özel kurslar esnek yapısıyla değişikliklere kolay uyum sağlar. Kurslarda karar verme ve değiştirme daha kolaydır.

Bireylerin ilgi ve isteğine göre program geliştirebilen kurumlar eğitime ilgisi azalmış kesimleri harekete geçirebilir. Bilhassa ev kadınları ve ileri yaş grupları gibi daha dezavantajlı grupların eğitimine özgü programlar geliştirilebilir.

İnsana yapılan yatırım ülke geleceğine yapılan yatırımdır. Özel kurslar herhangi bir ek eğitim desteğine ihtiyacı olanların imdadına yetişmekte ve yeni beceriler kazandırarak onların hayatını kolaylaştırmaktadır. Özel kurslar birçok alanda ülke insan kalitesini artırmada yeni beceriler kazandırmada devlet katkısı olmadan ihtiyaca bağlı gelişen destek eğitim sistemleri kurmuşlardır.

Çalışan ya da eğitimini sürdürenler ile eğitim dönemini tamamlamış olanlar artan zamanlarını herhangi bir yerde geçirebilirler. Özel kursların sunduğu fırsatlarla bireylerin mesai dışındaki zamanlarının eğitim ortamlarında geçirmeleri ve kendilerini geliştirmeleri sağlanmaktadır.

Gelişmelerin çok hızlı yaşandığı günümüzde önceden kazanılmış becerilerin bir kısmı zamanla geçerliliğini yitirmekte ve bireyler iş kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. İş bulamamış olanlar ile mesleğini kaybetme riski taşıyanların imdadına özel kurslar yetişmektedir. Özel kurslar istihdam imkânı olan alanlarda yeni mesleki bilgi ve becerilerin kazandırılması için esnek alternatifler sunulmaktadır.

Ülkemizde program geliştirmek ciddi emek gerektirmektedir ve program geliştirmenin kayda değer düzeyde ticari karşılığı yoktur. Bu yüzden program geliştirme faaliyetleri daha çok devlet tarafından yürütülmektedir. Ancak özel kurslar ihtiyaca bağlı olarak geliştirdikleri yeni kurs programlarıyla eğitime birçok alanda uygulanabilir programlar kazandırmaktadır.

İŞKUR, KOSGEB ve benzeri devlet kuruluşları iş dünyasının ihtiyaç duyduğu alanlarda eleman yetişmesini istemektedir. Ancak bu kuruluşların amacı eğitim vermek olmadığı için eğitim verecek kurumlarla işbirliği yaparak bu faaliyeti gerçekleştirmek zorundadır. İhtiyaç olan alanlardaki eğitimler bazen bu alanda hiç tecrübesi olmayanlar tarafından yapılmak istense de eğitimleri en başarılı şekilde verebilecek alt yapısı buna uygun kurumlar özel kurslardır. Devlet kuruluşları ile işbirliği içinde toplumun ve sektörlerin ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitimleri verebilecek kurum arandığında bu hizmeti en verimli şekilde özel kurslar sürdürmektedir.

Özel kurslarda verilen programlar aşağıda liste halinde verilmiştir (Tablo 27). Liste incelendiğinde kurslarda birçok alanda program açılabilir. Belirlediği programı açma izni olan kurumlar isteyen öğrenciler için bu programlarda hizmet üretebilirler. Ancak her kurs daha çok belli alanlarda ihtisaslaşmayı seçmektedir. Örneğin en yaygın programlar yabancı dil programları için özelleşmiş kurslardır. Bunları bilgisayar ve muhasebe kursları takip etmektedir. Kurslarda yaygın olarak uygulanan bir diğer program memuriyet sınavlarına giriş programlarıdır. KPSS kurs programları dersane bünyesinde açılabilirdiği gibi kurs bünyesinde de açan kurumlar vardır.

Tablo-27

Muhtelif Kurslarda Uygulanan Programlar

Kurs Türü	Kurs türü
K014 - KPSS Kursu	K1002 - Can Kurtarma Araçlarını Kullanma Yeterliliği Eğitimi
K015 - Web Tasarım Kursu	K1003 - Ro Ro Yolcu Gemisinde Çalışma Yeterliliği (Tayfa İçin)
K021 - Bilgisayar İşletmeni	K1004 - Yolcu Gemisi (Ro Ro Dışında) Çalış Yeterli Tayfalar
K022 - Bilgisayar Yardımcı Programcısı	K1005 - Yolcu Gemi (Ro Ro Dışındaki) Çalış. Yeterliliği Zabıtlar
K023 - Bilgisayar Programcısı	K1006 - Vardiya Tutma Eğitimi (Makine Sınıfı Tayfalar için)
K024 - Bilgisayar Analist Programcı	K1007 - Vardiya Tutma Eğitimi (Güverte Sınıfı Tayfalar İçin)
K025 - Bilgisayar Bakım-Onarım Elemanı Yetiştirme	K1008 - Sınırlı Vardiya Zabiti Yetiştirme
K026 - Bilgisayar Okur Yazarlığı Programı	K1009 - Vardiya Zabiti (500-3000 GT)
K027 - Bilgisayar Uygulamalı Muhasebe	K1010 - Birinci Zabiti Ve Kaptan (500-3000 GT) Yetiştirme
K029 - Bilgisayarlı İnşaat Mühendisliği	K1011 - Uzakyol Birinci Zabiti Ve Uzakyol Kaptanı Yetiştirme
K030 - Bilgisayarlı Muhasebe	K1012 - Sınırlı Makine Zabiti Yetiştirme
K031 - Yabancı Dil Kursu (İngilizce)	K1014 - Makine Zabiti(750-3000 KW) Yetiştirme
K032 - Yabancı Dil Kursu (Almanca)	K1015 - İkinci Makinist, Baş Makinist(750-3000 KW) Yetiştirme
K033 - Yabancı Dil Kursu (Fransızca)	K1016 - Sınırlı Kaptan Yeterliliği Vardiya Zabitiğine geçiş
K034 - Yabancı Dil Kursu (Rusça)	K1017 - Uzakyol İkinci Makinisti, Uzakyol Baş Makinisti Yetiştir
K035 - Yabancı Dil Kursu (Arapça)	K1019 - Ro-Ro Yolcu Gemilerinde Çalışma Yeterliliği (Zabıtlar)
K036 - Yabancı Dil Kursu (Japonca)	K1020 - Güzellik Uzmanlığı Meslek Programı
K037 - Yabancı Dil Kursu (İspanyolca)	K1022 - Windows 2000 Ağ Yöneticisi Yetiştirme
K038 - Yabancı Dil Kursu (İtalyanca)	K1024 - Stilistik ve Modelistik
K039 - Mesleki İngilizce Kursu	K1027 - Yat Kaptanı Yetiştirme
K040 - Windows Ağ ve Sistem Yöneticisi Yetiştirme Kursu	K1028 - Manikür-Pedikür
K041 - Daktilo Kursu	K1029 - Vardiya Tutma Eğitimi Programı
K042 - Mekanik Daktilo ve Bilg. Daktilografi Kursu	K1030 - Üst Düzey Yönetici Asistanı Yetiştirme
K051 - Muhasebe	K1031 - İnsan Kaynakları Yönetimi
K052 - Muhasebe Uygulamaları	K1032 - Seyahat Acen. ve Havayolları Bilgisa. Rezervasyon Sist.
K062 - Dijital Elektronik	K1039 - Web Tasarımı
K063 - Televizyon Tekniği	K1041 - Kongre Konferans Seminer ve Toplantı Organizasyon.
K064 - Elektrikçilik	K1042 - Seyir Vardiyası Tutma
K065 - Elektronik	K1043 - Makina Vardiyası Tutma
K066 - TV, RD - İletişim Kursu	K1044 - Yangın Önleme ve Yangınla Müdahale Eğitimi
K071 - Bale Kursu	K1045 - Denizde Kişisel Can Kurtarma Teknikleri Eğitimi
K072 - Bale Kursu (Modern Grubu)	K1046 - Personel Güvenliği ve Sosyal Sorumluluk Eğitimi
K073 - Bale Kursu (Klasik Grubu)	K1048 - İlk Yardım Eğitimi

K081 - Müzik Kursu	K1049 - Tıbbi Bakım Eğitimi
K082 - Ses Düzenleri (Tonmeister) Kursu	K1051 - Petrol Tankeri İşletmeleri Eğitimi
K091 - Yüz Vücut Estetik Bakım Kursu	K1052 - Kimyasal Madde Tankeri İşletmeleri Eğitimi
K092 - Güzellik Meslek Eğitimi Kursu	K1055 - İleri Yangınla Mücadele Eğitimi
K093 - Kozmetik	K1056 - Hızlı Cankurtarma Botu Kullanma Eğitimi
K094 - Estetik ve Güzellik Kursu	K1057 - Ro-Ro Yolcu Gemileri Gemi Adamları Eğit(Tayfalar için)
K1000 - Yangınla Mücadele İleri Eğitimi	K1058 - Ro-Ro Yolcu Gemileri Gemiadamları Eğit (Zabitler için)
Kurs Türü	Kurs Türü
K1001 - Hızlı Can Kurtarma Botu Kullanma Yeterliği Eğitimi	K1059 - Yolcu Gemisinde çalışma Eğitimi (tayfalar için)
K1060 - Yolcu Gemisinde Çalışma Eğitimi (Zabitler için)	K1 120 - Dünya Mutfakları-1 (Avrupa Afrika)
K1067 - Perakendecilik ve Mağazacılık (Orta Seviye)	K1122 - Ekmekçilik
K1068 - Perakendecilik ve Mağazacılık (İleri Seviye)	K1123 - Temel Pastacılık
K1069 - Destek Hizmetleri (Lojistik)	K1124 - Bar ve Servis Eğitimi
K1070 - Dalgıç	K1125 - Yiyecek İçecek İşletmeciliği
K1075 - Flamenko Dansı	K1129 - Autocad
K1078 - Web Programcısı Yetiştirme	K1131 - Autocad Programı İle Bilgisayar Destekli Tasarım
K1079 - İleri Web Programcısı yetiştirme	K1132 - Solidvorks Programı İle Bilgisayar Destekli Tasarım
K1081 - E-Ticaret Programcısı Yetiştirme	K1133 -Bilgisayar Sayısal (CNC) Torna Tezg.Kullan Programla
K1082 - Windows Ağ ve Sistem Yöneticisi Yetiştirme	K1134 - Bilgisayar Sayısal (CNC) Tel Erozyon Tezg.Kullan Progr
K1084 - Temizlik ve Temizlik Yönetimi	K1135 - Bilgisayar Sayısal(CNC) Dik İşleme Tezg.Kullan Progra.
K1085 - Estetisyenlik	K1136 - ileri Sev.Bilgi Sayısal (CNC) Dik İşleme Tezg. Kul Progr
K1086 - Estetisyenlik (Güzellik)	K1137 - Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Kursu
K1087 - Gemi Güvenlik Zabiti Yetiştirme	K1139 - Penalı Solo ve Ritm Gitar
K1088 - Şirket Güvenlik Sorumlusu Yetiştirme	K1144 - Dünya Toplum Dansları
K1089 - Liman Tesisi Güvenlik Sorumlusu Yetiştirme	K1145 - Güzellik Meslek Kursu
K1090 - Viyolonsel	K1147 - Klasik Masaj Elemanı Yetiştirme
K1091 - Viyola	K1148 - Trampet
K1092 - Klarnet	K1149 - 9-15 yaş Grubu İngilizce Kursu
K1093 - İnşaat Teknik Ressamlığı 1,11	K1152 - Kulak Eğitimi-Solfej-Şan
K1094 - Matematik (Açık Öğretim Kursu)	K1160 - İş Makinaları operatör sertifikası kursu
K1096 - Modern Grubu	K1161 - Türkçe Kursu(Yabancılar için)
K1098 - Caz Grubu	K1162 - Tıpta Hazırlık Kursu
K1099 - Girişimcilik	K1163 - 3D Studio max programı ile bilgisayar destekli tasarım
K1101 - Bilgisayarlı Grafik Kursu	K1164 - iş makinası asfalt ve beton serme(finişer)
K1103 - Flüt	K1165 - iş makinası biçerdöver
K1104 - Cilt Bakımı ve Güzellik Elemanı Yetiştirme	K1166 - iş makinası dozer

K1105 - İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon	K1167 - İş makinası folklift
K1106 - Genel Katılım İçin Uçuş Harekat Uzm.(Dispeçer) Yet.	K1168 - İş makinası grayder
K1108 - Uçuş Kabin Memur (Uçucu Host,Hostes) Tem Eğitim	K1169 - İş makinası iş kamyonları
K1109 - Kargo Temel ve Satış, Kili - Modelistlik Kalıpcılık	K1170 - İş makinası kazıcı-yükleyici
K1110 - Tehlikeli Maddeler Kursu Killi - Güvenli Sürücülük	K1171 - İş makinası vinç
K1112 - Temel Müzik Eğitimi Blok Flüt ve Mandolin	K1172 - İş makinası yükleyici (ekskavatör)
K1113 - Avcı Eğitimi Kursu	K1173 - İş makinası yükleyici(loder)
K1114 - Temel Emlakçılık Hizmetleri	K1175 - İş makinası zemin delgi(delik delme ve sondaj)
K1115 - Eğitiminin Eğitimi Kursu	K1176 - İş makinası zemin süpürme
K1116 - Elektrik Ark (Elektrod) Kaynağı	K1177 - Lojistik Kursu
K1117 - metal İnert gaz (MIG) Metal Aktif Gaz (MAG) Kayn	K1178 - Doğalgaz ve Sıhhi Tesisat Kursu
K1118 - Tungsten İnert Gaz (TIG) Kaynağı	K1179 - Hasta yaşlı ve refakatçi kursu
K1119 - Klasik Türk Mutfağı	K1180 - Hasta Bakım Elemanı
K1059 - Yolcu Gemisinde çalışma Eğitimi (tayfalar için)	K1182 - Tıbbi Sekreterlik
Kurs türü	Kurs türü
K1060 - Yolcu Gemisinde Çalışma Eğitimi (Zabitler için)	K1183 - Hasta Kabul
K1184 - Gayri Menkul Danışmanlığı	K542 - Büro Yönetimi ve Sekreterlik Programı
K1185 - Pazarlama ve kasiyerlik	K551 - Dış Ticaret Kursu
K1186 - Mortgage yada Emlak Danışmanlığı ve Konut Tanıtım ve Pazarlama	K561 - İşletme Elemanı Yetiştirme
K1187 - Yaratıcı Drama	K563 - İngilizce Ağırlıklı genel işletmecilik Kursu
K1188 - Çağrı Merkezi Elemanı	K565 - İngilizce Ağırlıklı Uluslararası ilişkiler Kursu
K1189 - Satmalına Görevlisi	K571 - Kuaförlük
K1190 - Türk Dili ve Edebiyatı	K591 - Dans Kursu
K148 - Özel Eğitim Kursu (Eğitilebilir Zihinsel Engelli)	K601 - Yatırım ve Proje Kursu
K151 - Toplum Önünde Güzel Konuşma Kursu	K631 - İç Mimari - Dekorasyon
K152 - Spikerlik Kursu	K632 - İç Mimari
K153 - Hızlı Okuma Semineri	K641 - Çocuk Gelişimi Eğitimi Bakımı Elemanı Yetiştirme
K181 - Mankenlik ve Zerafet Kursu	K651 - Özel Eğitimde Yardımcı eleman Yetiştirme
K191 - Sekreterlik Kursu	K671 - Heykel Kursu
K201 - Stilistik	K704 - Toplum Önünde Söz Söyleme Semineri
K211 - Tekstil	K706 - Halkla İlişkiler
K221 - Pilot Kursu	K708 - Hosteslik Kursu
K241 - Otelcilik ve Turizm Kursu	K821 - Grafik Kursu
K281 - Resim Kursu	K851 - Tur Operatörlüğü Kursu
K301 - Fotoğrafçılık Kursu	K852 - Hava Yolları Biletleme Programı

K311 - Cam Süsleme - Vitray Kursu	K861 - Temel Yöneticilik
K333 - Moda Ürünleri Pazarlama	K864 - Pazarlama Yönetimi
K341 - Güzellik Uzmanlığı Kursu	K866 - Ön Büro Yönetimi
K351 - Yabancılar İçin Türkçe Kursu	K871 - Tiyatro (Oyunculuk)
K361 - İktisat	K872 - Psikodrama Yöneticiliği
K371 - Seramik	K874 - Özel Emlakçılık Kursu
K382 - Gazetecilik ve Halkla İlişkiler	K880 - Bahçıvan Yetiştirme Kursu
K392 - Bilgisayarlı Modelistlik	K881 - Hava Alanı Yolcu Hizmetleri (Yer Hostesliği) Kursu
K421 - Denizcilik ve Gemi Adamları Yetiştirme Kursu	K882 - Özel Havacılık Kursu
K441 - İstatistik	K885 - Kat Hizmetleri Elemanı Yetiştirme ve Turizm
K451 - Türk Vergi Mevzuatı	K886 - Otelcilik Turizm İşletmeciliği (Servis)
K461 - İktisadi Analiz	K887 - Otelcilik Uygulaması Mutfak
K471 - Para ve Banka	K889 - Makyaj
K481 - Maliyet Muhasebesi	K890 - Epilasyon
K482 - Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz	K891 - Cilt Bakımı ve Yüz Masajı
K491 - Ticaret Hukuku	K892 - İthalat-İhracaat Uygulama Elemanı Yetiştirme Kursu
K492 - Temel Hukuk	K893 - Ud
K501 - Kamu Maliyesi	K894 - Bateria
K511 - Matematik	K895 - Süs Bitkileri Yetiştirme ve Bakım Kursu
K521 - Bankacılık, Sigorta ve Sermaye Piyasası Kursu	K898 - Kat Hizmetleri
K522 - Sigortacılık Kursu	K899 - Servis Bar
Kurs türü	Kurs türü
K531 - Temel Ekonomi ve İşletmecilik	K900 - Mutfak
K903 - Gitar	K956 - Jakar Alanı meslek Kursu
K904 - Piyano	K957 - Konfeksiyon Alanı Meslek Kursu
K905 - Solfej-şaan	K958 - Boya Baskı Alanı Meslek Kursu
K906 - Org	K960 - Klasik Gitar Kursu
K908 - Güzellik (Estetisyenlik)	K961 - Yönetici Sekreterlik
K909 - Profesyonel Makyaj Kursu	K962 - Bilgisayarlı Sekreter ve Muhasebe Kursu
K910 - El ve Ayak Bakımı Kursu	K964 - İ.Zabiit ve Kaptanlık (7.01)
K911 - Cilt Bakımı ve Güzellik Kursu	K966 - Toplum Önünde Söz Söyleme
K916 - Televizyon Program Yapım Kursu	K967 - Uçuş Harekât Uzmanı Temel Eğitimi
K922 - Güzellik Uzmanlığı Meslek Pro.(Cilt Bakımı Makyaj)	K969 - Genel Yönetim
K924 - Bilgisayar Destekli Modelistlik-Kalıpcılık	K970 - STWC Kursu
K925 - Bilgisayar Destekli Stilistlik	K971 - Bilgisayar ve Yabancı Dil Destekli
K926 - Muhasebe Uygulamaları	K976 - Güzel Konuşma ve Yazma

K929 - Telsiz Zab.Sınırlı Vardiya Zab.Intiibak Eğt.Kursu	K977 - Kamu Yönetimi
K930 - Cilt Masajı ve Cilt Bakımı	K950 - Tayfa Sınıfına Yönelik (STCW) Kursu
K933 - Moda Tasarımı Kursu	K983 - İş İngilizcesi Seminer Programı 1
K935 - Teknik Bölüm Kursu	K984 - İş İngilizcesi Seminer Programı 2
K936 - Yapımcı Yönetmen Kursu	K985 - Toefl Seminer Proramı
K937 - Spiiker-Sunucu Kursu Programı	K986 - İlk Yardım Temel Eğitimi Temel Eğitimi
K938 - Büro Yönetimi ve Yönetici Sekreterliği	K988 - Denizde Kişisel Canlı Kalma Teknikleri
K940 - Bağlama	K990 - Radar Gözleme ve Plotlama Eğitimi
K943 - Kanun-Nazariyat	K991 - Otomatik Radar Plotlama Aygıtlarını (Arpa) Kullanma Eği
K944 - Keman	K992 - Gemide Tıbbi İlk Yardım Eğitimi
K946 - Acil Müdahale ve İlk Yardım Teknikleri	K993 - Gemide Tıbbi Bakım Eğitimi
K947 - İlköğretim Okulu Bilgisayar Kursu	K994 - Petrol Tankerleri Tanıtım Eğitimi
K949 - Araştırmacı Gazetecilik	K996 - Kimyasal Madde Tankerleri Tanıtım Eğitimi
K951 - Güzel Sanatlar Bilgisayarlı Grafik Kursu	K998 - Sıvılaştırılmış Gaz Tankerleri Tanıtımı Eğitimi
K952 - Modelistik Kursu	K999 - Sıvılaştırılmış Gaz Tankerleri İşlemleri Eğitimi
K954 - İnsan Kaynakları Alanı Meslek Kursu	

Özel kurslardaki program çeşitliliği kadar diğer kurumlarca açılan kurslarda da program çeşitliliği bulunmaktadır. Örneğin belediyeler özellikle kadınların talep ettikleri birçok alanda programlar açarak belediye kaynaklarından eğitim hizmeti vermektedir. Örneğin İstanbul Belediyesi'nin yaklaşık 28 alanda 250 farklı kurs programı açmaktadır. Ankara Belediyesi de Gazi Üniversitesi ile işbirliği içinde birçok kurs programları düzenlemektedir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinde UMEM projesi adı altında organize sanayi bölgelerindeki işletmelerin eleman ihtiyacını karşılamak için kurs programları düzenlemiştir. Üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri (SEM) toplumsal talebin olduğu bazı alanlarda programlar düzenlemektedir. Dernekler, vakıflar sendikalar açtıkları kurs programlarıyla hizmet üretmeye çalışmaktadır. Mesleki eğitim alanında program açan kurum sayısı oldukça fazladır. Ancak koordinasyonla ilgili problemlerden dolayı kaynakların verimli kullanılmadığı düşünülmektedir.

Sürücü Kursları İle Ortaya Konan Katma Değer

Adından da anlaşıldığı gibi sürücü kursları sürüş eğitimleri vermek üzere özelleşmiş kurumlardır. İş makinelerinden her düzeyde sürücü belgesi için gerekli sertifikalar sürücü kurslarında verilen eğitimlerle alınmaktadır. Sürücü kurslarında verilen eğitimler daha çok belge almaya dayalı eğitimler gibi görünse de bireylerin hayat kalitelerine birçok yönüyle katkı sunduğu muhakkaktır. Örneğin eğitimler sonucu alınan belgeler, kendi aracı olanlar için kendi aracını kullanma yetkisine sahip olma anlamına gelir ki, hayatı önemli ölçüde kolaylaştıran, çoğu zaman yolda geçen süreleri azaltan, özel ihtiyaçlarımız için gideceğimiz yerlere ulaştıran araçlar yoluyla hedeflerimizin daha kolay gerçekleşmesine vesile olur.

Kazandığı sürücülük becerisini meslek olarak kullananlar açısından, bir meslek kazanma olarak, iş makinesi kullanma becerisini, ağır makine kullanma gibi üst donanım gerektiren becerilere sahip olma olarak değerlendirebilir ve mesleki donanım açısından artı değer kazandırabilirler.

Ülkemizde her yıl 4 bine yakın vatandaşımız trafik kazalarında hayatını kaybetmekte ve kazalarda önemli miktarlarda mal kaybı ve yaralanmalar yaşanmaktadır. Trafik kazalarının %27'sinin sürücü hatalarına bağlı olduğu ifade edilmektedir. Sürücü kurslarıyla verilen eğitimlerin daha verimli olması sağlanabilirse ülkede trafik kurallarına yaygın olarak uyulmasına ve sonuçta sürücü adaylarına bilinç kazandırarak kazaların azaltılabileceğini söyleyebiliriz.

Ülkelere göre kişi başına düşen araç sayısı değişmektedir. Vikipedi'de ülkelere göre kişi başı araç sayısı sıralaması çoğu 2008 verilerinden alınarak yayınlamıştır. Buna göre ABD kişi başı araç sayısı itibariyle en yüksek görünmektedir. Araç sayısı ülke nüfusunun % 50'sini geçen ülkeler arasında ABD, Almanya, Japonya, Kanada, Avustralya ve bazı Avrupa ülkeleri sayılabilir. Türkiye'de her dört kişiden birine araç düştüğü ifade edilmektedir. TÜİK 2012 verilerine göre Ankara'da 1.456.000, İstanbul'da 3.106.000, İzmir'de 1.072.000, Antalya'da 802.000, Bursa'da 616.000, Konya'da 562.000, Adana'da 515.000, Mersin'de 467.000, Manisa'da 463.000 araç bulunmaktadır. Araç sayısı 10 binin altında olan iller Hakkâri, Tunceli'dir. Araç sayısına ve trafiğe giren araç sayısına göre her ilde açılan kurslarla şehirde can ve mal kayıplarını yaralanmaları önlemede en etkili ön korunma eğitimlerini veren kurumlardır.

Sürücü kursları ülkemizde insan kaynağının geliştirilmesinde korunmasında ve hayatını sağlıklı bir şekilde sürdürülmesinde sundukları hizmetlerle önemli katkılar sağlamaktadır. TÜİK-2012 verilerine göre ülkemizde trafiğe kayıtlı araç sayısı 18 milyonu geçmiştir. Geçen yılın rakamlarından hareketle bir yılda yaklaşık 800-900 bin araç trafiğe dâhil olmakta, 200.000 civarında araç kaydı ise silinmektedir. Yaklaşık olarak her yıl bu araç sayısına yakın insanın şoförlüğe başlaması anlamına gelmektedir. Sürücü kurslarında her yıl 1 milyonu aşkın kişi eğitim görmektedir. Bu da trafiğe giren araç sayısına yakındır.

Trafiğe giren her araç yeni öğrenenlerce kullanılsa bile yeni ya da ikinci el piyasasındaki araçlarla her yıl 800- 900 bin kişi trafiğe dâhil olmaktadır. Trafiğe yeni dâhil olan bireylerin ön eğitimlerini alacakları tek yer sürücü kurslarıdır. Bu yönüyle sürücü kursları Türkiye'de çok önemli bir fonksiyon ifa etmektedirler. Türkiye'deki araç sayısı bugüne kadar verilmiş sürücü belgesi sayısı, toplumun alım gücü, fert başına düşen milli gelir düzeyi sürücü kurslarına olan talebi doğrudan etkilemektedir. Kurumların açılışında bu hususlar göz önüne alınmaktadır.

Tablo-28

İllere göre araç, sürücü kursu ve verilen sürücü belgesi sayıları (MEB-2014, TÜİK-2013 verileri)

İller (sürücü kurs sayıları)	Araç sayıları	Sürücü belgesi sayısı (2010)	İller (sürücü kurs sayıları)	Araç sayıları	Sürücü belgesi sayısı (2010)	İller (sürücü kurs sayıları)	Araç sayıları	Sürücü belgesi sayısı (2010)
Adana (76)	515.844	622.535	Giresun (12)	63.147	112.695	Samsun (60)	261.038	358.305
Adıyaman (30)	77.449	124.228	Gümüşhane (5)	17.406	42.120	Siirt (8)	16.121	60.756
Afyon (42)	172.605	177.588	Hakkâri (8)	9.539	57.133	Sinop (9)	45.827	59.968
Ağrı (24)	29.806	87.335	Hatay (52)	378.840	363.835	Sivas (27)	118.564	182.806
Amasya(12)	86.633	101.447	Isparta (23)	139.283	156.883	Tekirdağ (41)	191.326	215.412
Ankara (248)	1.456.730	1.894.542	Mersin (80)	467.015	454.078	Tokat (19)	136.509	158.860
Antalya (127)	802.107	529.637	İstanbul (631)	3.106.725	4.510.371	Trabzon (27)	130.165	216.080
Artvin (10)	27.811	47.247	İzmir (232)	1.072.969	1.358.867	Tunceli (1)	6.489	18.142
Aydın (56)	332.901	286.652	Kars (7)	35.983	90.800	Ş.Urfa (49)	231.724	233.834
Balıkesir (45)	364.998	344.036	Kastamonu (12)	100.857	110.508	Uşak (17)	104.524	107.938
Bilecik (12)	50.232	75.882	Kayseri (75)	282.093	373.260	Van (30)	71.992	150.422
Bingöl (8)	12.923	54.224	Kırklareli (13)	96.340	129.893	Yozgat (22)	83.956	140.640
Bitlis (10)	18.000	97.052	Kırşehir (7)	49.651	71.103	Zonguldak (20)	122.172	225.366
Bolu (9)	87.491	100.356	Kocaeli (62)	280.767	423.340	Aksaray (23)	87.773	73.378
Burdur (13)	108.196	780.739	Konya (107)	562.998	615.559	Bayburt (2)	10.841	14.901
Bursa (138)	616.704	144.034	Kütahya (24)	169.344	205.018	Karaman (11)	74.411	52.779
Çanakkale (28)	169.230	45.000	Malatya (30)	123.526	221.721	Kırıkkale (15)	55.036	97.871
Çankırı (6)	38.178	156.905	Manisa (56)	463.996	366.012	Batman (21)	41.139	95.306
Çorum (31)	138.869	307.247	K.Maraş (46)	167.971	200.550	Şırnak (18)	28.797	68.232
Denizli (44)	306.937	265.344	Mardin (29)	63.470	178.198	Bartın (3)	39.008	40.797
Diyarbakır (54)	112.331	139.096	Muğla (43)	368.509	258.964	Ardahan (3)	13.349	12.239
Edirne (16)	124.041	146.269	Muş (10)	25.760	66.064	İğdir (6)	22.252	26.318
Elazığ (20)	88.460	78.119	Nevşehir (17)	88.514	112.891	Yalova (10)	41.870	42.827
Erzincan (8)	45.781	192.143	Niğde (99)	77.635	95.902	Karabük (10)	51.437	60.419
Erzurum (30)	94.457	289.203	Ordu (21)	97.928	151.875	Kilis (8)	34.318	28.034
Eskişehir (35)	212.737	378.160	Rize (11)	56.001	94.545	Osmaniye (28)	122.214	114.361
Gaziantep (97)	384.967	54.224	Sakarya (30)	201.703	295.173	Düzce (17)	78.327	67.973
Toplam						Sürücü kurs sayısı (3.382)	18.094.000	21.548.000

Tablo 28 incelendiğinde Türkiye de toplam 18 milyondan fazla aracın bulunduğu ve 21 milyon kişiye sürücü belgesi verildiği görülmektedir.

Sürücü kurslarının illere göre dağılımı da Tablo 28’de görülmektedir. İstanbul’da 631, Ankara’da 248, İzmir’de 232, Bursa’da 138, Antalya’da 127 sürücü kursu varken, Tunceli’de sadece 1 sürücü kursu bulunmaktadır.

Tablo- 29	
Sürücü kurslarında uygulanmakta olan program türleri	
Kurs türü	Kurs türü
İş makinesi asfalt ve beton serme (finişer)	S011 - a1 sınıfı sertifika
İş makinesi biçer döver	S021 - a2 sınıfı sertifika
İş makinesi dozer	S031 - b sınıfı sertifika
İş makinesi folklift	S041 - c sınıfı sertifika
İş makinesi grayder	S051 - d sınıfı sertifika
İş makinesi iş kamyonları	S061 - e sınıfı sertifika
İş makinesi kazıcı-yükleyici	S071 - f sınıfı sertifika
İş makinesi vinç	S081 - g sınıfı sertifika
İş makinesi yükleyici (ekskavatör)	S091 - h sınıfı sertifika
İş makinesi yükleyici (loder)	S011 - a1 sınıfı sertifika
İş makinesi yükleyici (transkavatör)	S021 - a2 sınıfı sertifika
İş makinesi zemin delgi (delik delme ve sondaj)	S031 - b sınıfı sertifika
İş makinesi zemin süpürme	S041 - c sınıfı sertifika

Rehabilitasyon Merkezlerinin Sunduğu Katma Değer

Rehabilitasyon merkezleri özel eğitim gerektiren fiziksel ve zihinsel engelli bireylerin hayata uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla hizmet veren kurumlardır. Bu kurumların verdikleri eğitimlerle, bireylerin konuşma, dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ortadan kaldırılır ya da etkilerini en az seviyeye indirilmeye çalışılır. Bu yolla, yeteneklerini olabildiğince en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmekle topluma faydalı, kendine yeten birey haline getirme hedeflenir.

Rehabilitasyon merkezleri yaygın eğitim kapsamında faaliyet yapan kurumlardır. Yaygın eğitim faaliyetleri her yaş grubuna hitap eden hayat boyu öğrenme kapsamında değerlendirilecek faaliyetlerdir. Bu açıdan bakıldığında bu merkezler her yaş grubuna rehabilitasyon hizmeti sunabilecek kurumlardır. Rehabilitasyon merkezleri fiziksel, zihinsel vb. engelli bireylerin topluma katkı sunan bireyler haline getirilmesinde en etkin kurumlardır.

Tıbbi açıdan yapılan destek hizmetleri engelli bireyi sürekli hasta olarak gördüğü için sadece hastalığı ya da etkisini azaltmaya dönük hizmetlere yoğunlaşmaktadır. Hâlbuki rehabilitasyon hizmetleri, bireyin her şartta kendine yetecek ve mümkünse topluma katkı sunacak hale gelmesini sağlamaya dönük hizmetlerdir.

Rehabilitasyon merkezleri engelli kişilerin engellerine rağmen neler yapabileceğinin gösteren yapabileceği şeylerin sınırlarını belirlemeye yardımcı olarak hayatlarını kolaylaştıran, özürülerin sosyal yaşama entegrasyonunu sağlayan kurumlardır.

Özürülerin de katılımıyla sosyal engellerle baş etmede rehabilitasyon merkezlerinde sunulan hizmetler kamunun sunacağı hizmetler için referans oluşturabilir. Sosyal rehabilitasyon sosyal entegrasyon ile toplumun tüm imkânlarının engelliler dahil tüm dezavantajlılara açılması hizmetlerine kurumlar öncülük edebilirler

Doğuştan, kaza sonucu ya da yaşlılık veya diğer sebeplerle ortaya çıkan özürülük hallerinde ya da bireyin kendisi özürülü olmasa bile aile bireylerinden birinin özürülü olması halinde yaşamlarında nelerin nasıl değişmesi gerektiği konusunda rehberliği rehabilitasyon merkezleri yapabilir. Rehabilitasyon amaçlı hizmet veren kişi ve kuruluşlar fizyoterapistlerle birlikte ortaklaşa engelli bireylerin günlük yaşamlarını kolaylaştırmaya çalışırlar.

Engelli çocuklarımızın rapora dayalı olarak belirlenen engel durumlarına uygun verilecek bireysel ya da grup eğitimleri, okul öncesi, temel ya da mesleki eğitimleri rehabilitasyon merkezlerince yürütülmektedir.

Erken tanıyla ortaya çıkan engelli çocuklarımıza okul öncesi dönemde yapılacak destek hizmetleri günlük yaşama uyumlarını kolaylaştırmaktadır. Rehberlik merkezlerinde verilen bu hizmetlerle temel okuma, yazma, konuşma, kelime dağarcığını artırma, oynama çevreyi algılama becerileri geliştirilmektedir. Rehabilitasyon merkezlerinde açılan programlar Tablo 30'da görülmektedir.

Tablo-30	
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Program Türleri	
Kurs Türü	
	Bedensel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel)
	Dil ve Konuşma Güçlüğü Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)
	Görme Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)
	İşitme Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)
	Özel Öğrenme Güçlüğü Destek Eğitim Programı (Bireysel)
	Özel Öğrenme Güçlüğü Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)
	Yaygın Gelişimsel Bozukluklar Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)
	Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı (Bireysel-Grup)

Rehabilitasyon merkezleri bedensel engelli bireyler ve öğrenme güçlüğü çeken bireyler için bireysel eğitimleri verebilirler. Dil ve konuşma güçlüğü çekenlere, görme engelli bireylere işitme engelli bireylere, öğrenme güçlüğü çeken bireylere, gelişimsel bozukluğu olanlara, zihinsel engelli bireylere bireysel ve grup eğitimlerini verebilirler. Kurumların aldıkları öğrenciye göre program uygulamaktadır.

Engelli bireylere dönük eğitim hizmeti veren iki farklı kurum türü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi yukarıda ele alınan özel sektörde işletilen rehabilitasyon merkezleridir. Diğeri ise engelli bireylere özgü olarak açılmış örgün eğitim kurumları yani "özel eğitim" okullarıdır.

Özel eğitim okulları devlet tarafından hizmet sunanları olduğu gibi özel kişi ve kuruluşlarca açılmış olanları da bulunmaktadır. MEB 2013-2014 istatistiklerine göre, Devletin ilköğretim düzeyinde hizmet veren 356 özel eğitim okulunda toplam 10.582 öğrenci eğitim görmektedir. 44 işitme engelli okulda 1082 öğrenci, 16 görme engelli okulunda 621 öğrenci, 3 ortopedik engelli okulunda 326 öğrenci, 49 zihinsel engelli okulunda 889 öğrenci, 243 özel eğitim uygulama merkezinde 7.649 öğrenci, 1 uyum güçlüğü okulunda 16 öğrenci bulunmaktadır.

Devletin engelli bireyler için ortaokul düzeyinde hizmet veren 354 okulunda 10.982 öğrenci eğitim görmektedir. Ortaokul düzeyinde 44 işitme engelli okulunda 2.248 öğrenci, 16 görme engelli okulunda 729 öğrenci, 3 ortopedik engelli okulunda 338 öğrenci, 50 zihinsel engelli okulunda 1.679 öğrenci, 240 özel eğitim uygulama merkezinde 5.942 öğrenci bulunmaktadır.

Devletin ortaöğretim düzeyinde engelli bireyler için hizmet veren 327 mesleki lisesinde 17.084 öğrenciye bulunmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde mesleki orta öğretim kurumlarından 18 işitme engelli meslek lisesinde 2.152 öğrenci, 2 ortopedik engelli meslek lisesinde 118 öğrenci, 2 görme engelli meslek lisesinde 35 öğrenci, 112 zihinsel engelli meslek lisesinde 9.324 öğrenci, 193 uygulama merkezinde 5.455 öğrenci bulunmaktadır.

Özel öğretim kurumlarınca açılmış 48 özel özel eğitim okulunda 318 öğrenci eğitim görmektedir. Özel öğretim kurumları kapsamında 31 özel ortaokulda 314 engelli öğrenciye hizmet verilmektedir. Yaygın eğitim çerçevesinde mesleki eğitim hizmeti veren 52 özel özel eğitim okulunda da 6.904 öğrenci bulunmaktadır. Engelli bireyler için özel kuruluşların açtığı toplam 131 okulda 7.536 öğrenciye hizmet verilmektedir.

Kreş ve Gündüz Bakımevlerinin Sunduğu Katma Değer

Çocuklar kreşte sosyalleşir, birlikte oyun oynanmasını, yemek yenmesini, uyumayı, erken yatma erken kalkmayı, kurallara uymayı, günü planlı yaşamayı, sabırlı olmayı, paylaşmayı, yardımlaşmayı, evde kazanamadıysa öz bakım becerilerini, tuvalet kurallarını, temel yaşam kurallarını öğrenir. Beyin gelişiminin hızlı olduğu ilk üç yaşta kreşlerde çocuklar hayatın hiçbir diliminde kazanamayacakları kadar hızlı gelişme kaydeder. El becerilerinin ve beyin gelişimde kreş ortamı çok etkilidir.

Çalışan ailelerin çocuklarını güven içinde eğitilmiş insanlara bırakacakları ortamlar hazırlanmıştır. Erken çocukluk döneminde toplum için de uyum içinde yaşamayı, saygı sevgi içinde hakkını aramayı, birey olmayı öğrenir.

Çocukların yaşlılarıyla iç içe olduğu, düzenli olarak birlikte oynadığı, arkadaşlık bağları kurduğu ortamlara ihtiyacı vardır ve kreşlerde bu ortamlar hazırlanmıştır. Yemek yemede sıkıntısı olan çocukların arkadaşlarıyla birlikte yeme isteği de artmaktadır. Uzmanlar 3 yaşını geçmiş çocuklar için en verimli ortamların iyi kreş ortamları olduğunu ifade etmektedir.

Kreşlerde çocuklarının konuşmasında çok hızlı gelişme olduğunu kendini daha kolay ifade ettiğini söyleyen çok sayıda aile bulunmaktadır. Dil gelişiminin en çok olması gereken bir dönemde kreşler çocukların konuşma becerilerinin gelişmesine ciddi katkı sunmakta, kreşe devam eden çocuklardaki bu fark ileri yaş dönemlerinde akranlarından fark olarak kendini hissettirmektedir.

Bu dönemdeki çocuklarda el becerileri, motor kasları, refleksleri, kalem tutma, yazı yazma boyama, yırtma yapııştırma, makas tutma, çizgi çizme becerileri kreşlerde daha çabuk gelişme göstermektedir. Çeşitli el ve zekâ becerilerini geliştiren oyuncaklarla beyin gelişimi de hızlanır.

Kreşlere gönderilen çocukların anaokulu ya da ilkokula uyum problemi yaşamadığı görülmektedir. Erken çağda verilen görevleri yapma, dikkatini toplama, öğretmene konsantre olması kolaylaşır.

Çocuklar 3 yaşına geldiğinde çoğu zaman bakıcıların yetmediği, çocukların eğitilmiş insanlara teslim edilmesi gerektiği görülmektedir. Bu konuda kolayca hizmet alınacak yerler her yere yayılmış yaygın hizmet ağı oluşturmuş kreşlerdir.

Kreş ve anaokulları çocuğun yaşamında gerçek ve sosyal deneyimler sunar. İlginin kendinde olduğu aile ortamından ilgini paylaştığı bir grup içinde hareket ettiği, beklemeyi, sabretmeyi öğrendiği, ihtiyaçları için aile dışında birileri tarafından desteklendiği, ortama geçiş yapılır. Kreşteki düzen çocuğun evdeki yaşamına da yansır.

Kreşte arkadaşlıklar kurulur. Arkadaşları tarafından aranır onları arar. Arkadaşlarıyla paylaştığı şeyler hayatında yer eder. Anne baba dışında kreşte öğretmeni arkadaşları hayatında önemli hale gelir. Başka insanlarla ilişki kurmayı ve sürdürmeyi öğrenir. Çevresindekilerle yaşadığı sorunları çözerken sorun çözme öğrenir.

Birçok duyuya hitap eden araçlarla erken dönemde yaşayarak deneyerek öğrenme yolları geliştirir.

Öğrenci Yurtlarının Ortaya Çıkardığı Katma Değer

Ülkemizde son yıllarda üniversite sayısı ve kontenjanları hızla artmış ve buna bağlı olarak öğrencilerin barınma ihtiyaçlarının devlet eliyle yeterince karşılanmasında zorluklar yaşanmaktadır. Kredi Yurtlar Kurumu'na ait yaklaşık 370 yurt ile 306 bin öğrenciye barınma hizmeti verilmektedir. Ancak üniversitelerin öğrenci kapasitelerine bakıldığında bu sayı yetersiz kalmaktadır.

Devletin yurt fırsatı sunamadığı yerlerde öğrencilerin imdadına özel yurtlar yetişmektedir. Özel öğrenci yurtları hakkındaki 2013-2014 Bakanlık istatistiklerine göre toplamda 1.939 özel yükseköğrenim yurdunda 116.000 öğrenciye hizmet verilmektedir.

Aynı şekilde ortaöğretim düzeyinde devletin toplamda 2.372 okul pansiyonunda 307 bin orta öğretim öğrencisi kalmaktadır. Aynı grup için 2.466 özel yurtda 87 bin öğrenci barınma ihtiyacını karşılamaktadır.

Toplamda 4.405 özel yurtda 211 bin öğrenciye barınma hizmeti verilmektedir. Bu yönüyle özel yurtlar öğrencilerin öğretim yapmak üzere gittikleri yerlerde barınma hizmetini karşılamakta ve eğitimlerini sürdürmelerinde kolaylık sağlamaktadır.

Özel yurtlar hizmetlerini çeşitlendirerek öğrenci çekmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda hizmet kalitesine göre farklılıklar görülse de bazıları düzenli üç öğün yemek hizmeti, okullarına ulaşmada servis hizmeti vb hizmetlerle öğrencilere destek hedeflenmektedir.

Özel yurtlarda gelir düzeyine göre farklı seçenekler hazırlanmıştır. Öğrenci yurtlarında aileler kendi durumlarına uygun yurdu seçme şansı elde etmektedir. Varlıklı aileler için özel daire konforunu ya da lüks otel odası konforunu sunan yurtlar bulunmaktadır. Öğrenci yurtları rekabet şartlarında öğrencilere sundukları hizmetleri sürekli artırma gayreti içindedir.

Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin önemsendiği bazı özel yurtlar özel yeteneklilerin gelişimine katkı sunulmaktadır. Bu kapsamda bazen öğrenciler aracılığı ile etkinlikler organize edilmekte, bazen dışarıdan etkinlik için grup davet edilmektedir.

Eğitim Yayıncılarının Sunduğu Katma Değer

1739 sayılı Temel Eğitim Kanunu eğitim alanında yayıncılığın geliştirilmesini öngörmüş olmasına rağmen ülkemiz eğitim ve diğer alanlarda yayın üretimi ve telif bakımında henüz istenen düzeyde değildir. Uzun yıllar sistem eğitim yayıncılarının telif eser üretmesini zorlaştıracak şekilde çalışmıştır. Eğitim öğretim programlarına yayıncıların erişimini engellemeye kadar varan uygulamalar yaşanmıştır. Bütün bu şartlara rağmen yayıncılar devletin haksız rekabet yaptığı alanda ürettikleri telif eserlerle her dönemde eğitime katkı sunmayı sürdürmüşlerdir.

Eğitimle ilgili kitap yazacak müellif sayısı sınırlıdır. Yazılan eserleri değerlendirecek sistemlerde yıllarca problem çözülememiştir. Onay sürecinde yaşanan onca sıkıntıya rağmen yayın hayatına devam eden kuruluşlar eliyle kaliteli kitaplar öğrencilerimizin istifadesine sunulmaktadır.

Sektörde faaliyet yapan girişimciler sayesinde birçok alanda istihdam ortaya çıkmaktadır. Önce bakanlık birimlerince her dersin programı hazırlanmaktadır. Hazırlanan bu programa göre yayıncılar kitap hazırlığı yapmaktadır. Yayıncılar kitap hazırlayacak donanıma sahip müellifleri arayıp bulmakta onların teliflerini değerlendirecekleri ortam hazırlamaktadır.

Hazırlanan kitaplar onay sürecinde konu hakkında görüş bildirecek düzeyde bilir kişilerce incelenmekte bilirkişi olarak görev yapanlar bu ortamdan yaralanmaktadır. İnceleme sürecinde ikinci inceleme vb. işlemler için oluşturulan ortam bilirkişi olarak görev yapacakların işlem hacmine ek katkı sunmaktadır.

Onaylanmış kitaplar için eğer devlet ihalelerine girilirse öğrencilerin devlet eliyle ücretsiz olarak öğrenci eline ulaşması mümkün olmaktadır. Yayıncıların ürettiği özgün çalışmalar eğitimin, öğretim faaliyeti yapanların ve öğrencilerin yararına sunulmaktadır.

Yayıncılar yayın üretmek için oluşturdukları alt yapıyı öğretmenlerin faydalanmasına sunarak onların kolay ulaşabilecekleri bilgi kaynakları oluşturmaktadır. Son dönemde hazırladıkları ders kitaplarının e-içeriklerini de hazırlayarak öğrenci ve öğretmenlerin eğitim öğretimi okul dışında da sürdürmelerine katkı sunulmaktadır. Yayıncıların internet sayfasına giren öğretmenler branşlarıyla alakalı olarak ulaşmakta zorlanacakları birçok bilgiye kolayca ulaşabilmektedir.

Yayıncıların geliştirdikleri sistemler sayesinde eğitim geleneksel yöntemlerden hızla uzaklaşmakta, öğretmen ve öğrencinin kolayca bilgiye ulaşacağı e-içerikler internet, cep telefonu ve tabletlerle ulaşılabilen online öğrenme ortamları hazırlanmaktadır.

Kitapevlerine girdiğinizde eğitim yayınları için ayrılmış çok geniş bölümler ve özel stantlar görülmektedir. Kültür yayınlarının neredeyse tümüne yakın bir hacme sahip alanın öğrencilerimizin başarılarını artırmada büyük katkı sunduğu tüm velilerce bilinmekte ve çok ilgi duyulmaktadır. Eğitim yayıncıları toplumun ihtiyacı olan her alanda ve her tür araç kullanacak yayınlarıyla öğrenci ve öğretmenlerin önüne çok geniş alternatifler sunmaktadır.

Okullarda yardımcı ders kitabı yasağı bireyleri kitapevlerine yöneltmiş ve kitapevlerinde hazırlık yayınlardan başlayarak eğitim yayınları alanında da önemli bir canlılık getirmiştir. 2014 Mart ayında 26 milyon bandrolün 10 milyonu (%38) eğitim yayınları için alınmıştır. Yeni programların

ortaya koyduğu esneklik okul öncesinden ilköğretime oradan da diğer kademelere kadar eğitimde yayın çeşitliliği ortamı hazırlayarak velilerin alternatiflerini artırmıştır.

Eğitim Alanında Faaliyet Yapan Diğer Şirketlerin Sunduğu Katma Değer

Eğitim alanında faaliyet yapan ancak yukarıda sayılan kurumsal yapılarda yer almayan firma ve kuruluşlar hakkında yeterince derli toplu bilgi yoktur. Bunlardan en önemlileri eğitim danışmanlık hizmeti veren şirketlerdir.

Ülkemizde yurt dışı eğitim danışmanlık hizmeti veren şirketler vardır. Bu şirketler yurtdışındaki dil okullarına, yaz okullarına ya da lise veya üniversiteyi yurtdışında okumak isteyenlere hizmet sunmaktadır. Bilhassa ABD, Kanada, İngiltere, İrlanda, Avustralya, Yeni Zelanda gibi İngilizce konuşulan ile Fransa, Almanya, İspanya, İsviçre, Çin, Japonya gibi aile yanında kalma dâhil eğitim turizmi için alt yapısı hazır ülkeler bu firmaların hizmet alanına girmektedir.

Bir diğer danışmanlık grubu insan kaynağı geliştirme hizmeti sunan kuruluşlardır. Firma yapılarının gözden geçirilmesi düzeltilmesi, kurum kültürünün geliştirilmesi, gereken alanlarda katkı sunulması, eğitimlerin verilmesi, çalışanların ortak değerlerde buluşturulması gibi hizmetler veren firmalar bulunmaktadır. Çalışanlara beden dili, iletişim becerileri, stres yönetimi, satış becerileri gibi kişisel gelişim eğitimleri ile yöneticilere çağdaş yönetim, liderlik ve stratejik yönetim gibi yönetim becerileri geliştirecek çok sayıda benzer konularda geliştirilmiş eğitimler verilmekte, yönetici koçluğu gibi hizmetler yapılmaktadır.

Belediyelerin ve diğer devlet kuruluşların desteklediği alanlarda eğitim faaliyetlerini yapmak üzere kurulmuş eğitim amaçlı şirketler bir diğer alt sektörü oluşturmaktadır. Devlet kuruluşları eğitim hizmetlerini bazen doğrudan kendileri yürütürken bazen aracı kurumlardan hizmet satın alma yolunu seçmektedir.

Örneğin bazı belediyeler kendilerine verilen görevler kapsamında eğitim hizmeti sunma gayretini içindedir. Bu amaçla ihaleler açılmakta kazanan firmalar aracılığı ile eğitimler verilmektedir. Bazı belediyeler Ankara'da BELMEK gibi eğitimi verebilecek üniversitelerle protokoller yaparak bu faaliyetleri sürdürmektedir. Bazıları ise örneğin İstanbul'da İSMEK 200'den fazla eğitim merkezindeki yılda 500 bine yakın kişi için verdiği eğitimlerin eğitimcilerini ihaleyi kazanan firmalar aracılığı ile temin ederek hizmet sunmaktadır.

Yine İŞKUR'un eğitim ihalelerine 5580 sayılı Kanun kapsamındaki kurumlar girebildiği gibi İŞKUR'ca belirlenmiş asgari şartları sağlayan firmalar ya da STK'lar üniversiteler de girmekte ve İŞKUR'un kaynaklarıyla eğitim hizmeti sunmaktadır. Bazı büyük firmalar yeni istihdam sağlama kapsamında İŞKUR'un verdiği destekle yeni alacakları elemanın birkaç aylık giderlerini karşılamaktadır. Deneme süresi gibi gördükleri bu dönem bittiğinde başarılı olanları devam ettirmekte diğerlerini ayırmaktadır.

KOSGEB farklı büyüklükteki firmaların elemanlarını yetiştirmek için belirli süreli kurslar düzenlemekte ve daha önceleri eğitimci olarak belirlendiği kişilerin giderlerini kendi kaynaklarından karşılamaktadır.

Çalışma Bakanlığı hijyen eğitimi, ağır ve tehlikeli işler eğitimi vb. gibi alanlarda mevzuat gereği firmalarca verilmesi zorunlu olan eğitimleri 5580 sayılı Kanun kapsamı dışındaki kurumlarca verilmesi hükmü koyulduğundan eğitimler sendikalar, STK ve ilgili bazı şirketlerce verilmektedir.

1.10 SEKTÖRÜN BÖLGESEL OLARAK DAĞILIMI

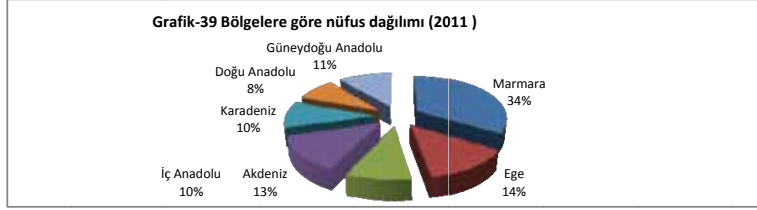
Ülkemizde Bölgelere Göre Nüfus Dağılımları

Ülkemizde 2011 nüfus sayımına göre 75 milyonluk ülke nüfusunun, 13,6 milyonu İstanbul'da, 23,8 milyonu İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde, 9,6 milyonu Ege Bölgesi'nde, 7 milyonu Karadeniz Bölgesi'nde, 11 milyonu İç Anadolu Bölgesi'nde, 6 milyonu Doğu Anadolu Bölgesi'nde, 7 milyonu Akdeniz Bölgesi'nde ve 7,8 milyonu Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşamaktadır(Tablo 31). Bölgelere göre nüfus oranları Grafik 39'da bulunmaktadır.

Tablo-31			
Türkiye de nüfusun bölgesel dağılımı TÜİK-2012			
Bölgeler	İl-ilçelerde	Köylerde	Toplam Nüfus Dağ.
Türkiye	57.385.706	17.336.563	74.724.259
İstanbul	13.483.052	141.189	13.624.240
Batı Marmara	2.042.948	1.167.199	3.210.147
Ege	7.099.902	2.593.790	9.667.692
Doğu Marmara	5.595.137	1.057.548	6.952.685
Batı Anadolu	6.452.540	710.913	7.163.453
Akdeniz	6.791.192	2.704.596	9.495.788
Orta Anadolu	2.736.276	1.107.455	3.843.731
Batı Karadeniz	2.701.147	1.775.980	4.477.107
Doğu Karadeniz	1.437.943	1.075.076	2.513.021
Kuzeydoğu Anadolu	1.227.657	1.002.537	2.230.394
Ortadoğu Anadolu	2.123.843	1.585.995	3.709.838
Güneydoğu Anadolu	5.399.559	2.416.304	7.816.173

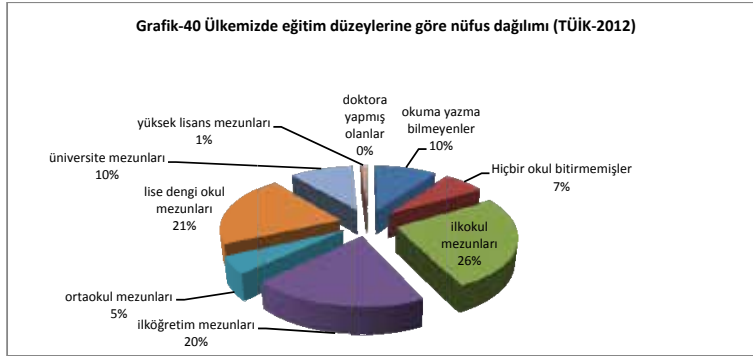
Nüfusun dağılımını grafikte gösterecek olursak;

Ülkemizde nüfusun %34'ü Marmara Bölgesi'nde, %14'ü Ege Bölgesi'nde, %13'ü Akdeniz Bölgesi'nde, %11'i Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde, %10'u Karadeniz Bölgesi'nde, %10'u İç Anadolu Bölgesi'nde ve %8'i Doğu Anadolu Bölgesi'ndedir. Nüfusun yoğun olduğu batı bölgeleri ve nüfus yoğunluğunun az olduğu Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz Bölgeleridir.

Ülkemizde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Bölgelerdeki kurum ve öğrenci sayıları incelenirken bölgelerdeki nüfus dağılımına ve nüfusun eğitim düzeylerine de bakmakta yarar vardır. Yukarıda verilen Tablo 31 ve Grafik 39 özel öğretim kurum ve öğrenci sayılarına bakarken bölgenin nüfus ve öğrenim istekliliği de göz önünde bulundurulması için verilmiştir. Ayrıca Grafik 40 eğitim düzeylerinin oransal dağılımını göstermektedir.

TÜİK'in 2012 raporunda yer alan Türkiye'de nüfusun eğitim durumuna göre dağılımı yukarıda grafikte verilmiştir. Buna göre ülke nüfusunun %5'inin okuma yazma bilmediği, %7'sinin hiçbir okulu bitirmediği, %28'inin ilkokul mezunu olduğu, %21'inin ilköğretim mezunu olduğu, %5'inin ortaokul mezunu olduğu, %22'sinin lise mezunu olduğu, %11'inin yüksek okul mezunu olduğu, %1'inin yüksek lisans mezunu olduğu ve sadece 122.000 kişinin doktora mezunu olduğu görülmektedir (Grafik 40). Bu grafik ülkemizdeki eğitim düzeylerini göstermesi bakımından önemlidir.

Nüfusun eğitim durumuna göre dağılımından ve mevcut öğrenci potansiyellerinden hareketle okul projeksiyonları yapılabilir. Türkiye’de toplam nüfusunun okulda ya da istihdamda olanları dışında kalanlar için yapılacak planlamalar açısından grafikte sağlanan veriler çok önemlidir.

Türkiye’de eğitim çağındaki nüfus 25 milyon civarındadır. 3-21 yaş eğitim çağındakilerin toplam nüfus içindeki payı %34 civarındadır. Öncelikli konulardan birisi okul öncesindekilerin eğitime katılımının sağlanmasıdır. OECD ülkelerinde okul öncesine katılım oranı 3-4 yaş grubu için %70, 5-6 yaş için % 100’ler düzeyindedir. Eğitim projeksiyonları hazırlanırken ülkemizin öncelik vermesi gereken konu okul öncesinde eğitime katılım oranını yükseltmek olmalıdır.

İkinci bir konu zorunlu eğitim çağındakilerin okula katılımının sağlanmasıdır. İlköğretimde önemli mesafe alınmış olmasına karşılık orta öğretimde son düzenlemelerin etkisi ve varsa sorunları izlenmelidir.

Yükseköğretime katılım oranının son yıllarda yükselmiş olmasına rağmen hala gelişmiş ülkelerin çok gerisindedir. Bizde yükseköğretime katılım %30’lar düzeyinde gerçekleşirken OECD ülkelerinde bu oran %70’lere yakındır. Genç nüfusun okulda kalma ya da istihdam için hazırlık süreçleri izlenmelidir.

Eğitim Öğretimde Bölgesel Dağılımlar

Önce TÜİK 2012 istatistiklerinden hareketle Türkiye geneli ve bölgelerde resmi özel örgün eğitim kurumlarındaki toplam öğrenci adedi, öğretmen adedi ve kurum sayılarına bakalım (Tablo32);

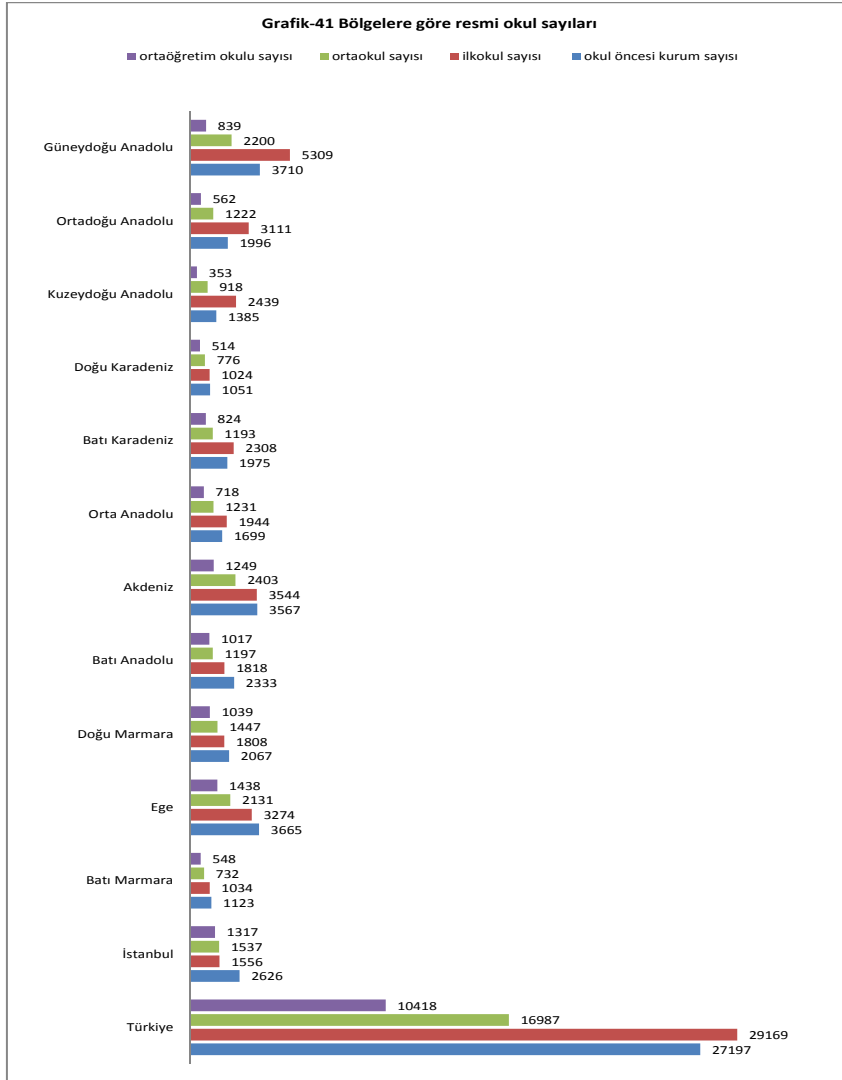
Örgün eğitim kurumları dört grupta ele alınabilir. Okul öncesi eğitim kurumları dört yıl süreli ilkokullar, ortaokullar ve ortaöğretim okullarıdır. Okul öncesi eğitim kurumları okul bünyelerinde açılan ana sınıfları ve müstakil anaokullarından oluşmaktadır.

İlköğretim okulları eğitimin 4+4+4 şeklinde kademelendirilmesinden sonra ilkokul ve ortaokul olarak ikiye ayrılmıştır. Resmi kurumlarda bu ayırım binaların da ayrılması şeklinde uygulanmaya çalışılmaktadır. Özel öğretim kurumlarında fiziki imkânsızlıktan dolayı sınırlı sayıda kurum binaları ayırma yoluna gidebilmiştir. Orta öğretim okulları genel ve mesleki olarak ayrılmaktadır. Ancak çizilgede bu iki okul grubu birleştirilerek ele alınmıştır.

Tablo-32
2012 Yılı Resmi Kurumlarda Bölgelere Göre Okul Öğrenci ve Öğretmen Dağılımı

BÖLGE ADI	Okul öncesi			İlkokul			Ortaokul			Orta öğretim		
	Okul	Öğret.	Öğren.	Okul	Öğret.	Öğren.	Okul	Öğret.	Öğren.	Okul	Öğret.	Öğren.
Türkiye	27197	63000	1077000	29169	282000	5594000	16987	269000	5567000	10418	255000	4995000
İstanbul	2626	10000	142000	1556	38000	946000	1537	35000	964000	1317	38000	945000
Batı Marmara	1123	2000	39000	1034	10000	176000	732	9000	177000	548	11000	183000
Ege	3665	1000	132000	3274	35000	575000	2131	34000	594000	1438	35000	580000
Doğu Marmara	2067	5000	98000	1808	24000	448000	1447	23000	464000	1039	25000	469000
Batı Anadolu	2333	7000	100000	1818	27000	485000	1197	25000	490000	1017	28000	482000
Akdeniz	3567	8000	180000	3544	39000	748000	2403	37000	723000	1249	34000	643000
Orta Anadolu	1699	3000	54000	1944	16000	284000	1231	17000	280000	718	15500	258000
Batı Karadeniz	1975	3500	60000	2308	17000	269000	1193	17000	294000	824	17000	289000
Doğu Karadeniz	1051	2000	35000	1024	9000	149000	776	11000	163000	514	11000	178000
Kuzeydoğu Anadolu	1385	2000	33000	2439	11000	216000	918	11000	207000	353	6700	139000
Ortadoğu Anadolu	1996	4000	64000	3111	18000	377000	1222	16000	361000	562	12000	264000
Güneydoğu Anadolu	3710	7500	149000	5309	37000	922000	2200	33000	849000	839	20000	562000

TÜİK verilerinde Türkiye daha detaylı bölgelere ayrıldığından çizelge hazırlanırken TÜİK gruplamasına uyulmuştur. Altta Tablo 32'ye bağlı olarak hazırlanan grafiklerde de (Grafik 41 ve 42) TÜİK bölge ayrımı göz önüne alınmıştır. Ancak grafiklere bağlı olarak yapılan yorumlarda 7 bölge esas alınmış ve değerlendirmeler 7 coğrafi bölgeye göre yapılmıştır. Tablo 32'de okul öğretmen ve öğrenci dağılımları görülmektedir. Ancak grafiklerde sadece kurum sayıları ve öğrenci sayılarına yer verilmiştir. Öğretmen sayıları istihdam kapsamında değerlendirilebilir.

Grafik 41 incelendiğinde bölgelere göre kurum sayısı itibarıyla en az olan kurumun her bölgede ortaöğretim okulu olduğu görülecektir. Kurum sayısı en fazla olan ise bazı bölgelerde ilkokul, bazı bölgelerde ise okul öncesi eğitim kurumudur. (Grafik 41 Kaynak-Meb 2013-2014 istatistikleri)

Zorunlu eğitim kapsamında olmasa bile ülkemizde okul öncesi eğitime ilgi giderek artmaktadır. İlkokul sayısının fazla olması zorunlu eğitime bağlanabilir. Ancak okul öncesindeki artış toplumdaki eğitim istekliliği olarak ifade edilebilir.

Eğitim talebini en çok gösteren ise orta öğretim okulları olmalıdır. Zorunlu eğitime rağmen öğrencilerin bir bölümü ortaöğretim kurumlarına gitmeyi istememektedir. Bu isteksizlik ortaöğretimi açık lise yoluyla tamamlamak isteyen öğrenci adedine bakılarak anlaşılabilir.

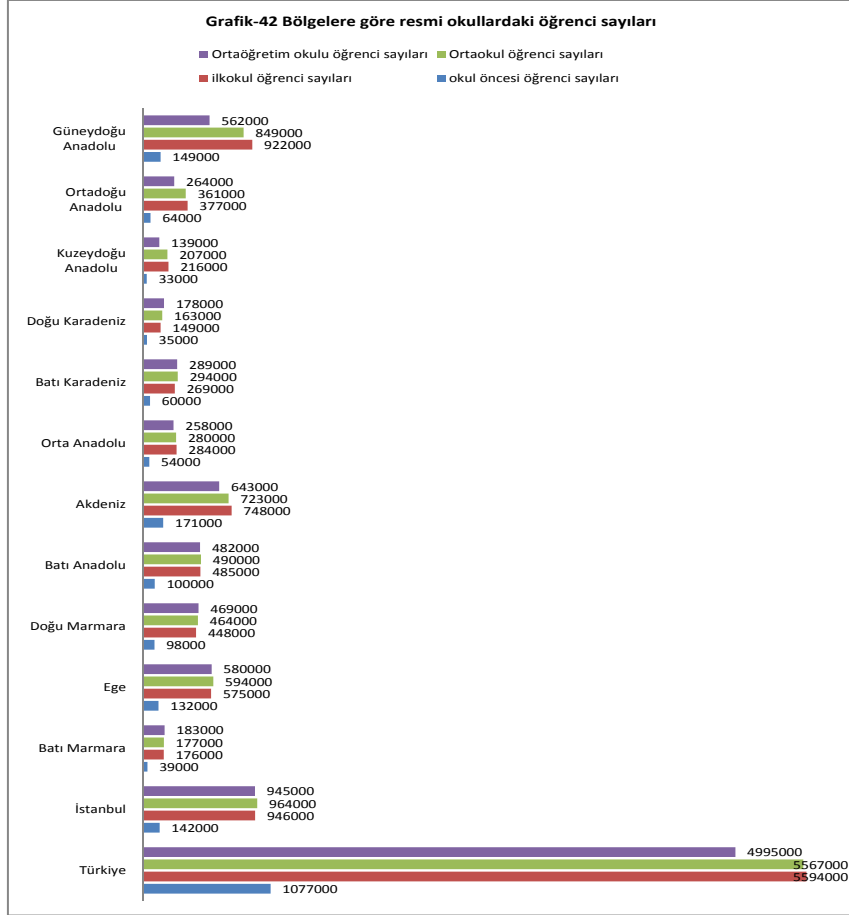
Neredeyse bütün bölgelerde okul sayısı değişimi ilkokuldan ortaokula oradan da ortaöğretim okuluna doğru azalma göstermektedir. Türkiye genelinde liselerin 1,6 katı ortaokul, ortaokulların 1,7 katı ilkokul bulunmaktadır.

Bölgelere göre değerlendirme yapacak olursak, ilkokuldan ortaokula ve liseye doğru geçildikçe kademeler arasında kurum sayısı farkının en fazla olduğu bölgeler Kuzeydoğu, Güneydoğu ve Orta doğu Anadolu bölgeleridir. Farkın az olduğu bölgeleri azdan çoğa doğru sıralayacak olursak, İstanbul en az, sonra sırayla Batı Anadolu, Doğu Marmara, Doğu Karadeniz, Ege, Orta Anadolu, Akdeniz, Batı Karadeniz sayılabilir. Burada kademeler arası geçişte kurum sayısı bakımından Doğu Karadeniz bölgesinin batıdaki bazı bölgelerden daha iyi olması o bölgeye yapılan yatırımlara öncelik verilmesinden kaynaklanabilir.

Kuzeydoğu Anadolu'da ilkokul sayısı ortaokul sayısının 2,7 katı, ortaokul sayısı liselerin 2,6 katıdır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ilkokul sayısı ortaokul sayısının 2,4 katı, ortaokul sayısı liselerin 2,6 katıdır. Ortadoğu Anadolu Bölgesi'nde ilkokul sayısı ortaokul sayısının 2,5 katı, ortaokul sayısı liselerin 2,2 katıdır. Akdeniz Bölgesi'nde ilkokul sayısı ortaokul sayısının 1,5 katı, ortaokul sayısı liselerin 1,9 katıdır. Orta Anadolu Bölgesi'nde ilkokul sayısı ortaokul sayısının 1,6 katı, ortaokul sayısı liselerin 1,7 katıdır. Batı Karadeniz Bölgesi'nde, ilkokul sayısı ortaokul sayısının 1,9 katı, ortaokul sayısı liselerin 1,4 katıdır. Ege Bölgesi'nde, ilkokul sayısı ortaokul sayısının 1,5 katı, ortaokul sayısı liselerin 1,5 katıdır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, ilkokul sayısı ortaokul sayısının 1,3 katı, ortaokul sayısı liselerin 1,5 katıdır. Doğu Marmara Bölgesi'nde, ilkokul sayısı ortaokul sayısının 1,5 katı, ortaokul sayısı liselerin 1,3 katıdır. Batı Anadolu Bölgesi'nde, ilkokul sayısı ortaokul sayısının 1,5 katı, ortaokul sayısı liselerin 1,2 katıdır. Kademeler arasında kurum farkının en az olduğu İstanbul'da ise ilkokul sayısı ortaokul sayısının 1,01 katı, ortaokul sayısı liselerin 1,2 katıdır.

Okul öncesi kurum sayısının diğer kurumlardan fazla olduğu bölgeler başta İstanbul olmak üzere; Batı Marmara, Ege, Doğu Marmara, Batı Anadolu, Akdeniz gibi batı bölgeleridir. Doğu Bölgelerinde okul öncesi kurum sayısı ilkokul sayısından azdır. Bunların tek istisnası yine Doğu Karadeniz bölgesidir.

İlkokullar ile ortaokullar arasında kurum sayısı itibariyle en belirgin farkın olduğu bölge 2,7 ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir. Onu İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri takip etmektedir. Ortaokullar ile liseler arasında kurum sayısı bakımından en fazla farkın olduğu bölge 2,6 ile Güneydoğu ve Kuzeydoğu Anadolu bölgeleridir. Bunları İç Anadolu Bölgesi takip etmektedir. Türkiye genelinde 83 bin okul bulunmaktadır. Bunun 7 bini %8'i İstanbul'da, 16 bini %20'si İstanbul dahil Marmara Bölgesinde, 12 bini %15'i Güneydoğu Anadolu'da, 12 bini %15'i Orta Anadolu'da, 5 bini %6'sı Kuzeydoğu Anadolu'da, 9 bini %11'i Karadeniz Bölgesinde, 10 bini %13'ü Akdeniz Bölgesi'nde, 16 bini %20'si Batıda ve Ege Bölgesindedir.

(Grafik 42-Meb 2013-2014 istatistikleri)

Grafik 42 incelendiğinde okul öncesi dahil örgün eğitim kurumlarında Türkiye genelinde 17 milyondan fazla öğrenci bulunmaktadır. Bu rakama yaygın eğitim kurumlarındaki öğrenciler de dahil edilerek toplam öğrenci adedinin yükseköğretim hariç 26 milyonu bulunduğu ifade edilmektedir. Türkiye genelinde gruplara göre en az öğrencini bulunduğu grup okul öncesi grubudur. Ancak bu rakam yanıltıcı olabilir 4+4+4'e göre her okul grubunda yaklaşık 4 sınıf seviyesinde öğrenci bulunmaktadır.

Hâlbuki okul öncesine devam eden öğrencilerin çoğu 5 yaş grubu ve bir sınıf düzeyidir. Örneğin ilkokuldaki öğrenci sayısı 4 sınıfın toplamı olduğu için dörde bölünürse her sınıf düzeyinde ortalama 1.386.000 öğrenci bulunduğu tahmini yapılabilir. MEB istatistiklerine göre de 2013-2014 öğretim yılında 1. sınıf toplam öğrenci adedi 1.382.000 olarak verilmiştir. Bu yönü ile incelendiği zaman ilköğretimdeki 1. sınıfa kaydolun öğrencilerin sadece %23'ünün okul öncesine devam etmediği sonucu çıkarılabilir. Ancak okul öncesinde 5 yaş öncesi devam eden

öğrenci sayısı toplam öğrenciden çıkarılırsa gerçek rakama ulaşılabilir. Burakamın 560 bini 5 yaş grubunda, 401 bini 4 yaş grubunda ve 95 bini de daha küçüktür. Buradan hareketle 5 yaş grubunda olup okul öncesine devam edenlerin oranının %40'lar düzeyinde olduğu söylenebilir.

Okul öncesine devam eden 1.077.000 öğrencinin, 149 bini %14'ü Güneydoğu Anadolu, 97 bini %9'u Doğu Anadolu, 95 bini %9'u Karadeniz, 154 bini %14'ü İç Anadolu, 171 bini %16'sı Akdeniz, 132 bini %12'si Ege, 279 bini %26'ü İstanbul dahil Marmara Bölgesi ve 142 bini %13'ü İstanbul'dadır.

İlkokula devam eden 5.594.000 öğrencinin; 922 bini %17'si Güneydoğu Anadolu, 533 bini %10'u Doğu Anadolu, 418 bini %8'i Karadeniz, 769 bini %14'ü İç Anadolu, 749 bini %14'ü Akdeniz, 575 bini %10'u Ege, 1.570.000'i %28'i İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde ve 946 bini %17'si İstanbul'dadır.

Ortaokula devam eden 5.567.000 öğrencinin; 849 bini %15'i Güneydoğu Anadolu, 568 bini %10'u Doğu Anadolu, 457 bini %8'i Karadeniz, 770 bini %14'ü İç Anadolu, 723 bini %13'ü Akdeniz, 594 bini %11'i Ege, 1.605.000'i %29'u İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde 964 bini %17'si İstanbul'dadır.

Ortaöğretim okullarına devam eden 4.995.000 öğrencinin; 562 bini %11'i Güneydoğu Anadolu, 403 bini %8'i Doğu Anadolu, 467 bini %9'u Karadeniz, 740 bini %15'i İç Anadolu, 643 bini %13'ü Akdeniz, 580 bini %12'si Ege, 1.597.000'i İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde, 945 bini %19'u İstanbul'dadır.

Bölgelere göre toplam öğrenci sayıları incelenirse örgün eğitim kurumlarındaki toplam 17.233.000 öğrencinin; 2,482.000'si %14'ü Güneydoğu Anadolu, 1.661.000'i %9'u Doğu Anadolu, 1.437.000'i %8'i Karadeniz, 2.443.000'i %14'ü İç Anadolu, 2.285.000'i %13'ü Akdeniz, 1.881.000'i %11'i Ege, 5.051.000'i %29'u İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde, 2.997.000'i %17'si İstanbul'da eğitim öğretim görmektedir.

Türkiye genelinde öğrenci sayısına baktığımızda ilkokullarda 5.594.000, 5.567.000, liselerde 4.995.000'dir. Aradaki farklara bakılırsa ilkokuldan ortaokula geçişte fark 27 bin , ortaokuldan liseye geçişte fark 572 bin yani %10'dur. Okul sayıları itibarıyla genelde kademe ilerledikçe sayı azalırken öğrenci sayısı itibarıyla durum bölgelere göre farklılık göstermektedir.

Kademeler arası geçişte öğrenci sayı değişimlerine oransal olarak bakacak olursak; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ilkokuldan ortaokula geçişte 0,08, ortaokuldan liseye geçişte 0,33 kayıp gözükmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde ilkokuldan ortaokula geçişte 0,03, ortaokuldan liseye geçişte 0,29 kayıp görünmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde ilkokuldan ortaokula geçişte 0,09, ortaokuldan liseye geçişte 0,02 artış görünmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde ilkokuldan ortaokula geçişte 0,001 artış, ortaokuldan liseye geçişte 0,04 azalma görülmektedir. Akdeniz Bölgesi'nde ilkokuldan ortaokula geçişte 0,003, ortaokuldan liseye geçişte 0,11 kayıp görünmektedir. Ege Bölgesi'nde ilkokuldan ortaokula geçişte 0,03 artış, ortaokuldan liseye geçişte 0,02 kayıp görünmektedir. Marmara Bölgesi'nde ilkokuldan ortaokula geçişte 0,02 artış ortaokuldan liseye geçişte 0,004 kayıp görünmektedir. İstanbul'da ilkokuldan ortaokula geçişte 0,02 artış, ortaokuldan liseye geçişte 0,02 kayıp görünmektedir. Dikkat edilirse kademeler arası geçişte en büyük azalma ortaokuldan liseye geçiş döneminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndedir.

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ BÖLGESEL DAĞILIMI

Eğitim amaçlı faaliyet yapan kurum ve kuruluşlar öncelikle üç büyük şehir olmak üzere daha çok büyük şehirlerde yoğun olarak bulunmaktadır. Ancak sektör talebin olduğu her yere ulaşma gayretiyle illerin neredeyse tümüyle, büyük ve orta büyüklükteki ilçelerde bile faaliyetlerini yaygın olarak sürdürmektedir.

Özel öğretim kurumlarının bir bölümü Anadolu'nun küçük ilçeleri dahil birçok yerine ulaşarak eğitime erişimde eşitliğin sağlanmasına ciddi düzeyde katkı sunmaktadır. Bazı özel öğretim kurumları talebin olduğu yerlerde ihtiyaçlara özel çözümlerle hizmet sunmaya çalışmaktadır.

Sektörel dağılımda talep önemli rol oynamaktadır. Örneğin üst öğrenime hazırlık amaçlı hizmet sunan kurumlar o yörede son sınıf düzeyindeki öğrenci sayısına göre şekillenmektedir. Sürücü kursları nüfus dağılımlarından daha çok etkilenmektedir. Özel kurslar istihdam imkânlarının olduğu yerlerde daha kolay faaliyet yapma imkânı bulmaktadır. Özel okullar yörelerin gelişmişlik düzeyinden doğrudan etkilenmektedir. Yayıncılar ise daha çok baskı dizgi grafik ve benzeri alt yapı hizmetlerine kolay ulaşılacak şekilde üç büyük şehirde yoğunlaşmıştır. Eğitim yayıncılarında Ankara ve İstanbul daha ağırlıklıdır. Öğrenci yurtları orta öğrenim kurumları sayısından ve yükseköğretim kurumları kontenjanlarından doğrudan etkilenmektedir. Yurt dışı eğitim şirketleri daha çok yurt dışı uçak bağlantılarının da olduğu İstanbul, Ankara ve İzmir gibi illerde yoğunlaşmıştır. Eğitim hizmeti üreten diğer şirket ve kuruluşlar eğitim ihalelerinin yapıldığı başta büyük iller olmak üzere hizmet talebinin olduğu yerlerde yaygındır.

Özel okullarda okul öncesi kurumlar ile kreşlerin hem açılışının kolay olması hemde en küçük yerlerde bile müşteri bulunması sebebiyle yaygınlaşması daha kolaydır. Bu tür kurumlarda istenen standartların fazla maliyet gerektirmemesi, kısa sürede sonuç alınıyor olması, yatırımcılar açısından cazip görünmektedir.

Sektörün yaygın hizmet sunabileceği bir diğer alan öğrenci yurtlarıdır. Son yıllarda zorunlu eğitimin 12 yıla çıkması ile orta öğretimde açık lise hariç tüm öğrencilerin devam zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Orta öğretim kurumu bulunmayan yerlerdeki öğrenciler ya taşınmalı eğitimden yararlanacak ya da barınma yeri için çözümler arayacaktır. Bu durum ortaöğretim öğrencilerine barınma hizmeti sunan yurtların yaygınlaşmasına zemin oluşturabilir. Aynı şekilde üniversite kontenjanları her yıl giderek artmakta buna uygun yurt kapasitesi oluşturulamamaktadır. Yükseköğretim öğrencilerinin çoğu kayıt döneminde barınma için çareler aramaktadır. Yükseköğretim öğrencilerine hizmet veren yurtlar başta şehir merkezleri olmak üzere yükseköğretim kurumu fakülte, meslek yüksekokulu veya bunların bölümleri açılan ilçelere doğru yayılmaktadır.

Bölgesel olarak dağılımda en kolay yaygınlaşan kurumlar düşük maliyetlerle açılabilen kurumlardır. Bunlardan özel dersane, özel kurs, sürücü kursu gibi kurumlar yatırımın sürdürülebilir olduğuna inandığı her yerde açılmaktadır. Açılanlarla ilgili sektörel bir planlama olmadığı için bazen kurum sayısı bölgedeki öğrenci kapasitesinin üzerinde olmakta ve zorluklar yaşanmaktadır.

Örneğin sürücü kursu sektör temsilcileri nüfus projeksiyonlarına göre açılış işlemlerinin planlanmasını talep etmektedir. Bu durum mevcutlar ve yeni girecekler açısından önemli olduğu ifade edilmektedir.

Özel kurslar ise yaygın hizmet üretmelerinin önündeki en büyük engelin devletin farklı yükümlülüklerle yaptığı rekabetin sektörün yaygınlaşmasını engellediğini düşünmektedirler.

İlk olarak özel okulların bölgelere göre dağılımını ele alalım.

Bölgelere Göre Özel Okul ve Özel Okullardaki Öğrenci Dağılımı

Ülkemizde bölgelere göre öğrenci dağılımı yukarıdaki grafikte verilmişken özel okul öğrenci adedinin bölgelere göre dağılımı aşağıdaki çizelge ile karşılaştırıldığında farklılıklar görülmektedir (Tablo 33).

Okullar okulöncesi eğitim kurumları (anaokulları, anasınıfları), ilkokullar, ortaokullar ve liseler olarak gruplandırılabilir. Bunlara engellilere yönelik açılan özel özel eğitim okullarını ve ortaöğretim kurumları kapsamında açılmış olan özel meslek liselerini dahil edebiliriz.

ALAN	Akdeniz Bölgesi	Doğu Anadolu Bölgesi	Ege Bölgesi	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	Karadeniz Bölgesi	Marmara Bölgesi	GENEL TOPLAM
Okul Öncesi Okul Sayısı	153	50	387	55	341	96	1253	2335
Okul Öncesi Öğrenci Sayısı	7522	1986	14314	2529	14367	3491	48880	93089
İlköğretim Okul Sayısı	123	42	138	59	198	63	448	1071
İlköğretim Öğrenci Sayısı	20438	6483	22746	10239	38141	8931	77347	184325
Ortaokul Okul Sayısı	112	40	129	54	181	60	396	972
Ortaokul Öğrenci Sayısı	22119	6869	23420	10715	38156	8765	71975	182019
Genel Lise Okul Sayısı	127	35	109	58	177	54	447	1007
Genel Lise Öğrenci Sayısı	15327	4476	15689	7816	28045	5029	64228	140610
Meslek ve Teknik Okul Sayısı	79	12	47	43	89	22	134	426
Meslek ve Teknik Öğrenci Sayısı	9725	1074	5817	6763	11401	1835	19438	56053
Toplam öğrenci Sayısı	75.176	22.888	81.986	38.062	130.110	28.051	281.868	656.096

Türkiye genelinde 2335 özel okul öncesi eğitim kurumu bulunmakta ve bu kurumlarda 93.098 öğrenci eğitim görmektedir. Bu kurumların bir bölümü müstakil anaokulu bir kısmı ise ilkokul bünyesinde açılmış ana sınıflarıdır.

Türkiye genelinde faaliyet yapan 1071 özel ilkokulda 184.325 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu ilkokulların bir kısmı müstakil binada faaliyet gösterirken bir kısmı ortaokul ya da diğer kademe okullarıyla aynı binada faaliyetlerini sürdürmektedir.

Ülke genelinde faaliyet yapan 972 ortaokulda 182.019 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu okulların da bir kısmı müstakil ortaokul olarak hizmet verirken bir kısmı ilkokullar ya da ortaöğretim okullarıyla aynı binada hizmetlerini sürdürmektedir.

Özel “özel eğitim” okulları gelişmeyen okul grubudur. Bu okullar rehabilitasyon merkezlerine öğrenci başına destek verilmesiyle birlikte problemleri artmıştır. Mevcut özel özel eğitim okulları ciddi kapasite sıkıntısı yaşamaktadır.

Özel okul grubu arasında gelişmekte en çok zorlanan kurum grubu ise özel meslek liseleridir. Uzun süreden beri Türkiye genelinde sadece 30 civarında özel meslek lisesi bulunmaktadır. Organize sanayi bölgelerindeki meslek liselerine devlet öğrenci başına destek vermesine rağmen sektör gelişmemektedir. Bunda ülkemizde mesleki eğitimin itibar kaybının etkisi oldukça fazladır.

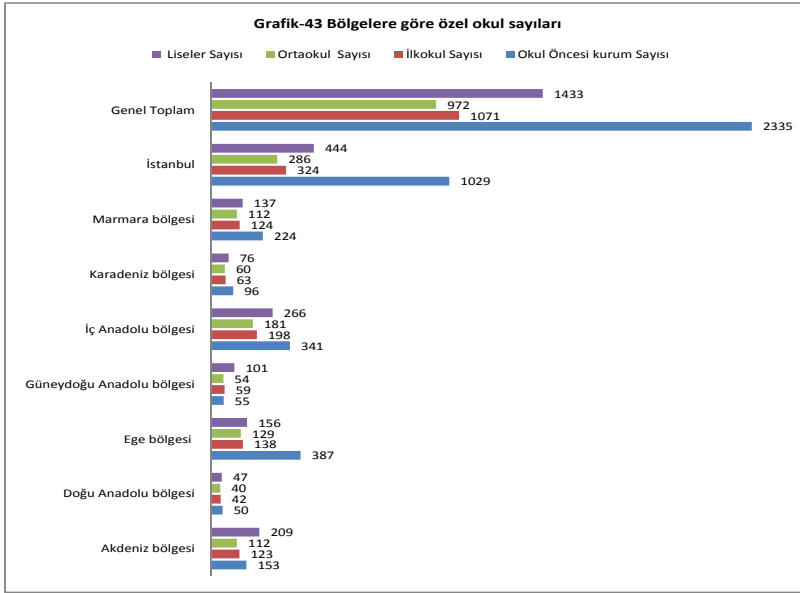
Özel meslek liseleri arasında son dönemde en hızlı büyüyen sektör sağlık meslek liseleri olmuştur. Ülkenin hemen her bölgesinde hızla sağlık meslek lisesi açılmıştır. Bu okulların yaygınlaşmasının sebebi mezunların istihdam kolaylığı olduğu konusundaki beklentilerdir. Ancak bu beklentilerin gerçeği yansıtmadığı düşüncesiyle Bakanlık bu kurumlara hem kontenjan sınırlaması getirmiş hem de yeni kurum açılmasını güçleştirmiştir.

Bölgelere göre okulların genel dağılıma bakacak olursak en çok özel okul İstanbul’da ve dolayısıyla 2.678 ile Marmara Bölgesi’nde, 985 ile İç Anadolu Bölgesi’nde 810 ile Ege Bölgesi’nde, 594 ile Akdeniz Bölgesi’ndedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde 309, Karadeniz Bölgesi’nde 295, Doğu Anadolu Bölgesi’nde 179 okul bulunmaktadır. Bu sayılara okul öncesi kurumlar dahildir.

Öğrenci sayısı itibarıyla özel okullarda en çok öğrenci 281.868 ile Marmara Bölgesi’nde, 130.110 ile İç Anadolu Bölgesi’nde, 81.986 ile Ege Bölgesi’nde bulunmaktadır. 38.052 Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nde, 28.051 Karadeniz Bölgesi’nde, 22.888 Doğu Anadolu Bölgesi’ndedir.

Marmara Bölgesi’ndeki öğrenci sayısı tüm Türkiye’deki öğrenci sayısının %42’sini oluşturmaktadır. Ege Bölgesi’ndeki öğrenci sayısı Türkiye genelinin %20’sidir.

Kurum sayısı itibarıyla kurumların nerdeyse yarısı Marmara Bölgesi’nde bulunmaktadır (Grafik 43)

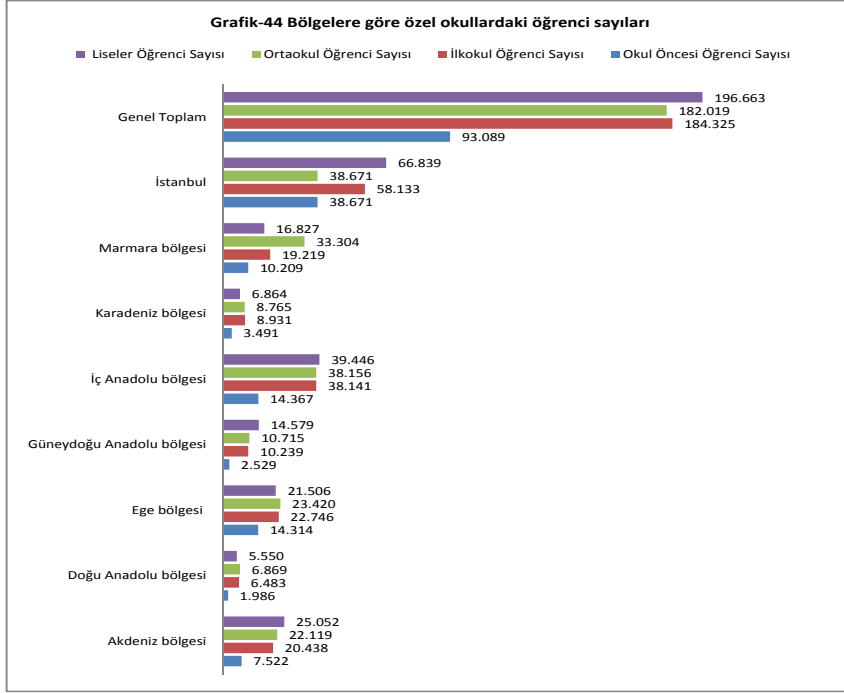
Bir diğer husus bölgeden bölgeye çağ nüfusundan özel okullara gidenlerin oranındaki farklılıktır. Doğu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinde özel okullar daha az oranda tercih edilirken, Marmara, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerinde daha yüksek oranda tercih edilmektedir.

Bir diğer konu, özel okullardaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu İstanbul'dadır (Grafik 44).

Özel okullar arasında sayı olarak 1.433 ile ikinci sırayı genel ve meslek liselerinin oluşturduğu görülecektir. Bu rakam liselere gelindiğinde özel okulların daha çok tercih edildiği gibi bir anlama gelmemektedir. Kurum sayısının yüksek olmasının sebebi yukarıda da belirtildiği gibi aynı okul bünyesinde fen lisesi, Anadolu lisesi, genel lise gibi birkaç sınıftan ibaret birden fazla okulun ayrı kurum gibi kabul edilmesindedir.

Lise düzeyine gelindiğinde toplam öğrenci sayısı genelde azalma göstermektedir. Ancak son yıllarda meslek liseleri alanında açılan sağlık meslek liselerine kolay istihdam imkânı olduğu düşüncesiyle aşırı bir talep olmuştur. Sayıyı yükselten sağlık meslek liseleridir.

(Grafik 43-44 Kaynak-MEB 2013-2014 istatistikleri)

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Bölgelere Göre Dağılımı

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ilkokulda okuyan 922 bin öğrenci bulunmaktadır. İlkokul zorunlu olduğundan tüm yaş grubundakiler öğrenime devam etmek zorundadır. İlkokulda 4 sınıf seviyesi olduğu düşünülürse her yaş grubunda yaklaşık 230 bin öğrenci olduğu söylenebilir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde Doğu Anadolu Bölgesi'nde okul öncesine devam eden öğrenciler iki yaş grubu kabul edilirse 460 bin öğrencinin 149 bini %32'si eğitim almaktadır. Özel okulöncesi eğitime devam edenler ise 2.529 binde beştir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde ilkokulda 593 bin, her yaş grubunda 148 bin, iki yaş grubunda 296 bin öğrenci resmi okul öncesinde 97 bin %32, özel okul öncesinde 1986 öğrenci binde sekizdir.

Karadeniz Bölgesi'nde ilkokulda 418 bin, her yaş grubundan 104 bin, iki yaş grubun 208 bin öğrenci resmi okul öncesinde 95 bin öğrenci %45, özel okul öncesinde 3.491 öğrenci %1'dir.

Akdeniz Bölgesi'nde ilkokulda 748 bin kişiden her sınıfta 187 bin, iki yaş grubunda 374 bin öğrenci vardır. Resmi okul öncesinde 171 bin öğrenci %46, özel okulöncesinde 7.522 öğrenci %2'dir.

İç Anadolu Bölgesi'nde ilkokulda 769 bin her sınıfta 192 bin, iki yaş grubunda 384 bin öğrenci vardır. Resmi okul öncesinde 154 bin öğrenci %40, özel okulöncesinde %4'dür.

Ege Bölgesi'nde ilkokulda 575 bin, her sınıfta 143 bin, iki yaş grubunda 287 bin öğrenci vardır. Resmi okulöncesinde 132 bin %46, özel okul öncesinde 14.314 %4'dür.

Marmara Bölgesi'nde ilkokulda 674 bin, her sınıfta 156 bin, iki yaş grubunda 312 bin öğrenci vardır. Resmi okulöncesinde 137 bin %44, özel okulöncesinde 48bin %15'dir.

İstanbul'da ilkokulda 946 bin, her sınıfta 236 bin, iki yaş grubunda 473 bin öğrenci vardır. Resmi okul öncesinde 142 bin %32, özel okulöncesinde 38 bin % 8'dir.

Türkiye genelinde ilkokulda 5.594.00, her sınıfta 1.398.000, iki yaş grubunda 2.797.000 öğrenci vardır. Resmi okul öncesinde 1.077.000 %38, özel okul öncesinde 93 bin %3'tür.

Çizelge incelendiğinde oldukça çarpıcı sonuçların ortaya çıktığı görülecektir. Örneğin 5.774 olan okul sayısının önemli bir bölümünü 2.335'ini yaklaşık %40'ını okulöncesi eğitim kurumları teşkil etmektedir. Özel okullar devam edenler içinde okul öncesine devam edenlerin oranı öğrenci sayısı bakımında %14'tür.

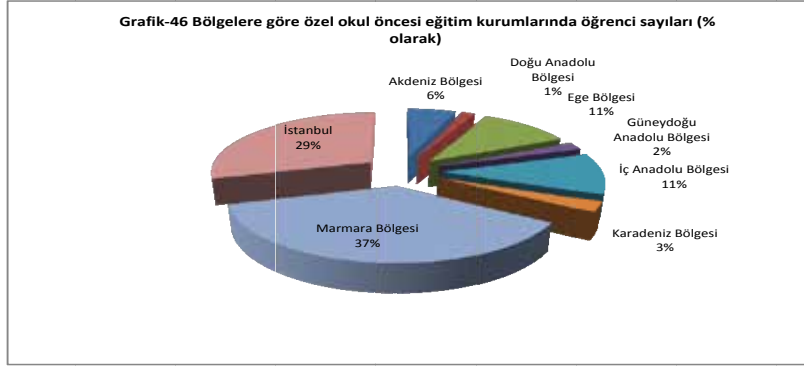
Bölgelere göre genel tabloya bakıldığında özel okullarda en çok öğrencinin 281.868 ile Marmara Bölgesinde olduğu görülmektedir. Bu rakamı oluşturan İstanbul'da özel okullarda okuyan öğrenci sayısıdır. İstanbul'da okul öncesi dahil özel okullarda 216.236 öğrenci öğrenim görmektedir.

Özel okullarda öğrenim gören 656.096 öğrencinin 93.089'u okul öncesinde 184.325'i ilkokullarda, 182.019'u ortaokullarda, 199.663'ü lise düzeyindeki okullardadır.

Özel okulöncesi eğitim kurumlarının bölgelere göre dağılımı Grafik 45'de görülmektedir.

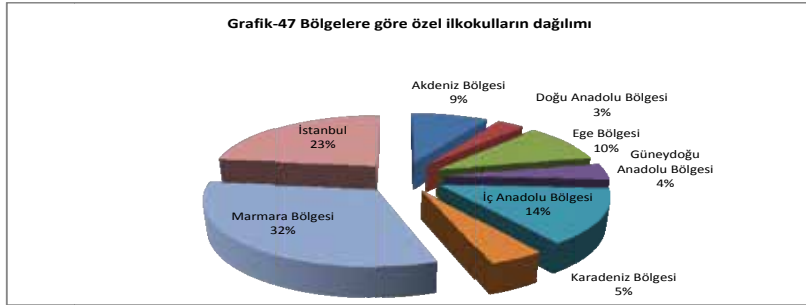

Özel okul öncesi eğitim kurumlarının %44'ü İstanbul'da, İstanbul dahil %54'ü Marmara Bölgesi'nde, %17'si Ege Bölgesi'nde, %15'i İç Anadolu Bölgesi'nde, %6'sı Akdeniz Bölgesi'nde, %4'ü Karadeniz Bölgesi'ndedir. Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde %2'şer oranında okulöncesi kurum bulunmaktadır.

Özel okul öncesi eğitim kurumlarının bölgeler göre dağılımı incelenirse, Türkiye genelindeki öğrenci dağılımının %29'u İstanbul'da, İstanbul dâhil %66'sı Marmara Bölgesi'ndedir. Ege ve İç Anadolu Bölgesi'nde %11'er, Akdeniz Bölgesi'nde %6, Karadeniz Bölgesi'nde %3, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %2 ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde %1 şeklinde dağılım göstermektedir (Grafik 46).

Özel ilkokulların bölgelere göre dağılımı

Türkiye genelinde özel ilkokulların %23'ü İstanbul'dadır. İstanbul'da resmi okul sayısı 1556 özel ilkokulların resmi ilkokullara oranı %20'dir. İstanbul'da okul öncesinde özeller resminin %8'dir. Özel ilkokul oranı diğer düzeylere göre daha yüksektir (Grafik 47).

Türkiye genelindeki özel ilkokullara göre İstanbul dâhil Marmara Bölgesi'ndeki özel ilkokul oranı %60'tır. Marmara Bölgesi toplamında özel ilkokulların resmi ilkokullar oranı %13'tür.

Türkiye geneline özel ilkokullar arasında İç Anadolu Bölgesi'ndeki özel ilkokul oranı %14'tür. Bölgede resmi ilkokullar arasında özel ilkokul oranı %5'tir.

Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Ege Bölgesindeki ilkokulların oranı %10'dur. Bölgede resmi ilkokullar yanında özel ilkokulların oranı %4'tür.

Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Akdeniz Bölgesi'ndeki özel ilkokulların oranı %9'dur. Bölgede resmi ilkokullar arasında özel ilkokulların oranı %3'tür.

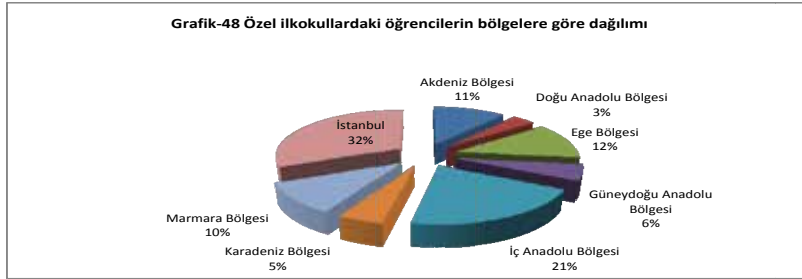
Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Karadeniz Bölgesi'ndeki özel ilkokulların oranı %5'tir. Bölgede resmi ilkokullar arasında özel ilkokulların oranı %18'dir.

Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde özel ilkokulların oranı %4'tür. Bölgede resmi ilkokullar arasında özel ilkokulların oranı %1'dir.

Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki özel ilkokul oranı %3'tür. Bölgede resmi ilkokullar arasında özel ilkokulların oranı binde 7'dir.

Resmi ilkokullar arasında özel ilkokul oranının en az olduğu Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleridir.

Özel ilkokullarda okuyan öğrencilerin bölgelere göre dağılımı

Türkiye genelinde özel ilkokullarda okuyan öğrencilerin %32'si İstanbul'dadır. İstanbul'da resmi okullarda öğrenci sayısı 946.000 özel ilkokullardaki öğrenci sayısının resmi ilkokullardaki öğrenci sayısına göre oranı %9'dur. İstanbul'da okul öncesinde öğrenci sayısı itibarıyla özeller resminin %27'si kadardır özel ilkokul öğrenci sayısı okul öncesine göre resmiden daha geridedir.(Grafik 48).

Türkiye genelindeki özel ilkokullardaki öğrenci sayısına göre İstanbul dâhil Marmara Bölgesi'ndeki özel ilkokul öğrenci oranı %42'dir. Marmara Bölgesi toplamında özel ilkokullardaki öğrencilerin resmi ilkokullardaki öğrencilere oranı %9'dur.

Türkiye geneline özel ilkokullar arasında İç Anadolu Bölgesi'ndeki özel ilkokullardaki öğrencilerin oranı %21'dir. Bölgede resmi ilkokullardaki arasında özel ilkokullarda öğrenci oranı %5'tir.

Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Ege Bölgesindeki ilkokullardaki öğrenci oranı %12'dur. Bölgede resmi ilkokullar yanında özel ilkokullardaki öğrenci oranı %4'tür.

Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Akdeniz Bölgesi'ndeki özel ilkokullardaki öğrencilerin oranı %11'dir. Bölgede resmi ilkokullar arasında özel ilkokullardaki öğrenci oranı %3'tür.

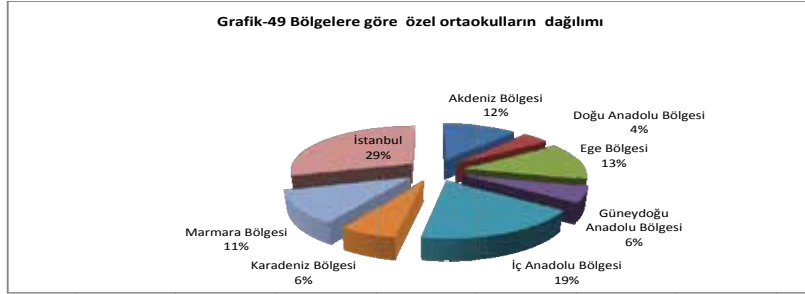
Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Karadeniz Bölgesi'ndeki özel ilkokullardaki öğrencilerin oranı %5'tir. Bölgede resmi ilkokullar arasında özel ilkokullardaki öğrenci oranı %2'dir.

Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde özel ilkokullardaki öğrencilerin oranı %6'dır. Bölgede resmi ilkokullar arasında özel ilkokullardaki öğrenci oranı %1'dir.

Türkiye genelinde özel ilkokullar arasında Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki özel ilkokullardaki öğrencilerin oranı %3'tür. Bölgede resmi ilkokullar arasında özel ilkokullardaki öğrenci oranı binde 7'dir.

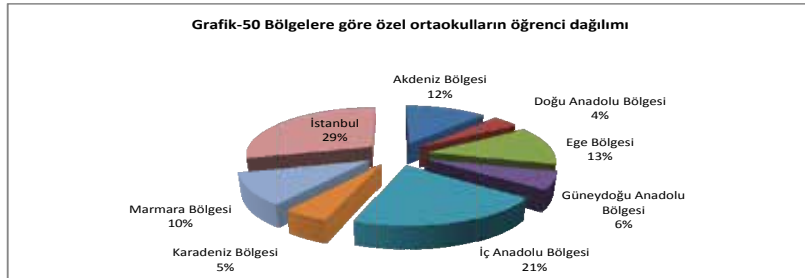
Resmi ilkokullardaki öğrenciler arasında özel ilkokullarda öğrenci oranının en az olduğu Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleridir.

Özel ortaokul ve ortaokullardaki öğrenci sayılarının bölgelere göre dağılımı

Türkiye genelinde toplam 972 özel ortaokulun 286'sı %29'u İstanbul'dadır. Özel ortaokulların %40 İstanbul dâhil Marmara Bölgesi'ndedir. Özel ortaokulların %19'u İç Anadolu Bölgesi'nde, %13'ü Ege Bölgesi'nde, %12'si Akdeniz Bölgesi'nde, %6'sı Karadeniz Bölgesi'nde, %6'sı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, %4'ü Doğu Anadolu Bölgesi'ndedir (Grafik 49).

Resmi ortaokullara göre bölgelerdeki özel ortaokulların oranı; İstanbul'da %2, İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %18, İç Anadolu Bölgesi'nde %7, Ege Bölgesi'nde %6, Akdeniz Bölgesi'nde %5, Karadeniz Bölgesi'nde %3, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %2, Doğu Anadolu Bölgesi'nde %2'dir.

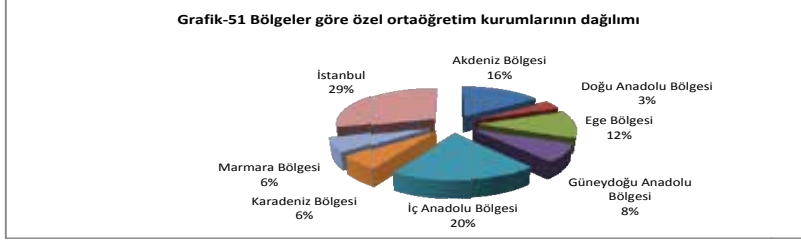

Türkiye genelinde özel ortaokullar arasında En fazla öğrenci %29 ile İstanbul'dadır. İstanbul dâhil Marmara'da %39, İç Anadolu Bölgesi'nde %21, Ege Bölgesi'nde %13, Akdeniz Bölgesi'nde %12, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %6, Karadeniz Bölgesi'nde %5, Doğu Anadolu Bölgesi'nde %4'tür (Grafik 50).

Resmi ortaokullara göre özel ortaokullardaki öğrenci oranında gelince; İstanbul'da %5, İstanbul dâhil Marmara Bölgesi'nde %4, İç Anadolu Bölgesi'nde %5, Ege Bölgesi'nde %4, Akdeniz Bölgesi'nde %3, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %1, Karadeniz Bölgesi'nde %2, Doğu Anadolu Bölgesi'nde %1'dir.

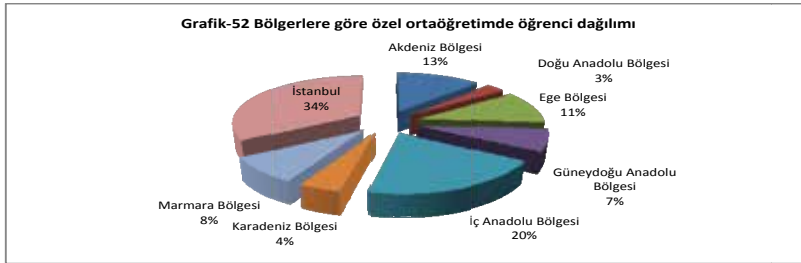

Bölgelere göre özel lise ve meslek liseler sayısı ile bu okullardaki öğrenci sayı dağılımı

Türkiye genelinde özel lise sayısı 1.433 özel liselerin sayısının en çok olduğu il 444 ile İstanbul'dur, oranı %29. İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde 581 oranı %35, İç Anadolu Bölgesi'nde 266 oranı %20, Akdeniz Bölgesi'nde 206 oranı %16, Ege Bölgesi'nde 109 oranı %12, Güneydoğu Anadolu'da 58 oranı %8, Karadeniz Bölgesi'nde 54 oranı %6, Doğu Anadolu Bölgesi'nde 35 oranı %3 tür(Grafik 51).

Okul sayısı bakımından özel liselerin kamuya oranına gelince; Türkiye genelinde özel okul oranı %14, İstanbul'da %45, İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %20, İç Anadolu Bölgesi'nde %15, Akdeniz Bölgesi'nde %16, Ege Bölgesi'nde %8, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %6, Karadeniz Bölgesi'nde %4, Doğu Anadolu Bölgesi'nde %3'tür.

Türkiye genelinde özel lise ve meslek liselerine devam eden öğrenci sayısı 196.663'tür. Bu sayının bölgelere göre dağılımına gelince; İstanbul'da öğrenci sayısı 66.839 oranı %34, İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde 83.666 oranı %42, İç Anadolu Bölgesi'nde 39.446 oranı %20, Akdeniz Bölgesi'nde 25.052 oranı%13, Ege Bölgesi'nde 21.506 oranı %11, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 14.579 oranı %7, Karadeniz Bölgesi'nde 6.846 oranı %4, Doğu Anadolu Bölgesi'nde 5550 oranı %3'tür (Grafik 52).

Resmi lise ve meslek liselerinde okuyan öğrenciye göre özel lise ve meslek liselerinde okuyan öğrenci oranı Türkiye genelinde %4, İstanbul'da %7, İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %7, İç Anadolu Bölgesi'nde %5, Akdeniz Bölgesi'nde %4, Ege Bölgesi'nde %4, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %3, Karadeniz Bölgesi'nde %1, Doğu Anadolu Bölgesi'nde %1'dir.

Okullar dışındaki özel öğretim kurum ve öğrenci sayılarının bölgelere göre dağılımı

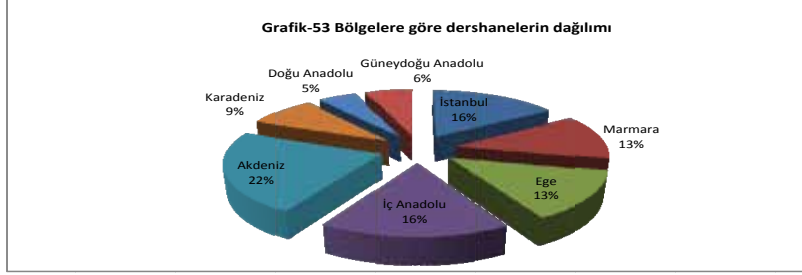
Bölge	Özel dersane		Etüt merkezi		Özel kurs		Sürücü kursu		Rehabilitasyon merkezi	
	Sayı	Öğrenci sayısı	Sayı	Öğren. Sayısı	Sayı	Öğren. Sayısı	Sayı	Öğrenci sayısı	Sayı	Öğrenci sayısı
Türkiye	3.635	1.220.000	810	27.800	2.650	371.000	3.370	1.715.000	1.775	298.000
İstanbul	630	188.950	145	3.950	880	100.800	675	350.600	295	62.000
Batı Marmara	180	63.250	30	1.100	100	15.700	140	77.200	55	8.500
Ege	535	174.000	215	5.450	370	61.700	550	291.400	245	29.500
Doğu Marmara	330	124.500	60	2.300	200	35.100	330	168.500	130	35.400
Batı Anadolu	475	133.000	110	2.550	360	51.500	370	162.500	230	36.100
Akdeniz	545	193.400	130	5.450	330	45.900	360	243.400	225	34.300
Orta Anadolu	180	61.200	20	1.100	70	10.100	190	81.500	60	11.100
Batı Karadeniz	210	77.700	40	1.400	100	15.300	175	87.300	120	17.800
Doğu Karadeniz	130	47.000	15	1.150	50	6.900	90	40.600	65	10.100
Kuzeydoğu Anadolu	70	25.100	5	300	30	3.800	70	28.800	40	7.200
Ortadoğu Anadolu	120	42.900	15	1.100	60	16.300	115	51.700	80	7.200
Güneydoğu Anadolu	230	89.000	25	1.800	100	7.900	305	136.500	230	38.700

Türkiye genelinde dersanelerde 1.200.000, etüt merkezlerinde 27 bin, kurslarda 371 bin, sürücü kurslarında 1.715.000, rehabilitasyon merkezlerinde 298 bin öğrenci bulunmaktadır (Tablo 34). Özel öğretim kurumları eğitime erişimde ülkenin her yerine yayılarak eğitime erişimde önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Bununla birlikte kurum sayısı genellikle bölgelerin gelişmişlik düzeyine göre değişmektedir.

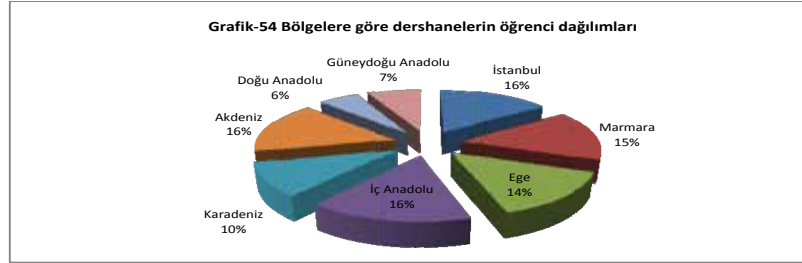
Eğitim alanında faaliyet yapan özel kurumların kurucularının teşebbüs kabiliyeti çok yüksektir. Çok farklı alternatifleri kullanarak ülkenin her noktasına hizmetlerini götürmeyi başarmaktadır. Eğitim alanında yayın üreten kuruluşlar en küçük beldelerdeki özel öğretim kurumlarına yayınlarını göndererek büyük şehirlerdeki alt yapıyı taşıraya ulaştırmaktadır. Bazı kurumlar yaygın hizmet ağları kurarak marka değeri oluşturmaktadır. Bu yolla en gelişmiş bölgelerdeki hizmet kalitesini ülkenin her yerine taşımaktadırlar.

Özel öğretim kurumlarının dağılımına bakacak olursak az veya çok her yerde varlıklarını sürdürme gayreti içinde oldukları görülecektir. İşletmeciler az veya çok sürdürülebilir olduğunu gördükleri yerlerde kurum açmaktadır. Bunlardan bir kısmı faaliyetini sürdürmediği için zamanla kapanmaktadır.

Bölgelere göre dershane sayısı ve dershaneye devam eden öğrenci sayısı dağılımı

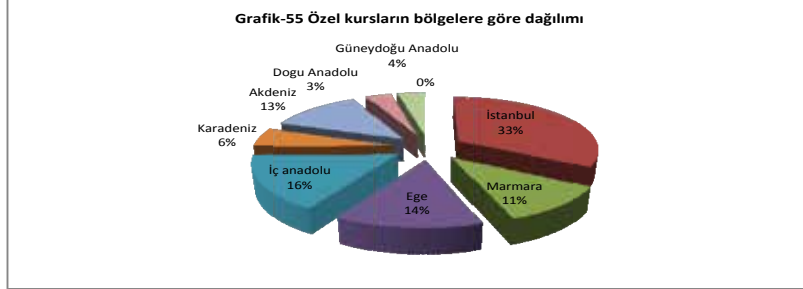
Dershanelerin bölgelere göre dağılımına bakacak olursak (Grafik 53) büyük bir çoğunluğunun İstanbul'da olduğu anlaşılmaktadır. İstanbul'daki dershane oranı tüm Türkiye'nin % 16'sının karşılık gelmektedir. Dershanelerin bölgesel dağılıma bakacak olursak; %22'si Akdeniz Bölgesi'nde, %16'sı İç Anadolu Bölgesi'nde, %13'ü Ege Bölgesi'nde, %13'ü Marmara Bölgesi'nde, %9'u Karadeniz Bölgesi'nde, %6'sı Güneydoğu Anadolu Bölgesinde %5'i de Doğu Anadolu Bölgesindedir. Bu verilere göre dershane sayısının en az olduğu bölgeler Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz bölgeleridir. Dershaneler talebin olduğu yerlerde daha yaygındır. Sayının kalkınmışlıkla ilgili olduğu söylenebilir. (Grafik 53-54 Kaynak-MEB 2013-2014 istatistikleri)

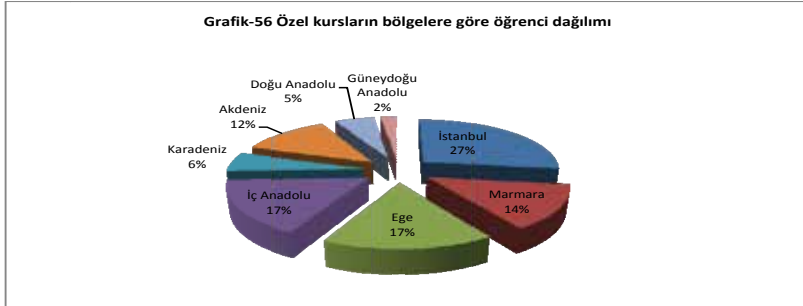
Özel dershanelerin bölgelere göre dağılımına bakacak olursak; dershanelere devam eden yaklaşık 1.220.000 öğrencinin, %16'sı İstanbul'dadır. Bu oran İstanbul'daki dershane sayısı ile de örtüşmektedir. %16'sı İç Anadolu Bölgesi'nde, %16'sı Akdeniz Bölgesi'nde, %15'i Marmara Bölgesi'nde, %14'ü Ege Bölgesi'nde, %10'u Karadeniz Bölgesi'nde, %7 Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, %6'sı da Doğu Anadolu Bölgesi'ndedir (Grafik 54).

Özel öğretim kurumları içinde en yaygın faaliyet gösteren kurumlardan biri özel dershanelerdir. Bunun sebebi kuruluştaki az sermaye gerektirmesi ve erken geri dönüş sağlanmasıdır.

Özel kursların kurum ve öğrenci sayısına göre bölgesel dağılımı

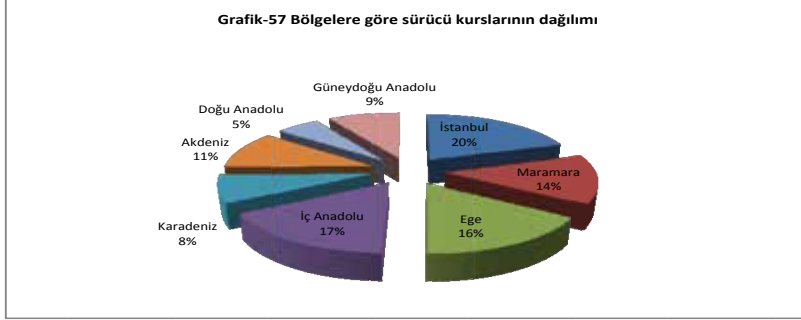

Özel kursların %33'ü İstanbul'dadır. Bu yüzden bölgesel dağılımda en büyük pay İstanbul dahil %44 ile Marmara Bölgesi'ndedir. Onu %16 ile İç Anadolu Bölgesi, %14'le Ege Bölgesi, %13'le Akdeniz Bölgesi, %11'ile Marmara Bölgesi takip etmektedir. Dershanelerde olduğu gibi kurum sayısı itibariyle en az kurumun olduğu bölgeler %6 ile Karadeniz Bölgesi, %4 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve %3 ile Doğu Anadolu Bölgesi'dir (Grafik 55). Kurumların dağılımında nüfus dağılımının rolü olsa bile, daha çok gelir düzeyi dağılımının etkili olduğu görülmektedir.

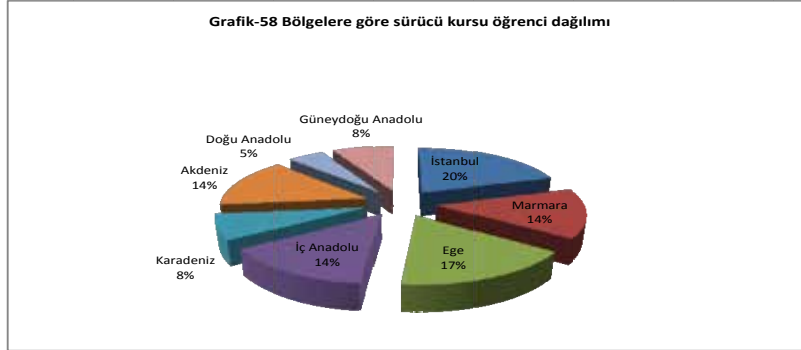

Bölgelere göre özel kursların öğrenci dağılımına bakacak olursak(Grafik 56) en fazla öğrencinin %27 ile İstanbul'da olduğu görülecektir.Öğrencilerin %41'i İstanbul dahil Marmara Bölgesinde, %17'si Ege Bölgesi'nde, %17'si İç Anadolu Bölgesi'nde, %12'si Akdeniz Bölgesi'ndedir. Öğrenci yoğunluğunun az olduğu bölgeler Karadeniz bölgesinde%6, Doğu Anadolu Bölgesi'nde %5, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %2'dir. Ülkemizde en yaygın hizmet sunması gereken kurumların başında özel kurslar gelmektedir. Çünkü faaliyet alanları çok geniş ve çok çeşitlidir. Ancak ülkemizde kursların faaliyet yaptığı alanda karşılaşılan dağınıklıktan özel kurslar gelişme şansını kaybetmektedir.

Sürücü kurslarının bölgelere göre kurum ve öğrenci sayısı dağılımı

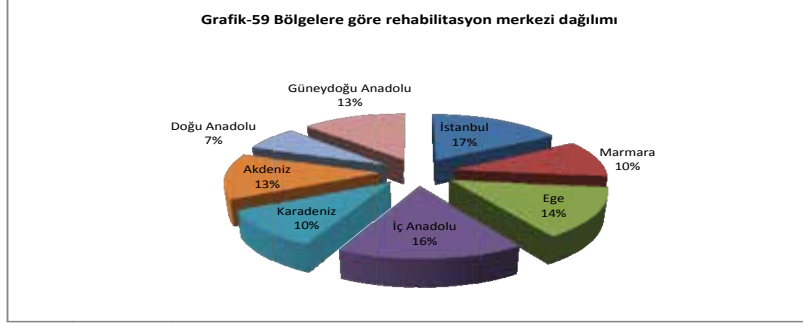
Sürücü kurslarının en çok olduğu il %20 ile İstanbul'dur. İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %34, İç Anadolu Bölgesi'nde %17, Ege Bölgesi'nde %16, Akdeniz Bölgesi'nde %11'dir. Kurum sayısının az olduğu bölgeler %9 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi, %8 ile Karadeniz Bölgesi ve %5 ile de Doğu Anadolu Bölgesi'dir (Grafik 57).

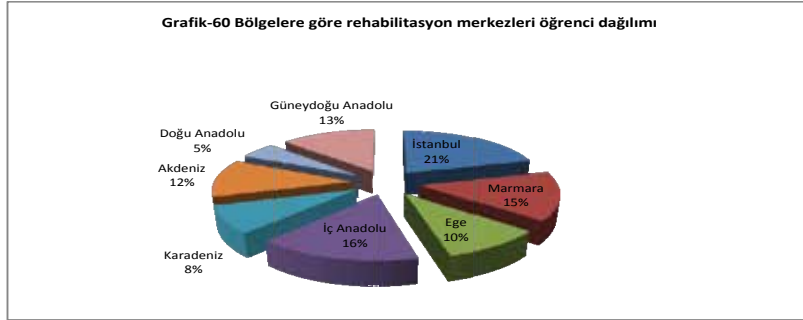
Sürücü kurslarında öğrenci sayısının en çok olduğu il %20 ile İstanbul'dur. İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde öğrenci oranı %34, Ege Bölgesi'nde %17, İç Anadolu Bölgesi'nde %14, Akdeniz Bölgesi'nde %14 olarak gerçekleşmiştir. Öğrenci oranının az olduğu bölgeler sırasıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi %8, Karadeniz Bölgesi %8, Doğu Anadolu Bölgesi %5'tir (Grafik 58).

Sürücü kursları çok kısa süreli eğitimlerle topluma hizmet sunan kurumlardır. Hizmet sürelerinin kısa olması sektörde kurum sayısının arz talebe göre şekillenmesi kurumların işini zorlaştırmaktadır.

Rehabilitasyon merkezleri kurum ve öğrenci sayılarının bölgelere göre dağılımı

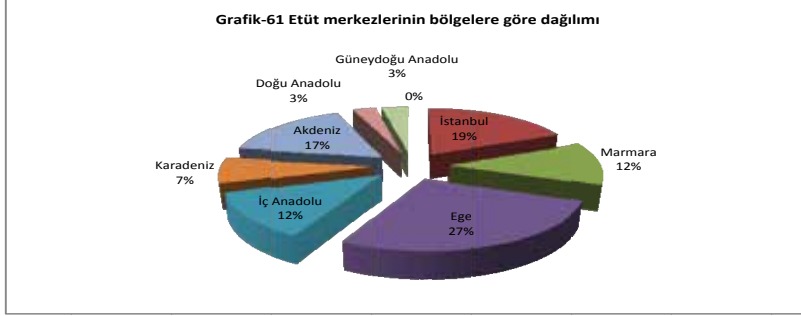

Rehabilitasyon merkezlerinin en çok olduğu il %17 ile İstanbul'dur. İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %27, İç Anadolu Bölgesi'nde %16, Ege Bölgesi'nde %14, Akdeniz Bölgesi'nde %13, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %13, Karadeniz Bölgesi'nde %10, Doğu Anadolu Bölgesi'nde %7'dir (Grafik 59). Rehabilitasyon merkezlerinde bölgesel dağılım nüfus dağılımına daha yakındır. Bunun sebebi rehabilitasyon merkezlerine ödenen ücretin devlet tarafından verilmesidir.

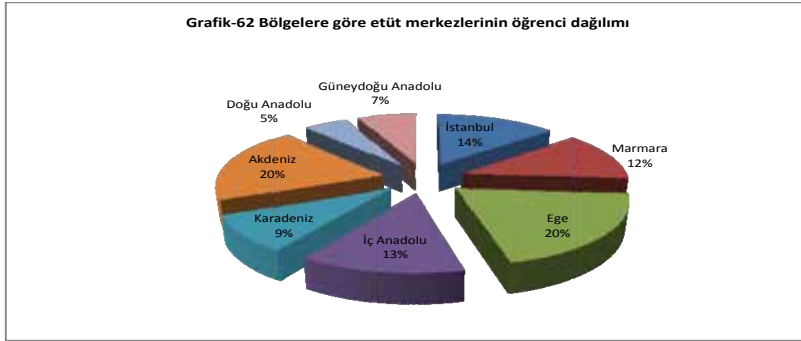

Rehabilitasyon merkezlerinde öğrenci çoğunluğunun en fazla olduğu il %21 ile İstanbul'dur. İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %36, İç Anadolu Bölgesi'nde %16, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %13, Akdeniz Bölgesi'nde %12, Ege bölgesinde %10, Karadeniz Bölgesi'nde %8, Doğu Anadolu Bölgesi'nde %5 öğrenci bulunmaktadır (Grafik 60). Öğrenci sayısı dağılımı nüfus dağılımına daha yakındır. Çizelgede yer darlığından göstermediğimiz birkaç kurumun da bölgesel dağılımını aşağıda grafiklerde görebilirsiniz.

Etüt merkezlerinin kurum ve öğrenci sayısı bakımından bölgesel dağılımı

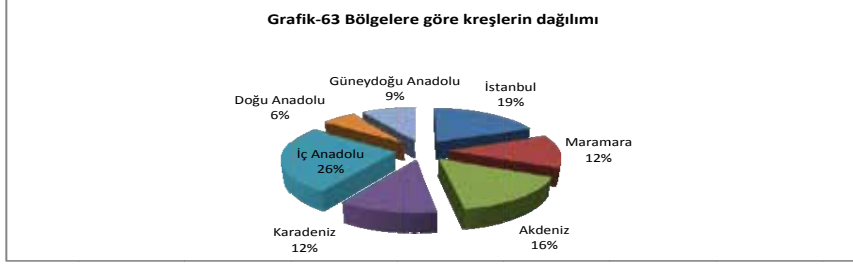
Sektörde gelişme fırsatı bulamamış en önemli sektörlerden birisi etüt merkezleridir. Ülke genelinde toplamda sadece 814 tane etüt merkezi bulunmaktadır. İstanbul'da %19, İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %29, Ege Bölgesi'nde %27, Akdeniz Bölgesi'nde %17, İç Anadolu Bölgesi'nde %12, Marmara Bölgesi'nde %12, Karadeniz Bölgesi'nde %7, Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde %3'er oranıyla dağılmaktadır (Grafik 61).

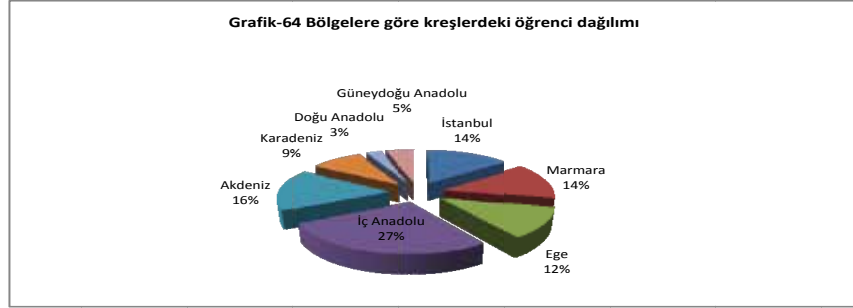
Yukarıda da belirtildiği gibi ülkemizde etüt merkezleri henüz beklenen ilgiyi görememiştir. Ülke genelinde etüt merkezlerinde toplamda 27.000 öğrenci olduğu görülmektedir. Bu kurumlar daha çok her iki ebeveyni çalışan ailelere hitap etmektedir. Öğrencilerin %14'ü İstanbul'dadır. İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %26, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde %20'şer, İç Anadolu Bölgesi'nde %13, Karadeniz Bölgesi'nde %9, Güneydoğu Anadolu'da %7, Doğu Anadolu'da %5 düzeyinde öğrenci bulunmaktadır (Grafik 62).

Etüt merkezlerinde son dönemde alınmış bazı kararların etüt merkezlerinin problemlerini daha da artırdığı gelişmeye müsait bir sektörün istenen gelişmeyi sağlayamadığı söylenebilir.

Bölgelere göre kreş sayıları ve kreşlerdeki öğrenci sayıları

Okul öncesi eğitim ve bakım hizmeti veren kurumlar arasında kreşler ve çocuk bakım evlerini açmak için Milli Eğitim Bakanlığından izne gerek yoktur. Kreşler SHÇEK'e bağlı olarak açılan kurumlardır ve okul öncesi öğrenci grubuna hizmet verirler. 2014 yılı itibarıyla ülkemizde 1.592 kreş hizmet vermektedir. Bölgesel dağılıma bakılırsa kreşlerin %19'u İstanbul'dadır. İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %31, İç Anadolu Bölgesi'nde %26, Akdeniz Bölgesi'nde %16, Karadeniz Bölgesi'nde %12, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %9, Doğu Anadolu Bölgesi'nde %6 olarak dağılım göstermektedir (Grafik 63).

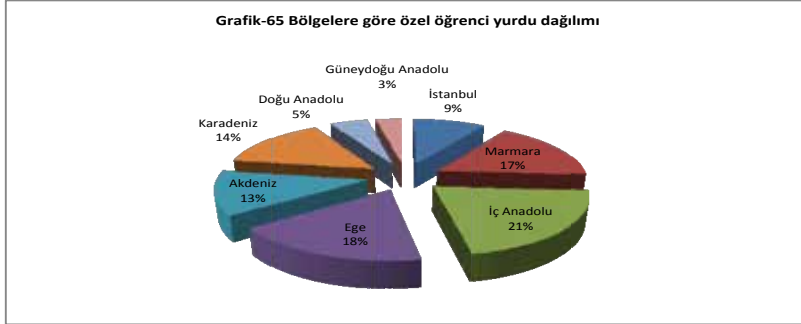

Grafikte görüldüğü gibi öğrenci sayılarının bölgelere göre dağılımı; İstanbul'da kreş öğrenci oranı %14, İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde %28, İç Anadolu Bölgesi'nde %27, Akdeniz Bölgesi'nde %16, Ege Bölgesi'nde %12, Karadeniz Bölgesi'nde %9, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %5, Doğu Anadolu Bölgesi'nde de %3 öğrenci bulunmaktadır (Grafik 64).

Ülkemizde okul öncesine ilgi giderek artmaktadır. Aileler 4-5 yaş grubu çocuklarını anaokulu ya da ana sınıflarına göndermeye çalışmaktadır. Ancak daha küçük yaş grupları için en cazip alternatif kreşlerdir.

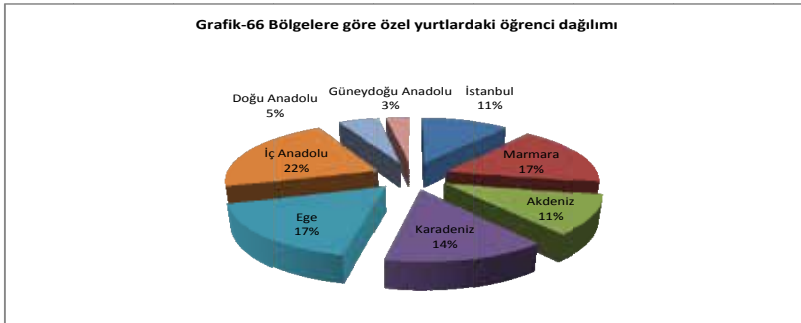

Bölgelere göre özel öğrenci yurdu ve öğrenci sayıları

Bölgelere göre özel öğrenci yurdu dağılımını inceleyecek olursak en çok özel öğrenci yurdu %26 ile İstanbul dahil Marmara Bölgesi'ndedir. Marmara Bölgesi'nin %21 ile İç Anadolu Bölgesi, %18 ile Ege Bölgesi, %14 ile Karadeniz Bölgesi, %13 ile Akdeniz Bölgesi takip etmektedir yurt sayısının en az olduğu bölgeler, %5 ile Doğu Anadolu Bölgesi ve %3 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir (Grafik 65).

Ege Bölgesi'nde toplan 837, Akdeniz Bölgesi'nde 577, Karadeniz Bölgesi'nde 667, İç Anadolu Bölgesi'nde 970, Marmara Bölgesi'nde 782, Doğu Anadolu Bölgesi'nde 223, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 152 özel öğrenci yurdu bulunmaktadır.

Yurtların öğrenci sayısı bakımından bölgesel dağılımına bakacak olursak İstanbul'da 23.086 öğrenci %11, İstanbul dahil Marmara Bölgesi'nde 59.418 öğrenci %28, İç Anadolu Bölgesi'nde 45.720 öğrenci %22, Ege Bölgesi'nde 36.546 öğrenci %17, Karadeniz Bölgesi'nde 30.452 öğrenci %14, Akdeniz Bölgesi'nde 23.254 öğrenci %11, Doğu Anadolu Bölgesi'nde 10.662 öğrenci %5, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 6.112 öğrenci %3 oranında olduğu görülmektedir (Grafik 66).

İllere göre özel öğretimde kurum sayıları

Tablo-35												
2012 illere göre özel öğretim kurumu sayıları												
İller	Okul önce.	İlk Okul	Orta Okul	Lise	Okul toplamı	Özel dershane	Özel kurs	Sürücü kursu.	Rehabilitasyon	Etüt merk	Kreş	Öğren yurdu
Adana	20	18	16	45	101	101	68	75	63	18	43	97
Adıyaman	2	3	3	7	15	26	11	29	14		5	33
Afyon karahisar	8	4	4	6	22	32	11	42	11		5	135
Ağrı		2	2	0	4	11		24	10	1	0	6
Aksaray	1	3	3	7	14	13	14	23	9	1	5	31
Amasya		4	4	2	10	23	7	12	12	6	6	40
Ankara	200	115	100	148	563	357	357	248	174	88	226	303
Antalya	36	37	35	48	156	117	115	127	30	53	113	160
Ardahan		1	1	0	2	3		3	3		1	5
Artvin		1	1	0	2	10		10	3		3	18
Aydın	11	15	14	18	58	66	32	56	23	23	25	103
Balıkesir	16	11	10	14	51	67	43	45	20	15	15	137
Bartın	2	3	3	1	9	5	4	4	8		1	23
Batman	2	7	6	8	23	17	5	21	18	1	3	5
Bayburt		1		0	1	2		2	1		1	6
Bilecik		2	2	0	4	10	2	12	4		2	19
Bingöl		1	1	0	2	6	1	8	5		1	6
Bitlis		1	1	1	3	13		10	8	1	4	17
Bolu	2	2	2	1	7	12	8	9	8	4	5	48
Burdur		2	2	2	6	16	7	13	5		4	24
Bursa	81	39	35	40	195	143	84	138	55	19	51	109
Çanakkale	2	4	4	4	14	31	18	28	9	6	12	122
Çankırı		1	1	0	2	5		6	2	3	1	28
Çorum	1	3	3	11	18	27	15	31	9	5	7	49
Denizli	11	11	10	15	47	72	40	44	17	5	35	122
Diyarbakır	4	15	12	20	51	48	29	54	50	2	12	14
Düzce	5	3	3	5	16	9	10	17	8	1	7	31
Edirne	5	4	4	5	18	21	16	16	7	4	3	26

İller	Okul önce.	İlk okul	Orta okul	Lise	Okul toplamı	Özel dersane	Özel kurs	Sürücü kursu.	Rehabilitasyon	Etüt merk	Kreş	Öğren yurdu
Elazığ	6	3	3	8	20	24	15	20	9	4	8	29
Erzincan		2	2	2	6	9	9	8	4	2	4	35
Erzurum	4	6	5	7	22	34	12	30	16	2	12	67
Eskişehir	16	6	6	13	41	38	42	35	21	5	11	50
Gaziantep	5	13	13	32	63	45	27	97	42	6	31	50
Giresun		2	2	3	7	19	6	12	6	4	6	56
Gümüşhane		1	1	0	2	3	2	5	3	1	0	21
Hakkâri		2	2	1	5	12	1	8	7	1	0	6
Hatay	5	12	12	25	54	77	37	52	56	12	25	55
Iğdır		2	2	1	5	7	1	6	3		2	1
Isparta	1	2	2	9	14	25	18	23	6	4	9	97
İstanbul	925	289	261	385	1.860	686	715	631	306	149	271	429
İzmir	237	57	53	60	401	203	214	232	118	154	78	201
Kahramanmaraş	3	12	10	19	44	40	15	46	22	1	7	45
Karabük		2	2	2	6	10	4	10	5	1	3	28
Karaman	1	4	3	0	8	9	6	11	6	7	2	40
Kars		3	3	1	7	9	4	7	5	1	1	18
Kastamonu	4	3	3	1	11	16	2	12	9	2	3	44
Kayseri	6	16	16	23	61	66	35	66	16	3	38	68
Kırıkkale	6	5	5	6	22	18	5	15	4	3	3	30
Kırklareli	1	4	3	2	10	18	5	13	3	1	7	23
Kırşehir		2	2	3	7	16	5	7	6	3	1	29
Kilis		2	2	0	4	3	2	8	4	1	2	7
Kocaeli	21	24	21	30	96	79	56	62	29	19	51	120
Konya	17	27	27	31	102	77	43	107	47	12	66	209
Kütahya	7	11	10	5	33	19	14	24	10	3	6	175
Malatya	9	9	10	15	43	43	23	30	20	2	9	26
Manisa	18	14	16	20	68	66	28	56	32	11	16	101
Mardin	1	4	3	7	15	31	4	29	19	3	16	12
Mersin	9	23	21	34	87	104	70	80	27	29	5	101

İller	Okul önce.	İlk okul	Orta okul	Lise	Okul toplamı	Özel ders hane	Özel kurs	Sürücü kursu.	Rehabilitasyon	Etüt merk	Kreş	Öğren yurdu
Muğla	18	18	18	13	67	45	51	43	19	17	51	40
Muş		1	1	0	2	10	2	10	10	1	37	8
Neveşehir		3	3	8	14	11	7	17	3		1	23
Niğde	1	2	2	4	9	9	4	9	5	1	4	32
Ordu		6	5	12	23	27	18	21	18	11	5	48
Osmaniye	1	6	7	14	28	33	13	28	20	6	17	22
Rize	1	4	4	4	13	17	9	11	6	2	7	32
Sakarya	6	11	11	15	43	32	24	30	12	9	4	166
Samsun	16	14	12	20	52	60	38	60	36	17	32	85
Siirt	1	1	1	2	5	9		8	11		35	9
Sinop	4	2	2	0	8	8	2	9	7	1	2	26
Sivas	2	3	3	13	21	28	11	27	12	2	0	45
Şanlıurfa	1	10	10	20	41	56	23	49	51	6	9	29
Şırnak		2	2	3	7	13		18	11	1	19	1
Tekirdağ	17	10	9	16	52	46	38	41	16	11	31	43
Tokat	2	3	3	1	9	23	12	19	14	3	6	25
Trabzon	11	6	7	11	35	41	22	27	17	5	13	65
Tunceli		2	2	2	6	3	2	1	1	1	1	3
Uşak	4	2	2	3	11	21	12	17	6	3	12	63
Van		6	6	9	21	19	7	30	19	1	3	14
Yalova	4	3	3	3	13	10	5	11	3	4	4	17
Yozgat		2	1	2	5	20	7	22	13	3	7	32
Zonguldak	2	6	6	5	19	29	14	20	19	7	11	48
Toplam	1.802	998	923	1.345	5.068	3.639	2.638	3.377	1.776	814	1.592	4.766

Lise grubunda 430 meslek lisesi, 77 genel lise, 591 Anadolu lisesi, 21 Anadolu öğretmen lisesi, 226 Fen ve Sosyal Bilimler Lisesi bulunmaktadır. 38'i İstanbul'da olmak üzere 56 akşam lisesi, 62 azınlık okulu ve 27 yabancı okul ve 95 özel eğitim okulu lise grubuna dâhil edilmemiştir. Lise grubu toplamı 1345 buna akşam liselerini azınlık okullarını ve yabancı okullar dâhil edilirse lise grubu toplamı 1558'dir. Özel okulların en çok olduğu iller kültür düzeyi ve nüfusa göre sıralandığı görülmektedir. İstanbul 1.860 özel okulla en çok özel okul bulunan ilimizdir. Ancak bu okulların neredeyse yarısı 925 tanesi okul öncesi kurumudur. Okul öncesi grubunu 385 okulla lise grubu 289 okulla ilk okulu ve 261 okulla ortaokul takip etmektedir. Yukarıdaki bölümlerde de belirtildiği gibi lise grubunda okul sayısının fazla görünmesi yanıltıcıdır. Sayının fazla olması aynı lise bünyesinde genel lise, fen lisesi, Anadolu lisesi gibi farklı okul gruplarının olmasından kaynaklanmaktadır. İstanbul'u 563 okulla Ankara takip etmektedir. Ankara'da da en kalabalık grup 200 okul ile okul öncesi grubudur. Okul öncesini sırayla 148 lise, 115 ilkököl, 100 ortaokul takip etmektedir. İzmir 401 okulla 3. Sıradadır. Özel okul sayısı en az olan illerimize gelince Yozgat, Siirt, Hakkâri, Iğdır'da 5 okul, Kilis, Bilecik, Ağrı'da 4 okul, Bitlis'te 3 okul, Muş,

Gümüşhane, Çankırı, Bingöl, Artvin, Ardahan'da 2 okul ve Bayburt'ta 1 özel okul bulunmaktadır (Tablo 35).

Tablo-36											
Kurum sayısı itibariyle en çok ve en az kurum bulunan illerin listesi											
İller	Okul önce.	İlkokul	Ortaokul	Lise	Okul toplamı	Özel dersane	Özel kurs	Sürücü kursu	Rehabilitasyon	Etüt merk	Öğren yurdu
İstanbul	925	289	261	385	1.860	686	715	631	306	149	429
Ankara	200	115	100	148	563	357	357	248	174	88	303
İzmir	237	57	53	60	401	203	214	232	118	154	201
Konya	17	27	27	31	102	77	43	107	47	12	209
Kütahya	7	11	10	5	33	19	14	24	10	3	175
Sakarya	6	11	11	15	43	32	24	30	12	9	166
Antalya	36	37	35	48	156	117	115	127	30	53	160
Adıyaman	2	3	3	7	15	26	11	29	14	0	33
Afyon	8	4	4	6	22	32	11	42	11	0	135
Ardahan	0	1	1	0	2	3	0	3	3	0	5
Artvin	0	1	1	0	2	10	0	10	3	0	18
Bartın	2	3	3	1	9	5	4	4	8	0	23
Bayburt	0	1	0	0	1	2	0	2	1	0	6
Bilecik	0	2	2	0	4	10	2	12	4	0	19
Bitlis	0	1	1	1	3	13	0	10	8	1	17
Erzincan	0	2	2	2	6	9	9	8	4	2	35
Gümüşhane	0	1	1	0	2	3	2	5	3	1	21
Çankırı	0	1	1	0	2	5	0	6	2	3	28
Hakkâri	0	2	2	1	5	12	1	8	7	1	6
İğdır	0	2	2	1	5	7	1	6	3	0	1
Kastamonu	4	3	3	1	11	16	2	12	9	2	44
Kırıkkale	6	5	5	6	22	18	5	15	4	3	30
Kırklareli	1	4	3	2	10	18	5	13	3	1	23
Kırşehir	0	2	2	3	7	16	5	7	6	3	29
Kilis	0	2	2	0	4	3	2	8	4	1	7
Muş	0	1	1	0	2	10	2	10	10	1	8
Nevşehir	0	3	3	8	14	11	7	17	3	0	23
Siirt	1	1	1	2	5	9	0	8	11	0	9
Şırnak	0	2	2	3	7	13	0	18	11	1	1
Tunceli	0	2	2	2	6	3	2	1	1	1	3
Yalova	4	3	3	3	13	10	5	11	3	4	17

Özel dersaneler açısından en çok dersane 686 ile İstanbul'dadır. Dersane sayısı itibarıyla 357 dersane ile Ankara ikinci, 203 dersane ile İzmir üçüncüdür. Dersanelerin en az olduğu iller Çankırı'da 5, Ardahan, Gümüşhane, Kilis, Tunceli de 3 ve Bayburt'ta 2 dersane vardır.

Özel kursların en yoğun olduğu iller 715 ile İstanbul birinci sırada, 357 ile Ankara ikinci ve 215 ile İzmir üçüncüdür (Tablo 36). Kurs sayısının en az olduğu iller Ardahan, Artvin, Bayburt, Bitlis, Tablo 36'dan görüldüğü gibi Çankırı, Siirt ve Şırnak'ta hiç özel kurs yoktur. Hakkâri ve Iğdır'da birer tane, Bilecik, Gümüşhane, Kastamonu, Kilis, Muş ve Tunceli'de ikişer tane özel kurs bulunmaktadır.

Sürücü kurslarının en fazla olduğu il 631 ile İstanbul'dur. Ankara'da 248, İzmir'de 232 sürücü kursu bulunmaktadır. Sürücü kurslarının en az olduğu iller Tunceli'de 1, Bayburt'ta 2, Ardahan'da 3, Bartın'da 4, Gümüşhane'de 5, Çankırı ve Iğdır'da 6 sürücü kursu bulunmaktadır.

Rehabilitasyon merkezlerinin en çok olduğu iller; İstanbul'da 306, Ankara'da 174, İzmir'de 116 rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır. En az olduğu illere gelince Tunceli ve Bayburt'ta 1, Çankırı'da 2, Ardahan, Artvin, Gümüşhane, Iğdır, Kırklareli Nevşehir ve Yalova'da 3, Bilecik Erzincan, Kırıkkale ve Kilis'te 4 tane rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır (Tablo 36).

Etüt merkezleri birçok ilde hiç yoktur. İllerin birçoğunda sadece bir, iki ya da üç etüt merkezi hizmet vermektedir. Etüt merkezlerinin daha çok büyük şehirlerde faaliyet gösterdiği söylenebilir. İstanbul'da 149, Ankara'da 88, İzmir'de 154, Antalya'da 53 etüt merkezi bulunmaktadır (Tablo 36).

Özel öğrenci yurtlarının en yoğun olduğu iller; İstanbul 429, Ankara 303, Konya 209, İzmir 201 Kütahya 175, Sakarya 166, Antalya 160, özel öğrenci yurdu bulunmaktadır (Tablo 36). Bazı illerde diğer özel öğretim kurumu sayısı çok az olmasına rağmen özel yurt sayısının büyük şehirlere yakın olması şehre kurulmuş üniversitenin öğrenci adedinin çok büyük olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Örneğin Kütahya'da dersane sayısı Antalya'nın %13'ü kadar olmasına rağmen özel yurt sayısı Antalya'dan fazladır. Aynı şekilde Konya'daki dersane sayısı İzmir'in 1/3'ü kadarken özel yurt sayısı İzmir'den fazla olması Konya'da kurulmuş üniversitelere yetecek kapasitede devlet yurdu olmamasına bağlanabilir.

Dikkat edilirse yurt sayısı ve rehabilitasyon merkezi sayısı diye kurumlarla orantılı değişmemektedir. Yurt sayısı değişiminde en etkili unsur ildeki üniversitenin öğrenci kapasitesi ve bu kapasiteye uygun devlet yurdunun bulunup bulunmamasıyla ilgilidir. Rehabilitasyon merkezlerinde ücret devlet tarafından ödendiği için kurum sayısı beldenin gelir dağılımından etkilenmemektedir. Altta kurum sayısı en fazla ve en az olan illere ait liste verilmiştir. Listede etüt olmayan Bingöl, Burdur ve bir etüt merkezi olan iller fazla olduğu için bazı iller eklenmemiştir

1.11 SEKTÖR TANIMININ SINIFLAMADA YERİ (ISIC, NACE)

ISIC (Internasyonal Standart İndustrial Classification of All Economic Activites)

Tüm ekonomik faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflamasıdır. Birleşmiş Milletler tarafından ekonomik faaliyetlerin daha geniş analizleri için gerekli istatistik çalışmaların ve karşılaştırmaların yapılması için hazırlanmış bir araçtır. Uluslararası istatistikler için bir çerçeve oluşturma amaçlanmıştır. Tüm ekonomik sektörleri kapsayacak şekilde düşünülmüştür.

TÜİK-2012 verilerine göre sektörümüzde yer alan eğitim hizmeti veren özel öğretim kurumlarının, basım ve yayım hizmeti veren eğitim yayıncılarının sosyal hizmet kapsamında faaliyet yapan rehabilitasyon merkezlerinin, kreşlerin ve barınma hizmeti veren öğrenci yurtlarının ISIC kodları;

Ulusal faaliyetler ürün kodlaması US 97

Eğitim hizmetleri ISIC REV.3.1 U 97 M 80 kodu ile isimlendirilmektedir.

İlköğretim	80.1
İlköğretim	80.10
Ortaöğretim	80.2
Genel orta öğretim	80.21
Mesleki orta öğretim	80.22
Yükseköğretim	80.3
Yüksek öğretim	80.30
Yetişkin eğitimi	80.9
Yetişkin eğitimi	80.90
Basım yayım hizmetleri ISIC Rev.3.1 U 97 I 22 kodu ile belirtilmektedir	
Yayım faaliyetleri	22.1
Kitap yayınları	22.11
Basım faaliyetleri	22.2
Basım	22.21 ve 22.22
Rehabilitasyon ve kreş hizmetleri Rev.3.1 N 85 kodu ile belirtilmektedir.	
Sosyal hizmet faaliyetleri	85.1
İnsan sağlığıyla ilgili diğer faaliyetler (rehabilitasyon ve gündüz bakımevi)	85.19

Barınma hizmeti veren öğrenci yurtları Rev.3.1 H 55.1 kodu ile belirtilmektedir.

Barınma yurt hizmetleri	55.1
Diğer konaklama yerleri	55.10

Sınıflama yapısı

Birinci seviye;

17 basamaktan oluşur. A'dan Q'ya kadar harfler kullanılmıştır.

Birinci seviyede harfle kodlamada sektörümüz;

Eğitim	M
Sağlık ve sosyal işler (rehabilitasyon merkezleri ve gündüz bakımevleri)	N
Oteller lokantalar (barınma hizmetleri yurtlar)	H
Ulaştırma ve haberleşme hizmetleri (eğitim yayıncıları)	I

Kodları ile belirtilmiştir.

İkinci seviye;

60 bölümden oluşur. Çift haneli rakamlar kullanılmaktadır

Sektörümüz ikinci seviyede rakamla kodlamada;

Basım yayım	22
Oteller ve lokantalar (barınma hizmetleri yurtlar)	55
Eğitim hizmetleri	80
Sosyal hizmetler (rehabilitasyon merkezleri ve gündüz bakımevleri)	85

Kodları ile gösterilmiştir.

Üçüncü seviye;

Rakamların kullanıldığı 159 gruptan oluşur üç haneli rakamlar kullanılmıştır.

Sektörümüz üçüncü seviyede rakamla kodlamada

Yayım	221
Basım	222
Diğer konaklama yerleri (yurtlar)	551
İlköğretim hizmetleri	801
Ortaöğretim hizmetleri	802
Yükseköğretim hizmetleri	803
Yetişkin eğitimi ve diğer eğitim hizmetleri	809
Sosyal hizmetler (rehabilitasyon ve gündüz bakımevleri)	853
Kodları ile gösterilmiştir.	

Dördüncü seviye;

Rakamların kullanıldığı 292sınıfvardır dört haneli rakamlar kullanılmıştır.

Sektörümüz dördüncü seviyede rakamlarla kodlamada;

Kitap yayımı	2211
Sürelili yayın yayımı	2212
Diğer yayımlar	2219
Basım	2221
Basımla ilgili hizmet faaliyetleri	2222
Diğer konaklama yerleri (yurtlar) 5510	
İlköğretim hizmetleri	8010
Genel ortaöğretim hizmetleri	8021
Mesleki ortaöğretim	8022
Yükseköğretim hizmetleri 8030	
Yetişkin eğitimi ve diğer eğitim hizmetleri 8090	

Barınacak yer sağlanmadan yürütülen sosyal hizmetler 8532
Kodları ile gösterilmiştir.

Beşinci seviye;

492 alt sınıftan oluşur. Noktadan sonra tek haneleri rakam kullanılır

Sektörümüz beşinci seviyede rakamlarla kodlamada;

Diğer süreli yayınlar 2212.2

Diğer yayımlar 2219.0

Basım hizmetleri
2222.2

Basımla ilgili diğer hizmetler 2222.3

Diğer konaklama yerleri (yurtlar)
5510.5

İlköğretim hizmetleri 8010.0

Genel ortaöğretim hizmetleri 8021.0

Mesleki ortaöğretim hizmetleri 8022.0

Yükseköğretim hizmetleri 8030.0

Sürücü kursu faaliyetleri 8090.1

Yetişkin eğitimi ve diğer eğitim faaliyetleri 8090.2

Barınacak yer sağlamadan yürütülen faaliyetler (rehabili, gündüz bakım) 8532.0

Kodları ile gösterilmiştir.

Altıncı seviye;

2744 ürün grubundan oluşmuştur. Noktadan sonra çift haneli rakam kullanılır

Sektörümüz altıncı seviyede rakamlarla kodlamada;

Kitap broşür vb basılı ürünler 2211.0.02

Sözlükler ansiklopediler 2211.0.03

Atlaslar ve harita bulunan kitaplar	2211.0.04
Haritalar, şemalar, küreler	2211.0.05
Sürelî yayınlar (haftada dörtten az olan)	2212.2.01
Resim çizim ve fotoğraflar	2219.0.02
Diğêr basılı ürünler	2221.2.03
Kitap basım hizmetleri	2221.2.05
Ses kayıtlarının çoğaltılması	2230.1.01
Görüntü kayıtlarının çoğaltılması	2230.2.01
Bilgisayar yazılımlarının çoğaltılması	2230.3.01
Öğrenci yurtları	5510.3.01
Çocuk tatil kampları	5510.5.01
Pansiyonlar	5510.5.07
Eğitim ve dinlenme tesisleri	5510.5.08
Okulöncesi eğitim hizmetleri	8010.0.01
İlköğretim hizmetleri	8010.0.02
Özörlüleri için ilköğretim hizmetleri	8010.0.03
Ortaokul eğitim hizmetleri	8021.0.01
Genel lise hizmetleri	8021.0.02
Özörlüleri için ortaöğretim hizmetleri	8021.0.03
Teknik ve mesleki ortaöğretim hizmetleri	8022.0.01
Özörlüleri için teknik ve mesleki ortaöğretim hizmetleri	8022.0.02
Üniversite ve yükseköğretim hizmetleri	8030.0.01
Sürücü kursu hizmetleri	8090.1.01
Dershaneler	8090.2.01
Havacılık eğitim kursları	8090.2.02
Kaptan eğitim kursları	8090.2.03

Bilgisayar eğitim kursları	8090.2.04
Daktilo eğitim kursları	8090.2.05
Modelistlik, stilistlik vb. kurslar	8090.2.06
Müzik eğitim kurs	8090.2.07
Biçki dikiş ve nakış kursları	8090.2.08
Lisan kursları	8090.2.09
Turizm kursları	8090.2.10
Mankenlik kursları	8090.2.11
Bale kursları	8090.2.12
Resim kursları	8090.2.13
Sanat ve mimari kursları	8090.2.14
Teknik kurslar ve muhasebe kursları	8090.2.15
Halk oyunları ve halk dansları kursları	8090.2.16
Halicılık kursları	8090.2.17
Vitray kursu	8090.2.18
Berberlik kursu	8090.2.19
Güzellik kursları	8090.2.20
Kuran kursları	8090.2.21
Diğer kurslar	8090.2.99
Yerleşik kuruluşlarca verilen zihinsel fiziksel özürlülere yönelik hizmetler	8531.0.02
Kreşler ve gündüz bakımevleri	8532.0.01
Özürlü çocuk ve gençlere yönelik günlük bakım hizmetleri	8532.0.02
Çocuklara yönetmelik rehberlik ve danışmanlık hizmetleri	8532.0.03
Mesleki rehabilitasyon hizmetleri	8532.0.06
Barınacak yer sağlanmaksızın yapılan diğer hizmetler	8532.0.99
Okul aile birlikleri	9199.0.01
Kodları ile gösterilmiştir.	

Yedinci seviye;

8495 Üründen oluşmaktadır. Noktadan sonra çift haneli rakam kullanılır.

Sektörümüz yedinci seviyede rakamlarla kodlamada;

Kitaplar çocuklar için resimli albümler	2221.2.05.00
Haftada dörtten az yayınlananlar	2221.2.06.20
Haritalar	2221.2.06.30
Ses kayıt bantları	2230.1.01.30
Kompakt diskler	2230.1.01.70
Videobantlar	2230.2.01.10
Öğrenci yurtları	5510.3.10.00
Çocuk tatil kampları	5510.5.01.00
Pansiyonlar	5510.5.07.00
Eğitim dinleme tesisleri	5510.5.08.00
Eğitimle ilgili idari hizmetler	7512.0.00.10
Okul öncesi eğitim hizmetleri	8010.0.01.00
İlkokul eğitimi	8010.0.02.00
Özürümler için ilköğretim hizmetleri	8010.0.03.00
Ortaokul eğitim hizmetleri	8021.0.01.00
Lise eğitim hizmetleri	8021.0.02.00
Özürümler için ortaöğretim hizmetleri	8021.0.03.00
Teknik ve mesleki ortaöğretim hizmetleri	8022.0.01.00
Özürümler için teknik ve mesleki ortaöğretim hizmetleri	8022.0.02.00
Ortaöğretim sonrası teknik ve mesleki eğitim hizmetleri	8030.0.01.10
Diğer yükseköğretim hizmetleri	8030.0.01.90
Araba kullanmaya yönelik okul hizmetleri	8090.1.01.10
Hava ve deniz taşıtı kullanmaya dönük okul hizmetleri	8090.1.10.50

Yetişkin için dersaneler	8090.2.01.10
Diğer dersaneler	8090.2.01.90
Havacılık eğitim kursları	8090.2.02.00
Kaptan eğitim kursları	8090.2.03.00
Bilgisayar eğitim kursları	8090.2.04.00
Daktilo eğitim kursları	8090.2.05.00
Modelistlik, stilistlik vb. kurslar	8090.2.06.00
Yetişkinler için müzik eğitim kursları	8090.2.07.10
Diğer müzik eğitim kursları	8090.2.07.90
Biçki dikiş ve nakış kursları	8090.2.08.00
Yetişkinler için lisan kursları	8090.2.09.10
Diğer lisan kursları	8090.2.09.90
Otel işletmeciliğine ilişkin kurslar	8090.2.10.10
Turist rehberliği kursları	8090.2.10.50
Diğer turizm kursları	8090.2.10.90
Mankenlik kursları	8090.2.11.00
Yetişkinler için bale kursları	8090.2.12.10
Diğer bale kursları	8090.2.12.90
Yetişkinler için resim kursları	8090.2.13.10
Diğer resim kursları	8090.2.13.90
Sanat ve mimari kursları	8090.2.14.00
Teknik kurslar ve muhasebe kursları	8090.2.15.00
Yetişkinler için halk oyunları ve halk dansları kursları	8090.2.16.10
Diğer halk oyunları ve halk dansları kursları	8090.2.16.90
Yetişkinler için halıcılık kursları	8090.2.17.10
Diğer halıcılık kursları	8090.2.17.90

Vitray kursu	8090.2.18.00
Yetişkinler için berberlik kursları	8090.2.19.10
Diğer berberlik kursları	8090.2.19.90
Güzellik kursları	8090.2.20.00
Yetişkinler için kuran kursu	8090.2.21.10
Diğer kuran kursları	8090.2.21.90
Yetişkinler için diğer kurslar	8090.2.99.10
Diğer kurslar	8090.2.99.90
Yerleşik kuruluşlarca yürütülen, fiziksel ve zihinsel özürllülere yardım hizmetleri	8531.0.02.00
Kreşler ve gündüz bakım evleri	8532.0.01.00
Özürllü çocuk ve gençlere yönelik günlük bakım hizmetleri	8532.0.02.00
Çocuklar için rehberlik ve danışmanlık hizmetleri	8532.0.03.00
Mesleki rehabilitasyon hizmetleri	8532.0.06.00
Barınacak yer sağlamadan verilen diğer hizmetler	8532.0.99.00
Okul aile birlikler	9199.0.01.00
Kodları ile belirtilmektedir.	

NACE kodları

Avrupa Birliğinde Ekonomik Faaliyetler İstatistik Sınıflaması (Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes) **NACE**; Avrupa'da ekonomik faaliyetlerle ilgili istatistiklerin üretilmesi ve yayılması amacıyla yönelik başlatılmıştır. NACE kodlamasında faaliyete göre işyerlerine altı haneli bir kod verilmektedir. Ülkemizde de Avrupa Birliğine uyum kapsamında, NACE kodu uygulaması başlatılmıştır. Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması (ISIC) ile **NACE**, ekonomik faaliyetlerle ilgili istatistikî verileri dünya düzeyinde karşılaştırma açısından çok önemlidir. Ülkemizde NACE kodlarını belirleme görevi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne verilmiştir. İşyerinizin NACE kodu SGK sicil numaranızın 2. Rakamından sonraki 3. rakamdan 8. rakama kadar olan kısımdır. Her iş yerinin 4 veya 6 haneli bir kodunuz vardır. NACE kodları kayıtlı olunan Ticaret Odalarından öğrenilebilir. Maliye bakanlığı NACE kod sistemine geçmiştir. Barkotlu vergi levhanızdaki ana faaliyet kodları bölümünde yazan kod NACE kodunuzdur.

NACE; Nace Rev2 altılı kod sistemi sınıflamasına göre;

182002	Ses ve görüntülü kayıtların çoğaltılması (ders cd'leri)
182003	Yazılımların çoğaltılması (ders içerikli)
559001	Öğrenci yurtları, pansiyonlar
559002	Eğitim amaçlı konaklama tesisleri
581101	Ansiklopedi vb. kitap yayımı
581103	Çocuk kitapları yayımlanması
581104	Ders kitapları yardımcı ders kitabı haritalar vb. yayımlanması
581402	Eğitime destek amaçlı haftada dörtten az süreli yayınların yayımlanması
581403	Bilimsel teknik kültürel dergi ve dörtten az süreli yayınların yayımlanması
851002	Özel okul öncesi eğitim hizmetleri
852008	Özel öğretimde fiziksel zihinsel engellilere yönelik ilköğretim faaliyetleri
852009	Özel öğretimde ilköğretim yetişkinlere okuma yazma faaliyetleri
853114	Özel öğretimde genel ortaöğretim faaliyetleri
853116	Özel öğretimde fiziksel ve zihinsel engellilere lise faaliyetleri
853212	Özel öğretimde fiziksel zihinsel engellilere meslek lisesi faaliyetleri
853213	Özel öğretimde meslek lisesi faaliyetleri
853215	Ticari sertifika veren havacılık, yelkencilik, gemicilik vb. kurs faaliyetleri
853216	Ticari taşıt kullanma belgesi veren sürücü kursları faaliyetleri
853290	Mesleki amaçlı eğitim veren diğer kursların faaliyetleri
854101	Ortaöğretim sonrası eğitim faaliyetleri(yükseköğretim hariç)
855103	Spor kursları faaliyetleri
855205	Kültürel kurslar (bale, dans, müzik, fotoğraf, resim, drama, halk oyunu vb.)
855301	Sürücü kurs faaliyetleri (ticari sertifika verenler hariç)
855903	Bilgisayar alanındaki kurslar
855905	Okul derslerine yardımcı ve sınavlara hazırlık kursu veren dershaneler
855906	Biçki, dikiş, nakış, güzellik, berberlik, kuaförlük kurslarının faaliyetleri

855908	Kuran kursu ve diğer dini eğitim kursları
855909	Dil ve konuşma becerileri veren kursların faaliyetleri
855910	Mankenlik, modelistlik, stilistlik kursları faaliyetleri
855912	Muhasebe eğitimi veren kursların faaliyetleri
855915	Akademik özel ders verme faaliyetleri
855990	Başka yerde sınıflanmamış diğer eğitim kursu faaliyetleri
856002	Eğitimi destekleyici rehberlik danışmanlık, test, ölçme gibi faaliyetler
949902	Gençlik ve izcilik dernekleri
949908	Okul aile birlikleri

Sektörümüzde faaliyet yapan kuruluşlar bu listedeki kodlarıyla gösterilmektedir.

II. BÖLÜM

SEKTÖRÜN SWOT ANALİZİ

- 2.1 Sektörün Güçlü Yönleri
- 2.2 Sektörün Zayıf Yönleri
- 2.3 Sektörün Önündeki Fırsatlar
- 2.4 Sektörün Önündeki Engeller

2.1 SEKTÖRÜN GÜÇLÜ YÖNLERİ

Özel öğretim kurumları büyük çoğunluğu itibariyle hiç devlet desteği olmadan kendi öz sermayeleri ile kurulan kuruluşlardır. Sektörün çalışma usulleri ilgili bakanlıklarca belirlense bile kurumların tanınan esneklikleri kullanarak ortaya koyduğu katma değer oldukça yüksektir. Türkiye büyüyen ve gelişen nüfusu ile eğitim sektörü için çok ciddi avantajlar taşıyan bir ülke konumundadır. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması, üniversite eğitimine ilginin giderek artması devletin elinin yetişemediği yerlerde özel sektörden yararlanılması sektörün cazibesini artırmaktadır.

Devletin bütçeden eğitime ayırdığı pay büyümüş ve Dünya Bankası, AB gibi yerlerden gelen eğitim fonlarından özel sektöre ayrılan paylar giderek artmaktadır. Özel öğretim kurumlarını teşvik etmek amacıyla çıkarılan yasalar sektör tarafından takip edilmektedir. Özel sektörün eğitime yatırım yapmaya istekli olması ülkenin en önemli avantajlarından biridir.

İlk ve ortaöğretimde özel sektörün alana yatırım yapmaya teşvik edilmesiyle genç nüfusun daha kaliteli eğitim taleplerini karşılayacak kurumların ortaya çıkması oldukça önemlidir. Sektör yapısının esnek olması değişikliklere kolay ve kısa sürede uyum sağlaması cesareti artırmaktadır. Eğitim alanında çalışan iyi yetişmiş bir insan gücü vardır. Bu gücün ortaya çıkardığı verimli hizmetler beğeni toplamaktadır. Sektöre yatırım yapmış kurumlar arasında TOBB Türkiye Eğitim Meclisi ve dernekler aracılığı ile oluşturulmuş birliktelikler fikir birliği oluşturmada etkin rol oynamaktadır. Sektörde faaliyet yapan kurumların eğitim için kendilerinden fedakârlıkta bulunmaya hazır olması, özverisi ülke geleceği açısından çok önemlidir.

Sektörün fark oluşturmadaki becerisi ve yetenekleri şöyle sıralanabilir.

Sektörün Artıları

Özel okulların ders çizelgeleri devlet tarafından belirlense bile kurumlar yaptıkları ek çalışmalarla öğrencilerde fark ortaya koymuşlardır. Aileler birçok okulu ortaya koydukları farktan dolayı tercih etmektedir.

Özel dershaneler ortaya koydukları olumlu öğrenme ortamı ile hem çalışanlardan hem de öğrencilerden üst düzey verim almayı başarmıştır.

Özel kurslar her türlü zorluğa rağmen sürekli alternatif arayışı içindedir. Ortaya çıkan her alternatifi değerlendirecek esnek yapılar oluşturulmuştur.

Sürücü kursları bu işe özgü alt yapıları ile toplumun hizmetindedir. Sektörde çalışanların verdiği ve vereceği hizmetler ülkede en büyük problemimiz olan kazaları önlemede en önemli alternatiftir.

Etüt merkezleri bilhassa ikiside çalışan ebeveynlerin ilköğretim çağındaki çocukları için dışarının zararlarından koruma, yapılan etkinliklerle gelişme çağındaki çocuklara yeni donanım kazandırmada etkin rol oynayabilir.

Rehabilitasyon merkezleri zihinsel ve fiziksel engelli çocuklarımız için devletin elinin yetişmediği yerlere ulaşabilecek ve yaşam şartlarını kolaylaştırabilecek bir alt yapıya sahiptir.

Kreşler ve gündüz bakımevleri öncelikle çalışan ebeveynler olmak üzere tüm ailelerin okulöncesi dönemde çocuklarına bilhassa 4 yaştan önceki dönemde hizmet sunacak tek alternatiftir.

Öğrenci yurtları orta ve yükseköğretim düzeyinde olup ailesinin bulunduğu yerleşim birimi dışında eğitim öğretime devam edenler için barınma, yiyecek ve koruma dahil tüm ihtiyaçlarının karşılandığı güvenli ortamlar sunmaktadır.

Eğitim yayıncıları öğrencilere sunulacak öğretim materyallerini geliştirerek ülke insanına hizmet sunmakta eğitimde verimi artırmaktadır.

Eğitim adına hizmet sunan diğer şirketler verdikleri hizmetlerle devletin elinin yetişmediği birçok noktada ülke insanına hizmet sunmaktadır.

Sektörün Potansiyeli

Ülkemizde özel okul adedi gelişmiş ülkeler ortalamasının çok altındadır. Özel okullar bugüne kadar sundukları ve bundan sonra sunacakları ek alternatiflerle toplumdaki gelir düzeyi arttıkça ve devletin özel okullarda okuyanlar için destek sistemleri çoğaldıkça okul ve öğrenci sayısı artacağı için gelişme potansiyeli çok yüksek kurumlardır.

Ülkemizde eğitime istek giderek artmaktadır. Dershaneler sonuca direk tesir ettiği görülen eğitimlerle öğrencilere ciddi katkı sunmaktadır. Dershaneye devam edenlerin oranı henüz %8 düzeyindedir. Bilhassa uzak doğu ilkelerinde bu oran %60'ları geçmektedir. O yüzden gelişme potansiyeli yüksektir.

Toplumun gelir düzeyi yükseldikçe araç sayısı artmakta ve kursların sürücü yetiştirme potansiyeli artmaktadır. Halen özel öğretim kurumları içinde öğrenci potansiyeli en yüksek kurumlardır. Ülke gelişmesine bağlı olarak talep artışı devam etmektedir.

Özel kurslar tüm dünyada gelişmenin ve istihdamın motorudur. Kurslarda kazanılanların iş dünyasında karşılığının ne anlama geldiği konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Çalışmalar tamamlandığında ve ortak dil oluştuğunda özel kursların hizmet çeşitliliği ve sayıları hızla artacaktır.

Etüt merkezleri henüz istenen ilgiyi görememiştir. Yaptıkları hizmetlerin farkı uzun zaman diliminde ortaya çıktığı için tesirleri çok bilinmemektedir. Ancak zaman içinde gelişecek ve hizmet çeşitliliğini artırarak veli ilgisini çekebilecek potansiyele sahiptir.

Özel kreşlere ve okulöncesi eğitime ilgi giderek artmaktadır. Her yıl okulöncesine devam eden öğrenci oranında ciddi yükselme görülmektedir. Bu yüzden sektör içerisinde en hızlı gelişmeye müsait alt sektörlerden biridir.

Rehabilitasyon merkezlerine devam edenlerin maliyeti devlet tarafından karşılanmaktadır. Bunu öğrenmiş tüm aileler engelli çocukları için çözüm yolu bulmaya çalışmaktadır. Sektörün gelişmesi engelli oranı ve engelliye sunulacak hizmet beklentisine bağlı olarak gerçekleşecektir.

Eğitim yayıncıları okullara akıllı tahta ve tablet gibi yeni teknolojilerin girmesiyle faaliyetlerini

daha da genişletme şansı elde etmiştir. Devletin altyapı hazırlaması halinde ürettikleri telifleri her alanda kullanacak şekilde getirebilirler. Bu sektörde çok sayıda yeni iş alanlarını oluşturacaktır.

Özel yurtlar eğitim öğretim talebine bağlı olarak gelişmektedir. Küçük yerleşim birimlerindeki nüfusun çocuklarının eğitimi döneminde en uygun barınma ortamlarıdır. Üniversite sayısı hızla artmakta ve bilhassa yükseköğretimde yurt talebi artmaktadır.

Diğer eğitim amaçlı faaliyet yapan kuruluşlara gelince bilhassa danışmanlık hizmeti veren kurum ve kuruluşların bireylerin beklentileri arttıkça daha fazla ihtiyaç duyulan kurumlar haline geleceği görülmektedir.

Pazarlama Gücü

Okul alanında çalışan kurumlar pazarlama gücü açısından farklılık arz etmektedir. Büyük merkezlerde üst düzey beklentilere hizmet veren kurumların pazarlama gücü yüksektir. Bazı kurumlar oluşturdukları marka değerini pazarlama potansiyeline sahiptir. Küçük yerleşim birimlerinde ya da düşük beklentili bireylere hizmet sunanlar için daha çok gayrete ihtiyaç vardır.

Özel dershanelerin çoğunun pazarlama gücü yüksektir. Dershanelerde yıllık hizmet üretilmesi ve her yıl yeniden öğrenci bulma zorunluluğu sektörün pazarlama gücünü yükseltmiştir. Öğrenci beklentilerine daha iyi cevap veren kurum olma yarışı kurumların pazarlama gücünü artırmıştır. Devletin kademeler arası geçişte ve memuriyete girişte yaptığı ölçme faaliyetleri sektörün sunduğu hizmetleri aranır hizmetler haline getirmiştir.

Özel kursların alanında devlet kaynaklarını kullanarak hizmet veren kurumların varlığı kursların işini zorlaştırmasına rağmen sektörde verilen eğitimlerin çeşitliliği müthiş bir güçtür. Mesleki, kültürel ve sosyal alanlarda destek eğitimi almak isteyen her birey kurumların muhatabıdır. Devletin henüz sistematik olmasa bile bu alandaki çalışmaları kurumların önüne çok fazla seçenekler sunmaktadır. Ayrıca devletin belgeye dayalı istihdamla ilgili düzenlemeleri geliştikçe belgeye dönük hizmet veren kurumların pazarlama gücü daha da artacaktır.

Sürücü kursları araç sürücüsü olmak isteyen şoförlük ya da iş makinası meslek olarak seçen her birey ihtiyacını sürücü kurslarından karşılayacağını bilir. Bu sektörün önünde en büyük pazarlama gücüdür. Araç kullanacakların mutlaka sürücü kurslarından sertifika alma zorunluluğu sektörün pazarlama gücünü oluşturan faktörlerdendir.

Etüt merkezleri hizmet verdikleri alanın topluma iyi anlatılması sektörün en büyük pazarlama gücünü oluşturacaktır. Çünkü verilen hizmete ilköğretim çağında çocuğu olan her ailenin ihtiyacı vardır.

Kreşler okulöncesine ilginin giderek artıyor olması, okulöncesi eğitim almış öğrencilerin ilkokul eğitimine akranlarından daha ileride başlaması en büyük pazarlama gücüdür ve gelişecektir. Devlet okullarında okul öncesiyle ilgili fırsatların sadece bir yaş grubuna sunulması daha küçük yaşta hizmet almak isteyenler açısından sektörü avantajlı konuma getirmektedir.

Rehabilitasyon merkezleri ülkede engellilere yönelik tüm eğitim hizmetlerini devletin görevi olarak kabul edilmesi devletin engelli eğitim hizmetlerine sosyal devlet anlayışı ile yaklaşması en büyük güçtür. Sektör kendini anlatması devlet kurumlarının desteğiyle olmaktadır. Örneğin rehberlik ve araştırma merkezleri, hastaneler rehabilitasyon merkezlerine öğrenci yönlendirme hizmeti vermektedir.

Eğitim yayıncıları: Ülkemizde 'eğitim hizmetleri devlet tarafından ücretsiz verilmesi gereken hizmetlerdir' anlayışı yaygındır. Bu çerçevede sosyal devlet bireylere verdiği hizmetleri artırmaktadır. Halen 10 yılı aşkın süreden beri ders kitapları ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Yayın sektörü açısından devletin satın almak zorunda olduğu kitapları hazırlamak büyük bir pazar payına ulaşma anlamına gelmektedir. Ayrıca FATİH Projesi kapsamında kitapların e-içeriklerinin hazırlık çalışmaları yeni pazar fırsatları sunacaktır.

Öğrenci yurtları devletin eğitim ağını genişletmesi zorunlu eğitimi 12 yıla çıkarması her ile üniversite açması üniversite kontenjanlarını sürekli artırması sektör açısından sürekli pazar payının artması anlamına gelmektedir.

Diğer eğitim şirketlerinin çoğunun sunduğu hizmetler kalite artırmaya dönük hizmetlerdir ve toplumsal farkındalık arttıkça pazar paylarının artacağı söylenebilir.

Finansal Gücü

Sektörün finans gücü birkaç farklı kaynaktan beslenmektedir.

Özel okul yatırımları pahalı yatırımlardır ve başlangıç sermayesi yüksek olanların teşebbüs edebileceği bir yatırım alanıdır. Özel okul işletmecileri ya da destekçileri bir kısmı başka iş kollarında faaliyet yapan büyük kurumların patronlarıdır. Ülkede ticaretin yanında toplumsal sorumluluk duygusuyla kazanç hedefi olmadan yatırım yapan bu grubun finansal gücü yüksektir. Bu tür kuruluşlar eğitim öğretim hizmetlerini ya direk kendileri kurum açarak ya da sponsorluk yoluyla desteklemektedir. Az sayıdaki bu tür kurumların her zaman yeni yatırımlara hazır olduğu görülmektedir. Bu gruba girenler desteklerini özel ya da resmi okullara yapabilmektedir.

Özel okullarda bir diğer grup marka değeri oluşturarak ortaya çıkardıkları kaynağı illere yaymaya çalışan gruptur. Bu tür kurumlarında iki farklı kaynağı kullanarak yatırımlarını yaygınlaştırdığı görülmektedir. Birincisi oluşturdukları kaynak havuzundan, ikincisi isim hakkı verdiği kişilerden elde ettikleri kaynaklarından. Bu grubun da sermaye yapısı güçlüdür ve yeni yatırımda zorlanmamaktadır.

Özel okullarda üçüncü grup daha küçük sermayelerle işe başlamış kuruluş aşamasında gerektiğinde kredi kullanmış kendi kaynaklarıyla okul işletmeciliği yürütmeye çalışan gruptur. Bu grupta bulunan okulların önemli bir kısmı öğrenci potansiyeline bağlı olarak gelir gider dengesine ulaşmakta zorlanmaktadır. Mevcut özel okulların çoğu bu gruba girmektedir.

Özel dersaneler yatırım maliyeti çok küçük olan kurumlardır. Dersanelerin büyük çoğunluğu öğretmenlerin kendi aralarında küçük sermayelerini birleştirerek kurdukları işletmelerdir. Sermaye gücü zayıftır. Dersaneler arasında sermaye yapısı en güçlü olanlar marka değeri oluşturarak isim hakkı veren zincir dersane olarak ifade edilen gruptur.

Özel kurslarda genelde küçük sermaye ile kurulmuş kurumlardır. Kurs alanında faaliyet gösteren çok farklı kurumlar vardır. Şehir merkezlerinde prestijli binalarda üst gelir grubuna hizmet etmek üzere kurulmuş az sayıda dil, bilgisayar vb. kurslarının sermaye gücünden belki bahsedilebilir. Bunların arasında yabancı dil alanında kendi ismini yada bir yabancı kuruluşun ismini kullanarak çalışan veya bu isim hakkını ülke çapında yayma yetkisi alanlar küçük çapta da olsa sermaye hareketine yol açabilirler. Bunun dışında kursların sermaye gücü zayıftır.

Sürücü kurslarında sermaye gücü olan çok az sayıda pist sahibi olan kurum vardır. Bunlara büyük şehirlerde kendi binası olan az sayıdaki kurumlar da eklenebilir. Son düzenlemelerle her sürücü kursunda bulunması gereken araç sayısı 6'ya çıkarılmıştır. Bütün bunlardan hareketle kuruluş sermaye yapısı küçük olan bir faaliyet alanıdır.

Etüt merkezleri genelde küçük işletmecilerin yatırım alanlarından biridir. Alt yapısı müsait büyük binalarda hizmet veren az sayıdaki kurum dışında küçük sermayeler ile kurulmuş kurumlardır ve sermaye yapısı zayıftır.

Kreşler müstakil binada bahçeli okul şeklinde hizmet veren sermaye yapısı sağlam il çapında birkaç şubeye ulaşmış kurumlar yanında küçük sermayelerle kurulmuş kurumlar da mevcuttur.

Rehabilitasyon merkezleri engelli bireylere özgü hizmetleri sunmak üzere özelleşmiş genelde sınırlı sermaye yapısına sahip kurumlardır.

Özel yurtlar vakıf ve derneklerin yaptığı ya da işlettiği yurtlar vakfın büyüklüğüne yurt alanındaki yatırımları önemsemesine bağlı olarak sermaye yapısı değişmektedir. Çok büyükve prestijli binalarda hizmet sunmak üzere hazırlanmış büyük sermaye gerektiren yurtlar çoktur. Bunun yanında büyük orta ya da küçük işletmecilerin kurduğu büyüklüğüne göre sermaye yapısı değişen yurtlar da vardır. Bazı yatırımcılar üst düzey öğrenciler için özel odaları olan yurt yatırımlarına da yönelmektedir.

Eğitim yayıncılarında sermaye gerektiren en önemli konu telifler için kaynak ayrılmasıdır. Yayıncılar küçük sermayelerle faaliyet yürüten işletmelerdir. Bunun yanında kendi matbaasını kuran kendi grafik tasarım ünitelerini kurup dışarıya da iş yapan basım ve dağıtımda ürünlerini çeşitlendiren az sayıda yatırımcının sermaye yapısı güçlüdür.

Eğitim alanında iş yapan diğer firmalara gelince bunların çoğunun faaliyeti için faaliyetinin büyüklüğüne göre bir büro yeterlidir. Bu türden kurumlarda küçük sermayelerle ve daha çok emekle hizmet üretme yolu seçilmektedir.

Pazardaki Deneyimi

Özel okullar arasında çok eski ve köklü olup başarıyla hizmetlerini sürdüren kurumlar olduğu gibi alanda yeni faaliyete başlayan kurumlarda vardır. Bazı okullarda oluşturulmuş okul kültürü ve kazanılmış deneyimler gelecek yıllara başarıyla aktarılmış ve marka haline gelmiştir. Seçkin bazı okulların oluşturduğu bu deneyim öğrenci ve velinin ilgisini çekmekte belli düzeyde öğrenciye hitap etme özelliği kazandırmaktadır.

Yeni faaliyete başlamış okullar arasında marka değeri ya da okul kültürü oluşturmuş deneyimlerini kendi arasında paylaşan okulların köklü okullarla rekabet edecek alt yapıya kısa sürede ulaştığı görülmektedir. Ancak bu deneyimi kazanmamış küçük ya da yeni okulların öğrenci kaydında zorlandığı görülmektedir.

Özel dersane sektörü devam edenlerde ortaya çıkardığı değişimle başarısını ve bu konudaki deneyimini kanıtlamıştır. Öğrenci ve velilerin dersaneleri okuldan daha çok tercih etmeleri çalıştıkları alanda deneyimlerine güven oluştuğunun göstergesidir. Dersanelerle ilgili olarak yapılan tüm araştırmalarda öğrencilerin dershaneye gitmeden başarılı olacağına inanmadıklarını ifade etmeleri deneyimlerinin tüm toplum tarafından kabul edildiğinin göstergesidir. Özel kurslardan önemli bir bölümü belli alanlarda ihtisaslaşmayı seçmiştir. Bu kurumlar çalıştıkları alanda deneyimlerini göstermiş ve ilgi görmektedir. Bunun yanında deneyimi olmasına rağmen bunu çevresine anlatamamış kurumlar olduğu gibi, yeni alana girmiş kendini gösterme gayreti içinde olan kurumlarda vardır. Ama ülkemizde sıkıntılı bir sektör olsa bile oldukça köklü geçmişli olan faaliyet alanıdır.

Etüt merkezlerinde deneyimine göre velilerce tavsiye edilen ve rağbet gören kurumlar olduğu gibi ancak denendikten sonra velilerin devam kararı verebileceği kurumlar da vardır. Bu alanda bireysel gayretlerle oluşturulmuş sınırlı sayıda deneyimden bahsedilebilir.

Özel kreşler yaygın faaliyet imkânı olan alanlardan biridir. Alanda deneyim sahibi kurumlardan bazılarının bu deneyimlerini gruplar oluşturup paylaşması sektörün tümüne canlılık kazandıracaktır.

Rehabilitasyon merkezleri özel eğitim alanında engelli bireylere hizmet vermek üzere çalışan kurumlardır. Uzun yıllar yaşanan sıkıntılardan sonra öğrenci ücretlerinin devletçe karşılanması sektöre bir canlılık kazandırmıştır. Ortaya çıkan deneyimler daha verimli çalışma ortamını sağlayacaktır.

Eğitim yayıncılığı ülkemizde köklü bir geçmişe sahiptir. Oluşturulmuş deneyimlerin nesiller arasında aktararak geldiği yayın kuruluşları ve alanda kendine has yaklaşım ve deneyimleri ortaya koyup alan açmaya çalışanlar vardır.

Özel yurtlar uzun süreden beri ülkemizde yurt alanında çalışan dernek ve vakıfların ortaya koyduğu kendine özgü kültür ve deneyim vardır. Bu kurumlardan bazıları oluşturdukları kurum kültürü ile öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Bazı özel yurtlarında köklü yapısı ve deneyimlerini en zor şartlar altında bile başarıyla sürdürdükleri görülmektedir. Henüz alanda yeni olup deneyimlerden yararlanmaya ihtiyacı olan kurumlarda mevcuttur.

Eğitim alanında faaliyet yapan diğer kurumların önemli bölümü deneyimlerini paylaşarak hizmet üretmek üzere oluşmuştur. Örneğin yurt dışı eğitim danışmanlığı hizmeti veren eğitim danışmanlık hizmeti verenlerde alan ihtisas ve ilişkiler ağı gerektirmektedir.

2.2 SEKTÖRÜN ZAYIF YÖNLERİ

Ülkemizde gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında özel öğretim kurumlarının toplam içerisindeki payı çok düşüktür. Eğitim politikasının sık değişmesi, küçük düzenlemelerle çözülecek problemleri büyük reformlarla çözmeye çalışılması, eğitime yatırım yapacakları bezdiren arsa prosedürleri ve mali yükümlülükler, kaynakları sadece örgün eğitime göre düzenleyen yaklaşımlar ve yaygın eğitimin kaynak kullanımında dikkate alınmaması, örgün ve yaygın eğitimin birbiri ile bütünleştirilmemesi sonucu yaygın eğitimle kazanılanları göz ardı eden politikalar sektörün en önemli zorluklarıdır.

Mesleki eğitimin çıktıları iş dünyasının ihtiyaçlarıyla örtüşmemekte, özel sektörün istihdam taleplerine cevap verecek tarzda eğitim veren kurumların yokluğu sektörü zorlamaktadır. FATİH Projesi donanım alanına yoğunlaşmıştır. Yayıncıların içerikle ilgili yapacakları ürünler için bir çerçeve henüz oluşturulamamıştır.

Bunun yanında alt sektörler bazında:

Sektör ücretle hizmet veren bir eğitim sektörüdür. Sektörde çalışan kurumların bazılarının rakibi ücretsiz hizmet veren devlet kurumlarıdır. Kurumların çoğu devletin uygulamalarından doğrudan etkilenmeye açıktır.

Özel okullardan bilhassa lise düzeyinde hizmet verenler devletin tüm liselerin Anadolu liselerine dönüştürülmesinden dolayı öğrenci bulma zorluğu yaşamaktadır. Özel meslek liseleri yatırım maliyeti yüksek vesürdürülebilirlik kazanamamış okullardır.

Özel kurslar devlet kaynakları kullanılarak yapılan kursların ayrıcalıklı muamele görmesinden rekabet şansını kaybetmektedir.

Sürücü kursları sektördeki dağınıklığından dolayı ortaya çıkan ortak yaklaşımların olmamasından ciddi zarar görmektedir.

Etüt merkezleri yaptığı hizmetlerin sonuca tesirinin kısa sürede ortaya çıkmasını sağlayacak bir yapı olmadığı için faydasını anlatmakta zorlanmaktadır.

Rehabilitasyon merkezleri, engelli bireylere hizmet gibi kutsal bir görevi üstlenmelerine rağmen yaptıkları fedakârlıkları anlatmakta zorlanmaktadır.

Kreşler okul öncesi eğitimin en az bir yılı birçok ülkede zorunlu eğitim kapsamına alınmış olmasına rağmen bizde çocuk bakıcılığı muamelesi gösterilmesinden rahatsızdır.

Yayıncılar uzun yıllar TTK kabulüyle ilgili sorunlarla mücadele etmişlerdi şimdi de devletin ihaleyle ucuza kitap alma anlayışının mağduru olmaktadır.

Eğitim alanında faaliyet yapan diğer kuruluşlar ürettikleri hizmetlere güven oluşturacak mekanizmalara sahip değildir. Önceden o hizmetlerden yararlanmış olanların referansı dışında kendilerini doğru ifade zorlanmaktadır.

Eğitim sektörü hizmet sektörü grubundadır. Ülkede iş gücüne aktarılacak bireylerin işgücünün ihtiyaç duyduğu becerilerle donatılması en önemli görevlerinden biridir. Ancak yukarıda

da belirtildiği gibi istihdamla eğitim ilişkisini kuracak bir mekanizmanın bulunmaması ciddi problemlere yol açmaktadır. Eğitim kurumlarının başarıyla verdiği hizmetlere rağmen bazı alt sektör gruplarında yapılanların işgücünde karşılığının olmaması sektörün hiç kusurunun olmadığı sebeplerden dolayı tercih edilmesini engellemektedir.

Mali Zorluklar

Sektörün önündeki en büyük zorluk kurumların sürdürülebilir olmasını sağlamadır. Sektörde maliyetler yüksektir. Çalışanlardan en kalabalık grup yükseköğretim mezunu öğretmenlerdir. Bu sebeple en büyük gider kalemi ortalama %50-60'lar düzeyindeki personel giderleridir.

Devletin ücretsiz sunduğu hizmetlerle rakip olduğu birçok alanda sektörün beklediği ücretleri tahsil etmesi çok zordur. Kurumlar minimum kar marjıyla fiyat tespit etmekte onu da tahsilde zorlanmaktadır. Bütün bunlar birçok alt sektörün sürdürülebilir olmasını engellemektedir.

Özel okullarda okulun ortaya koyduğu çizgi ve performansla öğrenci bulmakta zorlanmayan çok az okul ücret belirlemede diğerlerine göre daha avantajlıdır. Ancak okulların büyük bir bölümü mali açıdan öğrenciden gelecek ücrete bağımlıdır. Ödemelerde küçük çaplı gecikmeler bile kurumların ödeme dengesinin bozulmasına yol açabilir.

Özel okulların yatırım maliyetleri çok yüksektir. Marka değeri olan ve öğrenci bulma sıkıntısı olmayan kurumlar açısından pek sıkıntı olmasa da sektöre ilk kez girecekler açısından başlangıç aşamasında hemen öğrenci bulmadaki sıkıntılar aşılması zor bir baraj oluşturmaktadır. Açıldığı yıl borçla başlamak zorunda kalanlar açısından uzun süre istikrarlı bir yapı kurmak mümkün olmamaktadır.

Diğer özel öğretim kurumlarında da benzer bir durum yaşanmaktadır. Alana ilk kez girenlerin çok az bir kısmı açıldığı yıl yeterli öğrenci bulmada problem yaşamamaktadır. Büyük bir kısmına gelince açıldığı yıl kendini çevreye anlatmakta zorlanan kurumlar en fazla ihtiyaçlarının olduğu bir dönemde en zor şartlarla faaliyete başlamaktadır. Bu durum alana yeni girenler aleyhine rekabette sıkıntılara yol açmaktadır. Başarısını kanıtlamış toplumca bilinen kurumlar ilk kez açıldıkları yerlerde bile en iyi şartlarda başlama fırsatı yakalamaktadır.

Özel okullar ve dersaneler genelde bir yıllık kayıt bağlantıları kurduklarından kayıt dönemlerinde yüksek tempoya ihtiyaç duymaktadır. Kayıt döneminde gerekli performansı gösteremeyenler en az bir yıl mali zorluklarla boğuşmak zorunda kalacaktır. Bu durum kayıt dönemlerinde bazı kurumlar arasında kıyasıya rekabetin doğmasına yol açmaktadır.

Okullarda kayıt bağlantıları bir yıllık olarak yapılırsa bile genelde okulun öğretim süresi boyunca okul değiştirme istenmemektedir. Bu yüzden okullarda çoğu zaman dört yıl için kayıt alındığı söylenebilir. Okullar sadece ilk sınıfları için ve ayrılan yerine yeni kayıt almak zorundadır. Bir özel okulda her yıl kontenjanın dörtte biri kadar yeni kayda ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu yeni kayıta istenen performansı gösteremeyen okul o yıl biraz sıkıntılar yaşayabilir.

Hâlbuki dersanelerde durum daha farklıdır. Öğrencilere bir yıllık eğitim için kayıt yapılır ve yıl bittiğinde tüm öğrenciler ayrılmış olur. Dersaneler her yıl yeniden öğrenci kaydı almak zorundadır. Dersanelerin en az 3 seans öğrenci olarak gelir gider dengesini kurdukları düşünülürse her kurumu üç kez doldurmak zorunda kalacaktır. 10 derslikli bir dersane için 30 sınıflık öğrenci gurubunun yeniden kaydı anlamına gelmektedir. Kayıt döneminde istediği sonucu alamayan her dersane mali açıdan ciddi problemlerle uğraşmak zorunda kalacaktır.

Alt sektörlerden bazıları örneğin kurslar 3-6 ay vb. kısa dönemlik hizmetlerle faaliyetini yürütmektedir. Bu tür kurumların sürekli öğrenci arayışı içinde olması ve yeni öğrenci potansiyeline ulaşacak yollar bulması gerekir.

Eğitim yayıncılarının en önemli müşterisi devlettir. Senede bir alacağı ihale ile faaliyetini sürdürmeye çalışan yayıncı sayısı az değildir. İhalelerde ve onay süreçlerinde yaşananlar kurumları mali açıdan zorlamaktadır.

Özetle sektör kırılabilir olup mali açıdan her an problem yaşayabilecek önemli zayıflıklar taşımaktadır.

Pazardaki Deneyimsizlik

Faaliyete yeni başlayanlar açısından bir deneyimsizlikten bahsedilebilir. Ancak sektörün önemli bir bölümü alanda uzun süreden beri çalışanlardan oluşmaktadır. Sektör açısından deneyimsizliğe yol açan en önemli husus mevzuatta yapılan değişikliklerle ortaya çıkan yeni durumlardır. Böyle dönemlerde sektörün tüm tecrübe birikimi adeta sıfırlanmaktadır. Yeni duruma göre yeniden konum almaya çalışmaktadırlar.

Sektöre yeni girenler alanda uzun süre çalışmış yönetici ve çalışanlarla açığı kısa sürede kapatmaya çalışmaktadır. Bunu başaramayanlar açısından başlangıç aşamasında ciddi zafiyetten bahsedilebilir. Bazı kurumların deneyimsizliği başarıya dönüştürdüğü durumlarla da karşılaşmaktadır. Profesyonellerin yarıştığı alanda amatör ruhla süreklilik arz eden projeler ortaya koyabilenler konumlarını lehe çevirebilmektedir.

Son günlerde dershanelerin özel okula dönüşümü aşamasında süreci hızlandırmak için ortaya konan alternatifler okul sektöründe çalışan ve henüz istenen talebi sağlayamamış kurumları mali açıdan sıkıntılı günler beklemektedir. Çünkü alana yeni girenlerin sektörde ne tür dalgalanmaya yol açacağını kestirmek mümkün değildir. Aynı şekilde son yapılan yasal düzenleme sonucu özel okula dönüşecek dershanelerin de yeni olacakları okul sektöründe acemilikler yaşayacaklardır. Ancak devletin dönüşüme belli ölçüde maddi destek vermesi ve kayıt yaptıracak öğrencilerden bazılarını ailelerinin mali durumuna göre katkı yapmayı planlıyor olması gelecek açısından ümit vericidir.

Personel Yetersizliği

Sektörde bazı alanlarda personel yetersizliği vardır. Örneğin okullar ve kurslar yeterli donanımda İngilizce öğretmeni bulamamaktadır. Neredeyse kurumların tümünde en çok ihtiyaç duyulan elemanların başında rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti verecek elemanlardır. Okullarda spor ve sanat dallarından bazılarında eleman bulma sıkıntısı yaşanmaktadır.

Dershanelerde en fazla ihtiyaç duyulan alan matematik ve türkçe alanıdır. Ayrıca üniversiteler meslekler ve tercihler konusunda uzman kadrolar tercih edilmektedir. Dershanelerde öğrenciyle birebir ilgilenmede başarılı her branştan öğretmen rahat istihdam alanı bulur.

Rehabilitasyon merkezleri için bedensel ve zihinsel engelli bireylere yönelik yetişmiş eleman bulmak zordur. Yayıncılar telif konusunda yatırıma hazırdır. Ancak nitelikli eser yaratacak müellif bulmakta zorlanmaktadırlar.

Yükseköğretim kurumlarının çıktıkları istihdama doğrudan aktarılacak şekilde değildir. Çoğu zaman sektör personeli etütlerde hazırlık çalışmalarında değerlendirip yetiştirdikten sonra sınıfa girmesine izin vermektedir.

Bazı alt sektörlerde deneyimsiz personeli bir avantaj olarak kullananlar olmaktadır. Daha kısıtlı çalışma şartlarında daha fazla emek gerektiren işlerde değerlendirdikten sonra başarılı olacağına inanırsa kendisi değerlendirmekte ya da çalışanın kazandığı deneyimi kendi lehine kullanmasına aracılık etmektedir.

Sektörde ek çalışmalar için az sayıda yeni eleman istihdam edilse bile çoğu zaman tecrübeli eleman tercih edilmektedir. Tecrübeli eleman konusunda yukarıda sayılan birkaç alan dışında kaydadeğer bir problem yaşanmamaktadır.

2.3 SEKTÖRÜN ÖNÜNDEKİ FIRSATLAR

Türkiye genç nüfusa sahip bir ülke olması, eğitime ilgi ve isteğin giderek artması sektörün önündeki en büyük fırsattır. Sektör eğitim ve öğretim faaliyetlerinde daha iyisini yaparak öğrenciyi ulaştırmak zorundadır. Bu durum sektör açısından bir avantaj oluşturmakta sürekli kendini yenileme fırsatı sunmaktadır. Sektörde çalışanlar genellikle alanında en başarılı olanlardır. Başarılı çalışan kadrosuna sahip olma özel öğretim kurumları açısından önemli bir fırsattır. Kurucuların genelde teşebbüs kabiliyeti yüksektir. Bu durum sektörü daha dinamik ve yeniliklere açık hale getirmektedir. Sürekli yeni alternatifler arayan ve ülke geleceği için yeni açılımlar sağlayan bir yapı mevcuttur.

Mesleki eğitimde önemli işgücü, istihdam ve eğitim bağlantılarını kurma çalışmaları giderek güç kazanmaktadır. Bu durum önemli bir fırsattır. MYK ve buna bağlı olarak kurulması planlanan birimler yapılan işleri daha somut hale getirecek ve sektörü rahatlatacaktır.

Bilhassa mesleki eğitimde koordinasyon üstlenecek kurumların yeterince öne çıkamaması sonucu verimsizlik ortadan kaldırılamamıştır. Mesleki eğitimde daha rasyonel yaklaşımlar sergilenmelidir. Kısa süreli kurslarla kazanılabilecek mesleklerde uzun süreli örgün eğitim görme zorunluluğu ortadan kaldırılması halinde sektörün önüne çok önemli fırsatlar konulacaktır.

Eğitimde yeniden yapılandırma çalışmaları siyasi tartışmalardan uzak ele alınabilirse karar almanın kolay olduğu şu dönem daha verimli değerlendirilebilir. Özel okullaşmayı artırmak için her türlü tedbiri almaya hazır bir iradenin varlığı önemli bir fırsata dönüştürülebilir.

Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması, genel liselerin tümünün Anadolu lisesi haline getirilip tümüne sınavla öğrenci alınması bu alanda çalışanlar için yeni fırsatlar doğuracaktır. Okulöncesi eğitimin en az bir yılının zorunlu eğitim kapsamına alınması düşüncesi bu alanda çalışacaklar için ayrı bir fırsat olabilir.

FATİH Projesi kapsamında sunulacak e-çerikler yayıncılık ve ders araç gereci üretenler açısından yeni fırsatlar oluşturacak eğitimde dijital içeriklerin hazırlanması ve yararlanılması hizmetlerinin altyapısına yatırımı kolaylaştıracaktır.

Mevcut İmkânlar

Özel öğretim alanında çalışan okulların en büyük fırsatı öğrencilere ayrıcalıklı hizmet sunabilecek olanlarıdır. Kendi çocuğu için ek hizmetlere açık yüksek beklentili bir veli profili okullar için en büyük fırsattır. Yapılacak her tür etkinliğe öğrenci ve velilerin hazır olması okul yöneticilerinin işini kolaylaştırmaktadır. Özel okullar kapasitelerine göre beklentileri karşılayacak alternatif arayışına girmektedir. Bu durum özel okullara devlet okullarında denemenin zor olduğu birçok şeyi deneme fırsatı sunmaktadır. Okullardan bazıları ulusal ve uluslararası yarışmalar düzenlemekte ve eğitime ciddi bir heyecan kazandırmaktadır. Okullarda verilen hizmet çeşitliliği her öğrencinin kendini ifade edeceği bir alanın olması gibi seçenekler sunmakta ve öğrenci memnuniyeti sağlanmaktadır.

Özel dershaneler hedefi olan öğrencilerin ihtiyaçlarına özgü hizmet üreterek oldukça verimli bir tarz geliştirmiştir. Ücretle hizmet sunmalarına rağmen eğitimde ilgi odağı haline gelmişlerdir. Sektör açısından bu önemli bir fırsattır. Son yapılan yasal düzenlemelerde dershanelerin dönüşüm sürecinde 4 yıllı sınırlı okula dönüşmesi ve bu okullara ilginin fazla olması halinde yeni bir fırsat doğabilir.

MYK her meslekle ilgili belirleyeceği standartlar ve bunlarla ilgili kuracağı alt yapılar önümüzdeki dönemde özel kurslar için yeni fırsatlar doğurabilir.

Sürücü adaylarının almaları gereken sertifikalar ile ilgili faaliyetlerin yasal olarak sadece sürücü kurslarında yapılıyor olması sürücü kursları açısından bir fırsattır.

Anne babası çalışan çocuk sayısı giderek artması ve çocuklarını eğitimi birine teslim etme gereğine inananların çoğalması etüt merkezleri ve kreşler için bir fırsat olabilir.

Üniversite sayısı ve kontenjanının hızla artması barınma yerine ihtiyaç duyan öğrenci sayısının artması özel yurtlar açısından bir fırsattır.

Bakanlığın eğitimde standartları yükseltmeye çalışması, sosyal devlet anlayışı içinde eğitimde sunulan hizmetleri artırması yayıncılar için bir fırsattır.

Bireylerin gelecekle ilgili beklentilerini yükseltmeleri yurt içi ve dışında her türlü ek desteğe ihtiyaç hissetmeleri eğitim alanında çalışan diğer kuruluşlar için fırsattır.

Büyüme Olanakları

Sektör gelişmeye müsait bir sektördür. Eğitimde resmi kurumların sunduğu hizmetlerdeki sınırlılık sektörün önünde gelişmeye müsait bir talep alanı oluşturmaktadır. Her veli imkânı oldukça çocuğunu daha iyi şartlarda eğitim almasını istemektedir. Bunun için gerekirse dar imkânlarından kısarak çocuğunun eğitimi için kaynak ayırmaktan çekinmemektedir. Özel öğretim kurumlarının resmi kurumlardan farklı olarak sundukları imkânlar veli ve öğrenci tarafından beğeni ile karşılanmaktadır.

Alt sektörde çalışanlardan çoğunun yatırım maliyetlerinin az olması ortam müsait olduğunda birçok yatırımcı bu alanlara çekmektedir. Yukarıdaki bölümlerde sektördeki yıllara göre büyümesine bakıldığında uygun ortamlarda sektörün kolayca gelişeceği söylenebilir.

Eğitim alanında çalışanlar için marka üretme fırsatları doğmaktadır. Alanda tecrübesini kanıtlamış toplumda kabul görmüş kurumlara ilgi fazladır. Böyle bir kurumun gittiği her ilde açıldığı yıl öğrenci profili hazır gibidir. Başarılı örneklerin kısa sürede marka oluşturmaları mümkündür.

İsim hakkı vererek ya da bizzat kendi imkânlarını kullanarak daha fazla şubede hizmet sunma kurumlara ciddi büyüme imkânları sunmaktadır. Gelir gider dengesi kurulacak yerlerde yeni kurumların açılması kurumlar açısından ciddi büyüme olanakları sunmaktadır. Devletin her alanda olduğu gibi eğitime yatırım yapacaklar için bölgeye göre tanıdığı imkânlar önemli büyüme fırsatları sunmaktadır.

Sektörün Gücü

Sektörün en önemli gücü deneyimli yatırımcılar ve özveri ile çalışmaya hazır öğretmen kadrosudur. Sermaye birikimi oluşturmuş yatırım esnekliği olan kuruluşlar şartlara göre kendini yeni alanlara kaydırabilmektedir.

Mezun öğrenciler ve velilerinin referansı yeni müşteri profiline ulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Velilerin çocuklarının geleceği için daha iyi bir eğitim kurumu arayışı içinde olması işini iyi yapanlar açısından ciddi bir potansiyel oluşturmaktadır.

Hizmet sektörü bile olsa ürün çeşitliliği hizmet çeşitliliği oluşturma kolaylığı ilgiyi artırmakta sektöre yönelimi hızlandırmaktadır. Önceden planlanmış eğitimler yanında sunulan ek hizmetler destek yayınları etkinlikler, görsel malzemeler ilgi çekmeyi kolaylaştırmaktadır.

Sorumluluk sahibi yönetici ve öğretmenler, güçlü izleme ve değerlendirme sistemleri, sık yapılan bilgilendirmeler, sonuçlara tesir eden destek faaliyetleri fark oluşturmada güven duygusunu artırmaktadır.

Ortaya konan kurum kültürleri ve bu kültürün toplumsal karşılığının olması hizmet kalitesini artırma konusundaki gayretler bu gayretlerde hizmet alanlardan yararlanılması etkiyi artırmaktadır.

İyi belirlenmiş genel eğitim ihtiyaçları yanında öğrenci ve velilerin bireysel talep ve ihtiyaçları bu ihtiyaçlara göre belirlenen eğitimler faaliyetleri amaca dönük hale getirmekte ve yararlananlarda istek uyandırmaktadır.

Aynı beklentileri olanlarla oluşturulmuş gruplar ve gruplara özgü eğitimlerin ortaya çıkardığı ürünler görülmekte ve beklentileri belirlemeyi kolaylaştırma beklentileri yükseltme fırsatı sunmaktadır.

Kısa ya da uzun vadede istihdam kolaylığı sağlayacak alanlarda sunulan başarılı hizmetler ilgi çekmekte toplumsal yönelim artmaktadır.

Ürün çeşidini artıranlar ülke çapında ağ oluşturabilenler başarıyla hizmet sunacakları bir alt yapı hazırlamış ve daha fazla gelişme fırsatları oluşturmıştır.

Uluslararası yarışta başarılı olmak isteyen ülkeler üst düzey becerilerin kazanılmasına özel kaynak ayırmaktadır. Özel öğretim kurumları rekabet şartlarında daha iyisini yapma gayreti içindedir. Her kurum daha fazla beceri kazandırarak kaliteyi yükseltmek istemektedir. Bu kurumların en büyük itici gücüdür.

Ayrıca sektörün bireylerde eğitimle ortaya koyacağı değişim, kazandıracığı üst düzey beceriler insan kalitesini artıracak ülke kalkınması açısından önemli fırsatlar sunacaktır.

Kurumların önemli bir bölümünde örneğin üst öğrenime hazırlık hizmeti verenlerde daha başarılı olmak için çalışmanın yanı başında bireyler arasında dayanışmayı artıran yardımlaşmayı dışlamayan tatlı rekabet ortamı oluşturulmuştur. Bu durum kurum kültürüne ve öğrencilere yansımakta toplumsal dayanışmanın temelleri atılmaktadır.

Ek destek eğitimi almak isteyen her birey özel öğretim kurumlarına başvurabilir ve kendi ihtiyacı olan alanda hizmet sunan bir kurum bulabilir. Sadece bu durum bireylere ihtiyaç duydukları anda yanlarında olan bir kurum olduğunu ifade etmektedir.

Mali Destekler

Özel okulların teşvik edilmesi amacıyla “özel okulların işletilmesinden elde edilen kazançlar 5 vergilendirme dönemi gelir vergisi veya kurumlar vergisinden istisnadır. İstisnadan yararlanmak isteyenlerin, faaliyete geçmelerini müteakiben MEB’e yazılı olarak başvurmaları gerekmektedir.” (GVK md. 20; KVK md.5/1-ı;GVGT 254) (5228 s. Kanun Geçici md. 1)

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 12 maddesine 2. fıkrasına göre “Okulların su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesi, resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanır.” denilmektedir.

Organize sanayi bölgelerinde açılacak özel mesleki ve teknik eğitim kurumları için “5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 12. maddesinde bu kurumlarda öğrenim gören her bir öğrenci için, Devlete maliyetinin bir buçuk katını geçmemek üzere, her eğitim öğretim yılı itibarıyla Maliye Bakanlığı ile MEB tarafından müştereken belirlenen tutarda, eğitim ve öğretim desteği yapılabilir” denmektedir.

Özel okullar tarafından ilgili dönem kapasitelerinin %10’unu geçmemek üzere verilen bedelsiz eğitim ve öğretim hizmetleri katma değer vergisinden istisnadır. (KDVK md.17/2-b)

Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara veya kamu yararına çalışan derneklere bağlı rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden elde edilen kazançlar 5 vergilendirme dönemi kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 10/1-a maddesine göre, işletme bünyesinde gerçekleştirilen ve münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının %100’ü, beyanname ile bildirilen kurum kazancından indirilebilecektir.

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’na 1.3.2014 tarih 6528 sayılı Kanun’la eklenen maddeler de bazı teşvik unsurları içermektedir. Okul öncesi kurumlarda 1 yıl, diğer okullarda okul süresi kadar öğrenci başına eğitim desteği öngörülmektedir. Desteğin verilmesinde bir sınıfta 12 öğrenciden sonraki boş kontenjan için devletin maliyetini üstlenerek öğrenci göndermesi planlanmakta bu yolla destek düşünülmektedir. Maliye Bakanlığı’nın bu fasılda ayıracağı ödenekten yararlanacaklar bölgeye, ailenin gelir durumuna, okul ve öğrencinin başarısına göre belirlenecektir.

6528 sayılı Kanun 8. maddesiyle dershanelerin özel okula dönüşümünü kolaylaştırmak için 29.6.2001 tarih 4706 sayılı Kanuna eklenen geçici 16. maddeye göre;

01.03.2014 tarihinde üç yıldan beri dersane işleten ve özel okula dönüşüm taahhüdü yapanlara, davadan feragat (göreceği zarar konusunda tazminat davasından vazgeçmek) şartıyla, aynı il sınırlarındaki hazineye ait arazileri, emlak vergisine esas bedelin binde beşi üzerinden pazarlıkla, 25 yıllığına irtifak hakkı verilmesi öngörülmektedir.

Aynı kanuna göre hazineye ait MEB'e tahsisli okul binaları ya da bölümleri, eğitim amaçlı kullanılmak üzere emlak vergisine esas değer in yüzde biri üzerinden 10 yıllığına pazarlıkla kiraya verilmesini öngörülmektedir. Mülkiyeti 10.12.2013 tarihli ve 5018 sayılı Kanunu'nun eki (II) sayılı cetvelde yer alan kamu idareleri ile mahallî idarelere ait olan taşınmazlar da Millî Eğitim Bakanlığının talebi üzerine kiralanabileceğini belirtmektedir.

2.4 SEKTÖRÜN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Eğitimin devlet tarafından ücretsiz olarak yürütülmesi gereken bir faaliyet alanı olduğu düşüncesi sektörün önündeki en önemli engellerden biridir. Bu düşünce karar almada bazı yetkilileri ücretle hizmet sunan eğitim faaliyetlerinin önüne engeller koymayı kendileri için bir görev gibi kabul etmektedir.

Özel sektörle ilgili kararların sektörü hiç tanımayan, sektörün çalışma tarzını ve düzenlemelerden nasıl etkileneceğini bilmeyen devlet görevlilerince veriliyor olması, sektöre yeterince danışılmaması ya da danışılrsa bile kararlarda etkisiz eleman durumunda olması sektörün işini zorlaştırmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde eğitime birçok konuda istisna getirilmişken ülkemizde diğer ticari sektörlerden biri gibi değerlendirilmesi vergi ve mali mevzuatta hiç istisna yapılmaması, mali yüklerin özellikle istihdam yüklerinin fazlalığı, yatırım yeri konusunda yaşanan sıkıntılar sektörün sürdürülmesini zorlaştırmaktadır.

Devlet birimleri arasındaki koordinasyon olmamasıyla ortaya çıkan sorunların çözümünde yaşanan zorluklar. Devletin aynı alanda sunduğu hizmetlerle ortaya çıkan haksız rekabet ortamının yaşattığı sıkıntılar. Çok farklı birimlerce verilen benzer eğitim hizmetleri ve kurumlararası koordinasyonsuzluk kurumların iş yapma kabiliyetini zayıflatmaktadır. Şu aşamada pazarlama gücü tartışılacak konumdadır. En büyük rakip devlet desteği ile yürütülen faaliyetlerdir.

Kaynakların sadece resmi ve özellikle örgün eğitime ayrılmasına göre yapılan planlamalar, yaygın eğitimde daha fazla ihtiyaç olmasına rağmen yaygın eğitim ve özel öğretimin ikinci planda olması önemli bir problemdir.

Özel okul alanında faaliyet yapanlar için en önemli engel tüm genel liselerin sınavla öğrenci alan okullara Anadolu lisesine dönüşmesi ve kayıtların ek yerleştirmelerle sürekli uzatılması sonucu devlet eliyle haksız rekabet yapılmasıdır. Bu yaklaşımla özel öğretim kurumlarının nitelikli öğrenci kayıt yapabilme kabiliyeti sınırlanmaktadır. Bu durumun düzeltilmesine yönelik bir çözüm bulunması sektörün gelişimi ve rekabet gücünün artırılması açısından önemlidir. Ayrıca özel okullara devlet okullarının yararlandığı tüm hak ve istisnalardan yararlanmasının sağlanması ve özel resmi ayırımından vazgeçilmesi şarttır.

Dershaneler son yapılan düzenlemeyle 2015 Eylül ayına kadar faaliyetini sürdürecektir. Ondan sonra ya özel okula dönüşecek ya da kapanacaktır. Yıllarca başarıyla hizmet sunduğu için

toplum tarafından tercih edilen bir kurumun dönüştürülmek istenmesi serbest piyasa şartlarına göre uygun değildir. Devletin ortaya koyduğu tüm şartları yerine getirerek yatırım yapmış ve devletten izin almış bu kurumları dönüştürme sürecinin daha iyi planlanması güven duygusunun korunması açısından daha etkili olabilirdi. Bu durumun yatırımcılar için caydırıcı etkisi olabilecektir.

Dershanelerin dönüşümü için ortaya konan geçici izinle açılacak okullar için esnek şartlar hazırlanması dönüşüm talebinde bulunan dershanelere bir ayrıcalık kazandırabilir. Ancak bu süreçte özel okulların ciddi öğrenci kaybedebileceği endişesi belirtilmektedir.

Dönüşüm yapmak isteyenler için alternatif geliştirilmesi genel anlamda faydalı bir düzenlemedir. Ancak tüm kurumların belli bir süre sonunda dönüşmek zorunda olması dönüşüm kabiliyeti sınırlı olan kurumlar için sıkıntı oluşturabilir. Sağlık sektöründe yapılan düzenlemeler sonrası yaşanan problemler eğitim sektörüne yansıtılmamalı orada kazanılan tecrübe burada kullanılmalıdır. Benzer karar sağlıkta poliklinikler için verilmiş ancak sonra vazgeçilmek zorunda kalınmıştır.

Özel kursların gelişmesi önünde iki önemli engel vardır. Birincisi mesleki alanda faaliyet yapanlar için devlet eliyle oluşturulan belge kirliliği, ikincisi belediyeler, üniversiteler vb. kurumların açtığı kursların farklı yükümlülüklerle oluşturduğu haksız rekabet ortamıdır. Gelişmeye en müsait sektörlerden biri olan özel kurslar devletin haksız rekabetiyle ortadan kalkma tehlikesi yaşamaktadır.

Sürücü kursları hazırlanan mevzuattan sektörün nasıl etkileneyeceği bilinmediği için sıkıntı yaşamaktadır. Trafik kazalarını azaltmak için eğitim süre ve niteliklerinin artması gerekirken son düzenlemelerde eğitim süreleri ve niteliklerini azaltacak adımların atıldığı düşünülmektedir. İl kapasitesi dikkate alınmadan açılan kursların rekabet ortamını tamamen ortadan kaldırdığı belirtilmiştir.

Etüt merkezleri sonuca direk tesir edecek bir hizmet alanında çalışmadığı için lüks hizmet gibi görünmektedir. Öğrencilere yapılacak faaliyetlere sınır getirilmesi öğrenci ihtiyaçlarının göz ardı edilmesi kurumları iş yapamaz hale getirmektedir.

Kreşlerin bebek bakıcılığı gibi algılanması hizmet kalitesini artırmayı engellemektedir. Standartlarını yükseltmek isteyen kurumlar için rekabet ortamı oluşturulamamıştır.

Rehabilitasyon merkezleri devletçe ödenen ücretlerin kurumların sürdürülebilir olmasını bile sağlamaktan uzak olduğunu, programların uygulanabilir olmadığını, engelli bireylerin kaydıyla ilgili prosedürlerde sıkıntılar olduğunu, engellilere eğitimin verecek öğretici bulmakta zorlandıklarını ve bunların gelişmeyi engellediğini belirtmektedir.

Yayıncılar kitap alımlarında ihaleyle ucuza kitap alma anlayışının maksadını aştığını, çizgisiz defter fiyatına kitap alındığını, yayıncıları telif haklarının yok sayıldığını, korsanla mücadelenin yetersiz olduğunu, mücadele ediyoruz derken bazen yayıncının kendinin korsan durumuna düşürüldüğünü, Fatih Projesi'nde donanımaya kaynak ayrılırken içeriğe kaynak ayrılmadığını, e-içeriklerin üretimini teşvik edecek bir mekanizmanın kurulmadığını ve bunların yayıncıların gelişmesini engellediğini belirtmektedir.

Eğitim alanında faaliyet gösteren diğer kuruluşların güven oluşturup müşteriye ulaşma yolu geliştirmelerini zorluğundan sıkıntı yaşadıklarını, alanda yaşanan kötü örneklerin kendilerini de etkilediğini belirtmektedir.

2014 yılında TOBB tarafından düzenlenen “7. Sektörel Ekonomi Şurası” için her sektörden beş önemli sorununu dile getirmesi istenmiştir. Alt sektörlerden gelen öneriler doğrultusunda yapılan derlemede sektörümüzün önündeki en önemli engeller aşağıdaki gibidir. Sorunlarımız Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Ali Babacan’ın da katıldığı şurada sözlü olarak da ifade edilmiştir.

Türkiye eğitim sektörünün 5 öncelikli sorunu

Sorun 1

Mesleki Eğitim veren kurslar ile sürücü kurslarının sorunları

Açıklama

Mesleki eğitimde koordinasyon eksikliği, İŞKUR, KOSGEB, belediyelerin açtığı kurslar haksız rekabete, belge kirliliğine ve kaynak israfına yol açmaktadır.

Sürücü eğitiminde eğitim sürelerinin azaltılması gibi trafik kazalarını arttıracak yönde düzenlemeler yapılmaktadır.

Çözüm Önerisi

- Kurslarda eğitim programları, istihdam bağlantılarıyla sürekli güncellenmeli, belgeler yapılacak ortak sınavlarla verilmeli. 5580 sayılı Kanun’a göre çalışan kurslara karşı haksız rekabet önlenmelidir.
- Özel Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursu Yönetmeliği Direksiyon eğitiminde; alanda ve varsa simülâtörde geçecek süreler belirlenmeli, başarı kriteri en az 70 olmalıdır. Sürücü eğitimini verecekler ile sınavı yapacakların eğitimi sektör temsilcileri ve üniversite işbirliği ile yapılmalıdır.

İlgili Kurumlar

Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Sorun 2

Fatih Projesinde e-içeriğe kaynak ayrılmaması ve sürece yayıncıların dâhil edilmemesi

Açıklama

İhaleyle ucuz kitap alınması ve yardımcı kitap yasağı sektörü zorlamaktadır. Fatih Projesi, e-içeriğe kaynak ayrılmadığından hayata geçirilememektedir. Fotokopi, baskı, elektronik yolla yapılan korsanlık, yayıncılığın gelişimini engellemektedir.

Çözüm Önerisi

- Yardımcı kitap kullanımı serbest bırakılmalı,
- Yayıncılar teşvik edilerek Fatih Projesine e-içerik hazırlamaya yönlendirilmeli,

- Korsan yayınlara mücadele kapsamında yasal düzenlemeler yapılarak telif hakları korunmalıdır.

İlgili Kurumlar

Milli Eğitim Bakanlığı, Bilim Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı, Kültür Bakanlığı

Sorun 3

Dershanelerin dönüşümü için öngörülen düzenlemeler

Açıklama

Yapılması planlanan okul veya açık liseye dönüşüm; domino etkisi yapacak, yarı kapasite ile çalışan özel okullar, kurslar ve resmi okullar dâhil tüm eğitim sistemine zarar verecektir. 3000'den fazla kurum kapanacak, 1 milyarlık yatırım heba olacak, 60.000'den fazla insan işsiz kalacak, öğrenciler, denetim dışı özel ders almaya yönelecek, kayıt dışılık artacaktır. Ayrıca, kurucuların öğretmenlere, bina sahiplerine ve devlete olan borçları düşünülmemektedir.

Çözüm Önerisi

- Dönüşümden vazgeçilmeli, cazip alternatifler sunarak pilot uygulamalarla isteğe bağlı olarak kendiliğinden geçiş sağlanmalı,
- Teşvikler uygulanabilir olmalı ve mevcut kurumları da kapsamalıdır.

İlgili Kurumlar

Milli Eğitim Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Sorun 4

Özel öğretim kurumlarının yatırım ve rekabet gücünün korunması için sürdürülebilir mali politikalar oluşturulması

Açıklama

%8 KDV, diğer vergi yükleri, yatırımlarda KDV ve gümrük muafiyetlerinin olmaması, istihdamdaki güçlükler ve eğitimin ticari bir kurum olarak algılanması sektördeki gelişmeyi engellemektedir.

Çözüm Önerisi

- Eğitimden vergi alınmamalı, yatırımlara KDV ve gümrük muafiyetleri tanınmalı,
- Çalışanların özlük hakları resmiye denk olmalı, istihdamdaki yükler kaldırılmalı,
- Özel okullardaki öğrenciye devlete maliyeti kadar destek verilmeli,
- Hazine taşınmazlarının eğitime tahsisi, kiralanması, kullananlara devrinde kolaylaştırıcı yönde düzenleme yapılmalıdır

İlgili kurum

Milli Eğitim Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Sorun 5

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon eğitimi alanında program içeriği, süresi ve maliyetler

Açıklama

Programlar ve modüllerin içerikleri, süreleri ihtiyaçlarla örtüşmemekte, Devletin kendi okulundaki maliyetin beşte birine hizmet satın alması niteliği düşürmekte, ücretsiz öğrenci kesintisi kurumları zorlamaktadır.

Çözüm Önerisi

- Mevzuat ve programlar engellilerin yararına olacak biçimde, üniversiteler, sektör ve ailelerin görüşleriyle yeniden düzenlenmeli,
- Alana yönelik meslek elemanı yetiştiren üniversitelerde kontenjanları artırılmalı,
- Ücretsiz öğrenci uygulamasına son verilmeli, bireysel eğitimler 10 saate çıkarılarak tek tür ödeme sağlanmalı,
- Ücretler sektörün görüşüyle maliyete göre belirlenmelidir.

İlgili Kurumlar

Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Meclis tarafından dile getirilen sorunlar ilgili bakanlıklara iletilmiş ve sektörden sorunların somutlaştırılması istenmiştir. İlgili birimlerden gelen sorulara sektörümüzce verilen cevaplar aşağıdaki şekilde çıkarılmış sektörün önündeki engeller somut olarak ifade edilmiştir.

Sorun1a:

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayın politikası

Çözüm Önerisi:

Yayıncılar teşvik edilerek FATİH Projesi'ne e-içerik hazırlamaya yönlendirilmeli

Detaylı Bilgi Talebi:

Talep edilen destek somut ve ayrıntılı değil, sektörün hâlihazırda yararlandığı destekler veya teşvikler nelerdir?

Mevcut destek ve teşvik sisteminde sektör açısından hangi hususlar yetersizdir?

Konu hakkında daha önce kamu kurumları ile bir çalışma gerçekleştirildi mi?

Gerçekleştirildiyse hangi kamu kurumları ile nasıl çalışmalar gerçekleştirildi?

Ne tür destekler talep edilmektedir? (Vergi indirimi, yatırım desteği, faiz desteği, Ar-Ge desteği, finansal destek vb.)

Destek için ne tür bir mevzuat düzenlemesine gerek bulunmaktadır?

Sorun 1b:

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayın politikası

Çözüm Önerisi:

Korsan yayınlara mücadele kapsamında yasal düzenlemeler yapılarak telif hakları korunmalı

Açıklama:

a. *Yayıncıların sorunları için önerilenler*

Yayıncılar teşvik edilerek Fatih Projesine e-çerik hazırlamaya yönlendirilmesi için talep edilen destekler

Mevcut destek ve teşvik sisteminde sektör açısından yetersiz olan hususlar

-Fatih Projesi kapsamında yürütülen ve yürütülmesi planlanan hizmetler için cihazlara ve altyapıya yapılan yatırımın geri dönüşü ancak içerikle mümkündür. MEB tarafından içeriğe bütçe ayrılmalı, yayıncılar içerik geliştirme konusunda desteklenmeli, teşvik verilmelidir. Devlet özel sektörle rekabet etmemelidir. İçeriklerin TÜBİTAK'a hazırlanması yöntemi özel sektörü engellemektedir. TÜBİTAK içerik üretmemeli, yayıncılara destek vermeli ve teşvik mekanizmasını işletilmelidir.

-10 yılı aşkın süredir ders kitapları fiyatlarının düşmesi ve yardımcı kitapların okullarda öğrenciye ulaştırılmasının genelgelerle engellenmesi neticesinde sıkıntılar yaşamaktadırlar. Ayrıca tablet ve akıllı tahtalarda kullanılacak yaygın ve içeriklerinin telif haklarının nasıl değerlendirileceğine dair belirsizlikler sürmektedir. Eğitim içeriği teknolojik değil eğitsel bir konu olarak ele alınmalı ve bu sürecin etkin ve verimli olabilmesi için ana aktörleri eğitim yayıncıları olmalıdır.

-Fatih Projesi, eğitim programları elektronik ortamla zenginleştirilerek, öğrenim kalitesi artırılmalı, tabletler için hazırlanacak zengin içeriklerle öğrenme zaman ve mekân sınırından kurtarılmalıdır.

-Ders kitaplarının e-çeriğe uygun zenginleştirilmesi için gerçekçi projelendirmeler sonucu ortaya konacak değere göre kaynak ayrılmalıdır.

-Zenginleştirilmiş interaktif e-çeriğin uygulanabilir olması için yayıncıların kurmaları gereken alt yapı yatırım maliyetlerinin nasıl karşılanacağı sektörle birlikte değerlendirilmelidir.

-Ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve diğer yayınların da elektronik ortama taşınacağı okullarımızın ve öğrencilerimizin tüm dünya ile yayında entegrasyonunun sağlanacağı yapıların kurulması için gerekli yatırım maliyetlerinin, telif haklarının kullanım maliyeti ve abonelik maliyetlerinin nasıl karşılanacağı konusunda sistem geliştirilmelidir.

Konu hakkında daha önce kamu kurumları ile gerçekleştirilen çalışmalar

-YAYFED, üyesi olan meslek birlikleri ve sektördeki diğer STK'larla birlikte, ilgili tüm bakanlıkların ve genel müdürlüklerin, TÜBİTAK'ın katılımıyla, çok geniş kapsamda bir çalışmayı yapmış ve yukarıda özetlenen görüşler ilgili bakanlıklara iletmıştır.

-Çalıştay sonrasında, alınan kararlar çerçevesinde pratiğe yönelik çözümlerin belirlendiği ikisi sektör içindekilerle, biri çalıştay katılımcılarıyla “beyin fırtınası” toplantıları düzenlenmiş ve sonuçları yine paylaşılmıştır.

-Bu süreç sonunda FATİH Projesi ve yayıncılık kapsamında, MEB ile protokol hazırlanması kararlaştırılmış ve taslak bakanlığa sunulmuştur.

Talep edilen destekler vergi indirimi, yatırım- faiz- Ar-Ge desteği, finansal destek vb.

-Çalıştay ve beyin fırtınası toplantılarında, MEB portalı üzerinden yürüyecek yayıncılık portalı için AR-GE desteği gerekeceği belirlenmiştir.

- O dönemde % 18 olan elektronik yayıncılık KDV’sinin % 8’e indirilmesi talep edilmiş, e-kitapta bu istek gerçekleşmiş, ancak e-içerikte de KDV indirimi yapılmalıdır.

Destek için neler gereklidir

-Sektörün FATİH Projesi için destek beklentisi içerik sağlama aşamasının, tıpkı akıllı tahta, tablet, fiber altyapı vb. gibi bir maliyet kalemi olduğunun bilinmesi ve kaynak ayrılmasıdır.

-Zenginleştirme işleminin de ciddi bir maliyet kalemi olduğunun algılanması gereklidir.

-Bu konularda mevzuat değişikliğinden önce algı değişikliğine ihtiyaç vardır.

b. Korsan yayıncılıkla mücadele kapsamında yasal düzenlemeler yapılarak telif haklarının korunması

Yapılması istenen mevzuat düzenlemeleri

-Tüm okullarda, yaygın olarak yapılan fotokopi ile çoğaltma işleminin de doğrudan korsan üretim olduğu net olarak anlatılmalı ve engellenmesi için gerekli düzenlemeler hayata geçirilmelidir.

Mevcut uygulamadaki sorunların çözümünde,

-Sorunun öğrencilerin kitapla buluşması için kanalların açılması olduğu belirlenmelidir.

-Hiçbir biçimde fotokopi ile çoğaltım yoluna gidilmemelidir.

Sorun 2:

Dershanelerin dönüşümü için öngörülen düzenlemeler

Çözüm Önerisi:

Teşvikler uygulanabilir olmalı ve mevcut kurumları da kapsamalı

Açıklama:

Dershanelerin dönüşümünde yaşanacak sorunlar için önerilenler

Dershanelerin dönüşümünde önerilenlerin uygulanabilir olması ve mevcut kurumlara zarar vermemesi için

- Dershanelerin kapatılması ifadeleriyle başlayan süreç dönüştürme şeklinde çevrilsede son dönemde 500' ü aşkın dershane kurucusu işini sürdürmediği için kurumunu kapatmak zorunda kalmıştır. Süreci hızlandırmak amacıyla dönüşemeyecek kurumları ve çalışanları kendi kaderine terk eden zorlamalı bir yaklaşım sergilenmektedir. Bunun ortaya çıkaracağı mağduriyeti giderecek önlemler alınmalıdır.
- Dönüşemeyecek kurumlar açısından;

-Devlette devamlılık esasının olduğuna güvenerek yatırım yapmış, tüm şartları yerine getirerek izin almış ve açılmış, devletin tasarrufuyla kapanmaya zorlanıp girişim özgürlüğü elinden alınırken kurucuların, yaptıkları yatırım ve marka değerleri, yaptıkları sözleşmelerden gelen kira süresi, binaları eski haline getirme gibi bina sahiplerine karşı yükümlülükleri, Devlete, çalışanlara ve üçüncü şahıslara borçları çözüm üretilmelidir.

- Devletin tasarrufu sonucu kapanmak zorunda kalacak kurumlardaki 6 yılını doldurmayan ya da mülakatı geçemeyecek öğretmenlerin, memur, hizmetli ve benzeri diğer çalışanların tazminat bile alamadan işini kaybetmeleriyle ortaya çıkacak mağduriyeti giderecek önlemler alınmalıdır.

6 yıl dershanelerde çalışarak başarısını kanıtlamış öğretmenlerin tekrar mülakata alınması, devletin istediği yerde 4 yıl çalışmak zorunda bırakılması gibi mağduriyetleri artıracak düzenlemeler gözden geçirilmelidir.

- Geçici izinle çalışacak genel orta öğretim okullarının yeni mağduriyetlere yol açmaması, mevcut okulların içini boşaltmaması için az sayıda örnek uygulama ile başlanması denedikten sonra faydalı sonuçlar alınıyorsa yaygınlaştırılması gerekmektedir.
- Özel okul yatırımlarında uygulanan teşvikler dönüşüm kapsamındaki kurumlara da uygulanmalıdır. Geçici hızlandırmak için dönüşüm kapsamındaki kurumlara öngörülen arsa irtifa hakkı, resmi okul ya da devlet binalarının kiraya verilmesi gibi teşviklerin;

-Uygulanabilir ve sektör açısından bir anlam ifade edecek düzeyde olması ayrıca dönüşüm dışındaki mevcut okulları da kapsamına özen gösterilmeli, mevcutları rekabet edemez hale getirmemelidir.

- Yukarıdaki açıklamalardan hareketle serbest piyasa şartlarına aykırı, zorlama ima eden dönüştürmekten vazgeçilmeli, dönüşüm için verilen süre sınırı kaldırılmalı, dönüşecek kurumlar için esneklikler artırılarak alternatifler geliştirilmeli, dönüşüm daha geniş bir zaman dilimine yayılmalı ve sektörün önüne cazip alternatifler sunarak isteğe bağlı kendiliğinden geçiş yolu açılmalıdır.
- Kanunda yönetmelikle düzenlenmesi öngörülen; Bakanlıkta istihdam edilecek öğretmenlerde aranacak şartlar, eğitim öğretim desteği verilmesiyle ilgili ölçütler, desteğin verileceği eğitim kurumu türleri, eğitim kademelerine göre verilecek destek tutarları, eğitim desteğinin kontrol ve denetimi, dönüşebilecekleri kurum türü ve dönüşüm esasları, arsa irtifa hakkı ve kamu okul ya da binalarını hangi kişilerin hangi şartlarda kiralayacağı gibi hususlar sektörün ve çalışanların tümünü kucaklayacak şekilde sektör temsilcileriyle birlikte belirlenmelidir.

Sorun 3:

Özel öğretim kurumlarının yatırım ve rekabet gücünün korunması için sürdürülebilir mali politika ihtiyacı

Çözüm Önerisi:

Eğitimden vergi alınmamalı, yatırımlara KDV ve gümrük muafiyetleri tanınmalı

Açıklama:

Özel öğretim kurumlarının sürdürülebilir olması rekabet gücünün korunması için önerilenler

Özel öğretim kurumlarının yatırım ve rekabet gücünün korunması için sürdürülebilir mali politika için, eğitimden vergi alınmamalı, yatırımlara KDV ve gümrük muafiyetleri tanınmalı

- 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nda, düzenlemeyle eğitimde KDV oranı yüzde 1'e çekilmelidir.
- Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında düzenlemeyle eğitimden vergi alınmamalıdır.
- Eğitimde gelir vergisi stopajında ve sigorta primi işveren hissesinde yüzde 100 indirim ve destek sağlanmalıdır.
- Eğitimde her türlü donanım ve teknik cihazların alımlarında KDV ve gümrük muafiyeti sağlanmalıdır.
- Özel okulda okuyanların ücretlerinin memurlar dâhil velilerin devlete ödeyeceği gelir vergisi stopajı ve sigorta primleriyle ödenmesi gibi teşvikler sağlanmalıdır.
- Öğrenci taşımada maliyeti düşürmek için, okulöncesine tanınan kendi araçları ile öğrenci taşıma (Servis) hizmeti hakkı tüm özel okullara tanınmalıdır.
- 5580 sayılı özel öğretim kurumları görevli personel, öğretmen ve idarecileri özlük hakkı yönüyle kamu personeline denk sayılmalıdır. (kamu kuruluşlarına geçişlerde, adaylığın kaldırılması, çalışma süresine göre yeşil pasaport verilmesi gibi hususlarda)
- Öğrenci başına verilecek destek tüm özel okulların 1. sınıflarında okuyanlara yayılmalıdır. Desteğin boş kontenjanlara ayrılmasının başarılı okulları cezalandırmaya dönüşmemesi, öğrencilerin destekten yararlanmak için boş kontenjanı olan okullara geçişinin ya da kaydı geciktirme isteğiyle suni hareketlilik olmaması, boş kontenjan için ilanla bir diğer okuldan öğrenci çekme gayretlerinin ortaya çıkmaması için önlemler alınmalıdır.
- Okullara verilecek desteklerin; bölgeye, öğrenci yoğunluğuna, okul başarısızlığı gibi hususların belirlenmesinin hangi esaslara göre tespit edileceği açıklığa kavuşturulmalıdır. Akademik başarı, sanat-spor başarısı, yabancı dil başarısı gibi ölçütlerin göreceli olmasını önleyecek tedbirler alınmalıdır.

Sorun 4:

Özel öğretim kurumlarının yatırım ve rekabet gücünün korunması için sürdürülebilir mali politika ihtiyacı

Çözüm Önerisi:

Hazine taşınmazlarının eğitime tahsisi, kiralanması, kullananlara devrinde kolaylaştırıcı yönde düzenleme yapılmalı

Açıklama:

Eğitim yatırımlarının artırılması, hazine taşınmazlarının eğitime tahsisi, kiralanması, kullananlara devrinde kolaylaştırıcı yönde düzenleme yapılmalı

- Eğitim-öğretim amaçlı kiralanmış gayrimenkullerin (okul binası ve müstemilatı) kiralarının üzerindeki vergi stopaj yükü kaldırılmalıdır.
- Kalkınma planı çerçevesinde özel öğretim kurumları ya da kurumlara sosyal, kültürel ve spor tesislerinin yapımında yatırımların vergiden düşülmesi, KDV iadesi ve yatırım desteği sağlanmalıdır.
- Hazineye ait araziler, Bakanlığa ait okul binaları ya da diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait tesislerin veya bölümlerinin kiralanmasında ilgili bakanlıkların oluru ve pazarlık şartları talep eden lehine kullanılacak hale getirilmelidir.
- Halen üzerinde faal halde eğitim öğretim hizmeti veren kurum vb. tesis bulunan kamu (hazine) arazilerin kullanıcılarına tahsisi yapılmalıdır.
- Geçmişten bu güne bu sektörde yatırım yapan hâlihazırdaki girişimcilerin hizmetlerini geliştirerek devam edebilmesi, yatırım yapabilmesi ve sektörde rekabet gücünü koruyarak sürdürülebilirliği sağlaması için eğitimde teşvikler bölgeye bağlı olmamalı genele yayılmalıdır.

Sorun 5:

Özel eğitim ve rehabilitasyon eğitiminin program içeriği, süresi, maliyetler ve insan kaynağı yetersizliği

Çözüm Önerisi:

Mevzuat ve programlar engellilerin yararına olacak biçimde, üniversiteler, sektör ve ailelerin görüşleriyle yeniden düzenlenmeli

Açıklama:

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sorunları için önerilenler

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin eğitiminin program içeriği, süresi, maliyetler ve insan kaynağı yetersizliği hakkında önerileri

- Özel eğitim ve rehabilitasyon alanında uygulanan programlar ile modüllerin içerikleri, süreleri, programlara ilişkin meslek elemanı çalışma planı, engelli çocukların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmakta, ilgili mevzuat engellinin özel durumunu göz ardı ederek,

dengeli dağılımı zorunlu tutmaktadır. Engelli bireye ve onlara hizmet veren hastane, milli eğitim müdürlükleri, rehberlik araştırma merkezleri ve kurumlarımızın işlerini zorlaştıran Sağlık Kurulu Raporu Yönetmeliği, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ve Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği ile destek eğitim programları engelli bireylerin ihtiyaçlarına göre aileler, üniversiteler ve STK'ların katılımıyla yeniden düzenlenmelidir.

- Özel eğitim kurumlarının personel sorununun çözümü için alana yönelik meslek elemanı yetiştiren üniversitelerin kontenjanları artırılmalı, sınıf öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliği bölümlerinin son iki yılında öğrencilere yan alan olarak “özel eğitim” seçeneği sunulmalı, mezunlara “Zihin Engelliler Sınıf Öğretmeni” unvanı da verilerek, herhangi bir kursa katılmadan kurumlarda görev almaları sağlanmalıdır.
- Devletin, resmi özel eğitim kurumlarında engelli maliyetinin beşte birine özel sektörden hizmet satın almakta, bu hizmetin niteliğinin yükseltilmesine engel olmaktadır. Kurumlara öğrenci başına ödenen ücretin belirlenmesinde kurumların maliyet hesapları ve sektör görüşüyle yeniden düzenlenmelidir. Hiç olmazsa ücretin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından, engelli bakım ve yaşam merkezlerine kayıtlı olan engelliler ile evde bakım ücretli alan engelli birey yakınları için ödendiği gibi en az asgari ücret kadar olması sağlanmalı ve artışlar asgari ücrete endekslenmelidir.
- Bireysel ve grup eğitim önermeleri engelli bireyler için fırsat eşitliğini ortadan kaldırmakta, çocukların ailelerinde de adaletsizlik düşüncesi yaratmaktadır. Sadece bireysel eğitim önerilen engelli bireylere 8 saat yerine 10 saat bireysel eğitim verilerek tüm hizmet alanlara tek ücret ödenmesi sağlanmalıdır.
- Rehabilitasyon merkezleriyle ilgili yönetmeliğin 24. Maddesindeki “Ders eğitim saatleri bir ay esas alınarak haftalara dengeli olarak dağıtılır” hükmü herhangi bir nedenle yapılamayan derslerde hak kaybına yol açmaktadır. 25. Madde 2. Fıkrasındaki “engelli bireylerin devam ettiği okulun örgün eğitim programı dışındaki saatlerde yapılır.” hükmü ailelerin çocukların durumuna göre ders talep etme hakkını tümüyle ortadan kaldırmaktadır. 3. Fıkrasındaki kimlik doğrulama sistemi uygulamada engelliye hak kaybına yol açmaktadır. Uygulamada güçlükler yol açan bu hükümler kaldırılmalıdır. Aynı yönetmeliğin 16. Maddesinin 3 ve 4. Fıkralarındaki “destek eğitim programı” ifadesi “özel eğitim ve rehabilitasyon programı” şeklinde değiştirilmelidir.
- Engelliye sunulan hizmet gelire, sosyal güvenliğe bağlı olmadan, vatandaşlık temelinde bir herkese ücretsiz verilen bir hizmettir. Rehabilitasyon merkezlerinde ücretsiz öğrenci olamayacağı için hüküm amacından sapmış kurumların kaynağından kesintiye dönüşmüştür. Rehabilitasyon merkezleriyle ilgili yönetmeliğin 23. Maddesi kaldırılmalı ve bu kurumlarda ücretsiz öğrenci uygulamasına son verilmelidir.

III. BÖLÜM

YATIRIM ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ İLE BÖLGESEL TEŞVİK VE YARDIMLAR

3.1 Sektörün Yatırım Ortamı

3.2 Yatırım Önündeki Engeller

3.3 Altyapı ve Üst Yapıya İlişkin İhtiyaçlar

3.4 Engellerin Kaldırılması İçin Öneriler

3.5 Bölgesel Teşvik ve Yardımlar

3.6 Sektördeki Engellerin Diğer Ülkelerdeki Rakiplere Karşı Oluşturduğu Dezavantajlar

3.1 SEKTÖRÜN YATIRIM ORTAMI

Eğitim alanında yapılacak yatırımlar arasında yeni teşvik sistemi kapsamındaki yatırımlar sadece özel okul yatırımlarıdır. Diğer eğitim yatırımları öncelikli yatırım kapsamında değerlendirilmemiştir. Yukarıdaki bölümlerde de ifade edildiği gibi yetkililerin eğitim denildiğinde sadece örgün eğitim anlayışı sürmektedir. Yaygın eğitim faaliyetleri için yapılacak yatırımlar desteğe değer görülmemektedir. Organize sanayi bölgelerinde örgün mesleki eğitim faaliyeti yapan meslek lisesi öğrencilerine öğrenci başına destek verilirken diğer okul öğrencileri için son dersane dönüşümüyle ilgili düzenlemede buna sınırlı ve şartlara bağlı yer verilmiştir.

Bölgesel yatırım desteklerinden sadece özel okul yatırımlarının öncelikli yararlanmasına imkân verilmiş ancak okulların kendilerine ait arsalar üzerinde okul yapmaları da birçok şarta bağlanarak imkânsız hale getirilmiştir. Ülkemizde en zor konulardan biri okul yatırımları için arsa problemidir. Arsa probleminin çözümünde sektörün bu güne kadar yaptığı yazışmalardan istenen sonuç alınamamıştır. Bakanlık ve il birimlerindeki yetkililer her konuda olduğu gibi eğitim yatırımı konusunda da resmi okulları öncelikli olarak düşünme mecburiyetinde kalmakta sektöre izin vermekte zorlanmaktadır.

Eğitim yatırımları alanındaki tüm olumsuzluklara rağmen eğitim yatırımlarının değeri 2013-2014 MEB verilerinden hareketle;

Özel anaokulları yatırım maliyetleri

Ülke genelinde 5580 sayılı Kanuna göre açılan 2335 özel okul öncesi hizmet veren kurum bulunmaktadır. Bunların 693'ü ilkokul bünyesinde ana sınıfı 1642'si müstakil anaokuludur. Anaokullarını en az 10 derslik/oyun ve etkinlik alanı olması halinde verimli olacağı söylenebilir. Buna göre yatırım maliyeti hesaplanacak olursa;

Milli Eğitim Bakanlığı Standartlar Yönergesi'ne göre, anaokulunda en az 10 m² müdür odası, kontenjanı 150' yi geçenlerde 10 m² müdür yardımcısı odası, isteğe bağlı en az 10m³/3 m² uyku odası, en az 15 m² oyun ve etkinlik odası, öğrenci başına en az 1,5 m² bahçe, isteğe bağlı yemek odası, engellilere ayrı kız ve erkeklere ayrı olmak üzere her 30 öğrenci için yaşına uygun 1 tuvalet ve lavabo, bay bayan ayrı 30 öğretmene 1 tuvalet ve lavabo, anaokulu bürolar dâhil asgari 20 bölmeden oluşacağı ve anaokulu binalarının ortalama 400 m² olacağı söylenebilir.

Bahçe alanı için anaokullarında toplamda 66.697 öğrenci bulunmaktadır. Bunu anaokulu sayısına 1642'ye bölersek okul başına ortalama 40-50 öğrenci düşer. Biz bahçe alanını 100-150 öğrenciye göre hesap edersek, öğrenci başı 1,5 m² alandan okul başına ortalama 200 m² alan ayrılabilir. Bu durumda ortalama rakamlardan hareketle bir anaokulu için ayrılacak arsa asgari 500-600 m² olmalıdır. 500 m²'lik bir anaokulu arsası yerleşim birimlerine yakın bölgelerde ortalama 1.000.000TL'yi bulur.

İnşaat maliyet birim fiyat Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın lüks binalar için belirlediği rakam üzerinden m²'si yaklaşık 1.000 TL olarak alınırsa bir anaokulunun toplam inşaat maliyeti 1000x400=400.000TL buna hafriyat ve diğer maliyetlerde eklenirse 15 derslikli bir anaokulunun yaklaşık 1.000.000TL'ye mal olacağı söylenebilir.

Anaokullarında orta büyüklükte bir anaokulunun ortalama tefriş maliyeti 500.000 TL alınabilir. Kendi binasında hizmet veren bir anaokulunu toplam yatırım maliyeti 2.500.000TL'dir.

Ancak anaokulların bir kısmı kiralık binalarda hizmet vermektedir. Bu durumdaki anaokulları binalarda tadilat yapacakları için asgari 200.000TL tadilat ve 300.000 TL tefriş kabul edilirse kiralık küçük bir anaokulunun asgari yatırım maliyeti 500.000 TL kabul edilebilir.

Anaokullarından %30 kendi binasında diğerleri kiralık kabul ederek anaokulu yatırımlarının toplam değeri için kendi binasında hizmet verenlerin toplam yatırım tutarı 1,4 milyar TL, kiralık binada hizmet verenlerin toplam yatırım tutarı 550 milyondur.

Toplam 1642 anaokulunun yatırım tutarının **1,9 milyar TL** olacağı tahmin edilmektedir.

Özel ilkokul/ortaokul/liselerin yatırım maliyetleri

Standartlar Yönergesi 'ne göre ilkokul, ortaokul ve liselerde bulunması gereken bölümler en az 10 m² müdür odası, kontenjanı 400 den fazla olanlarda en az 10 m² müdür yardımcısı odası, 8 öğretmene kadar 16 m², sonra her öğretmen için 1,5 m² öğretmenler odası, ihtiyaca göre arşiv ve dosya odası, en az 10 m² rehberlik ve ölçme-değerlendirme servisi odası, ana sınıfı olanlarda en az 15 m² oyun ve etkinlik sınıfı, en az 20 m² derslik, en az 80 m² kapalı beden eğitimi salonu, bir sınıftaki öğrenci başına 1,5 m² olacak şekilde ortaokullarda fen bilgisi, liselerde ayrı ayrı fizik, kimya ve biyoloji laboratuvarı ve hazırlık odası, okuma salonu kısmı en az 50 m² olan kütüphane, teneffüs alanları, ortaokul ve liselerde öğrenci başına kullanım alanı 1,5 m² müzik dersliği ve ayrı resim dersliği, her öğrenci için 2 m² oyun alanı, öğrenci başı en az 1,5 m² teknoloji tasarım dersliği, meslek liselerinde öğrenci başı 2 m² ve en az 20 m² uygulama atölyesi, ihtiyaca göre yemekhane, 30 öğrenci için ve otuz öğretmen için ayrı ayrı 1'er bayan erkek ayrılmış tuvalet ve lavabo bulunmalıdır. Yatılı okullarda her öğrenciye 4 m²/12m³lük en çok 6 öğrenciye 1 yatakhane, 8 öğrenciye soyunma bölümlü olan duş banyo ve tuvalet, belletmen odası ve revir. Bir ilkokulda yaklaşık 25-30 birim olacaktır.

Türkiye genelinde 1.071 özel ilkokul, 972 özel ortaokul ve 1.433 özel ortaöğretim okulu bulunmaktadır. Okulöncesi hariç özel okullar toplamı 3.476 olarak gözükmektedir. Ancak bu okulların önemli bir bölümü aynı binada farklı okul türü olarak hizmet vermektedir. Örneğin ilkokul ve ortaokullarda ayrı binada hizmet verenlerin sayısı çok sınırlıdır. Aynı lise bünyesinde fen lisesi ve Anadolu lisesinin olması lise sayısının yüksek görünmesine yol açmaktadır. En iyimser rakamla özel okulların farklı binalarda hizmet verenlerin sayısı 2.000 alınabilir. Bina ve arsa maliyetleri buna göre hesaplanabilir.

Özel okul grubunda verimliliği yüksek bir okul yapmak istenirse derslik sayısı 20-30 olmalıdır. Ancak eğitimin 4+4+4 şeklinde kademelere ayrılmasından sonra her kademenin farklı binalarda ya da bloklarda hizmet vermesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu durumda asgari 15-20 derslikli bir blok ya da bina verimli olacağı söylenebilir. Böyle bir binanın yaklaşık inşaat maliyeti 5-6 milyon TL'yi bulmaktadır.

Ülkemizde arsa maliyetleri şehirden şehir değişme göstermektedir. Ayrıca elinizde imkânınız olsa bile okul arsası bulmak bulunan arsaya okul izni almak oldukça zordur. Bütün bunlarla birlikte arsa maliyetinin de en az inşaat maliyetine yakın olacağı söylenebilir. Genel ortalama yukarıda sayılan okul yapımında kullanılacak bahçe alanı ayrılacak bir arsa için en az 5 milyon TL'yi gözden çıkarmak gerekecektir.

Bu durumda 20-30 derslikli bir okulun tüm tefrişi için harcanacak rakam asgari 1,2 milyon TL'dir. Eğer okul binasına büyük bir konferans salonu yapılırsa bu rakam 2 milyonu bulabilir.

Ülkemizde okul büyüklüğüne ve yerine göre değişmekle birlikte bir özel okulun yatırım maliyeti 10-13 milyon TL'nin altına düşmeyecektir. Büyükşehirlerde merkezi yerlerde çok geniş arazi üzerinde kurulmuş, kampüslerde hizmet veren az sayıdaki okulun mali büyüklüğü bundan istisna edilmelidir.

Hesaplamalar, "ortalama ve yaklaşık" değerlerle yapılmıştır. Amaç, genel çerçeveyi sunabilmektir. Okullar tek tek ele alındığında, daha düşük miktardaki yatırımlarla hizmete sunan özel okullarımız olmakla birlikte, Türkiye'nin en güzel yerinde hizmet veren sadece arsa ve binaları yaklaşık 700-800 milyon TL değerinde olduğu tahmin edilen özel okullar bulunmaktadır.

Ülkemizde 2.000 farklı binada özel okul olduğu düşünülürse toplamda özel okulların yatırım maliyeti bugünkü değer üzerinden hesaplanırsa **20 milyar TL** nin üzerinde olacağı tahmin edilmektedir.

Özel dershanelerin yatırım maliyeti

Özel dershane açmak için Bakanlıkça isteneler Standartlar Yönergesi'nde; en az 10 m² müdür odası, kontenjanı 400'ü geçenlerde en az 10 m² müdür yardımcısı odası, 8 öğretmene kadar en az 12 m², sonrasında her öğretmen için 1,5 m² öğretmenler odası, eski açılanlarda en az 4 şimdi en az 15 her biri 20'şer m² geçecek şekilde en çok 30 öğrenci kapasiteli derslik, bayan ve erkekler ayrılmak şartıyla her 30 öğrenci ve öğretmen için ayrı ayrı birer engelli için ayrı bir tuvalet ve lavabo, yeterli büyüklükte teneffüs alanları, yeterli büyüklükte rehberlik ve ölçme değerlendirme odası ve kitaplık olmalıdır.

Ülkemizde halen 3.579 özel dershane bulunmaktadır. Dershanelerin bir bölümü katta bir bölümü müstakil binalarda hizmet vermektedir. Bir dershanenin verimli çalışması için 20 derslik olmalıdır. Bu KPSS kurs binalarında 15 de olsa verilimi işletmecilik yapılabilir. Müstakil binada hizmet veren böyle bir dershane için tadilata 200-300 bin tefrişe de 100 bin ayrılabilir. Müstakil binada bir dershanenin bugünkü değerle yatırım maliyeti 300-400 bin TL civarında olabilir. Katlarda hizmet veren dershaneler tefriş dâhil 250-300 bin TL hazırlanabilir. Dershanelerin ancak %30'u müstakil binadadır. Bu durumda müstakil binadaki dershanelerin toplam yatırım maliyeti 500 milyon, katlarda hizmet verenlerin toplam yatırım maliyeti 750 milyon civarıdır.

Ülkemizdeki tüm dershanelerin yatırım değeri **1,25 milyar TL** olacağı tahmin edilmektedir.

Özel kursların yatırım maliyeti

Özel kurs açmak için Bakanlıkça hazırlanan Standartlar Yönergesi'nde; en az 10 m² müdür odası, kontenjanı 400'den fazla olanlarda en az 10 m² müdür yardımcısı odası, 5 öğretmene kadar 8 m² fazlası için öğretmen başına 1,5 m² öğretmenler odası, en çok 30 öğrencilik asgari 15 m² 2 tane derslik, kurs programına uygun en az 20 m² uygulama dersliği, her 30 kursiyer, öğretmen kız, erkek, engelli ayrılmış tuvalet ve lavabo, yeterli miktarda teneffüs alanı, kitaplık, uygulama kurs dışında yapılacaksa ilgili kuruluşlarla yapılacak noter onaylı anlaşmalarla gerekli birimlerden izin alarak kurslar faaliyete açılabilir.

Türkiye genelinde 2.666 kurs faaliyet yapmaktadır. Bunlardan dil ve bilgisayar alanında olanlar gibi müstakil binalarda hizmet verenler olduğu gibi katlarda hizmet sunanlarda vardır. Müstakil binalarda hizmet sunanların tadilat maliyeti 300 bin TL, tefriş masrafı 200 bin TL kabul edilebilir. Müstakil bir kurs yaklaşık 500 bin TL'ye açılabilirken katlarda hizmet verenler 300 bin TL ile

açılabilir. Özel kursların %20'si müstakil binada hizmet verdiği düşünülürse, müstakil binada hizmet verenlerin yatırım değeri 250 milyon TL, katlarda hizmet verenlerin yatırım değeri 650 milyon TL kabul edilebilir.

Özel kursların Türkiye genelindeki toplam yatırım tutarı **900 milyon TL** olacağı tahmin edilmektedir.

Sürücü kursları yatırım maliyeti

Standartlar Yönergesi 'ne göre sürücü kurslarında bulunması gereken bölümler; en az 10 m² müdür odası, 400'den fazla kontenjanı olanlar için en az 10 m² müdür yardımcısı odası, 5 öğretmene kadar en az 8 m² fazlası için öğretmen başına 1,5 m² öğretmenler odası, en çok 30 kursiyer için en az 20 m² 3 tane derslik (trafik ve çevre bilgisi dersliği, ilk yardım dersliği, araç tekniği teorik dersliği), direksiyon eğitimini similatörle yapanlarda en az 10 m² her 60 kursiyere bir simülasyon uygulama dersliği, simülasyonla eğitim yapmayanlar araç tekniği dersliğinde simülasyon bulundurulmalı, öğretmen öğrenci kız erkek engelli için ayrılmış 30 kişiye bir tuvalet ve lavabo, yeterli büyüklükte teneffüs alanı, kitaplık, projeye uygun 7 m genişlikte, zemini asfalt, çimento betonu veya parke taş kaplama veya stabilize kaplanmış, "A1", "A2", "B", "F", "H (Motosiklet)" ve "H (Otomobil)" sınıfı sertifika vereceklerde 5.000 m², "C", "D" ve "E" sınıfı sürücü sertifikası için 10.000 m² en çok iki kurumca ortak kullanılacak direksiyon eğitim alanı (10.000 m²'den fazla olanlar yol genişliği 9m olursa daha çok kurum tarafından kullanılabilir.), çift frenli debriyajlı pedallara basıldığında uyarı veren trafiğe hazır sınav araçları, "B" sertifika sınıfı için en az dört, "A1", "A2", "C", "D", "E", "F", "H (Motosiklet)" ve "H (Otomobil)" sertifika sınıfları için en birer direksiyon eğitim aracı,

Direksiyon eğitim alanında sosyal tesis olmalıdır. Tesiste en az 6m² yönetici ve öğreticilerin dinlenme odaları, en az 15 m² kursiyer dinlenme yeri, kantin, şebekeye bağlı su bay-bayan tuvalet ve lavabo olmalı, tesis her iklimde kullanılabilmeli, direksiyon eğitim alanı verilen standartlara göre ışıklandırılmadadır. Direksiyon eğitim alanının kullanan kurum sayısı arttıkça dinlenme yeri ve tuvalet lavabo sayısı standarda göre artırılır.

Direksiyon eğitim alanı olmayan sürücü kurslarında direksiyon eğitim simülasyonu gerçek araç donanımı ile birebir örtüşmeli, kabinde ayarlı koltuk, kemer fren direksiyon vb. gerçek araç donanımları olmalı, motor devrine göre motor sesi veren, görsel ekranla desteklenmiş, trafik levhaları olan, inişli çıkışlı yoları olan, şehir içi şehirlerarası gece gündüz değişik hava koşullarında kullanımı gösteren, kursiyerin algı refleksini ölçen eğitim senaryolarının uygulanmasına ve puanlamaya imkân veren, kursiyer eğitimlerinin kayıt altına alınıp arşivlendiği bir sistem kurulmalıdır.

Ülkemizde 3.380 tane sürücü kursu vardır. Bir sürücü kursu eğer pisti varsa açılış maliyeti yüksektir. Ortak pist kullananlarda maliyetler kurum tadilatları için 150-200 bin TL, tefriş için 100 bin TL, direksiyon eğitim aracı için 200 bin TL olmak üzere yaklaşık 400-500 bin TL ile bir kurumun açılması mümkündür. Simülasyon kullananlarda maliyetler 250-300 bin liraya kadar düşebilir. Pistler çoğu zaman kiralık arazilerde yapılmaktadır. Ancak stabilize bile olsa bir kurum için oldukça yüksek maliyet gerektirmektedir. Bu yüzden ortak kullanım genelde tercih edilen bir yoldur. Sürücü kurslarının çoğu pist maliyetini asgari düzeyde tuttuğu için kurumların % 20'si simülasyon kullandığını düşünürsek simülasyon kullananların toplam yatırım maliyeti 200 milyon TL, direksiyon alanında eğitim verenlerin yatırım maliyeti toplamı 1milyar TL'dir.

Ülkemizde sürücü kurslarının toplam yatırım değeri **1,2 milyar TL** olacağı tahmin edilmektedir.

Özel rehabilitasyon merkezleri yatırım maliyeti

Standartlar Yönergesi'ne göre özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde bulunması gereken bölümler; en az 10 m² müdür odası, kontenjanı 100'den fazla olanlar için en az 8 m² müdür yardımcısı odası, 5 öğretmene kadar en az 8 m² fazlası için öğretmen başına 1,5 m² öğretmenler odası, zihinsel-görme-gelişimsel engelli programı uygulayanlarda en az 15 m² mutfak ve oturma grubu olan uygulama evi odası, ihtiyaca göre bireyselleştirilmiş eğitim programları geliştirme birimi odası, ihtiyaca göre görüşme odası, kız erkek bedensel engelli olarak ayrılmış öğrencilerde 20 kişiye bir, öğretmenlerde 30 kişiye bir tuvalet ve lavabo, ortak alanlar tekerlekli sandalye kullanımına uygun, zemin kolay temizlenir ve kaymayı önleyecek şekilde kaplanmış, ısı-ışık ve havalandırması düzgün, işaret levhaları kabartma harflerle yapılmış olmalıdır.

Ayrıca kurumda uygulanan engelli eğitim programına göre,

1.Görme engelli her birey için en az 6 m² bireysel eğitim odası, her birey için 2,5 m² olacak şekilde en az 15 m² grup eğitim odası(her 10 kişiye bir oda),

2. İşitme engelli her birey için en az 6 m² yalıtımlı işitme engelli bireysel destek eğitim odası, her bireye 2,5 m² olacak şekilde en az 15m² yalıtımlı işitme engelliler için grup eğitim odası(her 10 kişiye 1 oda),

3.Zihinsel engelli her birey için en az 6 m² bireysel eğitim odası, her birey için 2,5 m² en az 15 m² en çok 8 öğrencinin kullanacağı zihinsel engelli grup eğitim odası,

4. Dil ve konuşma güçlüğü çeken her birey için en az 6 m² dil ve konuşma güçlüğü bireysel eğitim odası, her birey için 2,5 m² en çok 10 kişinin kullanabileceği en az 15 m² dil ve konuşma güçlüğü grup eğitim odası,

5. Bedensel engelli her birey için 10 m² en az 20 m²'lik en çok 5 kişinin kullanabileceği fizyoterapi salonu, her birey için en az 6 m² gelişimsel bozuklukları destek bireysel eğitim odası, her birey için 2,5 m² en çok 4 kişinin kullanabileceği en az 15 m² grup eğitim odası,

6.Özel öğrenme güçlüğü çeken her birey için en az 6 m² bireysel eğitim odası, her birey için 2,5 m² en çok 10 kişinin kullanabileceği en az 15 m² grup eğitim odası bulunmalıdır.

Engelli bireylere hizmet vermek üzere açılan rehabilitasyon merkezleri daha fazla öğrenciye hizmet veren kurumlar olmakla birlikte genel itibarıyla 150 -200 kişiye hizmet verecek şekilde yapılanmıştır. Böyle bir kurumun kuruluş maliyeti 150-200 bin tefriş maliyeti de 50-100 bin arasında değişecektir. Birkaç servis aracı ile birlikte kurumun 300-350 bin TL ile kurulabileceği öngörülmektedir. Kurumlar bireysel ve grup eğitimleri için özel ortamlar hazırlamak zorundadır. Ancak bu ortamları günde 8 seans farklı öğrenciler için kullanacakları için bir grup eğitim odasından rahatlıkla 50-60 kişi yararlanabilir. Özür gruplarına göre iki ya da üç farklı bireysel ve grup eğitim odası hazırlayan bir kurum 100-150 kişiye bu odalarda hizmet verebildiği ifade edilmektedir.

1776 rehabilitasyon merkezinin toplam yatırım maliyetinin **600 milyon TL**olacağı tahmin edilmektedir.

Etüt merkezleri yatırım maliyetleri

Standartlar Yönergesi'ne göre etüt eğitim merkezlerinde; en az 10 m² müdür odası, 400 kontenjandan fazla olanlarda en az 10 m² müdür yardımcısı odası, 5 öğretmene kadar en az 8 m² sonrası için öğretmen başına 1,5 m² öğretmenler odası, en az 20 m² en çok 30 öğrencilik derslik, kitaplık, ihtiyaca göre yemek salonu, erkek ve bayan engelli öğrenci öğretmen için ayrılmış her 30 kişi için bir tuvalet ve lavabo, en az 20 m² en çok 30 öğrenciye hizmet verecek araç gereçle donatılmış uygulama dersliği, yeterli teneffüs alanları olmalıdır.

Etüt merkezlerinden bazıları müstakil binalarda hizmet vermektedir. Bunlar için yatırım maliyeti biraz yüksek olabilir. Ancak genelde kiralık binalarda hizmet sunanların yatırım maliyeti en çok 250 bin TL civarında olabilir. Ülke genelindeki 814 etüt merkezinin yatırım maliyeti yaklaşık **200 milyon TL** olacağı tahmin edilmektedir.

Öğrenci yurtlarında yatırım maliyetleri

Yurtlar Yönetmeliği'ne göre bulunması gereken bölümler; müdür ve yönetici odası, personel odası, ortaöğretim yurtlarında belletici odası, ziyaretçi odası veya bölümü, yurt kapasitesinin beşte biri kadarlık her öğrenci için en az 0,5 m² etüt ya da çalışma odası, öğrenci seviyesine uygun kitaplık ve internet odası, her öğrenci için en az 12 metreküp yatakhane, sekiz öğrenciye bir duş, lavabo ve tuvalet, yurt kapasitesinin beşte biri kadarlık her öğrenci için en az 0,5m² lokal veya kantin ya da dinlenme odası, yemekli yurtlarda her bir öğrenci için en az 0,5m² yemekhane, ihtiyacına uygun jeneratör, yemekli yurtlarda mutfak ve erzak deposu,

Öğrenci yurtları en az 100 öğrenci kapasiteli olursa maliyetleri dengelemek mümkün olur. Bu yüzden yurt binaları genelde kurucuların ve merkezi yerlerdedir. Eğer bina kurucuya aitse bir yurdun yatırım maliyeti arsa değeri dâhil 3-4 milyon TL'yi bulacaktır. Kiralık yurtlarda ise tadilat masrafı 300-500 bin TL tefriş 300-500 bin TL olur bu durumda yurdun kapasitesine göre değişmekle birlikte mülk binalarda 4 milyon TL, kiralık binalarda 600 milyon üzerinden rakam tespiti yapılabilir. 4.405 yurttan kurumların yarısının kiralık binalarda hizmet verdiği düşünülürse 2.200 yurt için 1,4 milyar, diğer yarısı olan 2200 için 7 milyar TL'lik yatırımdan bahsedilebilir.

Türkiye genelinde özel yurt yatırımlarının yatırım değerinin **8,4 milyar TL** olacağı tahmin edilmektedir.

Kreşlerin yatırım maliyeti

Özel kreşlerin ve çocuk kulüplerinin çocuk kulüpleri 7-12 yaş grubuna hizmet verir. Açılış işlemleri il sosyal hizmetler müdürlüğüne yürütülür. Özel kreşler ve çocuk kulüplerinde bulunması gereken bölümler; kurumlar çocuklar için tehlike oluşturmayacak sakın ve ulaşım elverişli, bir yerde zemin katta ya da zeminle bağlantılı katta olmalı, dersane izlenimi oluşturmayacak şekilde düzenlenmeli;0-2 yaş grubu hariç her öğrenci için 1,5m² uygun büyüklükte gerekli oyun araçları bulunan bahçe, idare odası, bol ışık alan her çocuk için 2m²/6m³ ayrılmış uyku çalışma ve oyun odaları, çocukların kullandığı odalar kolay temizlenen sağlığa zararlı olmayan kaza ve yaralanmalara karşı önlem alınmış olmasına özen gösterilmeli; oda ve bölümler çocukların sosyal gelişimlerine uygun araçlarla donatılmalı, evcilik-müzik ve masa oyunları gibi oyun köşeleri oluşturulmalı; faaliyetlerin sergileneceği pano ve dolaplar olmalı;sıhhi tesisat, elektrik tesisatı, ısıtma ve havalandırma sistemi çocuklar için tehlike oluşturmayacak hijyene uygun şekilde korumalı olmalı; yaşa uygun tek kat güvenli karyola hazırlanmalı;her 10 çocuk için

bir tuvalet ve lavabo, yeterli büyüklükte sağlıklı ve güvenli malzemelerle donatılmış mutfak, dolap ve ayakkabılıklar, ecza dolabı ve sağlık bölümü;0-2 yaş grubunda güvenli emekleme bölümü ile çamaşır dolapları olan bez değiştirme bölümü, bulunmalıdır. 0-2 yaş arasında 10 çocuk için, 2-6 yaş arasında 20 çocuk için, 7-12 yaşa hizmet veren çocuk kulüplerinde 20 çocuk için bir grup oluşturulur. 0-6 yaş arası her grup için bir bakıcı ve grup sorumlusu, 7-12 yaş için bir grup sorumlusu gereklidir. Çocuk kulüplerinde dinleme odası ayrılır.

Bir kreşin yatırım maliyeti ile anaokullarının yatırım maliyeti birbirine yakındır. Kreşin öğrenci kapasitesine göre 100 öğrencilik sürdürülebilir bir kreşin mülkiyeti size aitse yatırım maliyeti arsa ile birlikte asgari 2,5 milyonu bulacaktır. Ancak kiralık bir binada faaliyet gösteren kreşler için 200 bin TL civarı tadilata, 300 bin TL tefriş için harcayacağı düşünülürse yaklaşık 500 bin TL'lik bir yatırım maliyeti ortaya çıkacaktır. 1592 kreş hizmet vermektedir. Bunları ancak %15-20'si kendi binasındadır. Kendi binasındaki kreşlerin toplam yatırım maliyeti 800 milyon TL, kiralık binalarda hizmet verenlerin toplam yatırım maliyeti 600 milyon TL'dir.

Türkiye genelinde hizmet veren 1592 kreşin toplam yatırım maliyetinin **1,4 milyar TL** olacağı tahmin edilmektedir.

Eğitim yayıncılarının yatırım maliyeti

Yukarıdaki bölümlerde de ifade edildiği gibi yaklaşık 100 civarında eğitim yayıncısı hizmet vermektedir. Yayıncı kuruluşun ticaret odalarına kayıt dışında herhangi bir izin almasına gerek yoktur. Dileyen kurumlar Kültür Bakanlığı'ndan tescil alabilirler. Bir yayınevi için dizgi grafik muhasebe ve benzeri hizmetler için kuracağı alt yapı için yaklaşık 250 bin TL'lik harcama yapması gerekecektir. Yayıncı kuruluşun ayakta kalması için onay süreci olan en az bir yıl hiç geliri olmayacak bu dönemde işletme giderlerini karşılayacak en az 250 bin TL kaynağa ihtiyacı olacaktır.

Ayrıca en az 20-25 kitap onay için verilmesi şarttır. Her bir kitap için asgari 40 bin TL civarında harcama yapılırsa kitap hazırlık ve telifleri için yaklaşık 1milyon TL kaynak gerekecektir. Onaya verilen kitapların yaklaşık %40'ı onay almaktadır. Bir yayınevinin sürdürülebilir olması için en az 10 tane onay almış kitabı olmalıdır.

Bütün bunlar dikkate alındığında bir yayınevinin kuruluş aşamasında 1,5 milyon yatırım değerine ihtiyaç vardır. Bazı eğitim yatırımcılarının daha büyük yatırım değerine sahip olduğu söylenebilir. Ancak ortalama değerden hareketle tüm eğitim yayıncılarının toplam yatırım değeri **150 milyon TL** olacağı tahmin edilmektedir.

Eğitim amaçlı diğer kuruluşların yatırım değeri

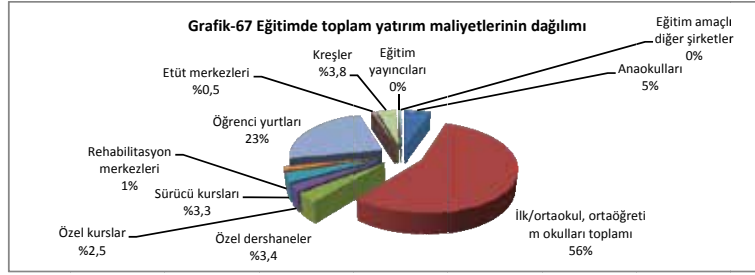
Eğitim amaçlı hizmet veren yurtdışı eğitim danışmanlık şirketleri eğitim danışmanlık şirketleri gibi kuruluşların sadece ticaret odalarına kayıtlı işletme açtıkları bilinmektedir. Bu kurumların toplam adedi hakkında yeterli bilgi bulunmamakla birlikte derneklerden alınan bilgilere göre yurt dışı danışmanlığı 300-400 civarındadır. Diğerleri ile birlikte 1000'e yakın eğitim amaçlı firma olacağı tahmin edilebilir. Bu kurumların kuruluş işlemlerinde kayda değer bir maliyet gerekmemektedir. Birçoğu çalışan sayısı 5 – 20 arasında değişen orta büyüklükte bir büro ile hizmet yürütmektedir. Bu kuruluşların kurulum maliyeti 50 bin TL olursa toplam yatırım maliyeti **50 milyon TL** olacaktır. Her yıl 100 bine yakın öğrenci bu yolla yurt dışına gitmektedir.

Tüm eğitim amaçlı kuruluşların yatırım maliyetlerine baktığımızda alt sektörler bazında yatırım maliyeti en yüksek sektör özel okul sektörüdür (Tablo 37). Onu özel yurtlar takip etmektedir. Yatırım maliyeti oldukça yüksek olan kurumların tam kapasite ile çalışması oldukça önemlidir. Ancak özel okulların kapasitelerini yeterince dolduramadıkları yaklaşık %40-45 boş kontenjan olduğu ifade edilmektedir.

Eğitim amaçlı hizmet sunan kurumlarda yatırım maliyetleri yanında işletme maliyetleri için ek kaynağa ihtiyaç vardır. Özel okulların çoğu 3-4 yıl sonra ancak sürdürülebilir hale gelmektedir. Bu durumda bir özel okul işletmecisinin 3-4 yıl gelir gider farkını karşılayacak kaynağa ihtiyacı olacaktır. Bu da sektöre yatırım yapacakların yatırım maliyetleri yanında işletme giderleri için de kaynak bulması gerektiğini gösterir. Diğer sektörlerde bu en az bir yıl olarak hesaplanmalıdır.

Tablo-37		
Eğitim Amaçlı Kuruluşların Yatırım Maliyetleri		
(Bayındırlık ve MEB verileriyle hesaplanmıştır)		
Kurum türü	Kurum sayısı	Toplam yatırım maliyeti
Anaokulları	1.642 +693	1.900.000.000 TL
İlk/ortaokul, ortaöğretim okulları toplamı	3476	20.000.000.000 TL
Özel dershaneler	3.579	1.250.000.000 TL
Özel kurslar	2.666	900.000.000 TL
Sürücü kursları	3.380	1.200.000.000 TL
Rehabilitasyon merkezleri	1.776	500.000.000 TL
Öğrenci yurtları	4.405	8.400.000.000 TL
Etüt merkezleri	814	200.000.000 TL
Kreşler	1592	1.400.000.000 TL
Eğitim yayıncıları	100	150.000.000 TL
Eğitim amaçlı diğer şirketler	1.000	50.000.000 TL
Toplam	24.430	35.950.000.000 TL

Özel okul öncesi eğitim kurumu 2335 görünmektedir. Ancak bunun 693 tanesi okul bünyesinde ana sınıfı olduğu için müstakil bir kurum olarak sayılmamıştır. İlkokul, ortaokul ve ortaöğretim okulları toplamı 3476 olarak görünmektedir. Ancak bunların bir bölümü aynı bina içinde hizmet veren okullardır. Müstakil bina ya da blokta hizmet veren okul sayısı 2.000 olarak alınmıştır. Dershanelerde %30 dershanenin müstakil binada diğerlerinin katlarda hizmet verdiği düşünülerek hesaplama yapılmıştır. Diğer eğitim kurumlarında %20 müstakil bina geri kalanı binaların bir bölümünde hizmet verdiği düşünülerek hesap çıkarılmıştır.

Yatırım maliyetleri açısından eğitim hizmeti sunan kurumları karşılaştıracak olursak en büyük yatırım özel okul alanında olduğu görülecektir (Grafik 67). Özel okul yatırımları sektördeki tüm yatırımların %56'sına karşılık gelmektedir. Onu %23 ile özel yurt yatırımları izlemektedir. Anaokulları %5, dershane ve kreşler %4, sürücü kursu ve özel kurslar %3, rehabilitasyon merkezleri %1, diğerleri ise daha küçük oranda yatırım değerine sahiptir.

Sonuç: Özel öğretim kurumlarından özel okullarda yaklaşık 650 bin öğrenciye hizmet verilmektedir. Özel okullar devleti her biri 650 öğrenci kapasiteli 1.000 okul yapmaktan kurtarmaktadır. Bir okulun devlete maliyeti bugünkü değer üzerinden 15 milyon TL olursa özel okullar devleti 15 milyar TL'lik ek yatırımdan kurtarmıştır. Devletin 2014 yılında yeni yatırımlar için ayırdığı kaynak 5,2 milyar TL'dir. Özel okul sektörü tek başına devleti üç yıl ek yatırımdan kurtarmıştır. MEB 2013 yılında 17 bin derslik yapmıştır. Bu her yıl 30 derslikli 550 okul yapılması anlamına gelmektedir. Özel okullular bin okul kapasitesi oluşturarak devletin 2-3 yıl yatırımlarını üstlenmiş görünmektedir.

Özel okullar bu yatırımı yaptıktan sonra en az 3-4 yıl işletme için gerekli sermayeyi de kendi imkânları ile sağladıkları bazen de ciddi sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. İlk yıllarda öğrencilere yeterli hizmet sunamadığı için oluşan yanlış kanaatleri uzun süre ortadan kaldırmak mümkün olmamaktadır.

Bütün bunlar yanında özel okulların oluşturduğu 1 milyona yakın kapasiteye karşılık sadece 650 bin öğrenci ile faaliyet yürütmek zorunda olması sektöre yeni girecekleri ürkütmektedir. Bu alan girmeyi düşünen yatırımcılar mevcut kurumların durumunu gördükleri için yatırımdan kaçınmaktadır.

Son düzenlemeler ile dersanelerin dönüşümü aşamasında verilmesi düşünülen teşvikler olumlu olmakla birlikte dersanelerin okul sektörüne girmesiyle ortaya çıkacak kaos ortamını telafi edip etmeyeceği belli değildir.

3.2 YATIRIMIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Özel okul yatırımlarının önünde en önemli engel mevcut kurumların yaşadığı sıkıntılardır. Mevcutların öğrenci bulma konusunda yaşadığı sıkıntılar yeni yatırımcıların alana girmesini engellemektedir. Özel okullardan sistemi belli çevrelerce kabul edilmiş az sayıda okul öğrenciye ulaşma problemi yaşamamaktadır. Ancak okulların çoğu devletin uygulamalarının mağduru olmaktadır. Yapılan düzenlemelerde özel okulların nasıl etkileneceği hesap edilmemesi ciddi sorunlara yol açmaktadır.

Mevcut kurumların kapasitelerini tam kullanmalarını ortadan kaldıran engel

Örneğin kademeli olarak anadolu ve fen liselerinin artırılmasından dolayı zaten sıkıntılar yaşayan özel okullar son yıl tüm genel liselerin anadolu lisesine dönüştürülmesiyle iyice köşeye sıkıştırılmıştır. Devlet Anadolu liselerinde boş kontenjan kalmasın derken oluşturulan ek kontenjan uygulaması özel liselerin kayıtlarını neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Özel okullar en başarılı öğrencilerden oluşan grupların neredeyse tamamına yakını devlet okulları aldıktan sonra geri kalan öğrencilerin kaydına mahkûm edilmektedir. Okul kültürünün çocuğun gelişmesindeki rolünü önemseyen ve belli düzeyde maddi imkânı olan az sayıda aile çocuğunu özel okula gönderme isteğini korumaktadır. Ailelerin çoğu çocuklarının aynı başarı grubunda akranlarıyla birlikte okumasını yeterli görmekte bu yüzden de devletin fen ve Anadolu liseleri öncelikli olarak tercih edilmektedir. Öğrenci kaydıyla ilgili problem yaşamayan az sayıdaki okul bu engele takılmazken okulların çoğu devletle rekabet edemez hale getirilmiştir. Sınavla öğrenci alan okulların oranını en çok %15-20 ile sınırlandırılmazsa yatırımcıyı özel okula çekmek zordur.

Özel kurslar belediyeler, İŞKUR, KOSGEB ve STK'ların açtığı kurslarla rekabette zorlanmaktadır. Ücretini devletin ödediği kursların ortaya çıkardığı tablo özel kurs sektöründe standart bir piyasanın oluşmasını engellemektedir. Kurumların çoğu oldukça cazip programları için bile ücret standardı oluşturmakta zorlanmaktadır. Verilen kursların düzeyini belirleyecek mekanizmalar tam hayata geçirilememiştir. Bu yüzden aynı kursu devlet kaynaklarını kullanarak ücretsiz veya çok düşük ücretle veren kurumların diğerleriyle kıyaslanması mümkün olmamakta öğrenciler ücretsiz ve düşük ücretliyi tercih etmektedir.

Sürücü kursları temsilcileri, devletin eğitimleri azaltma yönündeki düzenlemelerle oluşan, eğitimlerin önemsiz hale geldiği şeklindeki yaklaşımların ortaya çıkardığı sorunlarla uğraşmaktadır. Her yıl bir milyondan fazla öğrenci potansiyelinin olduğu bir sektör uygulama hatalarından dolayı verimliliğini yitirmiştir. Birçok kurum öğrenci ilgisini çekmek için fiyat düşürmek zorunda kalmakta ortaya çıkan tablo sektördeki tüm dengeleri alt üst etmektedir.

Dershane sektörü öğrencilerin en çok ihtiyaç duyduğu iyi hizmet ürettiğine inancın yaygın olduğu bir sektördür. Ancak devletin sektörün nasıl etkileneceğini düşünmeden yaptığı düzenlemeler hizmet verenleri ve hizmet alanları mağdur edecek düzeylere ulaşmaktadır. Örneğin öğrencilere üç yıl sınava girecek ve sonuçlarıyla bir üst öğrenime yerleşeceksin şeklinde verilen sözler unutulmuş, iki yıl geçmeden sınav sayısı bire düşürülmüştür. Daha sonra da sınavın içerik ve formatıyla hiç gerek olmadan oynatılmaktadır. Dershaneler hakkında yapılan son düzenlemeler süre verilerek belirlenen tarihten sonra tümünün okula dönüşümü istenmektedir. Hâlbuki serbest piyasa şartlarında hiçbir sektör başka bir çalışma alanına geçmeye zorlanmamalıdır. Yayıncılar sektörün en önemli engelinin korsan yayıncılık devletin hizmet alımında kullandığı yöntemler olduğunu düşünmektedir. Okul kitaplarında dağınıklığı önlemek amacıyla yapıldığı ifade edilen ücretsiz kitap uygulaması yayıncıların yaşamasını imkânsız hale getirmek üzeredir. Her devlet kitap alım ihalesi yapmakta ve mümkün olduğunca ucuza kitap almak için fiyat düşürülmektedir. Son 5-6 yılda devletin kitap alımındaki politikası neredeyse hiç fiyat artışı olmayacak şekildedir. Bu durum yayıncılar tarafından defalarca anlatılmış ama istenen düzenleme yapılamamıştır. Yayıncılar çizgisiz defter fiyatına yayın sattıklarını telif haklarının yok sayıldığını belirtmektedir.

Bir diğer engel okullar için yatırım yeri engelidir. Özel okul yapmak isteyen birinin arsa problemini çözmesi oldukça zordur. Yatırım yapacaklar için en büyük engel bulunan arsalarda bile yaşanan çok defa ret ile sonuçlanan uzun kabul süreçleridir.

Yatırım yeri engeli

Öğrencilerin kolay ulaşabilecekleri yerlerde özel okul arsası bulmak zordur. Uzun araştırmalardan sonra bulunan arsaların maliyetleri oldukça yüksektir. Daha yeni yatırıma başlayacak birinin kaynaklarının önemli bir bölümünü yatırım yerine ayırması gerekmektedir. Gerçekten eğitime gönül vermiş biri yatırım yeri için bu kadar kaynak ayırabilir. Ancak arsanın satın alınması da problemi çözmemektedir. Alınan arsanın imardaki durumuna göre farklı problemler yaşanmaktadır.

İmar planında okul olarak ayrılmış bir yere okul yapılmak istenirse;

Arsa imar planlarında okul yeri olarak ayrılmışsa planlamalarda özel okul yeri düşünülmediği için resmi okullar için ayrılmış bir yerin özel okul kurucusu için izin verilmesi gerekmektedir. Bakanlık izin taleplerine kendi ihtiyacı yoksa onay vermektedir. Birçok yerde Bakanlığa gerekli denildiği için boş bekleyen arsalar bulunmaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün müfettiş raporuyla onay vermesi, valilik ve defterdarlıktan görüş alınması, ilin bakanlığa yazı yazması ve bakanlığın onaylaması gibi her aşamada engelle karşılaşılabilecek bir prosedür izlenmektedir. Bazen kendi araziniz üzerine okul yapmanız bile imkânsız hale gelmektedir. Bazen yatırımcı eğer yetkilileri ikna edebilirse okul yapmak için devletle arsa takası yapmakta ve bu yolla okul yatırımları için yatırım yeri ayarlama gibi dolambaçlı yollar kullanılmaktadır.

İmar da okul arsası olmayan bir yere okul yapmak isterseniz;

Yerin durumuna göre farklı engelleri aşma zorunluluğu bulunmaktadır. Kültür ve turizm varlıklarına yakın yerlerde Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan, belediye mücavir alanı içinde belediye meclisinden, tarım orman alanına yakın yerlerde tarım orman bakanlığından, askeri birliklere yakın yerlerde askeriyeden, organize sanayi bölgelerinde ilgili sanayi birimlerinden onay istenmekte bu kuruluşlar ya da MEB yatırım ve tesisler dairesinden çoğu zaman ret cevabı alınmaktadır. Bütün bu engelleri aşabilen yatırımcılar için başında yatırım yeri için önemli bir kaynak ayırmak zorunda kalmaktadır.

Mali yükler

Türkiye'de eğitimin büyük bir ekseriyetle devlet eliyle yapılması eğitimde istenen niteliğin ortaya çıkmasını engellemektedir. Devletin okulculukta payı %96 özel okulların payı ise %4'ler düzeyindedir. Özel okulların gelişmesinin önünde en büyük engellerden biri mali yüklerdir.

Dünyada gelişime açık alternatif yaklaşımlarla eğitime yatırım özendirilmiştir.Yakınımızda yer alan KKTC, ülkemiz dâhil birçok ülkeden öğrenci çekerek eğitim turizminden önemli gelir elde ederken, ülkemizde yukarıda sayılan hususlardan dolayı kurumlar sıkıntı yaşamaktadır.

Dünyada Almanya, Fransa, Hollanda, İspanya, Avustralya, Japonya, Danimarka, Norveç, İsveç, Lüksemburg, Hindistan, ABD vb. gibi birçok ülkede eğitim kurumları öğrenci ücretlerinin karşılanması, öğretmen maaşlarının ödenmesi, vergi muafiyeti, sosyal güvenlik primlerinin ödenmesi, masraflarının tümünün ya da bir bölümünün karşılanması, yatırımların ya da öğrenci ücretlerinin vergiden düşülmesi şeklinde destekler görmekte, bazı ülkelerde eğitimden hiç vergi alınmamaktadır.

Bizde eğitim öğretim faaliyeti yapan kurumlar yüksek vergi yükümlülükleri altında ezilmektedir. Kurumların en büyük gider kalemi %60 ile personel giderleridir. Personel giderleri üzerindeki

yükler oldukça ağırdır. Personele ödenen net maaşın yarısından fazlası da devlete değişik adlar altında ödenmektedir.

2014 Nisan ayı bordrolarından örnek verirsek:

Personel maaşlarından; %15–35 gelir vergisi, %0,6 damga vergisi, %33,5 SGK primi, %3 işsizlik kesintisi ödenmektedir. Gelir vergisi en düşük dilimden (%15) alınsa bile personele ödenen net maaşın %60'ı, brüt maaşın %38'i kadar miktar vergi ve prim olarak devlete ödenmektedir. Bu oran yüksek dilimlerde %5–10 artabilir. Net maaşı 1.150 TL olan bir çalışan için en düşük dilimden çeşitli adlarla devlete 690 TL ödeme yapılmaktadır. Net maaşı 3.000 TL olan bir çalışan için devlete 1385 TL ödeme yapılıyor. Yıllık gelir vergisi matrahı 18.000 TL'yi geçince stopaj %15'den %20'ye yükselir. Maaşın durumuna göre son 4-5 ay devlete ödenen toplamı %65'ya yükselmektedir. Devlete ödenenlerin yüksekliği işvereni ciddi zorlamaktadır. Özel okullarda çalışanlar için uygulama diğer özel öğretim kurumlarıyla aynıdır. Öğretmenlerde sosyal yardım kapsamındaki ek ödemelerden vergi kesilmediği için devlete ödenenlerin toplamı %50 civarındadır. 45 çalışanlı bir özel öğretim kurumunun personele ödediği toplam 62.000 TL olan bir kurumun devlete ödediği 39.000 TL toplamda devlete ödenenler toplamı %62'dir. 41 çalışanlı bir özel okulun personele ödediği 71.000 TL'ye karşılık devlete ödediği 36.000 TL'dir. Özel öğretim kurumlarında çalışanların çoğu öğretmen olduğu için sadece sosyal yardım kapsamındaki ek ödemelerin 455 TL'sinden vergi kesilmediği için okullarda devlete ödenenler oranı %50'dir. Devlet kurumların ödemelerde zorlandığını görmektedir. Kurumları zamanında ödemeye teşvik etmek için zamanında devlete olan ödemeleri yapanları ödüllendirecek sistemler kurmuşlardır. Zamanında ödemenin ciddi avantajları olmasına rağmen çok sayıda kurum bu avantajlardan yararlanma fırsatını kullanamamaktadır.

Toplam ciro üzerinden devlete ödenen tutarı hesaplanırsa cironun %30'u personel için devlete ödenen, gelir-gider üzerinden KDV mahsuplaşmasından sonra cironun %5'i KDV'den devlete ödenen, yatırımlar düştükten sonra cironun %10-15 kurumlar vergisinden, harçlar ve diğer ödenenler de dâhil edilirse toplamda cironun neredeyse %45-50'si devlete ödenmektedir. Devlet her işyerinin %40-50'lik hisseye sahip ortağı gibidir. Üstelik kurumun kar edip etmediğine bakmadan kendi payına düşeni alan bir ortak konumundadır.

Özel öğretim kurumlarında Maliye Bakanlığı'nın ve SGK'nın ilgili tebliğleri gereği; sosyal yardım kapsamındaki aile, çocuk, yemek yardımı gibi ödemelerin 40 TL'sinin vergi, 130 TL'sinin prim kapsamı dışında olması, verilen rakamların üstündeki ödemelerin kayıt dışılığa itilmesine yol açacak bir uygulamadır. Bazı kurumlar 500 TL civarındaki sosyal yardım kapsamında planlanan ödemelerini bu sınırlandırmalardan dolayı yapamadıklarını ifade etmektedir.

Resmi okullarda ek derslerden, sosyal yardımlardan herhangi bir vergi ve prim kesilmemektedir. Özel öğretim kurumlarında sözleşmelerde yer alan haftalık 6, 15, 20 gibi ek ders ücretinden vergi ve prim kesilmektedir. Ek ders tutarı aylık 80 saate kadar ulaşabilmektedir. Ders saat ücretinin net 6,5 TL'den hesaplanması durumunda öğretmene 520 TL'ye, Devlete 200 TL'ye kadar ek ücret ödenebilmektedir. Sözleşmelerde daha yüksek ücretle anlaşma yapılabilir. Örneğin saati net 15 TL'den anlaşılırsa kişi başı 460 TL'ye, 50 öğretmenli bir kurum için devlete aylık 23.000 TL'ye kadar çıkabilecek ek ödeme yapılması gerekecektir. Sözleşmede yer alan ders saati tutarını Devletin takip etmesi mümkün değildir. Kurumlar bu ek yükten kurtulma yollarını ararken kayıt dışılığa itilmektedir.

Özel öğretim kurumlarının çoğunda yaz döneminde en az iki ay gelir getirici faaliyet yapılmamaktadır. Nisan, Mayıs ve Haziran ayında tahsilâtları iyice azalan gelir gider dengesi bozulan kurumların çoğu yaz döneminde maaşları karşılayamamakta, vergi ve primlerini ertelemekte ve yeni öğretim dönemine 3–4 aylık borçla başlamaktadır. Kurumlar, öğrencilere yenilikler sunması gereken dönemde harcamaları kısarak borç ödemeyi seçmektedir. Kurumların bir kısmı yaz döneminde vergi ve prim ödemededen kurtulma yolları aramaktadır. Öğretmenlerle yapılan sözleşmeler yaz döneminde feshedilmekte, her sezon başı yeniden öğretmen atama süreçlerinin yaşanmasına yol açmaktadır. Bu durum Valiliklerde işlem hacmini artırdığından Bakanlık ayrılanları 6 ay aynı yere geri dönemeyeceği şeklinde bir sınırlama getirmiştir. 6 aydan önce dönen öğretmen bazen 3-4 ay ataması yapılamadan kayıt dışı çalışma zorunluluğu ile karşı karşıya kalmaktadır.

Özel öğretim kurumları diğer iş yerleri gibi ticari bir yer olarak değerlendirilmemelidir. Bürokratik işlemler bakımından, vergi, harç, muafiyetler gibi mali konular yönünden makul bir tolerans sağlanmalıdır.

3.3 ALTYAPI VE ÜST YAPIYA İLİŞKİN İHTİYAÇLAR

Dünyada birçok ülkede eğitim adına yatırım yapmak isteyenlere; ücretsiz arsa, bina verilmesi, bina tadilatı ve tefrişinin yapılması, alt yapı hizmetlerinin götürülmesi gibi katkılar yapılmaktadır. Yürürlükteki kalkınmada öncelikli yörelerde yatırım yapmak isteyenlere uygulanan ücretsiz arsa tahsisi işlemi, eğitim yatırımları için hem hazineye hem de belediyeye ait arazileri kapsayacak şekilde tüm yurt genelinde yaygınlaştırılmalıdır. Ücretsiz ya da teşvikli olarak arsa tahsis edilmeli, yatırım indirimi verilmelidir.

Mevcut planda hangi amaçla olursa olsun özel öğretim kurumu olarak açılacak kurumlara belediyece imar değişikliği kolaylığı sağlanmalı, eğitim yatırımı yapacaklara pozitif ayrımcılık yapılarak, hazine arazilerinin tahsisi veya satışında öncelik verilmeli, hazine arazilerinin tahsisine ilişkin prosedür kolaylaştırılmalı, imar durumlarındaki belirsizlikler satış öncesinde belirginleşmeli ve yatırıma elverişli hale getirilmelidir. İşgal altındaki hazine arazilerinden uygun olanlar eğitim amaçlı yatırımlara tahsis edilmelidir. Resmi-özel okul ve tesislerinin etrafında bulunan kamu arazilerinin spor ve oyun alanı olarak kullanılmak üzere çevresindeki eğitim kurumlarına 49 yıllığına tahsisi ya da yıllara yayılarak satışı için prosedür oluşturulmalı, özellikle büyük kentlerde eğitim için arsa üretimine yönelik planlama yapılmalıdır.

Sektörün görüşleri alınarak yeni turizm geliştirme bölgeleri ilan edilmelidir. Bu kapsamda özellikle termal turizm, sağlık turizmi, doğa turizmi, eğitim turizmi nispeten bakir olan alanlara yeni yatırımların yönlendirilmesine yönelik tedbirler alınmalı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Belediyeler ve turizm sektörünün ortak çalışma yürüterek özellikle büyük kentlerde kongre turizmine ve spor tesislerine, eğitim kampusları ile entegre tesislere yönelik geniş alanlar hazırlanmalıdır. Orman vasfını yitirmiş 2B arazilerinin turizm ve eğitim yatırımlarına açılması sağlanmalı, mevcut tahsisli tesislerin mülkiyet sorunları çözümlenmeli, tarla olarak görülen bir yerin eğitim tesisi yapılmak istendiğinde kadastro ve tapu işlemlerinin hızlı biçimde yapılabilmesi için gerekli düzenleme yapılmalı, konut olan yerlerin eğitim faaliyeti için kullanılmak istenmesi durumunda, engeller kaldırılmalı, il ve yerel yönetimlerde bürokratik yazışmalar azaltılmalıdır.

İmar planları, kent merkezlerinde yapılacak eğitim hizmeti yatırımlarına elverişli şekilde düzenlenmeli ve bu amaca uygun olarak yeterli alanlar tahsis edilmelidir. Ayrılan alanlar ileride

plan tadilatına yol açmayacak biçimde çok amaçlı olarak tanımlanmalı (kentsel servis alanı gibi), plan notlarında ayrıntılara yer verilmelidir. Mevcut planlarda, bu amaçlar için ayrıldığı halde kamuya tahsisli alanların, özel-resmi ayırımı kaldırılarak, özel öğretim yatırımlarına da tahsisi için izin verilmelidir. Ayrıldığı alan için planlanan süre içinde kullanılmayan arsaların özel öğretim kurumlarına tahsisi için Belediyelerce imar planı değişikliği kolaylığı sağlanmalıdır.

Özellikle kent merkezlerinde imar planları, değişime ayak uydurabilecek esneklik ve nitelikte olmadığından okul alanı olarak ayrılmış yerler, çağdaş bir eğitimin ortamının gereği olan kampus uygulamasına olanak sağlayacak vasıfta değildir. Eğitim yatırımı yapmak isteyen yatırımcılara, (özellikle büyük kentlerde) birçok ülkede olduğu gibi çok sayıda eğitim kurumunun bir arada bulunabileceği, ulaşım kolaylığı sağlanmış ve altyapısı tamamlanmış geniş kampus alanları oluşturulmalıdır.

İmar planlarında ayrılacak eğitim alanlarının tahsisinde özel öğretim kurumlarının arsa ihtiyaçları da mutlaka dikkate alınmalıdır. Özel öğretim kurumları standartlar yönergesi esas alınırsa ihtiyaç duyulan arsa alanları;

1000 kişilik özel okul binası, sosyal tesisleri ve bahçe alanı için;

Okul Öncesi Eğitim Kurumu	:	5.000 m ²
Özel İlköğretim Okulu	:	15.000 m ²
Özel Ortaöğretim Okulu	:	20.000 m ²
Özel Meslek Lisesi	:	20.000 m ² + uygulama alanları

1000 kişilik kurumlar için;

Özel Dershaneler	:	1.000 m ²
Özel Kurslar	:	1.000 m ²
Motorlu Taşıt Sürücü Kursları	:	1.000m ²
Özel Etüt Eğitim Merkezleri	:	1.000m ²
Rehabilitasyon Merkezleri	:	1.000m ²
Hizmet İçi Eğitim Merkezleri	:	1.000m ²
Özel Vakıf Üniversiteleri için en az:	:	200.000m ² alan ayrılmalıdır.

Yürürlükteki mevzuat gereğince, daha küçük bir arsaya da özel öğretim kurumu yapılması mümkündür. Bu yaklaşım aynen korunmalıdır. Ancak genel eğitimimiz içinde halen % 3 oranında olan özel okulluğun, istenilen seviyeye ulaşabilmesi daha geniş kitlelere kaliteli ve düşük bedelle eğitim hizmeti sunabilmek için özel okulların ve özel öğretim kurumlarının kampus şeklindeki yerleşmelerde açılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kampuslarda öğrencilerin ve çevrenin yararlanabileceği akademik, sosyal ve sportif etkinliklerin yapıldığı kültür merkezleri, spor, tiyatro, sergi salonları, hobi alanları, kafeteryalar gibi ortak kullanım alanları, sürücü kurslarında ise ortak pist alanları ayrılmalıdır.

Okul arsaları ile ilgili yatırım yeri tespitlerinde, resmi kurum - özel kurum ayrımı yapılmaması, eğitim için ayrılmış alanların özel sektör tarafından talep edilmesi durumunda ise kolaylık sağlanarak özel sektöre verilmesi yönündeki görüşler ilgili Kurumlara iletilmiştir.

Bu kapsamda, gerek planlama sahasında gerekse arazi edinimi safhasındaki düzenlemelerde sadece “ eğitim kurumu alanı” ifadesi kullanılmalı veya eğitim için ayrılan bir alanın, her tür eğitim kurumu ve öğrenci yurdu için kullanılabilmesine dair mevzuata hüküm konmalıdır. İmar planlarında okul olarak ayrılmış alanların, resmi veya özel okul ayrımı yapılmadan özel sektöre de tahsis edilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasına acilen ihtiyaç bulunmaktadır.

Özel öğretim kurumlarının açacakları ilave tesis ve bölümler için yakın binalardan yararlanma imkânı verilmelidir. Bu ilave bölümler için standartlar ve açış işlemleri kolaylaştırılmalıdır. Özel öğretim kurumlarını açmada var olan bürokratik işlemler azaltılmalı (beyan esas alınmalı), daha sonra beyanın doğruluğu gerekirse tahkik edilmelidir. Arsa tahsisi işlemlerinde keyfilik önlenmeli, özel öğretim kurumu açacaklar için arsanın eğitime tahsisi, özel kurumlara verilmesi işlemleri kolaylaştırılmalıdır. Aynı binada farklı kurum ve program açma şartları kolaylaşmalı, bilgi vermeleri yeterli kabul edilmelidir. Aynı binada, kampüste bulunan her bir kurum ve program için yeni müdür atama zorunluluğu kaldırılmalı, müdür yardımcıları ile yönetim sağlanmalıdır.

Özel öğretim kurumlarının binalarının yapılacağı arsanın temininde, elektrik, su, kanalizasyon, doğalgaz, haberleşme gibi alt ve üst yapı ihtiyaçlarının mahalli yönetimlerce karşılanması, özel sektörü eğitim alanına yatırım yapmaya teşvik edecektir.

3.4 ENGELLERİN KALDIRILMASI İÇİN ÖNERİLER

Sektör temsilcileri ile birlikte yapılacak çalışmalar doğrultusunda gerekli yasal düzenlemelerin acilen yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitim sektöründe en büyük gider kalemi gelirin %50-60'ıyla personel giderleridir. Ülkemiz turizmde olduğu gibi eğitim turizminde de diğer ülkelerle yarışacak seçkin kurumların ortaya çıkması ve bu sektörün sürdürülebilirliğinde personel giderlerinden başlamak suretiyle maliyetlerin düşürülmesi önemli rol oynayacaktır. Milli Eğitim, Maliye, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarıyla yapılacak düzenlemelerle maliyetler düşürülebilir, kayıt dışılıklar önenebilir.

Yatırım yeri problemi çözülmelidir.

Eğitim yatırımları için ücretsiz ya da teşvikli olarak arsa tahsis işlemi hem hazineye hem de belediyeye ait arazileri kapsayacak şekilde tüm yurt genelinde yaygınlaştırılmalıdır.

İmar planlarında okul olarak ayrılmış alanların, resmi veya özel okul ayrımı yapılmadan özel sektöre de tahsis edilmesi için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır. Eğitimde imar planlarında özel okul alanına dönüştürülmesi işlemleri kolaylaştırılmalıdır.

Eğitim alanındaki mali yüklerin azaltılması için;

Ülkemizde, eğitim sektörü diğer ticari sektörlerden biri gibi algılanmakta, aynı vergi ve prim ödemelerine muhatap olmaktadır. Sektörel ekonomik şurada ele alınan mali yükler şöyle sıralanmıştır.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nda, özel öğretim kurumlarından %8 KDV alınmaktadır. Bu oranın % 1'e çekilmesi beklenmektedir. Vergi dilimleri düşürülerek kurumların rahatlatıldığı sanılmaktadır. Kazanılan rakamın önemli bir bölümü devlete gitmektedir. Sektör, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında düzenlemeyle eğitimden vergi alınmamasını beklemektedir.

Mahsuplaşma sonunda iş yerleri neredeyse cironun %5'ini devlete KDV olarak ödemektedir. Bu aylık cirosu 200.000 TL bir işletme için 10.000 TL eğer KDV oranı %1'e düşürülürse bu 200.000 TL aylık cirosu olan bir kuruma her ay azami 10.000 TL katkı anlamına gelecektir.

Bilkent Üniversitesi'nin doğu ve güneydoğuda bazı illerde açacağı okullar için tüm çalışanlarından 25 yıl gelir vergisi stopajı alınmaması kararlaştırılmıştır. Bu olumlu uygulama tüm okullar için sağlanmalıdır. Benzeri bir uygulama yeni teşvik sistemi ile 6. Bölgede sigorta primleri işveren hissesi ve gelir vergisi stopajı desteklenmektedir. Eğitimde bu desteğin tüm bölgelerde olması istenmektedir.

İstihdamdaki yüklerin ağır olması sektörün sürdürülebilir olmasını engellemektedir. Kalkınmada öncelikli yörelerde 6. bölgede istihdamı artırmak amacıyla yapılan düzenlemelerle 1.150 TL'lik maaş için devlete yapılan 690 TL'lik ödeme 345 TL gibi makul bir düzeye, net maaşın %60'ından %30'una indirilmiştir. 45 personeli olan bir kurumda örnekteki maaş ortalama alınır devlete toplam ödeme 39.000TL'den 18.000TL'ye düşmektedir. Bu durumda kurum her ay 21.000 TL katkı anlamına gelecektir. Bir kurumda cironun %50 'sinin personel giderlerine harcadığı düşünülürse personel için aylık 100.000 TL harcayan bir kurumun cirosunun takribi 200.000 TL olacağı tahmin edilebilir. Bu durumda sadece kalkınmada öncelikli yörelerde yapılan uygulama eğitimde tüm Türkiye'ye yayılması halinde ciroya %10 personel giderlerine %20 katkı yapılmış olacaktır. Bu katkı önemli bir katkı sağlayacaktır.

Eğitimde her türlü donanım ve teknik cihaz alımlarında KDV ve gümrük muafiyeti getirilmelidir. Özel okullarda okuyan öğrenciler için birçok ülke kupon sistemi dâhil farklı yollarla desteklemektedir. Bizde işçi memur dâhil çalışanların devlete ödediği gelir vergisi ve sigorta primlerinin çocuklarının özel okul ücretlerine aktarılması sağlanmalıdır. Örneğin 1.150 TL net maaşı olan bir çalışan için devlete ödenen 690 TL çocuğunun eğitiminde kullanılabilse yılda 8.280 TL destek sağlanmış olur ki her çalışan çocuğunu orta düzeyde bir özel okula gönderebilir. Kurumlar maliyeti düşürmek için kendi öğrencilerini kendi araçlarıyla taşıma fırsatı verilmesini istemektedir. Tüm özel okullarda okuyanlar direk ya da dolaylı yoldan desteklenmelidir.

Özel okullarda okuyan öğrencilere, resmidekilerin devlete maliyeti kadar katkıda bulunmalı ya da 4842 sayılı Kanun ve ilgili Gelir İdaresi Tebliği'nde "eğitim sağlık harcamaları indirimi başlığı altında tüm Türkiye'de öğrenci velilerinin eş ve çocukları için yaptıkları eğitim harcamaları gelir vergisi ya da kurumlar vergisinden" düşülmelidir.

5580 sayılı Kanun'da "Özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlere ödenecek sosyal yardım kapsamındaki ödemeler ve ek ders ücretleri; her türlü vergi, SGK ve işsizlik kesintisinden muaf tutulmalıdır" hükmü yer almalı ve sosyal yardım kapsamındaki ödemelerin sınırı yükseltilmelidir.

Vergi ve SGK mevzuatındaki brüt ücreti 1.628,42 TL olan devlet okulu öğretmeni net 1.341,25 TL almakta iken, özel okulda çalışan aynı derecedeki bir öğretmenin net ücret 1.257,21 TL olmakta, resmi ve özel okul arasındaki bu fark kaldırılmalıdır.

Yaz döneminde 2-3 ay çalıştırılmayan personele maaş ödenmemesi, gelir olmadan vergilendirme yapılmaması için İş Kanunuyla 5580 sayılı Kanun'a "Eğitimde sözleşmeler bir yıldan az süreyle yapılabilir" ya da, teşvik kapsamında "Özel öğretim kurumlarının temmuz ve ağustos aylarında ödediği maaşlardan vergi ve prim kesilmez" hükmü eklenmelidir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan MYK'nın tüm belgelendirme işlemlerinde hakem rolü üstlenmesi, ülkede belgeler ve kazanılacak becerilerin iş dünyasının ihtiyaçları dikkate alındıktan sonra belirlenerek, belge verme işlemlerinin herkesçe kabul edilebilir şekilde, belli aralıklarla denetlenen bir ya da birkaç ölçme değerlendirme birimince yürütülmesi sağlanmalıdır.

Ayrıca eğitim sektöründe yatırım yapmak isteyen müteşebbislere uzun süreli ve faizsiz kredi olanakları sağlanmalı, eğitim ve yurt yatırımları için yapılacak her türlü bağış ve yardımlar vergiden düşülmeli, eğitim ve yurt yatırımlarında yatırımcı yatırıma başlarken yatırımı tamamlandığında ruhsat iskân alırken damga vergisi ve harçlardan muaf tutulmalı, eğitim öğretim faaliyetleriyle ilgili olarak düzenlenen kâğıtlardan damga vergisi ve harç alınmamalı, eğitim kurumları her yıl ruhsat harcı belediyeye ödenen ilan reklam ve vergilerinden muaf tutulmalı, özel okullardan emlak vergisi alınmamalıdır. Dünyadaki eğitimdeki gelişmeleri yerinde görme amacıyla yapılacak yurtdışı seyahatlerin finansmanı devletçe desteklenmelidir. Ayrıca, özel okullardaki yabancı dil öğretimini teşvik amacıyla yurtdışına düzenlenen gezi, kurs, eğitim öğretim ve konferans gibi etkinliklerine devlet finans desteği vermelidir.

3.5 BÖLGESEL TEŞVİK VE YARDIMLAR

Son dönemde Maliye ve Çalışma Bakanlıklarınca müşterek yapılan çalışmalarla sektöre ve bölgeye göre teşvik sistemleri kurulmuştur. Bu teşviklerden eğitim sektörünün de yararlanması görülmektedir.

Teşviklerin dayanağını, 15.06.2012 tarih 2012/3305 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar", Bakanlar Kurulu Kararına ilişkin usul ve esasları düzenleyen 2012/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'dir. 2012/3305 sayılı Karar 19.06.2012 tarihinde, 2012/1 sayılı Tebliğ ise 20.06.2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Ek olarak; vergi teşvikleri, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Gümrük Vergisi Muafiyeti Gümrük Kanunu, Sigorta Primi Teşvikleri Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'ndaki düzenlemelerle yeni teşvik sistemi yasal olarak kurulmuştur.

Teşvik uygulamaları için Türkiye bölgelere ayrılmış ve katkı payları ona göre değerlendirilmiştir.

6. Bölge hariç eğitim yatırımlarının tümü 5. Bölgedekilere uygulanan tüm yatırımlardan yararlanacağı için 6. Bölge dışındaki iller verilmemiştir.

6. bölgedeki iller: Ağrı, Ardahan, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Iğdır, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Van

Teşvik belgesi alınması şartıyla yatırım teşviklerinden; “Gerçek kişiler, adi ortaklıklar, sermaye şirketleri, kooperatifler, birlikler ve iş ortakları, kamu kurum ve kuruluşları ile meslek kuruluşları, dernekler ve vakıflar, yurtdışındaki yabancı şirketlerin Türkiye’deki şubeleri yararlanabilir” denilmektedir. Teşviklerden yararlanmak için genel olarak 1. ve 2. bölgelerde 1.000.000 TL, 3. 4. 5. ve 6. bölgelerde ise 500.000 TL asgari yatırım şartı aranmaktadır. Gelir vergisi stopajı desteği, sigorta primi işçi hissesi desteği sadece 6. Bölgedeki yatırımlar için uygulanmaktadır.

Bölgelere, yatırımın türüne ve büyüklüğüne göre değişmekle birlikte yatırımlar, vergi indirimi, KDV istisnası, KDV iadesi, sigorta primi işveren payı desteği, sigorta primi işçi payı desteği, gümrük vergisi muafiyeti, gelir vergisi stopajı teşviki, faiz desteği, yatırım yeri tahsisi gibi konularda teşvikler planlanmıştır.

Yeni Teşvik sisteminde yer alan teşvikler dört başlık altında toplanmaktadır.

Genel teşvik uygulamaları başlığı altında KDV istisnası ve gümrük vergisi muafiyetleri sayılmıştır.

Bölgesel teşvik uygulamaları başlığında KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsisi, faiz desteği sayılmıştır.

Büyük ölçekli yatırım teşvikleri başlığında KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsisi sayılmıştır.

Stratejik yatırımların teşviki başlığında KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsisi, faiz desteği, KDV iadesi sayılmıştır.

Teşvik sistemi kapsamındaki diğer teşvik unsurları

Teşvik sisteminde tüm sektörlerde olduğu gibi eğitim yatırımlarını da teşvik etmek amacıyla yeni yatırımlarda uygulanan indirimler, genel teşvikler, bölgesel teşvikler, büyük ölçekli yatırımların teşviki, stratejik yatırımların teşviki gibi teşvik uygulamaları vardır.

Teşvik sisteminde eğitim yatırımları öncelikli yatırım kapsamına alınmıştır. 6. Bölgede yatırımlarının (ilk, orta, lise yatırımları) bölgesine bakılmaksızın hepsinin 5. bölgeye tanınan teşvik unsurlarından yararlanması hükme bağlanmıştır. Dikkat edilirse eğitim yatırım denildiğinde akla gelen şey okul yatırımlarıdır. Okul dışındaki eğitim yatırımlarının bu teşvik unsurlarından yararlanıp yararlanmayacağı belirtilmemiştir.

Ülkemizde henüz eğitimde örgün, yaygın, resmi, özel demeden tüm eğitimle ilgili çalışmaların desteklendiği bir anlayış geliştirilememiştir. Dünyada ise, özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan birçok devlet eğitimin kim tarafından ve nerede yapıldığına bakmadan yapılan faaliyeti ülke geleceğine yatırım olarak görmekte ve teşvik etmektedir. Değişik ülkelerde destekler; hibe destekli okullar, bağımsız okullar gibi okul gruplarına, özel kurslar ve okul saati dışındaki ek destek eğitimlere kadar uzanırken bizde hala çok sınırlı kalmaktadır.

Yatırım teşvik sistemine göre en önemli teşviklerden biri yatırım yeri tahsisidir. Eğitim yatırımlarında yatırım toplam tutarı taşınmazın rayiç bedelinin bir katından fazla ise 49 yıllığına arsa irtifak hakkı tesis edilebilir. Ayrıca 50 bin dolar ve üstü, en az 100 kişiye istihdam sağlayacak yatırımlarda arsanın en az 3 katı yatırım şartıyla harca esas değer üzerinden satın alınabilir.

Bölgelere bağlı olarak verilen teşviklerden eğitim yatırımlarını ilgilendiren aşağıya çıkarılmıştır. Teşvikler yatırım yapıldıktan sonra belli sürede uygulanmak üzere planlanmıştır. Teşvik belgesine bağlı olarak sadece yeni yatırımlar için geçerlidir.

Sigorta primi işveren hissesi desteği

Eğitim yatırımları 6. Bölge hariç bölgesi ne olursa olsun 5. Bölgeye göre uygulanacağı için sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete karşılık gelen kısmının 5. Bölgede 6 yıl %30'u, 6. Bölgede 7 yıl %50'si devlet tarafından ödenecektir.

Gelir vergisi stopajı desteği

Sadece 6. Bölgedeki yatırımların gelir vergisi stopajının asgari ücrete karşılık gelen kısmı 10 yıl alınmayacaktır.

Vergi indirimi

2014' ten sonraki bölgesel teşvik kapsamındaki eğitim yatırımları 6. Bölge hariç bölgesi ne olursa olsun 5. Bölgeye göre uygulanacağı için 5. Bölgede %40, 6.bölgede %80 şeklinde vergi indirimi uygulanacaktır. 2., 3., 4., 5. ve 6. bölgelerde yatırım yapan firmalar için, yatırıma katkı tutarının belirli bir kısmı yatırım döneminde tüm faaliyetlerinden elde ettiği kazançlar üzerinden uygulanabilecektir

Yatırım ve işletme dönemlerinde uygulanacak katkı oranları bakanlıkça çizelge haline getirilip duyurulmuştur. Vergi indiriminden 5. Bölgede %80, 6. Bölgede %90 yararlanılacaktır. Yatırıma katkı oranlarına gelince 5. Bölgede yatırımın %40'ına, 6. Bölgede yatırımların %50'sine katkı sağlanacaktır.

Buna göre örneğin 5.000 TL lik bir yatırım için 5. Bölgede 2.000 TL, 6. Bölgede 2.500 TL 'lik kısmı vergiden indirilebilecektir. Bu indirimler uygulanırken;

5.bölgede 1.000TL'lik kısmı yatırım döneminde 1.000 TL'lik kısmı işletme döneminde,

6.bölgede 2.000 TL'lik kısmı yatırım döneminde, 500TL'lik kısmı işletme döneminde uygulanır.

İndirimler 5.bölgede Kurumlar vergisinden %4, gelir vergisinden %16 olarak uygulanacak,

6. bölgede kurumlar vergisinden %2, gelir vergisinden %18 olarak uygulanacaktır.

Faiz desteği

Yatırımlar için alınan kredi faizlerinin bölgesine göre 5. Bölgede 700.000TL, 6. Bölgede 900.000TL'ye kadar olan kısmı, döviz cinsinden kredilerde 2 puan, TL cinsinden kredilerde 5-7 puanlık bölümü desteklenecektir.

Örnek bir teşvik dökümü

5 milyon TL'lik bir yatırımda 40 kişiye istihdam sağlanırsa 5. ve 6. bölgelerde toplam teşvik tutarları;(xbin TL)

	5.bölge	6.bölge
(Bin ") KDV İstisnası	114	114
Gümrük Vergisi Muafiyeti	70	70
Vergi İndirimi	2.000	2.500
Sigorta Pr. İşv. His. Des.	578	826
Faiz Desteği	700	900
Yatırım Yeri Tahsisi	250	250
Gelir Vergisi Stopajı	-	542
Sigorta Primi İşçi Hissesi	-	595
Toplam Devlet Desteği	3.712	5.797
Destek Yoğunluğu %	74	116

Dershanelerin dönüşüm sürecinde bazı kanunlarda yapılan düzenlemelerinde bazı teşvik unsurları içerdiği görülmektedir. Dönüşüm kapsamındaki dershanelerle sınırlı olmak üzere emlak vergi bedelinin 5/1000 bedelle pazarlık usulüyle 25 yıllığına arsa irtifak hakkı verilmesi öngörülmüştür. Aynı şekilde dönüşüm başvurusu yapan dershanelerin devlete ait binaların, okul binalarının tamamını ya da bir bölümünü 10 yıllığına kiralayabileceği hükme bağlanmıştır. Aynı kanunda özel okullardaki boş kontenjanların ücreti devletçe karşılanmak üzere doldurulabileceği hükmü yer almaktadır. Bu düzenlemeler şimdilik sınırlı bir teşvik gibi görünse de uzun vadede kurumların önünü açacaktır.

Ayrıca yurt dışından daha fazla öğrenci çekmek amacıyla yapılacak faaliyetler Maliye Bakanlığınca desteklenmesi planlanmıştır. Örneğin vakıf üniversitelerinin yurt dışında büro açmalarını, fuarlara katılmalarını, internet ve diğer yollarla yapacakları reklamlarını, pazara giriş için yapacakları araştırmaların desteklenmesi planlanmıştır. Bunun yanında ülkemizde yapılacak eğitim yatırımları bölgesi ne olursa olsun en az 5 bölgenin avantajlarından yararlanacak. Eğitim hizmetlerinden elde edilen kazançların %50'si vergi matrahından düşülebilecek, Bakanlar Kurulu bunu %100'e kadar artıracaktır.

3.6 SEKTÖRDEKİ ENGELLERİN DİĞER ÜLKELERDEKİ RAKİPLERE KARŞI OLUŞTURDUĞU DEZAVANTAJLAR

Ülkemizde yatırım ortamını engelleyen faktörler özel sektörün eğitime yönelimini engellemektedir. Bu yüzden eğitimden özel sektörün rolü gelişmiş ülkeler düzeyinde değildir. Bu durum alanda faaliyet yapan yatırımcıların etkilemekte gelişmeye dönük yeni yatırımları yavaşlatmakta, kurumların farklı ülkelerdeki akranlarıyla yarışını zorlaştırmaktadır. Özel okulların dünyadaki benzer okullarla rekabet edemeyeceği düşünülmektedir.

Bu yüzden özel okullar, uluslararası faaliyet yapan özel okulların Türkiye’de okul açmaları halinde rekabet etme şanslarının olmayacağını düşünmekte ve yabancıların okul açmasını engelleyen hükümlerin korunmasını istemektedirler. Bu durum kurumların kendilerini yabancılarla rekabete hazır hissetmediklerini göstermektedir. Özel okulların gelişmesi yönünde adımlar atılması halinde, dışarıdaki akranlarıyla yarışacak marka değeri olan okullar ortaya çıkacak ve bazı sivil kuruluşların yaptığı gibi uluslararası faaliyete hazır kurumlar oluşacaktır.

Ayrıca ülkemizde uluslararası geçerliliği olan bir akreditasyon sisteminin olmaması TÜRKAK’ın akreditasyonla ilgili şartları mevcut özel okulları uluslararası geçerli bir diploma arayışına yöneltmektedir. Özel okullardan bazıları Bakalorya Diploması (IB) gibi bazı diplomaları vermek için uluslararası kuruluşlara başvurular yapmaktadır. Mesleki eğitimde belgelerinin akredite olmaması bazı uluslararası akreditasyon kurumlarıyla kurumları anlaşmalara itmektir. Özel okullar denk diploma vermek için Bakanlığın çizdiği çerçeveye bağlı kalmak zorunda bırakılmıştır. Yaptıkları ek çalışmaların belgelenememesi dünya çapında yarışa girmelerini engellemektedir.

Peki diğer ülkelerde ne gibi farklar bulunmaktadır.

Pek çok ülkede eğitim sektörüne yatırım yapan kişi ve kuruluşların öğretmen maaşları Devlet tarafından karşılanmakta, bu kurumlardan sembolik oranlarda vergi alınmakta, öğrenim gören öğrenci velilerine mali destek sağlanmakta veya öğrenci ücretlerinin tamamı ya da önemli bir kısmı Devlet bütçesinden karşılanmaktadır.

Örneğin:

ABD: Eyaletler arasında fark olmakla birlikte mesela, Teksas eyaletinde bir müteşebbis, özel okul projesi hazırlayıp sunabilir. Charter okulu olarak isimlendirilen bu tür bir okulun tüm araç gereçleri, kirası, öğretmen maaşları belde yönetimi tarafından ödenir ve öğrenci başına değişen miktarda nakdi yardım yapılır. Bu dönem rakam 8 bin dolardan başlamaktadır.

Almanya: Alternatif okullara finansal destek anayasal hükme bağlanmıştır. Eyalet, personel ve materyal için gerekli olan kaynağı sağlamayı garantileyebilir. Okul finansal ihtiyaçlarının belli bir yüzdesini alabilir. Ders kitabı, eğitim maliyetleri ve öğretmen maaşları, yerel yönetimler tarafından karşılanabilir. Mesela Kuzey Ren Vestfalya ve Hessen eyaletlerinde özel okullar, personel gideri ve okullar temel giderleri için devletten toplam giderlerinin % 75’i kadar maddi yardım alabilir. Ayrıca özel öğretim okullarına inşaat, tamirat ve genişletme masrafları için % 50 ila % 80 oranında devlet katkısı sağlanır. Bavyera eyaletinde okul giderlerinin % 80’i, öğrenci masraflarının ise tamamı devlet tarafından karşılanmaktadır.

Danimarka: Tüm özel okullar kayıt ettikleri öğrenci sayısına bağlı olarak harcamalarının yaklaşık %80-85’ini kapsayan devlet desteği alır.

Finlandiya: Özel öğretim kurumlarının çoğunluğu devletten maddi destek alır. Mali kaynakların çoğunu kamu kaynaklarından aldıklarından, özel kaynakların oranı kısmen azdır.

Fransa: Tüm özel okullar, kamudan fon alabilirler. Kolej ve genel liselerin binalarına kaynak sağlama konusunda yerel yönetimlere yetki verilmiştir. Ancak bu, tüm masrafın yüzde 10'unu geçmez. Devlet ve yerel örgütler, maaşların ödenmesi, işverenlerin sosyal güvenliği ve öğretmenlerin sürekli eğitimini üzerine alır. Ayrıca belirli öğretim masraflarını üstlenir ve eğitim öğretim personeli olmayan kişilerin maaşlarını öder. Belediyeler de bölgelerinde bulunan okullara sınıf maliyetlerinde yardımcı olurlar.

Hindistan: Özel okullara öğrenci başına devlet tarafından ücret verilir.

Hollanda: Hem devlet hem de özel sektör okulları için yüzde 100 kaynak sağlanmaktadır. Devlet yetkilileri öğretmenlerin ve teknik personelin ücretlerini her okulun uzman yetkilisine öder.

İngiltere, Galler, Kuzey İrlanda ve İskoçya: Vakıf okulları, okul yönetim organına ya da mütevelli heyetine aittir. Ama topluluk okullarıyla benzer şekilde yerel çevrelerden destek görür. Gönüllü kurulan okullar, ya mütevelli heyetine ya da bir kuruma aittir. Bu okullar, kendi aralarında gönüllülerin kontrol ettiği ve gönüllülerin yardım ettiği olmak üzere ikiye ayrılır. Her iki tür okul da harcamaları için tam bir mali destek alırken, gönüllülerin yardım ettiği okulların masrafların % 15'ini karşılaması beklenir. İngiltere ve Galler'de öğrencilerin (ailesinin gelir durumu göz önüne alınarak) giderlerinin bir kısmı ya da tamamı devlet tarafından karşılanabilir. İrlanda'da özel öğretmenlerin hemen hemen tüm masrafları, okul teçhizatı maliyetinin % 90'ı ve öğrenci başına düşen kredi miktarı karşılanır. İskoçya'da ise veliler destek alır.

İspanya: Özel okullar Devlet yardımı alır. Her sınıf için ayrılan fon miktarı kadar, kredi destekli okulların finansmanına devletin yardımcı olması gerekmektedir. Yönetici kadronun ve hizmet veren personelin maaşları, diğer harcamalar, olağan masraflar karşılanır. Tüm bu harcama miktarları hükümetin yıllık ulusal mali bütçesince ve otonom topluluklar yönetmeliğince belirlenir.

İsveç: Belediyeler ulusal öğretim ajansı tarafından belirlenen okullara finans sağlamak zorundadır. Bu destek her okul döneminde o okuldaki öğrencilerin sayısı ile bağlantılıdır.

İtalya: Fakir ailelere kredi verilir. Devlet organları okulların masrafları için ciddi oranda mali destek sağlar. Destekler, öğrenci sayısına, okuldaki şube sayısına, parasız öğrenci sayısına, okulun başka gelirine, bölgenin sosyoekonomik durumuna, okulların dağılımlarına ve harcamalara göre verilir.

Japonya: Resmî ya da özel okulların hepsi ücretlidir. Devam eden öğrenciler, karşılıksız ya da geri ödemeli burslar alabilirler. Özel okullara okul binası yapılması, arsa tahsisi, vergiden muaf tutma, cari harcamaları destekleme, ödeme güclüğü çekenlere karşılıksız burs verme gibi devlet destekleri sağlanmaktadır. Dershanelere devam eden öğrencilere devlet bursu verilmekte, ayrıca dershanelerden gelir ve kurumlar vergisi alınmamaktadır.

Portekiz: Devletin öğretim sistemini destekleyen özel okullara, devlet tarafından, kuruluş harcamalarını karşılamak, etkinlikleri artırmak, teçhizat satın almak ve ekstra etkinlikleri desteklemek için sözleşmelerde belirtilen destekler dışında özel destek verilebilir. Özel okul ve kooperatif okullarının kuruluşu için düşük faizli kredi verilir. Özel okullarda okuyan öğrenciler, resmî okullarda okuyanlarla aynı sosyal olanaklardan yararlandırılır.

Norveç: Onaylanan özel okullar eyaletten destek alırlar. Kanun gereği ilk ve ortaöğretim düzeyinde masraflarının % 75-85'ini alırlar.

Rusya: Özel okul açmak isteyen yatırımcıya protokol karşılığı binayı hazır olarak vermektedir. Tadilat masraflarını üstlenmekte, kendi öğretmenlerine verdiği kadar öğretmen maaşını karşılamakta, elektrik, su ve doğalgazı ücretsiz olarak vermektedir.

Slovenya: Özel anaokulları için devlet bütçesinden pay ayrılır. Özel okulda maaşlar, kamu okulunda çalışanların maaşını geçmezse devlet bütçesinden finans alır.

Yunanistan: Özel okulların öğretmenleri, Devletten aylık alır. Kâr amacı gütmeyen örgütlere ait özel ortaokullar Eğitim Bakanlığı'nın genel bütçesinden yararlanır. Desteğin miktarına yasalara uyularak Bakan tarafından karar verilir.

Lüksemburg: Özel okul işletenler vergiden muaf tutulmuştur. Özel devlet finansları; eşit statülü okullar, devlet okulları ve üst ortaokul eğitiminde ailelere bağış yolu ile verilir. Öncelik fakir ailelerdedir ve bu bağışlar bölgesel hükümetin diğer yardımlarına ek olarak yapılır. Kamu ve özel anaokullarının masrafları için mali destek sağlanır. Mali destekler; kayıtlı öğrenci sayısına göre öğretim ücreti, yemekten ücretsiz yararlanacak öğrenci sayısı, okulun diğer gelirleri, çevrenin sosyoekonomik şartları ve yapılan harcamalara göre belirlenir.

Birçok ülkede eğitim amaçlı faaliyetlerin tümü hiçbir ayırım yapılmadan ülkenin geleceğine yatırım olarak görüldüğü için desteklenmekte bu sebeple oranları yükselmektedir. Aşağıda bazı ülkelerdeki özel okul oranları verilmiştir.

Yukarıda örgün eğitim için yapılan destekler sıralanmıştır. Ancak birçok ülkede eğitim faaliyetler yaygın eğitimi de kapsayacak şekildedir. Almanya, Belçika, Avusturya KOBİ'lere işveren ya da işçilere eğitim çekleri vermekte işgücündekilere yeni donanım kazandırmayı hedeflemektedir. İş gücüne yeni kazanım için eğitim amaçlı kuponlar veren ülkeler vardır. Almanya, İtalya, Hollanda gibi ülkelerde şirketlerin ya da çalışanların vergilerinden eğitime kaynak aktarılabilir. İrlanda da olduğu gibi bazı ülkelerde işverenler çalışanların eğitimi için fon ayırırlar. Fransa, Almanya, İsveç gibi ülkelerde firmalar çalışanların eğitimi için ücretli izin verebilir. Günlük çalışma süreleri kısaltılarak kalan zaman çalışılmış gibi eğitime ayrılabilir. Bazı ülkelerde firmalar ek eğitimlerin tüm maliyetini karşılar. Meksika'da kümeler oluşturmuş firmaların çalışan eğitimlerinin yarısı devletçe karşılanmaktadır. Güney Kore'de bağlantılı KOBİ'lerin eğitimlerini ana firmalar üstlenir.

Ülkelerdeki eğitim desteklerinin ülkenin yetişmiş insan gücünü artırmada fark oluşturduğu ortadadır. Örneğin bazı ülkeler istihdamda standartlar oluşturmak suretiyle kazanılan her becerinin kişiye ek getirisi olmasını sağlamış hayat boyu öğrenme isteği uyarılmıştır. Çalışanların birçoğu ek eğitimlerle daha donanımlı hale gelmek ve kazancını artırmak istemektedir.

Özel öğretime yapılan destekler özel okul oranında artışa yol açmış ve eğitimde güzel örneklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özel okullar geliştirdikleri yeni yol ve yöntemlerle tüm eğitime model olmaktadır. Bazı ülkelerde özel öğretim kurumlarının ortaya koyduğu hizmet kalitesi ile marka değeri oluşturmuş kurumlar tüm dünyadan rağbet görmektedir.

Bir diğer husus eğitimde destekleri olmadığı gibi vergilendirmede diğer ticari sektörlerle bir tutulması kurumların gelişmesini engellemekte AR-GE için kaynak ayrılmasını güçleştirmektedir. Bu durum oldukça kapasiteli hizmet üreterek dünyadaki akranlarıyla yarışabilecek düzeyde kurumların ortaya çıkmasını engellemektedir. Hatta özel öğretim kurumları dünya genelinde yaygın eğitim markalarının Türkiye'de eğitim kurumu açmasından çekinmekte yarışamayacaklarını düşünmektedirler.

Tablo-38

Bazı Ülkelerde Özel Öğretim Oranları (%)

Ülke	İlkokul	Ortaokul	Lise
Arjantin	19,8	22	29,1
Brezilya	8,2	9,4	13,9
Şili	48,4	44,8	51,1
Mısır	-	5,4	-
Hindistan	16,7	33	54,5
Endonezya	16,1	36,2	54,3
Ürdün	29,2	19,2	9,2
Jamaika	4,8	1	2,9
Malezya	0,9	3	4,1
Paraguay	15,6	20,6	32,6
Tunus	0,9	1,4	7
Filipinler	7,1	19,7	23,5
Avustralya	28,3	34,3	26,7
Belçika	54,6	56,8	57,9
Çek Cum.	1,1	1,8	12,6
Danimarka	12,8	23,1	2,5
Finlandiya	1,2	4,2	10,4
Fransa	14,5	21,2	30,5
Almanya	2,7	7,1	7,5
Macaristan	5,3	6,3	14,1
İtalya	6,8	3,4	5,4
Japonya	0,9	6,0	30,2
Kore	1,3	20,6	51,8
Meksika	8,0	12,6	21,6
Hollanda	68,7	76,2	92,2
Yeni Zelanda	2,1	4,5	5,5
Portekiz	10,5	11,3	18,2
Norveç	1,8	2,2	9,9
İspanya	33,4	32,8	23,1
İngiltere	4,9	6,8	73,1
ABD	10,8	9,2	9,1
Türkiye		1,5 (ilköğretim)	1,7

Kaynak: OECD ve Unesco 2003 rakamları oranlar yarı devlet destekli özel okullarla tam bağımsız özel okulların toplamıdır.

Eğitim desteklerinin olması ülke insanının hem okul çağında hem de daha sonraki dönemde eğitime erişimini kolaylaştırmaktadır. Örneğin İngiltere’de çalışanlar mesleklerinde daha iyi konuma gelmek için ek eğitimler alırlar ve bu eğitimlerin masraflarını devlet destekler. Ülkelerin çoğunda işgücüne yeni giren ya da çalışanların eğitimi için verilen destekler o ülkeleri daha

yaşanabilir hale getirmektedir. Bu yüzden öğrenmeyi hayat boyu süren bir etkinlik olarak kabul etmek ve vatandaşların yeni beceri kazanmasını ve gelişimini sağlayacak uygun “Hayat Boyu Öğrenme” faaliyetlerini desteklemek ülkemizde de önem verilmesi gereken bir konudur.

Tablo 38’de verilen özel okul oranlarına bakıldığında hangi ülkelerin özel öğretimi desteklediği daha açık görülmektedir. Kademesine göre değişmekle birlikte Hollanda da eğitim gören öğrencilerin ortalama %73’ü özel okullarda öğrenim görürken, %27’si devlet okullarında öğrenim görmektedirler. Bu oran; Belçika’da %56 özel, %44 resmi, Danimarka’da %23 özel, %77 resmi, İspanya’da %32’u özel, %68’si resmidir. Özel okulların desteklendiği ülkelerde yurt dışından öğrenci çekmek daha kolaydır.

Özel-resmi ve örgün-yaygın eğitim ayrımı yapmayan ülkelerde eğitimle çalışma hayatı iç içe geçmiştir. Bazı ülkelerde çalışanlar ek eğitimlerle işyerinde daha başarılı olmakta ve gelir düzeylerini de artırmaktadır. Bunun için devletler farklı eğitim destekleri uygulamaktadır. Bu durum, yani ülkelerde eğitimle ilgili esnek sistemlerin varlığı bireylerin eğitim taleplerinin karşılanmasında daha rasyonel imkanların oluşmasını sağlamaktadır.

AB ülkeleri oluşturdukları ortak sistemle uluslararası geçerliliği olan belgeler vermekte ve eğitim alanların uluslararası hareketliliğini kolaylaştırmaktadır. Bu, bireylerin kendileri için çalışma seçeneklerini artırmaları ve daha kolay iş bulmaları anlamına gelmektedir. Ülkemizde ilk ve orta öğrenimini tamamlamış bir öğrencinin yurt dışında başka bir ülkede eğitimini sürdürmesi oldukça pahalıdır. Hâlbuki bazı ülkeler uluslararası denkliği olan diplomalarla mezunlarından daha fazlasını yurt dışında en başarılı üniversitelerde daha az masrafla okutma şansı elde etmektedir.

IV. BÖLÜM

SEKTÖRÜN YAPISAL SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

- 4.1 Sektördeki Teknoloji Kullanım Düzeyi
- 4.2 Dünyadaki Gelişmelere Ayak Uydurma Kapasitesi
- 4.3 Üniversite-Sanayi İşbirliği
- 4.4 Patent, Faydalı Model vb. Konusundaki Gelişmeler
- 4.5 Sektörde AR-GE Kullanımında Uluslararası Karşılaştırmalar

SEKTÖRDE YENİ YÖNELİMLER

Sektörde devletin öncülük ettiği yeni bazı alanlar bulunmakla birlikte özel sektör daha başarılı çalışmalar yapmaktadır. Devletin son yıllarda eğitimde yeni yönelimler için alt yapı hazırlamaya çalıştığı söylenebilir. Örneğin FATİH Projesi eğitim öğretimde yöntem değişikliğine yol açacak bir alt yapı kurmaktadır. Öğrenme okulla sınırlı kalmamalı her yerde öğrenme devam etmeli sloganını kullanan bu proje öğretmen, öğrenci ve eğitimin diğer taraflarında davranış değişikliğine sebep olması beklenmektedir.

Eğitimde daha iyi ve daha nitelikli hizmetlerin üretildiği mekânlar ve daha donanımlı insan gücü eğilimi giderek artmaktadır. Özellikle özel okullardan başlamak suretiyle yetişmiş işgücü arayışında beklentiler giderek yükselmektedir. Özel öğretim kurumlarında iki gurup iş gücüne ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi, öğrenci ve veli beklentilerini karşılayacak donanımlı insan gücü ikincisi ise daha az maliyetle öğrenciye daha fazla vakit ayırabilecek mesleğe yeni başlamış iş gücüdür. Her iki gruptan farklı amaçlarla yaralanmak hedeflenmektedir. Birinci grup başarı beklentisi olanları alandaki başarısına ek katkı sunarken, ikinci grup sürekli desteklerle öğrenci başarısına ek katkı sunmaya çalışmaktadır.

Eğitimde fiziki imkânların öncelikle kuruma karşı güven oluşturmadaki etkisi kullanılırken bir diğer yandan öğrenciye sunulan hizmet kalitesi artışı müşteri memnuniyetine yol açmaktadır. Bu durum kurumları fiziki ortamlarına daha özen göstermeleri yönünde sürekli uyarmaktadır. Özel öğretim kurumları devletin oluşturamadığı kadar güzel imkânlar ile öğrenci ilgisini çekmeyi başarmaktadır. Son dönemde devletin de bu durumdan etkilendiği ve fiziki ortamlar için ek çaba harcadığı görülmektedir. 10-15 bin kişinin eğitim göreceği kampüs okulları projesi böyle bir yaklaşımın ürünüdür.

Bir diğer konu son dönemde dershanelerin kanunla dönüştürülmesi sürecinde yaşanan geçiş sürecine özgü özel okullardır. Bu okulların hayata geçmesi ve toplumca rağbet görmesi halinde normal okullardan farklı uygulamalara açık yeni bir ortam oluşmasına yol açacaktır. Okulların kademeler arası geçiş beklentilerini de karşılayacak şekilde planlanması konusunda eğilimler giderek artmaktadır. Bu okul grubunun zorunlu ders sınırının olmaması, bahçe şartı aranmaksızın dershane binalarında açılabilir olması eğitim hayatına yeni bir yaklaşım getirebilir. Şimdilik hazırlık aşamasında bazı eleştiriler alan bu yeni yapılanma öğrenci ve veli beklentilerine cevap verecek yeni bir yapılanmayı da beraberinde getirebilir.

Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması bilhassa ortaöğretim alanında çalışan kurumlara yeni öğrenci potansiyeli kazandırabilir. Bunun için ortaöğretim alanında hizmet verenlerin geçiş siteminin olumsuz etkilerinden kurtulma yollarını geliştirmelerine ihtiyaç olacaktır. Okul öncesine eğilimin giderek artması bu alanda çalışmayı isteyenler için cazip fırsatlar sunabilir.

Bakanlığın eğitimde teknolojik alt yapıyı geliştirme çalışmaları sektörde bu yapıdan yararlanmak isteyenler için önemli yenilikleri ortaya çıkaracaktır.

4.1 SEKTÖRDE TEKNOLOJİ KULLANIMI, GELİŞMELERE UYUM VE AR-GE ÇALIŞMALARI

Sektörde eğitim öğretim faaliyetlerinde giderek değişim yaşanmaktadır. Farklı öğretim yöntemlerini kullanarak daha başarılı olmak isteyen okullar bulunmaktadır. Hemen tüm okulların teknolojinin imkânlarından daha fazla yararlanmak için tatlı bir rekabet içine girdiği söylenebilir. Birçok özel okul firmasının uluslararası eğitim fuarlarını güncel takip ederek iyi uygulamalardan yararlanmaya çalışmaktadır.

Özel öğretim kurumlarında en yaygın kullanılan yeni eğitim araçlarından biri akıllı tahtalardır. İçerik sağlayıcı firmaların ortaya çıkmasıyla okul öncesinden ilköğretime oradan orta öğretime çok sayıda eğitim aracı geliştirilmektedir. Bu çalışmaları yapan Türk firmaları olduğu gibi uluslararası hizmet sunan büyük kuruluşlarda kurumlarla temas halindedir. Kurumlar öğrencilerine daha iyi hizmet sunma yarışı içinde bu fırsatları değerlendirmektedir.

Sektörde teknoloji kullanımı oldukça yaygındır. Devlet FATİH Projesi ve akıllı tahta kullanımına başlamadan özel öğretim kurumlarının bir kısmı bu tür yatırımları zaten yapmıştır. Özel eğitim-öğretim hizmeti veren kurum ve kuruluşlar geliştirilen elektronik ortamların eğitimde kullanılması yönünde yatırımlarını sürdürmektedir. Birçok özel okul, dersane ve diğer eğitim kurumları sınıflarını akıllı tahta ile donatmış, ilk versiyonları demode olanları yenileri ile değiştirmeye başlamıştır.

Elektronik ortamda içerik hazırlamak üzere birçok büyük kurum alt yapı kurmuş ve içeriklerini elektronik ortama zenginleştirerek yüklemiştir. Öğrencilere ders çalışmada kolaylık olması için evde kullanmak üzere CD dağıtıcılar, ucuz tablet verenler, küçük MP4 çalar gibi dijital aletleri kullananlar, öğrenci derslerini evden de takip etmeye çalışanlar, ailelerle sürekli iletişim içinde olacakları yollar geliştirenler, öğrenci gelişim sürecinin sürekli ailelerce görülebileceği ortamlar hazırlayanlar, cep telefonu ve diğer mobil iletişim aygıtlarını eğitimin hizmetine sunanlar bulunmaktadır. Akıllı okul dedikleri tüm okul faaliyetlerini dijital ortamda sürdürmeye çalışanlar vardır.

Bu ve benzeri alt yapıyı tüm kurumların kurması zordur. Bazı büyük kuruluşlar oluşturdukları ağ alt yapısından belli bedel karşılığında kurumların yararlanabileceği sistemler kurmaktadır. Öğrencilere ölçme değerlendirme hizmeti verenler, tercih döneminde tercih hizmeti verenler, öğretmenlerin danışmanlık yapacakları konularda öğretmenlere destek hizmeti sunan program hazırlayanlar bulunmaktadır. Yani, eğitimde faydalı olduğuna inanılan her türlü yatırıma sektör hazırdır. Rekabet şartlarında daha iyisini sunma gayreti sektörü sürekli motive etmektedir. Her kurum öğrencilere sunacağı hizmet kalitesini artırarak kendine alan açmaya çalışmaktadır.

Yayıncılar FATİH Projesi kapsamında kaynakların daha çok donanıma ayrıldığını ve içeriğe kaynak ayrılmadığını da şikâyet konusu etmektedir. İçerik için kaynak ayrılması ve bu kaynağın kullanımının sektörle birlikte belirlenmesi halinde eğitici içeriklerin hazırlanmasında çok daha başarılı örnekler özel sektörde ortaya konulacaktır.

Öğrenci yurtları alt sektörü, daha iyi hizmet sunmak için sürekli kendini geliştirmektedir. Öğrencileri tüm sosyal ihtiyaçları için gerekli teknolojik alt yapıyı kuranlar, kurumlarını Wi-fi ağı ile donatanlar, bilgisayar alt yapısı hazırlayanlar öğrencilere sunulacak her hizmeti elektronik ortama aktaranlar, akıllı bina uygulaması için alt yapı oluşturanlar bulunmaktadır.

Bilhassa okul öncesiyle ilgili olarak ortaya konan animasyonlar, çizgi filmler, çocukların birçok konuda görsel içeriklerle kısa sürede kendilerini geliştirmesini sağlamaktadır. Çizgi filmler aracılığıyla hayatın içinden mesajlarla davranış kazandırma kolaylaştırılmıştır. Yabancı dil öğretiminde geliştirilen yeni yol ve yöntemlerin de birçok özel okul ve kursta başarıyla uygulandığı görülmektedir.

FATİH Projesi için içerik hazırlık çalışmaları yapan eğitim öğretim kuruluşları, hazırladıkları materyalleri pazarlanabilecek ürüne dönüştürecekleri ortamın oluşmasını beklemektedir. EBA ya da diğer yollarla hazırlanan içeriklerin sisteme kazandırılacağı alt yapıya ihtiyaç hissedilmektedir.

4.2 DÜNYADAKİ GELİŞMELERE AYAK UYDURMA KAPASİTESİ

Sektör dış dünyaya en açık sektörlerden biridir. Üstelik eğitim-öğretim amaçlı yurt dışına gitmiş çok sayıda eğitimci dünyada yaşanan tüm güzel örnekleri Türkiye'deki meslektaşlarıyla paylaşmaktadır. Daha şimdiden dünyada birçok ülkeye eğitimde güzel örnekleri götürme fırsatı doğmuş ve başarılı uygulamalar yapılmıştır. Yurt dışında en yaygın uygulamalardan biri olan uzaktan öğrenme faaliyeti henüz getirisi olan bir faaliyet gibi gözükmediğinden yatırımların yetersiz olduğu ortadadır.

Dünyada yaygın ağlarla hizmetlerini genişleten kuruluşlar online yolla uzaktan eğitimi verimli bir şekilde kullanmaktadır. Uluslararası geçerliliği olan bir diploma ile tüm dünyada online eğitim yoluyla faaliyetler pazarlanabilir. Ülkemiz bu konuda yaygın ağa sahip uluslararası online hizmet sunan bir marka henüz oluşturamamıştır.

Dünyada önemli üniversitelerin başarı kriterleri dikkate alınarak oluşturulacak eğitim içerik ve ölçme değerlendirme faaliyetleri ile ülkemizde ve dışarıda her yerde geçerli diplomalar kazandırmak ve dünyaya yaygın ağlar kurmak mümkün olabilir. ABD, Japonya, Güney Kore gibi ülkelerin dünyanın bir çok yerinde şubesi olan online hizmet sunan eğitim birimleri bulunmaktadır.

Bir diğer konu mesleki eğitim alanında bilhassa ara eleman yetiştirme konusunda uluslararası geçerliliği olan akredite eğitim sistemlerinin henüz geliştirilememiş olmasıdır. Sistematik, herkesçe kabul edilecek geniş ölçme değerlendirme ağlarıyla dünyaya rekabet edecek örnekler mesleki eğitimde ortaya konulabilir. MYK bu alandaki çalışmalarını ilerlettikçe ülkemizin daha iyi bir noktaya gelmesi beklenmektedir.

Başarının en önemli anahtarı kurumlar arası entegrasyon sistemleri kurarak oluşturulacak geniş network ağlarıdır. Ülkemizde bazı kurumlar kendi içlerinde bu ağları kurmuş ancak uluslararası boyuta taşımaya muvaffak olamamıştır. Bazıları ise yaygın eğitim faaliyetlerini kurmada başarılı olsa da bunun marka değerini henüz istenen düzeyde oluşturamamıştır.

Öğrencilere kazandırılan becerilerin ölçüleceği bunların bir değer olarak sunulacağı ve ortaya konan değerlerin bir üst eğitim kurumlarında karşılığının olduğu akredite bir yapıya ihtiyaç bulunmaktadır.

Ülkemizde eğitimde en önemli sorunlardan biri de bir üst kademeye taşınan öğrencinin kazandığı becerileri net olarak ifade edecek mekanizmaların kurulmamış olmasıdır. Birçok ülke kademeler arası geçişte diplomayı yeterli görmemekte diploma ekleriyle portfolyo dosyalarıyla ek çalışma belgeleriyle geçişlerde daha nitelikli olanları seçebileceği alt yapılar

kurmaktadır. Ülkemizde kademeler arası geçişlerde niteliğin daha net ölçüleceği objektif ölçme ve değerlendirme kriterleri kuracak kurumlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Özel okullar öğrencilerini hem ülke çapında hem uluslararası yarışmalara girmesini sağlamakta, bu yolla aynı yaş grubundaki diğer ülkelerden akranlarıyla kendini kıyaslama fırsatı sunulmaktadır. Kazanılan uluslararası başarılar hem okulların hem de öğrencilerin beklentilerini daha yukarı taşımalarını sağlamaktadır.

Yayıncılar ve özel öğretim kurumlarından eğitimciler yurt dışında fuarlara katılarak alanlarındaki gelişmeleri yakından takip etmektedir. Ülkede gelişmeye açık bir yapı kurulması halinde en kısa sürede uluslararası rekabete hazır kurumlar ortaya çıkacaktır.

4.3 ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞBİRLİĞİ

Özel öğretim alanında çalışma yapan çok az sayıda kurum üniversitelerle sınırlı düzeyde ilişki kurmaktadır. Örneğin bazı özel okullar öğrencilerini üniversite hocalarından danışmanlarla buluşturmakta ve projeler hazırlatmaktadır. Bu süreci yaşayan öğrencilerin hedefe dönük çalışmada başarı elde ettikleri görülmektedir.

Bazı ülkelerde okul üniversite ve sanayi iş birliği sıkı bir şekilde kurulmuştur. Öğrenciler eğitim dönemlerinin bir bölümünü üniversitede ya da iş yerinde geçirmektedir. Bu yolla hayata daha iyi hazırlanmakta alanıyla ilgili konularda gerçek yaşam deneyimleri kazanmaktadır. Hayat boyu öğrenme konulu bir toplantı için gittiğimiz Torino'da politeknik alanda çalışan bir üniversite mesleki eğitim veren kurumların robot fabrikasında nasıl deneyim kazandıklarını görme fırsatı bulduk, Avrupa birliği adına Hayat boyu öğrenme projeleri yürüten ETF iş başında eğitim faaliyetleriyle ilgili iyi örneklerin yayılması için çalışmalar yürütmektedir. Avustralya'da mesleki eğitim alanında çalışan bir eğitim kurumunun programların her yıl nasıl sektörle birlikte güncellendiğini dinledik sektörün eleman ihtiyacının eğitim kurumlarından beklentilerinin iletildiği bir sistemin kurulduğuna şahit olduk. İngiliz topluluğu ülkelerin çoğunda çalışanların ek eğitimlerle iş başarılarını arttırabileceği ek donanımlar kazanabileceğini görme fırsatı bulduk. Almanya, Avusturya gibi ülkelerde mesleki eğitimin iş yerlerinde yürütüldüğü iş gücüne yeni katılımlar için eğitimlerin iş yerinde çalışma süreleri içinde verildiği örnekler görmek mümkündür.

Bizde mesleki eğitim kurumlarından bazılarının üniversitelerle, çalışma hayatıyla direk bağlantılı olduğu söylenebilir. Örneğin turizm meslek lisesi öğrencileri eğitimlerinin bir bölümünü kendi iş kolları olan otellerde çalışarak deneyim kazanmaktadır. Sağlık meslek liselerinde okuyan öğrenciler devlet ya da üniversite hastanelerinde mesleğini daha yakından tanıma fırsatı bulmaktadır. Meslek lisesi öğrencileri yaz dönemlerinde stajlarını meslekleriyle ilgili yerlerde yapmak durumundadır. Bazı büyük sanayi kuruluşları kendi alanlarında fabrikalarına yakın bölgede özel meslek liseleri açarak öğrencilerin gerçek iş hayatıyla buluşmasını sağlamakta ve eleman ihtiyacının büyük bölümünü buradan karşılamayı hedeflemektedir. Bütün bunlar olumlu uygulamalardır. Ancak bu tür uygulamaların bütün okul türleri için yaygınlaştırılması verimliliği ve nitelikli eleman yetiştirme sürecini pozitif anlamda etkileyecektir.

Genel eğitim alanında üniversite ya da iş dünyasıyla ilişkiler kuranlar sadece proje bazlı çalışmalar yapanlarla sınırlıdır. Bu bağlantıların artırılması öğrencilerin hayata daha iyi hazırlanması için şarttır. Bazı üniversiteler eğitim alanında araştırma yapan birimler kurmuştur. Bu üniversiteler

kurdukları birimlerde hem profesyonel eleman kullanmakta hem de öğrencilere araştırma konuları vererek proje ürettirmektedir. Okullardan bazıları öğrencilerini yurt dışında eğitim görmeye hazır hale getirmek için üniversitelerle ortaklaşa çalışmalar yürütmektedir. Şimdilik bu çalışmalar sınırlı düzeyde kurumtarafından yapılmaktadır. Öğrencilerinin uluslararası hareketliliğe açık hale gelmesini isteyen okullar iş dünyası ve üniversitelerle ilişkileri güçlendirmektedir.

Bazı üniversiteler kendi bünyelerinde liseler açarak fark oluşturmaya çalışmaktadır. Ankara merkezli bir üniversitenin doğu ve güney doğuda laboratuvar okul adını verdiği akademisyenlerin görev yapacağı okul modeli denemesi başlattıkları görülmektedir. Bu okullarda görev yapan öğretmenlerin aynı zamanda eğitim konusunda kariyer yapacağı şekilde uygulama öngörülmüştür. Az sayıda da olsa bazı okullar öğrencilerine daha fazla donanım kazandıracak farklılık birlikler kurmaktadır.

4.4 PATENT, FAYDALI MODEL KONUSUNDA GELİŞMELER

Özel öğretim kurumlarında patent ve faydalı model oluşturmada sınırlı sayıda örnek gösterilebilir. Bunlardan en önemlisi eğitim öğretim alanında tarz geliştirmiş ve geliştirdiği tarzla toplumsal kabul görmüş okullardır. Bu tür faaliyet yapan birkaç okul grubundan bahsetmek mümkündür. Bazıları oluşturdukları marka değerini pazarlayacak sistemler kurmuş ve markasını ülke geneline yaymıştır.

İsim hakkı vererek zincirler oluşturan okul ya da dersane grupları kendilerine özgü sistemler geliştirerek fark ortaya koymayı başarmıştır. Bazı okul ve dershanelerin marka değeri ilk kez girdikleri bir beldede bile en üst dilimden hizmete başlamalarına yol açmaktadır.

Okullardan bazıları öğrencilerini uluslararası yarışmalara hazırlamaktadır. Bu gruba giren öğrencilerden bir kısmının ülkenin lokomotifini olacak en başarılı öğrencilerden seçildiği görülmektedir. Okulların üniversitelerle birlikte yürüttüğü projelerde görev alan bu öğrencilerin az sayıda patent alacak projeye imza attığı söylenebilir. Ancak bunlar şimdilik sınırlı düzeydedir.

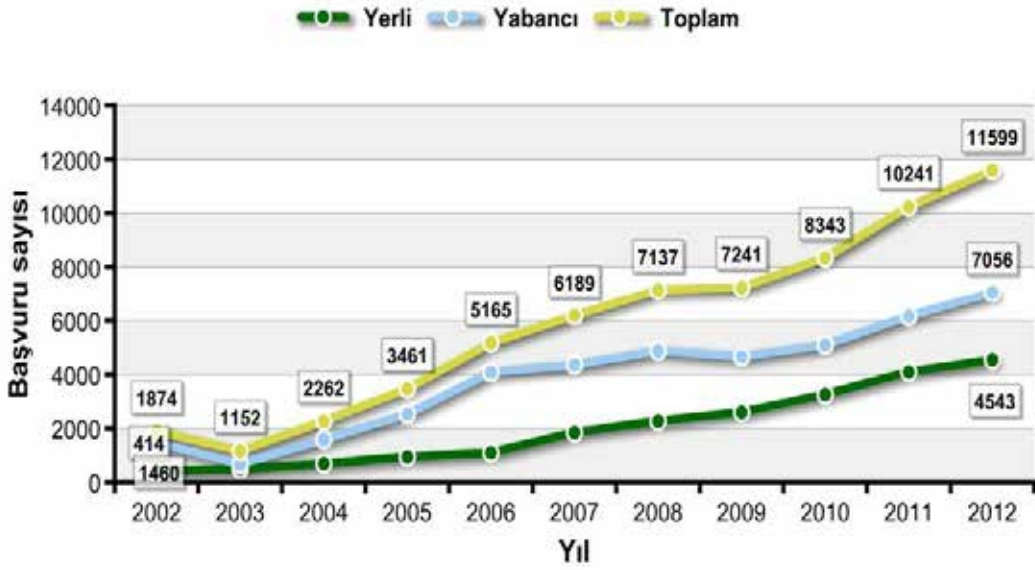
Eğitim öğretim amaçlı araç üreten bazı kuruluşlar oldukça faydalı modeller geliştirmeye başladıkları ve bu modelleri önce Türkiye pazarında tanıtmaya çalıştıkları görülmektedir. Eğitim yayıncılarının ürettikleri ders kitapları ve yardımcı ders araç gereçlerinde çok başarılı örnekler bulunmaktadır. Bu tür kurumların sınırlı imkânlarla yürüttükleri çalışmaların ve geliştirdikleri modellerin pazarlamasıyla ilgili sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Oldukça faydalı projelerin kaynak yetersizliğinden ya da cesaret azlığından daha başlangıç aşamasında sona erdiği görülmektedir.

Ülkemizde geliştirilen yöntemlerin ve faydalı modellerin en önemli sorunlarından biri süreklilik arz etmemesidir. Geliştirilen yöntemi güncel ihtiyaçlara göre yenileyebilen ve kurumların ihtiyaçlarına zamanında cevap verebilenler başarılı olmaktadır. Başarının önünde en büyük engel güvendir. Güven oluşturabilen kurumlar yaptıkları işte başarılı olmaktadır. Ancak güven sağlamak için istikrarlı bir mali alt yapıya ihtiyaç vardır. En başarılı projeler başlangıç aşamasında işletme sermayesi yetersizliğinden eriyip yok olmaktadır.

Türk Patent Enstitüsü patent ve faydalı model geliştirme konusunda alt yapı hizmetleri sunmaktadır. Türkiye, Avrupa ya da uluslararası patent başvurusunun nasıl yapılacağı kılavuzlarla

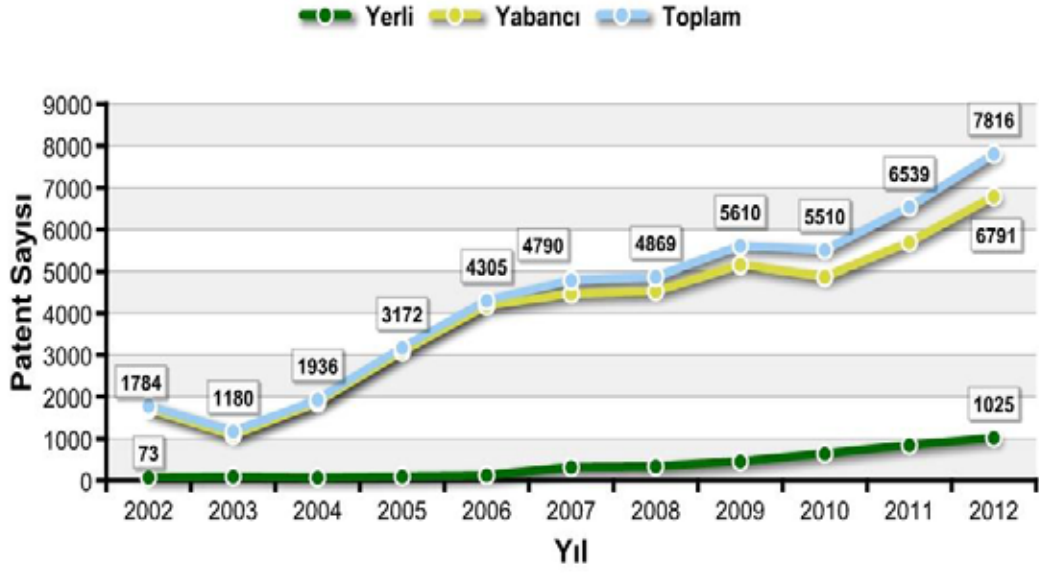
belirtilmiştir. TÜBİTAK faydalı model ve patent geliştirmeye destek programı çerçevesinde destekler vermektedir. KOSGEB sınaî mülkiyet teşvikleriyle yeni gelişmeleri desteklemektedir. Ülkemizde yıllara göre alınan patent ve faydalı modeller ilişkin istatistikî bilgilere Türk Patent Enstitüsünün internet sayfasından ulaşılabilir. Grafik 68 ve 69 ile Tablo 39 konuyla ilgili bilgi vermektedir.

Grafik-68 Türkiye’de yıllara göre patent başvuruları değişimi (TÜBİTAK-2013)

Ülkemizde patent başvurusu yıllara göre artış göstermekle birlikte gelişmiş ülkelere göre çok geridedir. Bu sayının artması ülkenin katma değeri yüksek alanlarda üretimini artırması anlamına gelecektir. 2012 yılı itibarıyla 11.599 patent başvurusu olmuştur. Bunların 7.059’u yabancı, 4.543’ü yerli başvurularıdır. Gelişmiş ülkelerde patent başvuru sayısı oldukça yüksektir. Örneğin 2010 yılında AB ülkelerinde toplam patent başvuru sayısı 84.953, ABD’de 241.977, Japonya’da 290.081 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl Türkiye’de patent başvurusu 3.250’dir. 2010 yılı verilerinden hareketle nüfusa göre değerlendirme yapıldığında ABD nüfusu 313 milyon yani Türkiye’nin 4,2 katıdır. Patent başvuru sayısı ise Türkiye’nin 2012 yılı değerleri ele alındığında 20 katıdır. Japonya’nın nüfusu 127,6 milyon Türkiye’nin nüfusunun 1,7 katıdır. Patent başvuru sayısı Türkiye’nin 2012 yılı rakamları alınırsa 20 katıdır. Ülkelerin katma değeri yüksek ürünlere yönelmesinde patent ve iş dünyasının ihtiyaçlarına dönük bilimsel araştırmaların çok büyük rolü olacaktır.

Grafik-69 Yıllara göre alınan patent sayısı değişimi (TÜBİTAK-2013)

Ülkemizde patent alan kuruluşların büyük çoğunluğu yabancılardır. 2012 yılında alınan 7816 patentin 6791'ini yabancılar, 1025'ini yerliler almıştır.

Tablo 39 gelişmiş bazı ülkeler ile Türkiye'de patent başvuru sayılarını göstermektedir.

Tablo-39

Gelişmiş bazı ülkelerde ve Türkiye’de patent başvuru sayısı

(The World Bank-2012)

Yıllar	AB 27 ülke	ABD	Japonya	Türkiye
1990	69.103	90.643	332.952	138
1991	66.807	87.955	335.564	148
1992	93.657	92.425	337.498	189
1993	91.059	99.955	331.774	169
1994	98.279	107.233	319.261	151
1995	74.892	123.962	333.770	170
1996	103.295	106.892	339.045	189
1997	93.165	119.214	349.211	203
1998	84.635	134.733	357.379	207
1999	114.166	149.251	357.531	276
2000	82.598	164.795	384.201	277
2001	103.396	177.513	382.815	337
2002	104.238	184.245	365.204	414
2003	101.265	188.941	358.184	489
2004	90.560	189.536	368.416	682
2005	94.806	207.867	367.960	928
2006	100.678	221.784	347.060	1.072
2007	109.237	241.347	333.498	1.810
2008	67.564	231.588	330.110	2.221
2009	96.360	224.912	295.315	2.555
2010	84.953	241.977	290.081	3.250

4.5 SEKTÖRDE AR-GE KULLANIMI, ULUSLARARASI KARŞILAŞTIRMALAR

Eğitim öğretim faaliyeti yapan kurumların çoğunda kendi AR-GE birimi yoktur. Sektörde hizmet sunan kurumların tek başlarına AR-GE yatırımı yapmaları oldukça zordur. Kurumlar arası entegrasyonlarla belli merkezlerde yapılan AR-GE çalışmaları sonucu üretilenler ilişki içinde olunan kurumlar tarafından kullanılmaktadır. Bilhassa marka değeri oluşturmuş kurumların ilişki içinde oldukları kurumlara sundukları hizmetler giderek artmaktadır. Bu sektörde her kurumu bir entegrasyonla ilişkiye yönlendirmektedir

Bazı kurumlar birleşerek periyodik öğretmen hizmet içi eğitimleri planlamaktadır. Bu eğitimler için ön çalışmayı merkezi birimler yürütmektedir. Bazı kurumlar ortak yayın üretmek üzere AR-GE birimleri oluşturmuştur. Bazı okul grupları kendi aralarında öğretmen alımında ve öğretmenlerin mesleğe başlangıç eğitimlerinde üyelerine faydalı olacak hizmetler üretmektedir.

Kurumların ihtiyaç duyduğu AR-GE çalışmalarını yapan ve kurumlara ürettikleri pazarlanabilir ürünleri sunan kurumların sayısı giderek artmaktadır. Bu kurumlardan yayın test merkezi kuranlar, ölçme değerlendirme hizmeti sunanlar, çalışanlar ve yönetici eğitimleri verenler, velilere dönük eğitimleri planlayanlar, kurumsal danışmanlık hizmeti sunanlar, performans ölçüm hizmeti verenler, eğitime dönük faaliyetlerin elektronik ortamda yürütülmesi için bilgisayar programı hazırlayanlar, görsel ve işitsel ders içerikleri hazırlayanlar bulunmaktadır.

Kurumların yürüttükleri en önemli AR-GE çalışmaları rekabet şartlarında daha iyi hizmet sunmak amacıyla yapılanlardır. Her kurum fark oluşturacak kendini sektörde daha avantajlı konuma getirecek yenilikler tasarlamaktadır. Bu uygulamalar bazen kurumun kendi ürettiği bir ürünün hayata geçirilmesi, bazen de dışarıdan alınacak başarılı bir hizmetin sunulmasıyla gerçekleşmektedir. Kurumların birçok konuda hizmet kalitesini artırmak için faydalı modeller uyguladıkları görülmektedir.

Özel okullarda öğrenci ve veli memnuniyeti sunulan hizmet kalitesiyle artmaktadır. Örneğin eğitim öğretimde yeni model uygulamaları faydalananları heyecanlandırmaktadır. Öğrenciye sunulan yemek, servis gibi hizmetlerde kalite arayışı birçok alanda hizmet sektörünü beslemektedir. Özel okullarda 650.000 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin büyük bölümü öğle yemeğini okuldan almaktadır. Özel okullardan bazıları açık büfe uygulamaları, bol kantin aperatif seçenekleriyle hizmet sunulardan yararlanmaktadır. Temizlikte ve servis hizmetlerinde hizmet satın alma yolu yaygınlaşmaktadır.

Özel öğretim kurumlarının sunduğu hizmetleri uluslararası karşılaştıracak olursak, ülkeden ülkeye bazı iyi örneklerden geride, birçok ülkeye göre de ileride olduğumuz söylenebilir. Yukarıdaki bölümlerde de temas edildiği gibi eğitimde özel sektörün payında gelişmiş ülkelerin gerisinde olduğumuz görülmüştür. Özel okulların AR-GE çalışmalarına verdikleri örnekler açısından karşılaştırma yapacak olursak, Online eğitim hizmeti dâhil birçok alternatifle hizmet sunan her yaş grubundakinin eğitiminde rol üstlenecek alternatifler geliştiren başarılı örnekler ortaya çıkaran ülkeler vardır. Bazı ülkelerde bu ortamın sağlanmasında kamunun yaklaşımları kurumların gelişmesini kolaylaştırmaktadır. Örneğin diplomaların örgün ya da uzaktan eğitim yoluyla alınmış olması iş gücüne katılımı fark oluşturmamaktadır. Bu durum mesleğe başladıktan sonra bile eğitimin devam edeceği alternatiflere talebi sağlamaktadır.

Ülkeler AR-GE harcamalarını;

- Üretim kapasitelerinin genişlemesini,
- Bilişim, iletişim ve ulaşım alanlarının ön plana çıkmasını,
- Bireylerin ve toplumların ihtiyaç ve beklentilerinin farklılaşmasını,
- Yeni teknolojiye dayalı ürün üretebilmeyi

sağlamak için artırmak istemektedir.

Yaşanan bu dönüşümler ülkeleri AR-GE'ye daha fazla önem vermeye yöneltmiştir. Firmalar, kurumlar ve üniversiteler, araştırma alanında çalışan AR-GE personelini ve eski araştırmalardan bugüne kadar elde edilen bilgi birikimlerini kullanarak yeni ürünler ve çözüm yolları üretmektedirler.

Bir ülkedeki AR-GE harcamalarının düzeyini birçok faktör etkilemektedir. Bunlar arasında; ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, ekonomik ve endüstriyel yapı, ülkedeki büyük firmaların sayısı, teknik personelin yeterlilik düzeyi, ülkenin bilim ve teknoloji altyapısı, dış pazarlara açılma yeteneği, temel araştırmalara yapılan kamusal harcamalar, kamu ve özel sektör araştırma çalışmaları arasındaki bağlantı gibi faktörler sayılabilir. Örneğin ülkelerin gelir düzeyleri ile AR-GE'ye ayrılan kaynaklar arasında pozitif bir ilişki var olduğu Tablo 39'da görülmektedir.

Dünya ülkeleri AR-GE harcamaları konusunda büyük bir yarışa girişmişlerdir. AR-GE harcamaları konusunun en önemli örneği olarak Çin gösterilebilir. Çin 1990'lı yılların başında tekstil ve beyaz eşya gibi katma değeri düşük olan mallar ihraç eden bir ülke konumunda iken, 2000'li yıllarda ise elektronik ürünler, bilgisayar, telekomünikasyon, uzay teknolojileri gibi katma değeri yüksek olan mallar ihraç ederek, dünya ekonomisinde söz sahibi olan bir ülke haline gelmiştir. Dolayısıyla Çin'in bu kadar kısa sürede gelişmesini sağlayan hiç kuşkusuz Ar-Ge harcamalarını artırmasıdır. Bu konuyu yeterince kavrayamayan ve destekleyemeyen ülkeler geride kalmaktadır.

Tüm dünyada AR-GE çalışmalarına önem verilmesinin en önemli sebebi çalışmalarla ortaya çıkan katma değer çok yüksek olmasıdır. Bunu ürün bazında ele alarak bir karşılaştırma yapacak olursak, yüksek katma değeri ortaya çıkaracak hizmet ve ürünlere yönelmesi şarttır (Tablo 40).

Beton	1 sent
Çimento	5 sent
Demir-Çelik	50 sent
Alüminyum	1,5 dolar
Otomobil	10 - 100 dolar
Yolcu Uçağı	100 – 1.000 dolar
Savaş Helikopteri	2.000 – 3.000 dolar
Cep Telefonu	4.000 dolar
Savaş Uçağı - İlaç	10.000 dolar
Uydu	100.000 dolar
Mikro ve Nano Yonga	4 milyon dolar

AR-GE harcamaları kurumların rekabet gücünü ve verimliliğini artıracaktır. Ülkelerin AR-GE harcamalarına bakarak bu çalışmaların gelişmeye katkı düzeyi hakkında bir fikir edinilebilir. Türkiye'nin bilim ve teknolojide yaklaşık kırk yıllık bir geçmişi olmasına rağmen, dünya ölçeğindeki rekabet gücünde ortaya konulan hedeflerin gerçekleştirildiğini söylemek mümkün değildir. Dünya nüfusunun yüzde1,1'ini oluşturan ülkemiz, zenginlikte dünyanın yüzde 0,6'sını, bilimsel bilgi üretiminde ise yaklaşık yüzde 0,9'unu temsil etmektedir. Bütün bu göstergeler, ülkemizin bilimsel bilgi üretme yeteneğini ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürmekte tam olarak başarılı olmadığını göstermektedir.

Diğer taraftan, AR-GE harcamalarının milli gelir içindeki payı dikkate alındığında listede yer alan ABD, Avrupa ve Uzakdoğu ülkelerinin çok altında bir noktada olduğumuz görülmekte ve bu durum uluslararası yayın sıralamasındaki yerimizi de etkilemektedir. Ülkemizin AR-GE sıralamasında daha yukarılara çıkabilmesi için özellikle özel şirketlerin AR-GE yatırımlarını arttırmaları gerekiyor. Ülkemizin, gelecekte en azında bölgesinde bir AR-GE, yenilikçilik ve üretim merkezi olması için AR-GE çalışmaları ve yatırımlarının daha etkin yönetilmesine ihtiyaç vardır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler, uluslararası düzeyde rekabet edebilmek için, araştırma temelini güçlendirilmesi ve yapılandırılması yolunda yeni mekanizmalar geliştirirken, oluşturulacak bir bilim ve teknoloji politikası çerçevesinde teknoloji üretme olanaklarını geliştirmelidir. Her şeyden önce GSYH'den AR-GE'ye ayrılan pay, gelişmiş ülke olmanın minimum seviyesi olan yüzde 2'ye çıkartılmalı ve bu bütçenin katma değeri yüksek, dünya ölçeğinde rekabet edebilir ürün ve teknolojilerin geliştirilmesi gibi doğru kaynaklara aktarılması sağlanmalıdır. Artık Türkiye vakit kaybetmeksizin, öncelikle mevcut AR-GE kaynaklarının daha etkili ve verimli kullanılmasına yönelik mekanizmaların oluşturulmasından başlayarak, üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde öncelikli alanlarda teknoloji geliştirme ve uygulama konusunda gereken adımları atmalıdır.

AR-GE harcamalarının bu sayılan avantaj ve işlevlerine dayanılarak, bir ülkenin gelişmişlik düzeyini ölçmede göz önünde bulundurulacak unsurların başında geldiği söylenebilir. Nitekim Japonya ve ABD gibi dünyanın ekonomik açıdan önde gelen ülkelerinin teknolojik yeniliklerin gerçekleştirilmesi adına ayırdıkları kaynaklar oldukça fazladır.

Gelişmekte olan ülkelerin, dünya pazarında rekabet edebilmesi ve sanayi varlıklarını sürdürebilmesi için, teknolojik inovasyonda yetkinlik kazanması ve bu yetkinliklerini kendi AR-GE'lerine dayandırmaları gerekmektedir. Bilim bir ölçüde uluslararası olsa da, teknoloji geliştirmek, AR-GE bilincinin oluşması ulusal bir kavramdır.

Bir ülkede bilim ve teknolojiye verilen önem ve gelişmişliğin ölçüsü olarak, AR-GE harcamalarına ayrılan kaynağın, GSYİH içindeki payı alınır. AR-GE harcamalarının GSYİH içindeki payı yüzde 2'den fazla ise o ülkeler gelişmiş ülke sayılırlar. Teknolojik gelişme küresel bir boyut kazanmış olsa da, teknolojik gelişmeler yaklaşık 15–20 kadar gelişmiş ülkenin tekelinde bulunmaktadır. Bu ülkeler, dünyada AR-GE için yapılan harcamaların yüzde 95'ini gerçekleştirmektedirler. Buna karşın, dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 70'ini oluşturan gelişmekte olan ülkeler ise, toplam AR-GE harcamalarının yalnızca yüzde 5'ini gerçekleştirmektedir. Ekonomik kalkınma ile AR-GE harcamaları arasında ilişkiyi ortaya koyan çalışmalarda, teknolojik açıdan gelişmiş ürünler üreten ülkeler, rekabette üstünlüğü yakalayıp, üretim düzeyi ve kalitesinde de daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca AR-GE harcamalarının, bir yeni buluşun konvansiyonel rolünün yanı sıra diğer yenilikçi araştırmalara da kaynak oluşturduğu görülmüştür.

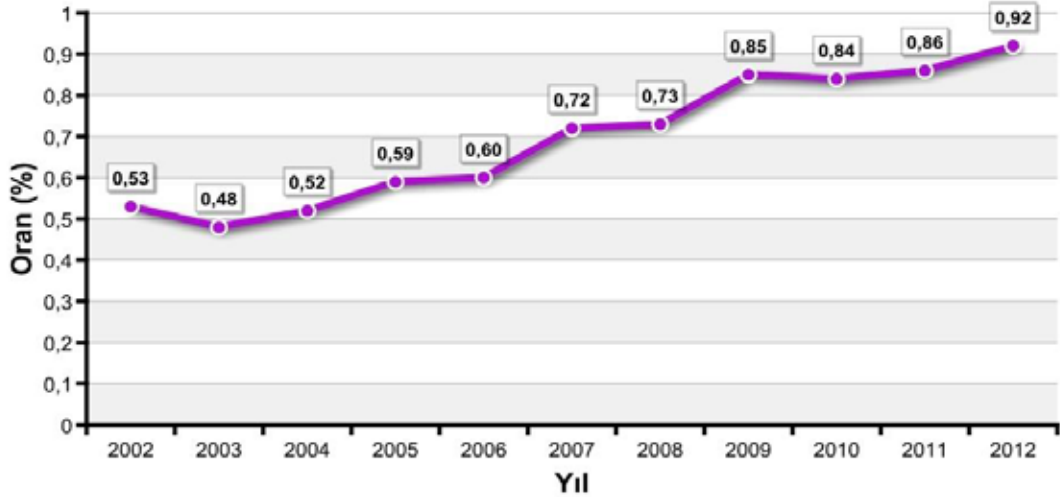
Ülkelerin AR-GE harcamaları ile gelişmişlik düzeyi arasında önemli ilişki olduğunu gösteren çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Tablo 41 konu hakkında fikir vermektedir.(Bursa SMMO internet sayfası)

Tablo-41		
Ülkelerin 2013 yılı AR-GE harcamaları ve GSYİH karşılaştırılması (milyon dolar)		
Ülke	GSYİH	Ar-Ge Harcamaları
Avusturya	373.192	7.999,9
Danimarka	311.580	5.015,7
Finlandiya	244.661	6.320,7
Fransa	2.589.839	43.359,5
Almanya	3.317.365	69.334,4
Birleşik Krallık	2.772.024	35.590,8
İtalya	2.101.637	19.383,8
Çek Cumhuriyeti	174.998	3.802,7
Türkiye	655.881	4.883,7
Slovakya	74.972	501,3
ABD	13.751.400	368.799,0
Japonya	4.384.255	138.782,1
Romanya	165.976	1.385,5
Çin	3.205.507	86.758,2
Singapur	161.347	4.782,5
Güney Afrika	283.007	3.654,3
Arjantin	262.451	2.657,2

Ülkelerin AR-GE harcamaları karşılaştırıldığında en yüksek harcamayı yapan ülkeler milyon dolar olarak; ABD(368.799,0), Japonya(138.782,1), Çin(86.758,2), Almanya(69.334,4), Fransa (43.359,5) Birleşik Krallık (35.590,8) ve İtalya (2.101.637) görünmektedir. Bu sıralama aynen Gayri Safi yurt içi hâsıla ile örtüşmektedir. Bu ülkeleri GSYİH'lerine göre büyükten küçüğe sıralayacak olursak ABD (13.751.400), Japonya (4.384.255), Çin (3.205.507), Almanya (3.317.365), Birleşik Krallık(2.772.024), Fransa (2.589.839), İtalya (2.101.637) olarak gerçekleşmiştir. Sıralamada sadece Çin'le Almanya'nın ve Fransa ile Birleşik Krallığın yeri değişmiştir. Bunun da farklı gerekçeleri vardır. GSYİH en yüksek olan ülkeler AR-GE harcamaları en yüksek olan ülkelerdir. Türkiye AR-GE harcamalarında yukarıda sayılan gelişmiş ülkeler yanında listedekilerden Avusturya, Danimarka ve Finlandiya'nın da gerisinde kalmıştır. Listedeki ülkeler arasında AR-GE harcamaları en düşük ülke Slovakya'dır. GSYİH en düşük ülke de Slovakya'dır.

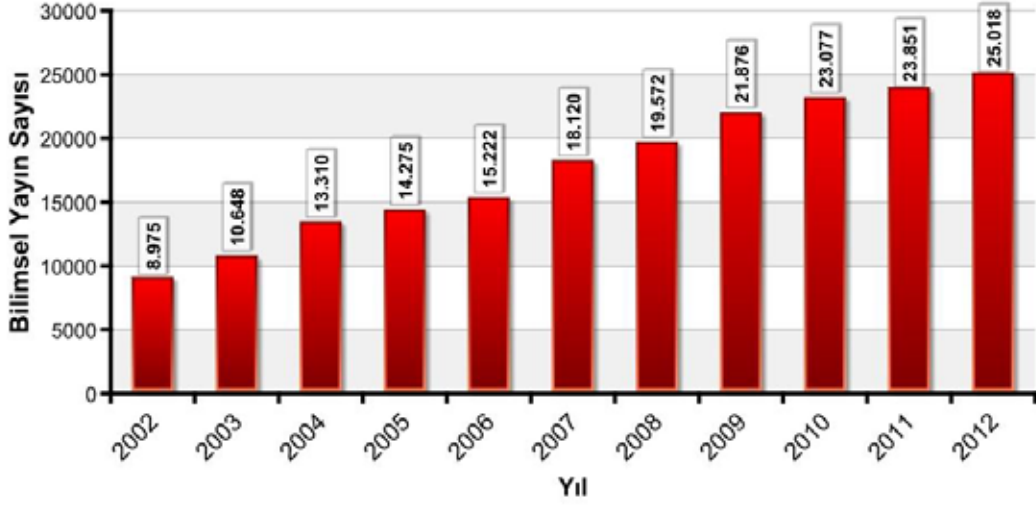
AR-GE harcama farkının GSYİH yansıma oranları incelenecek olursa ülkelerin bu harcamalarla neler kazandığı daha net görülecektir. Örneğin, ABD Japonya'ya göre yaklaşık 2,6 kat daha fazla AR-GE harcaması yapmıştır. GSYİH arasındaki farkta yaklaşık 3,1 katı kadardır. Japonya Çine göre 1,6 kat daha fazla AR-GE harcaması yapmıştır. GSYİH arasındaki farkta 1,4 katı kadardır. Almanya ile Fransa arasında AR-GE çalışmalarına ayrılan kaynak 1,6 kat iken GSYİH farkı 1,3 kattır. Bütün bu verilerden hareketle AR-GE harcamaları ile ülkelerin GSYİH arasında ciddi ilişki bulunmaktadır.

Grafik-70 Türkiye'nin AR-GE harcamalarının GSYİH oranlarının yıllara göre değişimi (TÜBİTAK)

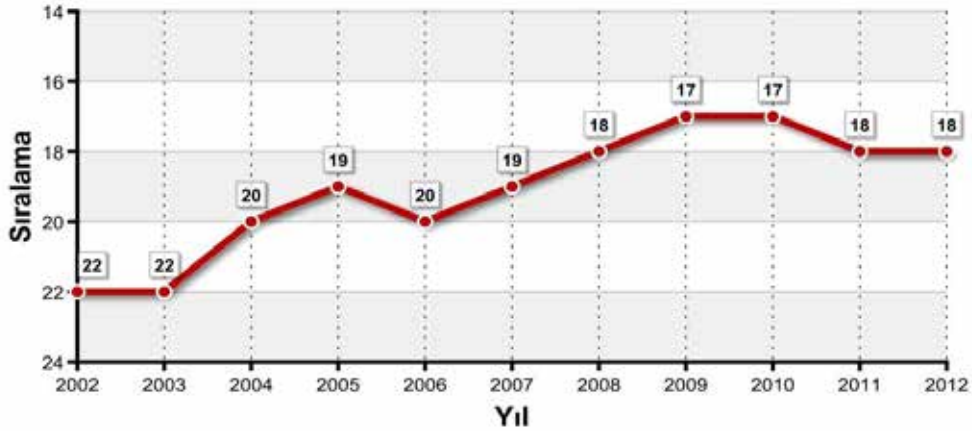
TÜİK verilerinden hareketle TÜBİTAK'ın hazırladığı yukarıdaki grafiğe göre 2002-2003 yılları arasında AR-GE harcamaları azalmış 2005, 2007, 2009, 2010, 2011 yıllarında harcama ya durağan ya da çok sınırlı düzeyde değişme gözlenmektedir (Grafik 70). AR-GE harcamalarının azalması ya da durağan seyretmesi bir ülke geleceği açısından olumlu değildir. Üstelik 2012 yılı itibarıyla AR-GE çalışmalarının %45'ini özel sektör, %43'ünü üniversiteler yapmaktadır. Kamu sektörü AR-GE harcamaları toplamının sadece %11'ine karşılık gelmektedir. Ancak 2002 ile 2012 arasında AR-GE harcamalarının iki kata yakın artmış olması yavaş da olsa AR-GE harcamalarına verilen desteğin arttığını göstermektedir.

Grafik-71 Türkiye’de yıllara göre bilimsel yayın sayısı (TÜBİTAK)

Türkiye’de bilimsel yayın sayısı yıllara göre artış göstermektedir(Grafik 71). Üretilen bilimsel yayında her yıl ortalama 1.600 civarında artış görülmektedir. Bu olumlu bir gelişme olarak görülebilir. Ancak ülkemizde üniversite sayısı ve öğretim üyesi sayısı hızla değişmektedir. Yayın artışı bu değişime paralel seyretmemektedir. Öğretim elemanı sayısı 1984’te 20.000, 2002’de 75.000 ve 2012’de 130.000’e yükselmiştir. Bunların 18.000’i profesör, 11.000’i doçent, 27.000’i yardımcı doçent, 21.000’i öğretim görevlisi, 8.000’i okutman, 3.000’i uzman, 41.000’i araştırma görevlisidir. Yayın sayısı artışı bu rakamlar açısından değerlendirilmelidir.

Grafik-72 Türkiye’nin bilimsel yayın sıralamasında dünyada yeri (TÜBİTAK)

Türkiye 2002 yılında bilimsel yayın sıralamasında dünyada 22. sırada iken 2005’de 19. sıraya, sonra 17. sıraya yükselmiştir. 2012 yılı itibariyle Türkiye 18. Sıradadır(Grafik 72).

TÜİK 2013 verilerine göre;

Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri Araştırması, 2012 AR-GE harcamasının Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla içindeki payı binde 9,2, 2012 yılı AR-GE Faaliyetleri Araştırması kapsamında, kamu kuruluşları, vakıf üniversiteleri ve ticari sektördeki anket sonuçları ile devlet üniversitelerinin bütçe ve personel dökümlerine dayalı olarak yapılan hesaplamalara göre Türkiye’de Gayri Safi Yurtiçi AR-GE Harcaması 2012 yılında bir önceki yıla göre %17,1 artarak 13 062 Milyon TL olarak hesaplanmıştır. Türkiye’de Gayri Safi Yurtiçi AR-GE harcamasının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) içindeki payı 2011 yılında %8,6 iken 2012 yılında %9,2’dir. Ticari kesim toplam AR-GE harcamasında %45,1 ile en büyük paya sahiptir. 2012 yılında Gayri Safi Yurtiçi AR-GE harcamalarının %45,1’i ticari kesim, %43,9’u yükseköğretim kesimi ve %11’i kamu kesimi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bir önceki yıl yükseköğretim %45,5 ile ilk sırada yer alırken, bunu %43,2 ile ticari kesim, %11,3 ile kamu kesimi takip etmekteydi. Ticari kesim %46,8 ile AR-GE harcamalarının finansmanında ilk sırada yer almakta, AR-GE harcamaları, finanse eden kesimler itibarıyla incelendiğinde; 2012 yılında harcamaların %46,8’i ticari kesim, %28,2’si kamu kesimi, %21,1’i yükseköğretim kesimi, %3,4’ü yurtiçi diğer kaynaklar ve %0,6’sı yurtdışı kaynaklar tarafından karşılanmıştır.

Tam Zaman Eşdeğeri (TZE) cinsinden AR-GE personel sayısı %13,3 artmıştır. TZE cinsinden 2012 yılında toplam 105 122 kişi AR-GE personeli olarak çalışmıştır. Bir önceki yıla göre TZE cinsinden AR-GE personel sayısındaki artış %13,3’tür. Sektörler itibarı ile dağılıma bakıldığında, TZE cinsinden toplam Ar-Ge personelinin 2012 yılında %49,7’si ticari kesimde, %38,8’i yükseköğretim kesiminde ve %11,5’i kamu kesiminde bulunmaktadır.

2012 yılında istihdam edilen 10 000 kişiye düşen TZE AR-GE personeli sayısı 42,4 kişidir. En fazla AR-GE Batı Anadolu Bölgesinde İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) 1.Düzeye göre 2012 yılında Ar-Ge harcamalarının en yüksek olduğu bölge %28,5 ile Batı Anadolu Bölgesi (TR5) iken, bunu %20,6 ile Doğu Marmara (TR4) ve %20 ile İstanbul (TR1) Bölgesi takip etmektedir. AR-GE personel sayısına göre ise %22,8 ile Batı Anadolu Bölgesi (TR5) ilk sırada yer almaktadır. Bu bölgeyi %21,8 ile İstanbul (TR1) ve %15,4 ile Doğu Marmara (TR4) Bölgeleri izlemektedir.

Öğrenim durumuna göre AR-GE çalışmalarına katılanların oranına gelince AR-GE birimlerinde görev yapanların %36’sı doktora ve üstü, %15’i yüksek lisans mezunu, %38’i lisans mezunu, %5’i meslek yüksekokulu mezunu, %6’sı lise ve dengi okul mezunudur (Tablo 42).

Ekonomik faaliyet alanına göre sınıflamada 2012 yılında toplam tüm sektörlerde

Tablo-42				
TÜİK 2012 Türkiye’de öğrenim durumuna göre AR-GE birimlerinde çalışanlar				
Öğrenim durumu	Toplam	Ticari Toplam	Kamu Toplam	Üniversite Toplam
Toplam sayı	184 301	61 378	14 445	108 478
Tam zamanlı	105 122	52 233	12 088	40 801
Doktora ve Üstü	63 887	1 803	1 523	60 561
Tam zamanlı	24 369	1 594	1 284	21 491
Yüksek Lisans	27 860	10 006	3 177	14 677
Tam zamanlı	17 717	9 047	2 777	5 894
Lisans	69 247	32 162	3 845	33 240
Tam zamanlı	44 684	27 959	3 309	13 416
Meslek Yüksekokulu	8 400	7 126	1 274	-
Tam zamanlı	6 877	5 846	1 031	-
Lise ve Dengi	10 735	8 543	2 192	-
Tam zamanlı	8 412	6 570	1 842	-
Diğer	4 172	1 738	2 434	-
Tam zamanlı	3 063	1 217	1 846	-

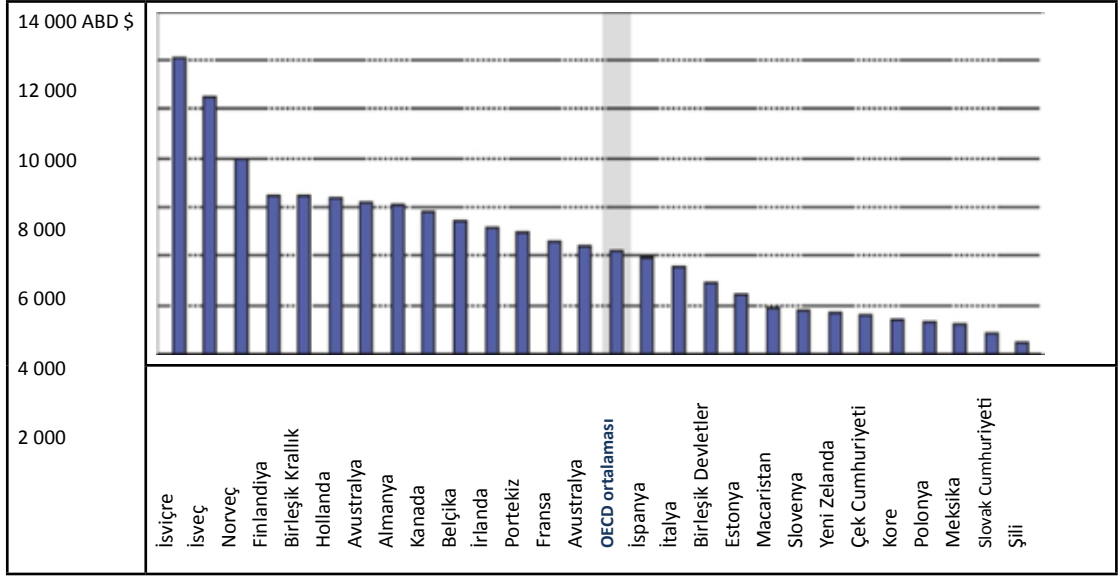
Türkiye’nin AR-GE için yaptığı yatırımlar 2009 yılında milli gelirin yüzde 0.85’inde kalmıştır. Oysa ABD AR-GE için milli gelirin yüzde 2.73’ünü kullanmaktadır. Japonya milli gelirin yüzde 3.44’ü, Almanya yüzde 2.63’ü, Fransa yüzde 2.02’si, İngiltere yüzde 1.88’i, İtalya yüzde 1.81’i, Hollanda yüzde 1.63’ü, Avusturya yüzde 2.67’si, Finlandiya yüzde 3.91’i, İsveç yüzde 3.75’i kadar AR-GE harcaması gerçekleştirmektedir. Avrupa ülkeleri içerisinde sadece Romanya, Slovakya, Polonya, Malta, Yunanistan ve Bulgaristan AR-GE’ye Türkiye’den daha düşük pay ayırmaktadır. Yıllar itibariyle ülkemizde Gayri Safi Yurtiçi AR-GE harcamalarında sürekli bir artış olmuştur.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından ülkelerin bilimsel araştırma, yenilik ve yükseköğrenimine ilişkin gelişme ve eğilimlerini inceleyen Bilim Raporu’nda 2010 yılında Türkiye’ye özel bir bölüm ayrılmıştır. Raporda özellikle en gelişmiş OECD üye ülkelerinin yanı sıra Brezilya, Hindistan, Çin ve Türkiye gibi bilim ve teknoloji alanında yükselen ülkelere yer verilerek gelişmekte olan ülkelerin AR-GE alanında Avrupa ve ABD’ye meydan okumaya başladığı yorumu yapılmıştır. Raporda, bu atılımın arkasında Türkiye Araştırma Alanı’nın (TARAL) tanımlanması, “Vizyon 2023”, “Bilim ve Teknoloji Politikaları Uygulama Planı (BTP-UP) 2005-2010” ve “Dokuzuncu Kalkınma Planı’nın(2007-2013)” gibi politika belgeleri ve bu belgelerin hayata geçirilmesi için bilim, teknoloji ve yenilik alanında çeşitli politika araçlarının uygulanmasının olduğu ifade edilmiştir.

Son 10 yılda Türkiye'nin AR-GE çalışmaları iyiye doğru gitmesine rağmen, hâlâ AR-GE harcamalarının Türkiye'de kişi başına 39,2 dolar, ABD'de ise 962,8 dolar, Türkiye'de çalışan bin kişi başına düşen bilim adamı sayısının 1,1, ABD'de ise 8,6 olduğunu görülmektedir.

Yukarıdaki tırnak içindeki bölüm ve tablolar Bursa Serbest Mali Müşavirler Odasının internet sayfasından alınmıştır.

Grafik-73 OECD ülkelerinde eğitimde Ar-Ge harcamaları karşılaştırılması (OECD 2012)

OECD ülkeleri arasında yükseköğretim alanında yapılan AR-GE harcamalarında İsviçre ve İsveç en üst sıralarda Şili en alt sıralarda yer almaktadır. Yükseköğretim alanında yapılan AR-GE çalışmalarında OECD ortalaması öğrenci başına 6,000 \$ düzeyindedir (Grafik 73).

V. BÖLÜM

SEKTÖRÜN DIŞ PİYASADAKİ DURUMU

- 5.1 Sektörün İhracat ve İthalat Rakamlarına Göre Dünya Sıralamasında Yeri
- 5.2 En Çok Ticari İlişki Kurulan Ülkeler
- 5.3 Yeni Pazarlara Yönelik Çeşitlenmeler
- 5.4 Farklı Alt Sektörlere ve Ürünlere Yönelik Çeşitlenmeler
- 5.5 İhracatta Karşılaşılan Haksız Rekabet
- 5.6 Farklı Ülkelerin Ticaret Politikalarının Sektör Üzerinde Olumsuz Etkileri
- 5.7 Yeni Pazar Potansiyelleri
- 5.8 Yeni Alanlara Açılmada Temel Engeller

5. SEKTÖRÜN DIŞ PİYASALARDAKİ DURUMU VE SEKTÖRÜN DÜNYADAKİ YERİ

Bazı ülkelerin eğitiminde özel sektörün aldığı yükümlülük Tablo 43'te belirtilmektedir.

Ülkeler	Özel Sektörün Eğitimdeki Payı (%)
Kore	39.5
ABD	31.6
Avustralya	27
Japonya	25.8
Meksika	19.5
Yeni Zelanda	19.3
Almanya	17.7
İngiltere	16.1
Slovakya	12.9
İspanya	12.9
Çek Cumhuriyeti	12.7
Türkiye	7,4

OECD ülkelerinde ilköğretim öğrencilerinin %90'ı devlet okuluna kaydolmaktadır. Ortaöğretimde bu oran biraz daha düşüktür: ortaokulda %86 ve lisede devlet okullarında eğitim görenler % 81'dir. Endonezya'da ortaokul öğrencilerinin % 36'sı ve lise öğrencilerinin % 50'si bağımsız özel okullara kaydolmaktadırlar(OECD-2012).

Eğitim tüm ülkelerin en öncelikli meselesi olmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler zorunlu eğitim yaşını 10-12 yıl arasında olacak şekilde yükseltmiş ve öğrencilerin örgün eğitimde kalma sürelerini artırmaya çalışmışlardır. Bir yandan örgün eğitim özendirilirken bir yandan bireysel taleplere özgün çözümlere de açık hale gelmek için sistemler kurulmaktadır. Toplumdan gelen her eğitim talebi anlayışla karşılanmakta ve butik okul, ev okulu, birkaç kişilik gruba özgü okul ortamları dâhil eğitimde isteğe bağlı alternatifleri artırma girişimleri devam etmektedir.

Eğitim her ülkede az veya çok sorunlar içermektedir. Sorun çözümüne dönük olarak ortaya konan her yenilik kayda değer bulunmaktadır. Bazı ülkelerde denenen Charter school örneği önemli bir açılım ortaya koymaktadır. Her çocuk uygun ortam ve uygun şartlar hazırlanırsa öğrenebilir. Öğrenmeyle ilgili kusur çocukta değil her öğrenciye özgü çözüm içermeyen örgün eğitimin genel yapısındadır. O halde eğitimde sadece devletin ürettiği çözümlerle yetinmemeli her öğrencinin öğrenmesine dönük projesi olan desteklenmelidir. Ülkelerde öğrenmede en çok problem yaşayan grup, azınlıklar, göçmenler, dar gelirli bölgelerde yaşayanlar yani dezavantajlı gruplardır. Öyleyse öncelikle dezavantajlı gruplara özgü çözüm üretenlerden başlamak suretiyle imkânlar ölçüsünde her eğitim projesi desteklenmelidir. Bu mantıkla hareket eden ülkelerde ihtiyaçlara dönük çözümler üreten projeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu projeler eğitime olan ilgiyi ve isteği artıran projelerdir. Bu tür okulların tüm maliyetleri eyaletlerce karşılanmakta ve eyalette kurulan izleme ve değerlendirme mekanizmalarıyla sürekli kontrol edilmektedir.

Başarılı olduğu gözlenen proje sahiplerine yeni okul açma izni verilerek başarılı örneklerin yayılması istenmektedir. Ticari kaygıları öne çıkarmadan eğitimde kaliteyi artırma amaçlı bu projelerin başarısı ülkeler tarafından gözlemlenirken yaygınlaşacağı ifade edilmektedir.

Ülkelerde son dönemde en çok öne çıkan konulardan biri de eğitimin okulla sınırlandırılmasının ciddi yanlışlar içerdiğinden hareketle eğitimi hayatın tümüne yama konusundaki girişimlerin desteklenmesidir. Özellikle çalışanların iş başarısı için her türlü ek eğitimleri desteklenmektedir.

5.1 SEKTÖRÜN İHRACAT VE İTHALAT RAKAMLARINA GÖRE DÜNYA SIRALAMASINDA YERİ

Türkiye’de eğitim sektöründe çalışanların çoğu hizmet sektörü kapsamında faaliyet gösterdikleri için yapılan ihracat ve ithalat rakamlarından şimdilik bahsetmek zordur. Ancak sektörde üretim yapan ders araç gereci üreten firmalar ile yayın üreten firmaların ihracat ve ithalatından bahsedilebilir. İhracatçılar birliği TİM istatistikleri daha çok üretim cinsine göre gruplandığı için eğitim amaçlı yapılan faaliyetleri ayırmak mümkün olmamaktadır.

Ancak okul araç gereçleri üretiminin önemli bir bölümü Türkiye’den Çin’e doğru kaymıştır. Komple okul donanımı yapmak isteyenler yerli donanım malzemelerini tercih edebileceği gibi, bütçesine göre AB ülkelerinden örneğin Almanya’dan oldukça kaliteli donanım malzemelerini ya da Çin’den farklı kalitede alternatif malzemeleri tercih edebilirler.

Ülkemizde eğitim araç gerecinde donanım malzemeleri dışında en çok ihracat ve ithalat kalemi olarak alınabilecek malzemeler ders kitapları ve ders araç gereçleridir. Bilhassa yabancı dil yayınları konusunda önemli bir ithalat olduğu söylenebilir. Ancak ülkemiz aynı zamanda okul kitapları ihracatını da yapmaktadır. Şimdilik daha çok Türkçe konuşulan ülkelerde üretilen kitaplar alıcı bulurken yabancı dil öğretimi alanında üretilenler de her ülkeye gönderilmektedir. Ancak bunlarla ilgili elimizde veri yoktur. Okul öncesinden başlamak suretiyle ilkokullar için hazırlanmış görsel yönü öne çıkan çok cazip yayınlar üretilmektedir.

Eğitim araç gereci ihracat ve ithalatı yapan yaklaşık 100’e yakın firma, akıllı tahtalardan, okul mobilyalarına, ondan laboratuvar malzemelerine kadar her çeşit ürünü listesinde bulunduran bunların bir kısmını yurt dışından getiren bir bölümünü iç piyasalarda üreten firmalar bulunmaktadır. Bazı firmalar ürün listeleri oluşturarak komple eğitim kurumu donanım projelerini üstlenmektedir. Ürettikleri araç gereçleri yurt dışına da ihraç etmektedirler

Ülkemizin genel olarak ve yıllara göre ithalat ve ihracat rakamları.

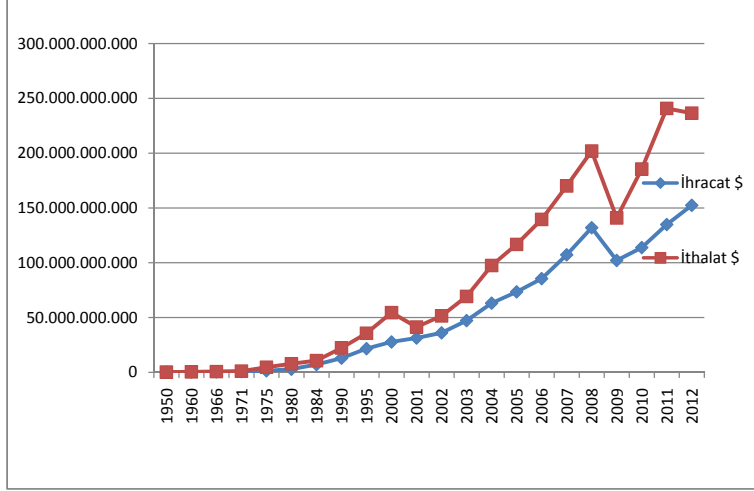
Tablo-44					
Ülkemizin yıllara göre ithalat ve ihracat rakamları					
Yıl	İhracat	Değişim	İthalat	Değişim	Fark
2000	27.774.906.000	% 4,5	54.502.821.000	% 34,0	-26.727.915.000
2001	31.334.216.000	% 12,8	41.399.083.000	% -24,0	-10.064.867.000
2002	36.059.089.000	% 15,1	51.553.797.000	% 24,5	-15.494.708.000
2003	47.252.836.000	% 31,0	69.339.692.000	% 34,5	-22.086.856.000
2004	63.167.153.000	% 33,7	97.539.766.000	% 40,7	-34.372.613.000
2005	73.476.408.000	% 16,3	116.774.151.000	% 19,7	-43.297.743.000
2006	85.534.676.000	% 16,4	139.576.174.000	% 19,5	-54.041.498.000
2007	107.271.750.000	% 25,4	170.062.715.000	% 21,8	-62.790.965.000
2008	132.027.196.000	% 23,1	201.963.574.000	% 18,8	-69.936.378.000
2009	102.142.613.000	% -22,6	140.928.421.000	% -30,2	-38.785.808.000
2010	113.883.219.000	% 11,5	185.544.332.000	% 31,7	-71.661.113.000
2011	134.906.869.000	% 18,5	240.841.676.000	% 29,8	-105.934.779.000
2012	152.461.737.000	% 13,0	236.545.141.000	% -1,8	-84.083.404.000

Yıllara göre ihracat değişimine bakacak olursak (Tablo 44) en iyi performans 2003 ve 2004 yıllarında olmuştur. Bu yıllarda bir önceki yıla göre ihracat artış oranı %30'u geçmiştir. En kötü performans 2009 yılında görülmektedir. Bu dönemde ihracatımız bir önceki yıla göre 30 milyar dolar %22 oranında azalmıştır. İthalatın azaldığı yıllara gelince 2001 krizinde ithalatımız bir önceki yıla oranla %24, 2008 krizinde bir önceki yıla göre %30, 2012 yılında da bir önceki yıla göre %1,8 azalma göstermiştir. İhracat rakamının bir önceki yıla göre en çok arttığı yıllar 2003'te %34, 2004'te %40, 2010'da %31, 2011'de %30 olmuştur.

2013 yılı verilerine göre ihracatımız 152,462 milyar dolar ithalatımız ise 236,545 milyar dolardır. İthalatımız ihracatımızın 1,5 katıdır. Aradaki fark 84 milyar dolardır. Bu rakam toplam ihracatımızın yarısından fazladır. Tabloda olmasa bile Türkiye'nin 2013 yılında dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla %18,7 artarak 99,8 milyar dolar olmuştur. İhracat ve ithalat arasındaki fark yani cari açık uzun süreden beri artış eğilimini korumaktadır. Sadece dünyada 2008 krizi olarak bilinen kiriz döneminde hem ithalat hem de ihracat düşmüş onun dışındaki yıllarda yükselmiştir. İthalat ve ihracat arasındaki farkın en büyük olduğu yıl 2011 yılıdır. Bu dönemdeki fark 100 milyar doların üstüne çıkmıştır. Aynı şekilde 2013 yılında da fark yüz milyar sınırına dayanmıştır.

Ekonomistler ülkede ekonomik açıdan güven ortamının olmasını olumlu bulurken dış ticaret açığının giderek büyümesinden de ciddi endişe duyduklarını ifade etmektedir. SETA perspektif 2012-14 orta vadeli program raporuna göre 2011 yılı borç stokumuzun GSYİH oranı %39,8'dir. İthalatın %42'si Türkiye'de üretilen ancak üretim kalitesi tatmin edici bulunmayan mallardan oluşmaktadır. Ekonominin kurmay kadrosu yüksek katma değerli ürünlerin artırılması konusunda hem fikirdir. Bunun için tüm sektörlerde Ar-Ge çalışmalarına hız verilmesi gereğine inanılmaktadır.

Grafik-74 Yıllara göre ihracat ithalat dengesi

Grafik 74'e dikkat edilirse 1998 yılındaki krizden sonra ithalat ile ihracat arasındaki fark açılmış bu 2000 yılına kadar devam etmiştir. 2001 yılında ithalat hızla düşerken ihracat yükselişi az da olsa devam etmiştir. Aradaki fark önemli ölçüde kapanmıştır. 2003' ten sonra ihracat artarken ithalat artışı daha hızlı olmuş aradaki fark büyümeye başlamıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi kriz dönemi olan 2008 yılında hem ithalatta hem de ihracatta ciddi bir düşüş yaşanmıştır. 2011 yılına kadar aradaki fark büyümeye devam etmiştir.

Ülkede ve dünyada yaşanan olaylardan ekonomik göstergeler ciddi olarak etkilenmektedir. Örneğin 2000'li yıllarda yaşanan kriz tüm sektörlerde kendini hissettirmiş ve ekonomi ciddi değişim yaşamıştır. Bu dalgalanma ancak üç yıl sonra yavaş yavaş düzelmeye eğilimine girmiştir. 2008 yılında dünya da yaşanan ekonomik kriz hem ithalat hem de ihracat rakamlarını etkilemiş ancak 3 yıl sonra rakamlar eski değerine ulaşabilmiştir.

Türkiye'nin genel ihracat rakamlarına bakacak olursak 2013 yılında en çok ihracat yaptığımız ilk 10 ülke arasında ilk sırayı Almanya 13.703 milyon dolar ile almıştır.(TOBB 2013 Ekonomik Raporu)Bu rakam toplam ihracatın % 9'unu oluşturmakta, onu 11.955 milyon dolar ile toplam ihracatın % 7,9'unu alan Irak ikinci sırada, 8.774 milyon dolar ile toplam ihracatın % 5,8'ini alan İngiltere üçüncü sırada izlemiştir. 2012 yılında bir önceki yıla göre % 176,4 ile en çok ihracat yaptığımız on ülke içinde en fazla artışı gösteren İran, 2013 yılında bir önceki yıla % 57,7 azalarak en fazla düşüşü göstermiştir 25.068 milyar dolarla Rusya, ikinci sırayı 24,698 milyar dolarla Çin ve üçüncü sırayı 24,182 milyar dolarla Almanya almaktadır.

Komşu ülkelerle yapılan ihracat 2013 yılında % 12 azalarak 28.166 milyon dolardan 24.790 milyon dolara gerilemiştir. Toplam ihracat içinde komşu ülkelerin payı bir önceki yıla göre 2,2 puan azalarak % 18,5'den % 16,3'e düşmüştür. Komşularımız içinde en fazla ihracat yaptığımız ülke 11.955 ile Irak olurken, onu 4.193 milyon dolar ile İran, 2.960 milyon dolar ile Azerbaycan-Nahçıvan izlemiştir. En az ihracat yaptığımız komşu ülke ise 0,1 milyon dolar ile Ermenistan olmuştur.

Komşu ülkelerle yapılan ithalat, 2013 yılında % 4,6 azalarak 18.996 milyon dolardan 18.116 milyon dolara, toplam ithalat içindeki payı da bir önceki yıla göre 0,8 puan azalarak % 8'den % 7,2'ye gerilemiştir. Komşu ülkeler içinde en fazla ithalat yapılan ülke 10.383 milyon dolar ile İran olurken, onu 4.206 milyon dolar ile Yunanistan, 2.760 milyon dolar ile Bulgaristan takip etmiştir. En az ithalat yapılan komşu ülke ise 0,4 milyon dolar ile yine Ermenistan'dır.

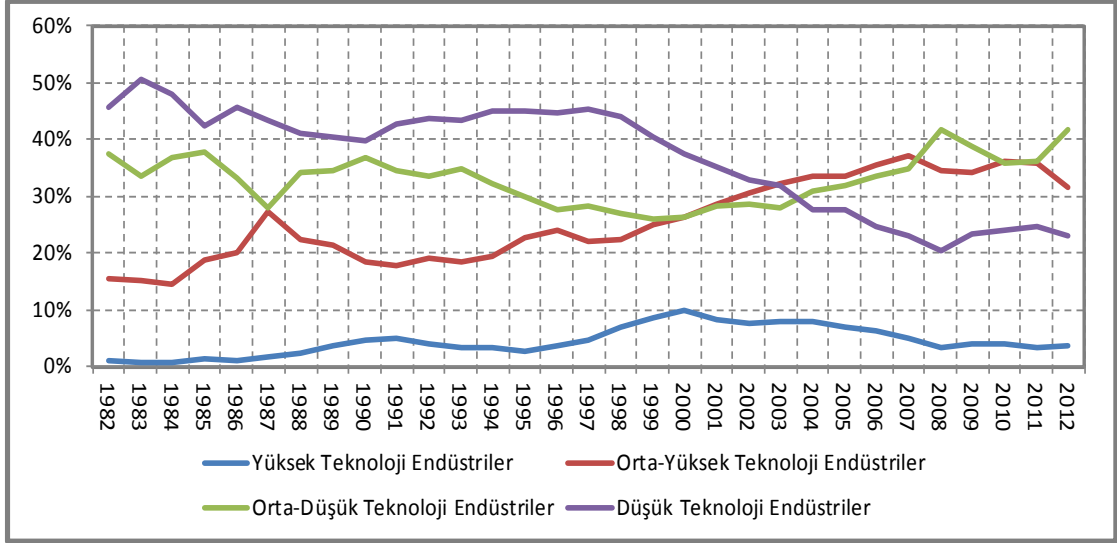
Ülkemizin komşu ülkelerle olan dış ticaret hacmi, 2013 yılında % 9 azalarak 47.162 milyon dolardan 42.906 milyon dolara gerilemiştir. Komşu ülkelerle yapılan dış ticaret hacminin, toplam dış ticaret hacmi içindeki oranı 2012 yılına göre 1,5 puan azalarak % 12,1'den % 10,6'ya gerilemiştir. 2013 yılında, komşu ülkelerle dış ticaret hacminde azalış olan tek ülke ithalat ve ihracatta gözlenen yüksek oranlı düşüşlerin bir sonucu olarak % 33,4 ile İran olmuştur." (TOBB 2012 ekonomik raporu). Tablo 45 Dünyada ihracat ve ithalat açısından en yüksek olan ilk 50 ülkeyi göstermektedir.

Tablo-45				
2013 Dünyada ihracat ve ithalat rakamlarına göre ilk 50 ülke (Wikipedia)				
Sıralama	Ülke	İhracat rakamı	Ülke	İthalat rakamı
1	Avrupa Birliği(2011)	5,338,000,000,000 \$	Avrupa Birliği(2011)	2,312,000,000,000
2	Çin	2,173,000,000,000 \$	ABD	2,273,000,000,000
3	ABD	1,575,000,000,000 \$	Çin	1,772,000,000,000
4	Almanya	1,493,000,000,000 \$	Almanya	1,233,000,000,000
5	Japonya	697,000,000,000 \$	Japonya	766,600,000,000
6	Fransa	570,100,000,000 \$	Birleşik Krallık	646,000,000,000
7	Güney Kore	557,300,000,000 \$	Fransa	640,100,000,000
8	Hollanda	551,500,000,000 \$	Güney Kore	516,600,000,000
9	Rusya	515,000,000,000 \$	Hindistan	515,100,000,000
10	Hong Kong	486,100,000,000 \$	Hong Kong	514,500,000,000
11	Birleşik Krallık	475,700,000,000 \$	Hollanda	477,800,000,000
12	İtalya	474,000,000,000 \$	Kanada	471,000,000,000
13	Kanada	458,700,000,000 \$	İtalya	435,800,000,000
14	İspanya	458,000,000,000 \$	İspanya	431,000,000,000
15	Singapur	442,900,000,000 \$	Singapur	380,300,000,000
16	Suudi Arabistan	376,300,000,000 \$	Meksika	370,700,000,000
17	Meksika	370,900,000,000 \$	Rusya	341,000,000,000
18	Birleşik Arap Emirlikleri	368,900,000,000 \$	Belçika	310,200,000,000
19	Hindistan	317,800,000,000 \$	İsviçre	275,700,000,000
20	İsviçre	312,300,000,000 \$	Tayvan	268,500,000,000
21	Tayvan	305,800,000,000 \$	Birleşik Arap Emirlikleri	249,600,000,000

22	Belçika	295,300,000,000 \$	Avustralya	245,800,000,000
23	Avustralya	251,700,000,000 \$	Türkiye	242,900,000,000
24	Brezilya	244,800,000,000 \$	Brezilya	241,400,000,000
25	Malezya	230,700,000,000 \$	Tayland	223,000,000,000
26	Tayland	229,100,000,000 \$	Polonya	207,400,000,000
27	Polonya	202,300,000,000 \$	Malezya	192,900,000,000
28	İsveç	181,500,000,000 \$	Endonezya	178,600,000,000
29	Endonezya	178,900,000,000 \$	Avusturya	1767,900,000,000
30	Türkiye	167,600,000,000 \$	İsveç	158,000,000,000
31	Avusturya	165,600,000,000 \$	Suudi Arabistan	147,000,000,000
32	Norveç	154,200,000,000 \$	Çek Cumhuriyeti	128,000,000,000
33	Çek Cumhuriyeti	136,900,000,000 \$	Vietnam	121,400,000,000
34	Vietnam	128,900,000,000 \$	Güney Afrika	99,550,000,000
35	İrlanda	113,600,000,000 \$	Danimarka	98,450,000,000
36	Kuveyt	112,000,000,000 \$	Norveç	90,140,000,000
37	Danimarka	106,000,000,000 \$	Macaristan	89,520,000,000
38	Nijerya	93,550,000,000 \$	Ukrayna	87,210,000,000
39	Macaristan	92,980,000,000 \$	Slovakya	77,960,000,000
40	Irak	91,990,000,000 \$	Şili	75,700,000,000
41	Venezuela	91,780,000,000 \$	Arjantin	71,300,000,000
42	Güney Afrika	91,050,000,000 \$	Finlandiya	70,670,000,000
43	Kazakistan	87,230,000,000 \$	Romanya	69,180,000,000
44	Arjantin	85,080,000,000 \$	İsrail	67,030,000,000
45	Slovakya	82,700,000,000 \$	Irak	66,610,000,000
46	Şili	77,940,000,000 \$	İran	64,420,000,000
47	Finlandiya	75,700,000,000 \$	Filipinler	63,910,000,000
48	Ukrayna	75,140,000,000 \$	İrlanda	61,510,000,000
49	Angola	70,840,000,000 \$	Venezuela	59,320,000,000
50	Porto Riko	69,750,000,000 \$	Mısır	59,220,000,000
51	Cezayir	68,250,000,000 \$	Portekiz	59,000,000,000
52	Romanya	61,240,000,000 \$	Romanya	61,240,000,000
53	İran	61,220,000,000 \$	Nijerya	55,980,000,000
54	Portekiz	61,000,000,000 \$	Cezayir	55,020,000,000
	<i>Dünya (2011)</i>	17,779,000,000,000 \$		

Yüksek teknoloji ürünlerde yıllara göre değişimi grafikte gösterilmektedir.

Grafik-75 Ülkemizin teknolojik gruplamaya göre sanayi ihracat ürünleri değişimi

Grafik 75'deki verilere dikkat edilirse, ülkemizde ileri teknolojik ürünler açısından oldukça sınırlı düzeyde üretim yapılmaktadır. Hizmet sektörü dâhil katma değeri yüksek alanlara yatırımlar artırılmalıdır.

5.2 EN ÇOK TİCARİ İLİŞKİLER KURULAN ÜLKELER

Eğitim alanında ticari ilişkiler birkaç farklı konuda gerçekleşmektedir. Bunlardan en önemlisi ders araç gereçleri konusunda AB ülkeleri ve Çin en çok ilişki içinde olunan ülkelerdir. Bunları Japonya; Güney Kore gibi ülkeler takip etmektedir. Bu konuda dünyadaki birçok ülke ile sınırlı düzeyde de olsa ilişki kurulduğu söylenebilir.

Bir diğer konu ders kitapları ve yardımcı ders kitaplarıdır. Bu konuda en çok yabancı dil kitapları için ilişki kurulduğundan bahsedilebilir. Ağırlık İngiltere ve diğer bazı ülkelere bu amaçla hizmet veren kuruluşlarla ilişkiler kurulmaktadır.

“TİKA aracılığı ile Orta Asya'daki Türk ve akraba toplulukları ile sıkı ilişkiler kurulmuştur. Türk Eximbank tarafından açılan kredi miktarı 1,8 milyar doları bulmuştur. Karma ekonomik komisyonları iş konseyleri stratejik birlikleri ile iş alanı çeşitlendirilmeye çalışılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı yurt dışıyla burs programı yoluyla ilişki kurmaktadır. Bazı ülkelerde devletimizin ve müteşebbislerin açtığı okullar bulunmaktadır. Türk dili konuşan ülkeler arasında devlet başkanları düzeyinde zirve yapılmaktadır.” (Dışişleri Bakanlığı internet sayfası)

Her ülkede açılan ülkemizin müteşebbislerince açılan okullar eğitim sistemimizin transferinde aracılık hizmeti sunduğu gibi, ülkemizde üretilen ders araç gereci ve ders kitaplarının ilişki kurulan ülkelere taşınmasında aracılık hizmeti sunduğu görülmektedir. Ülkemizde üretilen eğitim araçlarının bu kurumlar aracılığı ile ülkede tanınması ve pazar payına sahip olması için alt yapı hazırlanmaktadır.

Yurt dışı eğitim danışmanlık şirketleri başta gelişmiş ülkeler olmak üzere birçok ülke eğitim kurumları ile ilişkiler kurmuşlardır. Üniversiteler, politeknik okullar, mesleki eğitim kurumları, dil eğitim merkezleri ve diğer okullarla bu kuruluşların kurdukları ilişkiler ve ikili anlaşmalar bulunmaktadır. Bu anlaşmalar çerçevesinde yurt dışında eğitim almak isteyenlere çok farklı seçenekler sunmaktadır. Öğrencilerin yurt dışında okumak üzere en çok tercih ettiği ülkeler başta ABD, İngiltere, Avustralya gibi İngilizce konuşulan ülkelerdir. Bunun yanında Fransa gibi Fransızca konuşulan ülkelere, Almanya, Avusturya gibi Almanca konuşulan ülkelere öğrenci gönderilmektedir. Öğrencilerin bazıları da daha düşük maliyetli İngilizce konuşulan ülkelerde dil öğrenmeyi seçmektedir. Yaz döneminde dil kursuna katılmak üzere gidilen ülkeler olduğu gibi master doktora gibi uzun süreli eğitim yapmak üzere gidilen ülkelerde bulunmaktadır. Bu alanda faaliyet yapan çok sayıda kuruluş ülkelerle ticari ilişkiler kurmuş protokoller yapmıştır.

Eğitim faaliyetlerini yapmak üzere ortaklıklar başlamıştır. Marka değeri oluşturmuş birkaç kurum sermaye artışı için ortak bulmuş bulunan ortakların sermaye destekleri ise yurt dışı kaynaklı olduğu görülmektedir. Halen birkaç büyük eğitim kurumunun sermayelerinin önemli bir bölümünü yabancıların elinde olduğu söylenebilir.

Sınırlı sayıda da olsa bireysel gayretleriyle yurt dışında eğitim ortağı arayan ve eğitim yatırımı yapmaya çalışanlar bulunmaktadır. Bazı kurumlar gelişmiş ülkelere birkaçında okuyula da eğitim merkezleri açarak buradan öğrenci göndermek üzere altyapı hazırlamaktadır. Özellikle ortaöğretim ve yükseköğretim alanında faaliyeti bulunan eğitim kuruluşları öğrencilerinin dil öğretimi konusunda yurt dışı bağlantılardan yararlanmayı seçtikleri görülmektedir.

5.3 YENİ PAZARLARA YÖNELİK ÇEŞİTLENMELER

Eğitim alanında özel sektörün farklı alanlarda hizmet üretmesi mümkündür. Bunların en başında gelişmekte olan danışmanlık sektörüdür. Hem kurum ve kuruluşlar çalışanları için ek destek eğitimlere hem de yönetim ve benzeri konularda danışmanlık desteklerine ihtiyaç hissetmektedir. Bu durum danışmanlık ve hizmet içi eğitimleri alanında faaliyet yapacaklar için gelişmeye müsait yeni bir alan oluşturacaktır.

Bir diğer konu MYK'nın kurulmasından sonra başlayan her meslek grubunda kazanılması gereken becerilerin belirlenmesine ve ölçümüne yönelik çalışmalardır. Bu çalışmalar ilerledikçe mesleklerde kriterler netleştikçe, bu becerilere dönük eğitimlere talep artacağı beklenmektedir. MYK birçok alanda kriter belirleme çalışmalarını tamamlamak üzeredir. Önümüzdeki günlerde bu kriterlere uygun eğitimlerin verileceği akredite eğitim kurumları hizmetleri başlatılacaktır. Ayrıca akreditasyon içinde yetkilendirilmiş kurumlar faaliyete başlayacaktır.

Dershanelerin dönüşüm süreci için ortaya konulan alternatiflerin eğitim alanında faaliyet gösteren özel dershaneler başta olmak üzere özel okullar, özel kurslar, etüt merkezleri gibi birçok kurumu doğrudan etkileyeceği ve sektördeki dalgalanmanın birçok kurumda yeniden yapılanmalara yol açacağı belirtilebilir. Bu süreçte sektör yeniden yapılanmaya çalışacak ve karar vericilerin tekrar kararlarını gözden geçirmelerine de sebep olabilecek gelişmelere açıktır.

FATİH Projesi eğitim alanında yenilikçi projelerin anahtarı olmaya adaydır. Halen projenin sadece donanım kısmı ile ilgilenilmektedir. Hazır donanım tüm kurumlara kurulduktan sonra bu hizmetlerin içerik sağlayıcılar tarafından değerlendirileceği yeni alanlar ortaya çıkacaktır. Bilhassa eğitime her yerden erişim fırsatları sunan projelere talebin artacağı söylenebilir.

Sektörün önünde önemli alanlardan biri de dünya piyasalarına açılma fırsatlarının doğmasıdır. Eğitimde franchising yoluyla markalaşan kurumların oluşturduğu potansiyel birçok kurumun ilgisini çekmektedir. Daha şimdiden bazı kurumlar oluşturdukları sermaye birikimini pazarlanabilir hale getirmiş ve dolaylı yoldan da olsa yurt dışı ortaklıklar kurmuşlardır. Bu ortaklıkların bir süre sonra markaların yurt dışına da taşınmasına yol açacağı beklenmektedir.

Eğitim yayını ve dijital ders içeriği hazırlığı yapacak kuruluşların yabancı dille hazırlanmış versiyonlarının dünya pazarlarına ulaştırılacağı ciddi bir alt yapı vardır. Bunu değerlendirmek isteyen kuruluşların hazırlayacakları içerikler müşteri bulacaktır. Ders araç gereci üretenlerin ve ders kitabı hazırlayanların ortaya çıkaracakları ürün çeşidi şimdiden dünya pazarlarına ulaşmaya başlamıştır.

Eğitimin dünyanın her yerinde geçerli bir faaliyet alanı olması bu alanda faaliyet yapanların yenilik üretenlerin işini kolaylaştırmaktadır. Örneğin Dünyada yaygın olarak faaliyet yapan bazı kuruluşlar online eğitim yolunu kullanmakta birçok ülkede şubeler açarak sistemlerini yaygınlaştırmaktadır. Bazı kurumların 100' den fazla ülkede şubeler açarak hizmet ağlarını genişlettiği bilinmektedir. Online ders içerikleri hazırlayarak bunu uluslararası dolaşıma açan kuruluşlar, farklı ülke pazarlarına ürünlerini ulaştırabilmektedir.

5.4 FARKLI ALT SEKTÖRLERE VE ÜRÜNLERE YÖNELİK ÇEŞİTLENMELER

Özel okul sektöründe en cazip alan şimdilik okul öncesi alanıdır. Okul öncesinde 1 yılın öğrenci ücretlerinin desteklenmesiyle ilgili çalışmalar başlamıştır. Şimdilik sınırlı düzeyde olan bu çalışmaların imkânlarla bağlı olarak ileride tüm öğrencilere yaygınlaştırılması bu alanı daha da cazip hale getirecektir.

Okul sektöründe kurumların maliye bakanlığınca belirlenecek rakama göre boş kontenjanlarının devletçe doldurulacak olması küçük de olsa bir desteğin başladığının işaretlerini vermektedir. Bu desteğin ileride gelişmesiyle özel okul alanında çalışanların işi kolaylaşabilir.

Özel okul açacaklar için 25 yıllığına arsa irtifa hakkı verilmesi, devlete ait binaların ya da okul binalarının 10 yıllığına kiraya verilmesi gibi uygulamalar alana yatırım yapmak isteyen bazı kurumlar için faydalı sonuçlar doğurabilir. Özel okul arsası bulmakta zorlanan bazı kurumlar problemlerini bu yolla çözebilirler. Okul inşaatıyla uğraşma yerine hazır binayı kiralayarak okul hizmeti sunmak isteyen bazı kuruluşlar için süre kısaltıcı olabilir.

Okul alanında talebin en çok olduğu ikinci grup ilkököl grubudur. 4+4+4 uygulaması bir okulda eğitim öğretim süresinin 4 yıla inmesi mali imkânları sınırlı olanlar için cesaretlendirici olmuş ve eğitim için harcama yapmaya yüreklendirmiştir. Henüz çocuğunun başarı durumu hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan her veli çocuğu ile ilgili beklentilerini yükseltmek istemektedir. Bu sektörde çalışanlar açısından talebe tesir edecek bir yönelim oluşturacaktır.

Mesleki eğitim alanında organize sanayi bölgelerinde açılan özel meslek liselerinde öğrenci ücretleri devletçe karşılanmaktadır. Henüz mesleki eğitimde isteklilik sağlanamamıştır. İstihdama dönük programlarla yönelim sağlanması halinde bu gruba giren okul sektörde de gelişmeler yaşanacaktır.

Ortaokul ve lise binalarının ya da bloklarının ayrılması birçok özel okul için henüz uygulanabilir görünmemektedir. Ancak ileride sektöre yönelim artarsa bu uygulama ile oluşturulacak yeni alt yapı talep artışında etkili olacaktır.

Son dönemde özel okulda okuyanlara destek verileceği ile ilgili duyumlar bu alana yapılan yatırımları artırmıştır. Henüz fert başına milli gelirde önemli bir artış görülmemektedir. Bu özel okul öğrenci profilinin artmadığı şeklinde yorumlanabilir. Eğer verilmesi düşünülen destek sınırlı düzeyde kalırsa sektöre yeni girenler açısından sıkıntılar yaşanabilir.

Dershanelerin 01.09.2015 tarihi itibarıyla dönüşüme tabi tutulacak olması sektör açısından yeni bir sürecin başladığını göstermektedir. Dershaneleri dönüştürmek üzere yapılan düzenlemelerin zamanla sınırlı olması sektör açısından olumlu bulunmamaktadır. Dershanelerin dönüşüm sürecini çabuklaştırmak için ortaya konulan formül sektördekileri yeterince tatmin etmemiştir. Eğer geliştirilen yöntem zaman sınırı konulmadan hayata geçirilebilirse belki bazı büyük kurumlar açısından uygulanabilir yeni bir sektör doğabilir.

Özel kurs sektörü mesleki eğitimde dağınıklığın önlenmesi ve kriter belirleme çalışmalarının tamamlanmasını beklemektedir. Verilen belgelerin ne anlama geldiğinin tüm taraflarca bilineceği bir yapı kurulabilirse kurs sektörü başarılı çalışmaları ile ülke insan kaynağını geliştirmede öncü rolü oynayabilir.

Sürücü kursları gelişmiş ülkelerdeki standart çerçevelere göre kurs faaliyetlerinin yürütülmesini beklemektedir. Verilen hizmetlerden alınan ücretlere kadar karşılığının taraflarca bilindiği sürdürülebilir bir ortamın kurulmasını halinde daha verimli hizmet üretilecektir.

Etüt merkezleri son düzenlemelerle yeni sınırlar getirilmektedir. Önceleri her yaş grubundaki ilköğretim öğrencilerinin devam ettiği kurumlar olan etüt merkezlerine 12 yaş sınırı getirilmiştir. Bu düzenleme zaten öğrenci bulma sıkıntısı yaşayan sektördekileri daha da zorlayacaktır. Etüt merkezlerinde yapılan faaliyetlerin sadece etkinliklerle sınırlandırılması ayrı bir problem oluşturacaktır. Etüt merkezleri öğrencilerin okul dışı zamanlarını verimli geçirmesi için her türlü faaliyeti yapacak hale getirilmelidir. Yoksa zaten gelişmemiş bir sektörü kendi elimizle kapatmış oluruz.

Rehabilitasyon merkezleri öğrenci başı ödenen ücretlerin hiç olmazsa devlete maliyeti kadar olmasını beklemektedir. Sektörde hizmet verenlerin hizmet kalitesini artırması zaten problemi olan ailelere verdiği hizmetlerden kısıntıya gitmemesi buna bağlıdır. Sektörün yukarıdaki bölümlerde aktarılan önerilerinin dikkate alınması halinde sosyal devlet anlayışına daha fazla hizmet üretilecektir.

Kreşler okul öncesi eğitimin önemli bir parçasıdır. Bu aşamadaki en az bir yılın zorunlu eğitim kapsamına alınması beklemektedir. Dünyada ülkelerin zorunlu eğitim kapsamındaki faaliyetleri kimin yaptığına bakmadan desteklediği görülmektedir. Okul öncesinin, bilhassa erken çocukluk dönemi eğitimlerinin, hak ettiği yeri alması için daha olumlu yaklaşımlara ihtiyaç vardır.

Öğrenci yurtları ülke gençliğinin en çok ihtiyaç duyduğu bir anda öğrenciler için korumalı ortamlar hazırlamakta ve barınma hizmeti sunmaktadır. Sektördeki istikrarsızlık kurumları zorlamaktadır. Yurtlar arası öğrenci transferiyle ortaya çıkan tablo yatırımcıyı zorlamaktadır. Buna devletin üniversite kampüslerinde daha iyi yurtlar açması da eklenince devletle rekabet iyice zorlaşmaktadır. Özel yurtlardan belli standartlar isteyerek hizmet satın alma yöntemi geliştirilmelidir.

Yayıncıların hem telif hakları hem de baskı ve diğer maliyetleri dikkate alınarak ders kitabı alınmalı, dijital ve e-çerik hazırlamak için gerekli alt yapı kurulmalıdır. Yayıncılar sektör

sınırların hiç belli olmadığı bir alanda uzun yıllar büyük bir özveri ile mücadele etmiş ayakta kalmayı başarmışlardır. Mevcut uygulamalardaki okullarda kullanılan tüm yayınlarda talim terbiye onay şartı aranması, ders kitabı dışında yapılan her ek çalışmaya sınır getirilmesi gibi uygulamalar yayın sektörünün gelişmesini engellemektedir. Yayıncılar okullarda etik kurullar oluşturarak suiistimallerin önlenebileceğini ve yasaklama yoluyla çözüme gitmenin doğru bir yaklaşım olmadığını savunmaktadır. Eğitimde geliştirilen olumlu yol ve yöntemlerin öğrencilerle serbestçe buluşmasını engelleyen dolayısıyla sektörde gelişmeyi engelleyen uygulamalar ortadan kaldırılmalıdır.

Yurt dışı eğitim ve danışmanlık şirketleri yaptıkları uluslararası anlaşmalara devletlerarası anlaşmalarla devlet güvencesi beklemekte faaliyetlerinde yaşadıkları sorunların çözümünde devlet desteği aramaktadır. Her eğitimle kazanılan belgenin kullanılacağı sistemler kurulmalıdır.

5.5 İHRACATTA HAKSIZ REKABET

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) ülkeleri rekabet güçlerine göre sıralamakta ve yayınlamaktadır. Rekabet gücü sürdürülebilir büyümeyi sağlayacak olan kurumların, politikaların ve üretim faktörlerinin tümünü kapsayan verimlilik düzeyidir. Küresel rekabet endeksinde ülkenin verimlilik düzeyini belirleyen etkenler değerlendirilerek güçlü ve zayıf yanlar ortaya çıkarılmakta politika yapıcılara yol gösterilmektedir. Rekabet gücü sıralamasında ilk sıraları İsveç, Singapur ve Finlandiya almıştır. Bu sıralamada Türkiye 44. sırada yer almaktadır. 2013 raporuna göre Türkiye 2012 yılında 794 milyar dolar GSYİH ile dünya toplamında %1,34'lık bir paya sahip olmuştur. Türkiye'nin kişi başı milli geliri 10.600 dolar civarındadır. Türkiye pazar büyüklüğü açısından 16. sırada iken emek piyasası etkinliğinde 130. sıradadır (Tablo 46).

Tablo-46

Bazı Ülkelerin Küresel Rekabet Endeksi (GCI) Sıralaması 2013-2014

Ülkeler	GCI 2013-2014		GCI 2012-2013		Değişim
	Sıra	Değer	Sıra	Değer	
İsviçre	1	5,67	1	5,72	0
Singapur	2	5,61	2	5,67	0
Finlandiya	3	5,54	3	5,55	0
Almanya	4	5,51	6	5,48	0
ABD	5	5,48	7	5,47	2
İsveç	6	5,48	4	5,53	-2
Hong Kong	7	5,47	9	5,41	2
Hollanda	8	5,42	5	5,50	-3
Japonya	9	5,40	10	5,40	1
İngiltere	10	5,37	8	5,45	-2
Katar	13	5,24	11	5,38	-2
Avustralya	16	5,15	20	5,12	-4
Suudi Arabistan	20	5,10	18	5,19	-2
Fransa	23	5,05	21	5,11	-2
Güney Kore	25	5,01	19	5,12	-6
Çin	29	4,84	29	4,83	0
Şili	34	4,61	33	4,65	-1
İspanya	35	4,57	36	4,6	-1
Türkiye	44	4,45	43	4,45	-1
İtalya	49	4,41	42	4,46	-7
Portekiz	51	4,40	49	4,4	-2
Güney Afrika	53	4,37	52	4,37	-1
Meksika	55	4,34	53	4,36	-2
Brezilya	56	4,33	48	4,4	-8
Bulgaristan	57	4,31	62	4,27	5
Hindistan	60	4,28	59	4,32	-1
Rusya	64	4,25	67	4,2	3
İran	82	4,07	66	4,22	-16
Yunanistan	91	3,93	96	3,86	5
Cezayir	100	3,79	110	3,72	10

Kaynak: Global Competitiveness Report, 2012-2013, 2013-2014

Yukarıda verilen Dünya Küreselleşme Endeksine (Global Competitiveness Index (GCI))göre rekabet edilebilirlik açısından ülkelerin yeri hesaplanırken ülkedeki kurumsal yapılara, alt yapı hizmetlerinin yeterlilik düzeyine makro ekonomik istikrarlara, sağlık ve temel eğitimdeki gelişmelere, yükseköğretim ve hizmet içi eğitim faaliyetlerine, ürün piyasalarının etkinliğine,

emek piyasalarının etkinliğine, finans piyasalarının gelişmişliğine, teknolojik alt yapı hizmetlerinin düzeyine, pazar büyüklüklerine, iş dünyasının gelişmişlik düzeyine ve inoasyon çalışmalarının yeterlilik düzeyine bakılmaktadır. Altındaki çizelgede de görüldüğü gibi Türkiye kurumsal yapılar bakımından 56, alt yapı yeterliliğinde 49, makroekonomik istikrarda 76, sağlık ve temel eğitimde 59, yükseköğretim ve eğitimde 65, ürün piyasaları etkinliğinde 43, emek piyasaları etkinliğinde 130, finans piyasaları gelişmişliğinde 51, teknolojik alt yapıda 58, pazar büyüklüğünde 16, iş dünyası gelişmişlik düzeyinde 43 ve inoasyonda 50. sıradadır (Tablo 47).

Tablo-47 Küresel rekabetçilik endeksinde ölçütlere göre sıralamada ülkemizin yeri

Küresel Rekabetçilik Alt Endeksleri (GCI)	Sıra		Değer	
	(2013-2014)	(2012-2013)	(2013-2014)	(2012-2013)
GCI	44	43	4,5	4,5
Temel Gereklilikler (36,0%)	56	57	4,8	4,8
Kurumsal Yapı	56	64	4,1	4,0
Altyapı	49	51	4,5	4,4
Makroekonomik İstikrar	76	55	4,6	4,9
Sağlık ve Temel Eğitim	59	63	5,9	5,8
Verimlilik Artırıcılar (50,0%)	45	42	4,4	4,4
Yüksek Öğretim ve Hizmet İçi Eğitim	65	74	4,3	4,1
Ürün Piyasalarının Etkinliği	43	38	4,5	4,6
Emek Piyasalarının Etkinliği	130	124	3,7	3,8
Finansal Piyasalarının Gelişmişliği	51	44	4,4	4,5
Teknolojik Altyapı	58	53	4,1	4,3
Pazar Büyüklüğü	16	15	5,3	5,3
İnoasyon ve Çeşitlilik Faktörleri (14,0%)	47	50	3,9	3,8
İş Dünyasının Gelişmişlik Düzeyi	43	47	4,4	4,3
İnoasyon	50	55	3,5	3,3

Kaynak: Global Competitiveness Report, 2012-2013, 2013-2014.

Temel gereklilikler olarak ifade edilen kurumsal alt yapı, makroekonomik istikrar, sağlık ve temel eğitim gibi alanlarda Türkiye 56. sırada, verimlilik artırıcı alanlarda 45. sırada, inoasyonda 47. sıradadır.

Sektörel olarak olaya bakacak olursak eğitim sektörü rekabet edilebilirlik alanında devletin düzenlemelerinden doğrudan etkiye açık konumdadır. Eğitimde ihracat olarak en çok ders araç gereci ve kaynak kitapların ihracından bahsedilebilir. Ancak Devletin düzenlemelerdeki baskın konumu eğitim adına yapılacak gelişmeleri yeterince destekleyici bir durum arz etmemektedir. Örneğin eğitim yayıncılarının ürettikleri yardımcı ders kitaplarının okullarda kullanımı yasaklanmıştır. Kendi ülkesi için kaynak üretme hakkı elinden alınan sektörün gelişmesi ve yurt dışındaki benzer kurumlarla rekabeti çok zordur. Sadece farklı sektörlerde oluşturduğu ek kaynağı olan büyük kurumlar eğitimde ihracata dönük çalışma yapmaktadır. Ülkemizde sanayi sektörü alt yapısı her türlü eğitim araç gereci üretmeye müsaittir. Ancak sanayi sektörüyle eğitim sektörünün buluşacağı ortak konsorsiyumlara ihtiyaç vardır.

5.6 FARKLI ÜLKELERİN TİCARET POLİTİKALARININ VARSA SEKTÖR ÜZERİNDE OLUMSUZ ETKİLERİ

İç piyasa serbest ticaret uygulamalarının olduğu bazı ülkelerden ihraç yoluyla daha ucuza alım yaparken sektörün iç piyasaya dönük eğitim araç gereci üretmesi oldukça zordur. Yerel üretim yapan az sayıda kuruluş henüz uluslararası pazarlarla rekabet edecek düzeyde değildir. Eğitim araç gereci üretiminde öncelikler yüksek katma değerli ileri teknoloji ürünlerine yönelik üretimlerle pazara daha güçlü girme şansı kurulabilir. Ancak bu tür ürünlerin AB ülkelerinde üretilenlerle yarışması için desteğe ihtiyacı vardır.

Okul mobilyaları, çocuklara yönelik anaokulu malzemeleri, eğitici oyuncaklar, okullar için bahçe malzemeleri, emaye tahtalar, engelli araç gereçleri, akıllı okul malzemeleri, akıllı tahtalar, laboratuvar malzemeleri üreten firmalar yabancı kuruluşlarla rekabette zorlanmaktadır. Ülkeler ihracatta ve istihdamda sağladıkları avantajlarla sektörde çalışanların rekabetini zorlaştırmaktadır. Bu ürünleri pazarlayan firmalara baktığımızda önemli bir bölümü ithal ürünleri pazarlamayı tercih etmektedir.

Bunun birkaç sebebi vardır. Yerli firmaların bir kısmı yeni kurulmuş bir kısmı ise süreklilik sağlamakta zorlanabilecek yapıdadır. Firmaların güven oluşturması zaman almaktadır. İthal edilen malzemelerin fiyatı ya da kalite farkı tercihte rol oynamaktadır. Sektöre yeni girmiş bir firmanın uluslararası ağlarla güven oluşturmuş köklü firmalarla rekabeti zordur. Ancak arkasında güçlü desteği olan firmalar bunu başarabilir. Bireysel gayretlerle üretilen oldukça özgün modellerin devamlılık arz edecek tarzda yapılması için ortak çalışmalara ihtiyaç vardır. Küçük işletmelerin ortak ağlar yoluyla ürün zenginliği oluşturması ve rakipleriyle yarışacak konum kazanması önemlidir.

Ülkemizde yabancıların eğitim kurumu açmasına izin verilmemektedir. Ancak yabancıların sermaye ortaklığı ile eğitim işine dolaylı yoldan girmesi mümkün olmaktadır. Uluslararası faaliyet yapan okul gruplarının ülkemizde faaliyet yapmaları halinde bazı okulların rekabetinin hepten zor olacağı kuşkusuz taşınmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden biri gelişmiş ülkelerin eğitimi her türlü vergiden istisna eden, yapılan her eğitim faaliyetini destekleyen uygulamalarıdır. Eğer ülkemizde bu tür destekler yaygınlaşırsa köklü kurumlar ortaya çıkacak ve uluslararası rekabete açık kurumlar oluşacaktır.

Yakınımızda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bile eğitim turizminden önemli gelir elde etmektedir. Ülkemizde yurt dışından öğrenci getirmenin önündeki engeller kaldırılmalı, yabancı öğrencilerin barınma, beslenme, part time çalışma, dil öğrenme gibi sorunlarının çözümü için yollar geliştirilmelidir. Türkiye eğitim turizminden daha büyük payı alabilir. Bu amaçla ülkemizde tüm eğitim kurumları yabancı öğrenciyi kabul edecek onların tüm ihtiyaçlarını karşılayacak alt yapıya sahip olmalıdır. Kurumlara çektikleri yabancı öğrenci kadar ek destekler verilmeli ve yabancı öğrenci getirmek için cesaretlendirilmelidir. Yabancılarla barışık yaşam kültürü oluşturmaya dönük düzenlemelerle yabancıların toplum hayatında yadırganmadan adapte olacağı ortamlar sağlanmalıdır. İş yerlerinde çalışanların en az bir yabancı dil bilmesi teşvik edilmeli, bunun için destekler verilmelidir. Tüm derslerin İngilizce anlatıldığı yabancıların ders dinlemede zorlanmadığı eğitim ortamları oluşturulmalı, bu ortamları sağlamak için yapılacak tüm yatırımlar ve eğitim faaliyetleri devletçe desteklenmelidir. Turizm sektörünün gelişmesini sağlayan uygulamalar gözden geçirilmeli benzer uygulamalarla yabancıların eğitim amaçlı ülkemize daha fazla gelmesi sağlanmalıdır.

5.7 YENİ PAZAR POTANSİYELİ

Eğitim sektörü gelişmeye oldukça müsait bir sektördür ve eğitim alanına yatırım yapmaya yatkın çok geniş bir kesim bulunmaktadır. Ancak eğitim sektöründe yatırımcı kendi problemleriyle baş başa bırakılmakta daha başlangıç aşamasında tüm heyecanını yitirmektedir. Sektör öğrenci talebinin yoğun olduğu alanlarda kolay gelişme göstermektedir. Örneğin dersane sektörü daha çok ara sınıflara takviye amaçlı hizmet sunması beklenirken sınavlar hazırlıkta yoğunlaşma olduğu görülmektedir.

Bunun sebepleri irdelenmeden sınavlara hazırlık sektöründen vazgeçmelerini istemek yanlıştır. Öğrenciler çok farklı okullardan farklı bilgi düzeyleriyle dershaneye katılmaktadır. Okullar ve öğretmenlerin her biri öğrenciden farklı şeyler beklemektedir. Ortak beklentileri olmayan öğrenciler için öğretmenlerin ortak dil oluşturması mümkün değildir. Bu yüzden ara sınıf takviye kursları öğrencilerce pek tasvip görmemiştir. Sınavlara hazırlık kurslarında ortak beklentilerden dolayı ortak dil oluşturmak mümkündür. Bu programlara devam eden öğrenciler verilen eğitimin katkısının farkında olduğu için talep yoğunluğu yaşanmaktadır. Bunu dışlayarak çözüm üretmeye çalışma rasyonel değildir.

Mesleki ve teknik kurslar kısa yoldan mesleğe başlamak isteyen öğrencilerin en çok ilgi duyması gereken kurumlar olmalıdır. Ancak kurslar için beklenen toplumsal ilgi ve istek oluşturulamamaktadır. Bunun sebebi kurs sonunda kazanılan becerilerin iş dünyası tarafından kayda değer bulunmamasıdır. Özel kurslarla iş dünyasını ortak platformda buluşturmadan çözüm üretmek mümkün değildir. İş dünyasının ve toplumun beklentiler sürekli değişmektedir. Katma değer üretecek eleman beklentisi iş dünyasına sürekli artmaktadır. Özel kurslar resmi kurumların ücretsiz verdiği kurslar karşısında rekabet şansını kaybetmiştir. Bütün bunlar kursları iş yapamaz hale getirmektedir. İş dünyası eleman aramakta, piyasada kısa eğitimlerle bu işi yapabilecek çok sayıda üniversite mezunu bulunmaktadır. Ancak iş dünyası ile eğitimler arasındaki ilişkilerin sağlıklı kurulamaması eğitimcilerin işini zorlaştırmaktadır. İş dünyasının ihtiyaç ve beklentileri ile eğitimin çıktılarının örtüşeceği yapılar kurulmalıdır.

Mevcut hükümetin programlarında özel okulların oranının yükseltilmesi konusu yer almaktadır. Bu iyi değerlendirilebilirse önemli bir potansiyel ortaya çıkarılmış olacaktır. Son kanuni düzenlemelerde özel okullarda okuyan öğrencilere destek verilmesi hükmü başlangıç olarak olumlu bir yaklaşımdır. Umarız bu yaklaşım daha da yaygınlaşarak devam eder. Resmi özel ayrımı yapılmaksızın tüm okullarda okuyan öğrenciler için eşit fırsatların sunulacağı alt yapılar kurulmalıdır. Eğer uygulamalar özel okul sektörüne cazip gelirse sektöre yatırımların hızla arttığı görülecektir.

Dershanelerin dönüşüm sürecinde özel okula dönüşmek istemeyen kurucular ve çalışanlar çözüm yolu aramaktadır. Daha önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi, Charter school olarak isimlendirilen okul grubu, projesi olan yatırımcılara uygun devlet okullarının işletmesinin verilmesini kapsamaktadır. Eğer tüm yönleriyle incelenir ve uygulamaya sokulursa birçok dershaneci bu alana yatırımını kaydıracak bir alternatif elde etmiş olacaktır.

5.8 YENİ ALANLARA AÇILMA KONUSUNDA TEMEL ENGELLER

Sektörün yeni alanlara açılma konusundaki en büyük engeli mevzuat düzenlemelerindeki sektörün çalışma mantığıyla örtüşmeyen uygulamalardır. Örneğin öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılan ders kitapları yayıncılardan ihale yöntemiyle satın alınmaktadır. Her yıl bir önceki yıldan daha ucuza kitap satın alma mantığıyla belirlenen fiyatlar tüm çıktı maliyetleri yükselmesine rağmen kitap fiyatlarının düşmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Yayınevlerine başka alternatif bırakılmadığı için kerhen katlanılan bu uygulama ile her yıl yayıncı sayısı azalmaktadır.

Özel okullar öğrencilere para ile hizmet sunan kurumlardır. Devlet okullarından daha iyi hizmet sunması halinde veli özel okulları tercih edebilir. Ancak özel okullara öğrenci kaydında yaşanan problemlerden dolayı kurumlar ne kadar başarılı hizmet sunsalar bile başarı düzeyi yüksek öğrenci kaydında sıkıntılar yaşamaktadır. Bu durum kurumların sundukları hizmetlerin sonuçlara yansımaları engellemektedir. Türkiye’de en üst puan diliminden öğrenci alan okullar devlet fen liseleridir. Bunları özel fen liseleri takip etmektedir. Ancak özel fen liseleri başarılı öğrenciyi çekebilmek için yüksek burslar vadetmek zorunda kalmaktadır. İkinci başarı düzeyi devletin Anadolu liseleridir. Onları özel liseler takip etmektedir. Bütün bunlar özel okulların başarıyla sundukları hizmetlerin sonuçlara yansımaları engellediğinden devletin haksız rekabeti kurumların işini zorlaştırmaktadır.

Bir diğer engel sık yapılan düzenlemelerin getirdiği problemlerdir. Kurumlar yaptıkları faaliyetlerin sonuçlarını görmek ve toplumla paylaşmak istemektedir. Ancak özellikle son yıllarda kademeler arası geçiş ve sınav sistemlerinde yaşanan sık değişiklikler kurumları zor durumda bırakmıştır. Yaptıkları oldukça başarılı çalışmalardan elde edilecek sonuçların ortaya çıkmasını bekleyemeden yeni düzenlemeye geçmek durumunda kalmaktadırlar.

Düzenlemeler yapılırken çoğu zaman resmi kurumların ihtiyaçları dikkate alınmakta özel sektörün nasıl etkileneceği yeterince ve etraflıca hesap edilmemektedir. Örneğin örgün eğitimi öne çıkarmak için yapıldığı söylenen dersanelerle ilgili düzenlemelerde özel okulların zarar görmesini engelleyecek hususlar yer almamıştır. Özel okul alanında çalışan kurucular kendilerinin düzenlemelerden olumsuz etkileneceğini belirtmektedir.

Belediye ve İŞKUR gibi resmi kurumların sosyal sorumluluk projesi adıyla yürüttükleri eğitim faaliyetleri başlangıçta oldukça yararlı bir çalışma gibi görülmektedir. Ancak bu çalışmalarını yürüten özel kurs sektörünün bundan nasıl etkileneceği hesap edilmediği için özel kurslar bitme noktasına gelmişlerdir.

Dersanelerin dönüşümü aşamasında bazı dersanelerin etüt merkezi adı altında faaliyetini engellemek için etüt merkezlerine devam edebilecek öğrenciler için 12 yaş üst sınırı getirilmiştir. Ancak bu düzenlemeyle zaten öğrenci bulma problemi yaşayan mevcut etüt merkezlerinin öğrenci sayısının azalacağı hesap edilmemiştir.

VI. BÖLÜM

SEKTÖRÜN YAPISAL SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

6.1. Mevzuat Değişiklik Önerileri

SEKTÖRÜN YAPISAL SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

Mevcut durum

Sektör meclisimizde özel öğretim kurumları olarak bilinen 5580 sayılı Kanuna göre faaliyet yapan kurumlar ile öğrenci yurtları açılış, işleyiş, faaliyetlerinin izleme ve değerlendirilmesi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne yürütülmektedir. Kreş ve gündüz bakimevleri Aile Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet yapmaktadır. Meclis bünyesinde yer alan eğitim yayıncılarının iş ve işlemleri Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Talim ve Terbiye Kurulunca yürütülmektedir.

Eğitim sektör meclisimizde 5580 sayılı Kanuna göre faaliyet yapan özel öğretim kurumları, öğrenci yurtları, eğitim yayıncıları, eğitim amaçlı ticari faaliyet yapan diğer kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bütün bu sayılan kurum ve kuruluşlar aynı zamanda ticari bir faaliyet yaptıkları için Maliye Bakanlığına, personel çalıştırdıkları için Çalışma Bakanlığına, mücavir alan sınırları içinde faaliyet yaptıklarından belediyelere karşı sorumludur. Kurumların faaliyetleriyle ilgili düzenlemeler bu birimlerce yapılmakta ve yapılan düzenlemelerden kurumlar doğrudan ya da dolaylı etkilenmektedir.

5580 sayılı Kanuna göre hizmet veren özel öğretim kurumları özel okullar, özel dershaneler, özel kurslar, sürücü kursları, etüt merkezleri, hizmetiçi eğitim merkezlerinin açılış işlemleri ve faaliyetleri Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğine göre yürütülmektedir. Açılıştaki gerekli standartların çerçevesi ise “Standartlar Yönergesi” ile belirlenmiştir. Özel öğretim kurumları ve öğrenci yurtlarının açılış işlemleri sırasında bakanlığın denetim birimlerince, il sağlık birimlerince, belediyelerin itfaiye müdürlüklerince gerekli incelemeler yapıp olumlu rapor verilmesi zorunludur.

Engelli bireylere hizmet veren özel eğitim okulları ile rehabilitasyon merkezlerinin kendine özgü faaliyetleri “Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğine” göre yürütülmektedir. Sürücü kurslarının işlemleri “Milli Eğitim Bakanlığı Motorlu Taşıt Sürücüler Kursu Yönetmeliğine”, sınav hizmetleri “Özel Motorlu Taşıt Sürücüler Kursu Direksiyon Eğitimi Dersi Sınav Yönergesine” göre yürütülmektedir. Özel kursların yabancı dil ve mesleki teknik sınavları “Özel Yabancı Dil, Meslek ve Teknik Kursları Bitirme Sınavları ve Kurslarda Uyulacak Esaslar” çerçevesinde yürütülmektedir.

Öğrenci yurtlarının açılış işlemleri ve tüm faaliyetleri “Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği” çerçevesinde yürütülmektedir. Özel kreşlerin açılış ve işleyişleri “Özel Kreş ve Gündüz Bakimevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkındaki Yönetmeliğe” göre yürütülmektedir.

Eğitim yayıncılarının kitap onay işlemlerinde kitap incelemesi yapacakları için “Taslak Ders Kitabı İnceleme ve Değerlendirme Panelist Etik Sözleşmesi”, inceleme kriterleri için “Taslak Ders Kitaplarının İncelenmesinde, Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler”, ders kitaplarının Bakanlık Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğüne alınmasında Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan “Ücretsiz Dağıtılacak Ders Kitaplarının Satın Alınmasına Ait Teknik Şartnameler” kullanılmaktadır.

Maliye ve Çalışma Bakanlıklarıyla ilgili işlemler mali ve sosyal güvenlik mevzuatları çerçevesinde çoğu zaman mali müşavirlerden alınacak desteklerle yürütülmektedir. 5580 sayılı Kanuna göre

açılmış kurumların çalışma ruhsatları Milli Eğitim Bakanlığının ilgili birimlerince verilmektedir. Bunun dışındaki tüm kurumlar belediyelerden“ İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğe” göre izin almak zorundadır.

ÖZEL OKULLARIN YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Türkiye’de okul öncesi ve okul bünyesindeki ana sınıfları dâhil 5300 civarında özel okul bulunmaktadır. Bunların çoğu aynı binada fen lisesi, Anadolu lisesi, genel lise gibi ayrı isimler altında olan okullardır. Bazılarında ise ilk, orta ve lise aynı binada hizmet vermektedir. Müstakil okul sayısının ise yaklaşık 2.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. MEB’e bağlı resmi okul sayısı ise okul öncesi dâhil 83.771’dir. Okul sayısı itibariyle özel öğretimdeki oran %6’ya karşılık gelmektedir. Eğer müstakil bina baz alınır ise okul sayısı bakımından özel okulların oranı %2’ye karşılık geldiği görülecektir.

Öğrenci sayısı itibariyle özel okulların tümünde okul öncesi dâhil 656.096 öğrenci bulunmaktadır. Resmi okullardaki toplam öğrenci sayısı, okul öncesi dâhil 17.183.000’dir. Özel okullar öğrenci sayısı itibariyle %4’e karşılık gelmektedir.

Özel okullardaki öğretmen sayısı 80.517’dir. Resmi okullardaki toplam öğretmen sayısı 869.000’dir. Öğretmen sayısı itibariyle özel okullar resmi okullardakinin %9’u kadar öğretmeni istihdam etmektedir.

Gelişmiş ülkelerin özel okullaşma oranları Türkiye’ye göre oldukça yüksektir OECD ülkeleri ortalaması %14 civarındadır. Bütün bunlar dikkate alındığında ülkemizde özel okulların ve öğrencilerinin oranının artırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak öğrenci velileri hizmet kalitesi açısından özel okulları seçmek istese bile fert başına milli gelirin henüz istenilen düzeyde olmaması özel okula yönelimin önündeki en büyük engeldir.

MEB zorunlu eğitimi 12 yıla çıkarmış, bu durum orta öğretim düzeyinde hizmet veren kurumların gelişmesinin önünü açmıştır. Ancak uygulamada Bakanlığın resmi kurum kontenjanlarını doldurmak için uyguladığı ek kayıt süresiyle ilgili düzenlemeler özel kurumlarda mevcut kapasiteyi doldurabilme konusunda hayal kırıklığı oluşturmaktadır.

Özel okullardan resmi okullara kontenjan sınırına bakılmaksızın geçiş hakkı tanınması sektörtekilerce özel okulların içini boşaltmaya dönük bir uygulama olarak algılanmaktadır. Bakanlığın düzenlemelerde önceliği resmiden yana kullanmasıyla ilgili problemler özel okulları zorlamaktadır.

Özel okullar kendi aralarında öğrenci alım yöntemi geliştirmek istemektedir. Ancak Bakanlığın buna izin vermemesi problemlere yol açmaktadır. Kurumların kendi aralarında yaptıkları sınavlar kaldırılmış, kendi öğrencilerini alma konusundaki bağımsız uygulamalara bazı gerekçelerle son verilmiştir.

Kurumların yaptıkları etkinlikleri çeşitlendirmeleri eğitimde gelişmeler açısından çok önemli iken son dönemde okullarda yapılan her etkinlik için yetkilendirilmiş mercilerden izin alınması yönünde uyarılar gelmektedir. Bunların zaten sıkıntılı olan sektör açısından ciddi problemler doğuracağı bilinmelidir.

Özel okulların en büyük sorunlarından biri de eğitim sektörüne devletin diğer ticari sektörlerden biri gibi yaklaşması ve tüm vergi uygulamalarında aynı vergi oranlarını uygulamasıdır. Fert başı milli gelirin yeterince yükseltilemediği yerde devletin aynı vergi oranlarıyla uygulama yapması kurumların gelişmesini ciddi anlamda yavaşlatmaktadır.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Resmi kurumlar açısından bir değerlendirme yapacak olursak;

“Türkiye’de okul öncesi eğitim ve öğretimde oranlar hızla artmaktadır. Ancak hala dünya ortalamasının ve gelişmiş ülkelerin çok altındadır. İlk yapılması gereken şeylerden biri okul öncesi eğitimin oranını artıracak tedbirlerin alınmasıdır. Çünkü okul öncesinde erken çocukluk döneminde eğitim almışların gelecek eğitim hayatlarında akranlarına göre ciddi fark oluşturdukları görülmektedir.

Okul öncesi eğitimde kurumlarındaki çeşitlilik bazı durumlarda faydalı sonuçlar doğururken program ve uygulama bütünlüğü sağlanması yönünde problemlere yol açmaktadır. Programa dayalı olmayan çocuk ve çevresindekilere dönük eğitimler yetersizdir.

Erken çocukluk dönemi eğitim açısından çocuğun doğumundan ilköğretime gidinceye kadarki döneme ait sağlıklı bir program henüz uygulamaya geçirilememiştir.

Öğretmen ve usta öğretici yetiştiren kaynaklardaki dağınıklık ve yetersizlik yanında kurumlarda sağlık ve rehberlik alanında eleman yetersizliği verilen hizmet kalitesini düşürmekte kurumları etkisizleştirmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarından oldukça güzel örnekler olmakla birlikte, çoğunun fiziki şartları ve donanımı yetersizdir. Fiziki şartlar ve eğitimcilerdeki yetersizlik verilen eğitimleri de olumsuz etkilemektedir.

İlkokullar bünyesindeki ana sınıfı uygulaması okul öncesinin yaygınlaşması bakımından katkı sunmakla birlikte, farklı yaş gruplarının bulunduğu ortamlardan çocuklar olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca ilkokul binalarında ana sınıf bölümleri ve eğitimcilerinin bazen ikinci plana itildiği en özensiz bölümlerin ayrıldığı bazen hizmetlerin geçirildiği görülmektedir. Bazen destek hizmetleri konunun uzmanı olmayanlarca ya da öğrenci velileri aracılığıyla yapılmaktadır.

Okul öncesi ile ilkokul programları arasında bütünlük sağlanamadığı durumlarda, geçişlerde uyum problemleri yaşanmasına yol açmaktadır. Okul öncesi uygulamadaki yetersizlikler ilkokullarda da olumsuz yönde etkilemektedir.

Altı yedi yaşına kadar çocukların büyük bölümünün sosyal, zihinsel ve fiziksel gelişimi, içinde buldukları çevrenin sınırlılıklarına terk edilmektedir.

Erken çocukluk döneminde bölgelere göre gerekli sağlık takiplerindeki sorunlar giderilememiştir.”
(Bu bölümde TED temel eğitim sorunları 2007 raporundan yararlanılmıştır.)

Özel okulöncesi eğitim kurumları da hızla yayılmaktadır. Küçük imkâna sahip birçok veli daha sonraki dönemde çocuğunu özel okula gönderemeyecek olsa bile okul öncesi dönemde harcamadan çekinmemektedir.

Ancak özel okul öncesi kurumları bölgeye imkâna göre kendi arasında farklılık arz etmektedir. Mali imkânı olan yerleşim birimlerinde hizmet kalitesini en üst düzeye çıkaran kurumlar olduğu gibi, sınırlı imkânlarla hizmet sunmaya çalışanlar da bulunmaktadır. Resmide okul öncesi kurum sayısı 27.197 özelde kurum sayısı 1.821'dir. Kurum sayısı itibariyle özeli resmide oranı %7'dir. Resmide öğrenci sayısı 923.000, özelde 98.000, ana sınıfları da dâhil edilirse 135.000 oran %17'dir. Yaş grubundakilerin ortalama %35'i resmi, %4'ü özel okul öncesi eğitime devam etmektedir.

Okul Öncesi İçin Öneriler

-Okul öncesi eğitim isteğe bağlıdır. Ancak ailelere servis ve yemek gibi ek yük getirmesinden lüks bir hizmet olarak görülmekte olduğundan ilköğretim kadar yaygınlaşmamıştır. Ailelere okul öncesi eğitimin önemi, çocukların gelecek yaşamlarında ve gelişimlerinde ne kadar etkin rol oynadığı görsel yayın organlarıncan anlatılmalıdır.

-Çağın imkânlarına uygun olarak okul öncesi eğitime devam eden öğrencilerin oranı artırılmalı, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması öncelik olarak benimsenmeli ve okul öncesi eğitimin bir yılı zorunlu eğitim kapsamına alınmalıdır.

-Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı olan ailelerden başlayarak zorunlu okul öncesi eğitim alanında hizmet veren resmi ve özel kurumlara devam edecek çocukların yemek ve servis giderleri devlet tarafından karşılanmalıdır.

-Eğitim ve uygulanacak programlar konusunda esnek bir yapı kurulmalı, yeni metot ve teknikler denenebilmelidir. Farklı hizmet birimlerince yürütülen okul öncesi eğitim faaliyetleri arasında eşgüdüm sağlanmalıdır.

- Ülkemizde öğretmen ihtiyacının en çok olduğu alanlardan biri okulöncesi öğretmenliğidir. Okulöncesi alanda hizmet verenlere verilecek hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerle; denetici, yönetici, öğretmen, usta öğretici ve diğer personel nicelik ve nitelik yönünden yeterli hale getirilmelidir.

-Okulöncesine hizmet veren kurumların fiziksel ortamlarının yaş grubuna ve gelişim özelliklerine göre hazırlanması için yapılacak yatırımlar teşvik edilmeli, yeni geliştirilen eğitim araç ve gereçlerinin alımında katkı yapılmalı, ithalatında kolaylıklar tanınmalıdır.

-Gerekli mevzuat düzenlemeleri yapılarak vergi indirimi, mali destek sağlanması, hizmet satın alınması, arsa tahsis edilmesi gibi desteklerle özel sektör okul öncesi eğitim kurumu açmaya teşvik edilmelidir.

-Okul öncesi eğitim hizmeti veren özel sektör kuruluşlarında çalışan personelin, SGK primleri (diğer ticari sektörlerde kalkınmada öncelikli yörelerde uygulandığı gibi) devlet tarafından karşılanmalıdır.

-Okul öncesi eğitim hizmeti veren özel kurumlar devletin ücretsiz hizmet sunduğu bir alanda faaliyet yürütmektedir. Veliler mali imkânına bağlı olarak öncelikle resmi kurumlarda verilen

okul öncesi hizmetleri araştırmakta ancak yeterli görmezse özele yönelmektedir. Eğitimi öncelikli mesele olarak gören çok az veli niceliği ön plana çıkarmaktadır. Bu durum sunulan hizmetleri geri dönüş zamanını uzatmaktadır. Çok nitelikli hizmet sunan kurumlar ayakta kalabilirse birkaç yıl sonra fark edilmektedir. Okul öncesi eğitim konusunda bilinç düzeyinin geliştirecek yönde yaygın çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

-Eğitim yatırımcısı verim alacağını bildiği her alanda olduğu gibi okul öncesi alana yatırımlarını hızla kaydırabilir. Ancak bunun sağlanmasında okul öncesine kayda değer yönelimin olduğunu görmesi şarttır. Yönelimin sağlanmasında okul öncesinin kazanımlarının anlatılacağı faaliyetlere ihtiyaç bulunmaktadır. Son düzenlemelerde özel okul öncesine devam eden öğrencilerin bir yılının bütçe nispetinde devletçe desteklenmesi öngörülmüştür. Henüz uygulamaya geçmemiş bu düzenlemede okul öncesine ayrılan payın büyüklüğü özel sektörü bu alana daha fazla yatırım yapmaya özendirilecektir.

İLKOKULLARIN YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Ülkemizde 29 bin dolayında resmi okul bulunmaktadır. Özel ilkokul sayısı ise 1.071'dir. Kurum sayısı itibariyle özel ilkokulların oranı %3,7 olduğu görülmektedir. Öğrenci sayısı itibariyle resmi ilkokullarda 5.574.000 öğrenci bulunmaktadır. Özel ilkokulların öğrenci sayısı 184.000 olarak verilmiştir. Öğrenci sayısı itibariyle özel ilkokullarda oran %3,3 olarak tespit edilmiştir. Gelişmiş ülkelerde bu oran çok daha fazladır. Ülkemizde eğitim alanında yatırım yapanların ilköğretim düzeyinde yatırımlarını artırmaları mümkündür. Ancak bunun sürdürülebilir bir ortamda olacağı muhakkaktır.

Ülkemizde eğitime erişimde ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Son dönemde ciddi yatırımlar yapılmış olmasına rağmen okulların fiziki kapasite yetersizlikleri tamamiyle giderilememiştir. Eğitimde istenen düzeyde alt yapı kurulamamış bölgesel farklar giderilememiştir. 2012 verilerine göre hala okulların %35'inde, yaklaşık 10 binden fazla okulda halen birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulaması bazı ülkelerde eğitimde farklı bir alternatif olarak, farklı bir eğitim modeli geliştirildikten sonra uygulanırken bizde zorunlu olarak uygulanmaktadır. Taşınmalı eğitimin sorunları giderilememiştir. Sınıf mevcutları istenen seviyeye düşürülemediği. 2013 yılında İstanbul'da bile sınıf ortalamaları 43 olarak gerçekleşmiştir. İkili öğretim yapan okullardaki öğrencilerin ders için okulda olmadıkları sürelerin fazlalığı ciddi bir problemdir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında, toplam 29 bin 169 ilkokuldan 7 bin 317'sinde, toplam 16 bin 986 ortaokuldan ise 5 bin 358'inde ikili öğretim yapıldığı Bakanlık istatistiklerinde mevcuttur.

Başarılı olamayan öğrencilerin üst öğretime geçişlerinde sorunlar ortaya çıkmaktadır. Programlar ve uygulamaları ile ilgili sorunlar bulunmaktadır. Öğrenci ve çevresiyle ilgili rehberlik ve yönlendirme faaliyetleri yetersizdir. Okul yönetimi izleme ve değerlendirme faaliyetlerinde niteliğe dönük çalışma yapılamamıştır.

Öğrenci başarısını sistematik olarak izleyecek ölçme ve değerlendirme sistemi yeterince kurulamamıştır. Bu yüzden kaliteyi geliştirecek politikalara yön verecek veriler elde edilememektedir. Çok az bir öğrenci grubunun nitelikli eğitim aldığı, çoğunun temel becerilerinin düşük olduğu görülmektedir. Ulusal ve uluslararası ölçme sonuçları bölgeler arası farkın çok büyük olduğunu göstermektedir.

En gelişmiş bölgelerde bile okullar arasında başarı farkları bulunmaktadır. Başarı düzeyi yüksek okullara kayıt baskısı artmaktadır.

Merkeziyetçi yönetim anlayışı okul düzeyindeki yönetimleri etkisiz hale getirmektedir. Okulların yönetim sorunu yönetici niteledikleriyle ilgili olduğu kadar, insan kaynağını etkisizleştiren yönetim yaklaşımlarıyla da ilgilidir. Yöneticiler için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim anlayışı geliştirilememiş, geliştirilenlerde ise süreklilik sağlanamamıştır.

İzleme ve değerlendirme faaliyeti yapacak müfettişler nicelik ve nitelik yönünden yetersiz kalmaktadır. Eğitimin geliştirilmesine dönük rehberlik yapacak yönde uzmanlaşma sağlanamamıştır. Müfettişlere izleme ve değerlendirme dışında bürokratik yükler yüklenmiş, statüleri netlik kazanmamış, Bakanlık bürokrasisi ile sağlıklı ilişki kurulamamış ve bu yüzden etkili izleme faaliyetleri yeterince yapılamamaktadır.

Temel eğitimde öğretmenlerin ve yöneticilerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde süreklilik arz edecek bir yaklaşım sergilenememiştir. Sınıf öğretmenliği uygulamasında özveriyle çalışan çok başarılı örnekler olmakla birlikte verimsizliği görülenlerle ilgili gerekli önlemler tam alınamamaktadır.

Öğrenci velilerinin ve eski adıyla ilköğretim müfettişlerinin en yakın takip ettiği dönem sınıf öğretmenliği uygulamasının geçerli olduğu ilkököl dönemidir. Velilerin ciddi takip ettiği ve eğitimde sorunların en kısa sürede ortaya çıkarıldığı bu dönemde bile problemlerin çözümünde sorunlar yaşanmaktadır. Temel eğitim çağındaki çocukların kaderi bazen sınıf öğretmenin inisiyatifine bırakılmaktadır.

İlkokullar uzun süreden beri zorunlu eğitim kapsamındadır. Bu yüzden eğitim sistemimizdeki kademeler arasında en iyi düzeyde olan kademe ilkökullardır. Ancak yapılan düzenlemelere uyum sorunları yaşanmaktadır. Örneğin yapılandırmacı eğitime uzun süreden beri geçilmiş ve birçok ders materyalinin buna göre hazırlanmış olmasına rağmen öğretmenlerin çoğu buna uygun bir yöntem geliştirememiştir. Yani HİE açısından öğretmenlerin ihtiyaçları ve eksiklikleri henüz giderilememiştir.

İlkokullarda adrese dayalı kayıt sistemi uygulanmaktadır. Ancak okul başarıları arasındaki fark aileleri yeni arayışlara itmektedir. Başarı düzeyi yüksek nitelik ve nicelik yönünden daha başarılı bulunan okullara bir yolla kayıt için çözümler velilerce üretilmektedir.

Öğrencilerin önemli bir bölümünün hiç okul öncesi eğitim alamadan ilkökölüne başlaması ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmakta, ön eğitim almışlar ile almamışlar arasındaki fark öğretmenleri zor durumda bırakmaktadır.

Bölgeler arasındaki farklar ve erken çocukluk döneminde bulunulan ortamın çocuklar üzerinde etkisi eğitimin tümüne yansımakta ve birçok öğrenci başarılı olabileceken akranlarının gerisinde kalmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi okullaşmada önemli mesafeler alınmış olmasına karşılık eğitime erişimde fırsat eşitliği sağlanamamıştır.

8 yıllık ilköğretim okulları son düzenlemelerden sonra 4+4 şeklinde ikiye bölünmüş ve küçük bir farkla eski sisteme geri dönmüştür. Yapılan değişiklikten sonra 4 yıllık ilkököl ve 4 yıllık ortaokul şeklinde ikiye ayrılan ve müsait oldukça farklı binalarda hizmet vermesi planlanan okullarda alt yapı eksiklikleri öğretmen ihtiyaçları giderilmeye çalışılmaktadır. Bazı öğretmenlerin norm fazlası olarak yerlerinin değiştirilmesi zorunluluğu doğmuştur.

Bu düzenlemeyle birlikte getirilen 60 aylıkların ilkököl 1. sınıfa kaydı uygulamasında yaşanan sorunlar, velilerde dilekçeyle önce 66 aya daha sonra 71 aya kadar ertelenmiş, ancak ailelerin kafa karışıklığı hala yeterince giderilememiştir. 2012 yılında kaydolun 1 milyon 800 bin öğrenciden 450 binini 66 aylıklar oluşturdu.

Resmi ilköğretim okullarındaki bu düzenlemeden özel ilköğretim okullarında etkilenmiş ve kurum bina ya da bloklarını ayırma konusunda kuramlara süre verilmiştir. Ancak kapasite problemi yaşayan okullar açısından bu durum ciddi sorun teşkil etmektedir. Aynı binada ilk orta ve lise düzeyinde hizmet verdiği halde sürdürülebilir olma özelliğini kazanamamıştır. Kurumların her kademesine ayrı binada hizmet vermeleri oldukça zordur.

Yapılan düzenlemeden sonra ilk dört yılını tamamlayan öğrenciler ortaokulu farklı bir okulda sürdürme eğilimine girebildiği için bu ayrışma bazı kurumlar açısından ilk dört yılsonunda öğrenci kaybına yol açabilmektedir. Sınıf öğretmenliği uygulamasının 5 yıldan 4 yıla indirilmesi olarak ifade edilebilecek bu değişiklik aynı zamanda özel okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinden bazılarının iş kaybetmesine de yol açacağı ortadadır.

İlkokullar için Öneriler

-İlkokulların program geliştirme faaliyetlerinde sürece akademisyen ve Bakanlık yetkilileri yanında velilerin, öğretmenlerin, okul yöneticilerinin, eski adıyla ilköğretim müfettişlerinin de dâhil edileceği bir yapı kurulmalı ve programlar sürekli güncellenmelidir. Temel konularda birliktelik sağlanmalı, ancak programlar yerel ihtiyaçlara göre revize edilebileceği esneklikler içermelidir.

-Özel ilköğretim okullarında program ders çizelgesi ve içerik konusunda esneklik sağlanmalı, denklik problemi yaşanmayacak şekildeki değişiklikler kurum bazında yapılmasına izin verilmelidir. Özel ilkokulların eğitim öğretimde farklı metot ve yöntemleri denemesine fırsat tanınmalı, yeniliklerin önü açılmalıdır.

-Öğretmen ve yöneticilerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim planlamalarında alanda hizmet edenlerin görüş ve önerilerinden yararlanmalı, birleştirilmiş sınıflarda eğitim, ikili öğretim, taşınmalı öğretim, kalabalık sınıflarda eğitim ve bölgesel ihtiyaçlara göre eğitim dâhil alanda yaşanan tüm sorunları çözecek tarzda eğitim verilmesi sağlanmalıdır. Yapılandırmacı eğitimle ilgili olarak yaşanan sorunların çözümünde öğretmen yönetici ve velilere dönük eğitim faaliyetleri planlanmalıdır.

-Özel ilköğretim okullarının yönetici ve personel yetiştirme faaliyetleri devletçe desteklenmeli, kendi aralarındaki birlikteliklerle kurdukları ağların personel hizmetleri teşvik edilmelidir. Tatil dönemlerinde ya da mesai saati dışında yapacakları hizmet içi eğitim faaliyetlerine talep edilmesi halinde temsilci ya da eğitici gönderilmelidir.

-İlköğretim okullarında servis hizmetleri yaygınlaştırılmalı, öğrencilerin okula geliş ve gidişlerindeki sorunlar ortadan kaldırılmalı devamsızlıklar daha da azaltılmalıdır. Tam gün eğitim yapan okullarda öğrencilerin yiyecek ihtiyaçları tüm hijyen şartları da dikkate alınarak sağlanacağı ortamlar hazırlanmalıdır.

-Okulların tüm fiziki alt yapısı, çocukların tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde planlanmalı, yaş grubu özelliklerine uygun hale getirilmelidir. Kampüs okul projelerinin planlanmasında okulda çalışanların görüşlerinden mutlaka yararlanılmalıdır.

-Zorunlu eğitim çağındaki çocuklarımıza hizmet veren özel ilkokulların Devletin zorunlu olarak yapması gereken hizmetleri yaparak eğitimdeki yükü aldıkları unutulmamalıdır. Bu kapsamda özel ilkokulların istihdamdaki vergi ve sosyal güvenlik yükleri devletçe karşılanmalı, KDV, diğer vergi ve harçlardan muaf tutulmalıdır. Özel ilkokullarda okuyan öğrencilerin devlete maliyeti kadar olan bölümü devletçe karşılanarak özel ilkokulların veliye az maliyetle özendirilmesi sağlanmalıdır.

-Özel ilkokulların fiziki alt yapılarını iyileştirme konusunda yapacakları her türlü yatırımlar teşvik kapsamına alınmalı, yurt dışından ithal edecekleri ders araç gerecinde gümrük muafiyetleri tanınmalı, ders araç gereci üreten firmaların ihracat işlemlerinde muafiyetler tanınmalıdır.

-Özel okulların faaliyetlerinde daha fazla etkinliğe yer vermesi teşvik edilmeli, yapılacak her tür etkinliğe izin zorunluluğu getiren uygulamalardan vazgeçilmeli, okulların puanlanarak gruplanması çalışmalarında yapılan her etkinliğin okula avantaj kazandıracığı yapı kurulmalıdır.

-İlkokullarla ilgili daha rasyonel ölçme ve değerlendirme araçları üretilerek okulları izleme ve değerlendirme faaliyetleri daha etkin hale getirilmeli, özel ilkokulların başarılarının daha nesnel ölçümü sağlanarak okulların katkıları daha net ortaya konulmalıdır.

ORTAOKULLARIN YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

İlkokul ile ortaokul için ayrı bina hazırlanamamış okullarda ayrı zaman dilimlerinde binaların dönüşümlü olarak kullanılması gibi bir çözüm düşünülmüş, ancak bunun getireceği sorunlar okul yönetimini ve öğretmenleri zorlayacaktır. İkili öğretimin kaldırılması için çözümler arandığı bir dönemde yeniden okulların bir bölümünün daha ikili öğretime dönmek zorunda kalması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlkokul, ortaokul, İHL ortaokulu gibi ayrımlara göre binalar düşünülmeye başlandı ancak bu konuda çözülmeye çalışılmamıştır. Ancak yasanın hemen uygulamaya geçirilmesiyle çok sayıda sorun yaşandığı belirtilmektedir. Örneğin ilkokul, ortaokul ve İH ortaokulu aynı binada eğitimi sürdüren okullar var. Bu okullar ancak 3 yıl sonra öğrencileri mezun olduktan sonra kendi asli hüviyetine bürünebilecektir. İH ortaokullarının alt yapısının hazır olmaması, başvuruya uygun ortam hazırlanamamasıyla kura ile öğrenci kaydı zorunluluğu ciddi şikâyetlere yol açtığı belirtilmektedir.

İlköğretim okullarının ilk ve ortaokul olarak ayrılmasıyla yönetici ihtiyacı artmış ancak yeni yönetici sınavı yapılmadığından okullar vekil yöneticilerle yürütülmeye başlanmıştır. Bazı yöneticiler kadrosuna, kendisine ve mesleğine uymayan yerlerde görevlendirilmek zorunda kaldığı için vekâleten görev yapmaktadır. Bazı binalarda birden fazla okul bulunmakta ve okullar müdür yardımcılarınca yönetilmektedir. İkili öğretim yapan bazı okullarda yöneticiler günde 11-12 saat görev yapmak zorunda kalmaktadır.

Ortaokul düzeyinde verilen eğitim hizmetleri iki farklı programa ayrılmaktadır. Öğrenci velileri çocuklarını normal ortaokul programlarına kayıt yaptırabilecekleri gibi din eğitimi de içeren İmam Hatip Okullarına da kayıt yaptırabilirler. Din eğitimi yapan ortaokulların açılmasıyla birlikte meslek liselerinin ortaokullarının açılması konusunda çağrılar yapıldığı görülmektedir.

Ortaokullar da ders programlarından seçmeli derslere kadar tüm süreçlerde veli ve öğrenci tercihlerinin daha fazla öne çıkarılacağı bir yönetime ihtiyaç duyulmaktadır. Ortaokulların ders programlarında 5-6-7-8. sınıflarda haftalık 29 saat zorunlu ders 6 saatte seçmeli ders öngörülmüştür. Seçmeli dersler arasında veli tercihine bağlı olarak özel yetenek gerektiren sanat ve spor gibi dersler yanında din ve ahlaki değerler, dil ve anlatım, yabancı dil, fen ve matematik bilimleri, sosyal bilimler alanından dersler bulunmaktadır.

İmam hatip ortaokullarının programlarında, zorunlu dersler arasındaki Din Kültürü, Görsel Sanatlar ve Beden Eğitimi dersi haftalık 2 saatten bir saate düşürülürken Kur'an-ı Kerim, Arapça, Hz. Muhammed'in Hayatı gibi haftalık 2'şer saatlik dersler ile 1 saatlik temel Dini Bilgiler dersi eklenmiş zorunlu ders sayısı haftalık 29'dan 34'e çıkarılmıştır. Seçmeli ders sayısı da haftalık 6'dan 2'ye düşürülmüş ve seçmeli dersler arasından din ve ahlaki değerler dersleri çıkarılmıştır.

Seçmeli dersler için yeterli branş öğretmeni ayrılması her yıl seçen öğrenci grubunun farklı olması ve seçmeli derslerde modüler uygulamaya geçilememesi bazen bu derslerin değiştirilmesine yol açmaktadır. Bu durum seçmeli derslerden hedeflenen sonucun alınmasını zorlaştırmakta ve velilerin özen göstermesini engellemektedir. Öğrencilerin ilgi duydukları bir alana yönelmesi halinde öğretmendeki ilgisizlik bazen öğrencinin de tüm heyecanını alıp götürmektedir. Bazen öğrenci ve veliler çok istedikleri bir alanda yeterli öğrenci olmadığı ya da öğretmen olmadığı gibi gerekçelerle dersin açılmayacağını bildirmektedir.

İlkokullarda toplam ders saatleri etkinliklerle birlikte 30 iken ortaokullarda ders çizelgelerinde toplam ders saatlerinin 35-36 saate çıkarılması bu okulların ders saatlerinin çakışmasına yol açtığı ifade ediliyor. Bu çakışmayı önlemek için ders saatlerinin daha geç saatlere kaydırılması hele kış günlerinde hava karardıktan sonraya kalması küçük yaştaki çocuklar için sorun oluşturacak gibi görünüyor. Bilhassa 66 aylık küçüklerin devam ettiği gruplardan başlayarak haftalık toplam ders saatleri ve ders süreleri ile ilgili olarak ciddi düzenlemeler gerektiği ifade edilmektedir.

İlk kez önümüzdeki yıl uygulanması düşünülen ortaokula başlayan çocuklarımızın yani 5. sınıfların ortaokula uyumlarını kolaylaştırmak için uyum eğitimine alınacak olması önemli bir gelişmedir. Bu ve benzeri oryantasyon programları uyum sürecini kısaltacak uyum problemlerini asgari düzeye indirecektir. Ancak düşünülen projenin içinin doldurulması için oryantasyon eğitim sürecinin iyi planlanmasına ve öğretmen ve yöneticilerin ön eğitimden geçirilmesine ihtiyaç vardır.

Ortaokulların program içeriklerinde istenen düzeyde olmasa bile önemli mesafeler alındığı görülmektedir. Ancak okulların fiziki alt yapılarının bu içeriklere göre planlanmadığı, yönetici ve öğretmenlere rollerinin bu program içeriklerini sürdüreceği şekilde aktarılmadığı, velilerin içeriklerle ilgili kaygılarını giderecek açıklamalar yapılmadığı görülmektedir.

FATİH Projesi kapsamında alt yapı için önemli bir kaynak ayrılması hedeflenmiş ve aşamalı olarak bazıları devreye sokulmuştur. Ancak projenin asıl önemli ayağı olan içerikle ilgili kaynak ayrılmadığı ve alt yapının bir süre daha kullanımının zor olacağı düşünülmektedir. Akıllı tahtalardan tablet bilgisayarla ve diğer donanımlara kadar yapılan yatırımların yerine ulaşması içeriğe yeterli kaynağın ayrılmasıyla mümkün olacağı ifade edilmektedir.

Eğitimde merkezi yönetimlerle yerel yönetimlerin rollerinin paylaşılmasında yaşanan sıkıntılar problemlerin çözümünü güçleştirmektedir. Ulusal ve yerel düzeyde yeterli ölçme ve değerlendirme faaliyetinin olmaması eğitim çıktılarında başarı düzeyinin izlenmesini karşılaştırmalarla rasyonel sonuçların alınmasını güçleştirmektedir.

Ortaöğretime geçiş sisteminde yapılan sık değişiklikler sisteme olan güven duygusunu zedelemektedir. Yeni getirilen TEOG sınavı sonuçlarının kullanımıyla ilgili yeterli çalışmanın olmaması amaçlanan hedeflerin gerçekleşmesinde gecikmelere yol açacaktır. İzleme değerlendirme sonuçlarının öğrenci başarısını artırmada kullanılacağı yapıların olmaması başarısızlığın kader gibi algılanmasına yol açmaktadır.

Okullar arasında başarı farklarının bulunması velilerin bazı okullara yönelmesine ve bu okullarda kayıt yoğunluğu yaşanmasına neden olmaktadır. Bunun yanında bölgeler arasındaki farklar öğrencilerin temel eğitim döneminde akranlarından geride başlamasına yol açmaktadır.

Öğrencilerin, velilerin öğretmenlerin ve yöneticiler karşılaştıkları problemler ve çözüm yolları konusunda bilgi akışını sağlayacak bir mekanizma yoktur. Okullarda yapılacak problem tarama envanter sonuçları ele alınmalı ve düzenlemeler mevcut sorunların çözümünü de içerecek şekilde planlanmalıdır.

Eğitimin tüm kademelerinde olduğu gibi ortaokullarda da denetim birimlerince tespit edilen sorunlarını çözecek süreklilik arz eden bir yapı kurulamamıştır. Denetim elemanlarının rolleri eğitimi geliştirmekten çok problem tespitiye dayalı olarak devam etmektedir.

Devletin eğitimdeki yeni düzenlemeler için daha büyük bir ek kaynağa ihtiyacı olduğu bir geçiş süreci yaşıyoruz. Bu süreçte özel eğitim yatırımcısının imkânlarını seferber edecek adımların atılmasına ihtiyaç var.

Ortaokullar için Öneriler

-Ortaokullarda zorunlu ders sayısı azaltılmalı, seçmeli ders sayısı artırılmalı, asgari denklik şartları daha da azaltılarak özel okullar öğrencilere daha fazla alternatifi sunulabileceği ders çizelgeleri uygulayabilmeli, program içerikleri esnek olmalı, kazandırılması gereken asgari beceriler iyi tespit edilmeli ve merkezi ölçümlerle ortak kazanımlara yönlendirilmelidir.

-Özel öğretim kurumlarında her düzeyde yönetici, öğretmen ve çalışanlara ait eğitimler teşvik edilmeli, ülkede her alanda verilen hizmetlerde nicelik ve nitelik artışının ülkeye kazandıracakları hesap edilerek çalışanların standardının yükseltilmesi bir devlet politikası haline getirilmelidir.

-Ortaokulların fiziki kapasitelerini artırmak suretiyle, öğrenciye sunacakları ek hizmetler ülke insanına yatırım olarak algılanmalı, bu kapsamda fiziki ortamlar ve donanım için yapılan her yatırım desteklenmeli, yurt içinden alınacak eğitim araç gereçlerinde vergi, yurt dışından getirileceklerde gümrük muafiyetleri tanınmalıdır.

-Özel okullarda ilk ve ortaokulların ayrı binalarda eğitim görmesi uzun vadede desteklenmesi gereken bir düzenleme olmakla birlikte, henüz yeterli öğrenci mevcuduna ulaşamamış sürdürülebilir olma özelliği kazanamamış kurumlar açısından şimdilik uygulanabilir görünmemektedir. Bu düzenleme belli bir süre için bahsedilen kurumlar açısından ayrı binalar yerine katlar ya da bölümler şeklinde olması sağlanmalıdır.

-Daha fazla yatırımcının eğitim alanında yatırım yapmasını sağlamak için yatırımcılar arsa ve yatırım teşvikleriyle desteklenmeli, Devletin üzerindeki eğitim yükünü alan özel ortaokullar her türlü vergi ve harçlardan muaf tutulmalı, istihdam üzerindeki vergi ve sosyal güvenlik yükleri devlet tarafından karşılanmalıdır.

-Yeni öngörülen okulların gruplara ayrılması ve gruba göre okullara puan verilmesi olumlu bir gelişme olmakla birlikte değerlendirmelerin yüzeysel kalmasını önleyecek tedbirler alınmalıdır. Okulları gruplara ayırmanın kurumlarda eğitim öğretim faaliyetlerinde nicelik artışına yol açması sağlanmalıdır.

-Dershanelerin özel okula dönüşmesi için yapılan düzenlemelerde özel okul sektörünün zarar görmesini önleyecek tedbirler alınmalıdır. Bu amaçla dönüşümün pilot uygulamalarla kademeli yapılması ve özel okulların nasıl etkilendiğinin sürekli takip edilmesine ihtiyaç vardır.

-Özel ortaokullarla ilgili açılış işlemleri kolaylaştırılmalı, açılıştaki dileyenler asgari standartları sağlayarak özel okul açabilmeli, gelişme yukarıda belirtilen gruplamaya bağlı teşvik sistemi ile özendirilmelidir. Özel okulların resmiyle aynı olması yönündeki düzenlemelerden vazgeçilmeli daha farklı alternatiflerin üretilmesine açık bir sistem kurulmalıdır.

-İzleme ve değerlendirmenin yıllara göre karşılaştırmalı olarak yapılabilmesi eğitimdeki değişimlerin gözlemlenmesi için kademeler arası geçişlerde uygulanan sistemlerde sık değişiklik yapılmamalıdır. İzleme ve değerlendirme sonuçları eğitimde yapılacak düzenlemelerde kullanılmalıdır.

-Ortaöğretime geçişte etkin yönlendirme sistemlerinin kurulmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu amaçla ortaokul dönemine ait öğrenci eğitim öğretim etkinlikleri veri tabanı sistemi kurulmalıdır. Sistem öğrencinin eğitim dönemi boyunca yaptığı tüm etkinliklerin yeralacağı tarzda geliştirilmelidir.

ORTAÖĞRETİM OKULLARININ YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Özel ortaöğretim okulları farklı isimler altında hizmet vermektedir. Lise programı uygulayan orta öğretim kurumları olarak, fen liseleri, Anadolu liseleri, genel liseler, Anadolu öğretmen liseleri gibi lise türlerinde hizmet verilmektedir. Mesleki eğitim hizmeti veren meslek liselerinde bir bölümü mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı programlara yer verirken önemli bir bölümü sağlık alanında çalışan "Sağlık Meslek Liselerinden" oluşmaktadır. Genel lise programı uygulayan 1007 özel lisede 140.610 öğrenciye, mesleki eğitim programı uygulayan 426 özel meslek lisesinde 56.053 öğrenciye hizmet verilmektedir.

Özel ortaöğretim kurumlarının resmi ortaöğretim kurumlarına oranı kurum sayısı itibarıyla resmide toplamda 10.418 orta öğretim okulu varken özelde toplam 1.433 özel ortaöğretim okulu bulunmaktadır. Okul sayısı itibarıyla özeline oranı, %14 gibi görünmektedir. Ancak resmide her okul müstakil binada hizmet verirken özelde aynı binada Anadolu Lisesi, fen lisesi, bazen sağlık meslek lisesi birlikte bulunmaktadır. Okul sayısı itibarıyla oran bizi yanıltabilir.

Öğrenci sayılarına gelince resmi ortaöğretim okullarında toplam 4.955.000 öğrenci bulunurken özel ortaöğretim okullarında 196.000 öğrenci bulunmaktadır. Özel ortaöğretim okullarındaki öğrenci oranı %4'e karşılık gelmektedir.

Bir taraftan özel ortaöğretim okullarının teşvik edilmesiyle ilgili çalışma yapılırken bir taraftan okulların kayıt ve nakil işlemlerinde yapılan düzenlemelerin özel ortaöğretim okullarına verdiği zarar göz ardı edilmektedir. Özel okullardan resmide öğrenci geçişini teşvik anlamına gelecek

şekilde kontenjan sınırına bakılmadan geçiş hakkı tanınması okulların işini güçleştirmektedir. Sınavla öğrenci alan okulların kayıt sürelerinin sürekli uzatılması, 1-2-3 kez ek yerleştirme fırsatı sunulması gibi uygulamalar öğrenci kaydını engellemektedir.

Ortaöğretimi de zorunlu eğitim kapsamına alan 4+4+4 uygulaması özel ortaöğretimin gelişmesi açısından olumlu bir adım olarak görülmektedir. Ancak uygulamada özel okullara kayıтта yaşanan sorunların çözülememesi sektörün gelişmesini engellemektedir. Devlet sınavla öğrenci alan okul adedini kademeli olarak artırmış son düzenlemelerle tüm genel liseler sınavla öğrenci alan okullara dönüşmüştür. Bu durum tüm resmi liselerin kayıtları dolduktan sonra özel okullara sıra gelmesi şeklinde bir uygulamaya dönüşmüştür.

Resmi ortaöğretim kurumları açısından 2013-2014 yılı itibariyle ortaöğretimde taşınmalı öğretim yapan öğrenci sayısı 490.917 olarak gerçekleşmiştir.

2012 yılında ortaöğretim kurumlarından mezun olan 727.792 öğrencinin 388.522'si genel orta öğretimden. 339.370'i mesleki ortaöğretimden mezun olmuştur. Mesleki ortaöğretimden mezun olanların oranı %46,62'dir.

2013 yılında genel ortaöğretimde okuyan öğrencilerden 143.017'si, mesleki ortaöğretimde 15.516'sı, din öğretiminde ise 11.908'i toplamda ortaöğretimde 170.495 öğrenci burslu olarak okumuştur.

2013 yılında genel 840 genel ortaöğretim okul pansiyonunda 104.630 parasız yatılı ve 10.639 paralı yatılı öğrenci barınma imkânı bulmuştur. Aynı yıl 623 mesleki ortaöğretim kurumu pansiyonunda 69.308 öğrenci parasız yatılı, 1.373 öğrenci paralı yatılı olarak barınma imkânı bulmuştur. Din öğretimine bağlı 411 okul pansiyonunda 39.664 öğrenci parasız yatılı, 181 öğrenci de paralı yatılı olarak barınma imkânına kavuşmuştur.

Özel Ortaöğretim Okulları İçin Öneriler

-Ortaöğretim okulları ders çizelgelerinde ortak dersler 9. sınıftan başlamak üzere haftalık 30, 28, 15, 12 azalarak gitmektedir. Seçmeli dersler için ayrılabilir haftalık toplam saat ise 9. sınıftan başlanarak 4, 6, 19,22 saat olarak belirlenmiştir. Seçmeli derslerde giderek ders saatinin ve çeşidinin artırılması olumludur. Ortak derslerin daha da asgari düzeyde tutulması seçmeli derslerde seçenek ve esnekliklerin daha da artırılması yönünde yaklaşım sergilenmelidir. Ayrıca okullarda başvuran öğrenci sayısı azlığı ve okulların mali imkânları konuyu sınırlandırmakta seçmeli derslerde ilgilerin öne çıkması uygulamasını güçleştirmektedir. Öğrencilerin ilgilerine göre seçecekleri derslerin maliyetleri için çözümler üretilmesi ve ders saatleri ve içeriklerinde öğrenci ihtiyacına göre esnekliklerin artırılmasına gerekmektedir.

-Ortaöğretim okullarında görev yapan yönetici, öğretmen, usta öğretici ve diğer personelin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri alandakilerle birlikte planlanmalı, hizmet içi eğitimler için yapılacak harcamalar desteklenmelidir. Özel öğretim kurumlarında çalışanların özlük hakları yönünden resmideki hak ve avantajlardan yararlanacağı (emeklilikte aynı imkânların sağlanması vergi muafiyetleri, yeşil pasaport gibi) düzenlemeler yapılmalıdır. İhtiyacın fazla olduğu okul öncesi öğretmenliği, rehberlik, yabancı dil gibi branşlarda konusunda başarılı olanlardan mezuniyeti alanı uygun olmasa bile, usta öğreticilik yapma şartlarını taşıyanlardan yararlanma imkânı verilmelidir. Branşında başarılı ancak formasyonu olmayan eğitim personeli çalıştırmanın önündeki engeller kaldırılmalıdır. Bakanlığa öğretmen alımları yaz döneminde

yapılmalı ve kurumlarla sözleşme yapmışların göreve başlamaları öğretim yılı sonuna kadar ertelenmelidir.

-Özel ortaöğretim okullarına yatırım yapacaklar arsa ve yatırım teşvikleri ile desteklenmeli mevcut okulları yeni yatırımları ya da fiziki kapasitelerini güçlendirmek için yapacakları her türlü yatırımları yatırım indirimi ve getirecekleri ders araç gereçleri vergi ve gümrük muafiyetleri ile desteklenmelidir. Özel okulların alt yapılarını geliştirmek için yapacakları her türlü harcamalar destek kapsamına alınmalıdır. Devletin ücretsiz ders kitabı, FATİH Projesi kapsamındaki alt yapılarından ve akıllı tahta, tablet gibi uygulamalarından özel okullarda okuyan öğrenciler de yararlandırılmalıdır.

-Devletin eğitim yükünü alan özel okullardan 6. Bölgeye uygulanan tüm teşviklerden yararlandırılmalı, KDV vergi ve harç alınmamalı, istihdamdaki vergi ve sosyal güvenlik yükleri devletçe karşılanmalıdır. Özel öğretim kurumları %100 eğitime destek kapsamında değerlendirilmeli, özel sektörün eğitim adına yapacağı her türlü yatırım ve harcamalar vergiden muaf olmalı hatta vergiden düşülebilmelidir.

-Özel okullarda okuyan öğrenci başına devlete maliyeti kadar destek verilmeli, özel okulların sürdürülebilir olması devletin yükünü üstlenmesi için çözümler üretilmelidir. Resmi okullarda burslu olarak okuyan öğrencilerin özel okula geçişlerinde bursların devamının sağlanmalıdır. Tam kayıt döneminde MEB'in özel okullara kapatılması resmi kayıtlar dolduktan sonra özele izin verilmesi gibi ayırıcı uygulamalardan vazgeçilmelidir.

-İmar planlarında okul yeri olarak ayrılmış yerlere özel okul yapılabilmesi, özel sektörün eğitim yatırımı yapmak istediği yerler için plan değişikliği işlemlerindeki engeller kaldırılmalı, teşvik kapsamında arsa tahsisi ya da irtifa hakkı uygulamaları rasyonel ölçütlerle tüm yatırımcılar tarafından uygulanabilir hale getirilmelidir.

-Dershanelerin özel okula dönüşümüyle ortaya çıkacak sorunların çözümü için illerde özel okul ve dershane alanında çalışan sektör temsilcilerinin yer aldığı ortak akıl toplantıları yapılmalı ve il bazında değerlendirmelerle özel ortaöğretim okullarının zarar görmesi engellenmelidir.

ÖZEL DERSHANELERİN YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Özel dershaneler 5580 sayılı Kanuna göre açılmış olan kurumlardır. Kurumlar açılış işlemleri sırasında Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesinde belirtilen asgari standartları sağlamak ve Bakanlığın ildeki birimlerinden gerekli onayı almak zorundadır. Kurumların açılış işlemleri ve faaliyet çerçevesi Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğine göre yürütülmektedir. Yönetmelikte açılış işlemleri için eski adıyla ilköğretim müfettişleri kurum binasını eğitime uygunluk yönünden, İl Sağlık Müdürlüğü hijyen ve sağlık yönünden, İtfaiye Müdürlüğü yangın ve korunma tedbirleri yönünden inceledikten sonra rapor hazırlamaktadır. Hazırlanan olumlu raporlara göre kuruma izin verilmekte ve faaliyete başlamaktadır.

Kurumların faaliyetlerinde işlemleri; eğitim öğretim açısından İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, ticari işlemler yönüyle, Ticaret Odaları ve ildeki mali birimlere, çalışan personelle ilgili olarak sosyal güvenlik birimlerine bağlı olarak yürütülmektedir. Ülke genelinde 3.579 dershane 1.280.000 öğrenci öğrenim görmektedir.

Anayasamıza göre devletin görevi ülkede bireylerin çalışma ortamlarını genişletmek çalışma şartlarını daha da ileriye götürmektir. Son yapılan düzenleme ile Bakanlıktan ve ilgili birimlerden her türlü izni alarak açılmış ve faaliyet yapma hakkı elde etmiş kurumların kazanılmış haklarını geriye doğru ortadan kaldırıcı bir düzenleme yapılmıştır. Anayasamız Devletin ülkede mevzuat çerçevesinde yapılan bir faaliyetin engellemesini kamu yararı şartına bağlamış, kamu yararı halinde ise kazanılmış hakları güvence altına alarak kazanılmış haklara dokunulamayacağını belirtmiştir. Ayrıca kamu yararı hallerinde de yapılan düzenlemede özgürlüklerin tamamen kaldırılacak hakların kullanılmasını engelleyecek düzenleme yapılamayacağını özgürlüklerin özüne dokunulmayacağı belirtilmiştir. Serbest ticaret hürriyeti, sözleşme yapma hürriyeti, çalışma ve çalıştırma hürriyeti, öğrenme ve öğretme gibi kişisel hak ve özgürlüklerin kısıtlanamayacağını bu hürriyetleri kısıtlama sonucu doğuracak düzenleme yapılamayacağını hükme bağlamıştır. Hürriyetleri kısıtlama sonucu doğuracak düzenlemelerin kamu yararıyla hedeflenen sonucun ancak bu yolla elde edilebilecek olması, yani bunun tek alternatif olması halinde seçilebileceğini, bu sonucun kazanılmış hak ve hürriyetleri kısıtlamadan elde etmenin mümkün olmadığını gösterilmesi gerektiğini, kısıtlamada elde edilen sonuçla yapılan düzenlemenin ölçülü olup olmadığına bakılması gerektiği şartlarını koymuştur. Son olarak zorunlu hallede kazanılmış hakları elinden alınanların yaşayacağı mağduriyetlerin devletçe karşılanması ve tüm zararın tazmin edilmesinin şart olduğu hükme bağlanmıştır.

Son düzenlemelerle dersanelerin önüne konulan her iki alternatifte kazanılmış hakların kullanılmasını engelleyecek düzenlemelerdir. Dersaneler kazanılmış hak olan mevcut binalarında eğitim öğretim faaliyeti yapma hakkını ancak özel okula dönüşürlerse kullanabilecek, özel okula dönüşmek istemeyenler kapatılarak hakları elinden alınacaktır. Özel okula dönüşme şartını kabul edenlere 1 yıl süreli izin verilecek uygun bulunursa devamlarına müsaade edilecektir. Ancak özel okula dönüşün veya dönüşmesin tüm özel dersaneler 2019 öğretim yılı sonunda kapatılacak ve tamamının kazanılmış hakları elinden alınacaktır.

Dersanelerle İlgili Öneriler

-Kamuoyunda dersanelerin özel okula dönüşümü olarak yayılan ancak sektör temsilcilerinin dersanelerin kapatılması sonucunu doğuracağına inandığı düzenleme yeniden gözden geçirilmelidir. Sağlık sektöründe polikliniklerin kapatılması kararından vazgeçildiği gibi eğitim faaliyetini kaçak faaliyet alanına çevirecek yasaklardan vazgeçilmelidir.

-Sektör temsilcilerinin görüşleri doğrultusunda isteyen dersanelerin özel okula dönüşmesi sağlanmalı, istemeyenler için dönüşüm zorunluluğu getiren 2015 Eylül sınırı esnetilmelidir. Dönüşüm özel okullara da zarar vermesi istenmiyorsa pilot uygulamalarla sınırlı sayıda yapılmalı, ortaya çıkan problemler görüldükten sonra kademeli geçiş yolunun seçilmesi daha iyi neticeler verebilir.

-Bakanlık eğitim öğretim faaliyetlerinin denetim ve gözetlenmesinden sorumludur. Bu sorumluluğun tüm faaliyetlerin bakanlık iznine tabi olduğu gibi yorumlanması başka bazı kurumların faaliyetlerine bakıldığında mümkün değildir. Örnek olarak birçok oda ve borsa, dernek ve vakıf gibi sivil toplum kuruluşları ile belediyeler, üniversiteler ve diyanete bağlı kuran kursları eğitim faaliyetlerini bakanlıktan izin almadan sürdürebilmektedir. Özel Öğretim Kurumları Kanunu izin verilecek kurum türlerini belirlemiştir. Bu türlere girmeyen bir faaliyet için Kanuna göre izin verilmesi şansı yoktur. 6528 sayılı Kanunda uygulanması mümkün olmayan, başka kanun ve mevzuatlardaki düzenlemelere aykırı olan, tüm eğitim faaliyetlerine

bakanlık izni şartı getiren düzenleme kaldırılmalıdır. Bu düzenlemenin kaldırılmaması halinde yapılan tüm faaliyetler kaçak eğitim faaliyetine dönüşecek ve şikâyet halinde kovuşturmayaya tabi olacaktır.

-Özel dershaneler sundukları başarılı hizmetlerle toplumda olumlu kanaat oluşturmuş, ücretle hizmet vermelerine rağmen tercih edilen kurum haline gelmişlerdir. Bu kurumlardaki enerjiden yararlanmak gerekirken kapatılmaları yanlıştır. Dershanelerdeki olumlu eğitim ortamlarından yararlanma yolları geliştirilmeli eğitimde alternatif imkân ve fırsatlardan yararlanılmalıdır. Bu arada dersanelerin varsa yanlış olan yönleri düzeltilmelidir.

-Eğitimi örgün eğitimden ibaret görme, okulda verilen dışındaki eğitimleri önemsememe, eğitimi hayatın her alanına yayamama hayat boyu eğitim anlayışına terstir. Öğrencilerin okul dışındaki zamanlarını en verimli geçirdikleri eğitim ortamları ellerinden alınmamalıdır.

-Dershaneler eğitim kademeleri arasındaki geçiş döneminde öğrencilerin birçok noksanlarını tamamlamaya çalışarak üst öğrenime hazır hale gelmelerini sağlamaktadır. Veliler devletin her yere eşit fırsat sunamamasından kaynaklanan noksanları kendi imkânlarıyla tamamlama yolunu seçmektedir. Çocuklarının geleceği açısından da yaptıkları bu yatırımın rasyonel olduğunu düşünmektedirler. Devlet bölgeler, okullar arası ve öğretmenler arası farkları ortadan kaldırmaya yönelik önlemleri yeterince almadan dershaneleri kapatması öğrencilerin noksanları tamamlamalarını ve emsalleriyle fırsat eşitliği yakalamalarını engelleyecektir.

-Bireylerin okulla yetinmeyip ek eğitim alma isteği anlayışla karşılanmalı, bu eğitimlerin kontrollü ortamlarda olmaması halinde taleplerin kaçak ve kontrolden uzak ortamlarda yürütüleceği, ek eğitim taleplerinin kaçak faaliyet alanına dönüşebileceği unutulmamalıdır.

ÖZEL KURLARIN YAPISAL SORUNLARI

Ülkemizde devlet vatandaşın eğitim ve öğretimini sağlamak zorundadır. MEB vasıtasıyla vatandaşın eğitim ve öğretimle ilgili her türlü ihtiyacını karşılayacak kurum ve kuruluşları kurar ve işletir. Bununla birlikte Özel Öğretim Kurumları / Özel Kurslar anayasal bir zorunluluk olarak yüklendiği bir sorumluluğu devletin sırtından almakta aynı zamanda vergi vererek, istihdam sağlayarak, yatırım yaparak ülke ekonomisine büyük destekler sağlamaktadır. Üstlendiği misyonu yürütürken karşılaştığı engeller işleyişi zorlaştırmaktadır.

Ülkemizde öğrencilerin eğitim alanında örgün eğitim dışındaki tüm beklentilerine cevap verebilecek kurumlar özel kurslardır. Kurslardaki program çeşitliliği ve esnekliği kursların faaliyet alanlarını giderek genişletmekte yeni meslek türleri ortaya çıktıkça bu mesleklerle ilgili program onayları alınmaktadır.

Özel kurslar, 5580 sayılı Kanuna göre açılan ve açılış işlemleri ve faaliyetleri Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde, açılış standartları Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesinde tarif edilmiştir. Açılış işlemlerinde İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü ve İtfaiye Müdürlüğü inceleme raporlarıyla onay verilmektedir. Onay alan kurum açacağı program türlerini belirleyerek o çerçevede eğitim yapmaktadır. Özel kursların vereceği belgeler için yapılacak merkezi sınavların usul ve esasları bakanlıkça belirlenmiştir. Özel kurslar program türüne göre gruplayacak olursak, yoğun grupların ana başlıkları için bilişim, dil öğretimi, mesleki eğitim, güzel sanatlar gibi ana alanlardan bahsedilebilir.

Özel kursların bir bölümü; KPSS, ALES, YDS, memuriyete giriş, görevde yükselme, uzmanlığa geçiş, açık öğretim, mesleki yeterlilik gibi sınavlara hazırlık amaçlı program ilavesi ve onayı alınmak suretiyle hizmet vermektedir. Bu gruba giren kurslarda hedef bireylerin girilen sınavdaki başarısına odaklanmıştır. KPSS alanında hem özel dershaneler bünyesinde hem de özel kursların bünyesinde gruplar açılmıştır.

Özel kurslar faaliyet alanına göre reklam ve ilanlarla bireysel başvuruları almak ve kurumsal anlaşmalarla kursiyerlere ulaşmaya çalışmaktadır. Son dönemde özellikle İŞKUR gibi devlet kuruluşlarının açtığı eğitim hizmeti satın alma ihalelerine giren ve hizmet satma yoluyla faaliyet yapan kurumlar da bulunmaktadır.

İŞKUR'dan ihale alarak faaliyet yürüten kurumları son dönemde ciddi sıkıntılar beklemektedir. %50-60-70-80 hatta %100 oranında işe yerleştirme taahhüdü ile eğitim alan kursların sonu hezimet olmaktadır. Yerine getirilmesi imkânsız oranlarda ve kuruluş amaçlarıyla uyumsuz görevleri kurslara eğitim ihaleleri ile veren İş Kurumu sonucu başarısızlık olacağını bildiği sözleşmelerle kurs sahiplerinin zor duruma düşmesine neden olmaktadır.

Özel kursların en önemli sorunlarından biri de mesleki eğitimdeki dağınıklığıdır. Çok sayıda kurum farklı sürelerde ve farklı amaçlara dönük eğitimler vermekte ve belgeler dağıtmaktadır. Kursların standardı belirlenmiş sınavlar sonucu verilen belgelerle eğitimi ve belgeyi aynı kurumun ve kişilerin verdiği diğer belgeleri ayıracak bir mekanizmanın bulunmamasından şikâyet ettiği görülmektedir. Son dönemde Bakanlığın İl Millî Eğitim Müdürlüğünce yapılmasını sağladığı sınavlar dağınıklığı gidermede etkili olamamıştır.

MYK özel kursların faaliyet yaptığı birçok alanda kriter belirleme çalışması yapmaktadır. Ancak bu çalışmalarda özel kurslar yeterince temsil edilmemektedir. MYK'da daha çok devlet kuruluşları ve işçi-işveren kuruluşları temsil edilmektedir. Bu durumu eğitim vereceklerin gelişmelerden uzak kalmasına, belirlenen mesleklerin ise toplum taleplerinden uzak olmasına yol açabilir. Özel kurslar toplumda ihtiyaç duyulan her alanda faaliyetlerini çeşitlendirmektedir. Yönelimlerin hangi yönde olduğunu belirlemede özel kurslardan yararlanmak şarttır. MYK hem belgelendirme yapacak kuruluşları hem de belge veren kurumları yetkilendirmektedir. Kurslar MYK'nın belge veren ve verilen belgeleri akredite etmesi yanında eğitim verecek kurumları akredite etmesi gereksiz ve 5580 sayılı Kanuna uygun bulmamaktadır.

Kursiyerlerin, muhtelif kursları tercih etme nedeni; nitelikli bir iş sahibi olmak istenmesi, gelecek için kariyer planlaması yapılması, yeni bir meslek sahibi olmak istenmesi ve meslek değiştirme düşüncesidir. Muhtelif kursların faaliyetleri önündeki engellerin kalkması ile hem sektörde ara eleman için nitelikli insan temini konusunda, hem de ülke kalkınmasında bu kurumların daha fazla pozisyon alması sağlanmış olacaktır. Bunun için yapılması gerekli öncelik, var olan ancak çözümü de var olan temel sorunların bir an önce çözüme kavuşturulmasıdır. Özel kursların yapısal ve işleyişinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda sunulmuştur.

ÖZEL KURLARLA İLGİLİ ÖNERİLER

Eğitim ve Öğretim Kalitesinin Geliştirilmesine İlişkin Hususlar

Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerinin Koordinasyonu MEB Tarafından Yürütülmelidir.

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin koordinasyonu Milli Eğitim Bakanlığı'nca yürütülmeli, diğer Bakanlıklar ve Kamu kurumları tarafından yürütülen kurs faaliyetlerinin koordinasyonu da Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmelidir. Kurum ve kuruluşların geçici protokollerle eğitim ve öğretim faaliyetleri yürütmesi yerine, eğitim ve öğretim hizmetlerinin tümünün çerçevesinin net belirlendiği bir koordinasyon birimince yürütülmesi sağlanmalıdır. Mesleki eğitimdeki dağınıklık çerçevesi belirlenmemiş protokollerle yürütülen faaliyetler sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum özel öğretim kurumlarının kurumsallaşmasını engelleyici bir unsur olmanın yanında eğitim kalitesinin düşmesine ve dağınıklığa neden olmaktadır.

Kursların Program İçeriklerini Sürekli Güncel Tutacak Bir Yapı Oluşturulmalıdır.

Özel kursların program çeşitliliği ve içeriği oldukça zengindir ve her zaman gelişmeye müsaittir. Ancak iş dünyası talepleri ile özel kursların program içeriklerinin sürekli güncelleneceği bir mekanizmanın bulunmaması çıktılarının ihtiyaçlarla örtüşmesini engellemektedir. Ayrıca yapılan yeni mevzuat düzenlemeleri sonucu ortaya çıkan yeni meslek alanları için kurs sektörünün önceden bilgilendirmeye ihtiyacı vardır. Özel kurs sektöründe çalışanlarla iş dünyası temsilcilerinin ve varsa yeni düzenlemeyle ortaya çıkacak eleman ihtiyaçlarına muhatap devlet birimlerinin bir araya geleceği program içeriklerinin sürekli güncelleneceği bir yapıya ihtiyaç vardır.

Kurs Faaliyetlerinin Kamuya Kaydırılması, Özel Kursların Kapanmasına ve Eğitim Kalitesinin Düşmesine Neden Olmaktadır.

Özel kurslar, kamu kurumlarının faaliyet alanlarına girmesi sonucu, son yıllarda ciddi sıkıntılar yaşamakta ve sayıca her geçen gün azalmaktadır. Bazı illerimizde yapılan çalışmalar sürmekle birlikte, Konya Ticaret Odası tarafından yapılan Konya Ticaret Odası Mesleki Eğitim Merkezi Projesi kapsamında yapılan mesleki eğitim kurslarına ilişkin değerlendirmede bu durum net olarak ortaya koymaktadır. Alttaki 1 grafik özel kursların son on yıldaki öğrenci sayısı değişimini göstermekte, 2. grafik Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilen KOMEK Kurslarının aynı yıllardaki öğrenci sayılarını göstermektedir (Grafik 77).

Grafik- 76 Konya örneğinde özel kursların on yıllık öğrenci sayısı ile belediye kursları öğrenci sayısı

Grafik-77 Konya Büyükşehir Belediyesi KOMEK Kursları yıllara göre öğrenci grafiği

Sunulan iki grafik (Grafik 76 ve 77) birlikte değerlendirildiğinde, 2006 yılına kadar yükselişini sürdüren özel kurslara ilgi, belediyeler, üniversiteler ve kamu kurumlarının bu alanda faaliyet göstermeye başlaması sonucu, düşüşe geçmiş, özel kurslar kapanmaya başlamıştır. Kamu kurumları özel sektöre zarar veren bu uygulamalara başlarken, sektörün görüşünü almaya veya yapacağı çalışmalar konusunda bilgi vererek sektörün pozisyon almasını sağlayacak bilgilendirme yapma ihtiyacını dahi duymamaktadır. AB ülkelerinde, örneğin; çöplerin değerlendirilmesine yönelik bir proje hazırlanırken, çöp toplayarak hayatını sürdüren insanların, yani uygulamadan zarar görecektir insanların, uğrayacağı zararları ortadan kaldıracak tedbirlere projede yer verilmektedir. Kanun ve yönetmeliklere göre izinlerini almış, bu konuya ciddi yatırım yapmış özel girişimciler, Kanun ve Yönetmelikler dışında sadece protokole dayanan, kamu gücünü kullanan yok edici bir rekabeti karşılarında bulmuşlardır.

Son dönemde sanayi bölgelerinde açılacak Özel Meslek Liselerine önemli teşvikler sağlandığı bilinmektedir. Değişik Oda ve Kamu temsilcileri tarafından kurs işletmecilerine bu konuda bilgilendirme yapılmaktadır. Ancak sermaye birikimi oluşturamayan girişimciler, yıllardır yaptığı yatırım ve çabaların, kamu gücünün yok edici rekabeti ile karşı karşıya kalmasından dolayı, böyle bir girişime sıcak bakmamakta ve güven duymamaktadır.

Ülkemizde son yıllarda, istihdam sağlamak amacıyla projeler geliştirilmiş ve önemli miktarda fon ve kamu kaynağı harcanmıştır. Ancak gelinen noktada hedeflenen başarının sağlanamadığı görülmektedir. Birçok ilde, İŞKUR tarafından bilişim alanı başta olmak üzere, değişik meslekler de kurslar açılmış, özel kurslar ihalelerle kıyasıya rekabete sokulmuş, hatta rakip olarak karşısında kamu kurumu, vakıf dernek gibi kuruluşlarla karşı karşıya gelmiş, gerçekleşmesi mümkün olmayan oranlarda istihdam taahhüdüne zorlanmış ve birçok kurs işletmecisi yükümlülüğünü yerine getiremediğinden sektörden uzaklaşmak zorunda kalmıştır. Bu konuyla ilgili çok sayıda devam eden davanın yanında, İŞKUR İl Müdürlükleri'nin yanlış uygulamalarının ortaya çıkardığı sorunlardan dolayı kurs işletmecileri tarafından açılmış davalarda mevcuttur. Dolayısıyla kullanılan o kadar kaynağa rağmen istihdama ve eğitim kalitesine yönelik tatmin edici sonuçlar alınamamıştır. Büyük umutlarla başlatılan, bilişim çirakları, nitelikli bilişim çalışanları, istihdam garantili kurslar hedefinin çok altında kalmış, bir milyondan fazla kişinin eğitim ve istihdamı hedeflenerek başlatılan birçok proje hedefine ulaşamamıştır. Bu çabaların, başarı sağlamamasının temel nedeni, hizmet alan kamu kurumlarının tek yanlı kendini koruma refleksli karar mekanizmalarının yüklenicileri iş yapamaz hale getirmesi, kâğıt üzerinde prosedürlerin önemsenmesi ve niteliğe değer verilmemesi, eğitim katılımcılarının bireysel tercihlerine izin verilmemesi, seçenek sunulmaması, katılımcıların sadece gündelik ödenen harçlıklar için katılım sağlaması, özel girişimcilerin hizmet kalitesinde rekabetçi olmasına izin verilmeyerek blok olarak verilen ihalelerden kaynaklanmaktadır.

Belediyeler, Üniversitelerin Sürekli Eğitim Merkezleri, Halk Eğitim Merkezleri, diğer kamu kurumları, dernek ve vakıflar tarafından verilen kursların, istihdama ve mesleki gelişime sağladığı katkı konusunda bir veriye, bütün araştırmalara rağmen rastlanamamıştır.

Gelişmiş ülkelerde teknolojik yeniliklerin geliştirilmesi, AR-GE, bilgi taşıma ve meslek eğitimi konularında özel sektör öne çıkarılmakta ve desteklenmektedir. AB 8. Çerçeve Planında bu konularda özel sektörün payı artırılarak, kamunun payının önemli ölçüde azaltıldığı görülmektedir. Bilgi toplumu olma çabalarının bütün dünyada önemli hale geldiği günümüzde, ABD' de çalışanların % 45'inin bilgi işleme alanında çalıştığı, Güney Kore, Hindistan, İsrail, İrlanda vb. ülkelerin bilişim teknolojileri sayesinde önemli ekonomik sıçramalar gerçekleştirdiği bilinmektedir. Teknoloji sayesinde gelişen ülkelerin hepsinde, teknoloji şirketlerinin özellikle

desteklendiği, özel sektörün önünde engellerin olmadığı dikkat çekmektedir. Günümüzde ülkelerin gelişmesi, bilginin gücü ile gerçekleşmektedir. Bilginin etkili ve hızlı taşınması, özel kursların etkin olarak desteklenmesi ile gerçekleştirilebilir. Mesleki eğitimin kamusal faaliyetlerle başarılı olmadığı ve olamayacağı görülmelidir. Ülkemizde' de, 10. Kalkınma Planında, AR-GE, bilgi ve teknoloji üretimi konusunda özel sektörün daha çok desteklenmesi hedefi yer almaktadır.

Günümüzde ülkelerin gelişmesinde ve kalkınmasında, teknoloji ve yeniliklerin transferi vaz geçilemez bir gerekliliktir. Teknoloji ve yeniliklerin transferinde özel kurslar önemli bir rol alabilir. Bu konuda geliştirilecek teşvikler, teknoloji ve yeniliğin geniş kesimlere eğitim yoluyla aktarılması sayesinde, ülkemizin kalkınmasına önemli katkılar sağlar. Kurs faaliyetlerinde, kamuya kaymanın önüne geçilerek, özel sektörün önü açılmalı ve teşvik edilmelidir. Kurs faaliyetlerinin kamuya kayması, mesleki eğitim kalitesini düşürmüş olduğundan, iş piyasasının ara elaman ihtiyacını karşılamaktan uzaklaştırmıştır. Yeni teknoloji üretimi gerçekleştirebilecek nitelikli eleman yetişmediğinden, ülkemizin ileri teknolojik ürünler üretir konuma gelmesi söz konusu olamamıştır. Kamu kurumları aracılığı ile ara elaman yetiştirip, özel sektörde istihdamının sağlanacağını düşünmek, doğru bir bakış açısı olarak değerlendirilemez. Özel sektörün içinde olan özel kurslar, özel sektörün ihtiyaçlarını daha iyi algılayarak, iş piyasası ihtiyaçlarına uygun ara eleman yetiştirme konusunda önemli katkı sağlayabilir.

Belediyeler ve kamu kurumları, özel sektör tarafından sunulabilen eğitim faaliyetlerini özel sektöre bırakmalıdır. Büyükşehir merkezi yerine, dezavantajlı bölge ve yerleşim merkezlerinde, özel sektörün yatırım yapmadığı, faaliyet göstermediği okuma-yazma, kaybolmaya yüz tutan meslekler, güzel sanatlar, tarımda ve sanayide ortaya çıkan istihdam azalmasının neden olduğu işsizliklerin çözümü konusunda çalışmalar yürütmelidir. Üniversiteler de, Sürekli Eğitim Merkezleri aracılığıyla kurs işletmeciliği değil, ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimlerinin kalitesini yükseltmeli, araştırma geliştirme faaliyetlerine ağırlık vermelidir. Özel kurslarda, okullarda ve üniversitelerde alınan teknik bilginin gelişen teknolojik yenilikler doğrultusunda güncellenmesi konusunda rol almalıdır.

Hayat Boyu Öğrenme Sisteminde, Özel Kurslara Önemli Ölçüde Yer Verilmelidir.

Özel Öğretim Kurumlarından hizmet alımı yoluyla eğitim hizmetleri yürütülmelidir. Hizmet alımı bireyin desteklenmesi yoluyla yapılması ile (örneğin, bir kişinin eğitiminin kamuya maliyeti kadar indirim kuponu desteği gibi), bireyin istediği özel kurstan beklentisine uygun eğitimi alması sağlanarak, rekabetçi piyasanın oluşmasıyla eğitim kalitesi yükseltilebilir

Uzaktan Eğitimin, Yüz Yüze Eğitimi Yok Etmesinin Önüne Geçilmeli, Özel Kurslar Destekleyici Unsur Olarak Uzaktan Eğitim Sitemini Kullanabilmelidir.

Uzaktan öğretim yoluyla Milli Eğitim Bakanlığı onaylı verilen kurs bitirme belgelerinin, yüz yüze eğitim veren kursların kurs bitirme belgeleri ile eşdeğer durumda olması, yüz yüze eğitim veren kursların ciddi darbe almasına ve yok olma sürecine girmesine neden olmakta, kurslarda eğitim kalitesini düşürmektedir. Özel kurslar, alan uzmanlığına sahip kişilerin bile kurs bitirme belgesi taleplerine cevap verebilmek için, seviye tespit sınavı yaparak, sınavda da çok yüksek başarı göstermesine rağmen, yönetmelik gereği en az % 25 oranında kursa devam zorunluluğuna tabi tutulmakta ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nce yapılacak sınava girip başarı gösterdikten sonra kurs bitirme belgesi düzenlenebilmektedir. Uzaktan öğretim yoluyla katılım belgesi verilmeli, bu kursiyerlerinde seviye tespit sınavı ile en az %25 oranında yüz yüze eğitimden sonra kurs bitirme sınavına alındıktan sonra kurs bitirme belgesi verilmesi ile bu eşitsizlik ortadan kaldırılmalıdır.

Uzaktan eğitim sistemi için, mevcut yönetmelikler, ayrı bir kurum açılmasını gerektirmektedir. Bu durum mevcut Özel Öğretim Kurularının bu sistemin dışında kalmasına neden olmaktadır. Önümüzdeki süreçte eğitim öğretim faaliyetlerinde önemli bir yer alacağı görülen uzaktan eğitim sistemini mevcut Özel Öğretim Kuruları da destekleyici unsur olarak uygulayabilmelidir. Uzaktan eğitim uygulayan kurslar yüz yüze eğitim verebilirken, yüz yüze eğitim veren kursların ayrı bir kurum açmak zorunda kalması, giderilmesi gereken önemli bir çelişkidir.

KOSGEB Eğitimleri Özel Kurslar Tarafından Verilmelidir.

KOSGEB tarafından Firmalara sağlanan eğitim desteklerinde, eğitim veren kurumun 5580 sayılı Kanuna tabi Özel Öğretim Kurumu olma ve ilgili alanda Milli Eğitim Bakanlığı'ndan program ilavesi yapmış olma şartı aranmalıdır. KOSGEB eğitimlerinde hizmet sağlayıcının puanlandırılması, özel kurslar göz önüne alınarak düzenlenmelidir. Girişimcilik eğitimi konusunda, zaten girişim ürünü olan özel kurslar, girişimcilik deneyimi olmayan kamu çalışanlarından daha başarılı olabilir. Bireyin özel kurslarda alacağı girişimcilik sertifikası ile başvurarak sunacağı iş planı başvuruları KOSGEB tarafından desteklenmelidir.

Okula Dönüşecek Dershanelere Sağlanan Teşviklere Benzer Teşvikler, Özel Kurslara da Sağlanmalıdır.

Muhtelif kursların şu anki yapısı, dershanelerin kapanmasından dolayı bu alana yönelecek kurumların varlığı ile daha da kötüleşecek, içinden çıkılmaz noktalara varacaktır. Muhtelif kursların varlığını devam ettirebilmesi için, okula dönüşecek dershanelere sağlanan teşviklere benzer teşvikler, özel kurslara da sağlanmalıdır.

Özel kurslar da, turizm sektöründe olduğu gibi sınıflandırma ile kalite artırılabilir. (Dikey Sınıflandırma).

Turizm sektöründe oteller de yıldız uygulaması, müşteri tercihleri ve kalite açısından önemlidir, bu uygulama girişimlere önemli bir kimlik sağlamaktadır. Tek yıldızlı otel müşterisi, beş yıldız kalite beklemezken, beş yıldız müşterisi de ödediği bedelin karşılığını hizmet kalitesi olarak alacağını bilir. Özel kurslarda, ekipmanı, personeli, eğitim ortamı, eğitim materyalleri gibi konularda ciddi yatırım yapan ve risk alan bir girişimci ile apartman dairesinde, daha az yatırım ve riske giren diğer girişimci aynı şartlarda rekabet yapmak zorunda kalmakta, kursiyerin ayırımı yapabileceği somut bir gösterge bulunmamaktadır. Benzer bir sınıflandırma girişimcileri kaliteyi yükseltme ve yatırım konusunda teşvik edebilir.

Muhtelif Kurslar Faaliyet Alanına Göre Sınıflandırılmalı (Yatay Sınıflandırmadır).

Muhtelif kurslar bilgisayar, sekreterlik, teknik kurslar, KPSS açık öğretim, hobi, müzik kursları gibi çok çeşitli bir kapsama sahiptir. Kursların meslek edindirme, destek kursları gibi sınıflandırılması, odaklanmayı ve hizmet kalitesini artırır. Özel Meslek Edindirme Kursları (ÖMEK) gibi tanım geliştirilerek, mesleki gelişime ve istihdama yönelik kurslar teşvik edilmelidir. Bu kavram daha çok Belediyeler ve Kamu kurumları tarafından kullanılmakta, bu amaçla faaliyet yürütmektedir. Ancak bu faaliyetler sonucu kursiyer istihdam için kamuya değil, özel sektöre yönlendirilmektedir. Özel sektörün ihtiyaçlarını, özel kurslar daha iyi takip edip anlayarak, kamu kurumlarından çok daha fazla başarı sağlayabilir. Tanımlanacak özel meslek edindirme kursları, özel istihdam bürosu olarak ta faaliyet gösterebilmelidir.

Bilgi Teknolojileri Eğitimi Veren Özel Kurslar Desteklenmelidir.

Bilgi Toplumu olma çabalarının tüm dünyada hızla önem kazandığı günümüzde, BT eğitimleri özel bir önem arz etmektedir. Özel kurslarda bilgi teknolojileri eğitimleri desteklenmelidir. Bu konuda faaliyet gösteren özel kurs çalışanlarının yurtiçi ve yurtdışı eğitimlere katılarak, teknoloji transferinin eğitim yoluyla yaygın şekilde yapılması sağlanabilir. Bu amaçla yeşil pasaport, eğitim bursu gibi destek argümanları kullanılabilir. Bilişim Sektörünün tanımı; Türkiye’de yerleşik, donanım, yazılım alanında üretim, pazarlama, eğitim ve hizmet sunan firmalar olarak tanımlanmalıdır. Bu şekilde yapılacak tanımlama, sektörün en önemli unsuru ve ihtiyacı olan insan kaynağı sorunun çözümlenmesinde önemli bir mesafe alınmasını sağlar.

Yabancı Dil Eğitimi Veren Özel Kurslar Desteklenmelidir.

Günümüzde teknolojiye öne çıkan ülkelerde İngilizce bilgisinin önemli bir avantaj sağladığı görülmektedir. Hindistan, İsrail gibi ülkelerin yazılım teknolojilerinde ilerleme göstermesinin en önemli kaynaklarından birisinin İngilizce bilgisinin yaygın onlamasıdır. Ön lisans ve lisans düzeyinde İngilizce eğitimi etkinleştirilmeli, bu konuda faaliyet gösteren özel kurslar desteklenmelidir.

Hayat Boyu Öğrenme ve İstihdam İle İlgili Kurul ve Komisyonlarda Özel Kurslar Etkin Olarak Temsil Edilmelidir.

Mesleki eğitim hizmetlerini koordine edecek bir koordinasyon kurulu kurulmalı, bu kurulda ilgili devlet birimleri, işçi işveren örgütleri odalar borsalar yanında eğitim hizmeti veren kurumların temsilcileri de yer almalıdır. Kurul her beldede ihtiyaç duyulan elemanların neler olduğunu, alanda tespit etmeli, kurslar bu alanda verilecek eğitimlere özendirilmeli, kurs içerikleri alandakilerle birlikte belirlenmelidir. Eleman ihtiyaçları kamuya duyurulmalı, bu ihtiyaca göre kurumlar eğitim hizmeti sunmalı, eğitim hizmetinden yararlananların istihdamda karşılığının olduğu bilinmelidir. Kurum açmalarda beldedeki istihdam beklentileri, istihdam kapasitesi ve ihtiyaçları göz önüne alacak bir mekanizma kurulmalıdır. Hayat boyu öğrenme ve istihdam ilgili kurul ve komisyonlarda özel kurslar etkin olarak temsil edilmelidir.

MYK Çalışmalarında Özel Kurslar Temsil Edilmelidir.

Verilen eğitimler sonucu kazanılan becerilerin ölçüleceği rasyonel ölçüm yöntemleri geliştirilmeli, alınan belgelerin içeriğinin ne olduğu konusunda tüm kesimlerde ortak mutabakat oluşmalıdır. Belgelerin akreditasyonu konusunda MYK tarafından yapılan çalışmalar hızlandırılmalı, kurumlara ek maliyet yüklemeyen kazanılan becerilerin ölçüleceği sistemler kurulmalıdır. MYK’daki çalışmalarda eğitim öğretim yapan özel kurs temsilcileri ve STK temsilcileri de yer almalıdır.

Maliyet ve Vergi İle İlgili Hususlar

Özel Kurslarda KDV %1’e İndirilmeli veya Kaldırılmalıdır.

Özel kurslar doğrudan hizmet üretimi gerçekleştirdiğinden, indirilecek KDV kalemi demirbaş ve tüketim maddeleri dışında yok denecek kadar azdır. Giderlerinin büyük bir kısmını personel giderleri teşkil etmektedir. Bu giderlerde de indirilecek KDV söz konusu değildir. Dolayısı ile %8 KDV, kurumlara çok ciddi bir yük getirmektedir. Bu da hizmet alan vatandaşa yansımaktadır. Devlet istihdamı geliştirmek için, çok ciddi kamu kaynakları ve fon aktarmaktadır. Özel kurslar istihdam geliştirme konusunda önemli katkılar sağlamaktadır.

Özel Kurslar KDV Muafiyeti ve Destek Kapsamına Alınmalıdır.

Okullarda bilgisayar, akıllı tahta, projeksiyon gibi demirbaş alımlarında sağlanan muafiyet özel kurslara da sağlanmalıdır. Yurt içinden alınacak ya da yurt dışından getirilecek eğitim amaçlı teknik cihaz ve makinalar her türlü vergi, harçtan muaf tutulmalı, gümrük muafiyetleri getirilmelidir. Kurumların fiziki alt yapılarını geliştirmek için yapacakları yatırımlar desteklenmelidir.

Özel Kurslarda Eğitimde Kullanılan Yazılım Ürünleri, Okullardaki Gibi Ücretsiz veya Düşük Maliyetle Temin Edilmesi Sağlanmalıdır.

Bilişim eğitimi alanında faaliyet gösteren özel kurslarda, her yıl yenilenmesine ihtiyaç duyulan yazılım lisans maliyetleri, çok önemli bir yük teşkil etmektedir. Yazılım lisansları konusunda devlet okullarına yapılan uygulama özel kurslar içinde geçerli olmalıdır.

Eğitim Hizmet Alım İhalelerinde Dernek, Vakıf ve Kamu Kurumu Benzeri Kurumların Özel Kurslarla Haksız Rekabeti Önlenmeli.

İŞKUR İl Müdürlükleri'nce açılan eğitim hizmet alım ihalelerinde Mevzuat gereği yürüttüğü eğitim faaliyetlerinden herhangi bir ücret almaması gereken Dernek, Vakıf, Kamu Kurumu benzeri kurumlar, özel sektör öğretim kurumları ile aynı ihaleye dâhil edilerek, özel sektörün önü tıkanmamalıdır. İŞKUR tarafından desteklenen eğitimlerde eğitimi verecek kurumun ve meslek dalının belirlenmesi, alan ilgisi olmayan birçok kişinin sadece destekten yararlanmak için eğitime katılıyor olması kaynakların verimli kullanılmamasına neden olmaktadır. Bireyin finansmanı ile bireyin istediği kurumda istediği meslek dalında eğitim alması sağlanarak, kaynakların daha verimli kullanması sağlanabilir.

Personele İlişkin Hususlar

Özel Kurslar Personel Niteliklerinin Geliştirilmesine Destek Sağlanmalıdır.

Özel kursların öğretmen ve usta öğreticilerinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri sektör temsilcileriyle birlikte planlanmalıdır. Kurumların eğitimcilerin eğitimi için yapacakları her türlü harcama desteklenmelidir. Birçoğu alanında başarılı olmasına rağmen piyasa şartlarının doğru kurulmadığı için çalışmasının sonucunu alamayan eğitim personelinin yaşadığı sorunların çözümü için kalıcı adımlar atılmalıdır. Kurslarda görev yapan elemanlar için verilecek vergiler ve sosyal güvenlik primleri devlet tarafından desteklenmelidir.

Özel Kurslar da Görev Almış Uzman ve Usta Öğreticiler, SGK Borçlanması Yapabilmelidir.

6111 sayılı Kanun, Milli Eğitimde görev almış uzman ve usta öğreticilere 30 günün altında çalıştıkları ayları borçlanma imkânından Halk Eğitim Merkezlerinde çalışmış olanlaryararlanmış, fakat özel kurslarda çalışanlar yararlanamamıştır. Bu durum özel kurs çalışanları aleyhine mağduriyete neden olmuştur.

Uzman ve Usta Öğreticilere Ek Ders Verilebilmelidir.

Kurslar bünyesinde görev alan uzman ve usta öğreticilere haftalık 40 saatin üzerinde ek ders verilememesi önemli bir sorun teşkil etmektedir. Oysa aynı kurslarda, başka bir kamu veya özel sektörde çalışan yeterlilik sahibi kişilere 20 saate kadar ders ücretli olarak görev verilebilmektedir. Uzman ve usta öğreticilere haftalık 20 saate kadar ek ders verilebilmesi bu önemli çelişkiyi ortadan kaldıracaktır.

Kontenjanı Az Olan Kurslarda, Kurs Müdürleri Daha Fazla Derse Girebilmelidir.

Kurslarda görev olan müdürlere 6 saat maaş karşılığı, 6 saatte ders ücreti karşılığı ders verilebilmektedir. Bu durum küçük kapasiteli kurslarda önemli bir sorun oluşturmaktadır. Kontenjanı 100' ün altında olan kurslarda, öğretim elemanı niteliklerine sahip olan kurs müdürleri, isterlerse haftalık 40 saate kadar derse girebilmelidir.

Kontenjanı Az Olan Kurslarda, Memur İstidamı Zorunlu Değil, Tercihe Bağlı Olmalıdır.

Özel kurslarda; Belediyeler, Kamu Kurumları, üniversitelerin kurs faaliyeti yürütmesinden kaynaklanan öğrenci kıtlığı nedeniyle, gündüz saatlerinde Kurs Müdürleri ve öğretmenler boş kalmakta, memur tarafından yapılabilecek idari hizmetleri yürütebilmektedir. Ayrıca memur istihdamı zorunluluğu, zaten zor durumda olan kurs işletmecilerini önemli bir yük altına sokmaktadır. Kontenjanı 100' ün altında olan kurslarda, memur istihdamı tercihe bağlı olmalıdır.

Teknoloji ve Ekipman Kullanımına İlişkin Hususlar

Defter ve Kayıtlar Dijital Ortamda Tutulabilmelidir.

Kurslarda tutulan her türlü defter ve belgeler kursiyerden alınan öğrenim durum belgesi, nüfus cüzdanı gibi belgelerin dijital ortamda tutulması sağlanmalıdır. Ayrıca öğretmenler tarafından tutulan ders defterleri, yoklama ve günlük planlar bilgisayar sistemine girilerek sitemde tutulmalı, kâğıt kullanımı önlenmelidir.

Özel Kurslar Devlete Ait Mesleki Eğitim Kurumlarındaki Atölye ve Makine Parkını Kullanabilmelidir.

Özel kursların fiziki donanımları verilecek eğitim türüne göre düzenlenmektedir. Yatırımcılar ihtiyaç duyulan her alanda fiziki ortamları hazırlamaya gayret etmektedir. Ancak bilhassa mesleki teknik kurslarda pahalı yatırım gerektiren makine ve teçhizatın alınması her zaman mümkün olmamaktadır. Talep eden kurumların devlete ait mesleki eğitim kurumlarındaki atölye ve makine parkını dönüşümlü olarak kullanmasına izin verilmelidir.

Sonuç olarak; özel kurslarla aynı hizmeti sunan kamu kurumlarının özel sektörün yatırım yapmadığı, dezavantajlı bölge ve kırsal merkezlerde faaliyetlerini sürdürmelidir. Eğitime finans sağlayan kurumlar, bireyin tercihlerine değer vererek eğitim bileti veya indirim kuponu gibi uygulamalarla, firmanın değil bireyin finansmanını sağlamalıdır. Aynı alanda verilen eğitimlerin ölçme değerlendirme ve belgelendirmeleri aynı şartlarda gerçekleşmelidir. Kursların yaygın eğitimde önemli bir pozisyon almaları için destek verilmesi gerekmektedir. Özel kurslar teknoloji transfer merkezi ve özel istihdam bürosu olarak rol üstlenebilir. Yapılacak bu değişimle kursların kurumsallaşması, niteliklerinin artırılması ve güçlenmesi sağlanmalıdır. Bu şekilde örgün eğitimle temin edilemeyen sanayi ve hizmet sektörleri başta olmak üzere tüm sektörlerin nitelikli ara eleman alanındaki ihtiyaçları, kurslar tarafından sağlanmış olacaktır.

SÜRÜCÜ KURSLARININ YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Ülkemizde trafik kazalarında kusurların bir bölümü yol ya da araca bağlı olsa da önemli bir bölümü sürücü hatalarından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Sürücü hatalarını asgariye indirmenin yolu da sürücü eğitimlerinden geçiyor. Sürücü eğitimleri MTSK olarak kısaltması verilen sürücü kursları aracılığıyla yapılmaktadır.

Sürücü kursları 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na dayalı olarak açılan kurumlardır. Açılış işlemleri ve faaliyetleri Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, Standartlar Yönergesi, MTSK Yönetmeliği gibi mevzuatlara göre yürütülüyor. Açılış işlemleri için İl Millî Eğitim Müdürlüğünde görevli Maarif Müfettişleri, Sağlık İl Müdürlüğü uzmanları ve İtfaiye Müdürlüğü görevlileri kendi alanlarında verdikleri olumlu raporla açılış yapılıyor. Ticari olarak da Maliyeye ve Çalışma Bakanlığına karşı sorumluk taşıyorlar.

Sürücü kursları sürücü adaylarını yetiştirmekten sorumlu olan kurumlardır. Adaylara sürücülükle ilgili teorik derslerden eğitimin yanında kurslara ait pistlerde ya da simülatör ile sürüş pratik eğitimi de yaptırılıyor. Merkezi olarak yapılan teorik sınavlar ve millî eğitimce görevlendirilen uzmanlarca alanda yapılan pratik sınavlardan sonra sertifika düzenleniyor. Düzenlenen sertifikalar sürücü ehliyeti olarak belgeleniyor.

Geçtiğimiz dönemlerde yapılan izleme ve değerlendirme faaliyetleri sonucu pratik eğitim alanı olan pistlerin kullanımıyla ilgili sorunlar tespit edilmiş ve sorunların giderilmesi için tüm tarafların üzerine düşeni yapması sağlanmıştır. Pratik eğitim alanlarının kullanımını engelleyen maliyetleri azaltmak için simülatörle eğitim uygulaması son dönemde mevzuattaki yerini almıştır. Teorik derslerin içerikleri güncel hale getirilmiş, motor dersi yerine araç tekniği dersi konulmuştur. Bakanlıkça hazırlanan sınav yönergesiyle sınavlar daha ölçücü hale getirilmiştir.

Sürücü eğitimleriyle ilgili sistem düşünce olarak doğru kurgulanmış bir sistemdir. Ancak uygulamada karşılaşılan bazı sorunlar vardır. Bu sorunların çözümünde sektörde çalışanlar, öğrenciler ve eğitim verenler olmak üzere tüm tarafların görüşlerine ihtiyaç vardır. Sistem doğru kurgulanmış olsa bile yapılan faaliyetlerin kurguya göre işleyip işlemediğini alanda sürekli izlenmesi ve yeni düzenlemelerin ortak akılla belirlenmesi gerekiyor. Sürücü kurslarıyla ilgili sistemde işlemeyen bazı çarkların olduğu ve bu durumdan en çok sektördeki zarar gördüğü ortadadır. Ancak bunu düzeltmenin topyekûn bir gayretle olacağı unutulmamalıdır.

Örneğin 2013 yılında ülkemizde 3370 sürücü kursunda 1.715.000 öğrenci eğitim görmüştür. Bu kurumlarda eğitim gören öğrenciler için en önemli sorun kursa devamlarıyla ilgilidir. Genelde çalışan ya da öğrenim hayatına devam eden bu grubun teorik derslere ilgi duymaması, sadece kurumların çözmesi gereken bir problem olarak görülmektedir. Hâlbuki bu sorun topyekûn bir kültürle alakalıdır ve kültür oluşturmadan kurumlardan devam etmeyen öğrencilerin ilişkisinin kesilmesi ve kurumların bu problemi tek başına çözmesini beklemek yanlıştır. Öğrenci bulma zorluğu çeken kurumlardan bunu yapmasını istemek iflasını istemekle eşdeğerdir.

Sürücü kurslarının en önemli sorunlarından biri kurumların sürdürülebilir olmamasıdır. Beldelere göre nüfus ve kursiyer sayısı dikkate alınmadan açılan kurumlar mevcut kurumları da iş yapamaz hale getirmektedir. Bu durum ücret tespitinden sunulan hizmetlere kadar her şeye tesir etmektedir. Daha düşük fiyatla hizmet sunan bir kurum varken kurumların öğrenciden

maliyete uygun fiyat istemeleri mümkün olmamaktadır. Alınan ücretle mevzuat çerçevesindeki hizmetleri sunmak mümkün değildir. Kurumlar, ücretin sınırlandırılmasıyla veya rekabet altında, mevzuatta belirlenen hizmetlerden kesintiye gitmek zorunda kalmaktadır.

Türkiye’de sürücü kurslarında eğitim veren öğretmenleri teorik ve pratik eğitim olmak üzere iki ayrı alanda değerlendirmek mümkündür. Eğitim düzeyleri itibariyle pratik alanda direksiyon eğitimi veren usta öğreticiler için lise mezunu olmak yeterli iken teorik alanda trafik ve çevre bilgisi ilkyardım motor ve araç tekniği bilgisi dersini veren öğretmenlerin en az yüksekokul mezunu olması zorunludur. Sürücü eğitimi alanında eğitim almış olsalar bile öğretmenlerin bu alanda eğitim verebilmeleri için profesyonel eğitimciler olması, trafik psikolojisi, kusursuz sürücülük ve benzeri konularda özel eğitime tabi tutulmaları şarttır. Trafik ve çevre bilgisi ile direksiyon eğitim kurs süreleri ve kurs veren eğitimcilerin yeterliliği tartışılmalıdır. Örneğin İsveç’te sürücü öğretmenlerinin eğitimini Ulusal Karayolları İdaresi ile yetkili okullar birlikte yürütmektedir. Yetişkinlere yönelik sürücü eğitimleri 180 saat trafik güvenliği, 630 saat eğitim metodolojisi, 100 saat trafik psikolojisi gibi derslerden oluşan 1200 saatlik eğitimden sonra öğretmenlik yapılmaktadır. Sürüş öğretmenleri ayrı bir öğretmenlik branşı olarak eğitim almakta ve faaliyet yapmaktadır. Bizde de sürücü öğretmenliğinin ayrı bir branş olarak ele alınmasına ihtiyaç vardır.Tablo 48’deki veriler AB ülkelerinin sürücü eğitimi kurslarına ait bilgi vermektedir.

Sınav yapıcılar:Türkiye’de sınav yapııcılardan, yüksekokul mezunu olması, B sınıfı ehliyete sahip olması zorunluluğu bulunmaktadır. Sınav yapııcıların eğitiminde 5 günlük 30 saatlik bir eğitim yeterli görülmemekte iken bu eğitim 96 saate çıkarılmıştır. Ancak sınav yapııcılara verilen uygulamalı eğitim yeterli değildir. Bir diğer konu da sınav yapııcılara eğitim vereceklerin seçiminde özen gösterilmemesidir.

Kurumda çalışacak personel:Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, özel öğretim kurumlarının eğitim öğretim ve yönetim hizmetlerinin asil görevi bu kurumlarda görev yapanlarca yürütülmesini öngören hükümlerle, kurumdaki toplam derslerin en az 1/3’ünün bu kurumda asil görevli olanlarca yürütülmesi esastır hükümleri 20.03.2013 tarihinde değiştirilen yönetmelikle kaldırılmış olmasına rağmen kurumlara ücret karşılığı birkaç gün çalışan için aylık prim istenmiş bu primi yatırmayanların dönem açması engellenmiştir.

Tablo-48		
AB ülkelerinde sürücü eğitimi		
Ülkeler	Temel Eğitim	Hizmet içi tekrar kursu
Avusturya	Teorik ve pratik	Yılda 2-4 gün
Belçika	6 hafta	Yılda 2 gün
Hırvatistan	Teorik ve pratik	Yılda 120 saat
Çek Cumh.	6 hafta	Yılda 14 gün
Estonya	3-4 ay	-
Finlandiya	2 hafta	-
Fransa	30 hafta	Yılda 3 kez
Almanya	78 hafta	Yılda 5 gün
Türkiye	6 hafta	-
İngiltere	4 hafta	-
Macaristan	6 hafta	Yılda 2 gün
Letonya	1 hafta	-
Litvanya	4 hafta	5 Yılda 2 gün
Hollanda	6 hafta	Yılda 2 gün
Kuzey İrlanda	4 hafta	-
Norveç	3-4 hafta	-
Polonya	10 hafta	-
Portekiz	6 hafta	-
İspanya	6 hafta	-
İsveç	40 hafta	Gönüllü kurs
İsviçre	30 hafta	Yılda 3 gün

Sürücü Kurslarıyla İlgili Öneriler

-Sürücü kurslarında uygulanan sertifika program tür ve içerikleri daha rasyonel ölçütlerle sürekli gözlenmeli ve sektör temsilcileri ile birlikte belirli periyotlarla güncellenmelidir. Teorik ve pratik dersler ve süreleri ihtiyaçlara bağlı olarak revize edilmelidir. Teorik ve pratik ders saatlerinin azaltılması olarak ortaya çıkan son düzenlemeler sektörün tümüyle birlikte yapılacak bir çalıştayda tartışılarak gözden geçirilmelidir.

-Sürücü kurslarında görev yapan eğitimcilerin ve uygulama sınavı yapanların ihtiyaçlara bağlı olarak hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri periyodik hale getirilmelidir. Eğitimlerde ve sürücü sınavlarında yaşanan sorunlar gözlenmeli, sorunların çözümüne dönük olarak eğitimciler ve uygulama sınavını yapanlar belli aralıklarla eğitimden geçirilmelidir. Görev yapan personelin kuruma yüklediği istihdamdaki vergi ve sosyal güvenlik yükleri ve alanda çalışanlara verilecek eğitimler devletçe desteklenmelidir.

-Sürücü uygulamalı eğitimlerini simülatörle yapan kurumlarda simülatörün AB uygulamalarındaki ölçütleri taşıyıp taşımadığına bakılmalı, eğitimlerin sadece simülatörle yapılması şekline dönüşmesine izin verilmemeli, trafiğe çıkacak hale geldikten sonra direksiyon eğitiminin trafikte yapılması uygulamasından vazgeçilmemelidir. Türkiye’de simülatör konusu direksiyon eğitim alanlarının denetlenememesi sebebiyle getirilmiştir. Sürücü kurslarındaki B sınıfı araçlar her 10

yılda bir yenilenmeli. Ağır vasıta araç yaşı azami 25 olmalıdır. Sürücü kurslarının araç alımlarında ÖTV alınmamalıdır. Sürücü kurslarının pistleri kullanmasını yaygınlaştıracak önlemler alınmalı, pistlerin ortak kullanımı ile ilgili ölçütler standart hale getirilmelidir. Sürücü kurslarında teknik donanım ve fiziki alt yapı için yapılacak her tür harcama vergi ve gümrük muafiyetleri ile desteklenmelidir.

-Sürücü sınavlarında değerlendirme ile ilgili ölçütler yeniden gözden geçirilmeli, direksiyon sınavlarında 100 puan alma şartı adayları olumsuz yönde zorlamaktadır ve uygulanabilir olmaktan uzaktır. Puan barajı 70 olarak değiştirilmelidir. AB’de sınavlar A,B,C,D ile değerlendirilmektedir. D puanı alan başarısız, A, B, C hata puanlarıdır. Hata toplamı 20 ve üstü başarısızdır. Ülkemizde direksiyon sınavı yapan öğretmenler yeterli eğitimden geçirilmeden görevlendirilmektedir. Sınav yapanlar sektör temsilcilerinin de eğitici olarak görev yaptığı ortamlarda eğitime alınmalıdır.

- Sürücü kurslarında ücretlerin düşük olmasıyla başlayan ve yapılan her faaliyete etki edecek şekilde ortaya çıkan kısır döngünün sorumlusunun sadece kurumlar olmadığı açıktır. Kurum sayısından başlamak suretiyle kurumların öğrenciden alacağı ücretlere kadar serbest piyasa şartlarına zarar vermeden yapılacak ortak düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Verilecek hizmetler için asgari standartların sektörle birlikte belirlenmesi soruna bir çözüm getirebilir. Yerleşim birimi nüfus ve benzeri etkenler açısından ele alınan projeksiyonlarla sürücü kursu açma izinleri ilişkilendirilmelidir.

- Teorik derslere devamın sağlanması, uygulamalı direksiyon eğitiminin planlandığı şekilde yapılmasını sağlamak için sektörün kendi içinde konsensüs sağlanmalı, ortak önlemler geliştirilmelidir. AB derslere devamı internette kontrol eden, kayıt eden, derslere randevu sistemi gelme imkânı sağlayan, mecburi ders saatine katılmayan kursiyerin sınava giremediği sistemi yasal hale getirmiştir. Bu sistem satın alınıp, Türkiye’ ye uyumlu hale getirilmelidir.

-Yönetmelikle getirilen son düzenlemelerdeki SGK prim borcu olanların kayıtlarının engellenmesi gibi hiçbir sektörde olmayan ayrıcalıklı uygulamalara son verilmelidir. SGK da tahakkuka bakılmak yeterlidir.

ETÜT MERKEZLERİNİN YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Öğrenci etüt merkezleri; Özel Öğretim Kurumları Kanunu’na göre on iki yaş ve altındaki öğrencilerin, derslerine çalışmalarına, ödev ve projelerini yapmalarına yardımcı olmak; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda sosyal, sanatsal, sportif ve kültürel faaliyetler yürütmek üzere kurulan özel öğretim kurumlarıdır.

Açılıştta Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği ve Standartlar Yönergesi hükümleri esas alınır. İl Millî Eğitim Müdürlüğüne yapılan başvuru üzerine eğitim müfettişlerinin, il sağlık müdürlüğü uzmanlarının ve itfaiye Müdürlüğü elemanlarının incelemesi ve olumlu raporu üzerine izin verilir.

Son düzenlemelerden sonra etüt merkezlerine 12 yaşın üzerinde öğrenci kaydı yapılamaz. Düzenlemelerde özel dershaneler olduğu gibi etüt merkezleri de dönüşüm kapsamına alınmıştır. Dileyen kurumlar etüt merkezi olarak faaliyetine devam edebileceği gibi dileyenler dönüşüm kapsamına girme talebinde bulunabilirler.

Etüt merkezleri bilhassa her ikisinde çalışan eşlerin çocukları için koruyucu ortamlar hazırlayan, onların daha düzenli ortamlarda okul dışı saatlerini geçirmesine katkı sunan ve arkadaş gruplarıyla birlikte olurken eğitici etkinlikler yapmalarına yol açabilen oldukça yararlı olabilecek kurumlardır. Bazı etüt merkezleri çocukların kendilerini evlerinde hissedeceği kadar özenli hizmetler sunarak öğrenciye ulaşmaya çalışmaktadır. Yapılan eğitsel etkinlikler, oyunlar, ödevlerin takip edilmesi, sınavlar ve sonuçlarının takip edilmesi gibi birçok hizmetle her ikisinde çalışan ebeveynlerin önemli bir yükünü etüt merkezleri üstlenmektedir.

Önceleri çocuk yuvaları bünyesinde açılan etüt sınıfları küçük çocukların bakımının yapıldığı ortamlardan okula devam edenleri ayıracak etüt merkezi kavramıyla ayrılmıştır. Etüt merkezlerinde çocukların günlük ödevlerini yapmasına yardımcı olunmakta ancak ödevi öğrencinin kendisinin yapması sağlanmaktadır. Böylece işten yorgun dönen öğrenci velileri eve geldiklerinde çocuklarının ödevlerine destek için zaman harcamaktan kurtulmaktadır.

Etüt merkezlerinde resmi kurumlarda çalışan öğretmenlerin görev yapamaması önemli bir sorundur. Okul saatleri dışında öğretmenlerin bu tür merkezlerde ek görev yapması mesleki başarı açısından önemlidir. Sadece etik olmayan davranışlar ortaya çıkabilir kaygısıyla böyle bir sınırın getirilmesi yanlıştır. Bu yasağın etüt merkezlerinde formasyonsuz öğretmenlerin ya da üniversite öğrencilerinin çalıştırılmasına yol açtığı görülmektedir.

Etüt merkezlerinde öğrencileri ödevlerine yardımcı olma yanında okul derslerine takviye amaçlı bile olsa ders verilmesinin engellenmesi bu kurumların özel dershane olarak çalışmasını engellemek amacıyla düşünülmüştür. Ancak zaten orta ve üstü gelir grubunun çocuğunu gönderdiği kurumlarda ders verilmesini tümüyle engellenmesi uygulanabilir olmaktan uzaktır. Çünkü sınırlı gelir düzeyine sahip ailelerin öğrenci başarısına etkisini görmediği bir kuruma ücret ödemesini beklemek hayalcilik olur.

Etüt Merkezleriyle İlgili Öneriler

-Etüt merkezleri birçok kurum açısından sürdürülebilir özellikte olmadığı görülmektedir. Dönüşüm sürecinde kurumların tümünden faaliyet yapamaz hale gelmesini önleyecek tedbirler alınmalıdır. Bu kapsamda kanundaki 12 yaş sınırı kaldırılmalı veya daha yukarı çekilmeli, tanımdaki ders verilmesini engelleyen, uygulanması mümkün olmayan hükümler gözden geçirilmelidir.

-Resmi okullarda çalışan öğretmenlerin etüt merkezlerinde görev yapmasını engelleyen sınırlamalar sektör temsilcileriyle birlikte yeniden ele alınmalıdır. Kurumlar arası koordinasyonla etüt merkezlerinde görev yapan öğretmenlere dönük hizmet içi eğitim faaliyetleri planlanmalı, kurumların kendi aralarında yapacakları hizmet içi eğitimler desteklenmelidir.

-Etüt merkezlerinde yapılan faaliyetler ve merkezlerin öğrenciye ya da ailesine kazandıracaklarını aktaracakları ortamlar hazırlanmalıdır. Faaliyetleri çeşitlendirmek isteyen etüt merkezleri, fiziki ortamlarını ya da donanımlarını geliştirmek için yapacakları yatırımlar vergi muafiyetleri ve gümrük destekleriyle desteklenmelidir.

-Etüt merkezlerinin öğrenciler için servis yemek hizmeti gibi özendirici hizmetler sunması teşvik edilmeli bu kapsamda yapılacak hizmetler desteklenmelidir.

-Etüt merkezleri öğrencinin ödev takibinden ders başarı takibine kadar birçok konuyu üstlenebilmektedir. Öğrenci ve okul veli ilişkilerinin sağlıklı yürütülmesinde etüt merkezlerinde yetiştirilecek birikimli eğitim kadrosundan yararlanma yolları bulunmalıdır.

-Öğrencilere ve ailelere eğitim koçluğu yapabilecek elemanlar aracılığı ile etüt merkezlerinin daha kapsamlı hizmet sunmaları teşvik edilmeli, gelişme çağındaki çocukların sorunlarının çözümünde etüt merkezlerinden yararlanılmalıdır.

-Etüt merkezlerinde temsil kabiliyeti yüksek elemanlar başarılı olmaktadır. Ancak kurumların mali sınırlılıkları çalışanların özlük haklarını sağlamaya yetmemektedir. Etüt merkezlerinde çalışanların özlük haklarının geliştirilmesi için çareler üretilmeli, sosyal güvenlik primleri ve istihdamdaki vergiler devletçe üstlenilmelidir.

-Dönüşüm kapsamına alınan etüt merkezlerinin de dilerlerse özel okula dönüşebileceği belirtilmiştir. Bu durum bazı kurum sahipleri tarafından değerlendirilmek istenmektedir. Ancak düzenlemede mevcut binada yapılacak faaliyetlere yıl sınır getirilmesi kurumları endişelendirmektedir. Kanundaki süreli izin kaldırılmalı etüt merkezlerinden bazılarının daha küçük butik okula dönüşmesi sağlanmalıdır.

-Etüt merkezlerinde esnek çalışma saatleri uygulamalarına izin verilerek tam zamanlı ya da yarı zamanlı çalışma fırsatları tanınmalıdır.

-Çalışanların öğrenci ilişkilerinde başarılı olması takım çalışmasına uygunluğu, öğrencilere kolay yaklaşması gerekmektedir. Bu özellikler ancak öğrenciye yakın davranabilecek yaşta üniversite öğrencilerinde sağlanabilmektedir. Etüt merkezlerinde deneyimli öğretmenler yanında üniversite öğrencilerinin usta öğretici ya da yardımcı öğretmen olarak çalışmasına izin verilmelidir.

-Her etüt merkezi bir alanda kendini daha iyi ifade etmektedir. Etüt merkezlerinin en iyi yaptığı alanda kendini geliştirmesi, diğer kurumlara model olacak uygulamalar ortaya çıkarması özendirilmeli, başarılı çalışmaları ulusal ya da yerel düzeyde desteklerle desteklenmelidir.

REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Ülkemizde sosyal alanlarda engelliler için gerekli düzenlemeler yeteri kadar yapılmadığı için engellilerin çoğu toplumdan soyutlanmış olarak yaşamaktadır. Onların toplum içinde bağımsız yaşayabilmeleri, eğitim ve çalışma hakkına sahip olmaları için erken dönemde eğitim almaları ve bu eğitimleri farklı kurumlarda sürdürmeleri, iş ve yaşam imkânlarına sahip olmaları gerekmektedir. Bu durum engelli bireylere özgü eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılmasıyla mümkün olacaktır. Ülkemizde engelli bireyler için eğitim hizmetlerini özel ya da resmi özel eğitim okulları ile rehabilitasyon merkezleri vermektedir. Bu bölümde rehabilitasyon merkezlerini ele alacağız.

Özel rehabilitasyon merkezleri; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilen, iş birliği içinde çalışabilen ve çevresine uyum sağlayabilen üretici bir vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak, dil-konuşma gelişim güçlüğü ile zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal, duygusal ve davranış problemleri olan özel eğitim gerektiren bireylerin engellilik hâlini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini en üst seviyeye çıkarmak ve topluma uyumlarını sağlamak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek amacıyla çalışma yapan kurumlardır.

Kurumlarda eğitim hizmetleri bireysel ya da grup eğitimi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bireysel

eğitim; destek eğitimine ihtiyacı olan özürlü bireylerin gelişim ve bireysel yeterlilikleri dikkate alınarak özür grupları ve dereceleriyle özür niteliğine göre belirlenmiş destek eğitim programları doğrultusunda özürlü birey için hazırlanmış ve birebir yapılması gereken eğitimlerdir. Grup eğitimi; özür grupları, özür niteliği ve derecesi, özürünün takvim yaşı ve gelişim özellikleri dikkate alınarak oluşturulan gruplara verilen eğitimi ifade etmektedir.

Özel rehabilitasyon merkezlerinde verilen eğitimlerin her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutar kadarlık kısmı bakanlıkça karşılanır. Bu ücreti aşan kısmı ise eğitimi hizmetinden yararlananlarca karşılanmaktadır.Devletin yaptığı ödemedan dolayı açılan merkez sayısı hızla artmış, yaşanan bazı olumsuz olaylar yüzden 2012 yılından bu yana yeni rehabilitasyon merkezi açılmasına izin verilmemektedir.

Kurum sahipleri yaptıkları ek hizmetler için aileden ilave ücret talep emekte zorlandıklarını ifade etmektedir. 2013 yılı ocak ayında belirlenen rakama göre kurumlara bireysel eğitim için öğrenci başına aylık 386 TL, grup eğitimi için aylık 109 TL ücret ödenmektedir. Kurum sahipleri verilen ücretle beklenen hizmetleri sürdürmenin mümkün olmadığını belirtmektedir. Devletin evde bakım hizmeti için ödediği asgari ücret tutarındaki yardımın bile kurumlara kurumsal hizmetler için ödenenden fazla olması kurum sahipleri tarafından eleştirilmektedir. Kurumların sürdürülebilir olmadığını bu yüzden bir kısmının kapanmak zorunda kaldığı ifade edilmektedir.

Hizmet kalitesi yönüyle oldukça düzenli çalışan kurumlar, sadece gelir gider dengesini kurup ayakta kalmaya çalışan kurumlar, yıllardır bu alana emek vermiş yatırım yapmış kurumlar, sorunlarının çözümü için yardım beklerken yaşanan her olumsuzluktan dolayı tümünün suçlu ilan edilmesinden rahatsızdır. Kurumlar kendileri öğrenci taşıma hizmeti verememekte, bunu ilgili firmalara yaptırmak zorunda kaldıklarından veli ya da kurumlara maliyeti yükselmektedir.

Bazı öğrenci velilerinin ücreti devlet tarafından ödenen rehabilitasyon merkezi yerine bireysel destek aldıkları daha özenli hizmet arayışı ile psikolojik danışma merkezleri gibi yerleri tercih ettiği görülmektedir. Bu tür bireysel danışmanlık hizmetleri devlet tarafından desteklenmemekte, hizmetlerin ücretleri tamamen veli tarafından ödenmektedir.

Rehabilitasyon Merkezleriyle İlgili Öneriler

-Rehabilitasyon merkezlerinin en önemli sorunlarından biri program modüllerinin içerik ve süreleri ihtiyaçlarla örtüşmemekte, programa ilişkin meslek elemanı çalışma planı engelli çocukların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır. Engelli bireylerin özel ihtiyaçlarını göz ardı eden dengeli dağılım zorunluluğu getiren mevzuat ve programlar engellilerin yararına olacak biçimde, üniversiteler, sektör ve ailelerin görüşleriyle yeniden düzenlenmelidir.

-Kurumların en önemli problemlerinden biri mesleğe yönelik eleman bulunmamasıdır. Bazen belli süreli ek kurslarla öğretmen yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Sorunun çözümü için öncelikle alana yönelik meslek elemanı yetiştiren üniversitelerin kontenjanları artırılmalıdır. Kısa süreli çözüm için sınıf öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliği bölümlerinin son iki yılında öğrencilere yan alan olarak "Özel Eğitim Öğretmenliği" seçeneği sunulmalı, bu yan alandan mezun olanlara "Zihin Engelli Sınıf Öğretmeni" unvanı da verilerek ek bir kursa katılmadan kurumlarda görev almaları sağlanmalıdır. Kurumda görev yapmakta olan eğitim personelinin sene içinde devlete atanması engellenmeli ya da sözleşme gereği dönem sonuna kadar atamaları ertelenmelidir.

-Devletin kendi özel eğitim kurumlarında engelli maliyetinin beşte birine özel sektörden hizmet satın almakta, bu hizmetin niteliğinin yükselmesine engel olmaktadır. Kurumlara öğrenci başına ödenen ücret kurumların maliyet hesapları ve sektör görüşüyle yeniden düzenlenmelidir. Ödenecek ücretlerin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından, engelli bakım ve yaşam merkezlerine kayıtlı olan engelliler ile evde bakım ücretli alan engelli birey yakınları için ödediği ücret kadar olması sağlanmalı ve artışlar asgari ücrete endekslenmelidir.

-Bireysel ve grup eğitimi şeklindeki ayırım engelli bireyler için fırsat eşitliğini ortadan kaldırmakta, çocukların ailelerinde de adaletsizlik duygusu oluşturmaktadır. Sadece bireysel eğitim önerilen engelli bireylere 8 saat yerine 10 saat bireysel eğitim verilerek tüm hizmet alanlara tek tip ücret ödenmesi sağlanmalıdır.

-Engelliye sunulan hizmet gelire, sosyal güvenliğe bağlı olmadan, vatandaşlık temelinde sunulan bir hizmet olmasına rağmen ücretsiz öğrenci uygulaması kurumlara ödenen ücretlerden zorunlu kesintiye dönüşmüştür. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden öğrenciler için ücretsiz öğrenci uygulamasına son verilmelidir.

-Yaşanan olumsuzluklar bahane edilerek engelli bireylerle ilgili düzenlemeler önyargılı yaklaşımlarla hazırlanmıştır. Engelli bireylere ve onlara hizmet veren hastane, Milli Eğitim Müdürlükleri, rehberlik araştırma merkezleri ve kurumların işlerini zorlaştıran “Sağlık Kurulu Raporu Yönetmeliği”, “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”, “Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği” ve “Destek Eğitim Programları” gibi tüm mevzuat ilgili devlet birimleri, üniversiteler, sektör ve ailelerin görüşüyle yeniden düzenlenmelidir.

-Örgün eğitime de devam edenlerde rehabilitasyon merkezindeki ders saatlerinin okul dışındaki saatlerde olması zorunluluğu engelli bireylerin özel ihtiyaçlarıyla örtüşmemektedir. Aileler çocuklarının ihtiyacına göre ders talep etmesinin önünü tıkayan bu uygulama kaldırılmalıdır. Dengeli dağılım zorunluluğu, telafi fırsatının olmaması, kimlik doğrulama sisteminin uygulanmasını imkânsız hale getirmekte, engelli bireylerin hak kaybına neden olmaktadır. Aileler ve tarafların katılımıyla sistem yeniden gözden geçirilmelidir.

-Kurumdan kaynaklanmayan sebeplerle engellinin derse devam etmediği saatler için kesinti yapılmasını öngören, ödenen ücretlerde değişik vesilelerle kesintiye yol açan, kurumların işleyişini güçleştiren uygulamaya son verilmelidir.

KREŞLERİN YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

“Ülkemizde çalışan ebeveynlerin çocuk bakım yükümlülüklerini yerine getirmelerini kolaylaştıracak düzenlemeler son derece sınırlıdır. 1475 sayılı İş Kanunu işverenlere iş yerinde emzirme odaları ve kreş açma yükümlülüğü getirmiştir. Ancak bu yükümlülük belirli sayıda kadın çalışanın bulunması koşuluna bağlanmıştır. Ön görülen sayıda kadın işçi çalıştıran işverenlerin çoğunluğu da ceza ödemeyi göze alarak bu yükümlülüklerini yerine getirmemektedir. Devlet Memurları Kanunu 191. Maddesi de lüzum ve ihtiyaç görülen yerlerde çocuk bakımevi ve sosyal tesisler kurulmasını öngörmektedir. Ancak kamuda da durum farklı değildir. Çok az sayıdaki kamu kurum ve kuruluşu ücretsiz kreş hizmeti vermektedir. Öğretmenler arasında yapılan bir ankete göre aile de iki kişinin de çalıştığını söyleyenlerin oranı %83’tür. Bunlardan %89’unun kreş çağında bir %11’inin iki çocuğu bulunmaktadır. Çocukların % 31’i ücretli bakıcı,

%29'u kreş, %26'sı yakınlar, %14 ise eşlerden biri tarafından bakılmaktadır. Kamuya ait kreşlerin %40'ı 200 TL altında hizmet verirken %40'ı 200- 350 TL arası, %20'si 350 TL üzerinde ücretle hizmet vermektedir. Özel kreşlerin aylık ücretlerinin çoğunda 200-500 TL arasında değiştiği belirtilmiştir. Kreş çağındaki çocukları için ebeveynler; çocuğun yeterli eğitim alamaması, güvenli bir ortam olmaması, beslenme, uyku bozukluğu, sağlık problemleri, yaşlılarıyla vakit geçirememesi, sosyalleşememesi gibi öncelikli sorunlardan bahsetmişlerdir. ” (EğitimSen kreş raporundan alınmıştır)

Dikkat edilirse çalışan ebeveynlerin anaokuluna gidemeyecek çağıdaki çocukları için ciddi kaygılar taşıdıkları görülmektedir. Bütün bu kaygıları gidermek amacıyla hizmet sunan tek kurum türü özel kreşler hizmet ağlarını giderek artırma gayreti içindedir. Açılış işlemleri illerde Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne yürütülmektedir. Kurumlara Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, İtfaiye Müdürlüğü ve İl Sağlık Müdürlüğüne hazırlanacak olumlu rapordan sonra trafik yönünden de uygun konumdaysa izin verilmektedir. Kreşlere 0-6 yaş arasındaki çocuklar, çocuk kulüplerine ise 7-14 yaş arasındaki çocuklar kabul edilmektedir.

Aileler çocuklarının akranlarından geri kalmaması için okulöncesi eğitime gönderme ihtiyacı duymaktadır. Ancak bu kurumların ücretleri bazı aileleri düşündürmektedir. Devlet ilkokulları bünyesinde açılan sınırlı sayıda anaokulu 4-6 yaş arasındaki çocukları kabul etmekte daha küçük yaşta için kreş ortamlarından yararlanılmaktadır.

Kreş ortamlarında kazanılan olumlu davranışlar yanında çocuklar arasında yaşanan her zaman yaşanabilecek sorunlar aileleri bazen endişelendirmektedir. Anne babalar çocuğun gideceği kreş seçimi konusunda hassastırlar, çocuğa ve aileye uygun kreş seçimi önemli bir adımdır. Anne babasından hiç ayrılmamış çocuklar kreşe uyum sorunu yaşayabilirler. Çocuk, kreş/anaokuluna başladığı zaman tüm kurallarını bildiği aile ortamından henüz hiçbir kuralını bilmediği, tanımadığı kişilerin bulunduğu bir ortama girmektedir. Bu yeni durum, tabii ki çocuklarda uyum sorunu yaratabilir. Bu seçim yapıldıktan sonra çocuğun kreşe uyumu konusunda ailenin kararlı görüntüsü önemlidir.

Çocuk bakım hizmetlerinin öneminin toplumsal bir sorumluluk olarak algılanmasına ihtiyaç vardır. Dokuzuncu Kalkınma Planında erken çocukluk dönemi eğitimine ilişkin somut hedeflere yer verilmiş olmakla birlikte 4-5 yaş grubu çocuklar hedef alınmakta ve daha çok çocuğu kapsamak için ikili öğretim öngörülmektedir. Düzenleme bu haliyle tam gün çalışan ebeveynler için sorunu çözmeye yetmemektedir. Öte yandan 0-3 yaş grubu çocukların bakımı sorunu da ortadan kalkmamaktadır. İkili eğitime son verilerek çocuk bakım yükümlülüğünün istihdam önünde engel olmaktan çıkarılması için 0-3 yaş grubu çocuklar için de bakım hizmetlerinin sunulması gerekmektedir.

Kreşlerle İlgili Öneriler

-Öncelikle okul öncesi eğitimin hiç olmazsa bir yılı zorunlu eğitim kapsamına alınmalı ve özel resmi hangi kurumdan hizmet alındığına bakılmadan devletçe desteklenmelidir.

-Ücretsiz hizmet veren kurumlara verilen destek, resmi özel kim tarafından hizmet verilirse verilsin tüm kurumlara yapılmalıdır.

-Okul öncesi eğitim kapsamında açılan kreşler için yapılacak yatırımlar ve donanım için yapılacak harcamalar devletçe desteklenmeli, her türlü vergi, harç ve gümrük vergilerinden muaf tutulmalıdır.

- Kreşlerde görev yapacak öğretmenlerin ve diğer görevlilerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri taraflarla birlikte planlanmalı ve devletçe desteklenmelidir.
- Her ikisinde çalışan ebeveynlerin çocuklarının eğitim sorumluluğu üstlenilmeli, bireyler sorunlarıyla baş başa bırakılmamalı, eşlerden biri işi bırakmak zorunda kalmamalıdır.
- Çalışan hanımların çocuklarını güvenle teslim edebileceği, gözü arkada kalmadan işine rahat yoğunlaşabileceği, kreş ortamları için kurumlar ve aileler desteklenmelidir.
- Kreşe ya da okula uyum güçlüğü yaşayan çocukları için çalışan kadınlara dönük esnek iş fırsatları sunulmalı, çocuğu ya da işi tercih zorunda bırakılmamalıdır.
- Devlete okul ya da diğer resmi kurum bina veya bölümlerinde özel sektörün kreş açması özendirilmeli, sektörün dinamizminden okul öncesinde daha fazla yararlanılmalıdır.
- İşveren ya da kamu tarafından çalışanlar için açılması öngörülen kreşlerin verecekleri hizmet kalitesini artırmak için kreş işletmeciliği yapanlarca açılması özendirilmeli, işverence yapılan masraflar vergiden düşülmelidir. İstihdamdaki yükler devletçe karşılanmalıdır.
- Devlete ait binalarda ya da arsalar üzerinde kreş hizmeti verenlere bina ya da arazilerin tahsisi yapılmalı, varsa yatırımları yatırım indirim ve teşvikleriyle desteklenmelidir.
- Kreşlerin açılış işlemlerinde karşılaşılan güçlükler ortadan kaldırılmalı, kreşlerde görev yapanlara bakıcı gözüyle bakılmamalı, kurumlar ve çalışanların verdiği hizmetlerin karşılığının alınacağı ortam sağlanmalıdır.
- İsteyen kreşlerin öğrenci taşıma hizmetlerini kurma ait araçlarla yapılmasına imkân tanınmalı, kurumların servis maliyetlerini düşürecek adımlar atılmalıdır.
- Kurumlarda verilen yemek, sağlık, rehberlik, etkinlikler vb. hizmetlerde kalite artırmak amacıyla yapılacak her tür harcama desteklenmelidir.
- Kreşlerde yöneticiden eğitimcilere ve diğer personele kadar tüm görevlilerde öğrenci ve ailelere olumlu yaklaşım sergileyecek tarzda eğitimler verilmeli, kreş ortamlarının çocukların gelişmesine olumlu katkı yapması sağlanmalıdır.
- Kreşlerde ortamlar ve günlük programlar bilgiden çok beceri kazandırmaya dönük olarak hazırlanmalı, bu amaçla yapılacak her tür yatırım desteklenmelidir.
- Okul öncesi eğitimin önemini anlatmak üzere programlar hazırlanmalı, kreşler ve kreşlerde kazanılanların velilere duyurulacağı yollar geliştirilmeli, velilere okul öncesine eğitime ya da kreşe çocuğunu göndermek üzere bilinç kazandırılmalıdır.
- İl çapında ya da bölgesel olarak başarıyla hizmet veren kreşlerin öğrenci velileri tarafından fark edileceği başarıyı özendirici ve tüm kurumları daha başarılı olmaya yönlendirecek düzenlemeler yapılmalıdır.
- Kreşlerin devlete ait yüzme havuzu, spor tesisi vb. uygulama ortamlarını kreşler tarafından dönüşümlü olarak kullanabileceği fırsatlar oluşturulmalıdır.

-Kreşlere devam eden çocukları sağlık ve uyum sorunlarının çözümünde alanında uzman resmi personelin bedelsiz ya da düşük bedellerle hizmet verilmeli, kreşlerin bu amaçla kullanacağı personel maliyetleri devletçe desteklenmelidir.

ÖĞRENCİ YURTLARININ YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Türkiye’de devletin ilk ve ortaöğretim kurumlarında pansiyonlu okul sayısı 2.372 ve bu pansiyonlarda parasız kalan öğrenci sayısı 307.552, paralı kalan öğrenci sayısı 12.173. toplam devletin okul pansiyonlarında kalan öğrenci adedi 319.725’tir. 4.405 özel öğrenci yurdundan 2.466’sı ortaöğretim düzeyinde hizmet vermekte ve bu yurtlarda 87.616 öğrenci kalmaktadır. İlk ve orta öğretim düzeyinde resmi özel tüm yurtlarda kalan öğrenci sayısı 407.341’dir. Yükseköğretim düzeyinde devletin kredi yurtlar kurumuna bağlı 370 öğrenci yurdunda 283.610 öğrenci barınmaktadır. Yükseköğretim düzeyinde hizmet veren 1.939 özel öğrenci yurdunda 116.435 öğrenci bulunmaktadır.

2012 ÖSYM istatistiklerine göre Türkiye’de açık öğretime devam edenler hariç tutulursa 2,5 milyon üniversite öğrencisinin barınma probleminin çözümü gerekiyor. Bu öğrencilerin bir bölümü ailesinin bulunduğu şehirde okuyor. 2013 yılında 95 bin devlet yurdu kontenjan için 370 bin başvuru olmuş $\frac{1}{4}$ alınabilmıştır. Geri kalan öğrenciler ya özel yurtlarda ya da diğer ortamlarda barınma ihtiyacını karşılamaktadır.

Son yıllarda Kredi Yurtlar Kurumu ve okul pansiyonları için çok güzel binalar yapmış ve hızla öğrenci kapasitesi artırmıştır. Çok güzel hazırlanmış nitelik ve nicelik yönünden üst düzey hizmet sunmaya çalışan az sayıda yurt olmakla birlikte, kredi yurtlar kurumu yurtları ve okul pansiyonlarındaki öğrencilerin ortak şikâyetlerini şu başlıklarla sıralayabiliriz. Odaların küçük ya da kalabalık oluşu, dolapların yetersizliği, tuvalet ve banyoların temizliği, bakımı ve sıcak su ile ilgili sorunlar, çamaşır yıkama ve ısınmayla ilgili sorunlar, yemeklerdeki özen ya da kantin fiyatlarıyla ilgili sorunlar, çalışma ortamlarıyla ilgili sorunlar, öğrenciler arasındaki uyumsuzluklar, siyasi ve ideolojik farklılıkların ortaya çıkardığı sorunlar, yabancı öğrencilere tanınan ayrıcalığın öğrencilerimizden esirgenmesi, sosyal mekânların yetersizliği, odalarda elektrik prizlerinin olmaması idari yönden yetersizlikler ve genel olarak temizlikle, alt yapı yetersizlikleri ile ilgili sorunlar sayılmaktadır.

Öğrencilerin daha özenli hizmet almak istediklerinde ya da okul pansiyonu veya kredi yurtlara yer bulamamaları halinde özel öğrenci yurtları devreye girmektedir. Özel yurtlar da her bütçeye göre değişen seçenekler sunmaktadır. Devletin çok düşük ücretle ya da ücretsiz sunduğu bir alanda özel yurtlar devletle rekabet etme durumundadır. Öğrenci ve veliler daha düşük ücretle daha nitelikli hizmet almayı beklemektedir. Bu her zaman mümkün olmamaktadır.

Özel Öğrenci Yurtlarıyla İlgili Öneriler

-Özel öğrenci yurtları eğitim çağındaki çocuklarımıza barınma hizmeti vermekte onların eğitim hayatlarını kolaylaştırmaya çalışmaktadır. Faaliyet doğrudan bir eğitim hizmeti gibi görünmese de eğitime destek hizmetidir. Bu yüzden kimin tarafından yapıldığına bakılmadan yurtların yapacakları her faaliyet desteğe değer olarak görülmelidir.

-Öğrenci yurdu yapmak isteyenler arsa tahsisi, arsa irtifa hakkı ile yada yatırım yapacaklar yatırım indirimi ve yatırım teşvikleri ile desteklenmelidir. Yurtların donanım için yapacakları her tür yeni yatırım vergi ve gümrük muafiyetleri ile desteklenmelidir.

-Yurtlarda nicelik artışı sağlanmak isteniyorsa görevlendirilecek personel hizmet öncesi ve hizmet içi eğitime tabi tutulmalı, resmi özel ayırt etmeden yurt personeli eğitimi için yapılacak her türlü faaliyet desteklenmelidir.

-Sosyal devlet anlayışı ile yurtlarda kalan öğrencilerin barınma giderleriyle ilgili destek mekanizmaları geliştirilmeli, aileler problemleriyle baş başa bırakılmamalıdır. Yurtların barınma hizmeti karşılığı öğrenciden aldığı ücretler vergiden muaf tutulmalı, barınma ve yemek için öğrenci başına destek mekanizmaları geliştirilerek velilerin mali yüklerine ortak olunmalıdır.

-Öğrenci güvenliğinin sağlanması, eğitimde başarının artırılması, öğrencilerin eğitim ortamlarına ulaşım sorunlarını kendi başına çözmek zorunda bırakılmaması önemlidir. Dileyen yurtların öğrencilerine ulaşım hizmeti sunması sağlanmalı, bu konuda verilecek hizmetler ve alt yapı çalışmaları desteklenmelidir.

-Yemek, kantin, temizlik, çamaşır gibi zorunlu ihtiyaçlara dönük hizmetler, verimli çalışma dinlenme ve sosyal etkinlik ortamlarının sağlanması gibi hizmetlerde yapılacak desteklerle yurtlardaki nitelik ve nicelik artışı özendirilmelidir.

-Yurtlarda kalan öğrenci başarısına katkı sağlamak üzere yurt yönetimince yapılacak tüm hizmetler teşvik edilmeli, yurtlara yapılacak desteklerde barınan öğrencilerin başarısı bir ölçüt olarak kullanılmalıdır.

-Yurtların kim tarafından işletildiğine bakılmadan yapacakları her tür etkinlik özendirilmeli yapılan etkinlikler ve öğrenciye kazandırdıkları yurt yönetimince endişe duymadan anlatılacağı ortamlar hazırlanmalıdır.

-Yurtların denetiminde görülen aksaklıklar gerekçe gösterilerek yurtlara ceza uygulamasından vazgeçilmeli, denetimlerin rehberlik amaçlı olması ve yurtların gelişmesine katkı sunacak hale getirilmesine özen gösterilmelidir.

-Yurt açılış işlemleri mümkün olduğunca kolaylaştırılmalı, her bütçeye uygun her beklentiye karşılayacak farklı büyüklüklerde yurtların açılmasına imkân verilerek öğrencilerin barınma problemine özel sektörün daha fazla katkısı sağlanmalıdır.

-Ülkemizde yurt yatırımları kazanç getiren yatırımlardan değildir. Bu yüzden de özel yurtların önemli bir bölümü 4.405 yurdun 2.380 tanesi vakıf ve dernekler tarafından açılan ve desteklenen yurtlardır. Birçoğu yardımlarla hizmetlerini sürdürmeye çalışan bu yurtları kendi kaderlerine terk eden yaklaşımlardan kaçınılmalıdır. Ülkeye eğitim hizmeti sunmaya çalışan tüm dernek ve vakıflar desteğe layık görülmelidir. Bu tür yurtların yaşadığı özel problemleriyle daha yakın ilgilenmeli, varsa bina arsa imar ile ilgili sorunlarına destek olunmalıdır. Ancak desteklerle yürüyen yurtlarla özel şahısların işlettikleri arasında haksız rekabete yol açılmamalıdır.

EĞİTİM YAYINCILARININ YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

“Yayıncılık telif haklarının oluşturduğu ulusal entelektüel sermaye birikimi getirisinin katma değere, yani milli gelire dönüştürülmesi faaliyetidir. Dolayısıyla her yayın, telif haklarının/ entelektüel sermayenin belli bir kesiminin kamuyla paylaşılması demektir” (Türkiye Yayıncılar Birliği 2011)

“Eğitim yayıncılığı ders kitapları, yardımcı ders kitapları, test kitapları ithal kitap pazarı da bu alana girmektedir. Türkiye’deki yayıncılık piyasasının % 60’dan fazlasını eğitim kitapları oluşturmaktadır. Eğitim ve ders kitapları yayıncılığı temel eğitim ve ortaöğretim kademelerinde okutulan ve/veya tavsiye edilen yayınlardır. Ders kitaplarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanması, basılması ve ücretsiz olarak dağıtılmasıyla birlikte bu piyasanın en büyük bileşenlerinden birinin devlet olduğu ifade edilmektedir. Yayıncıların piyasaya girme, büyüme, gelişme, piyasadaki sıkıntılarla başa çıkma süreçleri yüz yüze ilişkilerle ve güven aracılığıyla sağlanmıştır. Yayınevleri; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve uzmanlık alanlarına yönelik basılı ve e-yayıncılığı kapsar biçimde eğitim yayıncılığı yapmaktadırlar.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitaplar, Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği doğrultusunda hazırlanmakta, incelenmekte ve seçilmektedir. Ayrıca, yayınevlerinde aranacak kriterler ve ders kitaplarının nitelikleri, ders kitaplarının okutulma süresi yönetmelikte ilgili kitabın kabul edildiği kurul kararında belirtilen öğretim yılından itibaren 5 öğretim yılı olup, bu süre 3 senede bir yenilenebilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı, e-kitap uygulamasına geçmiş, PDF formatında kullanıma açılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı e-kütüphane bölümünde Açık Öğretim Lisesi Ders Kitapları, e-kitaplar olarak kullanıcıların erişimine sunulmaktadır. FATİH Projesi eğitimde elektronik yayıncılığa geçişi hızlandırmayı amaçlamaktadır. Dersin özelliğine göre eğitim yayınlarına ek olarak video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD, disket ve benzeri öğretimi destekleyici materyallere yer verilerek öğrenim her yerde ve her zamanda gerçekleştirildiğinden bu yayınları kullanarak eğitime daha geniş boyutlar kazandırmak mümkündür. Online eğitim ürünleri, İnternet tabanlı uzaktan eğitim hizmeti sunan yazılımlar, interaktif eğitim sağlayan animasyonların yer aldığı CD e-kitaplar da üretilmektedir.

Türkiye’de genç nüfusun yüksek olması eğitim yayıncılığının önemini artırmaktadır. Sosyal medya kullanımı kişileri aktif bilgi ve yayın üreticisi haline getirmektedir. Eğitimde basılı yayınları, e-kitapları, İnternet’ten erişilebilen yayınları taşınabilir e-kitap okuyucu cihazlara yüklenerek kullanılması yeni nesillerin bilgiden etkin bir şekilde yararlanmalarını sağlayacaktır. Yayınevleri e-kitaplar dâhil olmak üzere yayınlarını kendi web siteleri veya çevrimiçi alışveriş siteleri üzerinden satışa sunmaktadırlar. E-kitapları fiyatlandırırken su anda basılı kitapların fiyatları temel alınmaktadır.

Son zamanlarda basılı kaynaklardan yeterince yararlanmamış bir toplum olarak, sadece çağa uyma adına değil, yaşamı anlamlı kılma adına eğitim yayınları izlenmelidir. Kültür yayıncılığı ürünleriyle eğitimin anlamı hissedilmeli ve düşünce zenginliğine ulaşma yolunda çaba sarf edilmelidir. Teknolojiden uzak kalmadan İnternet ve dijital yayıncılığın sağladığı olanaklar kullanılmalıdır. Böylece bilgi toplumu olma yolunda adımları atmak, yarını daha iyileştirmek mümkün olacaktır.” (Eğitim yayıncılığı..İnci Önal2012 Hacettepe Üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü makale)

Eğitim Yayıncılarıyla İlgili Öneriler

“-Kamu yayıncılığı özel yayın sektörünün rakibi olmaktan çıkarılmalı, kamu asli görevi olan standart getirci, denetleyici, kalite kontrollerini yapıcı ve çalışmalarını kolaylaştırıcı görevleri yüklenmelidir. Devlet matbaa ve özel birimler kurmak yerine yayınevleri ile işbirliğine gitmelidir. Millî Eğitim Bakanlığı tekelleşmeye fırsat vermemelidir.

-Fatih Projesi hak, içerik ve iş yönetimi bakımından, eser sahiplerinin ve yayıncıların süregelen ve ilerde oluşacak hak ve çıkarlarını koruyacak biçimde düzenlemelidir. Dijital eğitim uygulaması olarak Fatih Projesinin özünü oluşturan çoklu ortamda zenginleştirilmiş, etkileşimli dijital içerik; uluslararası norm ve standartlara uygun olarak doğrudan yayıncılar tarafından oluşturulmalı, öğretmen ve öğrencilerin serbestçe erişimine açık olmalı ve adil bir bedel karşılığında kullanılmalıdır. Fatih Projesi ile öğrencilere dağıtılacak tabletler internet erişimine açık olmalıdır.

-Türkiye’de yayıncılığın dışa açılımının hızlanması, yeni ürünler ortaya çıkarılması için iç pazarın gelişimi ve yeni pazar girişimleri önem taşımaktadır. Devlet kitap ihracatını özendirerek, yayıncıların yurtdışında iş ilişkileri kurmasını sağlayacak önlemler almalı, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın TEDA projesi yurt dışına açılmak isteyen yayıncıları da destekleyecek şekilde geliştirilmelidir. Devlet diğer sektörler gibi, yayıncılık sektörünü de destekleyerek, eğitim yayıncılarının çağdaş dünya yayıncıları ile rekabet edecek düzeye ulaşmalarını sağlanmalıdır. Ulusal Yayın Kongresi kararlarının uygulamaya yansımaları için daha etkin bir biçimde çalışılmalı, bu amaçla ilgili bakanlıklarla ve devlet kuruluşlarıyla sektör temsilcileri arasındaki çalışmalar sürdürülmelidir.

-Toplumda okuma kültürünü geliştirecek önlemler alınmalıdır. Okuyacakları kitapları seçmekte çocukların ebeveynleri ve öğretmenlerinden daha çok söz hakkı olmalıdır. Kitap seçimini verimli kılmak için seçenek bolluğu desteklenmeli 100 Temel Eser listeleri gibi sınırlayıcı projelerden vaz geçilmelidir. Öğrencilerin kitap seçimini kolaylaştırmak amacıyla okul kütüphaneleri geliştirilerek, kitap alımı için bütçe sağlanmalı, çocuk ve ilk gençlik yazarlarının ve yayıncılarının öğrenci ve öğretmenlerle buluşmasını sağlayan projeler desteklenmelidir.

-Dijital yayıncılıkta telif hakkı ihlallerinin önlenmesi, telif bedellerinin toplu lisanslama yoluyla tahsil edilmesi ve dağıtılması için telif birlikleri aracılığıyla toplu hak yönetimi uygulamasının yaygınlaştırılması özendirilmelidir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda “bilgi toplumuyla uyum”, kısmi kopyalama, ödünç verme, arşivleme, eğitim ve görme engellilere ilişkin olarak öngörülen istisna ve kısıtlamalar; hak sahiplerinin adil bir telif bedel edinmeleri, hak ve çıkarlarının özünün zedelenmemesi ve özel tanımlanmış durumlarla kısıtlı kalması koşullarına bağlı olarak düzenlenmelidir.

-Eğitim yayın piyasasının üçte birini korsan kitaplar oluşturduğu ifade edilmektedir. Korsanlıkla etkin mücadelede, başta diğer meslek birlikleri olmak üzere Bakanlık ve diğer kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla ortak tavır birliği sağlanmalıdır.

-Yaşanan her sorunda engelleyici düzenlemelerden vazgeçilmeli, devletin görevi yayıncılığın gelişmesi ve yayınevlerinin kurumsal hale gelmesini özendirme olmalıdır. Yayıncıların daha verimli çalışmasını sağlamak için ortak akıl toplantıları yapılmalı problemler ve çözüm yolları birlikte değerlendirilmelidir. Yayıncılarla ortak hizmet içi eğitim programları düzenlenmeli, yapılması gerekenler birlikte kararlaştırılmalıdır.” (Türkiye Eğitim Yayıncıları Birliği Yayıncılık Kurultayından değiştirilerek alınmıştır)

-Yayıncılardan daha ucuza kitap alımı olarak ortaya çıkan ihale yöntemi gözden geçirilmelidir.

EĞİTİM AMAÇLI DİĞER ŞİRKETLERİN YAPISAL SORUNLARI

Mevcut Durum

Eğitim belirli bir sınıf için değil, herkes için gerekli insan hakkına dönüşmüştür. Yeni teknolojilerin yaşam içinde yaygın kullanımı bilgi iletişimini çok hızlandırmıştır. Bilgiye ulaşmak kolaylaşırken bilgiye ilk sahip olan ve onu kullanabilen öne geçmiştir. Çok bilen değil, bilginin yerini ve nasıl kullanacağını bilen insan önem kazanmıştır. Eğitimin içeriği yaşamla daha ilişkili olmaya başlamıştır. Eğitimin zorunlu ve eskiye göre daha uzun süreli olması tercih edilmiştir. Uzaktan eğitim veya teknolojilerin kullanımıyla insanlar iyi veya kötü niyetli koşullandırmalara açık hale gelmişlerdir. Bu konuda zararlı etkilerden başta eğitim ve yayın ürünleriyle koruma sağlanabileceği düşünülmüştür. Derslerin sunumunda e-öğrenme teknolojilerinin, bilginin toplanması ve iletilmesinde bilgi teknolojilerinin kullanılması yeni imkânlarla derslerin hazırlanmasını, büyük gruplara yayılmasını yarının eğitimi yaşanmakta olan değişim sürecinin çok iyi bilinmesini ve yaşam boyu eğitim imkânlarından yararlanılmasını gerektirmiştir. Yaygın eğitimde, örgün eğitimde ve uzaktan eğitimde “web tabanlı öğrenme”, “çevrimiçi öğrenme” ya da “e-öğrenme” olarak adlandırılan yeni biçimler kullanılmaya başlanmıştır. Küreselleşmenin etkisiyle, sadece bulunduğu ülke sınırları içinde değil, farklı kültür ve coğrafyalarda başarılı olacak insanların yetiştirilmesi gerekmiştir. Çok dilliliği ve çok kültürlülüğü destekleyen eğitim programlarının geliştirilmesi gerekmiştir. Eğitimde bilişim teknolojilerinin kullanılması çok yönlü, çok kanallı ve çok seçenekli araçları kullanıma sokmuştur. Konuların çok yönlü ve derinliğine öğrenilmesine olanak tanımak amacıyla zevkli ve eğlenceli öğretim ortamları tercih edilmiştir.

Bilgi sürekli değişim içindedir. İçerik, ortam, miktar, üretim gibi birçok açıdan ele alındığında bilgideki değişimi görmek ve yaşamak mümkündür. Genel anlamda kişilerin eğitim, meslek, çalışma, mekân ve yaşamı etkileyen her türlü konuyla ilgili bilgiyi ve buna bağlı olarak temel bilgi kaynaklarını izleyeceği düşünülmektedir. Eğitimli insan tanımı değişmektedir. Konu alanıyla bağlantılı olmaksızın her meslek grubu içinde bilgisini yenilemeyenler konularında eskimiş duruma düşmektedirler. İlerlemeyi gerçekleştirecek kişisel, kültürel ve mesleki bilgi kaynakları izlenmelidir. İyi, kaliteli ve etkili okul eğitimin amaçlarını yerine getiren okuldur. Eğitimin amaçlarını yerine getirmede kütüphane kullanılan araçlardan biridir. Bilgi ve beceri kazandıran bilgi kaynakları bulunduğu ortama, konuya, kullanıcıya, depolandığı ortama ve birçok nedene bağlı olarak çok çeşitlidir.

Eğitimin uluslararası hareketliliği sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve örgün eğitim yani okulla da yetinilmeyip hayat boyu devam etmesi gereği giderek önem kazanmaktadır. Bu çerçevede hayatın her aşamasında bireyleri eğitimle buluşturacak kurum ve kuruluşlara ihtiyaç bulunmaktadır. Eğitim amaçlı faaliyet yapan şirketlerin bir bölümü yurt dışı eğitim danışmanlık şirketleridir. Bu şirketler bireylerin uluslararası rekabete hazır hale getirilmesinde önemli katkılar sunmakta, uzun ya da kısa süreli yurt dışı eğitim fırsatları ile bireylere dil öğrenimi ya da doktora master gibi konularda yurt dışı bağlantılar kurmaktadır.

Eğitim amaçlı faaliyet gösteren diğer kuruluşların bir bölümü danışmanlık hizmetleriyle katkıda bulunurken bir kısmı kuruluşlara hizmet içi eğitimler organize etmekte bir bölümü de İŞKUR ve Belediye gibi devlet kuruluşlarına eğitim hizmeti satmak üzere özelleştirilmiştir.

Eğitim Amaçlı Faaliyet Yapan Diğer Şirketlerle İlgili Öneriler

-Yurt dışı eğitim danışmanlık hizmeti sunan kuruluşlar kendi aralarında örgütlenmeye çalışmaktadır. Kurulan örgütler aracılığı ile etik ilkeler belirleme ve toplumda saygın bir konum kazanma hedeflenmektedir. Devletin görevi bu amaçla hizmet veren kuruluşların bu taleplerine olumlu destek vermek olmalıdır.

-Yaz dönemi ya da kısa süreli kurslar için kurdukları yurt dışı eğitim bağlantılarında yaşanan sorunlarda kurumlar yalnızlığa terke edilmemeli, yapılan protokollere bağlı kalmayan diğer ülkelerdeki eğitim kuruluşlarının ülke yönetimlerine aktarılmasında devlet kurumları desteklemelidir.

-Dışişleri Bakanlığına bağlı elçilik ya da müşavirliklerin yurt dışından öğrenci getirilmesi ya da götürülmesinde sektörün beklentileri doğrultusunda standart belirleme çalışmalarına katkısı sağlanmalıdır.

-Hizmet içi eğitim ya da eğitim danışmanlığı hizmeti veren kuruluşların verdikleri hizmetler ve düzeylerini belirten ortam hazırlanmalı verilen hizmetler herkesçe kabul edilebilir ölçütlerle kategorize edilerek hizmet alanlara katkı sunulmalıdır. Başarıyla hizmet veren kurumların kendi farkını ortaya koyabileceği bir mekanizma geliştirilmelidir.

-İŞKUR, KOSBEB, Belediye gibi resmi kuruluşlara eğitim hizmeti satan kurumların hizmet standartları ve verdikleri belgeler gözden geçirilmeli, hizmet alımında ihalelerin objektif kriterlerle fırsat eşitliğine zarar vermeyecek şekilde yapılmasına özen gösterilmelidir.

-Eğitim hizmeti üretmek üzere çalışan kuruluşların birbirleriyle rekabet şansını ortadan kaldıran personel çalıştırmada, vergilendirmedeki farklı yükümlülükler önlenmeli, kurumlar arası koordinasyonla eşit çalışma şartları oluşturulmalıdır.

-Özel, resmi, örgün yaygın, 5580 göre açılan ya da herhangi bir kurma bağlı olmadan sadece ticari bir faaliyet veya sendika, oda, dernek, vakıf gibi STK faaliyeti olarak yapılan tüm eğitim faaliyetlerin serbestçe yürütüleceği ortam hazırlanırken, bir taraftan da bunların ortaya çıkaracağı belge kirliliğini ve kaynakların verimsiz kullanılmasını önleyecek tedbirler alınmalıdır. Örneğin tüm bu faaliyetlerin düzeylerini belirleyecek kategoriler oluşturulmalı, hizmet alanlar hangi düzeyde hizmeti hangi şartlarda aldığını bilerek hizmetlerden yararlanmalıdır.

-MYK'nın faaliyet ağlarının genişletilmesi ya da akreditasyon kuruluşlarının yaygınlaştırılması ile eğitim hizmeti üreten her kuruluşun yaptığı faaliyetleri engellemeden sık yapılan ölçümlerle sonuçlarının gözleneceği ve kamuoyu ile paylaşılacağı sistemler kurulmalı ve hizmet kalitesini artırmaya dönük talebe bağlı toplumsal kontrol mekanizmaları kurulmalıdır.

-Her kademde hizmet öncesi oryantasyon eğitimleri ve hizmet içi eğitimleri özendirilmeli, kurum ve kuruluşların yapacakları bu tür eğitimler desteklenmelidir. Bireylerin ya da kurumların gelişim için yaptıkları her faaliyet beyana dayalı olarak destekleneceği, kontrollerin arka planda yapılacağı güvene dayalı ancak sürekli izlendiği bilinen bir sistem kurulmalıdır.

-Kurumların eğitim için yapacakları harcamalar bireylerin yurt içi ve yurt dışında yapacakları eğitimler ölçülebilir çıktılara bağlı olarak gözlenmek şartıyla desteklenmelidir.

VII. BÖLÜM

SEKTÖRÜN AB UYUM SÜRECİNDE GELDİĞİ NOKTA, KARŞILAŞTIKLARI UYUM SORUNLARI

7.1 AB Uyum Sürecinde Kaydedilen Aşamalar ve Karşılaşılan Zorluklar

7. SEKTÖRÜN AB UYUM SÜRECİNDE GELDİĞİ NOKTA VE KARŞILAŞTIKLARI UYUM SORUNLARI

AB UYUM SÜRECİNDE SEKTÖRÜN HANGİ AŞAMALARI KAYDETTİĞİ

AB'nin 2011 Türkiye İlerleme Raporu'nda, AB müktesebatı ve standartları ile uyum sağlamaya devam edildiği, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yeniden yapılandırıldığı, AB düzeyinde kriterlerin belirlendiği, Türkiye'nin tüm alanlardaki performansının arttığı ancak yetişkinlerin hayat boyu öğrenime katılım oranları bakımından hâlâ AB ortalamasının altında olduğu 2012-2013 öğretim yılında zorunlu hale gelecek okul öncesinde artış görüldüğü, üniversite sayısının artmaya devam ettiği ve toplamda 162'ye ulaştığı, öğretim kadrosunun sayısı ve altyapı bakımından önemli ölçüde farklılıklar gösterdiği, öğrenme çıktılarına dayanan kapsamlı bir ulusal yeterlilikler çerçevesinin geliştirilmesine devam edildiği, Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Ajansı'nın kurulması gerektiği, Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'nin oluşturulmasındaki ilerleme kaydedildiği ancak Avrupa'dakini temel alan bir ulusal yeterlilikler çerçevesi henüz oluşturulmadığı, mesleki eğitim alanında da ilerlemeler kaydedildiği, Türkiye'nin, AB programlarına katılımının ve bu programlara ilgisinin arttığı, kültür alanında bazı ilerlemeler kaydedildiği belirtilmiştir.

Türkiye 2009 yılında 310 milyon Avro olan AR-GE bütçesini, 2010 yılında 340 milyon Avroya çıkarmıştır. Toplamda Ar-Ge payı, 2008 yılında GSYH'nin % 0,73'üne tekabül ederken, 2009 yılında GSYH'nin %0,85'ine ulaşmıştır (AB 2006 Türkiye İlerleme Raporu, s.19 ve 2011 Türkiye İlerleme Raporu s. 96).

Ancak ne yazık ki azınlık haklarından yerel dillere kadar Türk eğitim sistemini sorgulayan AB raporunda, özel sektörün eğitim sorunlarıyla ilgili bir tek cümle yer almamaktadır. Oysa AB üyesi ülkelerde eğitimde özel sektör payı oldukça yüksek seviyelerdedir. AB sürecinde ülkemizin en önemli sorunlarından biri olan meslekî ve teknik eğitimin yeniden yapılanmasından en çok etkilenen kesim özel sektör olacaktır. Bu noktada meslekî ve teknik eğitimde özel sektörün daha aktif rol alması ve bu alanda yatırım yapması için tedbirlerin alınması şarttır.

AB ile uyum sürecinde özel öğretim sektöründe bir sorun yaşanmamıştır. AB uyum yasaları sektörümüz açısından her hangi bir zorluğun yaşanmasına sebep oluşturmamıştır. Sorun çıkması da beklenmemektedir.

2013 yılında hazırlanan ilerleme raporunda eğitim, öğretim ve gençlik alanında, şu görüşlere yer verilmiştir. Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına yapılan başvurular büyük oranda artmaya devam etmiştir. Türkiye, Avrupa 2020 ile Eğitim ve Öğretim 2020 hedeflerindeki performansını iyileştirmeyi ve yükseköğretime erişim dışındaki tüm alanlarda AB ortalaması ile farkı azaltmayı sürdürmüştür. Yükseköğretime erişimde ilerleme kaydedilmiştir, ancak AB ortalamasının altındadır.

2012 yılında uygulamaya giren yeni "4+4+4" eğitim sistemi, zorunlu eğitime başlama yaşını 84 aydan 66 aya indirmiştir. Müfredat bu doğrultuda gözden geçirilmediği için, okula yeni başlayanlar açısından sorunlar ortaya çıkmaktadır. İlkokul (ilk dört yıl) ve ortaokul (ikinci dört yıl) için net okul kayıt oranları sırasıyla %98,9 ve %93,1 olmuştur. Lise için net okul kayıt oranı %67,4'ten %70,1'e yükselmiştir. Kız öğrencilerin okula kayıt olma oranı %67'den %69,3'e çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet farklılığı %2,4'ten %1,5'e gerileyerek azalmaya devam etmiştir, ancak bazı bölgelerde söz konusu fark kayda değer düzeyde olmaya devam etmektedir.

Türkiye, Bologna süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri bir aşamdadır. Ancak Türkiye'deki 170 üniversite arasında nitelik açısından önemli farklılıklar süregelmektedir. Bağımsız, tümüyle işlevsel ve Avrupa standartları ve kılavuzları ile uyumlu bir Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Ajansı hâlâ kurulamamıştır. Yükseköğretim için oluşturulmasına karar verilen kalite güvence ajansı için hazırlıklar henüz başlamamıştır.

Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Web Portalı geliştirilmiştir ve önceki öğrenmenin tanınması konusunda kılavuzlar hazırlanmıştır. Türkiye, Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik programlarına çok başarılı bir şekilde katılmaya devam etmiştir; bu programlardan yararlananların sayısı 2012 yılında 60.000'i aşmıştır. Sağlanan desteğin sayısının 4 katından fazla başvuru yapılmıştır. Türkiye'nin programlara yaptığı mali katkının payı (AB desteği dâhil), AB'nin iki program için toplam bütçesinin %10'unu aşmıştır.

Türk kuruluşlarının AB'nin kültür ve diyalog programına gösterdikleri ilgi artmıştır. Herhangi bir hibe başvurusu seçilmemiş olsa da, projelerdeki Türk ortakların sayısı 2013 yılında 14'e yükselmiştir. "Yaratıcı Avrupa" programı için hazırlıklara başlanmıştır. Devam etmekte olan bazı kentsel renovasyon projelerinin bazı kültürel ve tarihi miras açısından risk oluşturma potansiyeli bulunmaktadır. Sivil toplum karar alma süreçlerinde her zaman yer almamaktadır ve çoğu kez şeffaflık ve kamuoyu ile istişare eksikliği söz konusudur. TR 71 Türkiye, Ekim 2005'te imzaladığı Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesine ilişkin UNESCO Sözleşmesi'ni henüz onaylamamıştır.

Sonuç olarak, eğitim alanında iyi düzeyde ilerleme sağlanmıştır. Kamuoyunun AB programlarına ilgisi artmaya devam etmiştir. Kültür alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye'nin, Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesine ilişkin UNESCO Sözleşmesi'ni onaylaması gerekmektedir.

2013 İlerleme raporunda ele alınan konulara bakıldığında Türkiye bazı olumlu adımlar atmış olsa bile hala uyumda birçok konu yeni düzenlemeleri beklemektedir.

2012 AB istatistiklerinde hareketle eğitimle istihdamın ilişkilendirilmesinde bazı problemler görülmektedir. 20-64 yaş arası ekonomik faaliyetlere katılım oranı %57,4, bu yaş grubunda istihdam edilenlerin oranı %52,8, bu yaş grubundaki erkeklerin istihdamdaki oranı %75 işsizlik oranı %9,4 olarak verilmektedir. İnsan kaynaklarına yapılan kamu eğitim harcamasının GSYH oranı istatistiklerde yer almamıştır.

Ayrıca ilerleme raporunda; kilit politikaların ve mevzuatın kabulü konusunda paydaşlarla yeterli istişarelerde bulunmaması ve yeterli etki değerlendirmeleri yapmamış olması gibi hususlar tenkit edilmektedir. Sivil toplum ilişkileri, yasama sürecinin bir parçası olarak ve idarenin her düzeydeki mevzuat dışı tasarrufları açısından, sistematik, kalıcı ve yapılandırılmış istişare mekanizmaları aracılığıyla politika düzeyinde geliştirilmelidir. STK'ların taleplerini dile getirebilmelerini ve politika yapımına dâhil olabilmelerini sağlayacak katılımcı yapısal mekanizmalar bulunmamaktadır. Çocuk hakları konusunda, zorunlu eğitim dönemi boyunca özellikle kız çocukların okula kayıt oranlarının daha fazla iyileştirilmesi ve devamsızlık ile okulu bırakma konusunun ele alınması için daha fazla çaba sarf edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimde bölgesel farklılıkların ele alınması için daha fazla sürdürülebilir çaba sarf edilmesine ihtiyaç vardır.

Türkiye’de bir iş kurmak altı ayrı prosedür gerektirmekte olup, altı gün sürmekte ve ortalama olarak kişi başına milli gelirin %10,5’i kadar maliyeti olmaktadır. Şirket ana sözleşmesi ve hesaplarının tescili için alınanlar gibi bazı harçlar hala şeffaf değildir. Ticari sicil kaydı harçları hala yüksektir. İnşaat ruhsatı edinme süreci meşakkatli ve zaman alıcıdır.

2007-2013 Kalkınma Planı’nın kilit unsurlarından biri olan eğitim reformu programında sona yaklaşmıştır. Söz konusu programda eğitimde modernizasyon ve reform için iki kilit öncelik belirlenmiştir: Eğitimin talebe cevap verebilirliğinin artırılması ve eğitim sisteminin kalitesinin geliştirilmesi. Bu kapsamda bir miktar ilerleme kaydedilmiştir. 2010 yılında %88 olan okuryazarlık oranı 2011 yılında %90,8’e yükselmiştir. Okula gitme oranı özellikle yükseköğretimde (üniversite) olmak üzere tüm öğretim seviyelerinde artmıştır. Kızların okula gitme oranlarında, özellikle ortaöğretimde, önemli farklar devam etmektedir. Yükseköğretime katılım uluslararası standartlara göre düşük seyretmektedir. Zorunlu eğitimin 2012-2013 öğretim yılıyla birlikte 8 yıldan 12 yıla çıkarılmasının etkileri ileride gözlemlenecektir.

Sonuç olarak, reformlar ve eğitim harcamalarının artırılması şimdiye kadar eğitime erişim ve okullaşma oranlarını olumlu yönde etkilemekle beraber, cinsiyet eşitliğine ve eğitimin kalitesine yönelik önemli sorunlar mevcudiyetini sürdürmektedir.

2011 yılında GSYH’nin %18’i olan özel sektör yatırımlarının 2012 yılında %16,4’e gerilemesi nedeniyle, 2011 yılında GSYH’nin %21,8’i kadar olan toplam yatırımlar 2012 yılında %20,3’e düşmüştür. Türkiye’ye brüt doğrudan yabancı sermaye girişi 2011 yılındaki 11,5 milyar avro seviyesinden 2012 yılında 7,7 milyar avroya gerilemiştir. 2011 yılında AR-GE harcamaları GSYH’nin sadece %0,86’sı kadar olmuştur.

Mesleki yeterliliklerin ve akademik yeterliliklerin karşılıklı tanınması konuları henüz ayrıştırılmamıştır. Bazı düzenlenmiş mesleklerde tanıma hala müteakabiliyet esasına tabidir. Vatandaşlık şartı ve dil yeterliliğine ilişkin aşırı koşullar mevcudiyetini korumaktadır.

Telif hakları ve bağlantılı haklar konusunda, Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde yeniden yapılandırılan Telif Hakları Genel Müdürlüğü idari kapasitesini, bilinçlendirme ve eğitim faaliyetlerini ve çevrimiçi hizmetlerini daha da geliştirmiştir. Sinema eserleri alanında yeni bir meslek birliği kurulmuş ve meslek birliklerinin toplam sayısı 28’e ulaşmıştır. Meslek birlikleri faaliyetlerinin şeffaflığı artırılabilir. Korsanlıkla mücadele için oluşturulan il denetim komisyonları etkili biçimde çalışmış ve fikri mülkiyet hakları konusunda uzmanlaşmış polis birimleri taktitçilere ve korsanlara karşı geniş kapsamlı operasyonlar gerçekleştirmiştir. Yeni telif hakları kanunu hâlâ yazım aşamasındadır.

Çocuk hakları ile ilgili olarak, 4-5 yaş grubu için okul öncesi eğitimdeki kayıt oranı %44’te sabit kalmıştır. Tüm okul öncesi eğitim ve bakım hizmetlerini kapsayan bir izleme ve teftiş mekanizması bulunmamasına rağmen öğretmenlerin yoğun olarak işe alınmaları, müfredatın geliştirilmesi ve eğitim faaliyetleri sayesinde idari kapasitede önemli ölçüde artış sağlanmıştır.

İlköğretimde okullaşma oranı %99 civarındayken, ortaöğretimdeki kayıt oranı %70’e ulaşmıştır. 2012-2013 eğitim ve öğretim yılındaki orta öğretime net kayıt olma oranı erkek öğrenciler için kız öğrencilere kıyasla %1,5 daha yüksek ve doğu ve güneydoğu illerine kıyasla Ankara dahil, ülkenin batısında, merkezinde ve kuzeyindeki illerinde çok daha yüksek olmuştur.

Devamsızlık ve okulu bırakma oranları resmi olarak yayımlanmamıştır. Ancak STK'lar resmi verilere dayanarak, bu oranın yüksek olduğunu bildirmiştir. Türkiye'nin, okula devamsızlık ve okul bırakma oranlarının izlenmesini geliştirmesi gerekmektedir.

Engelli çocuklar, okul öncesi seviyeden itibaren uygun maliyetli ve içermeci eğitim hizmetlerine erişimde zorluklarla karşılaşmıştır. İçermeci mesleki ve hayat boyu öğrenme fırsatları da sınırlıdır. Özel sektör kapsamındaki özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin izleme, değerlendirme ve denetimine özel önem göstermek gerekmektedir.

YENİ DÜZENLEMELERLE EĞİTİM FAALİYETİ YAPANLARI BEKLEYEN ZORLUKLAR

Yeni düzenlemelerle sektörü bekleyen bazı zorluklar bulunmaktadır. Kurumların hesap verilebilirliğe göre sistemlerini kurma ihtiyacı giderek artmaktadır. Toplumda bilinç düzeyinde artışa paralel olarak kendiliğinden kuruluş otokontrol sistemleri kurumları çitayı yükseltmeye zorlayacaktır.

Kazanılan belgelerin uluslararası hareketliliğe uygun olması için bu belgelerin uluslararası yeterlilikler çerçevesine göre akredite edilmesine ihtiyaç olacağı açıktır. Bu durum hem akredite belgeyi verecek kurumları hem de bu eğitimi verecek kurumların yeniden yapılanmasını gerekli kılmaktadır. MYK bu alanda çalışmalar yapmaktadır.

Bir diğer konu kurumların yaptıkları tüm faaliyetleri denetime açması ve yapılan her faaliyetin amaçlarının net olarak ifade edileceği ortamlara hazır olması anlamına gelmektedir. Bu durum hizmeti sunanlar ile hizmetten yaralananları ortak bir platformda buluşması ve taleplerin karşılıklı iletilebilmesi anlamına gelmektedir. Henüz eğitim kurumları bu tür bir şeffaflığa tam açık değildir.

AB raporlarının çoğunda kademeler arası geçişlerde tek ölçü olarak sınavların kullanılıyor olması tenkit edilmekte süreci daha iyi ve çoklu (yazılı uygulamalı) yöntemlerle ölçecek yöntemler önerilmektedir. Ancak objektif kriterlerin henüz ortaya konulmadığı yerlerde süreci farklı araçlarla gözlemlemek oldukça zordur. Ayrıca farklı ölçme araçları arasında kıyaslama şansı olmadığı gibi kayırmacılığı önleme zaman alacak bir konudur. Bütün bunlar sektörün ve hizmetten yaralananların yeni duruma uyumunu zorlaştıracak ve mağduriyetler yaşanacaktır.

Başka gerekçeler yanında AB raporlarına da dayandırılan dersanelerin dönüşüm süreci özel öğretim kurumlarından birçoğu için ciddi riskler taşımaktadır. Dersanelerin tümünün özel okula dönüşmesi halinde özel okul alanında çalışan sektörde 3000 den fazla yeni kurum açılması anlamına gelmektedir. Bu durum zaten öğrenci bulma güçlüğü çeken okulların işini daha da sıkıntıya sokacaktır. Bazı dersaneler KPSS kursuna dönüşmeye başlamıştır. Bu durum özel kurs alanında çalışanların payını daraltacaktır. Dönüşüm sürecinde etüt merkezlerine 12 yaş sınırı getirilmiştir. Öğrenci sıkıntısı çeken etüt merkezleri daha fazla problem yaşayacaktır. Özel öğretim kurumlarının tamamını etkileyecek bu düzenlemenin pilot uygulama olmadan denemeden yapılması sektörün yeni şoklar ve uyum sorunları yaşamasına yol açacaktır.

Haksız rekabete kapalı rasyonel ölçütler henüz ülkemizde sektörlerin hazır olmadığı hususlardır. AB standartları bu tür ölçütler önermektedir. Sektörün uyum sorunları yaşamaması için tüm bu düzenlemelerin sektör temsilcileriyle birlikte kademeli olarak yapılmasına ihtiyaç vardır.

Sektörün yaptığı faaliyetlerden kullandığı reklamlara kadar tüm faaliyetlerini belli standartlar çerçevesinde yürütmesi toplumda yapılanlara ve ilanlara olan güveni artıracaktır. Ancak bu uygulamalar için çalışanların ve yöneticilerin eğitimden geçirilmesine ihtiyaç olacaktır. Henüz AB müktesebatı çerçevesinde faaliyet yapma gibi bir uygulamaya gidilmemiştir. Ancak uygulamalar başlatıldığı andan itibaren bu eğitimler gerekli olacaktır.

Yapılan faaliyetlerin tüm çerçevesi önceden çizilmeli, hedef ve hedefe ulaşmak için kullanılacak yol net belirlenmeli, bu yol herkesin kabulleneceği bir tarzda sunulmasına özen gösterilmeli söz verdikten sonra en ince ayrıntısına kadar verilen sözler tutulmalıdır.

7.1 SEKTÖRÜN AB UYUM SÜRECİNDE GELDİĞİ NOKTA VE KARŞILAŞTIKLARI UYUM SORUNLARI

Eğitim sektörü kurum sayısı ve öğrenci sayısı oranları itibariyle AB ortalamalarının çok altındadır. AB’de özel öğretim kurumlarının birçoğu dini topluluklara bağlı okullardan oluşmaktadır. Bu okulların yönetimi bağlı oldukları topluluğun örf ve geleneklerine göre yürütülmektedir. Devletin bu okulların yönetime müdahalesi söz konusu değildir. Türkiye’de ise devlet eğitimde denetim ve gözetim görevini daima öne çıkarmaktadır. Bu yaklaşım her faaliyete gerektiğinde müdahale şeklinde ortaya çıkmaktadır. Öncelikle sektörün uyumundan çok eğitimin tamamını tek merkezden yönetmeye çalışan bakanlığın uyumla ilgili çerçeveden uzaklaşması gözlenebilir.

Sektörün bulabildiği esneklikleri kullanarak gelişmesini sürdürdüğü bazı alt sektörlerde devletin önüne geçtiği görülmektedir. Ancak bu durum alkışlanması gerekirken ciddi bir rahatsız gerekçesi olarak kullanılmış devletin önüne geçmesini engelleme girişimlerinin malzemesi olmuştur.

Yapılan hizmetlerde tüm alt yapı çalışmalarının şeffaf olarak ortaya konulduktan sonra faaliyet başlanması hem maliyeti artıracak hem de hazırlık süresini uzatacak bir süreç olarak görülmektedir. Bazen kurumlar ek maliyet ve külfetten kaçınmayı seçmesi uyumu zorlaştıracaktır. Kendini sürdürülebilir bulmayan sektördeki ek külfet getiren maliyetlerden kaçınmaları her zaman uyum zorluğu olarak karşımıza çıkacaktır. Örneğin yapılacak bir işte tüm güvenlik önlemlerinin önceden alınması faaliyete katılanların ön eğitimden geçirilmesi zorunluluğu maliyet engeline takılabilmektedir.

Eğitim kurumlarının faaliyetlerini hiç kimseye ve hiç kimseye bağlı olmada yürütme isteği eğitim alanında ortak hedefleri özendirilen AB kriterleriyle örtüşmemektedir. Eğitim politikaları temelde ulusal olarak belirlense bile ortak hedefler ve ortak göstergeler tüm kurumların uyması gereken hususlardır. Ortak hedefler için işbirliği ile eylem planları güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Eğitim faaliyetlerinin planlanması, uygulanması, raporlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi iyi uygulamaların yaygınlaştırılması bu ortak göstergelere göre yapılmalıdır.

Örneğin okullaşma oranının artırılması, zorunlu eğitimin orta öğretimi kapsayacak şekilde genişletilmesi, okul terk oranlarının düşürülmesi, yükseköğretim mezun oranlarının artırılması gibi birçok konuda ülkelerin birlikte çalışması ve birbirinden yeni şeyler öğrenmesi hedeflenmektedir.

AB eğitimde 2020 vizyonu çerçevesi yeni çizilmiştir. Buna göre tüm ülkelerdeki her vatandaşın kişisel ve sosyal mesleki başarı ve memnuniyeti, demokratik değerler, sosyal uyum, aktif vatandaşlık, kültürler arası diyalogu sağlamak için ülkelerin eğitim sistemleri güçleştirilmesi hedeflenmiştir.

Hedeflenenler, hayat boyu öğrenmeyi geliştirme, ülkeler arası işgücü hareketliliğini sağlama, eğitim öğretim sistemlerinin kalitesini ve etkinliğini artırmak, eşitliği, sosyal uyumu, aktif vatandaşlığı teşvik etmek, eğitimin her seviyesinde girişimcilik ve üretkenliği yenilikçiliği artırmaktır.

AB gençlerin hayatın her alanına aktif katılımının sağlanmasını, gençlerin nitelikli eğitim ve öğretimini, işgücü piyasasına uyumlarını, yenilikçiliğin ve hareketliliğin teşvik edilmesini önermektedir.

VIII. BÖLÜM

SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI VE VERİMLİLİK

8.1 Sektörün Rekabet ve Verimlilikte Sorunlarının Çözümü İçin Atılması Gereken Adımlar

8. SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI VE VERİMLİLİK

Rekabet sıralamalarında en çok öne çıkan hususlardan birisi insan sermayesi endeksleridir. İnsan sermayesine yapılan yatırımın rekabetçilikte önemli olduğu tüm çalışmalarda vurgulanmaktadır. Verimliliğin artırılması rekabet gücünün kazanılmasında insan sermayesine yapılan yatırım sektörümüzün ana amaçlarından biridir. Tüm faaliyet alanlarımız insan sermayesinin örgün eğitimden başlayarak yaygın eğitime kadar yani hayat boyu öğrenmeyi bütünüyle kapsamak üzere eğitilmiş insan gücü üzerinedir. Bu yönüyle sektörümüz tüm sektörlerde ülkemizin rekabet gücünü arttırmada en aktif rol oynayacak bir alanda çalışmalarını yürütmektedir.

Sektör olarak rekabet gücümüze gelince eğitim sektörü, daha çok ülke içinde faaliyet gösteren dışa açılımın çok sınırlı olduğu faaliyet alanlarından biridir. Az sayıda müteşebbis yurt dışında eğitim faaliyetleri yapmakta, sınırlı sayıda yurt dışı eğitim danışmanlık şirketi eğitim amaçlı yurt dışı bağlantılar kurmaktadır. Eğitim sistemimiz henüz AB normlarına göre belirlenmediği için mezunlarımızın uluslararası hareketliliğe sahip olanlar sadece belli yükseköğretim kurumlarını bitirenlerden oluşmaktadır. Bilhassa mesleki eğitimde uluslararası hareketliliği sağlayacak ölçüde akreditasyon sağlanamamış ve iş gücü hareketliliği alt yapısı henüz kurulamamıştır.

Eğitim sektörü sınırlı sayıda kurumun yaptığı faaliyetleri bir kenara bırakacak olursa uluslararası rekabete çok açık bir sektör değildir. Ülkemizde AB standartlarına yaklaşıldıkça sektörün daha gelişeceği uluslararası alanda çalışmalarını artıracığı söylenebilir. Bunun için yatırımların sürdürülebilir olduğunun yatırımcılarca görülmesi ve piyasa şartlarının daha fazla geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Sektörün sürdürülebilir olmasını sağlamak için atılması gereken en önemli adımlardan birisi eğitimde resmi özel ayırımının kaldırılmasıdır.

SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI

Türkiye’de diğer birçok sektörde olduğu gibi serbest rekabet şartları geliştirilememiştir. Bunun en önemli sebeplerinden biri kararların sektör temsilcilerin bulunmadığı ortamlarda resmi görevlilerce verilmesidir. Yapılmak istenen düzenlemeler sektör temsilcilerine danışılarda nihai karar alma mekanizmalarında sektör temsilcileri yer almamaktadır. Her dönem nihai kararlara konunun taraflarının katılımı farklı gerekçelerle engellenmektedir. Bu durum yapılan her faaliyette kendini hissettirmekte, iyi niyetle başlamış düzenlemelerde çoğu zaman istenmedik sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Örneğin ülkemizde özel okullar temel eğitim ve orta öğretimle ilgili alınacak kararlarda bulunmadığından düzenlemelerden özel sektörün nasıl etkileneceği çoğu zaman hesaba katılmamaktadır. Geçtiğimiz dönemde kademeli olarak Anadolu lisesi sayısı artırılmış ve özel okullar bundan doğrudan etkilenmiştir. Ancak son yapılan düzenleme ile tüm genel liseler Anadolu lisesine dönüştürülmüş özel okullar bu düzenlemeden ciddi zarar görmüştür. Üstelik devletin Anadolu liseleri kontenjanlarını doldurmadan özel okulların kayıt yapması bile ertelenmiştir. Özel okullar devletin hızla adedini artırdığı Anadolu ve fen liselerinin haksız rekabeti ile mücadele etmek zorunda bırakılmıştır. Kademeler arası geçiş sisteminde yapılan her düzenlemeden özel okullar doğrudan etkilenmektedir. Ancak sadece görüş sormakla yetinildiği düşüncelerin kararlara yansımadağı görülmektedir.

Eğitim hizmeti devlet tarafından ücretsiz olarak verilmesi gereken bir hizmettir şeklindeki anlayış bazen yanlış yorumlanmakta özel öğretimi dışlayıcı kararlarda etkili olmaktadır. Eğitimin devlet tarafından ücretsiz verilmesi nerede verildiğine bakılmadan her tür eğitimin desteklenmesi şeklinde anlaşılmalıdır. Ancak özel sektörün nasıl çalıştığını bilmeyen karar mekanizmaları çoğu durumda engelleyici olmaya devam etmektedir.

Özel Öğretim Kurumlarındaki tüm alt gruplar belli gerekçelerle engelle karşılaşmaktadır. Örneğin 'özel okullar maddi imkânı olan ailelere hizmet verdiği için desteğe gerek yoktur' denilmekte her tür destek engelle takılmaktadır. Devlet temel eğitim ve orta öğretimdeki tüm öğrencilere ücretsiz kitap dağıtırken, özel okullarda okuyan öğrencilere ücretli olarak vermeye bile razı olunmamıştır. İlk kez önümüzdeki yıl (2014-2015 öğretim yılı) özel okul öğrencilerine de kitap verileceği duyurulmuştur.

Belediyelere eğitim hizmeti veren her tür kurum için altyapı hizmeti götürmekte öncelik tanımalıdır. Hala yeni yapılan özel okulların alt yapı hizmetleri kişisel ilişkilerle öne alınabilmektedir. Diğer özel öğretim kurumları ise belediyeler nezdinde bir ticarethane olarak görülmekte ve hiç bir ayrıcalık tanınmamaktadır.

Özel dershaneler ücretle hizmet sunmalarına rağmen oldukça başarılı hizmet üretmiş ve toplumda olumlu kanaat oluşturmayı başarmıştır. Öğrenciler dershanelerde aldıkları eğitimin sonuçlara tesir ettiğini görmektedir.

Özel dershaneler, kademeler arası geçişte sundukları hizmetlerle bireylerin kariyerde yükselme, daha iyi yaşam şartlarına ulaşma beklentilerinde destek olmaktadır.

Özel kurslar da sosyal devlet anlayışıyla teşvik edilen belediyelerin ve İŞKUR gibi devlet kuruluşlarının devlet kaynaklarını kullanarak sunduğu hizmetlerden dolayı serbest rekabet ortamları ortadan kalkmıştır. Bilhassa öğrenci potansiyelinin çok yüksek olduğu büyük şehirlerde belediyelerin devlet kaynaklarını kullanarak açtığı kurslar ile ücretli hizmet sunan kurumların rekabet etme şansı bulunmamaktadır.

Resmi ya da özel devlet kurumlarının açtığı kurslar girdiler açısından avantajlı olduğu gibi istihdamdaki yükler ve vergi gibi maliyetler açısından da avantajlı konumda olduklarından özel sektör kurslarının, devlet eliyle rekabet ortamının ortadan kaldırıldığı bir piyasada yaşama şansları kaybolmaktadır. Bazı kurslar İŞKUR ihalelerine girip faaliyetlerini sürdürmek istemektedir. Ancak İŞKUR ihaleyi kazanan kurumdan istihdam garantisi istemektedir. Konu sistem bütünlüğü içinde ele alınmadığı için görevi kurs vermek olan kurumların kendi sorumlulukları olmayan bir alandan sorumlu tutulmaları yanlıştır. Kurslar istihdam bürosu değildir ve yeterli istihdam sağlayamadıkları için ceza verilmesi yanlıştır. Devlet önce kursları kendi sunduğu hizmetlere mahkûm etmiş sonra da kurslara faaliyet alanlarına girmeyen ek yükümlülükler yüklemiştir. İş yapmak için kerhen yükümlülükleri kabul eden kurumlar taahhüdünü yerine getiremediği için ceza ödemekte ve yaşama şansını kaybetmektedir.

Sürücü kursları sektörünün tümünün görüşü alınmadan yapılan yeni düzenlemelerin şokunu yaşamaktadır. Önce teorik ve uygulamalı eğitim saatleri azaltılmış, ardından haftada birkaç saat derse giren öğretmenler için aylık sigorta zorunluluğu getirilmiş, şimdi de sigorta primi ödemeyenin program açması engellenmektedir. Sektörde yaşanan problemlerin çözümü için bazı düzenlemeler gerekli olabilir. Ancak bu düzenlemeler sektörün genelini kabul ettiği,

istediği şekilde olması gereklidir. Nüfus ve ihtiyaç analizleri yapılmadan açış izni verilen her kurum mevcut kurumları işlemez hale getirmekte devletin bozduğu rekabet ortamında kurumlar ayakta kalma mücadelesi vermektedir.

Etüt merkezleri yaptıkları faaliyetleri henüz anlatma fırsatı bulamamış rekabet şartları henüz kurulamamıştır. Ancak devlet eliyle yapılan düzenlemeler sektörü çalışamaz hale getirmektedir.

Son düzenleme ile kuruma öğrenci kaydında 12 yaş sınırı getirilmiş ve faaliyet alanları iyice daraltılmıştır. Etüt merkezleri sürekli kural değiştiren devletin düzenlemeleriyle serbest rekabet ortamını kaybetmektedir.

Rehabilitasyon merkezleri öğrenci ücretlerini devletin ödediği bir alanda çalışmaktadır. Devlet yaşanan her problemde yeni kurallar getirmektedir. Kurumlar devlette hizmet sattıkları için konulan kurallara uymak zorundadır. Ancak devletin ödediği rakamlarla bu hizmetlerde nicelik artışı sağlayamadıklarını düşünmektedirler. Devlet kontrolün elinde olmasını özel sektör aleyhine kullanmakta ve rekabet ortamını ortadan kaldırmaktadır.

Kreşler zorunlu eğitim kapsamında olmayan bir alanda faaliyet yapmaktadır. Yaptıkları hizmet alanında rakipleri çocuk bakıcılarıdır. Ancak rakipleriyle olan farkı anlatabilecekleri bir mekanizma yoktur. Bazen bir aile büyüğünün fedakârca yaptığı hizmetlerle kreşlerin yaptığı hizmetler karşılaştırılmaktadır. Özel kreşlerin böyle bir rakip grubuyla rekabet şansı yoktur. Bir diğer husus kültür düzeyinden gelen problemlerdir. Bazen çocuğun kreşe verilmesi aile büyüklerince yadırganmaktadır. Bu durum çocuğu olan aileleri kreşten uzak tutmaktadır. Bütün bunlarla ortaya çıkan rekabet şartları kurumların gelişmesini engellemektedir.

Öğrenci yurtları devletin rekabet ettiği bir alanda faaliyet yürütmektedir. Ortaöğretim düzeyinde hizmet veren öğrenci yurtlarının rakibi okul pansiyonlarıdır. Okul pansiyonlarının çoğu parasız yatılı öğrencilerden oluşmaktadır. Bu öğrenci grubu parasız yatılılık sınavlarında başarılı olmuş kapasiteli öğrencilerden oluşmaktadır. Özel ortaöğretim yurtları sınavlarda başarılı olmuş öğrencilerin bulunduğu yurtlarla rekabet etmek durumundadır. Fiziki kapasite itibarıyla daha iyi ortam hazırlasalar bile öğrenci kaynakları arasındaki farklılık kurumların daha başarılı olmasını engellemektedir. Yurtlar arasında da dış desteği olan dernek, vakıf ve kamu kuruluşu yurtları ile hiç destek almadan öğrenciden aldığı ücretlerle faaliyetlerini yürütmek durumunda olan özel yurtların rekabetinde problemler vardır.

Üniversite öğrencilerine hizmet sunan özel yurtların rakibi Kredi Yurtlar Kurumudur. Son yıllarda devlet yurtlarında nitelik ve nicelik yönünden önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Devlet imkânları ve kaynakları kullanılarak daha iyi fiziki ortamlar hazırlayan ve devlet desteğiyle daha ucuza hizmet sunan devlet yurtlarıyla rekabet zordur. Özel yurtlarla anlaşma yapmış öğrenciler Devlet yurdunda kendisi için yer açıldığını duyduğu anda devlet yurdunu tercih etmektedir. Devlet yurt sektöründe de rekabet ortamının ortadan kaldırılmasında etkin rol oynamaktadır. Özel yurtlar rekabet şartlarında öğrenci çekebilmek için daha fazla taahhüt altına girmekte ve sürdürülebilir olma özelliklerini kaybetmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi dış desteği olan dernek vakıf ve devlet kuruluşu yurtları Kredi yurtlarla rekabet edebilse bile öğrenci kaynaklarıyla kurumu döndürmek zorunda olan kurumların sürdürülebilir olmadığı görülmektedir.

Eğitim yayıncıları iki alanda hizmet üretmeye çalışmaktadır. Bunlardan birisi okullarda okutulacak ders kitapları, ikincisi ise öğrenci ve öğretmen için ek kaynak olarak kullanılacak

yardımcı ders kitabı ya da ders araç gereçleridir. Birinci alanda okutulacak kitaplarla ilgili kuralları devlet belirlemekte, gerekli onay işlemlerini devlet yürütmekte, onaylanan kitapları devlet satın almakta ve öğrenciye ücretsiz olarak dağıtmaktadır. Devlet bütün kurallarını belirlediği bu birinci alanda kendisi de yayın üretme faaliyeti ile özel sektörle rekabet etmektedir. Sektör temsilcilerinin uyarılarıyla devletin ürettiği yayın oranı azalsa bile hala kitap alımlarında 2013 yılında özel sektöre 230 milyon TL, Devlet Kitapları Döner Sermayesine 97 milyon TL ödeme yapılmıştır. Yapılan ödeme tutarı üzerinden bakacak olursak devletin payı %42'ye karşılık gelmektedir. İkinci alanda ise yayıncılar devletin koyduğu kuralların mağduriyetini yaşamaktadır. Devlet yardımcı ders kitabı ve ders araç gereçlerinin kullanımına yasak getirmiştir. Bu yasakla yayıncıların ürettiği tüm ek kaynakların kullanılacağı ortam devlet eliyle kaldırılmıştır. Ortak konsensüsle çözülebilecek her problem yasaklayarak çözmeye çalışan yaklaşımla sektörün rekabet ortamını ortadan kaldırmaktadır.

Yurt dışı eğitim danışmanlık şirketleri şimdilik kuralları öğrenci gönderilen ülkelerdeki firma ve kurumların kurallarına göre sistemlerini kurmaya çalışmaktadır. Ancak ülkeden ülkeye hizmet veren firmadan firmaya farklı kuralların olması ve kıyaslama şansının olmaması hem hizmet veren kurumların rekabetini güçleştirmekte hem de hizmet alanları açısından tereddüde düşürmektedir. Tüm ülkeler ve firmalara özgü kuralların avantaj ve dezavantajların anlatılacağı ortak platformlara ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca yabancı kuruluşların şubesi ya da acentesi gibi çalışan kurumların kazandıkları ek avantajlarla diğer firmaların rekabet şansı bulunmamaktadır.

Eğitim alanında faaliyet yapan danışmanlık şirketleri ya da eğitim hizmeti üreten şirketler için çerçevesi belirlenmiş bir rekabet ortamı bulunmamaktadır. Firmalar daha önce hizmet verdiği kişi ve kurumlar aracılığı ile ürettikleri hizmetleri tanıtmaya çalışmaktadır.

Eğitim sektöründe çalışanların dış piyasalarda rekabetinden bahsetmek için çok erkendir. Ülkemizde yurt dışında eğitim hizmeti vermeye kendini hazır hissedenden gönüllü kuruluşlar dışında ticari olarak uluslararası pazarlanabilir bir ürün ortaya koyan olmamıştır. Bu yüzden de dış piyasalarda eğitimle rekabetten söz etmek zordur. Ayrıca ülkemizde yabancıların eğitim kurumu açmaları yasal olarak mümkün olmadığından yabancı eğitim yatırımcısından bahsetmek mümkün değildir. Eğitim hizmeti sunan ülke genelinde yaygın şubeler açmış kurumlar marka değerini sürekli artıracak adımlar atarken bireysel faaliyet yapan kurumlar rekabet şansını kaybetmektedir. Kurumsal hizmet sunanların ortaya koydukları ürünler daha güvenilir bulunmaktadır.

SEKTÖRÜN VERİMLİLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

“10. Kalkınma Planında verimlilik artışı; ekonomide üretim kapasitesinin artırılması, rekabet gücünün geliştirilmesi ve büyümenin hızlandırılması açısından kritik önem taşımaktadır. Verimlilik odaklı bir yaklaşımla rekabet gücü artırılarak cari açık sorunu yaşanmadan yüksek ve istikrarlı büyümeye ulaşılması hedeflenmektedir. Verimliliğin Artırılması Programıyla, verimlilik algısının geliştirilmesi, süreçlerinin iyileştirilmesi, katma değer artırılması ve böylelikle söz konusu hedefe katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Altyapı yatırımları, doğrudan yabancı yatırım, Ar-Ge ve eğitim gibi alanlarda uygulanacak politikalar verimlilik artışlarını destekleyici olacaktır.” denilmektedir.

“Günümüzde ülkelerin ekonomik alandaki başarısının en önemli göstergelerinden biri verimlilik düzeyi olup uzun dönemli ve sürdürülebilir büyüme performansı ancak her alanda

sağlanacak verimlilik artışlarıyla mümkün olabilecektir. Uluslararası verimlilik karşılaştırmaları incelendiğinde, ülkemizin verimlilik seviyesinin gelişmiş ülkeler grubunun oldukça altında olduğudur. OECD ve AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye’de iş gücü verimliliği bu ülke ortalamalarının % 60’ı seviyesindedir. Ülkede her alanda verimlilik bilgi ve bilincinin artırılması, işletmelerin ve kurumların buna göre yeniden yapılanması, verimlilik artırma program ve projelerinin yaygınlaştırılması, teknolojik altyapının geliştirilmesi ve iş gücünün niteliğinin yükseltilmesi verimlilik odaklı büyümenin temel koşullarındandır.

Rekabet üstünlüğü sağlamada; verimliliğin, kalitenin, teknolojik gelişmenin, yenilik yapabilmeyenin önemi ve rolü büyüktür. Ülkelere rekabet gücü kazandıran esas faktörün, ucuz iş gücü veya uygun döviz kurları değil, esas olan yüksek verimlilik düzeyinde yenilikçi ve kaliteli ürünler üretebilmektir. Verimlilik yönetimi, işletmelerin tüm süreçlerinde bu boyutlara ilişkin hedeflere ulaşılması için yürütülen planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma faaliyetlerinden oluşur” (Anahtar Dergisi- N Peşkirioğlu)

Tablo-49 Verimlilik Genel Müdürlüğü Eğitim Sektöründe Yıllık Verimlilik İstatistikleri, Çalışan Kişi Başına Katma Değer (TL,2005 Yılı Sabit Fiyatlarıyla)

İktisadi Faaliyet Kolu	2010
58.11 - Kitap yayımı	47620,49
85 - Eğitim	12203,27
85.2 - İlköğretim	16359,41
85.20 - İlköğretim	16359,41
85.3 - Ortaöğretim	20482,49
85.31 - Genel ortaöğretim	20527,49
85.32 - Teknik ve mesleki orta öğretim	12433,04
85.4 - Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim	33710,65
85.42 - Yükseköğretim	33710,65
85.5 - Diğer eğitim	5918,28
85.51 - Spor ve eğlence eğitimi	4066,3
85.52 - Kültürel eğitim	6084,54
85.53 - Sürücü kursu faaliyetleri	4671,3
85.59 - Başka yerde sınıflandırılmamış diğer eğitim	6204,32
85.6 - Eğitimi destekleyici faaliyetler	12693,77
85.60 - Eğitimi destekleyici faaliyetler	12693,77
88.91 - Çocuk gündüz bakım (kreş) faaliyetleri	7547,07

Eğitim sektörünün verimlilik açısından değerlendirmesini içeren yukarıdaki tablo (Tablo 49) çalışanların kişi başı ürettiği katma değeri göstermektedir. Eğitim sektörü hizmet sektörüdür ve hizmet sektörünün verimlilik ölçüm kriterlerine göre değerlendirme yapılmaktadır. Çok sayıda alternatiften en başarılıları seçerek hizmet sunulduğundan bilhassa eğitici kadrosunun verimliliği ülkemizdeki genel ortalamanın üstündedir. Kurumların verimliliğine gelince ürettikleri katma değerle doğrudan alakalıdır.

8.1 SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN VE VERİMLİLİĞİNİN ARTIRILMASI İÇİN ATILACAK ADIMLAR

Sektörümüzün rekabet gücünün verimliliğinin artırılmasında kurumların kendilerinin yapmaları gereken hususlar yanında faaliyetlerin gelişebileceği bir ortamın oluşturulmasının önemi büyüktür. Bunun için öncelikli olarak eğitim sektörü açısından serbest piyasa şartlarının tüm unsurlarıyla geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Sektörün rekabet ortamı sektörün kendi içindeki dengeler tarafından belirlenmeli dış müdahalelerle belirlemeden vazgeçilmelidir. Devletin çalışan piyasalara müdahalesi ancak piyasa şartlarındaki olumsuzluklar olduğu zaman makul olabilir. Ancak çoğu zaman müdahaleler piyasaların en verimli çalıştığı zamanlarda ve piyasa şartlarını bozacak şekilde yapılmaktadır. Örneğin çalışmakta olan kurumlardan birinde yaşanan bir olay yeni bir düzenleme ihtiyacı şeklinde algılanmaktadır. Çok küçük bir düzeltme ile çözülecek problem için sınırlandırıcı yeni bir düzenleme yapılmakta sektörün serbest rekabet ortamı bozulmaktadır.

Etüt merkezlerinin serbest rekabet ortamına zarar veren hususlar

Etüt merkezleri öğrencilere serbest piyasa şartlarına göre bazı hizmetler üretmektedir. Bazı etüt merkezlerinin öğrenciye ek ders vermesi rekabet şartlarındaki farklılıktan dolayı şikâyet konusu olmuştur. Rekabet şartlarında farklılık oluşturan husus etüt merkezlerinde resmi okullardaki öğretmenlerin etüt merkezlerinde de görev yapıyor olmasıdır. Öğrencilere ders vermek üzere çalışan dershanelerde resmi okullardan öğretmen çalıştırılmadığı halde etüt merkezlerinde resmi okullardan öğretmen çalıştırılabilmesi, dershaneler ve etüt merkezleri arasında farklı vergi yükümlülüklerinden dolayı haksız rekabet ortamı oluşturmuş ve bu şikâyet konusu olmuştur. Yetkililer rekabet şartlarının eşitlenmesi amacıyla yapılan bir şikâyeti gerekçe göstererek yasaklayıcı bir dizi önlem almışlardır.

Devletin görevi rekabet şartlarının korunmasını sağlamaktır. Rekabet ortamına dışarıdan devletin müdahalesi ancak rekabet ortamının geliştirilmesi yönünde olabilir. Ancak etüt merkezleriyle ilgili düzenlemelerde devlet rekabet ortamını geliştirme yerine yasaklamalarla şikâyet konularına tamamen ortadan kaldırma yolunu seçmiştir. Önce okullar dışındaki tüm özel öğretim kurumlarında resmi kurumlardan öğretmen çalıştırılmasını yasaklamış ardından etüt merkezlerinde ders verilmesini yasaklayan ve merkezlerde sadece etkinlik yapılabileceğine ilişkin düzenleme yapmışlardır. Etüt merkezlerine öğrenci gönderen veliler çocuklarının okullarında başarılı olmasını beklemektedir. Ancak etüt merkezlerinin çocukların okul başarısına katkı için yapacağı ek dersler yasaktır. Bu tür bir uygulama ile veli öğrenciyi hangi gerekçe ile etüt merkezlerine ek ücret ödeyerek gönderme ihtiyacı duyabilir. Son düzenlemeler ile etüt merkezlerine devam eden öğrencilere 12 yaş sınırı getirilmiştir. Yani ortaokul öğrencilerinden 7 ve 8 inci sınıf öğrencilerinin çoğu etüt merkezlerine kayıt yaptırılmazlar. Rekabet ortamı daha henüz kurulmamış bir sektörün olumsuz etkileneceği tarza rekabet ortamına müdahale edilmektedir.

Özel kursların rekabet ortamına zarar veren hususlar

Rekabet ortamına dışarıdan müdahale eden aynı yaklaşım özel kurs sektöründe de yaşanmaktadır. Özel kurslar mesleki teknik ve kültürel alanda hizmetlerini sürdürmektedir. Ancak devlet düzeltme adı altında yaptığı değişikliklere sektöre dışarıdan müdahale etmekte rekabet ortamını sürekli bozmaktadır. Önce etüt merkezlerinde resmi öğretmenlerin

çalışmasının doğurduğu mahzurları ortadan kaldırıyoruz derken kurslarda görev yapan resmi okul öğretmenlerine de yasak getirilmiştir. Bu düzenleme özel kursları istihdamdaki yükler açısından çok ciddi etkilemiş ve rekabet ortamı bozulmuştur.

Ardından meslek standartları belirlemek amacıyla MYK kurulmuş ancak ne kuruluş aşamasında ne de daha sonraki dönemlerde mesleki eğitim veren kurslarla görüşme yapılmamıştır. MYK'nın kurulması ülkemiz açısından olumlu bir gelişme olmakla birlikte yapılan düzenlemelerde kanuna dayalı olarak devletten izinle kurulmuş kurumların nasıl etkileneceği hiç düşünülmemekte adeta kurumlar yok sayılmaktadır. MYK'da tüm düzenlemeler sektörde çalışan işçi ve işveren temsilcileriyle yürütülmekte eğitim verenlerden resmi mesleki eğitim kurumlarından katılımcı davet edilirken özel mesleki eğitim veren kuruluşların taraf olduğu bile akla gelmemektedir. MYK'nın çalışmalarında özel mesleki eğitim veren kurumların kendine yer bulacağı bir ortam oluşturulmamıştır. Bakanlık özel kursları eğitimde yetkilendirirken MYK eğitim verecekleri ve belge verecekleri akreditasyon sistemiyle ayrıca yetkilendirmekte ve mesleki eğitimde yeni bir dağınıklık zemini oluşturulmaktadır. Rekabetin kuralları devlete bağlı çalışan bir kurum tarafından yeniden belirlenirken kurumların görüşleri hiç dikkate alınmamaktadır.

Özel kursların rekabet ortamını bozan bir diğer husus protokollerle mesleki eğitim vermek üzere birçok kurum ve kuruluşun yetkilendirilmesini sağlayan mevzuat düzenlemeleridir. Her kurum ve kuruluşun mesleki eğitimde sorumluluk üstlenmesi güzeldir. Ancak verilen eğitimlerin düzeyleri verilen belgelerin neye karşılık geldiği bilinmediği için mesleki eğitimde ciddi dağınıklık bulunmaktadır. Devlet resmi ve özel kuruluşlarla protokoller yaparak verilen eğitimler yoluyla belge kirliliği oluşturmakta ve rekabet ortamını ortadan kaldırmaktadır.

Eğitim veren kurumların farklı birimlerden izin alması ve farklı vergi ve istihdam yükümlülüklerine maruz kalması rekabeti tümünden ortadan kaldıran bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Belediyeler eğitim hizmeti vermek üzere farklı isimler altında şirketler kurmuşlardır. Bu şirketler sosyal devlet anlayışı içinde devletin kaynaklarıyla kullanarak eğitim hizmeti vermesi normal karşılanmaktadır. Ancak ortaya çıkan tablo sektörün şikâyetlerini artırmıştır. Üstelik birimler arası koordinasyonu sağlayacak bir mekanizma olmadığı için şikâyetleri iletecek bir mercii de bulunmamaktadır. Belediyeler eğitim hizmetini ihale ile bazı şirketlere yaptırmaktadır. Ücretleri belediyelerce ödenen öğrencilerin hiç ücret ödemediği kurslarda eğitimciler için de resmi kurumlarda çalışanları ders saat ücretli çalıştırma gibi özel kurslara göre ek avantajlar bulunmaktadır. Bu durum ücretle hizmet veren çalışanlar için istihdam yükümlülükleri olan özel kurslar için devlet eliyle haksız rekabet ortamı oluşturmaktadır.

Başlangıçta kurslar belediyelerin açtıkları kurs faaliyetlerini anlayışla karşılamış ve sektöre zarar vermediği sürece olumsuz bir yaklaşım sergilememiştir. Ancak belediyeler hizmet ağlarını genişletme adı altında şubeler açarak faaliyetlerini artırmalarıyla rekabet ortamı tümüyle ortadan kalkmıştır. Devlet özel okullarda okuyan öğrenciye bile destek olmakta tereddüt ederken, bazı belediyeler çok daha cesur hareket etmekte, örneğin İsmek 240 eğitim merkezinde yüzbinlerce kişiye ücretini devletin ödediği kurslar açmaktadır. Üstelik bu kursları yapan şirketler eğitim hizmet geçmişi olma zorunluluğu olmadığından bazen özel bazen devlete ait donanımları kullanmaktadırlar. Devletin kaynak ve imkânları kullanılarak vergi ve istihdam yükümlülük avantajlarından yararlanarak verilen bu hizmetlerle özel kursların rekabet şansı yoktur.

Belediyelerin ücretsiz kursları karşısında rekabet şansını kaybeden kurumlar ayakta kalabilmek için devletin ücretini ödediği kurs ihalelerine yönelmiştir. İŞKUR'un eğitim ihalelerine giren kurumlar hiç bilmedikleri bir alanda sorumluluk üstlenmek zorunda bırakılmış istihdam

şartı getirilmiştir. İhale almak için tüm şartları kabul etmek zorunda kalan kurumlar daha sonra sorumluluklarını yerine getirmedikleri gerekçesiyle tazminata mahkûm edilmiştir. Belediyelerin açtığı kurslarda da ücret devlet tarafından ödenmekte ancak eğitim hizmetini üstlenen şirketlerin iş bulma zorunluluğu bulunmamaktadır. İŞKUR ihaleleri yoluyla eğitim hizmeti vermeye çalışan kurumlar da tazminatlara mahkûm edilerek devlet eliyle rekabet ortamı ortadan kaldırılmaktadır.

Sürücü kurslarının serbest rekabet ortamını ortadan kaldıran hususlar

Sürücü kurslarının aldığı ücretlerle mevcut faaliyetlerini sürdürmeleri mümkün değildir. Resmi okullarda çalışan öğretmenleri çalıştırma engelli sürücü kurslarını da kapsamaktadır. Devlet kurumlara açılış izni verdikten sonra kural değiştirerek kurumların istihdamdaki yüklerini artırmıştır. Açılmış olan kurumlar yapılan yeni düzenlemelerden istisna tutulmamıştır. Resmi okullarda görev yapanlara özelde çalışma için yasak getirilince kurumların ders saat ücretli öğretmen bulmaları hepten zorlaşmıştır. Şimdi de kurumlarda ders saat ücretli çalışanlar için primlerinin tam yatırılması istenmektedir. Prim yatırmada yaşanan sıkıntılar için kolaylık getirileceği yerde ikinci bir yasaklama daha yapılmış prim borcu olanların yeni dönemde kurs açması yasaklanmıştır. Bütün bu yapılanlar ile devlet sadece istihdam üzerinde yaptığı düzenlemeler ile sürücü kurslarının serbest rekabet ortamını tamamen ortadan kaldırmaktadır.

Açılmış olan sürücü kurslarının sektöre yeni girecek aktörlerle ilgili olarak yaşadıkları da ayrı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel sektörün açılışına devletin sınır getirmesini istemek doğru bir yaklaşım olarak görülmemektedir. Ancak yeni kurum açmalarda bir düzenleme olmaması halinde mevcut kurumların rekabet ortamı giderek yok olmaktadır. Sektöre yeni giren her kurum sektörde yer edinebilmek için ücretten fedakârlık yapmakta daha düşük ücretle öğrenci kaydetmektedir. Bu durum sektörde halen çalışan kurumların sağlıklı bir ücret politikası oluşturmalarını engellemektedir. Rekabet edebilmek için her kurumu ücret indirmek zorunda bırakan bu ortamda sürücü kursları aldıkları ücretlerle ayakta kalmakta zorlanmaktadır. Bazı ülkelerde başarılı olan kurum açmada nüfus ve ihtiyaç projeksiyonlarına dikkate alınması uygulamasının ülkemizde hayata geçirilmemiş olması sektörde sağlıklı rekabet ortamını ortadan kaldırmaktadır.

Sektörü doğrudan ilgilendiren hususlarda sektör temsilcilerin çoğunun bulunmadığı ortamlarda karar verilmesi ortaya çıkan sorunların temel sebebidir. Örneğin ülkemizde sürücü hatalarından kaynaklanan kaza oranlarının düşürülmesi için eğitim sürelerinin artırılması gerektiği taraflarca bilinmektedir. Ancak son düzenlemelerde tam tersi bir adım atılmış, nasıl olsa eğitim saatlerine uyulmuyor denilerek teorik ve uygulamalı eğitim saatleri düşürülmüştür. Eğitim sürelerinin azaltılmasına simülatörle direksiyon eğitimi yapma da eklenince kurumların bir bölümü akan trafikte eğitimi iyice azaltmıştır. Bu durum araç üzerinde direksiyon eğitimi vermeye çalışan kurumlar açısından maliyet farkı doğurmakta ve haksız rekabete yol açmaktadır. Düzenleme rekabet edebilmek için kurumların araçla direksiyon eğitiminden uzaklaşmalarına yol açmaktadır. Devlet eliyle rekabet ortamının eğitim verme aleyhine bozulduğu görülmektedir.

Rehabilitasyon merkezlerinin rekabet ortamına zarar veren hususlar

Rehabilitasyon merkezleri devletin hizmet satın aldığı bir kurum türüdür. Önceleri engelli bireylerin eğitimi konusunda devlet hiç sorumluluk üstlenmezken belli süreden beri devlet öğrenci başına ücret ödemeye başlamıştır. Bu durum olumlu bir gelişme olmakla birlikte devletin ücret ödediğini gören birçok eğitimci yatırımını bu alana kaydırmış ve önceleri çok az sayıda olan merkez sayısı 2006 yılında 1.300'e, 2013 yılında 1700'lere ulaşmıştır. Ancak yaşanan

en küçük bir hata yeni düzenleme gerekçesi olarak kullanılmış sektörde sık düzenlemeler rekabet ortamını ortadan kaldırmıştır. Yapılan düzenlemeler sonucu ortaya çıkan tablo RAM'larda çalışanları, hastaneleri, sağlık müdürlüklerini, öğretmenleri ve sektörde çalışanları ciddi zorlamaktadır. Bir süreden beri sektörde yeni kurum açmaya izin verilmemektedir.

Rehabilitasyon merkezleri farklı gerekçelerle yapılan öğrenci ücretlerindeki kesintilerle uğraşmak zorunda bırakılmaktadır. Örneğin devlet ücretini öğrencinin devam edip etmediği konusundaki tereddütleri gidermek için optik devam takip sistemini devreye sokmuştur. Bu durum suiistimalleri önlemek için konulduğu ifade edilse bile kurumlar açısından gelirden kesintiye dönüşmüştür. Örneğin grup ya da bireysel eğitim için gelmeyen öğrenci için devlet ödeme yapmazken kurumun çalışanların ücretlerinden kesintiye gitmesi mümkün değildir. Ayrıca engelli öğrencilerin özür durumuna göre yaptıkları devamsızlıkları önlemeleri de kurumun elinde olan bir husus değildir. Bütün bunlar bilinmesine rağmen tüm sorumluluğun kuruma yüklenerek çözüm üretilmesi kurumun rekabet ortamını ortadan kaldıran bir uygulamaya dönüşmektedir.

Engelli bireyler için verilen hizmetler devlet tarafından masrafları karşılanan hizmetler olmasına karşılık rehabilitasyon merkezlerinden ücretsiz öğrenci okutması istenmektedir. Bu uygulama devletin engelli bireyler için yapacağı ödemedeki kesinti şekline dönüşmüştür. Devlet tüm engelli bireyler için zaten olabildiğince düşük ücret öderken birde ücretsiz öğrenci kesintisi yapması kurumları zorlamaktadır. Devlet evde bakım hizmeti görenlere ödediğinin çok altında ücret ödemekte ücretlerdeki fark öğrenci kaybına yol açmaktadır. Bütün bu uygulamalar devletin rekabet ortamını iyileştirmesi gerekirken ticari bir kurum gibi davranıp ücretlerden keserek rekabet ortamını kaldırması şekline dönüşmektedir.

Kreşlerin serbest rekabet ortamına zarar veren hususlar

Özel kreşler okul öncesi çağıdaki öğrencilere hizmet veren kurumlardır. Kreşler için istenen düzeyde serbest rekabet ortamı henüz oluşmamıştır. Kurumların en önemli rakipleri devlet kuruluşlarıdır. Kanun gereği belli sayıda eleman çalıştıran kurumların çalışanları için kreş açma zorunluluğu, ücretsiz kreş hizmeti sunmaya dönüşmektedir. Sosyal devlet anlayışı ile okul öncesi eğitim çağındaki çocukların eğitim giderlerinin devlet tarafından üstlenilmesi olumlu bir gelişmedir. Ancak öğrencilerden bazıları için bu imkân verilirken bazılarının verilmemesi rekabeti ortadan kaldırıcı bir düzenlemedir. Eğer devlet resmi kurumlarda çalışanların çocukları için destek sunacaksa bütüm çalışanlar için sunmalıdır. Çalışan çocuğunu ister özel kreşlere ister devletin resmi kurumlarınca açılan kreşlere göndersin aynı destek yapılmalıdır. Uygulamadaki durum devlet imkânlarıyla kurumların rekabet ortamlarının elinden alınmasına dönüşmektedir.

Kreşlerin en büyük engellerinden biri kültürel birikimimizden gelen aile geleneklerimizdir. Aile büyükleri sağlıkları müsaitse torun ya da yeğenlere kendilerinin bakması gerektiğini düşünmektedir. Bazen güvenilen bir yakının az ücretle çocuğa bakması gruba eğitimin verildiği kreşe göre tercih sebebi olmaktadır. Kreşler ve diğer okul öncesi eğitim kurumları çocuk eğitimi konusunda eğitilmiş bireylerle hizmet vermektedir. Ülke geleceğimize okul öncesi eğitimlerin önemini yagın olmaması kurumların rekabet ortamını engellemektedir.

Resmi okul öncesi kurumların kontenjanları sınırlı olması arzu edilen bir durum olmamakla birlikte o bölgede hizmet veren kreşlerin potansiyelini artırmaktadır. Ancak yatırım yapmış ve hizmete başlamış kreşler faaliyetlerini sürdürürken devletin ücretsiz hizmet sunan okul öncesi kurum açması rekabet ortamını ortadan kaldırmaktadır. Okul öncesi eğitim hizmetlerinin devlet

tarafından desteklenmemesi rekabet dengesini her zaman özel kreşler aleyhine değiştirmekte kreşlerin rekabet ortamına zarar vermektedir.

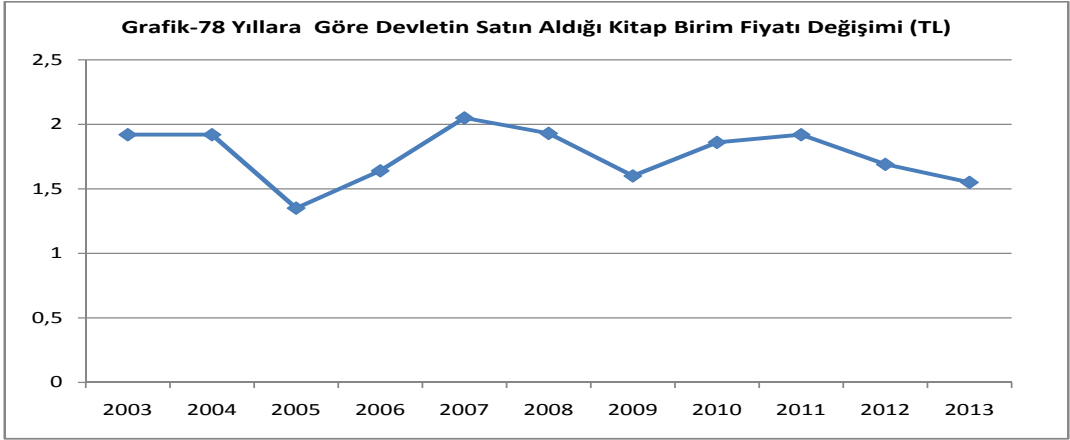
Öğrenci yurtlarının rekabet ortamına zarar veren hususlar

Öğrenci yurtları özel teşebbüsün büyük yatırımlar yaparak ortaya çıkardığı maliyeti yüksek, karlılık oranı düşük faaliyet alanıdır. Öğrenci yurtlarında rekabet devletin açtığı yurtlarla yapılmaktadır. Devlet okul pansiyonlarına önemli ölçüde parasız öğrenci kabul etmektedir. Okuma isteği ile yerleşim birimini terk eden temel ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin önemli bölümü devletin okul pansiyonlarında parasız yatılı olarak kalmaktadır. Bu öğrenci grubu özel yurtların öğrenci profili değildir. Özel ortaöğretim yurtları parasız yatılı sınavlarını kazanamamış bulunduğu yerleşim yeri dışında eğitimini sürdürmek zorunda kalan az sayıda öğrenciye hitap etmektedir. Bu yüzden ortaöğretim yurdu açmak yurt işletmecileri açısından fizibil bulunmamakta ve az sayıda yatırımcı ilgi duymaktadır. Devletin okul pansiyonlarında 319 bin öğrenci varken özel ortaöğretim yurtlarında 87 bin öğrenci vardır. Üstelik özel ortaöğretim öğrenci yurtlarının önemli bir bölümü gelir getirici bir yatırım olarak açılmamıştır. Resmi, özel kuruluşların ya da dernek ve vakıfların desteğiyle yani kurum dışından destekle yürütülen yurtlardır. Bütün bunlardan hareketle ortaöğretim düzeyindeki öğrenci yurtlarının ücretsiz devlet yurtlarıyla ve kurum dışından desteği olan yurtlarla rekabeti mümkün değildir.

Yükseköğretim düzeyindeki özel öğrenci yurtlarının rakibi ise Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı yükseköğretim yurtlarıdır. Kredi Yurtlar Kurumu devlet desteği ile yürümekte hem sürekli kapasitesini artırmakta hem de nicelik artışı yapmaktadır. Öğrenciler daha düşük maliyetle kalabilecekleri devlet yurdu varken özeli tercih etmemektedir. Özel yurtlar devlet yurdu çıkmayan öğrencilere hizmet vermek zorunda kaldığından rekabet şartları devlet yurt imkânlarına bağlı olarak değişmektedir. Devlet kredi yurtlarda kalan öğrencilerin maliyetinin bir bölümünü sübvansede etmektedir. Rekabet şartlarının doğru kurulması için özel resmi ayrımı yapılmadan her öğrenci için benzer barınma desteğinin verilmesidir. Devletçi yaklaşımlardan vazgeçilmeli özelde daha nitelikli hizmet verecek yurtların oluşması için ortam hazırlanmalı kurumlar eşit şartlarda rekabete sokularak daha iyi hizmet verme yarışına itilmelidir. Devletin tek taraflı haksız rekabet ortamı oluşturan uygulamalarından vaz geçilmelidir.

Eğitim yayıncılarının rekabet ortamına zarar veren hususlar

Eğitim yayıncıları bir süreden beri devletin ücretsiz dağıttığı kitapları devlete ihale ile satarak hizmet vermektedir. Dolayısıyla okullarda okutulan ders kitapları konusunda yayıncılar tek müşterisi devlettir. Yayıncılar tek alıcının devlet olduğu ders kitabı piyasasına dönük üretim yapmak zorundadır. Devlet bu zorunluluğu istediği gibi kullanmakta kuralları istediği gibi düzenlemektedir. Her kitap alımında fiyatları biraz daha düşürmekte adeta çizgisiz defter fiyatına telif ürünlerini almaya çalışmaktadır. Sektördeki devletin kurallarına uyma dışında yapabilecekleri bir şey kalmamıştır. Ayrıca devlet neredeyse kitapların yarıya yakını kendisi üreterek sektörle rekabet etmektedir. Fiyat belirlemede kendi yayınevine ayrı sektördekilere ayrı ödeme yapmaktadır. 2003 yılında forma fiyatı 1,92 TL iken bugün bu rakam 1,52 TL düşmüştür (Grafik 79). Geçen sürede enflasyon oranları her yıl artmış, maliyetler her yıl döviz kuruna bağlı olarak değişmiş ancak kitap fiyatları azaltılmış ve sektörün görüşleri dikkate alınmamıştır.

Eğitim amaçlı çalışan diğer kuruluşların rekabet ortamına zarar veren hususlar

Eğitim amaçlı çalışan yurt dışı eğitim hizmeti sunan kuruluşlar her ülkenin her ülkede anlaştıkları her kurumun kendine özgü kuralarını kıyaslayacak bir ortam olmamasından dolayı sağlıklı rekabet ortamına sahip değildir. Yaptıkları hizmetin karşılığını almakta zorlanmaktadır. Ayrıca irili ufaklı çok sayıda yurt dışı eğitim şirketinin aralarında ortak bir konsensüs olmamasından dolayı rekabette zorlanmaktadır. Sektörü ortak kurallar etrafında bir araya toplayacak çalışmalara ihtiyaçları bulunmaktadır.

Eğitim ve danışmanlık hizmeti sunan diğer şirketler de kendilerini kabul ettirdikleri çerçevede hizmet üretmeye çalışmaktadır.

Özel okulların serbest rekabet ortamına zarar veren hususlar

Özel okullar devletin hizmet ürettiği bir alanda örgün eğitim alanında hizmet üretmektedir. Devletin kendi kurumları için yaptığı tüm düzenlemelerden doğrudan etkilenmektedir. Yukarıdaki bölümlerde de ifade edildiği gibi devletin sınavla öğrenci alan okul sayısını kademeli olarak artırması ortaöğretim düzeyinde hizmet veren okulların rekabet ortamını ortadan kaldırmakta devletle rekabet edemez hale getirmektedir. Öğrenci velileri ücretsiz hizmet sunan ve kendi çocuğu ile aynı puan aralığında olan öğrencilerin toplandığı ücretsiz bir Anadolu ya da fen lisesini öncelikli olarak tercih etmektedir. Başlangıçta bu okulların sayısı sınırlı olduğu için çok etkilenmeyen özel ortaöğretim okulları, okulların sayısı arttıkça daha fazla etkilenmeye başlamış bazıları için rekabet şansı kaybolmuştur. Son düzenlemelerle bütün genel liseler Anadolu lisesine dönüştürülmüş bir kez daha özel okulların rekabet ortamı bozulmuştur. Oldukça başarıyla hizmet verseler bile veli öncelikli olarak ücretsiz hizmet veren ve çocuğuyla aynı puan dilimindeki öğrencilerin toplandığı resmi okulları tercih etmektedir. Rekabet şartlarını korumakla görevli olan devlet yaptığı düzenlemelerle rekabet ortamını ortadan kaldırılmaktadır.

Özel okulların rekabet ortamına zarar veren bir diğer düzenleme özel okulların e-kayıt sisteminin devletin kontrolünde olmasıdır. Kurumlar öğrenci kaydı yapacakları dönemde özel okullar için e-kayıt sistemi kapatılmakta ve kayıt yapmalarına izin verilmemektedir. Bu uygulamanın

gerekçesi de başlı başına rekabet şartlarının devlet eliyle bozulmasıdır. Sınavla öğrenci alan okullar ilk kayıt döneminde kontenjanlarını dolduramamaktadır. Devlet bu kontenjanları doldurmak için ikinci ya da üçüncü kez ek kayıt ilanı yapmakta ve bu sürede özel okullara öğrenci kaydını engellemektedir. E-kayıt sistemi açık olmadığı için okula kaydolun öğrencilerin sisteme girişleri yapılamamakta ve daha önce kaydoldukları okulda devamsız görünmektedir. Devletin elindeki yetkileri özel okullara öğrenci kaydını geciktirecek veya engelleyecek şekilde kullanması anlamına gelen bu uygulama rekabet ortamını ortadan kaldırmaktadır.

Resmi temel eğitim ve ortaöğretim okulları adrese dayalı olarak kayıt yapmaktadır. Okullar doğrudan nüfus idaresi ve muhtarlıklardan alınan bilgilerle öğrenci kaydını doldurmaktadır. Bir yörede yeni inşa edilmiş bir okulun öğrencisi hazırır. Devlet okullarının öğrenci bulma gibi bir problemleri olmadığından ek çalışama yapma ya da rekabet etme gibi bir kaygıları da yoktur. Ancak özel okullar her yıl yeni kayıtla kapasitelerini korumak zorundadır. Resmi okullara tanınan adrese dayalı kayıt sisteminden dileyen okullarında faydalanmasının önü açılmalı özel okulların rekabet ortamı korunmalıdır.

Özel okullar devletin eğitim yükünün bir bölümünü almaktadır. Özel okullara devam edenler dâhil zorunlu eğitim çağındaki tüm çocukların eğitim giderleri devlet tarafından karşılanması gerekir. Ancak resmi okullara giden öğrencilerin masrafları devlet tarafından karşılanırken, özel okulda okuyanlara ayırım yapılmakta, masraflara hiç katkı yapılmamakta, özel okula öğrenci gönderenler adeta dolaylı yoldan cezalandırılmaktadır. Bu durum özel okulların rekabet ortamının devlet eliyle ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir.

Velilerin ek ücret ödeyerek çocuğunu özel okula göndermesi için özel okulların devlet okullarında olmayan ek hizmetler sunması şarttır. Birçok özel okul ek eğitim fırsatları, çocukların yeteneklerine göre ek çalışmalar, çok sayıda aktiviteler yaparak öğrenci ve veli memnuniyetini sağlamaya çalışmaktadır. Ancak yaptıkları onca fedakârlık ve ek çalışmalar bazen devletin çok basit düzenlemeleriyle boşa çıkmaktadır. Örneğin son dönemde özel okullara kayıt yaptırmış öğrenciler isterlerse ve puanları tutuyorsa kontenjan sınırı aranmaksızın resmi Anadolu ve fen liselerine geçiş hakkı tanınmıştır. Bu uygulama devletin özel okullarda öğrenciyi devlete çekmek için yaptığı ek çalışmalara dönmüştür. Devlet eliyle iradi olarak özel okulların rekabet ortamı ortadan kaldırılmıştır.

İmar planlarında okul arazisi olarak ayrılmış yerler bulunmaktadır. Bu arsaları özel okul yatırımcısı satın alsa bile okul yapmasına izin verilmemekte ciddi problemler yaşanmaktadır. Özel okullarda ülke insanına hizmet etmektedir. Okul yeri olarak ayrılmış aralarda resmi özel ayırımının yapılması özel okulların yatırım yeri bulmasını engellemekte güçlkle buldukları bazı uygun olmayan yerlere okul yapma zorunluluğuna dönüşmektedir. Elinde imkân olduğu halde daha geniş yerlere yatırım yapabilecek yatırımcı daha küçük ve daha az kapasiteli yerlere yatırım zorunda bırakılmaktadır. Yatırımlardaki engellerle özel okulların rekabet ortamı devlet eliyle bozulmaktadır. Bu yüzden bazı özel okullar uzaklık vb. gerekçelerle öğrenci bulmakta zorlanmaktadır.

Özel dershanelerin serbest rekabet ortamına zarar veren hususlar

Dershanelerin ürettikleri hizmetlerin okul müfredatları çerçevesinde yürütüldüğü tüm kesimlerce bilinmektedir. Ayrıca özel dershaneler çoğu zaman öğrenciden kaynaklanmayan, devletin hizmetlerinin eşit düzeyde ulaştırılmamasından, bölgeler okullar ve öğretmenler arasındaki farklardan kaynaklanan bilgi noksanlarını tamamlayan kurumlardır. Bu yolla öğrencileri bir üst öğrenim görecek düzeye hazır hale getirmede etkin rol oynamakta,

kademeler arası geçiş döneminde eğitim sisteminin birçok noksanlarını telafi mekanizması gibi çalışmaktadır. Öğrenciler üniversite dönemindeki başarılarında dersanelerde gördükleri derslerin rolünün olduğunu sıklıkla ifade etmektedir.

Dersanelerin başarılı çalışmalar yaparak toplumda olumlu imaj oluşturdukları ve aranan kurumlar haline geldikleri ortadadır. Bu gerçeklerden dolayı aleyhte kampanyalara rağmen çoğu aileler çocuklarını dersanelere göndermektedir. Dersanelerin öğrencileri etkileyen ve daha çok tercih edilmesini sağlayan rekabet ortamına sonyapılan düzenlemelerle dışarıdan müdahale edilmektedir.

Ayrıca dersanelerin çalışma ortamına dışarıdan yapılan müdahale sadece dersane sektörünün rekabet ortamını etkilemekle kalmayacak özel öğretim kurumlarından birçoğu bu dış müdahaleden doğrudan etkilenecektir. Örneğin dersanelerin özel okula dönüşmesi istenmektedir. Ülkemizde 3.579 dersane bulunmaktadır. Eğer bütün dersaneler özel okula dönüşürse sektöre aynı anda 3.579 yeni okul katılacaktır. Özel ortaöğretim okuluna dönüşen dersanelerin günde 2 seans öğrenci alması öngörülmektedir. Bu durumda açılan yeni okul adedi 3.579 iki katına 7.158'e çıkacaktır. Ülkemizde okul öncesi dâhil halen 5.170 civarında özel okula daha fazla sayıda yeni okul eklenecektir. Özel okula dönüşecek dersaneler ancak çocuğunu ücretle okulda okutabilecek kesimden öğrenci bulabilir. Özel okula dönüşecek dersanelerin mevcut özel okulların rekabet ortamına zarar verebileceği açıktır. Bu alanda yasada planlanan öğrenci başına destek tam uygulanabilirse risk azaltılabilir.

IX. BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME

9. GENEL DEĞERLENDİRME

10 uncu Kalkınma Planında nitelikli eğitim ve işgücüne artan talep ele alınarak özetle şu hususlara yer verilmiştir;

Yirmi birinci yüzyıl; nitelikli insan gücünü yetiştirmenin yanında küresel ölçekte bu insanları kendisine çekebilen, bu gücü doğru ve yerinde değerlendiren, küresel bilgiyi kullanarak yeni bilgiler üretebilen, bilgiyi ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürebilen, bu süreci bilgi ve iletişim teknolojileri ile bütünleştirebilen ve insan odaklı kalkınma anlayışını benimseyen ülkelerin yüzyılı olacaktır.

Günümüzde iş dünyasında yaşanan hızlı değişim, bireylerin, mesleki becerilerin yanında iş yaşamının gerektirdiği temel becerilere sahip olması, eğitim sistemi ile çalışma hayatı arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, ülkemiz insan kaynağının geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu beceriler, bireylerin daha uzun süreyle çalışma hayatında kalmalarına, iş yaşamında verimliliklerinin artmasına ve değişen iş ve yaşam koşullarına daha hızlı uyum sağlamalarına imkân verecektir.

Eğitim gibi temel kamu hizmetlerinde sağlanan önemli gelişmelere rağmen, uzun dönemde kalkınmanın sağlam temellere oturabilmesi için ülkemizin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi fiziki ve beşeri altyapıyla beşeri sermayenin güçlendirilmesi, hizmet sunumunun kalitesi ve etkinliğinin artırılması iş ve yaşama ilişkin bilgi, beceri ve yetenekleri yüksek ve sağlıklı bireylerin yetişmesi önem arz etmektedir. Beşeri sermayenin geliştirilmesi genç nüfusa sahip ülkemiz açısından önümüzdeki dönem için bir fırsattır. Bu fırsatı değerlendirerek eğitim kalitesinin ve işgücü niteliğinin artırılması, büyümeyi ve kalkınmayı olumlu yönde etkileyecektir.

Eğitim sistemi bireylerin, bilgi toplumunun gerektirdiği temel bilgi ve becerilerle donanmış, üretken, çalışma hayatının gerektirdiği bilgi ve iletişim teknolojileri, yabancı dil, finansal okuryazarlık, problem çözme, eleştirel düşünme, iletişim, liderlik, kariyer planlama ve iş arama gibi temel beceriler ile sanatsal ve sportif becerilere sahip olmasını sağlamalıdır. Bireylerin kişilik ve kabiliyetlerini geliştirmeli, hayat boyu öğrenme yaklaşımı çerçevesinde işgücü piyasasıyla uyumunu güçlendirmelidir. Programlar arası esnek geçişlerin olduğu, öğrencilerin sosyal, zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimine katkı sağlayan, becerilerini artırmaya yönelik aktivitelerin daha fazla yer aldığı, modeller içermelidir.

Diğer yandan Türkiye'nin içinde bulunduğu geniş kültürel havza, dinamik nüfus açısından hem işgücü hem de eğitimle ilgili fırsatlar barındırmaktadır. Türkiye'nin bir bölgesel merkez olarak yükselmesi, iki yönlü insan hareketliliğini artırmaktadır. Bölgesel ve uluslararası hareketliliğin önümüzdeki dönemde daha da artması beklenmektedir. Çok sayıda öğrencinin yurtdışında eğitim görme eğiliminde olduğu günümüzde, Türkiye gelişen beşeri sermayesi ve eğitim kurumlarıyla bu alanı fırsata dönüştürebilecek bir potansiyel taşımaktadır.

Önceki öğrenmelerin tanınmasını içeren, öğrenci hareketliliğini destekleyen Ulusal Yeterlilik Çerçevesine göre eğitim ve öğretim programları yükseköğretim ve yaygın eğitimi de kapsayacak şekilde genişletilmesi ve girişimcilik kültürünün mesleki yeterliliklerle desteklenmesi, bireylerin öğrenme fırsatları çeşitlendirilerek hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin teşvik edilmesi, ulusal ve uluslararası geçerliliğe sahip diploma ve sertifikasyon sistemi ile eğitim ve öğretim kurumlarının akreditasyonunun sağlanması gereklidir.

Eğitimde alternatif finansman modelleri geliştirilmesi, özel sektörün eğitim kurumu açması, özel kesim ve meslek örgütlerinin mesleki eğitim sürecine idari ve mali yönden aktif katılımı özendirilecek şekilde olması sağlanmalıdır.” denilmektedir.

Planlama hedefleri oldukça önemli argümanlar içermektedir. Ülkemizde eğitim sistemimizde yapılacak düzenlemelerde kalkınma plan hedefleri anahtar görevi yapmalı hedeflenenlere yardımcı olacak her konuya uygun düzenlemeler yapılmalıdır. Yirmi birinci yüzyıl becerileriyle donatılmış bireyler yetiştirme sadece devletin örgün eğitim sistemine bırakılarak ulaşılabilecek bir hedef değildir. Gelişmiş ülkelerin çoğunda uygulanan hiçbir eğitim kurumunu ya da tarzını dışlamadan eğitimde projesi olan her kesimden yararlanma yolları aranmalıdır.

Her kademedeki ve her çeşit eğitim ve öğretim faaliyetinin ülke kalkınmasına katkısı olduğu düşünülmesi ve tüm eğitim faaliyetleri için alternatif finans modelleri ile destek mekanizmaları geliştirilmelidir. Eğitimde özel sektörün daha fazla eğitime yatırım yapmasını sağlayacak ya da mevcut kurumların eğitim süreçlerine katılımını sağlayacak yöntemlere ihtiyaç bulunmaktadır.

Tüm ülkeler eğitilmiş insan gücünün önemini fark etmekte ve insan kaynağının eğitimi için çareler aramaktadır. Ancak üretilen çözümler ülke yöneticilerinin ileri görüşlülük düzeyleriyle sınırlı kalmaktadır. Dünyada ülkelerin çoğu eğitimden yararlanmanın gerekliliğine inandığı ölçüde örgün yaygın resmi özel faklı eğitim öğretim alternatiflerini değerlendirdikleri ve ülke insan gücüne katkı sunmak için özel gayret gösterdikleri görülmektedir.

Bazı ülkelerde özel sektöre yapılanlar dahil her tür eğitim faaliyetini destekleyecek farklı yöntemler geliştirilmiştir. Örneğin İngiliz topluluğu ülkelerin bazılarında çalışanların bir yandan iş hayatına devam ederken bir yandan ek eğitim alarak donanımlarını artırmaları sağlanmaktadır. Çalışma saati dışında alınacak mesleğinde başarısını artırmaya dönük eğitimler için karşılıksız ya da faizsiz eğitim kredileri verilmektedir.

Bu ülkelerde; çocuğunu özel okula gönderen velilerin okul masrafları devletçe üstlenilmekte, eğitim dönemlerine ait yapılacak giderler kupon, karşılıksız kredi vb. yollarla desteklenmektedir. Bazı ülkeler eğitim giderleri için eyalet bütçelerinde kaynak ayırmakta ve bu bütçenin resmi özel ayırmadan tüm eğitim kurularına başarılıyı özendirerek şekilde dağıtılmasını sağlamaktadır.

Eğitim sadece örgün eğitim çağındakilerle sınırlı tutulacak bir faaliyet alanı değildir. Bilginin çok hızlı eskidiği günümüzde meslek hayatına başlamış olanlarında işte devamını sağlamak için sürekli eğitime ihtiyaç vardır. İş hayatında teknoloji kullanımı tüm iş kollarında önemli hale gelmiştir. Çalışanların yeni teknolojilere kısa sürede uyumunu sağlamak iş yerlerinin rekabette ayakta kalmasında çok etkilidir.

Eğitim faaliyetlerinde bütünlüğü sağlamak için ortak değerlendirme kriterlerine ihtiyaç olduğu kadar. Kazanılacak becerilerin sürekli güncellenmesine de en az onun kadar ihtiyaç vardır. Ülkeler farklı kaynaklardan alınmış eğitimlerin ölçümünü yapacak ve akredite edecek sistemler kurmaktadır. Akreditasyon sistemleri kazanılacak becerilerin belirlenmesi bu becerilere dönük eğitimlerin verilmesi ve verilen eğitimlerle kazanılan davranışların ölçülmesi gibi bir dizi faaliyeti de gerekli kılmaktadır. Bu konuda en önemli hususlardan biri de kazanılan becerilerin uluslararası hareketliliği sağlayacak şekilde diğer ülke kriterleriyle örtüşmesinin sağlanmasıdır.

Örgün eğitim

Ülkemizde örgün eğitimde son yıllarda önemli bir adım atılmış, kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen üç kademeli 12 yıllık zorunlu eğitime geçilmiştir. Örgün eğitim faaliyetleri kamuya ait okullarda ya da özel okullarda yürütülmektedir. 4+4 şeklinde ayırım yapılırken 5 yıl olan ilköğretimin birinci kademesi 4 yıllık ilkokula dönüşmüş ve ülke genelindeki 1 sınıflık azalma çok sayıda sınıf öğretmeninin açıkta kalmasına ve varsa yan alanında yoksa farklı branşlarda görevlendirmesine yol açmıştır. Bu durum yeni sınıf öğretmeni alımının da minimuma indirilmesine ve üniversitelerin sınıf öğretmenliği bölümlerine girerek istihdam bekleyenlerin istihdam hayallerinin de yıkılmasına yol açmaktadır. KPSS birçok branşta üst düzey puan aldığı halde görev alamayan öğretmen adaylarının varlığı sistemde tıkanıklığa yol açmaktadır.

Okul öncesi eğitim hizmetleri dört yıllık ilkokul binalarında bir bölüm ayrılarak ya da bağımsız binalarda sürdürülmeye çalışılmaktadır. Velilerin kendilerine en yakın kamuya ya da özel sektöre ait okul öncesi eğitim kurumlarına (ana sınıfı, anaokulu, kreş, yuva vb.) başvurusuna bağlı yani isteğine bağlı olarak yer varsa öğrenci kaydı alınmaktadır. Okulöncesi eğitim oranları her yıl artmakla birlikte hem okul öncesi öğretmen ihtiyacının tam karşılanmaması hem de yeterli alt yapının hazırlanmamış olmasından dolayı okul öncesi eğitim hizmetleri istenen nicelikte olmadığı gibi oran olarakta istenen düzeyde değildir. Ayrıca bizdeki uygulamadan farklı olarak bazı ülkeler okul öncesinde bir yılı zorunlu eğitim kapsamına almıştır.

Dört yıllık ilkokullarda adrese dayalı kayıt yapılmaktadır. Eğitime katılım oranlarını artırmak için takip açısından adrese dayalı kayıt sistemi olumlu katkı sunmakla birlikte okullarda başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir. Adrese dayalı kayıt sistemine göre okulun öğrenci bulmak için ek çalışma yapmasına ihtiyaç yoktur. Okul başarılı olsa da olmasa da öğrenci kaydında problem yaşamamaktadır. Bu durum kendi özverisi ile ek çalışma yapanlar açısından bir sorun olmamakla birlikte okulların önemli bir bölümünde başarıyı olumsuz etkileyecek bir uygulama olarak görünmektedir.

Öğrenci velilerinden bazıları başarılı buldukları okullara öğrenci kayıt yapmak için ikamet adreslerini değiştirdikleri ya da adres değiştiremiyorsa ikametlerine uygun okulda daha özverili çalıştığı bilinen öğretmenin sınıfına öğrencisini kaydettirmek için çareler aradığı görülmektedir. İlkokula çocuğunu kaydettirmek isteyen velilerin bir bölümü çevresinde başarılı okul ya da öğretmen arayışına girdiği imkânı olanların ise bu ihtiyacı özel ilkokullarla karşıladığı görülmektedir.

Ortaokullarda iki farklı okul türü oluşturulmuştur. Din öğretimi yapan ortaokullar, İHL ortaokulu olarak isimlendirilmektedir. Dini hassasiyeti olan veliler ya da çocuklarını daha korumalı ortamlarda eğitim almasını isteyen veliler bu okulları tercih etmektedir. İHL ortaokulları sadece kamu tarafından açılabilen din öğretimi yapan ortaokulların özel sektör tarafından açılmasına izin verilmemektedir.

Ülkede genel eğitim sistemi içinden yararlanmak isteyen velilerin önemli bir bölümü de İHL ortaokulu dışındaki kamuya ya da özel sektöre ait diğer ortaokullara öğrenci kaydı yaptırmaktadır. Kamu ortaokullarında kayıtlar ikamet yerine göre adrese dayalı olarak yapılmaktadır. Ortaokullar daha önceleri 8 yıllık ilköğretim okulları bünyesinde faaliyet yaparken son 4+4+4 düzenlemesinden sonra ayrılmıştır. Kanun çıktıktan sonra Bakanlık uygunluğuna göre binaları ilkokul ya da ortaokul olarak ayırmıştır. Bu durum farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin farklı ortamlarda eğitim alması açısından düzenleme olumlu bir gelişmedir.

Ancak ilkokullarda olduğu gibi ortaokullarda da başarıyı özendirerek bir yapı kurulamamıştır. Ortaokullarda öğrencilerin motivasyonuna etki edecek tek şey başarı düzeyi yüksek bir lisede eğitim görmesinin gelecekte kazandıracaklarıdır. Belli sayıda öğrenci öncelikle başarı düzeyi yüksek öğrencileri topladığı okullara girmek için çalışma yapmaktadır. Bu yaş grubunda bir milyondan fazla öğrenci bulunmaktadır. Bunların % 30 kadarı gelecekte beklentilerini yükseltmek için okul dışında ek destek alma gereği duymaktadır. Geri kalan öğrenci grubu da sınavlara girmemekte ancak girenlerin %20 sine yakını sınavla öğrenci alan okullara kaydını yaptırabilmektedir.

Ortaokul çağındaki öğrenciler gelişme dönemindedir ve hedef verilmemesi halinde olumsuzluk üreten yerlerin tuzağına en kolay düşecek gruptur. Yapılan merkezi sınavlarla başarı düzeyi yüksek okullara girme gayretinde olan %30'luk grup hedefi olan gruptur ve zararlı ortamlardan en az bu grup etkilenmektedir.

Zorunlu eğitimde üçüncü kademe ortaöğretim kademesidir. Ortaöğretim hizmetleri 4 yıllık liseler meslek liseleri ya da din öğretimi yapan imam hatip liselerinde verilmektedir.

Kamuya ait olanlarda lise grubundaki okulların tamamı son yıllarda sınavla öğrenci alan okula dönüşmüştür. Fen liseleri, Sosyal Bilimler liseleri, Anadolu liseleri, Anadolu öğretmen liseleri merkezi seçme sınavları sonuçlarına göre öğrenci almaktadır. Bunun yanında özel yetenek sınavıyla öğrenci alan spor ve sanat alanında eğitim veren liselerde bulunmaktadır. Bu okul grubunda kamuya ait okul olduğu gibi özel sektöre ait de okul bulunmaktadır.

Özel resmi fen ve sosyal bilimler liseleri ülkede başarı düzeyi en yüksek öğrencilerin toplandığı okul grubudur. Daha yüksek beklentiye sahip öğrencilerin toplandığı bu okul grubu sınav başarısına bağlı olarak ülke genelinden öğrenci almakta ve kendi içinde başarı düzeyine göre sıralanmaktadır.

Anadolu liseleri için üst düzey öğrenci grubunun toplandığı oldukça başarılı öğrenci gruplarına hizmet veren az sayıda Anadolu lisesi olmakla birlikte farklı başarı düzeyindeki öğrenciler hizmet veren ve başarı grubuna göre okulların sıralandığı okullarda bulunmaktadır. Veliler çocuklarının aldığı puanlara bakarak daha başarılı öğrencilerin bulunduğu okul grubunu seçmeye çalışmaktadır. Anadolu öğretmen liseleri uzun yıllar bilhassa taşradan gelecekte başarılı öğrenciler hizmet vermiştir. Ancak son dönemde Anadolu öğretmen liselerine üst öğrenime geçişte tanınan tüm avantajlar kaldırılmıştır.

Mesleki ortaöğretim okulları kendi içinde sınavla öğrenci alan Anadolu teknik ve Anadolu meslek liseleri ya da başvuruya bağlı öğrenci alan meslek lisesi gibi okul gruplarına ya da bölümlere ayrılmaktadır. Mesleki teknik eğitim alanında hizmet veren okullar verdiği meslek türüne göre de isimlendirilebilmektedir. Yöresine göre motor meslek lisesi, kimya meslek lisesi, otomotiv meslek lisesi gibi .

Ayrıca din öğretimi alanında hizmet veren İmam Hatip Liseleri, sağlık alanında hizmet veren sağlık meslek liseleri ve diğer bakanlıkların açtığı tapu meslek lisesi gibi meslek lisesi türleri meslek lisesi içinde farklı programlar ve çok programlı lise bünyesindeki meslek liseleri vardır.

Örgün eğitimde kademeler arası geçişler.

Ülkemizde eğitim sistemi ilk ve orta öğretim 4+4+4 şeklindeki kademelendirmede ilkökula ve

ortaokula girişte adrese dayalı kayıt sistemi uygulanmaktadır. Öğrenciler buldukları yerleşim birimine bağlı olarak hiçbir ek çalışmaya gerek olmadan üst kademeye geçiş yapabilirler. Veli tercihinin bağlı olarak öğrencilerin kaydı ortaokul ya da İHL ortaokuluna yapılabilir. Ancak 4 yıllık ortaokuldan sonra 4 yıllık ortaöğretim okullarına geçişlerde merkezi sınavlar etkili olmaktadır. Orta öğretime geçişte son yıllarda birkaç kez yeni düzenleme yapılmıştır. Tek sınavlı OKS üç sınavlı SBS'ye, üç sınavlı SBS tek sınavlı SBS'ye, tek sınavlı SBS ise TEOG sınavına değişmiştir. Bu yıldan itibaren sınavla öğrenci alan ortaöğretim kurumlarına yerleştirmede TEOG sonuçları kullanılacaktır. Mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumlarına ise başvuruya ve kontenjana göre öğrenci alınmaktadır.

Ortaöğretimden yükseköğretime geçişte ise YGS ve LYS olmak üzere iki aşamalı sınav yapılmaktadır. Sınavda alınan sonuçlara, öğrencinin okuduğu okul türüne, başarılı olduğu puan türüne ve tercih ettiği yükseköğretim kurumlarına bakılarak merkezi yerleştirme sistemi ile öğrencilerin kademeler arası geçişi yapılmaktadır. Yükseköğretime geçişte kullanılan sistem de birkaç kez köklü değişikliğe uğramıştır. Önceleri iki aşamalı sınavla öğrenciler seçilmiş sonra tek aşamalı sınav sistemine geçilmiş, şimdi de tekrar iki aşamalı sınav sistemine dönmüştür.

Bireylerin hayatlarında en önemli dönem kademeler arası geçiş dönemidir. Bu dönemlerde bireye yapılacak ek katkılar bireyin gelecek beklentilerini yükseltmesine yol açacak yeni alternatifler sunmaktadır. Örneğin ilköğretim sonrası girilen sınavlara hazırlık amaçlı programlar daha başarılı düzeyi yüksek öğrenci grubuyla birlikte eğitim alma imkânı sunmaktadır. Yapılan hazırlığın iyi bir üniversite de okuyup daha iyi bir geleceğe sahip olmayı sağlama gibi aşamalı katkısı olacağı bilinmektedir. Bütün bunlar için yapılan ek katkılar öğrenci yaşam kalitesini yükseltecek sonuçlar doğurmaktadır.

Öğrencilerin önemli bir bölümü ortaöğretimden yükseköğretime geçişte hazırlık programlarına devam etmektedir. Bu yolla faklı düzeydeki ortaöğretim kurumlarında okumanın sonucu olarak ortaya çıkan noksanlar tamamlanmaktadır. Yapılan hazırlık hem iyi bir üniversite yada bölümde okuma fırsatına dönüşürken hem de yükseköğretime devam ederken gerekli tüm donanımı kazanmaya da katkı yapmaktadır.

Memuriyete giriş amaçlı yapılan sınavlara hazırlanarak iyi düzeyde bir memuriyet görevine başlayan ve yaşam kalitesini yükselten çok sayıda genç bulunmaktadır. Bireyin istihdam olanaklarını genişleten daha başarılı olacağı alanlarda istihdamına katkı sunan tüm ek eğitimler bireyin geleceğine destek olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında verilen eğitimlerin amaca hizmet edip etmediğini tartışmak anlamsızdır. Bireyin yaşam kalitesine katkı sunan her eğitim başkaları açısından önemsiz görülse bile birey açısından çok önemlidir.

Bütün bu değerlendirmeler ışığında kademeler arası geçiş dönemlerine özgü hizmet sunan destek eğitim kurumları, ülke insan kalitesini yükselten, daha iyi yerlerde ve daha verimli çalışma ortamında bulunmasını sağlayan kurumlardır. Beşeri sermayenin güçlenmesine yol açan her faaliyet ülke geleceğine olumlu katkı yapan bir faaliyettir. Eğitim faaliyetlerini örgün-yaygın, resmi-özel şeklinde ayırma gitmeden faydalı faaliyetler olduğu unutulmamalıdır.

Özel örgün eğitim kurumları özel okullar

Örgün eğitim alanında çalışan özel öğretim kurumları yani özel okullar devletin hizmet ürettiği bir alanda faaliyet yapmaktadır. Ücretle hizmet veren bu kurumların öğrenci çekebilmek için devletin sunduğu imkânlardan ya da hizmetlerden daha iyisini sunması zorunludur. Az sayıda kurum oldukça donanımlı fiziki alt yapısı mükemmel ortamlarda hizmet verirken bazı özel

okulların o beldedeki bazı devlet okulları kadar fiziki ortama sahip olmadığı da ortadadır. Bu durumdaki özel okulların kamu okullarından öğrenci çekebilmesi için çok iyi bir donanım ve çok üst düzeyde hizmet kalitesine sahip olması gerekmektedir.

Hizmet kalitesi arttıkça özel okullara ilgi ve istek de artmaktadır. Bazı özel okullar sunduğu hizmet kalitesiyle kendini kabul ettirmiş ve yüksek bedellere rağmen öğrencilerin ilgisini çekmeyi başarmıştır. Bütün bunlardan hareketle özel okullar başarılı olmak ve ek ücret ödeyenleri memnun etmek gayreti içindedir. Sundukları her yeni hizmet okula olan ilgiyi arttıracaktır.

Ancak bütün bu uygulamalara rağmen özel okullara arzu edilen düzeyde öğrenci yöneliminin olduğunu söylemek zordur. Bunun en önemli sebebi ülkemizde fert başına düşen milli gelirdir. Uzun süreden beri milli gelirimiz on bin doların az üzerinde seyretmektedir. Gelir ortalaması bu olan bir ülkede çocuğunu özel okula gönderebilecek aile sayısı sınırlıdır. Özel okulların en büyük sıkıntısı devletin hiç ücret almadan hizmet sunduğu bir alanda en az 4 yıl ücretle hizmet sunmak zorunluluğunda olmalarıdır.

Bir diğer zorluk devletin sınavla öğrenci alan başarı düzeyi yüksek öğrencileri aynı grupta topladığı fen ve Anadolu liseleridir. Son dönemde bu okulların adedinin kademeli olarak artırılması özel okul öğrenci profiline tesir etmiştir. Bu ve benzeri sebeplerle özel okulların çoğu yeterli düzeyde öğrenci bulmakta zorlanmaktadır. Özel dersanelerin özel okula dönüşümü olarak ifade edilen süreçte kademeli bir geçiş yapılmazsa mevcut özel okulların öğrenci bulmakta daha fazla zorlanacağı bir ortam oluşturulacaktır.

Dönüşüm sürecinde özel okulların göreceği zararı belli ölçüde telafi etmek için bütçe imkânları nispetinde özel okullarda bir sınıfta 12 kişiden sonraki bölümün devlet tarafından desteklenmesi düşünülmektedir. Başlangıç açısından özel okulda okuyan öğrenciler için devlete maliyeti kadarının 1,5 katına kadar ek destek verilmesi önemli bir gelişmedir. Ancak sektöre yeni girenlerin vereceği kayıpla ek destekten dolayı geleceklerin kazancı karşılaştırıldığında özel okulların önümüzdeki birkaç yılda kan kaybedeceği söylenebilir. Özel okullara destek verileceğini duyan bazı yatırımcılarında özel okul yatırımlarını artırması sektördeki daralmayı daha fazla artırabilir ya da rekabeti zorlaştırabilir.

Özel okul öncesi eğitim kurumları ilkokullar bünyesinde ana sınıfı olarak açılabilirdiği gibi bağımsız binalarda anaokulu yuva ya da kreş adı altında farklı isimlerle de açılabilir. Özel ana sınıfı ve anaokulları MEB'e bağlı olarak açılırken kreşler Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet yürütmektedir. Özel okul öncesi eğitim kurumları kendi içinde farklı düzeylerde hizmetler üreterek velinin ilgisini çekmeye çalışmaktadır. Oldukça donanımlı bağımsız binalarda en üst düzeyde nitelik ve nicelikte eğitim verenler olduğu gibi okul bünyesinde küçük bir bölüm ayrılarak hizmet verenlerde bulunmaktadır.

Türkiye genelinde bin civarında özel ilkokul bulunmaktadır. Devlet okullarına göre ilkokullarda özel ilkokul oran 30'da bire karşılık gelmektedir. Bunun sebebi Türkiye'de özel okullara istenen yönelimi sağlayacak adımların atılmamış olmasıdır. Özel ilköğretim okulları yaptıkları oldukça başarılı çalışmalara rağmen kendilerini duyurabilecekleri kıyaslanabilir yapı olmadığı için faklarını anlatmakta zorlanmaktadır. Özel okulların öğrenci profili daha çok eski öğrencilerin memnuniyetine bağlı olarak oluşmaktadır. Okullar arası karşılaştırmaların olduğu yapılan başarılı çalışmaların görülebileceği kıyaslanabilir ortak bir platforma ihtiyaç bulunmaktadır.

Dünyada birçok ülkede her yaş grubu için ülke ya da eyalet çapında ölçme değerlendirme

faaliyetleri yapılmakta ve bu ölçümler okullar ve öğretmenler arası başarı karşılaştırılmalarında kullanılmaktadır. Ülkemizde özel okullar yaptıkları başarılı çalışmalar için böyle ortak değerlendirme platformlarına ihtiyaç vardır. Velilerin çocuklarına daha iyi eğitim aldirmek istediklerinde alternatif arayacağı bir alan kurumların işini kolaylaştıracaktır.

Bir diğer husus özel ilkokullarda yapılan ek çalışmaların değerlendirileceği bir yapımına bulunmamasıdır. Öğrencilerin okulda kazandığı her ek donanım herkes tarafından kabul edilecek şekilde öğrencinin ileriki hayatına katkı yapması sağlanmalıdır. Bu yolla bazı okullar özel yetenek gerektiren alanlarda özel hocalardan destek alarak ek çalışma ortamları hazırlayacaktır. Bazı okullar ise yapacakları sosyal etkinliklerle öğrencileri daha sosyal yetişmesini ya da daha donanımlı yetişmesini sağlayacaktır.

Özel ortaokulların kamunun ortaokul sayısına göre oranı ise 18’de 1 düzeyindedir. Özel ortaokulların bir kısmı ilkokul ya da lise bünyesinde bir kısmı ise bağımsız bina ya da bloklarda hizmet vermektedir. Özel ortaokulların öğrenciye sundukları hizmetlerin tek kıyaslanabilir olanı merkezi sınavlardır. Merkezi sınavlardaki puanlarına bakılarak okulların başarısı hakkında fikir edinilmektedir. Özel ortaokullar yöneticilerinin yaklaşımına göre farklı özelliklerini öne çıkararak öğrencilerin ilgisini çekmeye çalışmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi özel okulların başarılarını sergileyebileceği okul karşılaştırmalarının olduğu herkesçe kabul edilebilir bir alan olması halinde çok daha verimli çalışma yapabilirler.

Özel liseler; özel fen, Sosyal bilimler, Anadolu, Anadolu öğretmen liseleri gibi farklı isimler altında hizmet vermektedir. Özel liseler kurum sayısı itibarıyla kamu okullarına göre bağımsız bina sayısı baz alınırsa onda bir oranındadır. Ancak aynı binada olsa bile ayrı kod numarası verildiği için ayrı kurum kabul edilen kurumlar baz alınırsa 7’de bir oranında olduğu söylenebilir. Ancak öğrenci sayısı itibarıyla özel orta öğretim okulları kamu okullarının 26 da birine karşılık gelmektedir.

Özel mesleki orta öğretim okulları sayısı oldukça azdır. Teknik ve mesleki alanda 25 civarında meslek lisesi bulunmaktadır. Mesleki orta öğretimde 420 civarındaki okulun çoğu sağlık alanında hizmet sunan okullardan oluşmaktadır. Özel sektör mesleki ortaöğretim alanına fazla ilgi duymamaktadır. Bunun en önemli sebebi mesleki eğitim yatırımları oldukça pahalı yatırımlar olmasına karşılık mezunlarının ek bir avantaja sahip olmadığı şeklinde oluşan yaygın kanaattir. Halen mesleki eğitimi kamuya ait meslek okullarından ücretsiz olarak yararlanabilen velinin özel meslek liselerine ücret ödemesini gerektirecek bir ortam oluşturulamamıştır.

Yaygın eğitim faaliyetleri (Hayat boyu öğrenme)

Ülkeler arası yarışta başarılı olmanın ilk şartı katma değeri yüksek ürün ve hizmet üretmekten geçmektedir. Bu rekabet ortamında başarının yolu işgücündekilerin eğitim düzeyini yükseltmekten geçtiği görülmektedir. Bunu erken fark eden ülkeler okul çağındakilerin yani örgün eğitimdekilerin yanında işgücündekiler ya da işgücüne yeni katılacakların eğitimini de önemli bir gündem olarak öne çıkarmaktadırlar. Bu kapsamda yapılan her yaş grubundakiler için yapılan örgün eğitim dışındaki tüm ek eğitim faaliyetleri hayat boyu öğrenme başlığı altında ele alınmaktadır.

Öğrenmeyi okulla sınırlandıran ülkelerin gelişmiş ülkelerle rekabet şansı yoktur. Bilgilerin çok hızlı eskidiği günümüzde öğrenciler üniversiteden mezun olmadan bilgilerin çoğu güncelliğini yitirmektedir. Çalışanların yeni gelişmelere ayak uyduramaması durumunda iş dünyası

piyasa şartlarında ayakta kalma şansını kaybedecektir. Bu durumda hem yeni iş gücüne katılacaklar hem de iş gücündekilerin sürekli eğitimine ihtiyaç vardır. Gelişmiş ülkeler bilgilerin güncelleneceği her türlü ek eğitim faaliyetini önemsemekte ve desteğe değer görmektedir.

Bu kapsamda bazı ülkeler eğitimin kim tarafından ve nerede yapıldığına bakılmaksızın desteklenmesi gereken bir faaliyet olduğundan her türlü eğitimi desteğe değer görmektedir. Ülkemizde hayat boyu öğrenme anlayışının öne çıkarılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Üstelik eğitimde geliştirilen her alternatifinin ön yargılara takılmadan desteklenmesi şarttır. Her dönemde kendi anlayışına göre ortaya çıkan ön yargılarla eğitim faaliyeti yapan bir kurum türünün engellenmesi halinde özel sektörün eğitime yatırıma özendirilmesi mümkün değildir.

Hayat boyu öğrenmede bireyin kariyerinde gelişmeye yol açan her eğitim birey açısından önemlidir. Örneğin bireyin özel kurslar yoluyla kazandığı bir sertifika ya da ek beceriler onun çalışma hayatında daha başarılı olmasını sağlıyorsa desteklenmesi gereken bir faaliyettir. Bireyin öğreneceği bir yabancı dil, bilgisayar kursuyla kazanacağı yeni bir donanım veya mesleğinde geliştirilen yeni bir teçhizatın kullanımı onun meslekte devamında etkili olacaktır. Bütün bu ek eğitim faaliyetleri işyerinde avantaj kazandıracak her kesimce kabul edilecek belgelere dayandırılmalı bireyler ek eğitim almaya özendirilmelidir.

Yaygın eğitim faaliyetleri öğrenim çağındakilerden başlamak üzere tüm yaş gruplarını kapsamaktadır. Örgün eğitimler birçok ülkede merkezi ya da yerel yönetimlerce planlanmaktadır. Çerçevesi merkezi yönetimlerce belirlenmiş eğitim faaliyetleridir. Yaygın eğitim faaliyetleri ise hem örgün eğitimdekileri hem de örgün eğitim dışındakileri kapsayan faaliyetlerdir.

Örneğin ilk ya da ortaöğretime devam eden bir öğrenci okul dışında ek eğitim almak isterse bu hizmeti çoğu zaman yaygın eğitim kurumlarından alacaktır. Aynı şekilde işgücüne katılmış biri kendini geliştirmek isterse yeni katılacak biri işgücüne katılımı kolaylaştırmak isterse yaygın eğitim faaliyetlerinden yararlanabilir. Yaygın eğitim faaliyetleri bazen iş gücüne katkıyı artırmak bazende bireyin sosyal hayatına yeni şeyler katmak üzere yapılabilir.

Yaygın eğitim hizmetleri devlet tarafından halk eğitim merkezleri, çıraklık eğitim merkezleri, vb. eğitim merkezlerince yapılabileceği gibi özel öğretim kurumları kapsamında faaliyet gösteren kurumlarca da yürütülebilir.

Yaygın eğitim yapan özel öğretim kurumları ve diğer özel eğitim-öğretim alanındaki hizmetler

Özel dershaneler

Dershanelerde verilen eğitimler bakanlıkça yapılan sınıflandırmada yaygın eğitim faaliyeti kapsamında değerlendirilmektedir. Öğrencilerin okul saatleri dışında noksanlarını tamamlamak ya da sınavlara hazırlanmak için ek eğitim desteği aldıkları kurumlardır. Ülkemizde bölgeler okullar ve öğretmenler arasında önemli farklar bulunmaktadır. Kamuya ait eğitim kurumlarında bu farklar sonucu ortaya çıkan öğrenme noksanlarını tamamlayacak tercih edilen bir kurum bulunmamaktadır. Eğitimle ilgili olarak yapılan araştırmalarda kademeler arası geçişte ortak bir kriter olmaması halinde farklı kaynaklardan gelen öğrenciler arasında ciddi bilgi farkları olacaktır. Üst öğrenimi görmek için gerekli temel bilgilerden noksan olarak gelen öğrenciler bir üst öğrenimde başarısız olacaktır. Bilgi noksanlarını tespit etmenin ve tamamlamanın yolu kazanılması gerekli becerilerle ilgili olarak yapılacak sınavlardır. Merkezi sınavların en önemli fonksiyonlarından biri hazırlık aşamasında öğrencileri tüm noksanlarını tamamlamaya vesile olması olarak sayılmaktadır.

Dershaneler bilhassa kademeler arası geçiş dönemlerinde sundukları hizmetlerle devletin hizmet sunumundaki bazı noksanlarını tamamlamaktadır. Dershanelere devam eden öğrenciler bir üst öğrenimi görecektir düzeyde çıkarılmakta ve bir üst öğrenim kurumunun işi kolaylaştırılmaktadır. Dershaneler örgün eğitim döneminde eğitime yeterli ilgi duymayan ancak daha sonraki dönemde geçmiş hatalarını telafi etmek isteyen çok sayıda gencin hayata yeniden tutunmasını sağlamakta gelecek beklentilerini yükseltmektedir.

Ülkemizde eğitimde istenen motivasyon sağlanamamıştır. Belli dönemlerde sağlanan motivasyonda ise süreklilik oluşturulamamıştır. Dershaneler öğrencilerde hedefe dönük çalışma alışkanlığı kazandırmakta başarıya inancını artırmakta ve başarıyla önemli katkılar sunmaktadır. Dershanelere devam eden öğrencilerden mezun grubu olarak bilinen öğrenci grubunun çoğu önceki yıl üniversiteye girememiş öğrencilerden oluşmaktadır. Ancak bir yıllık dersane eğitiminden sonra en fazla başarılı olan öğrenci grubu mezun grubu haline gelmektedir.

Son günlerde dershanelerin dönüşümünü özendirme amaçlı çalışmalar yapıldığı ifade edilmektedir. Eğer sadece dönüşümü özendirme ile sınırlı tutulsa belki faydalı yeni gelişmelere sebep olabilir. Yapılması gereken şey dershanelerin önüne yeni alternatifler koyup sektörde çalışanları kendi istekleriyle seçtikleri alternatiflere geçmesini özendirmek olmalıdır. Eğer bu yapılmaz ve tüm dershaneler süre sonunda özel okula dönüşmek zorunda bırakılırsa bundan özel dershaneler zarar gördüğü gibi özel öğretim sistemindeki tüm dengelerin bozulacağı bir yapı ortaya çıkar.

Özel kurslar

Daha çok mesleki teknik, bilgisayar ve yabancı dil gibi alanlarda hizmet sunan özel kurslar yaygın eğitim kapsamında faaliyet yapan kurumlardır. Özel kurs sektörü bin bir emekle ürettikleri program içerikleri ve içerikleri sürekli güncel tutma gayretlerine rağmen öğrenciye ulaşmakta zorlanmaktadır. Bunun en önemli sebebi önceki bölümlerde geniş olarak ele alınan devletin sunduğu hizmetler sonucu ortaya çıkan haksız rekabet ortamıdır. Uzun süreden beri belediyeler toplumsal sorumluluğu yerine getirme gayreti içinde eğitim hizmeti vermektedir. Başlangıçta belediyelerin toplumun eğitime katkısı şeklinde iyi niyetle başlayan faaliyetler bir süre sonra sektörün tüm kaynaklarını kesmeye dönüşmüştür.

Özel kurslar 5580 sayılı Kanun kapsamında Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmaktadır. Mevzuat gereği özel öğretim kurumlarında resmi okullarda çalışan öğretmenler görev yapamaz. Ayrıca öğrenciden alınan her ücret vergilendirilmekte personele yapılan ödemeler için en az ödeme tutarınca devlete ödeme yapılmaktadır. Hâlbuki belediyenin açtığı kursların öğretmen çalıştırma ve vergi yükümlülükleri çok farklı ve çok esneklerdir.

Bir diğer konu belediyeler bu ve benzeri hizmetleri ya kendi kurdukları şirketlere aracılığı ile ya da farklı kişilerce kurulmuş şirketlere ihale ederek yürütmektedir. Belediyelerin açtıkları kurslar hem belediye hem de kamuya ait okul laboratuvar ve atölyelerini kullanma imkânları vardır.

Bütün bunlardan hareketle öğrenci ücret ödemediği için ücretsiz eğitim faaliyeti gibi görünen bu faaliyetlerde önemli miktarda bir ciro dönmektedir. Belediyeler hizmet ağlarını genişletmek amacıyla çok sayıda birimde programlar açmakta ve şirketlere bu öğrenciler için ücret ödemektedir. Hizmet veren firma öğrenci ücretlerini alırken belediyelerin ayrıcalıklarından yararlanarak hizmet verdiği için devlet eliyle haksız rekabet ortamı oluşmaktadır.

Önceleri sadece ev hanımlarına yönelik küçük kurslarla başlayan belediye kursları yaygınlaşmış ve özel kursların faaliyet gösterdiği her alana yayılmıştır. Özel kursların, bilhassa büyük şehirlerde yüzbinleri aşan öğrenci gruplarına ücreti belediyelerce karşılanan, yararlananların ücretsiz devam ettiği, eğitim birimleriyle rekabet etmesi mümkün değildir.

Kurslar rekabette ayakta kalabilmek için ücreti İŞKUR tarafından karşılanan eğitim ihalelerine girmektedir. Ancak bu kez de önlerine İŞKUR'un istihdam şartı çıkmaktadır. İhaleye giren her eğitim kurumundan katılan öğrenciler için istihdam garantisi istenilmektedir. Faaliyet yapabilmek için taahhütte bulunan bu kurumlar daha sonra taahhütlerini yerine getiremediği için tazminatlar mahkûm olmaktadır.

İŞKUR eğitim amaçlı faaliyet yapan kurumlardan amaçlarıyla hiç örtüşmeyen bir şart öne sürerek anlaşma yapılmaktadır. Kurslar eğitim amaçlı faaliyet yapar, istihdam bürosu değildir. Kursiyerlere iş bulmaları da çok zordur. İŞKUR ihalelerde öne sürdüğü şartlarla ya istihdam garantili taahhütte bulunursunuz ya da 5580 dışında faaliyet yapan şirketlere eğitim ihalelerini verebiliriz demektedir.

Ülkemizde bilhassa mesleki ve teknik eğitim alanındaki dağınıklıkta en çok özel kurslar zarar görmektedir. MYK kurulmasından sonra birçok meslek için gerekli kriter belirleme çalışmaları ve kriterlerin eğitiminde kullanılacak yolların görüşüldüğü çalışmalara meslek kurslarından hiç temsilci alınmamıştır. Eğitim veren özel kurumların görüşleri yansıtılmamaktadır.

Sürücü kursları

Ülkeler trafik kazalarını azaltmak için bir seri tedbir almaktadır. Bunların en önemlilerinden biri ise sürücü hatalarından kaynaklanan trafik kazalarıdır. Kazalarda çok sayıda can ve mal kaybı olmaktadır. Bütün bunlar önlemenin yollarından biri sürücü eğitimlerini daha verimli hale getirmekten geçmektedir. Ülkemizde sürücü eğitimlerinin verildiği yerler sürücü kurslarıdır. Sürücü kurslarındaki eğitimlerde başarıyı yükselmesi ülkede önemli kayıpları önleyecektir.

Sürücü kurslarında teorik derslerden yapılan sınavlar için eğitim verildiği gibi, kurslara ait sürüş pistlerinde ya da akan trafikte pratik sürücü eğitimleri de verilmektedir. Bu eğitimlerde kazanılacak davranışlar ve bunların kazandırılması için gerekli eğitim süreleri önceki bölümlerde tartışılmıştır. Sektörde çalışanların genel kanaati bu eğitim süreleri üzerinde yapılacak çalışmalarda mutlaka sektörden temsilci bulunmalıdır.

Sürücü kursları MEB Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre açılmakta ve kurslardaki faaliyetler Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği ile Motorlu Taşıtlı Sürücü Kursları Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir. Teorik ders olarak trafik ve çevre, ilk yardım ve araç tekniği dersleri verilir. Teorik derslerin sınavları bakanlıkça merkezi sistemle yapılır. Pratik derslerin sınavı milli eğitim müdürlüklerince koordine edilir ve akan trafikte uygulamalı olarak yapılır. Teorik ve pratik derslerden verilen eğitimler sonucunda yapılacak sınavlarda başarılı olanlar için sürücü kurslarında sertifika düzenlenmektedir. Sertifikalara bağlı olarak başvuruya gerek olmadan sürücü belgesi merkezi olarak düzenlenip adreslere gönderilir.

Sürücü kursların en önemli sorunlarından biri verilen emeğin karşılığının alınacağı bir piyasa ortamının oluşmamasıdır. Bunun en önemli sebeplerinden bir de kurs sayısı itibariyle kapasite aşımı olduğu şeklinde ifade edilmektedir. Bir belde de öğrenci potansiyeline göre çok fazla sayıda kurs açılmış olması mevcut kurumların sürdürülebilir olmasını engellemektedir.

Yeni açılan her kurum kendine sektörde yer açabilmek için fiyatları aşağı çekmekte bu uygulama tüm sektördeki etkilemektedir. Sektörün genelinin ortak talebi sürücü kursu açma başvurularında nüfus ve ihtiyaç projeksiyonlarının dikkate alınmasıdır.

Tüm özel öğretim kurumlarında olduğu gibi sürücü kurslarıyla ilgili düzenlemeler ya sektör temsilcilerinin olmadığı yada sektördeki tüm tarafların yeterince temsil edilmediği ortamlarda alınmaktadır. Bazen karar vericiler sektörden temsilcilerin görüşlerini almakta ancak teklifler kararlara yeterince yansıtılmamaktadır. Bütün bunlar yapılan yeni düzenlemelerin sektörün ihtiyaç ve beklentilerinden uzak bir tarzda şekillenmesine yol açmaktadır. Daha düzenleme hayata geçmeden sektörden şikâyetler yükselmekte ancak şikâyetler bazen dikkate alınırken bazen kulak tıkanmaktadır.

Sürücü kurslarının faaliyet kapsamında olan bazı faaliyetler diğer bakanlıklara bağlı birimlerce farklı hizmet kollarınca yürütülmesi öngörülmektedir. Bu tür çalışmaların yapıldığı ortamlara Bakanlığımızdan bürokratlar bazen davet edilmekte ancak sektörün hassasiyetlerini aktarma fırsatı bulunmamaktadır. Sürücü kursları kapsamında yürütülmesi gereken eğitim faaliyetlerini diğer bakanlıkların ilişki kurduğu farklı özel ve resmi kurumlar aracılığıyla yapılması şeklinde kararlar alınabilmektedir.

Etüt eğitim merkezleri

Öğrencilerin en çok tercih etmesi gereken öğrenci ihtiyaçlarına cevap verme açısından ciddi alternatifleri kullanma imkânı olan bir kurumdur.

Ülkemizde kurum sayısı itibarıyla en az gelişmiş özel öğretim kurumu türlerinden biri etüt merkezleridir. Ülkemizde toplam 850 civarında etüt eğitim merkezi bulunmakta ve bu merkezlerden ülke genelinde 27 bin civarında öğrenci yararlanmaktadır. Diğer kurum türlerine bakıldığında bu sayı oldukça düşüktür. Bunun en önemli sebeplerinden biri bu kurumların üretmek zorunda bırakıldıkları hizmetlerin yeterli düzeyde toplumsal karşılığının olmamasıdır.

Veli öğrencisini birkaç gerekçe ile özel etüt merkezlerine göndermektedir.

Çalışan ebeveynler ilköğretim çağındaki çocuklarını okul saati dışındaki zamanlarını korumalı bir eğitim ortamında geçmesini istemektedir. Etüt merkezleri velilerin bu ihtiyacını karşılamada en önemli alternatiflerden biridir.

Çocuğu için ücret ödeyerek bir kuruma kayıt yaptıran her veli çoğunun kurumda neler kazanacağını görmek istemektedir. Öncelikle kurumun çocuğun okul başarısına katkısı olmasını beklemektedir. Hâlbuki etüt merkezleriyle ilgili yapılan düzenlemelerden sonra merkezlerde öğrencilere ders yapmak zorlaşmıştır. Etüt merkezlerinde hazırlık amaçlı ders vermeyi engelleyen düzenleme etüt merkezlerinde ortaöğretime giriş sınavlarına hazırlık amaçlı kurs verilmesini engellemek amacıyla çıkarılmış ancak ders vermeyi yasaklayacak şekle dönüşmüştür.

Önceleri etüt merkezlerinde kamu okullarında çalışan öğretmenler ders verebilirken daha sonra kamu okullarındaki öğretmenlerin etüt merkezlerinde ek görev yapması yasaklanmıştır. Bütün bu düzenlemeler kurumların gelişmesini engellemektedir.

Basit düzenlemeler çözülebilecek her sorunda yasak getirerek çözüm üretmeye çalışan bir yaklaşım sergilenmiştir. Yaşanan her sorunda çözüm geliştirme yerine yasaklayarak engelleme yoluna gidilmektedir. Bu durum etüt merkezlerinde gelişmenin önünü tıkamaktadır.

Dershanelerin dönüşümü aşamasında son yapılan düzenlemeler etüt merkezleri açısından yeni sorunlar doğuracaktır. Dershanelerin dönüşmesiyle ortaya çıkan özel okulların dershaneye dönüşmesini azaltmak için lise son sınıftan en fazla kontenjanın %30 kadar öğrenci alınabileceği belirtilmiştir. Dershanelerin özel kurs çatısı altında faaliyetlerini engellemek için kurslara orta ve yükseköğretim sınavlarına hazırlık amaçlı kurs yasağı getirilmiştir. Dershanelerin etüt merkezlerinde faaliyetini engellemek için etüt merkezlerinde öğrenci kaydında 12 yaş sınırı getirilmiş, ortaokul 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kaydı engellenmiştir. Ayrıca etüt merkezlerinde hizmetlerin ek dersle sınırlı kalmaması için %50 oranında sosyal etkinlik yapma zorunluluğu getirilmiştir.

Bütün bu düzenlemeler bireylerin ihtiyaç duyduğu bir eğitimin yasaklanmasının ne kadar zor olduğunu göstermektedir. Bu güne kadar etüt merkezleri birçok konuda yasaklarla karşılaştığı için yeterince gelişmemiştir.

Rehabilitasyon merkezleri

Ülkemizde engelli bireylere hizmet vermek üzere uzmanlaşmış iki kurum vardır. Özel eğitim okulları ve özel rehabilitasyon merkezleri, özel eğitim okulları örgün eğitim kapsamında değerlendirilirken rehabilitasyon merkezleri engelli bireylere özgü üretilmiş yaygın eğitim faaliyetidir.

Rehabilitasyon merkezleri zihinsel engelli, görme işitme engelli, fiziksel engelli bireylere hizmet vermek üzere açılmış kurs mahiyetinde hizmet veren kurumlardır. Eğitimler bireysel olarak ve grup eğitimi olarak yapılmaktadır. Amaç engelli bireyleri bakanlıkça belirlenmiş destek programları ile özel yöntem ve tekniklerle hayata hazırlamak, topluma entegrasyonunu kolaylaştırmak, engellilik halinin etkisini azaltmak ya da ortadan kaldırmak denilmektedir.

Öğrenci ücretlerini devletin ödemesi bu alana yatırımları artırmış birçok eğitimci özel eğitim alanına yönelmiştir. Ancak birkaç gerçek dışı beyan tespit edilmesi bahane edilerek sektörle ilgili çok radikal sayılabilecek düzenlemeler yapılmıştır. Takibi halinde kolayca önlenecek problemler için kolaylığa kaçılarak yeni sınırlamalar getirilmesine gerekçe olarak kullanılmıştır.

Engelli bireylerin bu haktan yaralanması için getirilen düzenlemeler hem sağlık müdürlüğünü hem Rehberlik Araştırma Merkezlerini, hem kurumları hem de öğrenci ve velileri zorlamaktadır. Suistimalleri önlemek amacıyla getirilen düzenlemeler tüm tarafların işini güçleştirmektedir.

Kurumlar açısından en önemli problemlerden biri de alandaki görev yapacak öğretmen problemidir. Sektör eleman bulmakta zorlanınca sertifika programlarıyla öğretmen yetiştirilmektedir. Eleman darlığı personel maliyetlerinin aşırı yükselmesine yol açmaktadır. Kurumlar engelli bireylerin eğitimini verecek eleman yetiştirilmesi hususunun daha iyi planlanması gerektiğini geçiş dönemine özgü daha uygulanabilir çözümler üretilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Devlete ataması yapılan öğretmenlerin sene içinde sözleşmesi bitmeden ayrılmaları kurumları zor durumda bırakmaktadır. Kurumların yıl için de yapılan atamaların sözleşmesi olanlar açısından dönem sonuna kadar ertelenmesi isteği dikkate alınmalıdır.

Program uygulamalarıyla ilgili düzenlemeler sektördeki en çok zorlandığı konuların başında gelmektedir. Program modüllerinin süre sınırlanmasıyla uygulanmasını isteme engelli bireylerin bireysel özelliklerini dikkate almama anlamına gelmektedir.

Ücretlerin devletçe ödenmesi öğrenci velilerinin kuruma karşı daha nazlı bir tutum sergilemesine yol açmaktadır. Kurumlar öğrenci velilerinden yaptıkları ek çalışmaların karşılığını alamamaktadır. Kurumlar Devletin öğrenci başına ödediği ücretin evde bakım hizmeti verenlere ödediği kadar olmasını beklemektedir. Devlet ücretleri çok düşük tuttuğu gibi çok faklı adlarla ücretlerde kesintiye gitmesi kurumları zorlamaktadır.

Eğitim çağındakilere barınma hizmeti veren kurumlar öğrenci yurtları

Önceleri kamuya ait yurtlarla birlikte MEB Burslar ve Yurtlar Dairesi Başkanlığınca yürütülen kurum faaliyetleri MEB Teşkilat Kanununun değişmesinden ve Burslar Yurtlar Daire Başkanlığının kaldırılmasından sonra Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü bünyesine aktarılmıştır. Bakanlık izniyle açılan öğrencilere hizmet veren her tür özel kişi ve kuruluşlara ait faaliyetler Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne yürütülmektedir.

Özel öğrenci yurtları ortaöğretim düzeyinde olabileceği gibi yükseköğretim düzeyinde de hizmet verebilir. Kamuya ait öğrenci yurtlarının bir bölümü ilk ve orta öğretim düzeyinde okul pansiyonları olarak çalışmaktadır. Yükseköğretim düzeyindeki kamu yurtları ise Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı olarak hizmet vermektedir.

Kamuya ait ilk ve ortaöğretim yurtları yani okul pansiyonlarında daha çok parasız yatılılık sınavıyla alınan öğrenciler ücretsiz olarak kalmaktadır. Ancak bu yurtlarda ihtiyaca ve kontenjana bağlı olarak az sayıda da olsa ücretli öğrencilere barınma fırsatı sunulmaktadır.

Özel ortaöğretim yurtları üniversite sınavlarına hazırlık öğrencileri yanında, farklı gerekçelerle ailesinin olduğu yer dışında okumak zorunda kalan öğrencilere barınma hizmeti vermektedir. Ortaöğretim öğrenci yurtları özel kişi ve kuruluşlarca açılabilirdiği gibi faklı dernek ve vakıflar aracılığı ile de açılabilir. Bilhassa ortaöğretim düzeyindeki özel öğrenci yurtlarının önemli bir bölümü dernek ve vakıf yurtlarıdır. Kazanç amacıyla hizmet sunanlar yöreye öğrencilerden farklı düzeylerde ücret alırken dernek ve vakıflarca yürütülen yurtlarda ücret ya daha az alınmakta ya da hiç alınmamaktadır. Bu durumdaki yurtlarda giderlerinin kalan bölümü bağlı bulunduğu dernek ve vakıflarca karşılanmaktadır.

Yükseköğretim düzeyinde hizmet veren öğrenci yurtlarında da ticari amaçla kişi ve kuruluşlarca açılmış yurtlar olduğu gibi dernek ve vakıflar tarafından da açılmış yurtlar bulunmaktadır. Son yıllarda üniversite kontenjanları hızla artmış ve her ile üniversite açılmıştır. Son yıllarda çok büyük yatırımlar yapılmış olsa da Kredi Yurtlar Kurumu öğrencilerin tümüne yurt hizmeti sunamamaktadır. Öğrencilerin önemli bir bölümü özel yükseköğretim yurtlarıyla barınma ihtiyacını karşılamaktadır.

Üniversite öğrencilerinden mali imkânı olanların bir bölümü barınma ihtiyacını kendisi ya da arkadaşlarıyla ortak daire kiralayarak çözmeye çalışmaktadır. Önceleri aileler binalarında öğrenci barınmasından rahatsız olmuşlardır. Ancak bilhassa büyük şehirlerde öğrenci nüfusunun artmasına bağlı olarak yadrganma giderek azalmaktadır.

Öğrenci velileri mali imkânları olsa bile öğrencilerin birlikte daire kiralamasına karşı çıkmakta kontrollü yurt ortamını tercih etmektedir. Yurtların bir bölümü öğrencilere kontrollü ortam sunmanın yanında eğitim dönemlerini kolaylaştıracak ek fırsatlarla hizmetlerini çeşitlendirmektedir.

Ancak öğrenci yurtları çoğu zaman otel gibi görüldüğünden eğitime yapacağı olumlu katkılar göz ardı edilmektedir. Hâlbuki yurtlar sadece barınma hizmeti sunmamakta, öğrencinin tüm sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak kötülöklere kapalı olumlu ortamlar hazırlamaktadır. Bu yolla öğrencilerin her şeye açık oldukları dönemde olumlu alışkanlıklar kazanmalarına katkı sunmaktadır.

Eğitim amaçlı faaliyet yapan diğer özel firmalar

Yukarıda sayılan kurumlar dışında eğitim amaçlı hizmet sunan farklı faaliyet türleri de bulunmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri yurtdışı eğitim danışmanlık hizmeti sunan kuruluşlardır. Yurt dışı eğitim danışmanlık şirketleri birçok ölkede eğitim hizmeti veren kuruluşlarla ya da üniversitelerle bağlantılar kurmakta anlaşmalar yapmaktadır. Bazıları yurt dışındaki eğitim birimlerinin distribütörü gibi hizmet sunmaktadır. Türkiye’den dönemlik ya da uzun süreli eğitim amaçlı çıkışlarda bu firmaların cazip fırsatlar sundukları görölmektedir. Bu firmaların hizmetleri yaz dönemidil öğrenme amaçlı olabileceği gibi bir ya da birkaç senelik dil eğitimi doktora master eğitimleri gibi eğitim hizmetleri verilmektedir.

Bu sektörde çalışanlar bazı firmaların rekabet sınırlarını zorlayan öğrenci gönderinceye kadar her şeyi vaad eden sektöre olan güveni zedeleyen uygulamalardan rahatsızdır. Sektörde dağınıklığın önlenmesi için birkaç birlik kurulmuş ve çözüm üretilmeye çalışılmaktadır.

Bir diğer grup kişi ya da kuruluşlara kuruluşların göstereceği yerlerde insan kaynağı eğitimleri vermek üzere çalışan firmalardır. Bu kuruluşların bir bölümü eğitim danışmanlık şirketleri şeklinde çalışmaktadır. İnsan kaynağını eğitmek üzere çalışanlar daha çok işyerinde verimin yükseltilmesi için eğitimler vermekte ya da yönetimlere danışmanlık yapmaktadır.

Eğitim danışmanlık firması gibi çalışan bu kuruluşların önemli bir bölümü iribat bürosu gibi kullandıkları bir büro ile bağlantılar kurmakta eğitimler için hazırlıklar yapmakta firmaların iş verimi için projeler üretmekte ve proje uygulama süresinde danışmanlık hizmeti sunmaktadır.

Belediyelerin sosyal hizmet kapsamında yürüttüğü ücreti belediyece karşılanan eğitim faaliyetlerini yürütmek üzere özelleşmiş eğitim firmaları bulunmaktadır. Bunların bir bölümü belediyeye ait tesislerde yürütölen eğitim faaliyetlerine hizmet sağlayıcı olarak çalışmaktadır. Bazıları ise kendi oluşturdukları ortamlarda eğitim vermektedir.

İŞKUR’un iş garantili eğitim ihalelerine girerek aldıkları ihalelere göre eğitim hizmeti üreten firmaların önemli bir bölümü özel kurs kapsamında faaliyet gösteren firmalar olsa bile bir bölümü farklı kişi ve kuruluşlara ya da sivil toplum kuruluşlarına bağlı olarak çalışan eğitim birimleridir.

Üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri de ücretle eğitim hizmeti veren ancak önemli bir bölümü özel öğretim kurumları kanununa tabi olmayan kuruluşlardır. Üniversiteler şehir merkezlerinde açtıkları sürekli eğitim merkezleriyle master ve doktora eğitimleri dahil birçok konuda ücretli eğitim hizmeti üretmektedir.

KOSGEB istidam ve küçük işlemlerin ihtiyaçlarını karşılamak için farklı alanlarda eğitim destekleri vermektedir. Bu desteklerden yararlanarak eğitim vermek üzere çalışan kuruluşlar bulunmaktadır.

Mesleki ve teknik eğitimde birçok sivil toplum kuruluşu ek eğitim birimleri oluşturmuş ve farklı düzeylerde eğitimleri vermek üzere çalışmaktadır.

MYK'nın belirlediği kriterlere uygun eğitim vermek üzere faaliyet yapacak kurumlar önümüzdeki dönemde karşımıza çıkacaktır.

Bütün bu ek eğitim faaliyetleri de özel öğretim kurumlarından bağımsız olarak yürütülmektedir.

Öğretmen yetiştirme ve öğretmenlerde başarıyı özendirecek yaklaşımlar.

Ülkemizde okullarda öğrenciyi başarıya motive edecek yeterli yapı kurumadığı gibi öğretmenin performansına tesir edecek bir yaklaşım da sergilenememektedir. Belli dönemlerde performans yönetim sistemi adı altında projeler üretilmiş ancak hayata geçirilememiştir. Öğretmen çalıştırmada ülkemiz açısından en önemli sorunlardan biri öğretmenlerin meslekte devamı için güvence sistemleri kurulmuştur. Ancak öğretmenin mesleki yetkinliğini artıracak kalite güvence sistemleri kurulamamıştır.

Öğretmen eğitiminde meslek öncesi eğitimden başlamak suretiyle bir seri çalışmaya ihtiyaç vardır. Ancak bu çalışmaların gerçekten verimli olabilmesi için tüm tarafların katılımıyla gerçekleşecek ortak bir konsensüse ihtiyaç vardır. Meslek öncesi teorik eğitim programları eski birikimlere zarar vermeden tüm akademisyen ve eğitimcilerce gözden geçirilmeli revize edilmiş konular tekrar ele alınmalı uygulamadaki aksaklıklar giderilmelidir.

Bilginin çok hızlı eskidiği günümüz şartlarında eğitim fakülte programları makul bir süreçte yeniden gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir. Eğitim fakülteleri arasında koordinasyon sağlanarak program güncelleme birimleri kurulmalıdır. Öğretmen eğitiminde kullanılacak metot ve yöntemlerde kurumlar arası birikimden yararlanacak ortamlar oluşmalıdır.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri belli periyotlara bağlanmalı ve hizmetiçi eğitimler daha verimli hale getirilmelidir.

Öğretmen çalıştırma usul ve yöntemleri gözden geçirilmeli, öğretmenlerin özlük haklarına zarar vermeden başarıyı özendirecek yaklaşımlar sergilenmelidir.

Birçok ülkede öğretmen sendikaları yoluyla öğretmenlerin mağduriyetini önleyecek tedbirler alınmıştır. Ancak öğretmenin başarılı olmak için ek gayret göstermesini gerekli kılacak yollar da geliştirilmiştir. Örneğin bazı ülkelerde öğretmen alımları okul yönetimlerine bırakılmıştır. Okul yönetimine bu yetki verilirken öğretmen mağduriyetini giderecek önlemlerde alınmıştır. Okul yönetimi ihtiyaç duyduğu öğretmen içi ilanlar vermekte ve başvurular arasından en uygun bulduğunu seçmektedir.

Yöneticiler öğretmenle çalışma şartlarını birlikte belirlemekte ve beklentilerini açıkça konuşabilmektedir. Bu durum öğretmenler okul yönetimi arasında karşılıklı anlaşmaya dayalı bir protokol oluşmasına yol açmaktadır. Neredeyse hiçbir öğretmenin mağdur olmayacağı güvence sistemlerine tarafların bağlı olduğu gelişmeye açık bir yapı kurulmaktadır.

Görev yapan öğretmenin ancak öğrenciler veliler ve okul yönetiminin kabul edilen sendikaca da uygun bulunan bir problem olması halinde görevine son verebilecek sistemlerle öğretmenlerin çalışma hayatı ayrıca güvence altına alınmaktadır.

Özel sektör öğretmeni sözleşmeli olarak çalıştırmaktadır. Sözleşme yaparken öğretmenle karşılıklı anlaşma yapılmakta ve öğretmenin başarı temposu kurumun kapasitesine göre gözlenmektedir. Bu yüzden özel öğretim kurumları öğretmen çalıştırmada kurumun gücüne bağlı olarak kendi standartlarını kendisi belirleme şansına sahiptir.

Eğitimle, kazanılan davranışların belgelendirilmesi akreditasyon sistemleri

Eğitim sistemleri çıktıları yönüyle kazanılan becerilerin ölçülmesi yoluyla belgelendirilmelidir. Belgelendirme işlemleri için kurulan akreditasyon sistemleri herkesimce kabul edilecek ölçütler taşımalıdır. Bu amaçla mesleki alanda yeterlilikleri belirlemek üzere merkezi bir birim MYK kurulmuştur.

MYK birçok alanda yeterlilikleri belirlemiş ve yeterlikler için belgelendirme yapacak kuruluşlarla anlaşmalara başlamıştır. Ülkede her kesimin katılımıyla belirlenecek yeterlilikler mesleklerde ortak buluşma noktalarının oluşmasında etkili olacaktır.

Kurum yeterlilik belirlerken Avrupa yeterlilikler çerçevesini de esas almaktadır. Bu durum alınan belgelerin ilerleyen zaman diliminde işgücünün uluslararası hareketliliğine de katkı sunması beklenmektedir. Kurum akreditasyon yapacak kuruluşları belirlediği gibi akreditasyona uygun eğitimleri verecek kurumları da belirlemeye çalışmaktadır. Bu durum eğitim verecek kurumların da akredite belgelere göre eğitimlerini düzenlemesine yol açacaktır.

Ülkemizde örgün eğitim sisteminde merkezi programlar yoluyla ortaklık sağlanmaya çalışılmaktadır. Kazanılan becerilerde ortak bir düzey oluşturmak için de kademeler arası geçiş sistemleri kurulmuştur. Kademeler arası geçişler sırasında yapılan sınavlar o okula en uygun öğrenciyi seçmede kullanılmaktadır. Ancak sınavların ikinci bir işlevinin de kazanılacak davranışlarda ortak bir platform oluşturmak olduğu söylenebilir.

Örgün mesleki eğitimde kazanılan davranışlar eğitim sistemi içinde ölçümü yapılmış olsa da mesleki eğitimin kendi içinde merkezi bir standart oluşturması için ek ölçümlere ihtiyaç duyulabilir. Bu amaçla genel eğitimde kademeler arası geçişlerde merkezi ölçümler yapıldığı gibi mesleki eğitimde de merkezi ölçümlerle yeterlilik bazlı ortak bir standart oluşturulabilir. Mesleki Yeterlilik Kurumunun yaptığı ölçümlere örgün mesleki eğitim öğrencilerinin de katılımını sağlayacak yöntemler geliştirilebilir.

Yaygın eğitim sisteminde ise ciddi bir dağınıklık bulunmaktadır. Devlet Belediyeler, KOSGEB, İŞKUR vb. kurumlar aracılığıyla eğitimler verdiği gibi, mesleki eğitim merkezleri, çıraklık eğitim merkezleri, halk eğitim merkezleri yoluyla da eğitim vermektedir. Özel sektörde ise yaygın mesleki eğitim faaliyetleri özel kurslar yanında oda, dernek, vakıf vb. STK'ların açtığı kurslar aracılığı ile verilmektedir.

Bütün bu kurum ve kuruluşların verdikleri belgelerle kazanılan yeterliliklerin neler olduğunu akredite edecek bir kurum bulunmazken, şimdi MYK bu görevi üstlenmeye aday bir kurum görüntüsündedir.

Dışarıda eğitim veren kurumlar daha çok bağımsız akreditasyon kuruluşlarınca akredite edilmeyi tercih etmektedir. MYK sistemi kurulurken bu düşünceden yararlanılmış ve kurumdan bağımsız sektörde kabul edilen STK'lara bu yetki verilmeye çalışılmıştır.

Kurulacak akreditasyon sistemlerinin toplum tarafından kabullenilmesi zaman alacaktır. Sektörde çalışan tüm tarafların ortak yeterliliklere vurgusu işlemlerin hızlandırılmasında çok önemlidir. Ayrıca MYK dışında yabancı kuruluşların temsilcisi gibi çalışan akreditasyon kurumları vardır.

Eğitimde yüksek motivasyon hizmet üretmede “Charter school” örneği

Ülkenin gelişmesi bireylerin eğitim düzeylerinin artırılmasından geçmektedir. Eğitimin sadece kamu tarafından yapılmasını beklemek ülkede gelişmenin önünü tıkamak olacaktır. Ülkeler arası rekabette öne çıkmanın yolu eğitimde projesi olan her enerjiden yararlanmaktır. Bu amaçla yukarıdaki bölümlerde de anlatıldığı gibi bazı gelişmiş ülkeler “Charter School” olarak isimlendirilen yeni bir model geliştirmişler ve eğitimde projesi olan herkesi desteklemeye başlamışlardır. ABD de uygulanan bu yöntem yavaş yavaş gelişmiş ülkelere yayılmaktadır. Devlet eğitimin mali yükünü ve izleme ve değerlendirilmesini üstlenmekte faaliyetlerin yürütülmesini ise özel sektörün esnekliğine bırakmaktadır.

Merkezi sınavlarla kazandırılması gereken davranışlarda ortak bir platformun oluşturulduğu bu uygulamalar eğitimde projesi olan birçok müteşebbisi yüreklendirmiş ve kar amaçlı olmayan proje bazlı özel öğretim faaliyetleri hızla yayılmaya başlamıştır.

Uygulamanın temel mantığı, adrese dayalı kayıt sisteminin ortaya çıkardığı okulu ve öğretmenin ek çalışma yapmasını teşvik etmeyen sistemin mahzurlarını ortadan kaldırmaktır. Bunun için kurumun başarılı olursa öğrenci bulabileceği rekabeti ve ek çalışmayı özendiren bir yaklaşım öne çıkarılmaktadır. Projesi ve olan her enerji ülke insanının eğitim düzeyini yükseltmede kullanılması sağlanmaktadır. Başarılı olan projeler daha iyisini yapma konusunda birbiriyle yarışa itilmektedir. Başarılı projelere başka yerlerde de okul açma izni verilerek başarılı örneklerin yaygınlaşması sağlanmaktadır. Bu yolla hem eğitimde projesi olanların enerjisinden yararlanılmakta hem de ülke insanının eğitim isteğini artıracak yollar geliştirilmektedir.

Ülkeler kamuya ait eğitim kurumlarında ne kadar önlem alsalar bile istenen motivasyonun sağlanamadığını görmektedir. Eğitim heyecanını artıracak ulaşılamayan kesimlere ulaşacak yeni yol ve yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bazı ülkeler projesi olanların göçmenlerin ya da zencilerin yaşadığı sorunlu bölgelerde okul açmasını sağlayarak eğitim isteği az bölgelerde eğitim isteği uyarmayı hedeflemektedir.

SONUÇ

Eğitim sistemleri tüm tarafların katılımıyla ve gelişmeyi sağlayacak şekilde kurgulanırsa başarı düzeyi ve verimlilik artar.

Eğitimde en çok aranan hususlardan biri de istikrardır. Seçilen yöntem ne olursa olsun ilk şikâyetten yöntemden vazgeçme yerine hataları düzeltme yolu seçilirse geçmiş birikimlerin boşa gitmeyeceği yöntemler geliştirilmiş olur.

Eğitimde kamu kaynaklarının resmi-özel ve örgün-yaygın ayrımı yapılmadan tüm eğitim faaliyetlerine aktarılması eğitimde önceliklerden başlayarak kaynak bölüşümünün daha sağlıklı yapılması şarttır.

Eğitim sadece devlet tarafından ücretsiz olarak verilmesi gereken bir hizmettir anlayışından vazgeçilmelidir. Özel sektörün eğitime yatırıma özendirilmesi ülkelerin öncelikli meselesi olmalıdır. Özel sektörün kazandıracığı uygulama esneklikleri ve karar alma süreçlerindeki kolaylıklardan yararlanma yolları geliştirilmelidir.

X. BÖLÜM

EKLER

Yararlanılan Kaynaklar

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. MESS İstihdam Raporları 2012
2. Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi 2012
3. MEB 2014 Stratejik Planı ve Kalkınma Planı Stratejileri
4. MEB 2012 12 Yıllık Zorunlu Eğitim Sorular Cevaplar
5. 4. Demokratik Eğitim Kurultayı Eğitimde İstihdam ve Çalışma Koşulları 2004
6. Ülkemizde Yatırımlar Uygulanan Devlet Yardımları (M. Ali Çolakoğlu-2012)
7. İç Denetimin Ortaya Çıkardığı Katma Değer ve Ölçümü (Evren Sezer-2013)
8. Türkiye’de Dünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış Gelişim ve Etkileri (Dr. Selçuk Uygun-Aü-Ebf Dergisi 2003)
9. Kütahya Örneğinde Arsa Birim Fiyatları (2010)
10. AB’ye Sunulan Türkiye İlerleme Raporu (2013-2014)
11. URAP Akademik Performans Raporu (ODTÜ-2013)
12. Ekonomik Görünüm (Ekonomi Bakanlığı-2014)
13. Arsa Birim Değerleri (Gelir İdaresi Başkanlığı-2014)
14. 2050’ye Doğru Nüfus Bilim ve Yönetim Eğitim Sistemine Bakış (TÜSİAD-2010)
15. Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği (MEB-2012)
16. Bir Bakışta Eğitim Raporu Tercümesi (OECD-2012)
17. MEB Faaliyet Raporu (Strateji Geliştirme Başkanlığı-2012)
18. Türkiye Ekonomi Raporu (SETA-2013)
19. Yükseköğretim Alanı Bologna Süreci Uygulama Raporu (AB-2012)
20. Sürücü Kurslarının Sorunları (Ali Hikmet Demir-2012)
21. Ar-Ge Harcamaları Önemi ve Türkiye’deki Durum (Bursa Serbest Mali Müşavirler Odası-2011)

22. Türkiye’de Ar-Ge Harcamaları (Atılım Üniversitesi Merve Nezihe Özer-2013)
23. Online Kayıt Dışı Ekonomi Raporu (ATO-2008)
24. Türkiye’de İnavasyon Nicelik Var Nitelik Yok (Bahçeşehir Ün. Betam Barış Soybilgen-2013)
25. Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri (Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi Fevzi Dursun-2006)
26. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar(Kürşat Özbilgen-1995)
27. Özel Kreş, Gündüz Bakımevi ve Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik (SHCEK-2014)
28. İnşaat Tesis ve Binalar İçin “Tarif Analiz ve Birim Fiyatlar” (F. Arabacı, F.Duyguluer-2011)
29. Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (MEB-2013)
30. Ücretsiz Dağıtılacak İlköğretim Ders Kitaplarının Satın Alınmasına Ait Teknik Şartname (MEB-2014-2015)
31. Satın Alınacağı Kitap İhtiyaç Listesi (MEB-2014-2015)
32. Kitap Teslim Noktası Listesi (MEB-2014-2015)
33. Satın Alınacak Kitap Birim Fiyat Teklif Cetveli (MEB-2014-2015)
34. Satın Alınacak Kitapların İhalesine İlişkin Şartname (MEB-2014-2015)
35. Satın Alınacak Kitapların Satış Sözleşmesi (MEB-2014-2015)
36. Fatih Projesi Dijital Yayıncılıkta Dünyaya Örnek Olacak (YAYFED Bayram Murat-2014)
37. Rekabet Gücünü Etkileyen Faktörler (Dokuz Eylül Ün. Sbe Dergisi Ö. İpek Doğan ve Arkadaşları-2003)
38. Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği (Ekonomi Bakanlığı-2012)
39. Özel Okullar (Dündar Uçar-2003)

40. Türkiye’de Temel Eğitimde Kalite ve Eşitliğin Geliştirilmesi Zorluklar Ve Seçenekler (Dünya Bankası-2011)
41. Dünyada Sosyal Rehabilitasyon Uygulamaları (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü-2014)
42. Türkiye İçin Doğrudan Yatırım Stratejisine Doğru (Koç Ün. Kamil Yılmaz-2007)
43. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Kilis 7 Aralık Ün. Ebru Külekçi-2013)
44. Eğitim Yatırım Danışmanlığı (EDUTEMA-2014)
45. Eğitim Danışmanlık Derneği (USEDA-2014)
46. Kamusal Eğitim Danışmanlık Derneği (KEDAD-2014)
47. Eğitim Danışmanlık Derneği (Norm Eğitim Danışmanlık Der-2014)
48. Avrupa Birliği Hibe, İhale, Çerçeve Programları (AB İhale Finans Birimi, Ulusal Ajans-2014)
49. Ar-Ge Projelerine Yönelik Hibe Programları (TÜBİTAK-2014)
50. Türkiye Kaynaklı Bilimsel Yayınlar (TÜBİTAK-2013)
51. Uluslararası İşbirliği ve Destek Programları (Uluslararası İşbirliği Daire Başkanlığı TÜBİTAK-2013)
52. Sosyal Destek Programları (SODES-2014)
53. Bölgesel Destek Programları (Kalkınma Ajansları-2014)
54. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Destek Programları (DPT-2014)
55. Eğitim ve Kalkınma Amaçlı Fonlar (Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, UNESCO Fonları)
56. Türkiye’de Ortaöğretimde Katma Değer Oluşumu (Ahmet Alkan Ve Arkadaşları-2008)
57. Ülkemizde Çalışanların Çocukları İçin Kreş Araştırması (EĞİTİMSEN-2009)

58. Eğitim İstihdam Ve Teknoloji (Pamukkale Ün. Eb Dergisi-Gönül İçli-2001)
59. İstihdam İş ve Eğitim Planlaması (Mahmut Adem-1995)
60. Eğitimin Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri (Ank. Ün. Ebf Gönül Akçamete Ve Ekibi 2004)
61. Eğitim Yayıncılığı İle Geleceği Tahmin Etme (Hacettepe Ün. Yayın İnci Önal-2012)
62. Etkili Eğitim Sistemlerinin Geliştirilmesi (Emin Karip-Köksal-1996)
63. Türkiye’de Yerelleşme Rekabet Gücü Kümelenmeye Dayalı Politikalar Organize Sanayi Bölgeleri (Esen Çağlar-2012)
64. İş Tabanlı Öğrenme (ETF-2014)
65. Avrupa’da Eğitime İlişkin Veriler (EURYDİCE- EUROSTAD-2012)
66. Genç İstihdam (MESS Vakfı-Çankaya Ün. Gündem Dergisi Necdet Kenar-2011)
67. Türkiye Ekonomisi (Hazine Müsteşarlığı-2014)
68. İlk Orta ve Liselerin Haftalık Ders Çizelgeleri (MEB Talim Terbiye Kurulu-2014)
69. İlköğretimde Gelişmeler ve Yeni Yönelimler (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fatih Çelik Ve Arkadaşları-2012)
70. Çalışma Dünyası Raporu Türkiye Görünümü (İLO-2013)
71. Binaların Metrekare İnşaat Maliyet Bedellerini Gösteren Cetvel (Emlak Vergisi Kanunu Tebliği Eki-2014)
72. Isıc Faaliyet Kodları Listesi (ISIC-2014)
73. İstihdam Verileri (TUİK-2000-2012)
74. İtalya’da Çıraklık (Etf Andra D’agostino-2011)
75. Nace Faaliyet Kodları Listesi (NACE-2014)
76. Kadın Emeği ve İstihdam Raporu (Sosyal İş Sendikası-2010)

77. Kobi Rehberi (TOBB KOSGEB- Mustafa H. Çolakoğlu-2002)
78. Hizmet Sektörü Destekleri (Maliye Bakanlığı-2011)
79. Milli Eğitim İstatistikleri (MEB-2013-2014)
80. Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (MEB-2013-2017)
81. Mesleki Eğitim Sistemi (Konya Ticaret Odası-Feyzullah Atay-Nazlı Üstün-2011)
82. Ulusal Rekabet Gücünü Belirleyen Faktörler Üzerine Değerlendirme(Rekabet Dergisi M. Gökmenoğlu-2012)
83. Eğitim Göstergeleri Raporu (OECD- İst. Kültür Ün. Hasan Şimşek-2013)
84. Günümüzde Eğitim (OECD-2013)
85. Türkiye’de İstihdam (TÜRK İŞ-Uğraş Gök-2009)
86. Okul ve Ailenin İşbirliği ve Sorunları (Ank. Ün. Sbe- Mualla Bilgin-1990)
87. Kalkınma Planlarında Okulöncesi Eğitim (Ethem Levent-1983)
88. 10. Kalkınma Planı (Kalkınma Bakanlığı- 2014-2018)
89. Ortaokul ve Liselerde Uygulanan Problem Tarama Envanteri Sonuçları ve Çözüm Önerileri (Sakarya Ram-2013)
90. Özel Okulların Karşılaştığı Sorunlara Çözüm Önerileri (Konya Ticaret Odası 68. Meslek Komitesi-2014)
91. Öğrenci Yurtlarında Planlama Sorunları (Necati İnceoğlu-1995)
92. Yaygın Eğitim İstatistikleri (TUIK-2012)
93. Özel Öğretim Kurumlarında İstihdam Usulleri (Turgay Öntaş-2012)
94. Patent Başvurusu Nasıl Hazırlanır (Türk Patent Enstitüsü-2012)
95. Patent Başvuru Dağılım Grafikleri (Türk Patent Enstitüsü-2013)
96. Avrupa Patent İstem Başvurusu Nasıl Hazırlanır (Türk Patent Enstitüsü-2012)
97. Eskişehir Bölgesi Piyasa Analizi (Eskişehir Ticaret Odası-2014)

98. Savurganlık Ekonomi Araştırması (TOBB-2001)
99. Bazı Sivil Toplum Kuruluşlarının 4+4+4 Düzenlemesiyle İlgili Yorumları (EĞİTİMSEN, KESK, DİSK, TMMOB-2012)
100. Eğitim ve Sürdürülebilir Büyüme, Türkiye Deneyimi Riskler, Fırsatlar (TÜSİAD Şeref Sayılı-2007)
101. Orta Vadeli Program (Seta Perspektif-2012-2014)
102. Sürücü Kurlarında “Bir Yerden Başlamak Lazım” (Merih Kargı- Tüsekön-2013)
103. Mesleki Eğitim ve İleri Teknoloji (TASAM-2023 Vizyonu)
104. Türkiye Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Temel Sorunları Ve Çözüm Önerileri (TED-2007)
105. Teknoloji (Teknoloji Bilim İlişkisinin İnsan Yaşamında Yeri) (TMMOB-2004)
106. Temel Eğitimimizin Sorunları (Hacettepe Ün. Ef Dergisi- A.demirtaş-1988)
107. Temel Sosyoekonomik Göstergeler (Aile ve Sosyal Politikalar Bak. Strateji Başk-2013)
108. Hane Halkı İşgücü Verilerinin Değerlendirilmesi (TİSK İşgücü Piyasa Bülteni-2013)
109. Türkiye Sanayinde Öncelikli Sektörler ve Bölgesel Kalkınma Yaklaşımı (TMMOB Sanayi Kongresi-2009)
110. Ekonomik Rapor 70. Genel Kurul (TOBB-2013)
111. Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Ekonomik Büyümeye Etkileri ve Türkiye Uygulaması (S.demirel Ün. Sbe Onur Demirel-2006)
112. Bölgesel Raporlar (TUİK-2013)
113. Ülkemizde Katma Değer Yaratılmıyor, Sektör Yerel Derinlik Kazanamıyor (Bilişim Dergisi Tübisad Turgut Ürsoy-2012)
114. İşgücü İstihdam ve İşsizlik İstatistikleri (TUİK Yayını-2007)
115. İllik İş İstatistikleri (TUİK-2010)
116. Yetişkin Eğitim Araştırması (TUİK-2012)

117. Sektöre, Finans Kaynağına, Türüne Göre Ar-Ge ve Ar-Ge İnsan Gücü Harcamaları (TUİK-2012)
118. Bölgelere Göre Taşıt Sayıları (TUİK-2013)
119. Bölgelere Göre Yaygın Eğitim İstatistikleri (TUİK-2012)
120. Yıllara Göre Nüfus İstatistikleri (TUİK-2013)
121. Türkiye Ortaöğretim Sektöründe Katma Değer Oluşumu (A.Alkan ve Arkadaşları-2008)
122. Türkiye Yayın İstatistikleri (Türkiye Yayıncılar Birliği-2013)
123. Yayınlama Özgürlüğü Raporu (Türkiye Yayıncılar Birliği-2013)
124. Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Uluslararası Uygulamalar Işığında Çözüm Önerileri (Maliye Bak-Merve Önder-2012)
125. Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik İstatistikleri (TÜBİTAK-2013)
126. Ulusal Yayın Kongresi Sonuç Raporu (Ankara Crowne Plaza Otel-2009)
127. 5. Türkiye Yayıncılık Kurultayı (Kurultay Sonuç Bildirgesi-2012)
128. Dünya Yatırım Raporu (UNTAC-YASED-2013)
129. OECD Ülkelerinde Ar-Ge Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi (Panel A. Gülmez- F. Yardımcıoğlu-2010)
130. Verimlilik ve Kalite Yönetimi Programı (Sanayi Bakanlığı Verimlilik Genel Müdürlüğü-1997)
131. Türkiye’ye Gelen Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Etkileri (Gazi Ün. Sbe Gökhan Narin-2007)
132. Yabancı Sermayenin Nereye Geldiği, Ne Kadar Geldiğinden Daha Önemlidir (Şevket Tüylüoğlu-2012)
133. Türkiye, 2012 Yılında Dünyada Uluslararası Doğrudan Yatırım Liginde İki Basamak Yükseldi (Basın Bülteni Yased-2013)
134. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (Rg 20.06.2012 Tarih, 28329 Sayılı)

135. Engelli Çocuklara Yönelik Rehabilitasyon ve Özel Eğitim Hizmetleri Çalışma Raporu (Engelli Yaşlı Hiz Gen Md -2013)
136. Yeni Teşvik Sistemi (Ekonomi Bakanlığı-2012)
137. Sorular ve Cevaplarla Yeni Yatırım Teşvik Sistemi (KPMG-2012)
138. Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler (Yükseköğretim ve Bilim Dergisi-2011)

www.tobb.org.tr

Dumlupınar Bulvarı No: 252
(Eskişehir Yolu 9. Km.)
06530 Çankaya / ANKARA

